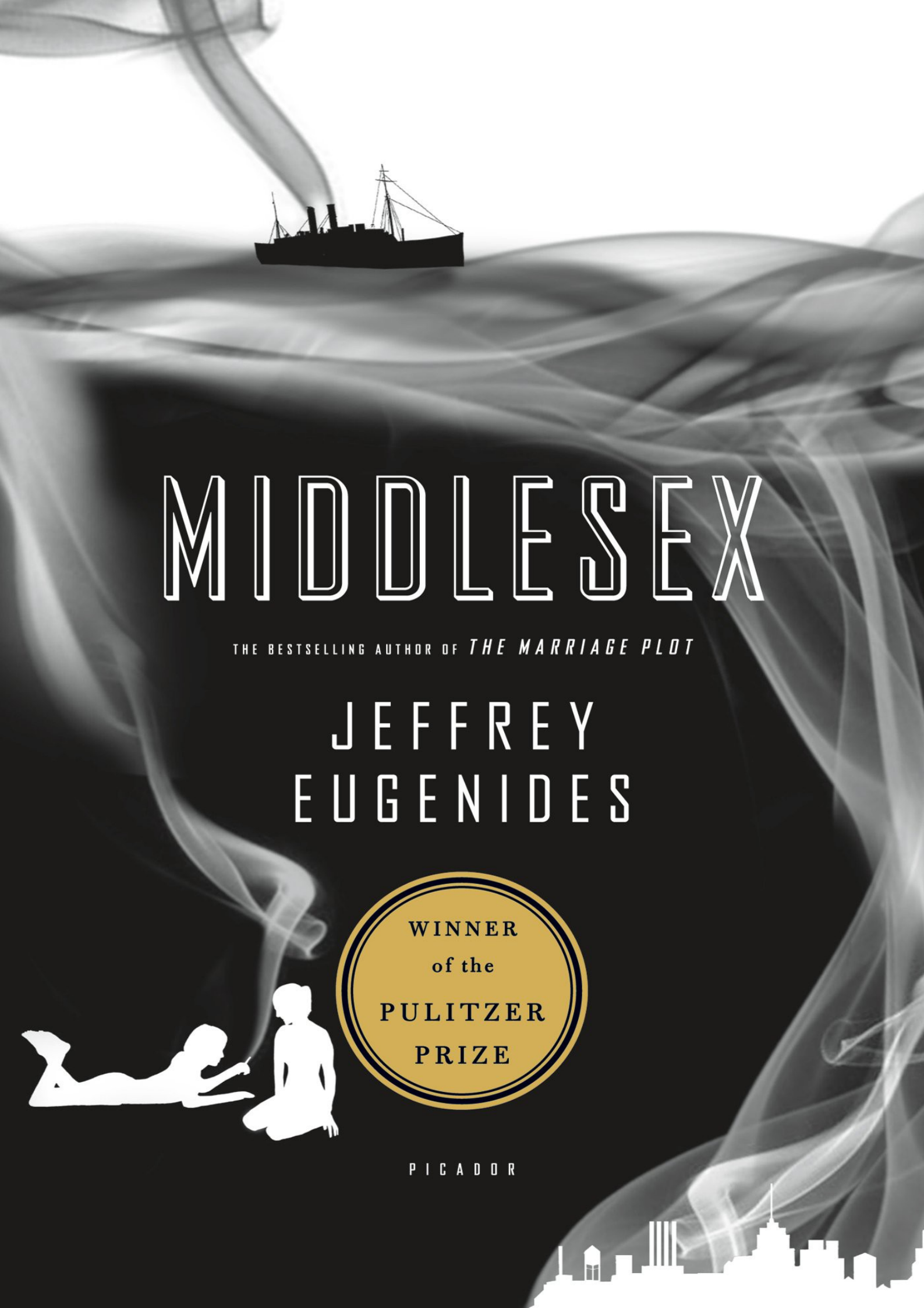
MIDDLESEX
THE BESTSELLING AUTHOR OF THE MARRIAGE PLOT
JEFFREY EUGENIDES
WINNER of the PULITZER PRIZE
PICADOR

Jeffrey Eugenides

Middlesex

Seria de literatură universală a BIBLIOTECII POLIROM este coordonată de Denisa Comănescu.

Jeffrey Eugenides, *Middlesex*

Copyright e 2002 by Jeffrey Eugenides e 2005 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere www.polirom. ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4, P.O. Box 266, 700506

Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, el. 7, ap. 33, O.P. 37; P.O. Box 1 – 728.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

EUGENIDES, JEFFREY

Middlesex/ Jeffrey Eugenides; trad. Şi note de Alexandra Coliban-Petre.

Iaşi: Polirom, 2005

ISBN 973 – 681 – 983 – 3

I. Coliban-Petre, Alexandra

821.111 – 31 = 135.1

Printed in ROMÂNIA

Jeffrey Eugenides

Middlesex

Traducere şi note de Alexandra Coliban-Petre

POLIROM 2005

Jeffrey Eugenides s-a născut în Detroit în 1960, într-o familie de origine greacă. A absolvit *magna cum laude* Brown University, iar în 1986 un masterat în literatură engleză la Stanford University. A debutat cu povestiri în cele mai prestigioase reviste literare americane: *The New Yorker*, *The Paris Review*, *The Yale Review*, *Granta*. Primul său roman, *Sinuciderea fecioarelor*, publicat în 1993, s-a bucurat de un succes răsunător, fiind tradus în peste cincisprezece limbi şi ecranizat, în 1999, de regizoarea Sofia Coppola, cu Kristen Dunst, Josh Hartnett, James Woods şi Kathleen Turner în rolurile principale. Romanul *Middlesex* i-a adus elogiile criticii, care l-a comparat cu monştrii sacri ai literaturii americane, Saul Bellow şi Philip Roth, şi a fost distins, în anul 2003, cu Premiul Pulitzer.

Naratorul şi protagonistul romanului *Middlesex*, Cal (liope) Stephanides, suferă de o anomalie genetică rară, denumită sindromul deficitului de 5-alfa-reductază, care apare în special în comunităţile izolate. În buna tradiţie a Greciei antice, soarta i-a fost hotărâtă pe muntele Olimp, însă nu de către zei, ci de o serie de mariaje incestuoase. Urmărirea prin timp şi spaţiu a mutaţiei genetice se transformă în saga familiei de greci americani Stephanides – o cronică a emigrării şi asimilării. Jeffrey Eugenides mărturisea că a intenţionat să facă portretul intim al unei persoane inter-sexuale, văzute dinăuntru. Adevărată epopee americană, *Middlesex* poate fi, la fel de bine, romanul oraşului Detroit sau romanul grecilor americani. Povestea unei metamorfoze, *Middlesex* vorbeşte despre reinventarea identităţii: grecii devin americani, femeia devine bărbat. Şi, nu în ultimul rând, *Middlesex* este un roman despre dreptul inalienabil de a fi noi înşine.

De acelaşi autor, în colecţia „Biblioteca Polirom” va apărea romanul *Sinuciderea*

fecioarelor.

Pentru Yama, care are cu totul alt cod genetic

CARTEA ÎNTÂI

Lingura de argint

M-am născut de două ori: prima oară ca fetiţă, în Detroit, într-o zi remarcabil de senină din ianuarie 1960, şi apoi din nou, în adolescenţă, de data asta ca băiat, într-un salon de urgenţe de lângă Petoskey, Michigan, în august 1974. Cititorii specializaţi se prea poate să mă fi întâlnit în lucrarea doctorului Peter Luce „Identitatea sexuală la pseudohermafroditii cu 5-alfa-reductază", publicată în *Jurnalul de Endocrinologie Pediatrică* din 1975. Sau poate mi-aţi văzut poza în capitolul şaisprezece din *Genetică şi ereditate*, din păcate acum depăşită. Eu sunt cel de la pagina 578, cel care stă dezbrăcat lângă antropometrul de pe perete, cu o casetă neagră peste ochi.

În certificatul de naştere numele meu este acela de Calliope Helen Stephanides. În cel mai recent carnet de conducere (din Republica Federală Germania), în dreptul numelui meu apare doar Cal. Sunt fost portar de hochei pe iarbă, vechi membru al Fundaţiei pentru Salvarea Lamantinilor, asist rar la liturghia ortodoxă grecească şi, în cea mai mare parte a vieţii mele de adult, am fost angajat al Departamentului de Stat american. Ca Tiresias, am fost mai întâi una, apoi alta. Colegii de clasă m-au batjocorit, doctorii m-au folosit pe post de cobai, specialiştii m-au palpat, iar fundaţia March of Dimes[1] a cercetat cazul meu. O roşcată din Grosse Pointe s-a îndrăgostit de mine fără să ştie ce sunt. (Şi fratele ei mă plăcea.) Un tanc de armată m-a condus o dată într-o bătălie urbană, o piscină m-a transformat în mit, mi-am părăsit corpul ca să intru în altele – şi toate acestea s-au petrecut înainte să împlinesc şaisprezece ani.

Acum însă, la patruzeci şi unu, simt că se apropie o nouă naştere. După decenii de uitare, mă pomenesc gândindu-mă la unchi şi mătuşi din generaţii îndepărtate, trecuţi în nefiinţă, la bunici de mult răposaţi, la verişori necunoscuţi de gradul al cincilea sau, cum se întâmplă cu o familie consangvinizată ca a mea, la toate acestea în acelaşi timp. Prin urmare, înainte de a fi prea târziu, vreau să pun totul pe hârtie o dată pentru totdeauna: cursa asta demenţială prin timp a unei singure gene. Cântă, zeiţă, mutaţia regresivă a celui de-al cincilea cromozom al meu! Cântă-i înflorirea, acum două veacuri şi jumătate, pe versanţii muntelui Olimp, pe când caprele behăiau şi pe jos cădeau măslinele. Cântă-i trecerea prin nouă generaţii, acumularea invizibilă în sângele poluat al familiei Stephanides. Şi cântă cum Providenţa, deghizată într-un masacru, a făcut ca gena să se înalţe din nou, cum a zburat ca o sămânţă până dincolo de mare, în America, unde a plutit prin ploile noastre industriale până când a căzut pe pământ, implântându-se în solul fertil al pântecelui mamei mele, acolo, în Vestul Mijlociu.

Îmi cer scuze dacă devin uşor homeric din când în când. E tot o chestie genetică.

Cu trei luni înainte de a mă naşte, după una dintre mesele noastre elaborate de duminică, Desdemona Stephanides, bunica mea, i-a poruncit lui frate-meu să se ducă după cutia ei pentru viermi de mătase. Capitolul Unsprezece tocmai se îndrepta spre bucătărie ca să-şi mai ia o porţie de budincă de orez când aceasta i-a blocat calea. La cincizeci şi şapte de ani, cu silueta ei scundă, îndesată şi cu plasa ei de păr impunătoare, bunica mea era foarte potrivită pentru a bloca drumurile oamenilor. În spatele ei, în bucătărie, se întrunise numerosul contingent feminin al acelei zile, râzând şi şuşotind. Intrigat, Capitolul Unsprezece s-a aplecat într-o parte ca să vadă ce se petrece, dar Desdemona a întins o mână şi l-a ciupit zdravăn de

obraz. Odată ce-i recaptase atenţia, a trasat în aer conturul unui dreptunghi şi a arătat spre tavan. Apoi a murmurat prin proteza şubredă:

— Du-te adu pentru *yia yia*, drăguţu *mou*.[2] Capitolul Unsprezece ştia ce are de făcut. A străbătut în fugă holul până în camera de zi. S-a căţărat în patru labe pe scara oficială până la primul etaj. A alergat pe lângă dormitoarele de pe coridor. În capătul acestuia era o uşă aproape invizibilă, acoperită cu tapet, ca intrarea într-un pasaj secret. Capitolul Unsprezece a localizat minerul, care se afla la înălţimea capului său, şi, adunându-şi toate puterile, a deschis uşa, dincolo de care era o altă scară. Ezitând îndelung, fratele meu s-a uitat destul de mult la întunericul de deasupra capului înainte de a urca – acum foarte încet – în podul unde locuiau bunicii mei.

Încălţat cu bascheţi, a trecut pe sub cele douăsprezece colivii aşternute cu ziare umede, care stăteau atârnate de grinzi. Cu o mutră hotărâtă, a pătruns în mirosul acru al papagalilor şi în aroma specială a bunicilor mei, un amestec de naftalină şi haşiş. Şi-a croit drum pe lângă biroul ticsit cu cărţi al bunicului şi pe lângă colecţia lui de discuri cu *rebetika*[3]. În cele din urmă, ciocnindu-se de sofaua de piele şi de măsuţa circulară de alamă, a dat de patul bunicilor şi, sub el, de cutia pentru viermi de mătase.

Cioplită din lemn de măslin, puţin mai mare decât o cutie de pantofi, aceasta avea un capac de tablă perforată, cu mici găuri prin care intra aerul şi care era gravat cu icoana unui sfânt oarecare. Chipul sfântului se ştersese, dar degetele de la mâna dreaptă îi erau ridicate, binecuvântând un dud pitic, movuliu, care părea foarte încrezut. După ce s-a uitat un timp la prezenţa aceasta botanică însufleţită, Capitolul Unsprezece a tras cutia de sub pat şi a deschis-o. Înăuntru erau două coroniţe de nuntă făcute din frânghie şi, încolăcite ca şerpii, două şuviţe lungi de păr, legate fiecare cu

câte o panglică neagră, sfărâmicioasă. A împuns una dintre şuviţe cu degetul arătător. Chiar în acel moment un papagal a ţipat, iar fratele meu a sărit, a închis cutia, şi-a vârât-o sub braţ şi a coborât cu ea la parter, la Desdemona.

Ea era încă în prag. Aştepta. A luat cutia pentru viermi de mătase din mâinile lui şi s-a întors în bucătărie. În acest moment Capitolul Unsprezece a reuşit să arunce o privire în încăpere, unde toate femeile amuţiseră. S-au dat la o parte ca să treacă Desdemona şi în mijlocul camerei s-a ivit mama.

Tessie Stephanides stătea rezemată de spătarul unui scaun de bucătărie, ţintuită sub mingea imensă, întinsă ca o tobă, a pântecelui ei de gravidă. Pe chipul roşu şi fierbinte avea o expresie fericită, placidă. Desdemona puse cutia pentru viermi de mătase pe masa de bucătărie şi îi deschise capacul. Băgă mâna sub cununile de nuntă şi sub şuviţele de păr şi scoase ceva ce îi scăpase Capitolului Unsprezece: o lingură de argint. Legă o bucată de sfoară de minerul lingurii. Apoi, aplecându-se în faţă, legănă lingura peste burta umflată a mamei mele. Şi, prin extensie, peste mine.

Până în acel moment Desdemona se putea lăuda cu un palmares perfect: douăzeci şi trei de preziceri corecte. Ştiuse că Tessie avea să fie Tessie. Ghicise sexul fratelui meu şi al tuturor copiilor prietenelor ei de la biserică. Singurii copii al căror sex nu-l profeţise erau ai ei, pentru că o mamă care sonda misterele propriului pântece aducea ghinion. Pe al mamei mele îl sonda însă fără teamă. După nişte ezitări iniţiale, lingura se legănă de la nord la sud, ceea ce însemna că aveam să fiu băiat.

Stând pe scaun cu picioarele crăcănate, mama mea se străduia să zâmbească. Nu voia un băiat. Avea deja unul. De fapt, era aşa de sigură că o să fiu fată, încât îmi alesese deja un singur nume: Calliope. Dar când bunica mea a strigat în greceşte

„E băiat!”, strigătul a făcut înconjurul camerei şi a ieşit pe hol, străbătându-l până în camera de zi, unde bărbaţii discutau politică. Iar mama mea, auzindu-l repetat de atâtea ori, începu să creadă că poate fi adevărat.

Cu toate acestea, de îndată ce strigătul a ajuns la tatăl meu, acesta s-a şi repezit în bucătărie ca să-i spună mamei sale că lingura ei greşise, cel puţin de data asta.

— Da’ de unde ştii tu? îl întrebă Desdemona.

La care acesta îi zise ceea ce i-ar fi zis mulţi americani din generaţia lui:

— Ştiinţa, mamă.

Încă de când s-au hotărât să mai facă un copil, restaurantul mergea bine, iar Capitolul Unsprezece ieşise de mult din scutece –, Milton şi Tessie căzuseră de acord că îşi doresc o fetiţă. Capitolul Unsprezece tocmai împlinise cinci ani. Găsise de curând în curte o pasăre moartă şi o adusese înăuntru, să i-o arate mamei. Îi plăcea să împuşte, să dea cu ciocanul, să spargă lucruri şi să se ia la trântă cu taică-său. Într-o casă atât de masculină, Tessie începuse să se simtă în plus ca femeie; se vedea peste zece ani, prizonieră într-o lume dominată de capace de roţi şi hernii. Pentru mama, o fiică ar fi fost un camarad de nădejde: ar fi iubit, ca şi ea, căţeii de salon şi ar fi susţinut-o cu propunerile de a merge la patinoar. În primăvara anului 1959, când au început discuţiile despre fecundarea mea, mama nu avea cum să prevadă că în curând femeile aveau să-şi dea foc la sutiene cu miile. Ale ei erau căptuşite, ţepene, rezistente la foc. Oricât de mult şi-ar fi iubit Tessie fiul, ştia că anumite lucruri nu le-ar fi putut împărtăşi decât cu o fiică.

Dimineaţa, în maşină, în drum spre serviciu, tatăl meu visase la o fetiţă cu ochii negri, de o dulceaţă irezistibilă. O vedea stând pe scaunul de alături – mai ales în timp ce oprea la semafor – şi

rostind întrebări în urechea lui răbdătoare şi atotştiutoare.

— Cum se cheamă chestia aia, tati?

— Aia? E emblema de Cadillac.

— Ce-i emblema de Cadillac?

— Păi, acum multă vreme a existat un explorator francez pe nume Cadillac şi el a fost cel care a descoperit oraşul Detroit. Iar emblema asta era emblema familiei lui din Franţa.

— Ce e Franţa?

— Franţa e o ţară din Europa.

— Ce e Europa?

— E un continent, adică o întindere mare de pământ, mult, mult mai mare decât o ţară. Dar Cadillac-ul nu se mai trage din Europa, *kukla*. Se trage chiar de aici, din bătrâna şi buna Americă.

Semaforul se făcu verde şi el porni mai departe. Dar prototipul meu persista. Apărea din nou la următorul semafor şi la cel de după. Compania lui era atât de plăcută, încât tatăl meu, un bărbat cu iniţiativă, se hotărî să vadă ce era de făcut ca să-şi transforme visul în realitate.

Prin urmare: deja de ceva vreme, în sufrageria în care bărbaţii discutau politică începuse să se discute şi despre viteza spermei. Peter Tatakis – „unchiul Pete", cum îi spuneam noi – era unul dintre membrii marcanţi ai societăţii de dezbateri care se forma în fiecare săptămână pe canapelele noastre negre. Burlac de-o viaţă, nu avea niciun fel de familie în America, aşa că se ataşase de a noastră. În fiecare duminică, sosea în Buickul său vişiniu: un bărbat înalt, cu faţa scofâlcită, având o înfăţişare tristă şi un cap ridicol de vioi, acoperit cu păr ondulat. Nu-l interesau copiii. Susţinător al seriei de „Cărţi fundamentale" pe care le citise de două ori –, unchiul Pete era pasionat de gândirea profundă şi de opera italiană. Îl pasionau: în istorie Edward Gibbon şi în literatură jurnalele lui Madame de Staël. Îi plăcea să citeze părerea acelei doamne înţelepte despre limba germană şi anume

că germana nu era potrivită pentru conversaţie, pentru că trebuia să aştepţi verbul până la sfârşitul propoziţiei, aşa că nu puteai să întrerupi. Unchiul Pete visase să devină doctor, dar „catastrofa" pusese capăt acelui vis. În Statele Unite făcuse doi ani de specializare în chiroterapie şi acum avea în Birmingham un mic cabinet, cu un schelet uman, la care încă mai plătea rate. Pe vremea aceea chiropracticienii aveau o reputaţie destul de dubioasă. Oamenii nu veneau la unchiul Pete ca să le deznoade şarpele Kundalini. Trosnea gâturi, îndrepta coloane şi făcea proteze personalizate din spumă de cauciuc. Cu toate acestea, era singurul din casă care semăna cât de cât a doctor în după-amiezile acelea de duminică. În tinereţe îi fusese extirpată jumătate din stomac şi acum după masă bea întotdeauna un Pepsi-Cola, ca să-şi digere mai bine mâncarea. Denumirea băuturii răcoritoare venea de la enzima digestivă pe nume pepsină, ne spunea el cu înţelepciune, aşa că era numai bună pentru o asemenea misiune.

Genul ăsta de cunoştinţe l-au făcut pe tata să aibă încredere în ce spunea unchiul Pete când venea vorba de orarul reproducerii. Cu capul sprijinit de o pernă, fără pantofi, cu *Madame Butterfly* cântând în surdină pe casetofonul părinţilor mei, unchiul Pete povesti cum că la microscop se observase că spermatozoizii care conţineau cromozomi masculini înotau mai repede decât cei care conţineau cromozomi feminini. Această afirmaţie genera o veselie spontană printre proprietarii de restaurante şi blănării adunaţi în sufrageria noastră. Totuşi tatăl meu luă postura sculpturii lui preferate, *Gânditorul*, a cărei miniatură stătea în celălalt capăt al camerei, pe măsuţa de telefon. Deşi subiectul fusese adus în discuţie în atmosfera de forum deschis a acelor duminici post-prandiale, era clar că, în ciuda tonului impersonal al discuţiei, spermatozoizii despre care se vorbea erau ai tatălui meu. Unchiul

Pete o spuse pe şleau: ca să aibă o fetiţă, un cuplu trebuia să „aibă contact sexual cu douăzeci şi patru de ore înainte de ovulaţie”. În felul acesta spermatozoizii masculi, mai ageri, se grăbeau înăuntru şi mureau acolo. Spermatozoizii feminini, mai leneşi, dar mai siguri, ajungeau chiar când cobora ovulul.

Tatăl meu întâmpinase probleme încercând s-o convingă pe mama să-i urmeze planul. „La douăzeci şi doi de ani, când se măritase cu Milton Stephanides, Tessie Zizmo era virgină”. Logodna lor, care coincisese cu al doilea război mondial, fusese o relaţie castă. Mama era mândră de felul în care reuşise să aprindă şi să înăbuşe simultan vâlvătaia din inima tatălui meu, perpelindu-l apoi la foc mic pe durata cataclismului global. Acest lucru nu fusese însă deloc complicat, având în vedere că ea fusese în Detroit, în timp ce Milton era la Annapolis, la Academia de Marină Militară a Statelor Unite. Mai bine de un an, Tessie aprinsese lumînări la biserica ortodoxă pentru logodnicul ei, iar Milton privise la fotografiile ei, prinse cu piuneze de salteaua patului de deasupra. Îi plăcea s-o surprindă pe Tessie în ipostaze asemănătoare celor din revistele de cinema: din profil, pe tocuri, cu un picior ridicat pe o treaptă, dezvelind privirii gamba în ciorapi negri de mătase. În acele vechi instantanee mama mea arată surprinzător de maleabilă, de parcă nimic nu i-ar fi făcut mai mare plăcere decât să se lase aranjată de bărbatul ei în uniformă în poziţia aceea, stând rezemată de verandele şi felinarele din modestul lor cartier.

Până nu s-a predat Japonia, nu s-a predat nici ea. Apoi, începând din noaptea nunţii lor (dacă ar fi să mă iau după ce mi-a spus fratele meu în timp ce-mi ţineam urechile astupate), părinţii mei au făcut dragoste cu regularitate şi plăcere. Cu toate acestea, când venea vorba de făcut copii, mama avea propriile ei păreri. Avea convingerea că un embrion putea să simtă cantitatea de iubire cu care

fusese creat. Din acest motiv, sugestia tatălui meu nu-i convenea.

— Milt, tu crezi că aici suntem la Olimpiadă?

— Vorbeam doar în principiu, spuse tatăl meu.

— Ce ştie unchiul Pete despre făcut copii?

— A citit articolul ăsta anume în *Scientific American*, spuse Milton.

Şi, ca să-şi susţină cazul:

— E abonat.

— Ascultă, dacă m-ar lăsa coloana, m-aş duce la unchiul Pete. Sau dacă aş avea platfus, ca tine. Dar asta-i tot.

— Toate chestiile astea au fost verificate. La microscop. Spermatozoizii masculi sunt mai rapizi.

— Pun pariu că-s şi mai tâmpiţi.

— Spune ce vrei. Ponegreşte-i cât vrei pe spermatozoizii masculi. Dă-ţi drumul. Nouă nu ne trebuie un spermatozoid mascul. Ne trebuie un spermatozoid feminin, bătrân şi bun, leneş şi de încredere.

— Chiar dacă-i adevărat, tot e absurd. Nu pot s-o fac mecanic, Milt.

— Mie o să-mi fie mai greu decât ţie.

— Nu mă interesează.

— Credeam că vrei o fetiţă.

— Vreau.

— Ei bine, spuse tata, aşa putem s-o obţinem.

Tessie alungă propunerea cu un hohot de râs. Dar, dincolo de sarcasmul ei, avea o serioasă reţinere morală. A umbla la un lucru atât de misterios şi de miraculos precum naşterea unui copil însemna să sfidezi soarta. Înainte de toate, Tessie nu credea că e posibil s-o faci. Şi chiar dacă era, nu credea că se cuvine s-o încerci.

Desigur, un narator în situaţia mea (prefetală la acea vreme) nu poate fi absolut sigur de nimic din toate acestea. Pot doar să explic mania savantă care pusese stăpânire pe tatăl meu în acea primăvară din 59, ca simptom al credinţei în

progres care îi infesta pe toţi la vremea respectivă. Amintiţi-vă, sputnikul fusese lansat doar cu doi ani înainte. Poliomielita, care îi ţinuse pe părinţii mei închişi în casă, în carantină, pe timpul verilor din copilăria lor, fusese învinsă de vaccinul Salk. Oamenii habar n-aveau că viruşii sunt mai deştepţi decât fiinţele umane şi îşi închipuiau că în curând aveau să devină ceva de domeniul trecutului. În acea Americă postbelică, optimistă, căreia i-am surprins ultimele zvâcniri, toţi erau stăpânii propriului destin, aşa că era firesc ca şi tatăl meu să încerce să şi-l conducă pe al său.

La câteva zile după ce îi dezvăluise lui Tessie planul său, Milton veni într-o seară acasă cu un cadou. Era o casetă de bijuterii legată cu o panglică.

— Asta pentru ce mai e? întrebă Tessie suspicioasă.

— Cum adică pentru ce?

— Nu-i ziua mea. Nu e aniversarea căsătoriei noastre. Atunci pentru ce îmi dai un cadou?

— Trebuie să am un motiv ca să-ţi dau un cadou? Hai, deschide-l.

Neconvinsă, Tessie strâmbă dintr-un colţ al gurii. Dar era greu să ţii în mână o casetă de bijuterii fără s-o deschizi. Aşa că până la urmă îi scoase panglica şi o deschise.

Înăuntru, pe catifea neagră, era un termometru.

— Un termometru, spuse mama.

— Nu-i un termometru oarecare, spuse Milton. A trebuit să mă duc la trei farmacii ca să găsesc aşa ceva.

— Un model de lux, ai?

— Exact, zise Milton. E un termometru de precizie. Măsoară temperatura până la o *zecime de grad*.

Milton ridică din sprâncene.

— Termometrele normale măsoară doar din două în două zecimi. Ăsta măsoară fiecare zecime. Încearcă-l. Pune-l în gură.

— N-am febră, spuse Tessie.

— Nu-i vorba de febră. Îl foloseşti ca să vezi care ţi-e temperatura de bază. E mult mai exact şi mai precis decât un termometru obişnuit, de măsurat febra.

— Data viitoare să-mi aduci un colier. Dar Milton insistă:

— Temperatura corpului tău se schimbă tot timpul, Tess. Poate că nu-ţi dai seama, dar aşa e. Eşti într-un flux continuu în ceea ce priveşte temperatura. Să spunem, de exemplu – tuşi scurt –, că se întâmplă să fii la ovulaţie. Atunci temperatura îţi creşte. Şase zecimi de grad, în cazul cel mai probabil.

Tatăl meu îi dădea înainte, înfierbântându-se, fără să observe că soţia lui se încrunta:

— Acum, dacă ar fi să aplicăm procedura de care vorbeam zilele trecute – doar aşa, ca exemplu –, ceea ce trebuie să faci *mai întâi* este să îţi stabileşti *temperatura de bază*. Poate că nu e treizeci şi şapte. Fiecare cu temperatura lui. Ăsta-i alt lucru pe care l-am învăţat de la unchiul Pete. În sfârşit, odată ce-ai stabilit care ţi-e *temperatura de bază*, aştepţi apoi acea creştere de şase zecimi. Şi acela e momentul în care, dacă e să mergem până la capăt cu treaba asta, am şti să înţelegi tu, să punem de mămăligă.

Mama n-a spus nimic. N-a făcut decât să pună termometrul în cutie, s-o închidă şi să-i dea cutia înapoi soţului ei.

— Da? Bine, spuse el. Fă cum vrei. Poate o să facem alt băiat. Numărul doi. Dacă aşa vrei tu, aşa să fie.

— În clipa asta nu prea cred c-o să facem nimic, răspunse mama.

Între timp, eu aşteptam în foaierul lumii. Încă nu eram nici măcar o scânteie în ochii tatălui meu (care privea abătut în poală, la caseta cu termometrul). Mama se ridică de pe canapea. Se îndreaptă spre scară, ţinându-şi o mină la frunte,

iar posibilitatea apariţiei mele pare din ce în ce mai îndepărtată. Acum tata se ridică să îşi facă rondul, stingând luminile şi încuind uşile. Porneşte în sus pe scări şi din nou apare o speranţă pentru mine. Sincronizarea trebuia să fie respectată întocmai pentru ca eu să devin persoana care sunt. Dacă întârzii actul cu o oră, se schimbă configuraţia genelor. Mai erau destule săptămâni până la conceperea mea, dar părinţii mei începuseră deja să se prăbuşească lent unul spre altul. În holul de la etaj, lumina de veghe reprezentând Acropolele este aprinsă; era un cadou de la Jackie Halas, care avea un magazin de suveniruri. Când tatăl meu intră în dormitor, mama e la măsuţa ei de toaletă. Cu două degete, îşi dă cu cremă Noxzema pe faţă, ştergându-se apoi cu un şerveţel. Tatăl meu nu trebuia decât să spună un cuvânt tandru şi ea l-ar fi iertat. Nu eu, dar cineva ca mine ar fi fost creat în acea noapte. Un număr infinit de euri posibile stăteau îngrămădite în prag, cu tot cu mine printre ele, fără să am totuşi vreun bilet rezervat, şi orele treceau lent, planetele se roteau în ceruri în ritmul lor obişnuit, iar vremea îşi spunea şi ea cuvântul, pentru că mamei îi era frică de furtunile cu tunete şi trăsnete şi s-ar fi ghemuit în tatăl meu dacă în acea noapte ar fi plouat. Dar nu, seninul cerului persista, după cum persista şi încăpăţânarea părinţilor mei. Lumina din dormitor se stinse, iar ei rămaseră fiecare pe partea lui de pat. În cele din urmă se auzi mama:

— Noapte bună.

Şi tata:

— Ne vedem dimineaţă.

Clipele care au dus la apariţia mea se aşezau la locul lor ca la comandă. Motiv pentru care, îmi închipui, mă gândesc atât de mult la ele.

În duminica următoare mama s-a dus cu Desdemona şi cu fratele meu la biserică. Tata nu se ducea niciodată cu ei; devenise apostat de la vârsta de opt ani, din cauza preţului exorbitant al

lumânărilor de închinăciune. Bunicul meu prefera, de asemenea, să-şi petreacă dimineţile lucrând la o traducere în greaca modernă a poeziilor „restaurate” ale lui Sapho. În cei şapte ani care au urmat, în ciuda infarcturilor repetate, bunicul meu a lucrat la un birou micuţ, lipind laolaltă fragmente legendare spre a forma un mozaic mai mare, adăugând o strofă ici, un fragment final colo, sudând câte-un anapest sau câte-un iamb. Iar serile îşi asculta muzica de bordel şi fuma din narghilea.

În 1959 Biserica Ortodoxă a Adormirii Maicii Domnului era pe Charlevoix. Acolo aveam să fiu botezat, în mai puţin de un an, şi educat în spiritul credinţei ortodoxe. Biserica Adormirii Maicii Domnului, ai cărei preoţi parohi se schimbau regulat, fiind toţi trimişi la noi de Patriarhia din Constantinopol. Toţi veneau cu barba şi autoritatea intacte, cu veşmintele brodate ale sanctităţii, şi toţi se saturau după o vreme – de obicei şase luni – de ciorovăielile din congregaţie, de atacurile personale asupra felului în care cântau, de nevoia constantă de a-i şuşui pe enoriaşii care se comportau în biserică de parcă ar fi fost în tribunele de la Tiger Stadium şi, în cele din urmă, de efortul de a ţine predica în fiecare săptămână de două ori, mai întâi în greacă şi apoi în engleză. Biserica Adormirii Maicii Domnului: cu orele ei însufleţite în care se bea cafeaua, cu fundaţia ei şubredă şi cu găurile din acoperiş, cu festivalurile ei etnice perseverente, cu orele de catehism în care moştenirea noastră învia prin noi pentru scurt timp înainte de a fi lăsată să-şi dea duhul în marea diasporă. Tessie şi compania avansară prin naos, trecând pe lângă tăvile umplute cu nisip în care se puneau luminările de închinăciune. Deasupra, mare cât un car de procesiune de la parada de Ziua Recunoştinţei, era Hristos Pantocrator. Se curba dintr-o parte în alta a domului ca spaţiul însuşi. Spre deosebire de Hristosul chinuit, pământean, zugrăvit la nivelul ochilor pe pereţii bisericii,

Hristosul nostru Pantocrator era clar transcendent, atotputernic, stăpân al cerurilor. Se apleca spre apostolii de deasupra altarului ca să le dea cele patru pergamente rulate cu Evangheliile. Iar mama mea, care a încercat toată viaţa să creadă în Dumnezeu, fără să reuşească vreodată de-a binelea, se uita în sus la el, căutând îndrumare.

Ochii lui Hristos Pantocrator licăriră în lumina slabă. Păreau că o trag pe Tessie în sus. Prin vârtejurile de tămâie, ochii Mântuitorului licăreau ca nişte televizoare ce prezentau scene ale unor evenimente recente…

Mai întâi apărea Desdemona, în săptămâna dinainte, sfătuind-o pe nora ei.

— De ce mai vrei copii, Tessie? întrebase aceasta cu o nonşalanţă studiată.

Aplecându-se ca să se uite în cuptor şi ascunzându-şi îngrijorarea de pe chip (o îngrijorare care avea să rămână neexplicată încă şaisprezece ani), Desdemona alungă ideea cu un gest al mâinii:

— Mai mulţi copii, mai multe probleme…

Apoi venea doctorul Philobosian, bătrânul nostru medic de familie. Cu diplome străvechi în spate, acesta şi-a dat verdictul:

— Aiureli. Spermatozoizii masculi înoată mai repede? Ascultaţi aici: prima persoană care a văzut spermatozoizi la microscop a fost Leeuwenhoek. Ştiţi cum i s-a părut lui că arată? Ca nişte viermi…

Şi apoi apărea iar Desdemona, de data asta cu altă abordare:

— Dumnezeu hotărăşte ce este copilul. Nu tu… Scenele acestea se perindau prin mintea mamei mele în timpul slujbei interminabile de duminică. Congregaţia se ridica în picioare, apoi se aşeza la loc. În strana din faţă, verii mei, Socrate, Platon, Aristotel şi Cleopatra, se foiau. Părintele Mike ieşi cădelniţând din altar. Mama încerca să se roage, dar nu reuşea. De-abia reuşea să supravieţuiască până când sosea vremea cafelei.

De la frageda vârstă de doisprezece ani, mamei îi fusese imposibil să-şi înceapă ziua fără ajutorul a cel puţin două ceşti de cafea excesiv de tare, neagră ca smoala şi neîndulcită, căreia îi prinsese gustul de la căpitanii de remorchere şi burlacii uşchiţi care populau pensiunea unde crescuse. Când era la liceu şi avea un metru cincizeci şi cinci înălţime, stătea cot la cot cu mecanicii auto la bufetul din colţ, bându-şi cafeaua înainte să înceapă orele. În timp ce ei se uitau peste programul curselor, Tessie îşi termina temele la educaţie civică. Acum, în subsolul bisericii, îi spuse Capitolului Unsprezece să fugă să se joace cu ceilalţi copii, ca să poată şi ea să bea o cană de cafea, să-şi revină.

Era la a doua cană când o voce suavă, feminină, îi răsună în ureche:

— Bună dimineaţa, Tessie.

Era cumnatul ei, părintele Michael Antoniou.

— Salut, părinte Mike. Foarte frumoasă slujba de azi, spuse Tessie şi regretă imediat.

Părintele Mike era diacon la biserica Adormirii Maicii Domnului. Când plecase ultimul preot, întorcându-se ocărit la Atena după numai trei luni de zile, familia sperase că părintele Mike va fi promovat. Dar până la urmă postul fusese obţinut de părintele Gregorios, un alt proaspăt preot născut pe alte meleaguri. Mătuşa Zo, care nu rata nicio ocazie de a se lamenta despre căsnicia ei, spusese la cină cu vocea ei de comediantă:

— Soţul meu. Veşnic domnişoară de onoare, niciodată mireasă.

Când lăudase slujba, intenţia lui Tessie nu fusese să-l laude pe părintele Greg. Situaţia era cu atât mai delicată cu cât, mai demult, Tessie şi Michael Antoniou fuseseră logodiţi. Acum ea era măritată cu Milton, iar părintele Mike era însurat cu sora lui Milton. Tessie coborâse ca să-şi limpezească minţile şi ca să-şi bea cafeaua şi deja ziua părea s-o ia razna.

Totuşi părintele Mike nu părea să fi observat zeflemeaua. Continua să surâdă, cu ochii săi blânzi deasupra bărbii care se revărsa ca o cascadă tumultuoasă. Fiind un om cu o fire plăcută, părintele Mike avea succes la văduvele din congregaţie. Le plăcea să se înghesuie în jurul lui, să-i ofere prăjiturele şi să se scalde în beatitudinea spiritului său. Parte din această beatitudine se trăgea din deplina împăcare a părintelui Mike cu ideea că avea doar un metru şaizeci şi doi. În faptul că era scund era ceva caritabil: parcă îşi dăduse înălţimea în dar. Părea să o fi iertat pe Tessie pentru ruperea logodnei, cu mulţi ani înainte, dar episodul plutea întotdeauna în aerul dintre ei, ca norişorii de talc care ieşeau uneori din gulerul lui clerical.

Ţinând cu grijă ceaşca de cafea şi farfurioara, părintele Mike întrebă zâmbind:

— Ei, Tessie, ce mai e pe-acasă?

Mama ştia, desigur, că părintele Mike, care venea săptămânal la noi acasă, ca musafir de duminică, ştia foarte bine de schema cu termometrul. Privind în ochii acestuia, i se păru că întrezăreşte o urmă de amuzament.

— Păi, astăzi vii la noi, spuse ea nepăsătoare. O să vezi şi singur.

— De-abia aştept, spuse părintele Mike. Întotdeauna avem nişte discuţii aşa de interesante la voi acasă.

Tessie se uită din nou în ochii părintelui Mike, dar acum aceştia păreau să fie plini de o căldură sinceră. Şi apoi se întâmplă ceva care îi distrase complet atenţia de la părintele Mike.

În celălalt capăt al încăperii, Capitolul Unsprezece se urcase pe un scaun ca să ajungă la robinetul termosului de cafea. Încerca să umple o ceaşcă, dar după ce deschisese robinetul, nu mai reuşea să-l închidă. Cafeaua opărită curgea de-a curmezişul mesei. Lichidul fierbinte o stropi pe o fetiţă care stătea în apropiere. Fetiţa sări înapoi.

Deschise gura, dar nu îngăimă niciun sunet. În mare viteză, mama mea alergă în celălalt capăt al încăperii şi o luă repede pe fetiţă, ducând-o la toaletă.

Nimeni nu-şi aminteşte numele fetiţei. Nu era fiica nici unuia dintre enoriaşii obişnuiţi. Nici măcar nu era grecoaică. Apăruse la biserică doar în acea zi, niciodată mai apoi; pare să fi existat doar cu scopul de a o face pe mama mea să se răzgândească. La baie, fetiţa îşi ţinu întinsă bluza aburindă, ca să n-o atingă, în vreme ce Tessie aduse prosoape umede.

— Ai păţit ceva, scumpete? Te-ai fript?

— Foarte stângaci băiatul ăla, spuse fetiţa.

— Aşa e câteodată. Îşi bagă nasul peste tot.

— Băieţii sunt câteodată foarte anarhici. Tessie zâmbi.

— Da' ştiu că ai un vocabular pe cinste!

La auzul acestui compliment, pe chipul fetiţei înflori un zâmbet mare.

— „Anarhic" e cuvântul meu preferat. Fratele meu e foarte anarhic. Luna trecută cuvântul meu preferat era „emfatic". Dar nu poţi folosi „emfatic" prea des. Nu sunt prea multe lucruri emfatice, dacă stai să te gândeşti.

— Ai dreptate, spuse Tessie, râzând. Dar anarhice găseşti la tot pasul.

— Sunt perfect de acord, spuse fetiţa.

Două săptămâni mai târziu. Duminica Paştelui, 1959. Aderarea religiei noastre la calendarul iulian ne-a lăsat din nou desincronizaţi faţă de vecini. Acum două duminici fratele meu se uita la ceilalţi copii din cartier cum căutau ouă multicolore prin tufele din apropiere. Îşi privea prietenii mâncând capetele iepuraşilor de ciocolată şi îndesându-şi pumni de jeleuri în gurile pline de carii. (Stând la fereastră, fratele meu îşi dorea mai mult ca orice să creadă într-un Dumnezeu american care învie în ziua care trebuie.) De-abia ieri a avut voie Capitolul Unsprezece să vopsească ouăle şi într-o

singură culoare: roşu. Peste tot prin casă, ouăle roşii strălucesc în razele alungite, de solstiţiu. Şi bolurile de pe masa din sufragerie sunt pline de ouă roşii. Atârnă deasupra uşilor în săculeţi de plasă. Stau îngrămădite pe şemineu şi sunt coapte în pâinile cruciforme, *tsoureki*.

Dar acum e după-amiază târziu. Masa s-a terminat şi fratele meu zâmbeşte. Pentru că acum vine acea parte a Paştelui ortodox care-i place mai mult decât căutarea ouălor şi decât toate jeleurile: ciocnitul de ouă. Toată lumea se adună în jurul mesei din sufragerie. Muşcându-şi buza, Capitolul Unsprezece ia un ou din bol, îl studiază şi îl pune înapoi. Alege altul.

— Ăsta pare bun, spune Milton, alegându-şi şi el un ou zdravăn ca un camion de curse.

Milton ţine oul ridicat în pumn. Capitolul Unsprezece se pregăteşte să atace când, deodată, mama îl bate uşor pe tata pe spate.

— Stai o clipă, Tessie. Ciocnim ouă. Îl bate mai tare.

— Ce-i?

— Temperatura mea, spune ea, făcând apoi o pauză. A crescut cu şase zecimi.

Folosise termometrul. Tatăl meu află de asta de-abia acum.

— Acum? şopteşte tatăl meu. Doamne, Tessie, eşti sigură?

— Nu, nu sunt sigură. Mi-ai spus să-mi urmăresc orice creştere a temperaturii şi eu îţi spun că acum mi-a crescut cu şase zecimi de grad.

Apoi, coborându-şi vocea:

— Plus că au trecut treisprezece zile de la ultima ştii tu ce.

— Hai, tata, imploră Capitolul Unsprezece.

— Pauză, spune Milton şi îşi pune oul în scrumieră. Ăsta-i oul meu. Să nu se atingă nimeni de el până mă întorc.

La etaj, în dormitorul matrimonial, părinţii mei duc la îndeplinire chestiunea. Buna-cuviinţă de

copil mă face să mă abţin de la a-mi imagina scena cu prea multe detalii. Doar atât: când sunt gata, colac peste pupăză, tata spune:

— Cred că s-a rezolvat.

Şi s-a dovedit că a avut dreptate. În mai Tessie află că e însărcinată şi începe aşteptarea.

În şase săptămâni deja am ochi şi urechi. În şapte, am nări, chiar şi buze. Încep să mi se formeze organele genitale. Hormonii fetali, urmând instrucţiunile cromozomilor, populează canalele lui Müller, ajutând la formarea tuburilor lui Wolff. Cei douăzeci şi trei de cromozomi împerecheaţi s-au unit şi au traversat dintr-o parte în alta, învârtindu-şi ruleta, iar *papou* al meu pune mâna pe burta mamei şi spune:

— Al doilea norocel!

Dispuse în regimente, genele mele îşi execută ordinele. Toate, cu excepţia a doua ticăloase sau revoluţionare, depinde care este punctul dumneavoastră de vedere –, ascunse undeva pe cromozomul numărul 5. Împreună, acestea evacuează o enzimă care opreşte producerea unui anumit hormon, ceea ce îmi complică mie viaţa.

În sufragerie bărbaţii nu mai discută politică, ci fac pariuri despre ce va fi copilul lui Milt, băiat sau fată. Tatăl meu e încrezător. La douăzeci şi patru de ore după ispravă, temperatura mamei mele crescuse cu încă două zecimi, confirmând ovulaţia. Până atunci, spermatozoizii masculi, extenuaţi, renunţaseră deja. Spermatozoizii feminini, ca nişte broaşte ţestoase, câştigaseră cursa. (Moment în care Tessie i-a înmânat lui Milton termometrul şi i-a spus că nu vrea să-l mai vadă niciodată.)

Toate acestea au dus la ziua în care Desdemona a balansat o unealtă deasupra pântecelui mamei mele. Sonograma nu exista la vremea aceea; nu exista nimic mai bun decât lingura. Desdemona se aplecă. În bucătărie se lăsă tăcerea. Celelalte femei îşi muşcau buza de jos, privind, aşteptând. În

primul minut lingura nu s-a mişcat deloc. Mâna Desdemonei tremura şi, după trecerea unor secunde bune, mătuşa Lina o linişti. Lingura se învârti; eu dădui un şut; mama ţipă. Şi apoi, încet, mişcată de un vânt pe care nu-l simţea nimeni, în felul acela nepământean al meselor de spiritism, lingura de argint începu să se mişte, să se legene, la început într-un mic cerc a cărui orbită devenea din ce în ce mai eliptică, până când traiectoria s-a turtit şi a devenit o linie dreaptă, arătând dinspre cuptor înspre banchetă. De la nord la sud, cu alte cuvinte. Desdemona strigă:

— *Koros*!

Şi camera izbucni în strigăte:

— *Koros*, *koros*!

În acea noapte tatăl meu spuse:

— Douăzeci şi trei la rând înseamnă că trebuie să înceapă declinul. De data asta a greşit. Credemă.

— Nu-i nimic dacă e băiat, spuse mama. Chiar nu-i nimic. Câtă vreme e sănătos, cu câte zece degete la mâini şi la picioare.

— Ce-i cu „sănătos" ăsta? Vorbeşti despre fiica mea.

M-am născut la o săptămână după anul nou, pe 8 ianuarie 1960. În camera de aşteptare, dotată numai cu trabucuri legate cu fundiţe roz, tatăl meu strigă:

— Bingo!

Eram fată. Patruzeci şi opt de centimetri. Trei kilograme trei sute.

În aceeaşi zi de 8 ianuarie bunicul meu a suferit primul din cele treisprezece infarcturi. Trezit de părinţii mei, care se grăbeau spre spital, se dăduse jos din pat şi se dusese jos să-şi facă o cafea. O oră mai târziu, Desdemona îl găsise întins pe podeaua bucătăriei. Deşi facultăţile mintale nu i-au fost afectate, în acea dimineaţă, în vreme ce eu scoteam primul ţipăt la spitalul de femei, *papou* al meu şi-a pierdut abilitatea de a vorbi. După spusele

Desdemonei, bunicul meu s-a prăbuşit imediat după ce a întors ceaşca de cafea ca să-şi ghicească în zaţ.

Când a auzit vestea despre sexul meu, unchiul Pete a refuzat să accepte felicitări. Nu era nicio magie la mijloc.

— Pe deasupra, glumi el, tot meritul îi aparţine lui Milt.

Desdemona se înnegura. Se dovedise că fiul ei, născut în America, a avut dreptate şi, cu această nouă înfrângere, ţara ei de baştină, în care încă mai încerca să trăiască, deşi era la şase mii cinci sute de kilometri depărtare şi cu treizeci şi opt de ani în urmă, se mai îndepărtă o idee. Venirea mea pe lume marcă sfârşitul ghicitului de sex la bebeluşi pentru Desdemona şi începutul unui lung declin pentru bărbatul ei. Deşi cutia pentru viermi de mătase mai apărea din când în când, lingura nu se mai număra printre comorile ei.

Am fost extras, plesnit peste fund, apoi spălat cu furtunul – în această ordine. M-au învelit într-o pătură şi m-au expus între şase alţi bebeluşi, patru băieţi şi două fete, toţi având, spre deosebire de mine, etichete adecvate. Acest lucru nu poate fi adevărat, dar mi-l amintesc: nişte scântei răspândindu-se încet pe un ecran negru.

Cineva îmi aprinsese ochii.

La peţit

Când povestea aceasta va ieşi în lume, s-ar putea să devin cel mai vestit hermafrodit din toate timpurile. Au mai fost şi alţii înaintea mea. Alexina Barbin din Franţa a urmat cursurile unei şcoli de fete cu internat înainte să devină Abel. A lăsat în urmă o autobiografie pe care a descoperit-o Michel Foucault în arhivele Ministerului Francez de Igienă Publică. (Memoriile ei, care se încheie cu puţin înainte de a se sinucide, sunt o lectură destul de nesatisfăcătoare. De fapt, după ce le-am terminat de citit, acum mai mulţi ani, mi-a venit ideea să le scriu şi eu pe ale mele.) Gottlieb

Gbttlich, născut în 1798, a trăit ca Marie Rosine până la treizeci şi trei de ani. Într-o zi Marie s-a dus la doctor din cauza unor dureri abdominale. Medicul a căutat o hernie, dar a găsit în schimb testicule necoborâte. Din acel moment Marie s-a îmbrăcat cu haine bărbăteşti, şi-a luat numele de Gottlieb şi a făcut avere călătorind prin Europa şi expunându-şi corpul în faţa medicilor.

După părerea doctorilor, eu sunt şi mai şi decât Gottlieb. Având în vedere că hormonii feţali afectează histologia şi proprietăţile chimice ale creierului, am creier de bărbat. Dar am fost crescut ca o fată. Dacă ai vrea să concepi un experiment care să măsoare influenţa relativă a eredităţii în comparaţie cu mediul, n-ar exista nimic mai relevant decât viaţa mea. Cât am stat la clinică, acum aproape trei decenii, doctorul Luce m-a supus unei baterii de teste. Am făcut testul Benton de memorizare vizuală şi testul Bender de sincronizare a funcţiei motorii vizuale. Mi-a măsurat coeficientul de inteligenţă verbală şi multe altele. Luce mi-a analizat până şi stilul de proză, pentru a stabili dacă scriu într-un stil liniar, masculin, sau într-unul circular, feminin.

Eu atâta ştiu: în ciuda creierului meu androginizat, există o circularitate feminină înnăscută în povestea pe care vreau s-o spun. În orice istorie genetică, de fapt. Sunt ultima propoziţie dintr-o frază retorică, iar acea frază începe cu mult timp în urmă, în altă limbă, şi trebuie să o citiţi de la început ca să ajungeţi la capăt, când apar eu.

Aşadar, acum, că m-am născut, am să derulez filmul înapoi, aşa că păturica mea roz zboară, leagănul îşi ia tălpăşiţa, în vreme ce cordonul ombilical se lipeşte la loc, iar eu ţip, fiind supt înapoi între picioarele mamei mele, care se face din nou foarte grasă. Şi încă puţin înapoi, când o lingură de argint se opreşte din legănat şi un termometru se întoarce în cutia lui de catifea.

Sputnikul îşi fugăreşte dâra de fum până când intră la loc în rampa de lansare, iar poliomielita începe să bântuie. Apare o secvenţă scurtă cu tatăl meu la douăzeci de ani, în rol de clarinetist, cântând o piesă de Artie Shaw în receptorul unui telefon, apoi, dintr-odată, iată-l într-o biserică, la opt ani, scandalizat de preţul lumânărilor, şi apoi bunicul meu îşi dezlipeşte prima bancnotă de un dolar de pe o casă de marcat, în 1931. Părăsim de tot America; suntem în mijlocul oceanului şi muzica din fundal sună caraghios, de-a-ndoaselea. Apare un vapor şi sus, pe punte, o barcă de salvare se leagănă ciudat, dar apoi vasul intră în port, cu pupa înainte, şi suntem din nou pe uscat, unde filmul intră la loc în bobină şi o ia de la capăt…

*

În vara târzie a anului 1922, bunica mea, Desdemona Stephanides, nu prezicea naşteri, ci morţi; mai exact, pe a ei. Se afla în crescătoria ei de viermi de mătase, sus, pe versantul muntelui Olimp din Asia Mică, şi inima ei sări dintr-odată o bătaie. Era o senzaţie clară: simţise cum numai se oprise şi i se strânsese ghem. Apoi, când ea înţepeni, inima începu să bată nebuneşte, de să-i spargă pieptul. Lăsă să-i scape un strigăt scurt, de mirare. Cei douăzeci de mii de viermi de mătase ai ei, sensibili la emoţiile umane, se opriră din ţesutul gogoşilor. Mijind ochii în lumina slabă, bunica mea se uită în jos şi-şi văzu pieptul bluzei fluturând vizibil. Şi în acea clipă, luând aminte la insurecţia dinăuntrul ei, Desdemona deveni ceea ce avea să r-ămână tot restul vieţii: o fiinţă bolnavă, prizonieră într-un corp sănătos. Cu toate acestea, neîncrezătoare în propria sa rezistenţă, în ciuda inimii care deja i se potolea, ieşi din crescătoria de viermi de mătase pentru a arunca o ultimă privire asupra lumii pe care nu avea să o părăsească încă cincizeci şi opt de ani.

Panorama era impresionantă. La trei sute de metri mai jos se vedea Bursa, vechea capitală otomană, ca un joc de table întins pe verdele de postav al văii. Romburi roşii de ţiglă printre romburi albe de var. Ici şi colo, mormintele sultanilor erau aşezate în stive, ca nişte puluri strălucitoare. Pe-atunci, în 1922, străzile nu erau pline de automobile. Nu existau teleferice care să brăzdeze pădurile de pin de pe munţi. Uzinele metalurgice şi fabricile de textile nu înconjurau oraşul, umplând aerul de pâclă. Bursa arăta – cel puţin de la trei sute de metri deasupra – cam aşa cum arătase de vreo şase secole încoace: un oraş sfânt, necropolă a otomanilor şi centru al comerţului cu mătase, cu străzi liniş + de in paragină, împodobite cu minarete şi chiparoşi. Lespezile Moscheii Verzi se albăstriseră de vreme, dar asta era cam tot. Cu toate acestea, Desdemona Stephanides, chibiţând de departe, privea în jos spre jocul de table şi vedea ceea ce le scăpase jucătorilor. Să psihanalizăm palpitaţiile pe care bunica mea le avea la inimă: erau manifestări de mâhnire. Părinţii ei muriseră ucişi în recentul război cu turcii. Armata greacă, încurajată de Aliaţi, invadase vestul Turciei în 1919, revendicând vechiul teritoriu grecesc al Asiei Mici. După ani de vieţuire izolată sus pe munte, locuitorii din Bithynios, satul bunicii mele, ieşeau din bârlog, minaţi de siguranţa pe care le-o oferea *Megale Ideea* – Marea Idee, visul Greciei Mari. Bursa era ocupată acum de trupe greceşti. Pe vechiul palat otoman flutura un steag grecesc. Turcii şi conducătorul lor, Mustafa Kemal, se retrăseseră spre est, în Angora. Pentru prima oară în viaţă, grecii din Asia Mică scăpaseră de sub dominaţia turcească. Nimeni nu le mai interzicea ghiaurilor („câini necredincioşi”) să poarte haine colorate sau să călărească sau să folosească şei. Niciodată nu aveau să mai apară oficialii otomani în sat în fiecare an, ca să-i ia pe cei mai puternici

băieţi în armata de ieniceri, aşa cum se întâmplase în ultimele secole. Acum, când se duceau cu mătase la piaţă în Bursa, bărbaţii din sat erau greci liberi, într-un oraş grecesc liber.

Cu toate acestea, Desdemona, care ţinea doliu după părinţii ei, era încă prizoniera trecutului. Aşa că stătea sus pe munte, privind în vale la oraşul emancipat, şi se simţea înşelată de neputinţa ei de a se bucura laolaltă cu toată lumea. Mulţi ani mai târziu, văduvă fiind, după ce şi-a petrecut un deceniu în pat, încercând cu mare vitalitate să moară, Desdemona avea să recunoască în cele din urmă că acei doi ani dintre războaie, cu jumătate de secol înainte, fuseseră singura perioadă satisfăcătoare din viaţa ei. Dar atunci toţi oamenii pe care îi cunoscuse vor fi murit deja şi nu mai putea s-o spună decât televizorului.

Mai bine de o jumătate de oră, Desdemona încercase să ignore presimţirea pe care o avusese, făcându-şi de lucru în crescătoria de viermi de mătase. Ieşise din casă pe uşa din spate, trecuse pe sub viţa-de-vie cu miros dulce şi străbătuse curtea terasată, intrând în baraca joasă, cu acoperiş de stuf. Mirosul acru, larvar, de dinăuntru n-o deranja. Crescătoria de viermi de mătase era oaza personală, urât mirositoare, a bunicii mele. De jur-împrejurul ei, pe suporturi, viermii de mătase albi şi moi stăteau agăţaţi de mănunchiuri din rămurele de dud. Desdemona îi urmări cum ţes gogoşi, săltând din capete ca la auzul unei muzici. Privindu-i, uită de lumea de afară, de schimbările şi de zvârcolirile ei, de muzica ei nouă şi teribilă (care e gata să înceapă într-o clipă). O auzi în schimb pe mama ei, Euphrosyne Stephanides, vorbindu-i în această crescătorie cu mulţi ani în urmă, elucidându-i misterele viermilor de mătase.

— Ca să ai mătase bună, trebuie să fii neprihănită, obişnuia ea să-i spună fiicei sale. Viermii de mătase ştiu tot. Întotdeauna poţi să-ţi

dai seama ce face cineva după cum îi arată mătasea.

Şi aşa mai departe. Euphrosyne dădea şi exemple:

— Maria Poulos, care-şi pune poalele-n cap cu oricine! I-ai văzut gogoşile? Câte-o pată pentru fiecare bărbat. Să te uiţi cu prima ocazie.

Desdemona avea doar unsprezece sau doisprezece ani şi credea fiecare cuvinţel, aşa că acum, ca tânără femeie de douăzeci şi unu de ani, nu putea să ignore cu totul poveştile moralizatoare ale mamei ei şi cerceta constelaţiile de gogoşi, căutând un semn al propriei sale pângăriri (visele pe care le avea!). Mai căuta şi alte semne, pentru că mama ei susţinea că viermii de mătase reacţionează şi la atrocităţile istorice. După fiecare masacru, chiar şi într-un sat aflat la optzeci de kilometri depărtare, firele viermilor de mătase luau culoarea sângelui.

— I-am văzut sângerând ca picioarele lui Hristos însuşi, spunea tot Euphrosyne, iar după mulţi ani fiica ei, amintindu-şi se apleca în lumina slabă ca să vadă dacă se înroşise vreo gogoaşă.

Trase afară o tavă şi o scutură, apoi trase alta. Exact în acel moment simţi cum i se opreşte inima, cum i se strânge ca un ghem şi începe s-o izbească dinăuntru. Scăpă tava din mână, văzu cum îi tremură bluza de la forţa dinăuntru şi înţelese că inima ei funcţiona după propriile ei reguli, că n-avea nicio putere asupra ei, după cum, într-adevăr, n-avea putere asupra a nimic altceva.

Aşa că *yia yia* mea, suferindă de prima dintre bolile ei imaginare, stătea şi se uita în vale la Bursa, de parcă ar fi putut să găsească o confirmare vizibilă a spaimei sale invizibile. Dar confirmarea veni din interiorul casei, pe cale sonoră: fratele ei, Eleutherios („Lefty”) Stephanides, începuse să cânte într-o engleză stâlcită, fără sens.

— *Din zori şi până-n seară*, *aşa-i că ne distrăm*, cânta Lefty, aşezat în faţa oglinzii din dormitor, ca în fiecare zi pe la ora asta, punându-şi gulerul nou de celuloid la cămaşa albă nouă, storcându-şi în palmă un bulgăre de pomadă de păr (cu miros de lămâie) şi întinzând-o pe proaspăta lui tunsoare Valentino.

Şi continuă:

— *Între timp*, *pân-atunci*, *aşa-i că ne distrăm*.

Nici lui Lefty versurile nu-i spuneau mai nimic, dar melodia era suficientă. Îi vorbea lui Lefty de frivolitatea din epoca jazzului, de cocteilurile cu gin, de fetele cu ţigări; îl făcea să-şi dea părul pe spate cu vervă… în timp ce afară, în curte, Desdemona îl auzea cântând şi reacţiona altfel. Pentru ea cântecul evoca numai barurile rău famate pe care le frecventa fratele ei jos, în oraş, speluncile cu haşiş unde se asculta rebetika *şi* muzică americană şi unde erau femei uşoare care cântau… între timp, Lefty îşi punea costumul cel nou, cu dungi, şi îşi împăturea batista roşie, care se asorta cu cravata roşie… şi ea simţea ceva ciudat înăuntru, mai ales în stomac, ceva era încâlcit printre sentimente complicate, tristeţe, mânie şi încă un lucru pe care nu-l putea numi, dar care durea cel mai tare.

— *N-am plătit chiria*, *dragă*, *şi nici n-avem maşină*, fredona Lefty cu vocea dulce, de tenor, pe care aveam s-o moştenesc şi eu mai târziu.

Şi, dincolo de muzică, Desdemona auzea acum din nou vocea mamei sale, ultimele cuvinte rostite de Euphrosyne Stephanides chiar înainte de a muri de la o rană de glonţ:

— Ai grijă de Lefty. Promite-mi. Găseşte-i o soţie!… Şi Desdemona, răspunzând printre lacrimi:

— Promit. Promit!…

…toate vocile acestea vorbind în acelaşi timp în mintea Desdemonei în timp ce ea traversa curtea ca să intre în casă. Intră prin bucătărioara unde

gătea masa de seară (pentru o singură persoană) şi pătrunse direct în dormitorul pe care îl împărţea cu fratele ei. Acesta cânta încă:

— *Bani n-avem să dăm*, *oh*!, *dar*, iubito – punându-şi butonii, făcându-şi cărarea, dar apoi ridică privirea şi îşi zări sora – *Aşa-i că* – şi acum pianissimo – *ne distrăm* – şi apoi tăcu.

Pentru o clipă, oglinda le înrăma cele două chipuri. La douăzeci şi unu de ani, cu mult înainte de protezele dentare nepotrivite şi de invaliditatea autoimpusă, bunica mea era o frumuseţe. Îşi purta părul negru în codiţe lungi, prinse sub basma. Cozile astea nu erau subţiri, de fetiţă, ci grele şi feminine, având o putere naturală, ca o coadă de castor. Cozile purtau ani, anotimpuri şi tot felul de condiţii atmosferice şi noaptea, când şi le despletea, părul îi cădea până la brâu. Acum cozile aveau împletite prin ele şi panglici de mătase neagră, ceea ce le făcea şi mai impozante pentru cine ajungea să le vadă şi puţini erau aceia. Expus publicului larg era chipul Desdemonei: ochii mari şi trişti, tenul palid, diafan. Ar trebui să menţionez, cu urma de invidie a cuiva care a fost cândva o fată cu pieptul plat, silueta voluptuoasă a Desdemonei. Corpul era pentru ea un motiv permanent de stingherealã, îşi anunţa mereu prezenţa fără consimţământul ei. Când îngenunchea în biserică, când bătea covoarele în curte sau când culegea fructe sub piersic, formele feminine ale Desdemonei scăpau din strânsoarea hainelor monotone care le ţineau prizoniere. Deasupra corpului ei unduitor, chipul îmbrobodit rămânea izolat, cu o expresie uşor scandalizată faţă de ce puneau la cale sânii şi şoldurile.

Eleutherios era mai înalt şi mai slab. În fotografiile de pe vremea aceea arată ca personajele din lumea interlopă pe care le idolatriza, pungaşii cu mustaţă subţire şi împătimiţii jocurilor de noroc care împânzeau barurile de pe malul mării în Atena şi

Constantinopol. Nasul îi era acvilin, privirea pătrunzătoare, iar impresia de ansamblu a feţei avea ceva de vultur. Când zâmbea, îi vedeai totuşi blândeţea din ochi, care te lămurea că Lefty nu era de fapt niciun fel de gangster, ci odrasla răsfăţată şi studioasă a unor părinţi înstăriţi.

În acea după-amiază de vară din 1922 Desdemona nu se uita la chipul fratelui ei. Îşi îndreptase în schimb ochii spre haina de costum, spre părul strălucitor, spre pantalonii dungaţi, şi încerca să-şi dea seama ce se petrecuse cu el în ultimele luni.

Lefty era cu un an mai tânăr decât Desdemona şi sora lui se întreba adesea cum reuşise să supravieţuiască fără el în acele prime douăsprezece luni. De când îşi amintea, Lefty fusese întotdeauna de cealaltă parte a păturii din păr de capră care le separa paturile. Îi făcea teatru de păpuşi de dincolo de *kelimi*, transformându-şi mâinile în *Karagbz*[4] deştepţi şi cocoşaţi care îi păcăleau întotdeauna pe turci. Pe întuneric, născocea versuri şi îi cânta tot felul de cântece, iar unul dintre motivele pentru care ura muzica lui nouă, americană, era că o cânta numai pentru el. Desdemona îşi iubise dintotdeauna fratele, aşa cum numai o soră care copilărea pe un versant de munte putea s-o facă: el era toată distracţia ei, cel mai bun prieten şi confident, cel cu care descoperea scurtături şi chilii de călugări. La început empatia emoţională care o lega de Lefty fusese atât de profundă, încât uneori uitase că sunt persoane distincte. Copii fiind, se căţăraseră pe versantul în terase al muntelui ca o fiinţă cu patru picioare şi două capete. Era obişnuită cu umbra lor siameză iţindu-se seara pe casa văruită şi, de câte ori îşi întâlnea conturul singuratic, îi părea tăiat în două.

Pacea părea să fi schimbat totul. Lefty profita de noile libertăţi. În ultima lună se dusese în vale, la Bursa, de şaptesprezece ori în total. De trei ori stătuse peste noapte la Hanul Gogoşilor, peste

drum de moscheea sultanului Ouhan. Plecase într-o dimineaţă îmbrăcat cu cizme, ciorapi până la genunchi, pantaloni bufanţi, *doulame* şi vestă şi se întorsese în seara următoare într-un costum dungat, cu o eşarfă de mătase îndesată sub guler, ca un cântăreţ de operă, şi cu un melon negru pe cap. Mai erau şi alte schimbări. Începuse să înveţe franceza dintr-un manual de conversaţie micuţ, de culoare mov. Îşi însuşise nişte gesturi afectate: de exemplu, îşi băga mâinile în buzunare şi-şi zornăia mărunţişul sau îşi scotea pălăria. Când spăla rufele, Desdemona găsea în buzunarele lui Lefty bucăţele de hârtie pline de formule matematice. Hainele îi miroseau a mosc, a fum şi uneori a ceva dulceag. Acum, în oglindă, chipurile lor alăturate nu puteau ascunde realitatea separării lor crescânde. Bunica mea, a cărei melancolie înnăscută răbufnise în plin tumult cardiac, se uita La fratele ei aşa cum se uita cândva la propria umbră şi simţea că lipseşte ceva.

— Ei, unde te duci aşa ferchezuit?

— Unde să mă duc? La Koza Han. Să vând gogoşi de mătase.

— Ai fost ieri.

— E sezonul.

Cu un pieptene de baga, Lefty îşi făcu o cărare pe partea dreaptă şi mai puse nişte pomadă pe o şuviţă rebelă, care refuza să stea întinsă.

Desdemona se apropie. Luă pomăda şi o mirosi. Nu era mirosul de pe hainele lui.

— Ce altceva mai faci pe jos pe-acolo?

— Nimic.

— Câteodată stai toată noaptea.

— E mult de mers. Când ajung acolo, e deja târziu.

— Ce fumezi în barurile alea?

— Fumez ce-i în narghilea. Nu se cade să-ntrebi.

— Dac-ar şti mama şi tata că fumezi şi bei în halul ăsta… Desdemona se îndepărtă, târşâindu-şi

picioarele.

— Păi, n-au cum să ştie, aşa-i? spuse Lefty. Aşa că sunt în siguranţă.

Tonul lui scăzut nu era prea convingător. Lefty se purta de parcă îşi revenise după moartea părinţilor, dar pe Desdemona n-o putea păcăli. Zâmbi sardonic spre fratele ei şi, fără comentarii, întinse un pumn. Automat, încă admirându-se în oglindă, Lefty strânse şi el pumnul. Numărară:

— Un, doi, trei… foc!

— Piatra zdrobeşte şarpele. Am câştigat, spuse Desdemona. Deci, spune-mi.

— Ce să-ţi spun?

— Spune-mi ce-i aşa de interesant în Bursa.

Lefty îşi pieptănă din nou părul în faţă, apoi îşi făcu o cărare pe stânga. Clătină din cap înainte şi înapoi în oglindă.

— Cum arată mai bine? Pe stânga sau pe dreapta?

— Ia să văd.

Desdemona îşi ridică mâna delicat spre părul lui Lefty şi îl ciufuli.

— Hei!

— Ce faci tu la Bursa?

— Lasă-mă-n pace!

— Spune-mi!

— Vrei să ştii? spuse Lefty, de-acum exasperat de sora lui. Ce crezi că vreau?

Vorbea cu o tărie ţinută în frâu.

— Vreau o femeie.

Desdemona se apucă de pântece şi se bătu peste inimă. Se trase doi paşi înapoi şi, de la această distanţă, se uită din nou la fratele ei. Ideea că Lefty, care avea ochii şi sprâncenele ei, care dormea în patul de alături, putea fi mânat de asemenea pofte nu-i trecuse niciodată prin cap Desdemonei. Deşi împlinit din punct de vedere fizic, corpul Desdemonei încă îi era străin proprietarei lui. Noaptea, în dormitor, îşi văzuse fratele împingându-se în somn în salteaua de paie

de parcă s-ar fi certat cu ea. Când era mică, dăduse o dată peste el în crescătoria de viermi: se freca inocent de un stâlp de lemn. Dar nimic din toate acestea nu o impresionase.

— Ce faci? îl întrebase pe Lefty, care avea pe atunci opt sau nouă ani şi, îmbrăţişând stâlpul, îşi mişca genunchii în sus şi-n jos.

Cu o voce calmă, hotărâtă, el îi răspunsese:

— Încerc să am senzaţia aia.

— Ce senzaţie?

— Ştii tu – mormăind, gâfâind, dând din genunchi –, *senzaţia* aia.

Dar ea nu ştia. Mai erau mulţi ani până când Desdemona, în timp ce tăia castraveţi, avea să se rezeme de colţul mesei din bucătărie şi apoi, fără să-şi dea seama, să se rezeme puţin mai tare şi după aceea să se trezească luând acea poziţie în fiecare zi, cu colţul mesei plasat comod între picioare. Acum, când pregătea de mâncare pentru fratele ei, se întâmpla să mai dea de vechea ei cunoştinţă, masa din bucătărie, dar nu era conştientă de asta. Trupul ei o făcea, cu şiretenia şi liniştea trupurilor de pretutindeni.

Excursiile fratelui ei în oraş erau altfel. El, unul, ştia ce caută, fără îndoială. Comunica pe deplin cu trupul său. Corpul şi sufletul îi deveniseră o singură entitate, care avea un singur gând, o singură obsesie, şi pentru prima oară era un gând pe care Desdemona nu-l putea citi. Tot ce ştia era că n-avea nicio legătură cu ea.

O scotea din minţi. O făcea şi puţin geloasă, presupun. Nu îi era ea cel mai bun prieten? Nu-şi spuseseră ei totul întotdeauna? Nu făcea ea totul pentru el: gătea, îi cosea şi ţinea casă, aşa cum făcuse mama lor? Nu era ea cea care se ocupase de viermii de mătase de una singură, pentru ca el, frăţiorul ei deştept, să poată lua lecţii de greacă veche de la preot? Tot ea îi spusese:

— Tu vezi-ţi de carte, eu o să văd de crescătorie. Nu trebuie decât să vinzi gogoşile în piaţă.

Şi când începuse să-şi piardă vremea pe jos, prin oraş, se plânsese ea oare? spusese ea ceva despre bucăţelele de hârtie, despre ochii lui roşii sau despre mirosul dulceag de mosc de pe hainele lui? Desdemona avea o bănuială că fratele ei visător devenise fumător de haşiş. Unde cânta muzica *rebetika* era întotdeauna şi haşiş. Lefty depăşea moartea părinţilor lui aşa cum se pricepea, dispărând într-un nor de fum de haşiş în timp ce asculta cea mai tristă muzică de pe lume. Desdemona înţelegea toate acestea, aşa că nu spusese nimic. Dar acum îşi dădea seama că fratele ei încerca să-şi alunge mâhnirea într-un fel la care ea nu se aşteptase şi nu mai putea să tacă resemnată.

— Vrei o femeie? întrebă Desdemona pe un ton neîncrezător. Ce fel de femeie? O turcoaică?

Lefty nu răspunse. După ce izbucnise, începuse din nou să-şi pieptene părul.

— Poate că vrei o fată de harem. Aşa-i? Crezi că eu nu ştiu de femeile alea dezlânate, de *poutanes*? Uite că ştiu. Nu-s chiar aşa de proastă. Vrei o grăsană care să dea din şunci în faţa ta? Cu un diamant în buricul ăla gras? Vrei una din aia? Ascultă la mine! Ştii de ce-şi acoperă feţele turcoaicele alea? Crezi că e din cauza religiei? Da' de unde! E pentru că altfel nimeni n-ar putea să se uite la ele!

De-acum ţipa de-a binelea:

— Ruşine să-ţi fie, Eleutherios! Ce-i cu tine? De ce nu-ţi găseşti o fată din sat?

În punctul ăsta Lefty, care acum îşi peria haina, îi atrase atenţia surorii sale asupra unui lucru de care ea uitase.

— Poate că n-ai observat, spuse el, dar în satul ăsta nu-i nicio fată.

Lucru care, de altfel, era cât se poate de adevărat. Bithynios nu fusese niciodată un sat mare, dar în 1922 era mai mic ca niciodată. Oamenii începuseră să plece în 1913, când filoxera

nenorocise stafidele. Plecaseră în continuare pe durata războaielor balcanice. Verişoara lui Lefty şi a Desdemonei, Sourmelina, plecase în America şi trăia acum într-un oraş care se numea Detroit. Aşezat pe o pantă lină, Bithynios nu era genul de loc inaccesibil din vârf de munte. Era o adunare elegantă – sau cel puţin armonioasă – de case de stuc galben, cu acoperişuri roşii. Casele cele mai mari, care erau două, aveau *qikma*, bovindouri închise, suspendate deasupra străzii. Cele mai sărace case, care erau multe, erau de fapt bucătării de o singură cameră. Şi apoi erau case precum cea a Desdemonei şi a lui Lefty, cu un salon ticsit, două dormitoare, o bucătărie şi un W.C. în curtea din spate, cu scaun european. În Bithynios nu erau magazine, nici oficiu poştal sau bancă, doar o biserică şi un birt. Pentru cumpărături trebuia să te duci la Bursa, mai întâi pe jos, apoi cu tramvaiul cu cai.

În 1922 trăiau numai o sută de oameni în sat. Mai puţin de o jumătate dintre aceştia erau femei. Din patruzeci şi şapte de femei, douăzeci şi una erau babe. Încă douăzeci erau soţii între două vârste. Trei erau mame tinere, fiecare cu câte o fetiţă în scutece. Una era sora lui. Rămâneau, prin urmare, două fete de măritat. Pe care acum Desdemona se grăbi să le pomenească.

— Cum adică nu-i nicio fată? Dar Lucille Kafkalis? E foarte drăguţă. Sau Victoria Pappas?

— Lucille pute, răspunse Lefty foarte firesc. Cred că face baie o dată pe an. De ziua ei. Şi Victoria…

Lefty îşi trecu un deget peste buza de sus.

— Victoria are o mustaţă mai mare ca a mea. N-am chef să-mi împart lama de ras cu soţia.

Cu aceste cuvinte, puse jos peria şi îşi luă haina.

— Să nu mă aştepţi, spuse el, şi ieşi din dormitor.

— Du-te! strigă Desdemona după el. Puţin îmi pasă! Dar ţine minte: când nevasta ta turcoaică o

să-şi dea jos masca, să nu dai fuga înapoi în sat!

Însă Lefty plecase. Sunetul paşilor lui se stinse. Desdemona simţi cum otrava misterioasă îi inundă din nou sângele. Dar nu băgă de seamă.

— Nu-mi place să mănânc singură! strigă, dar n-o auzi nimeni.

Se stârnise vântul din vale, aşa cum se stârnea în fiecare după-amiază. Bătea prin ferestrele deschise ale casei. Făcea să-i zăngăne zăvorul de pe lada de zestre şi mătăniile vechi ale tatălui ei, care stăteau deasupra. Desdemona apucă mărgelele, începu să le prefire una câte una printre degete, exact aşa cum făcuseră tatăl ei şi bunicul şi străbunicul, respectând o moştenire familială de îngrijorare temeinică, precisă şi codificată. Pe măsură ce mătăniile cădeau una peste alta, Desdemona se lăsa în voia lor. Ce se întâmpla cu Dumnezeu? Ce era cu El de îi luase părinţii şi o lăsase îngrijorată de soarta fratelui ei? Ce putea să-i facă?

— Fumat, băut, iar acum şi mai rău. Şi de unde lua bani pentru toate prostiile astea? Din gogoşile mele, de unde altundeva?

Fiecare mărgea care-i aluneca printre degete era o altă supărare înregistrată şi eliberată. Desdemona, cu ochii ei trişti, cu faţa ei de fetiţă silită să crească prea repede, îşi împărtăşea grijile mătăniilor ca toţi bărbaţii din familia Stephanides de dinaintea ei şi de după ea (până la mine, dacă intru şi eu la socoteală).

Se duse la geam şi scoase capul afară. Auzi vântul foşnind printre pini şi printre mestecenii albi. Îşi numără în continuare mătăniile şi, puţin câte puţin, acestea îşi făcură efectul. Se simţea mai bine. Se hotărî să-şi continue viaţa. Lefty nu avea să se întoarcă în acea seară. Cui îi păsa? Cine avea nevoie de el? I-ar fi fost mai uşor dacă nu se întorcea niciodată. Dar îi era datoare mamei ei şi trebuia să aibă grijă ca el să nu ia vreo boală ruşinoasă sau, mai rău, să fugă cu vreo turcoaică. Mătăniile continuau să cadă, una câte una, printre

degetele Desdemonei. Dar ea deja nu-şi mai număra necazurile. În schimb, mărgelele îi invocau acum în minte imagini dintr-o revistă ascunsă în biroul vechi al tatălui ei. O mărgea era o coafură. Următoarea mărgea era un combinezon de mătase. Următoarea era un sutien negru. Bunica mea se apucase de petitorie.

Între timp, Lefty cobora muntele cu un sac de gogoşi de mătase în spate. Când ajunse în oraş, o luă în jos pe Kapali Carsi Caddesi, apoi o coti pe Bursa Sokak. Nu merse mult şi

Intră pe poarta boltită, în curtea de la Koza Han. Înăuntru, de jur-împrejurul fântânii de acvamarin, sute de saci ţepeni, înalţi până la brâu, dădeau pe-afară de gogoşi de viermi de mătase. Peste tot se îngrămădeau bărbaţi care vindeau sau cumpărau. Strigau de când sunase clopotul de deschidere, la ora zece în acea dimineaţă, şi erau deja răguşiţi.

— Preţ bun, calitatea-ntâi!

Lefty se strecură pe cărarea îngustă dintre coconi, cărându-şi propriul sac. Niciodată nu arătase interes pentru afacerea prin care familia îşi câştiga traiul. Nu putea să deosebească gogoşile de mătase mirosindu-le sau pipăindu-le, aşa cum făcea sora lui. Singurul motiv pentru care aducea gogoşile la piaţă era că femeile nu aveau voie acolo. Înghionteala, ciocnirile hamalilor, păşitul printre saci, toate îi sporeau încordarea. Se gândea cât de frumos ar fi dacă toată lumea s-ar opri pur şi simplu în loc pentru o clipă, dacă ar sta nemişcaţi pentru a admira luminozitatea gogoşilor în lumina amiezii. Dar, desigur, nimeni nu făcea asta vreodată. Îi dădeau înainte cu zbieretele şi îşi vârau unul altuia gogoşile sub nas, îngăimând baliverne şi tocmindu-se. Tatăl lui Lefty îndrăgea sezonul de piaţă la Koza Han, dar fiul său nu-i moştenise instinctul mercantil.

Lângă porticul acoperit, Lefty zări un negustor pe care-l cunoştea. Îşi etala sacul. Negustorul băgă mâna adânc înăuntru şi scoase o gogoaşă. O muie

într-un castron cu apă şi apoi o examina. Apoi o muie într-o cană cu vin.

— Din astea trebuie să fac organdi. Nu-s destul de tari. Lefty nu credea o iotă din ce spunea negustorul. Mătasea Desdemonei era întotdeauna cea mai bună. Ştia că ar fi trebuit să răcnească, să pară ofensat, să mimeze că se duce în altă parte să-şi facă afacerea. Dar pornise la drum aşa de târziu… Clopotul de închidere trebuia să sune dintr-o clipă în alta. Tatăl lui îi spusese întruna să nu aducă niciodată gogoşile la vânzare târziu, pentru că atunci trebuia să le vândă ieftin. Pe Lefty îl mânca pielea sub costumul cel nou. Voia să încheie odată afacerea. Era stânjenit: stânjenit pentru rasa umană, pentru goana ei după bani, pentru dragostea ei de escrocherie. Acceptă fără proteste preţul propus de bărbat. De îndată ce tranzacţia se încheiase, se grăbi să iasă din Koza Han şi să-şi vadă de adevărata treabă pe care o avea în oraş.

Nu era ce credea Desdemona. Urmăriţi cu atenţie: Lefty, cu melonul înclinat ştrengăreşte, umblă pe străzile înclinate ale Bursei. Trece pe lângă o cafenea şi totuşi nu intră. Patronul îl cheamă înăuntru, dar Lefty îi face doar semn cu mâna. Pe strada următoare trece pe lângă o fereastră cu obloane, în spatele cărora se aud voci de femei strigând, dar el nu le bagă în seamă. Înaintează pe străzile şerpuitoare, trecând pe lângă vânzătorii de fructe şi pe lângă restaurante, până când ajunge pe o altă stradă şi intră într-o biserică. Mai exact: o veche moschee cu minaretul dărâmat şi cu inscripţiile din Coran acoperite de o tencuială care serveşte drept fundal pentru icoanele creştine care se mai desluşesc chiar şi acum în interior. Lefty îi dă o monedă bătrânei care vinde lumânări, aprinde una şi o înfige în nisip. Ia loc într-o strană din spate. Şi, la fel cum mama mea se va ruga pentru călăuzire întru conceperea mea, Lefty Stephanides, unchiul meu îndepărtat (printre

altele), îşi ridică privirea spre Hristul Pantocrator neterminat de pe cupolă. Rugăciunea lui începe cu nişte cuvinte învăţate în copilărie, *Kyrie eleison*, *Kyrie eleison*, *nu sunt vrednic să mă arăt în faţa scaunului Tău*, dar în curând Lefty devie într-o direcţie personală: *Nu ştiu de ce simt asta*, *nu e firesc… şi* apoi uşor acuzator, rugându-se: Tu m-*ai făcut aşa*, *eu n-am vrut să simt aşa ceva… dar în* cele din urmă ajunge disperat: Dă-mi putere, *Iisuse*, *nu mă lăsa să fiu aşa*, *dacă ea ar şti… cu ochii* strâns închişi, cu mâinile îndoind borurile melonului, cu vorbele ridicându-se odată cu fumul de tămâie spre un Hristos în formare.

Se rugă vreme de cinci minute. Apoi ieşi afară, îşi puse pălăria la loc pe cap şi-şi zornăi mărunţişul din buzunare. Urcă înapoi pe străzile în pantă şi de data aceasta (cu inima despovărată) se opri în toate locurile cărora le rezistase când coborâse. Păşi într-o locantă pentru o cafea şi-un fum de narghilea. Se duse într-o cafenea pentru un pahar de *ouzo*. Jucătorii de table strigară:

— Hei, Valentino, nu joci o partidă?

Se lăsă ademenit să joace, întâi numai una, apoi pierdu şi trebui să joace cu miză dublă. (Calculele pe care le găsea Desdemona în buzunarele de la pantalonii lui Lefty erau datorii la jocuri de noroc.) Noaptea se scurgea. *Ouzo* curgea întruna. Veniră muzicanţii şi începu muzica *rebetika*. Erau cântece despre pasiuni mistuitoare, despre moarte, închisoare şi despre viaţa pe străzi.

— *La bodega cu haşiş mă duc zi de zi*, cânta Lefty. *Dis-de-dimineaţă*, *amarul spre al nimici*. *Două fete de harem am zărit pe nisip*, *erau destul de ameţite*, *dar frumoase la chip*.

Între timp, narghileaua se umplea. La miezul nopţii, plutind, Lefty ieşi din nou în stradă.

O alee coboară, coteşte, se înfundă. O uşă se deschide. Un chip zâmbeşte ademenitor. Lefty se trezeşte stând pe un divan cu trei soldaţi greci, privind la trei femei durdulii, parfumate, ce stau

toate pe divanul de vizavi. (Dintr-un gramofon răsună şlagărul care se aude peste tot: *Din zori şi până-n seară*…) *Şi* iată că rugăciunea lui recentă e uitată complet, căci matroana spune:

— Pe care-o vrei tu, scumpete.

Iar privirea lui Lefty trece peste cercheza blondă cu ochi albaştri, peste americanca muşcând sugestiv dintr-o piersică şi peste mongola cu breton.

Ochii lui continuă să caute, oprindu-se pe o fată tăcută din capătul îndepărtat al divanului, o fată cu ochi trişti, cu ten perfect şi cu păr negru, împletit în codiţe.

— Orice sac îşi are peticul, spune matroana în turceşte şi curvele râd.

Inconştient de farmecele sale, Lefty se ridică, îşi netezeşte haina, îşi întinde mâna către aleasa lui… şi numai când aceasta îl conduce în sus pe scări, o voce din minte îi atrage atenţia că fata asta îi ajunge exact până… şi profilul ei e exact ca şi… dar acum au ajuns în camera cu cearşafuri murdare, cu lampa cu petrol de culoarea sângelui, cu mirosul ei de apă de trandafiri şi picioare murdare. În beţia simţurilor lui tinere, Lefty nu bagă de seamă ce alte asemănări, şi mai mari, aduce la iveală dezbrăcarea fetei. Ochii lui remarcă sânii bogaţi, talia subţire, părul căzând într-o cascadă până la noada lipsită de apărare; dar Lefty nu face legăturile. Fata îi umple o narghilea. Curând îl ia valul şi nu mai aude vocea din minte. În visul moale de haşiş al orelor care trec, uită complet cine este şi cu cine se află. Mădularele prostituatei devin cele ale unei alte femei. De câteva ori strigă un nume, dar e deja prea drogat ca să-şi dea seama. Doar mai târziu, când îl petrece până la uşă, fata îl aduce cu picioarele înapoi pe pământ.

— Apropo, eu sunt Irini. Nu-i nicio Desdemona pe-aici. A doua zi dimineaţa se trezi la Hanul Gogoşilor, apăsat de remuşcări. Părăsi oraşul şi

urcă înapoi pe munte, spre Bithynios. Buzunarele (goale) nu-i scoteau niciun sunet.

Mahmur şi febril, Lefty îşi spuse că sora lui avea dreptate: era timpul să se însoare. Avea să se însoare cu Lucille sau cu Victoria. Avea să aibă copii şi să înceteze cu mersul la Bursa, încetul cu încetul, avea să se schimbe, avea să se maturizeze. Tot ce simţea acum avea să pălească în amintire, apoi să dispară. Dădu din cap. Îşi potrivi pălăria.

În acest timp, în Bithynios, Desdemona le dădea celor două începătoare lecţiile finale. În timp ce Lefty încă se mai refăcea la Hanul Gogoşilor, le invitase pe Lucille Kafkalis şi pe Victoria Pappas la ea acasă. Fetele erau şi mai tinere decât Desdemona. Încă mai locuiau cu părinţii. O priveau cu respect pe Desdemona, care era stăpâna propriei case. Geloase pe frumuseţea ei, se uitau la ea cu admiraţie; flatate de atenţia pe care le-o arăta, i se confesau; iar când începu să le dea sfaturi despre cum să se aranjeze, o ascultară. Desdemona îi spuse lui Lucille să se spele mai des şi îi sugeră să-şi dea cu oţet la subsuori, ca dezodorizant. O trimise pe Victoria la o turcoaică specializată în îndepărtarea părului nedorit. În săptămâna care urmă, Desdemona le învăţă pe fete tot ce învăţase ea din singura revistă de modă pe care o văzuse vreodată, un catalog zdrenţuit pe nume *Lingerie Parisienne*[5]. Catalogul fusese al tatălui ei. Avea treizeci şi două de pagini cu poze înfăţişând manechine îmbrăcate cu sutiene, corsete, portjartiere şi ciorapi de mătase. Noaptea, când toată lumea dormea, tatăl ei obişnuia să-l scoată din sertarul de jos al biroului său. Acum Desdemona studia catalogul pe furiş, memorând pozele, pentru a putea să le recreeze mai târziu.

Le spuse lui Lucille şi Victoriei să treacă pe la ea în fiecare după-amiază. Intrau în casă legănându-şi şoldurile, aşa cum fuseseră instruite, şi treceau prin via unde îi plăcea lui Lefty să citească. De fiecare dată purtau altă rochie. Îşi

schimbau coafurile, mersul, bijuteriile şi stilul. După indicaţiile Desdemonei, cele două fete monotone se multiplicară într-un mic orăşel de femei, fiecare cu râsul ei propriu, cu o piatră preţioasă favorită, cu un cântec preferat pe care-l îngâna. După două săptămâni, Desdemona se duse într-o după-amiază în vie şi îl întrebă pe fratele ei:

— Ce faci aici? Cum de nu eşti jos, în Bursa? Credeam că până acum ţi-oi fi găsit vreo turcoaică drăguţă cu care să te însori. Sau toate au mustaţă, ca Victoria?

— E ciudat că spui asta, remarcă Lefty. N-ai observat? Vicky nu mai are mustaţă. Şi ştii ceva?

Ridicându-se acum, zâmbi.

— Şi Lucille a început să miroasă bine. De câte ori vine pe-aici, miroase a flori.

(Minţea, desigur. Niciuna din fete nu-i părea şi nu-i mirosea mai atrăgător ca înainte. Entuziasmul pe care îl etala era doar modul lui de a accepta inevitabilul: o căsătorie aranjată, căsnicie, copii – dezastrul complet.) Se apropie de Desdemona.

— Ai avut dreptate, spuse el. Cele mai frumoase fete din lume sunt aici, la noi în sat.

Ea îl privi cu timiditate în ochi:

— Aşa crezi?

— Câteodată nici măcar nu observi ceva ce-i chiar sub nasul tău.

Stăteau şi se uitau unul la altul şi Desdemona începu să simtă din nou ceva ciudat în stomac. Ca să pot explica senzaţia, trebuie să vă spun altă poveste. În discursul prezidenţial ţinut la convenţia anuală din 1968 a Societăţii pentru Studiul Ştiinţific al Sexualităţii (organizată în acel an în Mazatlân, printre nenumărate *pinate*[6] sugestive), doctorul Luce prezentase conceptul de „perifescenţă”. Cuvântul în sine nu înseamnă nimic; Luce îl inventase pentru a evita orice asociere etimologică. Cu toate acestea, starea de perifescenţă e foarte cunoscută. Ea denotă prima febră a împerecherii umane. Provoacă ameţeală,

exaltare, o gâdilătură în capul pieptului, dorinţa de nestăpânit de a te urca într-un balcon pe o frânghe împletită din părul iubitei. Perifescenţă denotă primele ore de pat, drogate şi fericite, când îţi miroşi iubitul ca pe un mac parfumat ore în şir. (Durează, în opinia doctorului Luce, până la doi ani – în cazul cel mai fericit.) Anticii ar fi susţinut că Desdemona simţea manevrele lui Eros. Acum opinia experţilor ar pune-o pe seama compoziţiei chimice şi evoluţiei creierului. Totuşi, simt nevoia să insist: pentru Desdemona perifescenţa era ca o mare de căldură ce o inunda dinspre abdomen şi radia spre piept. Se răspândea ca potopul inflamabil, de 90 de grade, al unui lichior de mentă finlandez. Pompând cu eficienţă în două glande din gât, îi încingea obrajii. Şi apoi căldurii îi veneau alte idei şi începea să se răspândească spre locuri unde o fată ca Desdemona n-o lăsa să ajungă, aşa că ea îşi desprinse privirea şi plecă. Se duse la fereastră, lăsând perifescenţa în urmă, iar briza care bătea dinspre vale o răcori.

— Am să vorbesc cu părinţii fetelor, spuse ea, încercând să ia tonul mamei ei. Apoi vă trebuie să te duci să le faci curte.

În noaptea următoare Luna, ca şi viitorul steag turcesc, era în formă de semilună. Jos, în Bursa, trupele greceşti îşi făcură rost de mâncare, chefuiră şi aruncară în aer încă o moschee. În Angora, Mustafa Kemal declară în ziare că avea să ţină un ceai la Chankaya[7]1, când de fapt plecase spre cartierul său general de pe câmpul de luptă. Bău cu oamenii săi ultimul rachiu pe care avea să-l tragă până la sfârşitul luptei. Ascunse în noapte, trupele turceşti nu înaintară spre nord, către Eskişehir, aşa cum se aştepta toată lumea, ci către oraşul puternic fortificat Afyon, din sud. În Eskişehir trupele turceşti aprinseră focuri de tabără, ca să-şi exagereze puterea. O mică forţă diversionistă simula un atac la nord, înspre Bursa. Şi, în toiul acestor desfăşurări de forţe, Lefty Stephanides ieşi

pe uşa din faţă a casei sale cu două bucheţele de flori şi se îndreptă spre casa unde locuia Victoria Pappas.

Era un eveniment de importanţa unei naşteri sau a unei morţi. Fiecare dintre cei aproape o sută de locuitori din Bithynios auzise de vizitele pe care urma să le facă Lefty, iar văduvele bătrâne, femeile măritate şi mamele tinere, ca şi bărbaţii vârstnici, aşteptau să vadă pe care fată avea s-o aleagă. Din cauza populaţiei mici, vechile ritualuri de petit aproape că încetaseră. Această lipsă de perspective romantice crease un cerc vicios. Nimeni de iubit: nicio iubire. Nicio iubire: niciun copil. Niciun copil: nimeni de iubit.

Victoria Pappas stătea pe jumătate în lumină, pe jumătate în umbră, contrastele de pe trupul ei fiind exact acelea din fotografia de la pagina 8 a catalogului *Lingerie Parisienne*. Desdemona (costumier, scenograf şi regizor, toate la un loc) îi prinsese Victoriei părul într-un coc, lăsând cârlionţii să-i cadă pe frunte şi atenţionând-o să-şi ţină nasul mărişor în umbră. Parfumată, epilată, unsă cu creme şi dată cu dermatograf în jurul ochilor, Victoria i se înfăţişă lui Lefty. Simţea cum privirea lui o arde, îi simţi respiraţia accelerată, îl auzi încercând de două ori să îngaime ceva – scâncete scurte dintr-un gâtlej uscat – şi apoi îi auzi paşii venind spre ea, aşa că se întoarse, făcând mutra pe care o învăţase Desdemona s-o facă. Dar era aşa de absorbită de efortul de a-şi ţuguia buzele întocmai ca manechinul francez de lenjerie, încât nu observă că paşii nu se apropiau, ci se îndepărtau. Se întoarse şi văzu că Lefty Stephanides, singurul burlac eligibil din zonă, îşi luase tălpăşiţa…

…Între timp, la ea acasă, Desdemona îşi deschise lada de zestre. Băgă mâna înăuntru şi-şi scoase propriul corset. Mama ei i-l dăruise cu mulţi ani înainte, în aşteptarea nopţii ei de nuntă, spunându-i:

— Sper că o să-l umpli într-o zi.

Acum, în faţa oglinzii din dormitor, Desdemona ţinea piesa aceea de vestimentaţie ciudată, complicată, lipită de corp. Jos cu ciorapii până la genunchi şi lenjeria cenuşie. Jos cu fusta cu talie lată şi bluza cu guler înalt. Îşi scoase basmaua şi îşi despleti părul, lăsându-l să-i cadă pe umerii goi. Corsetul era din mătase albă. Îmbrăcându-l, Desdemona avea impresia că îşi ţese propria gogoaşă, aşteptând metamorfoza.

Dar când se uită din nou în oglindă, se dezmetici. Degeaba. N-avea să se mărite niciodată. Lefty urma să se întoarcă în acea seară cu mireasa gata aleasă şi apoi avea s-o aducă acasă, ca să trăiască acolo, cu ei. Desdemona avea să rămână unde era, ţăcănind din mătănii şi îmbătrânind şi mai tare decât se simţea acum. Se auzi un câine urlând. Cineva din sat trase un şut într-un snop de beţe şi înjură. Iar bunica mea începu să plângă în tăcere, la gândul că avea să-şi petreacă restul zilelor numărând griji care nu dispăreau niciodată.

…Între timp, Lucille Kafkalis stătea exact aşa cum i se spusese, jumătate în lumină, jumătate în umbră, purtând o pălărie albă împodobită cu cireşe de sticlă, un şal peste umerii goi, o rochie verde aprins, decoltată, şi pantofi cu toc, din cauza cărora nu se mişca, de frică să nu cadă. Mama ei grasă intră cu mers legănat, rânjind şi ţipând:

— Uite-l că vine! Niciun minut n-a putut să stea cu Victoria!…

…Lefty deja simţea mirosul de oţet. Tocmai intrase pe uşa joasă a casei familiei Kafkalis. Tatăl Lucillei îi ură bun venit, apoi spuse:

— Vă lăsăm singuri. Să vă cunoaşteţi mai bine. Părinţii plecară. În cameră era întuneric. Lefty se întoarse… şi alt bucheţel de flori îi căzu din mână.

Ce nu anticipase Desdemona: fratele ei căscase, la rândul lui, ochii la paginile din *Lingerie Parisienne*. De fapt, o făcuse de la doisprezece ani până când împlinise paisprezece. Atunci

descoperise adevărata pradă: zece fotografii de mărimea unor cărţi poştale, ascunse într-un geamantan vechi şi înfăţişând-o pe „Sermin, fata din Templul Plăcerilor”, în care o fată de douăzeci şi cinci de ani, plictisită, cu un corp în formă de pară, lua tot felul de poziţii pe pernele cu ciucuri ale unui serai improvizat. O căuta în compartimentul cu produse de toaletă de parcă ar fi frecat lampa fermecată. O vedea dintr-odată înălţându-se într-un vârtej de sclipici: cu nimic altceva decât o pereche de papuci din *o mie şi una de nopţi* în picioare şi cu o eşarfă în jurul taliei (bliţ); întinsă languros pe o blană de tigru şi mângâind un paloş (bliţ); îmbăindu-se într-un bazin de marmură, luminată printr-un paravan cu zăbrele. Acele zece fotografii în tonuri sepia fuseseră scânteia care-a aprins fascinaţia lui Lefty pentru oraş. Dar nu uitase niciodată cu totul primele lui iubiri din *Lingerie Parisienne*. Le putea invoca în imaginaţie după bunul lui plac. Când o văzuse pe Victoria Pappas arătând ca pagina 8, ceea ce îl izbise pe Lefty cel mai acut era distanţa dintre ea şi idealul lui din copilărie, încercă să-şi imagineze că era însurat cu Victoria, că trăieşte cu ea, dar fiecare imagine care îi venea în minte avea un gol căscat în mijloc: lipsa persoanei pe care o iubea mai mult şi o cunoştea mai bine decât pe oricine. Aşa că fugise de la Victoria Pappas, luând-o în jos pe stradă şi dând peste Lucille Kafkalis, care îl dezamăgise la fel de tare, nereuşind să se ridice la înălţimea paginii 22…

…Dar iată că începe. Desdemona, plângând, îşi dă jos corsetul, îl împătureşte şi îl pune înapoi în lada de zestre. Se aruncă pe pat pe patul lui Leftyşi continuă să plângă. Perna miroase a pomăda lui de lămâie şi ea o adulmecă printre suspine…

…până când, ameţită de narcoza prinsului, adoarme. Visează visul pe care l-a tot avut în ultima vreme. În vis totul e ca pe vremuri. Ea şi Lefty sunt din nou copii (doar că au corpuri de

adulţi). Stau întinşi în acelaşi pat (doar că acum e patul părinţilor lor). Îşi mişcă mădularele în somn (şi senzaţia e foarte plăcută – felul cum se mişcă şi patul umed) … moment în care Desdemona se trezeşte, ca de obicei. Faţa îi e fierbinte. Simte ceva ciudat în stomac, foarte adânc înăuntru, şi acum aproape că poate să identifice senzaţia…

…Şi eu stau aici, în scaunul meu Aeron[8] gândind la E. O. Wilson[9]. Era dragoste sau reproducere? întâmplare sau destin? Păcatul sau natura în acţiune? Poate că gena conţinea nişte instrucţiuni care să îi asigure manifestarea, ceea ce ar explica lacrimile Desdemonei sau preferinţele lui Lefty printre prostituate; poate n-o fi fost afecţiunea şi nici atracţia reciprocă, ci doar nevoia ca acest lucru nou să intre în lume, şi de aici jocul alambicat al inimii. Dar eu nu pot s-o explic, după cum nici Desdemona sau Lefty n-ar fi putut; după cum niciunul dintre noi, îndrăgostindu-se, nu poate separa ceea ce este hormonal de ceea ce pare divin. Şi poate că mă agăţ de povestea cu Dumnezeu dintr-un soi de altruism încăpăţânat, pentru a conserva specia; nu-mi dau seama. Încerc să mă întorc cu gândul în vremurile dinaintea geneticii, înainte ca toată lumea să se obişnuiască să spună, cu orice ocazie, „E ceva genetic”. În vremurile dinaintea libertăţii noastre actuale, atât de libere, mult mai libere! Desdemona habar n-avea ce se întâmplă. Nu-şi vizualiza interiorul ca pe un vast cod digital, tot numai 1 şi O, o infinitate de secvenţe, fiecare putând să conţină o eroare. Acum ştim că purtăm peste tot cu noi înşine această hartă. Chiar şi când stăm la un colţ de stradă, ea ne dictează destinul. Ne aduce pe chip aceleaşi riduri şi pete de bătrâneţe pe care le-au avut şi părinţii noştri. Ne face să ne însuşim obiceiuri de familie idiosincratice, recognoscibile.

Gene încastrate atât de adânc, încât ne controlează muşchii ochilor, încât două surori clipesc în acelaşi fel, iar băieţii gemeni salivează la

unison. Mă surprind uneori, când am o stare de neliniște, că îmi mișc cartilajul nasului exact ca fratele meu. Gâtlejurile și cutiile vocale, formate după aceleași instrucțiuni, împing aerul afară pe tonuri similare și cu aceiași decibeli. Și acest lucru poate fi extrapolat înapoi în timp, așa că atunci când vorbesc eu, vorbește și Desdemona. Ea este cea care scrie acum aceste cuvinte. Desdemona, care n-avea idee ce armată se află înăuntrul ei, ducându-și la îndeplinire milioanele de ordine sau doar pe cele ale singurului soldat care nu s-a supus, care a lipsit nemotivat…

…care a fugit, ca Lefty de la Lucille Kafkalis, înapoi la sora lui. Desdemona îi auzi pașii grăbiți chiar când își punea la loc fusta. Își șterse ochii cu basmaua și arboră un zâmbet exact în clipa în care acesta intră pe ușă.

— Ei, pe care ai ales-o?

Lefty tăcu, cercetându-și sora. Dormise în aceeași cameră cu ea de când se știa, așa că putea să-și dea seama că plânsese. Părul îi era despletit și îi acoperea mare parte din față, dar din ochii ridicați spre el se revărsa emoția.

— Pe niciuna, răspunse el.

La care Desdemona simți o bucurie nemaipomenită. Dar spuse:

— Ce-i cu tine? Trebuie să alegi.

— Fetele alea arată ca două curve.

— Lefty!

— Ăsta-i adevărul.

— Nu vrei să te însori cu ele?

— Nu.

— Trebuie.

Își întinse pumnul.

— Dacă câștig eu, te însori cu Lucille.

Lefty, care nu putea rezista unui pariu, strânse și el pumnul.

— Un, doi, trei… foc!

— Securea sparge piatra, spuse Lefty. Am câștigat.

— Încă o dată, zise Desdemona. De data asta, dacă câştig, te însori cu Vicky. Un, doi, trei… foc!

— Şarpele înghite securea. Iar am câştigat! Adio, Vicky.

— Şi atunci cu cine te însori?

— Nu ştiu.

O apucă de mâini şi privi în jos, spre ea.

— De ce nu cu tine?

— Păcat că sunt sora ta.

— Nu eşti numai sora mea. Eşti şi verişoara mea de-a treia. Verii de gradul al treilea se pot căsători.

— Eşti nebun, Lefty!

— Aşa o să fie mai simplu. N-o să trebuiască să rearanjăm casa.

Mai în glumă, mai în serios, Desdemona şi Lefty se îmbrăţişară. La început doar se strânseră la piept în stilul obişnuit, dar după zece secunde îmbrăţişarea începu să se schimbe. Anumite poziţii ale mâinilor şi mângâieri ale degetelor nu erau manifestări normale de afecţiune frăţească, ci constituiau un limbaj propriu, anunţau un mesaj complet nou în camera tăcută. Lefty începu să valseze cu Desdemona prin încăpere în stil european. Valsa cu ea până afară, prin grădină, până în crescătorie şi înapoi sub viţa-de-vie, iar ea râdea şi îşi acoperea gura cu mâna.

— Dansezi bine, vere, spuse ea, şi inima îi sări din nou, dându-i impresia că putea să moară chiar atunci, în braţele lui Leftydar nu muri, desigur.

Dansară în continuare. Să nu uităm unde anume dansau: în Bithynios, sătucul acela de munte în care verii se căsătoreau uneori cu veri de gradul al treilea şi toţi erau oarecum înrudiţi; aşa că, dansând, începură să se ţină mai strâns, încetară cu glumele şi apoi doar dansară împreună, aşa cum ar face câteodată un bărbat şi o femeie în împrejurări singuratice şi presante.

Şi taman când se întâmplau toate astea, înainte de a se spune ceva pe şleau şi înainte de a se lua vreo hotărâre (înainte ca focul să hotărască în locul

lor), chiar atunci, în toiul valsului, auziră explozii în depărtare şi priviră în jos, unde văzură, la lumina focului, armata greacă în plină retragere.

O propunere neruşinată

Mă trag din greci din Asia Mică, m-am născut în America, iar acum trăiesc în Europa. Mai exact, în districtul Schoneberg din Berlin. *Foreign Service* este împărţit în două: corpul diplomatic şi departamentul cultural. Ambasadorul şi ajutoarele lui conduc politica externă din nou-deschisa şi viguros baricadata ambasadă de pe Neustädtische Kirchstrasse. Departamentul nostru (care se ocupă de discursuri, conferinţe şi concerte) funcţionează în cutia de beton colorată pe nume Amerika Haus.

În această dimineaţă am luat, ca de obicei, metroul spre lucru. U-Bahn-ul m-a purtat încet spre vest, de la Kleisptark spre Berliner Strasse, şi apoi, după ce l-am schimbat, spre nord, către Zoologischer Garten. Staţiile din fostul Berlin de Vest treceau una după alta. Majoritatea au fost renovate pentru ultima oară în anii ’70 şi au culoarea bucătăriilor din suburbii ale copilăriei mele: avocado, scorţişoară, galben de floarea-soarelui. La Spichemstrasse metroul s-a oprit pentru un schimb de călători. Afară, pe peron, un muzicant stradal cânta la acordeon o melodie slavă lacrimogenă. Cu pantofii lustruiţi, cu părul încă umed, răsfoiam *Frankfurter Allgemeine* când am văzut-o intrând în vagon cu bicicleta aia incredibilă.

Pe vremuri puteai să depistezi naţionalitatea unei persoane după chip. Acest lucru s-a sfârşit odată cu emigraţia. Apoi desluşeai naţionalitatea după încălţări. Acest lucru s-a sfârşit odată cu globalizarea. Focile finlandezilor, calcanii nemţeşti – nu mai vezi aşa ceva. Doar încălţăminte Nike în picioare de basci, de olandezi, de siberieni.

Cel puţin din punct de vedere genetic, biciclista era asiatică. Părul negru îi era ca o claie. Purta un

hanorac scurt, verde-oliv, pantaloni de schi negri, evazaţi, şi o pereche de pantofi maro care semănau cu ghetele de bowling. În coşul bicicletei era o geantă de aparat foto.

Aveam o bănuială că e americancă. Din cauza bicicletei retro. Crom şi turcoaz, cu nişte aripi late, ca ale unui Chevrolet, roţi ca de roabă, şi părea să aibă cel puţin patruzeci şi cinci de kile. Un moft de expatriat, asta era bicicleta aia. Eram pe cale s-o folosesc ca pretext pentru a începe o conversaţie când metroul s-a oprit din nou. Biciclista a ridicat privirea. Părul i-a căzut pe spate, dezvăluindu-i chipul splendid, încadrat de glugă, şi, pentru un moment, privirile ni s-au întâlnit. Blândeţea expresiei ei şi pielea mătăsoasă îi făceau chipul să arate ca o mască, îndărătul căreia străluceau ochii vii, umani. Săgeata acestei priviri se desprinse acum de ochii mei, iar tânăra apucă ghidonul bicicletei şi-şi împinse marele vehicul pe două roţi afară din vagon şi înspre scările rulante. Metroul a pornit din nou, dar eu n-am mai citit. Am rămas pe locul meu, într-o stare de agitaţie voluptuoasă, până când am ajuns la staţia mea. Apoi am coborât, împleticindu-mă.

Deschizându-mi jacheta de la costum, am scos un trabuc din buzunarul interior al hainei. Dintr-un buzunar şi mai mic am scos cuţitul de tăiat trabucuri şi chibriturile. Deşi nu luasem încă masa, mi-am aprins trabucul – un Davidoff Grand Cru No. 3 – şi l-am fumat, încercând să mă calmez. Trabucurile, costumele la două rânduri: chestii cam prea exagerate. Sunt pe deplin conştient de asta. Dar am nevoie de ele. Mă fac să mă simt mai bine. După toate prin câte-am trecut, e normal să compensez prin ceva. În costumul meu la comandă, în cămaşa cadrilată, mi-am fumat trabucul de lux până când văpaia din vene mi s-a stins.

Un lucru pe care trebuie să-l înţelegeţi: nu sunt nici pe departe androgin. Când ai sindromul

deficitului de 5-alfa-reductază, biosinteza şi acţiunea periferică a testosteronului sunt normale şi în uter, neonatal, şi la pubertate. Cu alte cuvinte, în societate mă comport ca un bărbat. Mă duc la toaletă bărbaţilor. Niciodată la pisoare; întotdeauna în cabine, în vestiarul bărbaţilor de la sala de gimnastică pe care o frecventez fac şi duş, chiar dacă mai retras. Am toate caracteristicile sexuale secundare ale unui bărbat normal, mai puţin una: incapacitatea mea de a sintetiza dihidrotestosteronul m-a făcut să fiu imun la chelit. Am trăit mai bine de jumătate din viaţă ca bărbat şi totul mi se pare deja firesc. Când iese Calliope la suprafaţă, e ca un defect de vorbire din copilărie. Dintr-odată o văd că reapare, dându-şi părul după ureche sau uitându-se la unghii. E, într-un fel, ca şi cum aş fi posedat. Callie învie undeva în mine şi-mi poartă pielea ca pe un halat prea mare. Îşi trage pe mânuţe mânecile lăbărţate ale braţelor mele. Îşi bagă picioruşele de cimpanzeu în pantalonii picioarelor mele. Pe trotuar simt uneori că mersul ei de fată pune stăpânire pe mine şi mişcările îmi provoacă un fel de emoţie, o simpatie singuratică şi complice pentru fetele pe care le văd venind spre casă de la şcoală. Şi asta ţine vreme de câţiva paşi. Părul lui Calliope mă gâdilă pe ceafă. O simt cum îmi sondează pieptul – vechiul ei tic nervos – ca să vadă dacă se întâmplă ceva pe-acolo. Fluidul bolnav al disperării adolescentine care-i curge prin vene se amestecă din nou cu al meu. Dar apoi, la fel de brusc, pleacă, se micşorează şi se topeşte înăuntrul meu, iar când întorc capul ca să-mi privesc imaginea reflectată în oglindă, iată ce văd: un bărbat de patruzeci şi unu de ani cu un păr destul de lung, ondulat, cu o mustaţă subţire şi cu barbişon. Un fel de muşchetar modern. Dar destul despre mine deocamdată. Trebuie să continui acolo unde m-au întrerupt exploziile de ieri. La urma urmei, nici Cal, nici Calliope n-ar fi putut exista fără ce s-a întâmplat mai apoi.

— Ţi-am spus eu! ţipă Desdemona cât o ţineau bojocii. Ţi-am spus eu că nu-i a bună cu tot norocul ăsta! Aşa ne eliberează ei? Numai grecii puteau să fie aşa de tâmpiţi!

Vedeţi voi, în dimineaţa de după vals premoniţia Desdemonei se adeverise deja. *Megale Ideea* se sfârşise. Turcii ocupaseră oraşul Afyon. Armata greacă, înfrântă, se refugia către mare. În retragerea ei, dădea foc la tot ce întâlnea în cale. Desdemona şi Lefty stăteau în lumina zorilor pe versantul muntelui şi priveau prăpădul. Fumul negru se ridica pe kilometri întregi de-a lungul văii. Fiecare sat, fiecare câmp, fiecare pom era în flăcări.

— Nu putem rămâne aici, spuse Lefty. Turcii vor căuta să se răzbune.

— De când le trebuie un motiv?

— O să plecăm în America. Putem să stăm cu Sourmelina.

— N-o să fie frumos în America, insistă Desdemona, scuturând din cap. N-ar trebui să crezi scrisorile Linei. Exagerează.

— Câtă vreme suntem împreună, totul o să fie bine.

O privi ca în noaptea dinainte şi Desdemona se înroşi. Încercă să o cuprindă cu braţul, dar ea îl opri.

— Uite.

Dedesubt, momentan fumul se subţiase. Se vedeau drumurile înţesate cu refugiaţi: un şuvoi de căruţe, care, bivoli, catâri şi oameni grăbindu-se să iasă din oraş.

— De unde putem lua vaporul? Din Constantinopol?

— O să mergem în Smirna, spuse Lefty. Toată lumea spune că prin Smirna e cel mai sigur.

Desdemona tăcu o vreme, încercând să pătrundă cu mintea realitatea aceasta nouă. În celelalte case se auzeau voci tunând şi fulgerând, oameni care îi

înjurau pe greci şi pe turci şi începeau să împacheteze. Dintr-odată, spuse cu hotărâre:

— O să-mi iau cutia pentru viermi de mătase. Şi nişte ouă. Ca să putem face bani.

Lefty o apucă de cot şi îi zgâlţâi jucăuş braţul.

— În America nu se face mătase.

— Dar se poartă haine, nu-i aşa? Sau umblă despuiaţi? Dacă poartă haine, au nevoie de mătase. Şi pot s-o cumpere de la mine.

— Bine, cum vrei tu. Dar grăbeşte-te.

Eleutherios şi Desdemona Stephanides au plecat din Bithynios pe 31 august 1922. Au plecat pe jos, cu două geamantane burduşite cu haine, obiecte de toaletă, cartea de vise, mătăniile Desdemonei şi două din textele lui Lefty în greaca veche. La subsuoară Desdemona mai ducea cutia pentru viermi de mătase, care conţinea câteva sute de ouă de viermi, înfăşurate în cârpe albe. Pe bucăţelele de hârtie din buzunarele lui Lefty nu mai erau scrise acum datorii la jocuri de noroc, ci adrese pentru redirecţionarea corespondenţei spre Atena sau Astoria. Într-o singură săptămână, cei în jur de o sută de cetăţeni rămaşi în Bithynios şi-au împachetat lucrurile şi au pornit spre Grecia continentală, majoritatea în drum spre America. (O diasporă care ar fi trebuit să împiedice existenţa mea, dar n-a reuşit.)

Înainte de plecare, Desdemona a ieşit în curte şi şi-a făcut cruce în stil ortodox, cu degetul mare în sus. Şi-a luat rămas-bun: de la mirosul prăfos şi rânced al crescătoriei de viermi şi de la duzii aliniaţi de-a lungul zidului, de la treptele pe care nu va mai trebui să le urce niciodată şi de la senzaţia asta că trăieşte deasupra lumii. A intrat în crescătorie ca să se mai uite o dată la viermii ei. Toţi încetaseră să fileze. A întins mâna, a smuls o gogoaşă dintr-o rămurică de dud şi a băgat-o în buzunarul bluzei.

Pe 6 septembrie 1922 generalul Hajienestis, comandantul suprem al forţelor armate greceşti din

Asia Mică, s-a trezit cu impresia că avea picioare de sticlă. Pentru că îi era frică să se dea jos din pat, l-a alungat pe bărbier, renunţând la bărbieritul de dimineaţă. După-amiază a refuzat să se ducă pe mal ca să-şi savureze obişnuita îngheţată de lămâie în portul Smirna. În schimb, a stat întins pe spate, nemişcat şi vigilent, poruncindu-le aghiotanţilor – care veneau şi plecau cu mesaje de pe front – să nu trântească uşa şi să nu tropăie. Aceasta a fost una dintre zilele mai lucide şi mai productive ale comandantului. Cu două săptămâni înainte, când armata turcă atacase Afyonul, Hajienestis crezuse că era mort şi că undele de lumină reflectate pe pereţii barăcii sale erau focurile de artificii ale raiului.

La ora două locţiitorul comandantului intră tiptil în baraca generalului şi spuse în şoaptă:

— Să trăiţi, aştept ordinele dumneavoastră de contraatac, să trăiţi!

— Auzi cum scârţâie?

— Nu pricep, să trăiţi!

— Picioarele mele. Picioarele mele subţiri şi sticloase.

— Da, să trăiţi, îmi dau seama că generalul are probleme cu picioarele, dar îmi permit să susţin, cu tot respectul, să trăiţi – acum vocea îi era doar un pic mai puternică decât o şoaptă –, că nu e momentul să ne concentrăm la asemenea aspecte.

— Tu crezi că mie-mi arde de glumă, nu-i aşa, locotenente? Dar dacă ai avea picioarele din sticlă, ai înţelege. Nu pot s-ajung pe mal. Şi Kemal exact pe asta mizează! Ar vrea să mă ridic şi să mi se facă picioarele ţăndări.

— Domnule general, iată ultimele comunicate. Locţiitorul comandantului înălţă o foaie de hârtie deasupra chipului lui Hajienestis.

— Cavaleria turcă a fost zărită la o sută şaizeci de kilometri est de Smirna, citi acesta. Numărul de refugiaţi se ridică acum la o sută optzeci de mii.

Asta înseamnă o creştere de treizeci de mii de oameni faţă de cifra de ieri.

— N-am ştiut că moartea va fi aşa, locotenente. Mă simt aproape de tine. Am plecat. Am făcut călătoria aceea până-n Hades şi totuşi încă te mai văd. Ascultă-mă. Moartea nu e sfârşitul. Asta am descoperit. Rămânem, dăinuim. Morţii văd că-s de-al lor. Sunt peste tot în jurul meu. Tu nu-i vezi, dar sunt aici. Femei cu copii, bătrâne – toată lumea e-aici. Spune-i bucătarului să-mi aducă prânzul.

Afară, celebrul port era plin cu vapoare. Navele comerciale erau legate pe un chei lung, alături de barje şi calce. Mai în larg erau ancorate vasele de război ale Aliaţilor. Pentru cetăţenii greci şi armeni ai Smirnei (şi pentru miile şi miile de refugiaţi greci) faptul că le vedeau era încurajator şi ori de câte ori circula câte-un zvon – ieri un ziar armenesc susţinuse că Aliaţii, dornici să spele păcatul că susţinuseră invazia grecească, plănuiau să dea oraşul pe mâna turcilor victorioşi –, cetăţenii priveau în zare la distrugătoarele franceze şi la navele de război britanice, încă la îndemână pentru a apăra interesele comerciale europene în Smirna, şi temerile le erau spulberate.

Doctorul Nishan Philobosian o pornise în acea după-amiază spre port tocmai în căutarea unei astfel de încurajări, îşi sărutase la plecare soţia, pe Toukhie, şi fiicele, Rose şi Anita, şi îi bătuse prieteneşte pe spate pe fiii săi, Karekin şi Stepan, arătând spre tabla de şah şi spunând, cu prefăcută seriozitate:

— Să nu mişcaţi piesele alea.

Încuie uşa de la intrare după el, verificând-o cu umărul, şi o porni în jos, pe strada Suyane, pe lângă prăvăliile închise şi geamurile cu obloanele trase din cartierul armenesc. Se opri în faţa brutăriei lui Berberian, întrebându-se dacă Charles Berberian îşi luase familia din oraş sau se ascundeau şi ei la etaj, ca familia Philobosian. Trecuseră deja cinci zile de când se închiseseră în

case, timp în care doctorul Philobosian şi fiii săi jucaseră interminabile partide de şah, Rose şi Anita răsfoind un exemplar din *Photoplay* pe care îl luase pentru ele cu ocazia unei vizite la domiciliu în cartierul american al Paradisului, iar Toukhie gătise zi şi noapte, pentru că mâncatul era singura modalitate de a alunga neliniştea. Pe uşa brutăriei era doar un bilet pe care scria DESCHIDEM ÎN CURÂND şi un portret – la vederea căruia Philobosian se crispa – al liderului turc Kemal: o mutră hotărâtă, cu căciulă de astrahan şi guler de blană, cu ochii albaştri sfredelind de sub săbiile încrucişate ale sprâncenelor. Doctorul Philobosian îşi desprinse privirea de pe acest chip şi porni mai departe, recapitulând toate argumentele împotriva arborării portretului lui Kemal în felul acesta. În primul rând – după cum îi spusese toată săptămâna soţiei lui –, forţele europene nu ar permite niciodată turcilor să pătrundă în oraş. În al doilea rând, dacă o făceau, prezenţa vaselor de război în port avea să-i împiedice pe turci să prade oraşul. Chiar şi în timpul masacrelor din 1915 armenii din Smirna fuseseră în siguranţă. Şi, în cele din urmă pentru propria lui familie cel puţin –, exista scrisoarea pe care plecase s-o recupereze de la cabinet. Cu toate aceste gânduri în minte, coborî mai departe dealul, ajungând în cartierul european. Aici casele deveneau mai prospere. Pe fiecare parte a străzii se ridicau vile cu două etaje, cu balcoane pline de flori şi pereţi înalţi, placaţi cu piatră. Doctorul Philobosian nu fusese niciodată invitat în particular în acele vile, dar făcea adesea vizite la domiciliu ca să le consulte pe fetele levantine care locuiau înăuntru: fete de optsprezece – nouăsprezece ani, care îl aşteptau în „castelele de apă” din grădini, întinse languros pe divane, într-o abundenţă de pomi fructiferi; fete a căror nevoie disperată de a găsi bărbaţi europeni le dădea o cantitate scandaloasă de libertate, datorită căreia Smirna avea reputaţia de a fi peste măsură

de amabilă cu ofiţerii din armată şi care explica atât trădarea fetelor prin roşeţi febrile în dimineţile vizitelor doctorului Philobosian, cât şi natura afecţiunilor lor, care mergeau de la glezne sucite pe ringul de dans până la julituri mai intime, ceva mai sus. Lucruri faţă de care fetele nu arătau nici urmă de pudoare, deschizându-şi dintr-o mişcare capoatele de mătase şi spunând:

— E foarte iritată, doctore. Fă ceva. Trebuie să ajung la cazinou până la unsprezece.

Toate fetele astea erau acum plecate, scoase din oraş de părinţii lor încă de la primele lupte, cu câteva săptămâni înainte, trimise la Paris sau la Londra, unde începea sezonul, iar casele erau tăcute când doctorul Philobosian trecea pe lângă ele. La gândul tuturor acelor capoate desfăcute, simţi cum îl mai lasă încordarea. Dar apoi dădu colţul, ajungând la chei, şi senzaţia de pericol îl cuprinse din nou.

Dintr-un capăt al portului până în celălalt, soldaţi greci extenuaţi, cadaverici, murdari, şchiopătau spre punctul de

Îmbarcare de la Ceşme, la sud-vest de oraş, aşteptând evacuarea. Uniformele lor zdrenţuite erau negre de cenuşă, de la satele pe care le pârjoliseră în retragere. Cu numai o săptămână înainte, elegantele cafenele în aer liber de pe malul mării erau pline de ofiţeri de marină şi de diplomaţi; acum cheiul era ca un grajd. Primii refugiaţi veniseră cu fotolii şi covoare, cu radiouri, patefoane, lămpi cu picior, mese de toaletă, împrăştiindu-le în zona portului, sub cerul liber. Cei veniţi mai recent aveau doar câte-un sac sau un geamantan. În toată bulibăşeala asta, hamalii se repezeau încolo şi-ncoace, încărcând vapoarele cu tutun, smochine, tămâie, mătase şi mohair. Depozitele erau golite înainte de sosirea turcilor.

Doctorul Philobosian zări un refugiat care scotocea într-o grămadă de gunoi, printre oase de pui şi coji de cartofi. Era un tânăr îmbrăcat cu un

costum bine croit, dar murdar. Chiar şi de la distanţă, ochiul de medic al doctorului Philobosian observă tăietura de pe mâna tânărului şi paloarea malnutriţiei. Dar când refugiatul îşi ridică privirea, doctorul văzu un gol în loc de chip: nu era cu nimic diferit de ceilalţi refugiaţi care mişunau pe chei. Cu toate acestea, privind în acel gol, doctorul întrebă:

— Eşti bolnav?

— N-am mâncat de trei zile, îi răspunse tânărul. Doctorul suspină.

— Hai cu mine.

Îl conduse pe refugiat pe străzi lăturalnice până la cabinetul său. Îl pofti înăuntru şi aduse tifon, antiseptic şi leucoplast dintr-un dulăpior cu medicamente, apoi îi examina mâna.

Rana era pe degetul mare al bărbatului, unde unghia lipsea.

— Cum s-a întâmplat asta?

— Mai întâi au năvălit grecii, răspunse refugiatul. Apoi turcii au năvălit înapoi. Mâna mea a fost prinsă la mijloc.

Doctorul Philobosian nu spuse nimic. Între timp îi curăţă rana.

— O să trebuiască să vă plătesc cu un cec, domnule doctor, spuse refugiatul. Sper să nu fie vreo problemă. Nu am prea mulţi bani la mine în clipa asta.

Doctorul Philobosian băgă mâna în buzunar.

— Am eu câţiva. Hai. Ia-i. Refugiatul ezită doar o clipă.

— Mulţumesc, domnule doctor. O să vi-i dau înapoi de îndată ce ajung în Statele Unite. Vă rog, daţi-mi adresa dumneavoastră.

— Să ai grijă ce bei, spuse doctorul Philobosian, ignorându-i cererea. Să fierbi apa dacă poţi. Cu ajutorul lui Dumnezeu, în curând vor sosi nişte vapoare.

Refugiatul dădu din cap.

— Sunteţi armean, domnule doctor?

— Da.
— Şi nu plecaţi?
— Smirna e casa mea.
— Mult noroc atunci. Şi Doamne-ajută.
— Doamne-ajută.

Şi, cu aceasta, doctorul Philobosian îl conduse afară. Îl privi pe refugiat cum se îndepărtează. Nicio şansă, se gândi el. O să fie mort într-o săptămână. Dacă nu de tifos, atunci de altceva. Dar nu era treaba lui. Băgă mâna într-o maşină de scris şi scoase de sub bandă un teanc gros de bani. Cotrobăi prin sertare până când găsi, înăuntrul diplomei lui de medic, o scrisoare decolorată, bătută la maşină: „Această scrisoare certifică faptul că doctorul Nishan Philobosian l-a tratat de diverticulită pe Mustafa Kemal Paşa în data de 3 aprilie 1919. Doctorul Philobosian este recomandat respectuos de către Kemal Paşa spre a primi stima, încrederea şi protecţia tuturor persoanelor cărora le-ar putea prezenta această scrisoare”. Acum purtătorul scrisorii o împături şi o băgă în buzunar.

Refugiatul deja cumpăra pâine de la brutăria de pe chei. Unde acum, când îşi întoarce faţa, ascunzând franzela caldă sub costumul soios, razele soarelui, reflectate din apă, îi luminează chipul şi identitatea lui începe să ia formă: nasul acvilin, expresia de şoim, blândeţea răzbătând din ochii căprui.

Pentru prima oară de când ajunsese în Smirna, Lefty Stephanides zâmbea. Din incursiunile sale precedente venise doar cu o piersică mucegăită şi cu şase măsline şi o încurajase pe Desdemona să le înghită, cu sâmburi cu tot, ca să aibă ceva în stomac. Acum, ducând *chureki* acoperită cu seminţe de susan, se înghesui înapoi în mulţime. Se strecură pe lângă camerele de zi în aer liber (unde familiile stăteau şi ascultau radioul în surdină) şi păşi peste corpuri despre care spera că dormeau. Se simţea încurajat şi de un alt

eveniment. Chiar în acea dimineaţă se răspândise zvonul că Grecia trimitea o flotă ca să evacueze refugiaţii. Lefty se uită în largul Mării Egee. Cum trăise pe un munte timp de douăzeci de ani, nu mai văzuse marea. Undeva, dincolo de apă, era America şi veri-şoara lor, Sourmelina. Adulmecă aerul marin, pâinea caldă, dezinfectantul de la degetul lui mare, bandajat, şi apoi o văzu Desdemona, stând pe geamantanul pe care o lăsase-şi se simţi şi mai fericit.

Lefty nu putea determina cu precizie momentul în care începuse să aibă gânduri legate de sora lui. La început fusese doar curios să vadă cum arătau nişte sâni adevăraţi, de femeie. Nu conta că erau ai surorii lui. Încerca să *uite* că erau ai surorii lui. Prin *kelimi* care atârna între paturile lor, separându-le, vedea silueta Desdemonei, care se dezbrăca. Era doar un corp; putea fi al oricui – sau cel puţin aşa îi plăcea lui Lefty să pretindă.

— Ce faci acolo? întrebase Desdemona în timp ce se dezbrăca. De ce eşti aşa tăcut?

— Citesc.

— Ce citeşti?

— Biblia.

— Da, sigur. Tu niciodată nu citeşti Biblia.

Curând se trezise că şi-o închipuia pe sora lui după ce se stingeau luminile. Îi invadase fanteziile, dar Lefty opunea rezistenţă. Se ducea în schimb la oraş, unde căuta femei goale cu care nu era înrudit.

Dar din noaptea în care valsaseră încetase să opună rezistenţă. Din cauza mesajelor purtate de degetele Desdemonei, din cauză că părinţii lor erau morţi şi satul lor distrus, din cauză că nimeni din Smirna nu ştia cine erau şi din cauza felului în care arăta Desdemona chiar acum, aşezată pe un geamantan.

Şi Desdemona? Ea ce simţea? Teamă, în primul rând, şi nelinişte, ambele punctate de explozii de bucurie fără precedent. Până acum nu mai şezuse niciodată cu capul în poala unui bărbat, călătorind

într-un car cu boi. Nu mai dormise niciodată cu un bărbat lipit de spatele ei şi înconjurată de braţele acestuia; nu simţise niciodată pe şira spinării un bărbat întărindu-se în timp ce încerca să vorbească de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Încă optzeci de kilometri, spusese Lefty într-o noapte pe drumul anevoios spre Smirna. Poate că mâine o să avem noroc şi o să ne ia cineva. Şi când ajungem în Smirna, o să luăm vaporul până la Atena – vocea îi era încordată, sunând ciudat, cu câteva tonuri mai sus decât era normalşi din Atena o să luăm vaporul până în America. Sună bine, nu? Perfect. Cred că-i foarte bine.

Ce fac? se gândea Desdemona. E fratele meu! Se uita la ceilalţi refugiaţi de pe chei, aşteptându-se să-i vadă arătând cu degetul şi spunând:

— Ruşine să vă fie!

Dar ei nu-şi arătau decât chipurile fără viaţă, cu ochii goi. Nimeni nu ştia. Nimănui nu-i păsa. Apoi auzi vocea emoţionată a fratelui ei, care se aplecă şi-i puse pâinea în faţă.

— Uite! Mană cerească.

Desdemona îşi ridică privirea spre el. Gura i se umplu de salivă când Lefty rupse *chureki* în două. Dar chipul îi rămase trist.

— Nu văd venind niciun vapor, spuse ea.

— O să vină. Nu te teme. Hai, mănâncă.

Lefty se aşează şi el alături de ea, pe geamantan. Umerii li se atinseră. Desdemona se trase la o parte.

— Ce-i?

— Nimic.

— De câte ori mă aşez, tu te tragi la o parte.

Se uită la Desdemona bulversat, dar apoi expresia i se îmblânzi şi o cuprinse cu braţul. Ea se crispa.

— Bine, fie cum vrei tu.

Se ridică din nou în picioare.

— Unde te duci?

— Să mai caut mâncare.

— Nu pleca, îl rugă Desdemona. Îmi pare rău. Nu-mi place să stau aici singură.

Dar Lefty deja plecase val-vârtej. Părăsi cheiul şi hoinări pe străzile oraşului, bombănind de unul singur. Era supărat pe Desdemona pentru că îl respingea şi era supărat pe el însuşi fiindcă era supărat pe ea, pentru că ştia că ea avea dreptate. Dar supărarea nu îl ţinu mult. Nu-i stătea în caracter. Era obosit, pe jumătate flămând, îl durea în gât, era rănit la mână, dar cu toate acestea Lefty avea totuşi douăzeci de ani, era la prima lui călătorie adevărată departe de casă şi era atent la noutatea lucrurilor. Când te îndepărtai de chei aproape că puteai să uiţi situaţia de criză. În oraş erau magazine extravagante şi baruri simandicoase, încă deschise. O luă în jos pe Rue de France şi se trezi la Clubul Sportiv. În ciuda alarmei generale, doi consuli străini jucau tenis pe terenurile de iarbă din spate. Se mişcau înainte şi înapoi în lumina care pălea, lovind mingea, în timp ce un băiat cu pielea întunecată şi cu o jachetă albă ţinea o tavă cu gin tonic undeva pe marginea terenului. Lefty merse mai departe. Ajunse într-o piaţetă cu o fântână arteziană şi se spălă pe faţă. Se iscă o briză, purtând miros de iasomie, hăt dinspre Bournabat[10]. Şi, în vreme ce Lefty se opreşte să o adulmece, aş vrea să profit de ocazie ca să reînviu – din considerente pur elegiace şi numai preţ de un paragrafacel oraş care a dispărut, o dată pentru totdeauna, în 1922.

Smirna supravieţuieşte astăzi în câteva cântece *rebetika* şi într-o strofă din *Ţara pustie*:

Domnul Eugenides, *neguţătorul din Smirna*
Nebărbierit, *cu buzunarul plin de stafide*
Preţ, *cheltuieli şi fraht*: *documente la vedere*.
M-a poftit într-o franţuzească demotică
Să iau o gustare cu ei la hotelul din strada Cannon
Urmată de un weekend la Metropole[11]*…*

Tot ce trebuie să ştiţi despre Smirna e cuprins acolo. Neguţătorul e bogat, precum era şi Smirna. Invitaţia lui era seducătoare, precum era şi Smirna, cel mai cosmopolit oraş din Orientul Apropiat. Printre presupuşii săi fondatori s-au aflat mai întâi amazoanele (ceea ce se potriveşte bine cu tema mea) şi apoi însuşi Tantal. Acolo s-a născut Homer. Şi Aristotel Onassis. În Smirna, la est şi la vest, opera *şipolitakia*, vioara şi *zourna*, pianul şi *daouli* se îmbinau cu aceeaşi savoare cu care o făceau petalele de trandafir şi mierea în patiseriile locale.

Lefty se puse din nou pe mers şi curând ajunse la cazinoul din Smirna. Intrarea, flancată de ghivece cu palmieri, era somptuoasă, dar uşile erau larg deschise. Păşi înăuntru. Nu-l opri nimeni. Nu era nimeni prin preajmă. Urmă covorul roşu spre primul etaj şi intră în sala de jocuri. Masa de barbut era liberă. La roata de ruletă nu era nimeni. Totuşi în colţul îndepărtat nişte bărbaţi jucau cărţi. Îl măsurară din priviri pe Lefty, dar apoi se întoarseră la jocul lor, ignorându-i hainele murdare. În acel moment realiză că jucătorii nu erau membri obişnuiţi ai clubului; erau refugiaţi ca şi el. Fiecare dintre ei intrase prin uşile deschise în speranţa de a câştiga bani, cu care să-şi cumpere plecarea din Smirna. Lefty se apropie de masă. Unul dintre jucători îl întrebă:

— Joci?

— Joc.

Nu pricepea regulile. Nu mai jucase pocher, doar table, şi în prima jumătate de oră pierdu încontinuu. Până la urmă Lefty începu totuşi să înţeleagă diferenţa dintre jocul cu cinci cărţi şi cel cu şapte şi, treptat, balanţa plăţilor de la masa de joc începu să se încline.

— Trei din astea, spuse Lefty, arătând trei aşi, şi bărbaţii începură să mormăie.

Îl urmăriră mai atent când împărţea cărţile, confundând neîndemânarea lui cu prestidigitaţiile unui cartofor. Lefty începu să se simtă bine şi, după ce câştigă un pot mare, strigă:

— *Ouzo* pentru toată lumea!

Dar, cum nu se întâmplă nimic, privi în jur şi văzu din nou cât de părăsit era de fapt cazinoul, iar priveliştea îi aminti cât de mare era miza pentru care jucau. Viaţa. Jucau pentru vieţile lor şi acum, privindu-şi partenerii de joc, văzând broboanele de sudoare care le atârnau de sprâncene şi simţindu-le respiraţia grea, Lefty Stephanides, dând dovadă de mult mai multă stăpânire de sine decât avea să arate patru decenii mai târziu, când îşi va juca norocul în Detroit, se ridică şi spuse:

— Eu ies.

Aproape că l-au omorât. Buzunarele lui Lefty erau doldora de câştiguri şi bărbaţii insistară că nu putea să plece fără să le dea ocazia să-şi recupereze o parte din bani. Se aplecă să se scarpine pe picior, insistând:

— Pot să ies când vreau eu.

Unul dintre bărbaţi îl apucă de gulerul soios şi Lefty adăugă:

— Dar încă nu vreau.

Se aşeză, scărpinându-se la celălalt picior, şi apoi începu să piardă, iar şi iar. Când rămase fără bani, Lefty se ridică în picioare şi spuse cu furie şi dezgust:

— Acum pot să plec?

Bărbaţii îi răspunseră că da, sigur, putea să plece, râzând şi împărţind următoarea mână de cărţi. Lefty ieşi din cazino ţeapăn şi deprimat. În uşă, între ghivecele cu palmieri, se aplecă şi scoase banii pe care-i îndesase în ciorapii cu miros stătut.

Ajuns înapoi pe chei, o căută pe Desdemona.

— Uite ce-am găsit, spuse el, fluturând banii. Cred că i-a scăpat cineva. Acum putem să luăm un vapor.

Desdemona ţipă şi îl îmbrăţişa. Îl sărută direct pe buze. Apoi se trase înapoi, înroşindu-se, şi se întoarse spre apă.

— Ascultă, zise ea, iar a început muzica la englezii ăia.

Se referea la orchestra de pe *Iron Duke*. În fiecare seară, când ofiţerii luau masa, formaţia începea să cânte pe puntea vasului. Acorduri din Vivaldi şi Brahms pluteau spre ei odată cu valurile. La un coniac, maiorul Arthur Maxwell, din infanteria marină a Maiestăţii sale, şi subordonaţii săi îşi pasau unul altuia binoclul, studiind situaţia de pe ţărm.

— Cam aglomerat, aş spune.

— Parcă e gara Victoria în Ajunul Crăciunului, sir.

— Uită-te la amărâţii ăştia. I-au lăsat să se descurce singuri. Când o să se răspândească vestea despre plecarea guvernatorului grec, o să fie iadul pe pământ.

— O să evacuăm şi noi refugiaţi, sir?

— Ordinele noastre sunt să apărăm bunurile şi cetăţenii britanici.

— Dar, în mod sigur, şir, dacă vin turcii şi începe un masacru…

— Nu putem face nimic, Phillips. Am stat ani de zile în Orientul Apropiat. Am învăţat o lecţie importantă şi anume că n-ai ce să faci cu oamenii ăştia. Absolut nimic! Turcii sunt cei mai răsăriţi. Pe armeni îi asemăn cu evreii. Caracter cu deficienţe morale şi intelectuale. Cât despre greci… păi, uită-te la ei. Au pârjolit toată ţara şi acum roiesc pe-aici şi strigă după ajutor. Bun trabucul ăsta, aş spune.

— Minunat, sir.

— Tutun de Smirna. Cel mai bun din lume. Îmi dau lacrimile, Phillips, când mă gândesc la tot tutunul ăla care stă acolo, în depozite.

— Poate că am putea trimite un detaşament să salveze tutunul, sir.

— Mi se pare mie sau constat o urmă de sarcasm?

— Vag, şir, vag.

— Doamne Dumnezeule, Phillips, am şi eu inimă! Aş vrea să-i ajutăm pe oamenii ăştia. Dar nu putem. Nu-i războiul nostru.

— Sunteţi sigur de asta, sir?

— Ce vrei să spui?

— Am fi putut să sprijinim trupele greceşti. La urma urmei, noi i-am băgat în povestea asta.

— Lasă, că de-abia aşteptau să se bage! Venizelos şi acoliţii lui. Nu cred că pricepi complexitatea situaţiei. Avem interese aici, în Turcia. Trebuie să acţionăm cu foarte mare grijă. N-avem voie să ne lăsăm prinşi în luptele astea bizantine.

— Înţeleg, sir. Mai doriţi coniac, sir?

— Da, te rog.

— Totuşi e un oraş superb, nu-i aşa.

— Absolut. Ştii ce-a spus Strabon despre Smirna, aşa-i? spunea că Smirna e cel mai frumos oraş din Asia. Asta era demult, pe vremea lui Augustus. A ţinut până acum. Uită-te bine, Phillips. Uită-te bine şi ţine minte.

Pe 7 septembrie 1922 fiecare grec din Smirna, inclusiv Lefty Stephanides, poartă deja fes, ca să treacă drept turc. Ultimii soldaţi greci sunt evacuaţi spre Ceşme. Armata turcă e la doar cincizeci de kilometri depărtareşi din Atena nu vine niciun vapor ca să-i evacueze pe refugiaţi.

Lefty, proaspăt procopsit cu bani şi cu fes, îşi croieşte drum prin mulţimea de capete cu tichii maronii de pe chei. Traversează nişte linii de tramvai şi o ia în sus pe deal. Dă de casa de bilete pentru vapor. Înăuntru, un funcţionar se uită peste liste de pasageri. Lefty îşi scoate la iveală câştigurile şi spune:

— Două locuri pentru Atena! Capul rămâne aplecat.

— Punte sau cabină?

— Punte.

— O mie cinci sute de drahme.

— Nu, nu cabină, spune Lefty. E bine pe punte.

— Asta-i pe punte.

— O mie cinci sute? N-am o mie cinci sute. Ieri era cinci sute.

— Asta era ieri.

Pe 8 septembrie 1922 generalul Hajienestis, în cabina sa, se ridică în capul oaselor în pat, îşi freacă mai întâi piciorul drept şi apoi pe cel stâng, ciocăneşte în ele şi se ridică. Se duce sus pe punte, păşind foarte demn, exact aşa cum se va îndrepta spre propria-i moarte în Atena, când va fi executat pentru pierderea războiului.

Pe chei, guvernatorul civil grec, Aristides Şterghiades, se urcă într-o şalupă care să-l scoată din oraş. Mulţimea huiduie şi-l batjocoreşte, ameninţând cu pumnul. Generalul Hajienestis priveşte scena cu calm. Mulţimea îi obturează vederea spre mal şi spre cafeneaua sa preferată. Nu vede decât marchiza cinematografului la care, cu zece zile înainte, fusese să vadă Le *Tango de la Mort*[12]. Pentru o clipă – şi probabil că şi asta e o halucinaţie – simte mirosul iasomiei proaspete de la Bournabat. Inspiră adânc acest miros. Şalupa ajunge la vas şi Şterghiades, livid, urcă la bord.

Şi apoi generalul Hajienestis dă singurul ordin militar din ultimele săptămâni:

— Ridicaţi ancorele! Porniţi motoarele! Cu toată viteza înainte!

Pe mal, Lefty şi Desdemona priviră cum se îndepărtează flota grecească. Mulţimea năvăli spre mal, îşi ridică cele patru sute de mii de mâini şi începu să strige. Apoi tăcu. Toate gurile amuţiră când lumea realiză că propria lor ţară îi abandonase, că Smirna nu mai avea acum niciun guvern, că nu mai era nimic între ei şi turcii care avansau.

(Şi v-am spus cum, vara, străzile din Smirna erau pline de coşuri cu petale de trandafir? Şi cum

toată lumea din oraş vorbea franceza, italiana, greaca, turca, engleza şi olandeza? Şi v-am pomenit de celebrele smochine, aduse în caravane trase de cămile şi descărcate pe jos, mormane imense de fructe cărnoase zăcând în noroi, cu femei murdare care le opăreau în apă cu sare şi copii stând pe vine şi defecându-se în spatele grămezilor? V-am povestit cum duhoarea femeilor cu smochine se combina cu mirosuri mai plăcute, de migdali, mimoze, lauri şi piersici, şi cum toată lumea purta măşti de carnaval şi lua cine somptuoase pe puntea fregatelor? Vreau să pomenesc aceste lucruri pentru că toate se întâmplau în acel oraş care nu era propriu-zis un loc, care nu făcea parte din nicio ţară, pentru că era el însuşi toate ţările şi pentru că acum, dacă vă veţi duce acolo, veţi vedea clădiri înalte şi moderne, bulevarde amneziace, prăvălii ticsite, un sediu NATO şi un indicator pe care scrie Izmir…)

Cinci maşini, camuflate cu ramuri de măslin, dau buzna prin porţile oraşului. Divizia motorizată înaintează bară la bară. Maşinile trec în trombă pe lângă bazarul acoperit şi prin mulţimea care ovaţionează în cartierul turcesc, unde la fiecare felinar, uşă sau fereastră atârnă pânze roşii. După legea otomană, turcii trebuie să ocupe cel mai înalt punct dintr-un oraş, prin urmare convoiul este acum la înălţime, deasupra oraşului, mergând la vale. Curând cele cinci maşini trec prin zonele părăsite, în care casele au fost abandonate sau unde se ascund familii. Anita Philobosian se uită pe furiş la superbele maşini acoperite de frunze, care se apropie, iar priveliştea e atât de impresionantă, încât începe să desfacă obloanele înainte ca mama ei să o tragă de acolo… şi mai sunt şi alte chipuri lipite de stinghii, ochi de armeni, de bulgari şi de greci pândind din ascunzători şi din poduri ca să-l vadă pe cuceritor şi să-i ghicească intenţiile. Dar maşinile merg prea repede şi soarele se reflectă orbitor din săbiile

ridicate ale cavaleriei şi apoi maşinile trec, ajungând la chei, unde caii se reped în mulţime şi refugiaţii zbiară şi se împrăştie.

Pe bancheta din spate a ultimei maşini stă Mustafa Kemal. E slab din cauza luptelor. Ochii albaştri îi strălucesc. N-a pus băutură în gură de mai bine de două săptămâni. („Diverticulita" de care îl tratase doctorul Philobosian pe paşă era doar un pretext. Kemal, susţinătorul occidentalizării şi al statului turc secular, avea să rămână fidel aceloraşi principii până la capăt, murind la cincizeci şi şapte de ani de ciroză.)

Cum trece, se întoarce şi se uită în mulţime chiar când o tânără se ridică de pe un geamantan. Ochii albaştri îi sfredelesc pe cei căprui. Două secunde. Nici măcar două. Apoi Kemal îşi întoarce privirea. Convoiul trece.

Şi acum totul ţine de vânt. Unu dimineaţa, miercuri, 13 septembrie 1922. Lefty şi Desdemona sunt deja de şapte nopţi în oraş. Mirosul de iasomie s-a transformat în kerosen. În jurul cartierului armenesc au fost ridicate baricade. Trupe turceşti blochează ieşirile dinspre chei. Dar vântul bate în continuare din direcţia greşită. Pe la miezul nopţii îşi schimbă totuşi direcţia. Începe să bată spre sud-vest, adică dinspre înălţimile turceşti spre port.

În beznă se adună torţe. Trei soldaţi turci stau într-un atelier de croitorie. Torţele lor luminează suluri de pânză şi costume pe umeraşe. Apoi, pe măsură ce lumina creşte, devine vizibil croitorul însuşi. Stă la maşina de cusut, cu piciorul drept încă sprijinit pe pedală. Lumina creşte şi mai tare şi îi dezvăluie chipul, orbitele goale, barba smulsă în fâşii însân-gerate.

Peste tot în cartierul armenesc pâlpâie focurile. Ca un milion de licurici zboară scânteile peste oraşul întunecat, inseminând fiecare loc în care cad cu un germen de foc. În casa lui de pe strada Suyane, doctorul Philobosian atârnă un covor ud

peste balcon, apoi se repede înapoi în casa întunecată şi închide obloanele. Dar vâlvătaia pătrunde în cameră, luminând-o în dungi: ochii panicaţi ai lui Toukhie; fruntea Anitei, înfăşurată cu o panglică argintie, ca a Clarei Bow în *Photoplay*; gâtul gol al lui Rose; capetele întunecate, plecate, ale lui Stepan şi Karekin.

La lumina focului, doctorul Philobosian citeşte pentru a cincea oară în acea noapte:

— „… este recomandat respectuos… spre a primi stima, încrederea şi protecţia…” Auziţi aici? „Protecţia…”

De cealaltă parte a străzii, doamna Bidzikian cântă cele trei note culminante ale ariei „Regina nopţii” din *Flautul fermecat*. Muzica sună atât de ciudat printre celelalte zgomote – de uşi sparte, oameni urlând, ţipete de fete –, încât îşi ridică toţi privirea. Doamna Bidzikian repetă şi bemolul, re-ul şi fa-ul încă de două ori, de parcă ar fi exersat aria, şi apoi vocea ei atinge o notă pe care niciunul dintre ei n-o mai auzise înainte şi îşi dau seama că doamna Bidzikian n-a cântat de fapt nicio arie.

— Rose, adu-mi geanta.

— Nu, Nishan, obiectă soţia lui. Dacă te văd ieşind, o să-şi dea seama că ne ascundem.

— N-o să vadă nimeni.

Desdemona percepu flăcările mai întâi ca pe nişte lumini pe carenele vaselor. Tuşe portocalii scăpărau deasupra nivelului apei pe nava Statelor Unite *Litchfield* şi pe vaporul francez *Pierre Loti*. Apoi apa se lumină, de parcă un banc de peşti fosforescenţi ar fi intrat în port.

Lefty stătea cu capul rezemat de umărul ei. Încercă să vadă dacă dormea.

— Lefty. Lefty?

Cum acesta nu răspunse, îl sărută pe creştetul capului. Apoi se porniră sirenele.

Vede nu unul, ci mai multe focuri. Pe dealul de deasupra sunt douăzeci de puncte portocalii. Şi au o persistenţă nefirească, focurile astea. De îndată

ce pompierii sting o vâlvătaie, izbucneşte o alta, în altă parte. Se stârnesc în care cu fin şi-n pubele de gunoi; urmăresc dungi de kerosen pe mijlocul străzilor; dau colţuri; pătrund prin uşi doborâte. Un foc pătrunde în brutăria lui Berberian, dând gata repede rastelurile de pâine şi cărucioarele de patiserie. Îşi croieşte drum spre camerele de locuit şi urcă scara principală, unde, la jumătatea drumului, se întâlneşte cu Charles Berberian însuşi, care încearcă să-l înăbuşe cu o pătură. Dar focul îl evită cu viclenie şi dă fuga sus, intrând în casă. De acolo străbate un covor oriental, dă năvală afară, pe veranda din spate, face un salt sprinten până pe o sfoară de uscat rufe şi traversează acrobatic până la casa din spate. Se urcă în cadrul geamului şi stă o clipă, parcă şocat de cât noroc are, pentru că şi în această casă totul pare făcut anume pentru a arde-canapeaua de damasc cu franjurile ei lungi, măsuţele de mahon şi abajururile de creton. Văpaia smulge tapetul în fâşii şi asta nu se întâmplă numai în acest apartament, ci şi în alte zece sau cincisprezece, apoi în douăzeci sau douăzeci şi cinci, fiecare casă aprinzându-şi vecina, până când străzi întregi ajung să ardă. Mirosul lucrurilor care ard, deşi nu-s menite să ardă, adie peste oraş: cremă de ghete, otravă de şobolani, pastă de dinţi, corzi de pian, centuri de hernie, leagăne de copil, haltere. Şi păr şi piele. De-acum păr şi piele. Pe chei.

Lefty şi Desdemona stau în picioare alături de toţi ceilalţi, lângă oameni prea buimăciţi ca să reacţioneze sau încă pe jumătate adormiţi sau bolnavi de tifos şi de holeră sau prea obosiţi ca să le mai pese. Şi apoi, în cele din urmă, toate focurile de pe deal se unesc într-un singur zid de foc, care se întinde în tot oraşul şie deja inevitabilâncepe să coboare spre ei.

(Şi acum îmi amintesc altceva: pe tatăl meu, Milton Stephanides, în halat şi-n papuci, aplecându-se ca să aprindă focul în dimineaţa de

Crăciun. Numai o dată pe an nevoia de a scăpa de un munte de hârtie de împachetat şi cutii de carton reuşea să treacă peste obiecţiile Desdemonei de a folosi şemineul în acest scop.

— Mama, o punea Milton în gardă. O să ard acum nişte gunoaie din astea.

La care Desdemona striga:

— *Mana*! şi îşi apuca bastonul.

În faţa căminului, tata scotea un chibrit lung din cutia hexagonală. Dar Desdemona deja o luase din loc spre bucătăria unde era în siguranţă, aragazul fiind electric.

— Lui *yia yia* nu-i place focul, ne spunea tata.

Şi, aprinzând chibritul, îl punea sub hârtiile acoperite cu spiriduşi şi Moş Crăciuni şi flăcările se ridicau în timp ce noi, copii americani ignoranţi, ne pierdeam minţile aruncând în vâlvătaie hârtii, cutii şi panglici.)

Doctorul Philobosian ieşi în stradă, se uită în stânga şi-n dreapta şi traversă în fugă, intrând pe uşa de vizavi. Urcă la etaj, unde doamnei Bidzikian, care stătea în sufragerie, i se vedea doar creştetul capului, din spate. Alergă spre ea, spunându-i să nu se teamăera doctorul Philobosian, de vizavi. Doamna Bidzikian păru să dea din cap, dar capul nu i se mai ridică. Doctorul Philobosian îngenunche alături de ea. Atingându-i gâtul, simţi un puls slab. Încet, o ridică din scaun şi o întinse pe podea. Între timp auzi paşi urcând pe scări. Se repezi în colţul opus al camerei şi se ascunse după draperii chiar când soldaţii se năpusteau înăuntru.

Timp de un sfert de oră, aceştia scotociră prin apartament, luând tot ce lăsase în urmă prima ceată. Răsturnară sertare şi spintecară canapele şi haine, căutând bijuterii sau bani ascunşi. După ce plecară, doctorul Philobosian mai aşteptă cinci minute înainte de a ieşi de după draperii. Pulsul doamnei Bidzikian se oprise. Îi puse peste faţă o batistă despăturită şi făcu semnul crucii peste

corpul ei. Apoi îşi luă de jos trusa medicală şi se grăbi din nou să coboare pe scări.

Căldura precedă focul. Smochinele adunate în maldăre pe chei, neîncărcate la timp, încep să se coacă, bolborosind şi mustind. Dulceaţa lor se combină cu mirosul de fum. Desdemona şi Lefty stau cât pot de aproape de apă, ca toţi ceilalţi. Nu există scăpare. Soldaţii turci încă mai sunt la baricade. Oamenii se roagă, îşi ridică braţele, implorând vasele din port. Proiectoarele mătură valurile, luminând oameni care înoată, oameni care se îneacă.

— O să murim, Lefty!

— Ba nu. O să scăpăm de-aici.

Dar nici el nu crede ce spune. Privind în sus, la flăcări, şi el e convins că o să moară. Şi convingerea asta îl inspiră să spună un lucru pe care altminteri nu l-ar fi spus niciodată, un lucru la care nici nu s-ar fi gândit.

— O să scăpăm de-aici. Şi apoi o să te măriţi cu mine.

— N-ar fi trebuit să plecăm. Ar fi trebuit să rămânem în Bithynios.

În timp ce focul se apropie, se deschid uşile consulatului francez. O garnizoană de soldaţi din infanteria marină formează un culoar care se întinde de-a curmezişul cheiului, până în port. Tricolorul coboară. Pe uşa consulatului încep să iasă oameni: bărbaţi în costume albe şi femei cu pălării de paie. Păşesc braţ la braţ spre o şalupă care aşteaptă. Printre puştile încrucişate ale infanteriştilor, Lefty vede pudra proaspătă de pe obrajii femeilor, trabucurile aprinse în gurile bărbaţilor. Una dintre femei ţine sub braţ un pudel mic. O alta se împiedică şi îşi rupe tocul, fiind consolată de soţul ei. După plecarea şalupei, un funcţionar consular se întoarce spre mulţime.

— Numai cetăţenii francezi vor fi evacuaţi. O să începem imediat să eliberăm vizele.

Auzind bătăile în uşă, băieţii sar în picioare. Stepan se duce la fereastră şi se uită jos.

— Trebuie să fie tata.

— Du-te şi deschide-i! Repede! spune Toukhie.

Karekin sare câte două trepte deodată. Când ajunge la uşă, se opreşte, îşi trage sufletul şi o descuie încet. La început, când o deschide, nu vede nimic. Apoi se aude un şuierat slab, urmat de un zgomot ca de spintecătură. Zgomotul pare că n-are nimic de-a face cu el, până când, brusc, un nasture de la cămaşă îi sare şi cade zornăind pe podea. Karekin se uită în jos şi, dintr-odată, gura i se umple cu un lichid cald. Simte cum ceva îl ridică de jos şi senzaţia îi aduce aminte de copilărie, când tatăl lui îl azvârlea în aer. Apoi spune:

— Tata, nasturele meu.

Şi imediat se ridică suficient de sus ca să observe baioneta de oţel care-i străpunge pieptul. Lumina focului dezvăluie, la capătul ţevii lungi, dincolo de cătare şi de cocoş, chipul extaziat al soldatului.

Focul se apropia de mulţimea de pe chei. Acoperişul consulatului american se aprinse. Flăcările se căţărară pe cinematograf, aprinzând marchiza. Mulţimea se trase înapoi dinspre căldură. Însă Lefty, sesizând şansa care i se arăta, stărui în continuare.

— N-o să ştie nimeni, spuse el. Cine să ştie? N-am mai rămas decât noi.

— Nu-i bine.

Se prăbuşeau acoperişuri, oamenii ţipau, dar Lefty îşi lipi buzele de urechea surorii lui:

— Mi-ai promis c-o să-mi găseşti o grecoaică drăguţă. Ei bine, tu eşti aia.

Într-o parte, un bărbat sări în apă, hotărât să se înece; în cealaltă, o femeie năştea, iar soţul ei îi făcea paravan cu o haină.

— *Kaymaste*! *Kaymaste*! strigau oamenii. Luăm foc! Luăm foc!

Desdemona arătă spre foc, spre toate.

— E prea târziu, Lefty. Acum nu mai contează.

— Dar dac-am supravieţui? Atunci te-ai mărita cu mine? Ea dădu din cap. Atâta tot. Şi Lefty dispăru, fugind spre flăcări.

Pe un ecran negru, un câmp vizual în formă de binoclu se plimbă încolo şi încoace, observând refugiaţii din depărtare. Ţipetele lor sunt surde. Ţin mâinile întinse, implorând.

— O să-i fiarbă de vii pe bieţii oameni.

— Cer permisiunea de a recupera un înotător, sir.

— Respins, Phillips. Dacă luăm unul la bord, va trebui să-i luăm pe toţi.

— E o fată, sir.

— Câţi ani are?

— Arată cam de zece sau unsprezece.

Maiorul Arthur Maxwell îşi coborî binoclul. Un ghem triunghiular de muşchi i se încordează în mandibulă, apoi dispare.

— Uitaţi-vă la ea, sir.

— Nu trebuie să ne lăsăm purtaţi de sentimente acum, Phillips. Sunt lucruri mult mai importante în joc.

— Uitaţi-vă la ea, sir.

Maiorul Maxwell îşi umflă nările, privindu-l pe căpitanul Phillips. Apoi, bătându-se scurt cu palma peste coapse, se duce spre marginea navei.

Proiectorul trece peste apă, creându-şi cu lumina propriul câmp vizual. Apa arată ciudat sub raza lui – o ciorbă incoloră, presărată cu tot felul de obiecte: o portocală viu colorată; o pălărie bărbătească, înconjurată de excremente; bucăţi de hârtie ca nişte scrisori rupte. Şi apoi, în toată materia asta inertă, iat-o că apare, ţinându-se de parâma vasului: o fată îmbrăcată într-o rochie roz, pe care apa o face să pară roşie, cu părul lipit de craniul micuţ. Ochii ei privesc în sus, dar nu cer nimic. Dă rapid din picioruşele subţiri, ca din nişte înotătoare de peşte.

Un foc de armă dinspre mal atinge apa din jurul ei. Nu bagă de seamă.

— Stinge reflectorul.

Lumina se stinge şi împuşcăturile se opresc. Maiorul Maxwell se uită la ceas.

— Acum e ora nouă şi un sfert. Mă duc în cabina mea, Phillips. O să stau acolo până la ora şapte dimineaţa. Dacă vreun refugiat va fi luat la bord în această perioadă, se va întâmpla fără ştirea mea. S-a înţeles?

— Înţeles, să trăiţi.

Doctorului Philobosian nu i-a trecut prin cap că trupul peste care păşise în stradă era al fiului său cel mic. Observase numai că uşa de la intrare era deschisă. În hol se opri ca să tragă cu urechea. Nu se auzea nimic. Încet, ducând şi acum după el trusa medicală, urcă scările. Toate luminile erau aprinse. Sufrageria era luminată ca ziua. Toukhie stătea pe canapea, aşteptându-l. Capul îi căzuse pe spate, parcă de râs, iar rana era atât de căscată, încât se vedea lucirea unei secţiuni de trahee. Stepan şedea prăbuşit la masa din sufragerie, cu mâna dreaptă, în care ţinea scrisoarea protectoare, ţintuită de masă cu un cuţit de tăiat friptura. Doctorul Philobosian făcu un pas şi alunecă, apoi observă o dâră de sânge care ducea pe hol în jos. Urmări dâra până în dormitorul matrimonial, unde le găsi pe cele două fiice. Amândouă erau dezbrăcate şi întinse pe spate. Trei din cei patru sâni le fuseseră tăiaţi. Mâna lui Rose stătea întinsă către sora ei, de parcă ar fi încercat să-i îndrepte panglica argintie de pe frunte.

Coada era lungă şi se mişca greu. Lefty avu vreme să îşi mai treacă o dată în revistă vocabularul. Îşi verifică gramatica, aruncând priviri scurte pe manualul de conversaţie. Studie „Lecţia întâi: Saluturi” şi până când ajunse la funcţionarul de la masă, era pregătit.

— Numele?

— Eleutherios Stephanides.

— Locul naşterii?

— Paris.

Funcţionarul ridică privirea.

— Paşaportul.

— Totul a pierit în foc! Mi-am pierdut toate actele! Lefty îşi ţuguie buzele şi pufăi, aşa cum văzuse că fac francezii.

— Uitaţi-vă cum sunt îmbrăcat. Mi-am pierdut toate costumele bune.

Funcţionarul zâmbi, strâmbând din nas, apoi semnă hârtiile.

— Aprobat.

— E şi soţia mea cu mine.

— Presupun că şi ea s-a născut tot la Paris.

— Desigur.

— Cum o cheamă?

— Desdemona.

— Desdemona Stephanides?

— Exact. Ca pe mine.

Când se întoarse cu vizele, Desdemona nu era singură. Pe geamantan, lângă ea, şedea un bărbat.

— A încercat să se arunce în apă. L-am prins în ultimul moment.

Buimac, însângerat, cu un bandaj lucios înfăşurat pe o mână, bărbatul tot repeta:

— Nu ştiau să citească. Erau analfabeţi!

Lefty se uită dacă bărbatul sângera pe undeva, dar nu găsi nicio rană. Desfăcu bandajul bărbatului, care consta dintr-o panglică argintie, şi îl aruncă.

— N-au ştiut să citească scrisoarea mea, spuse bărbatul, privindu-l pe Lefty, care îl recunoscu.

— Iar tu? întrebă funcţionarul francez.

— Vărul meu, spuse Lefty într-o franceză execrabilă. Bărbatul ştampilă o viză şi i-o înmână.

O şalupă cu motor îi duse până la vas. Lefty îl ţinu pe doctorul Philobosian, care încă mai ameninţa că se îneacă. Desdemona îşi deschise cutia cu viermi de mătase şi despături pânza albă ca să-şi verifice ouăle. Pe lângă ei, în apa hidoasă,

pluteau trupuri. Unele erau vii şi ţipau. Un reflector dezvălui un băiat urcat până la jumătate pe lanţul de ancoră al unei nave de război. Marinarii aruncară cu ulei peste el şi băiatul alunecă înapoi în apă.

Pe puntea vasului *Jean Bart*, cei trei proaspeţi cetăţeni francezi se uitară înapoi la oraşul care ardea, cuprins de flăcări dintr-un capăt în altul. Focul urma să mai ţină trei zile, iar flăcările aveau să se vadă de la optzeci de kilometri. În larg, marinarii aveau să confunde norii de fum cu un uriaş masiv muntos. În ţara spre care se îndreptau, America, mistuirea în foc a Smirnei avea să ţină prima pagină a ziarelor o zi sau două, înainte de a fi detronată de cazul crimei Hall-Mills (corpul lui Hall, un pastor protestant, fusese găsit împreună cu cel al domnişoarei Mills, o membră atrăgătoare a corului) şi de deschiderea competiţiei anuale de baseball. Amiralul Mark Bristol din Marina Statelor Unite, îngrijorat de prejudiciile aduse relaţiilor americano-turce, trimise prin telegraf o declaraţie de presă în care afirma că „este imposibil de estimat numărul de morţi datorat crimelor, focului şi execuţiilor, dar în total probabil că acesta nu depăşeşte două mii". Consulul american, George Horton, estimă o cifră mai mare. Din cei patru sute de mii de creştini otomani care trăiau în Smirna înainte de incendiu, o sută nouăzeci de mii nu fuseseră găsiţi până la 1 octombrie. Horton înjumătăţise acea cifră şi estimase numărul morţilor la o sută de mii.

Ancorele au fost smulse din apă. Puntea le-a tremurat sub picioare când motoarele distrugătorului s-au pus în funcţiune. Desdemona şi Lefty au văzut Asia Mică îndepărtându-se.

Când au trecut pe lângă *Iron Duke*, orchestra corpului militar britanic începea un vals.

Drumul mătăsii

Conform unei legende din China antică, într-o zi din anul 2640 î.Hr. prinţesa şi Ling-chi şedea sub un dud, când o gogoaşă de vierme de mătase i-a căzut în ceaşca de ceai. Când a încercat să o scoată, a observat că gogoaşa începuse să se deşire în lichidul fierbinte. I-a înmânat servitoarei capătul firului şi i-a spus s-o ia din loc. Servitoarea a ieşit din camera prinţesei până în curtea palatului, apoi a ieşit pe porţile palatului şi din Oraşul Interzis şi a mers un kilometru pe drumuri de ţară până când a terminat de desfăşurat gogoaşa, (în Occident această legendă avea să sufere mici mutaţii de-a lungul a trei milenii, până când a devenit povestea cu un fizician şi un măr. În orice caz, semnificaţia este aceeaşi: marile descoperiri, fie a mătăsii, fie a gravitaţiei, sunt întotdeauna un fel de pică-pară-mălăiaţă. Li se întâmplă oamenilor care trândăvesc sub un pom.)

Mă simt puţin ca acea prinţesă chineză, a cărei descoperire îi oferise Desdemonei un mijloc de trai. Ca ea îmi depăn şi eu povestea şi, cu cât mai lung este firul, cu atât mai puţin îmi rămâne de spus. Luaţi-o pe fir în jos şi o să ajungeţi iar la începutul gogoaşei, pe când era doar un nod micuţ, o primă buclă firavă. Urmând firul povestirii mele până ajung înapoi, în locul unde am întrerupt-o, văd vaporul *Jean Bart* andocând în Atena. Îi văd pe bunicii mei din nou pe uscat, pregătindu-se pentru un alt voiaj. Le sunt înmânate paşapoartele, li se fac vaccinuri în braţe. Un alt vas se materializează la docuri: *Giulia*. Se aude o sirenă de ceaţă.

Dar priviţi: pe puntea *Giuliei* se mai desfăşoară acum ceva. Ceva multicolor, ce se deşiră peste apele din Pireu.

La acea vreme exista un obicei: ca pasagerii care plecau spre America să-şi ia la bord gheme de aţă. Rudele de pe chei ţineau capetele libere ale ghemelor. Când sirena *Giuliei* sună şi vasul se îndepărtă de doc, câteva sute de fire de aţă se

Întinseră peste apă. Oamenii îşi strigau cuvinte de bun rămas, îşi făceau cu mâna frenetic, ridicau bebeluşi care să arunce o ultimă privire, una de care n-aveau să-şi amintească. Elicele scoteau spumă, batistele fluturau, iar sus, pe punte, ghemele de aţă începeau să se deşire. Roşii, galbene, albastre, verzi, se întindeau spre chei, la început încet, o rotire la fiecare zece secunde, apoi din ce în ce mai repede, pe măsură ce vasul prindea viteză. Pasagerii ţineau de ghem cât puteau de mult, menţinând legătura cu feţele de pe mal, care dispăreau. Dar în cele din urmă, unul câte unul, ghemele se terminau. Firele de aţă se eliberau, luate de vânt.

Din două locuri diferite de pe puntea *Giuliei*, Lefty şi Desdemona – şi acum, în sfârşit, pot s-o spun: bunicii mei – priveau covorul înaripat îndepărtându-se. Desdemona şedea între două tuburi de aer, care arătau ca nişte tube uriaşe. În centrul navei, Lefty lenevea în compania altor burlaci. În ultimele trei ore nu se văzuseră unul cu altul. În acea dimineaţă îşi băuseră cafeaua împreună într-o cafenea de lângă port, după care, ca nişte spioni de elită, îşi luaseră fiecare propriul geamantan – Desdemona păstrându-şi cutia pentru viermi de mătase – şi se îndreptaseră în direcţii opuse. Bunica mea avea documente falsificate. Pe paşaportul ei, pe care guvernul grec îl eliberase cu condiţia ca ea să părăsească imediat ţara, era trecut numele de fată al mamei sale, Aristos, în loc de Stephanides. Prezentase acest paşaport împreună cu tichetul de îmbarcare la capătul pasarelei *Giuliei*. Apoi se dusese la pupa, după cum era planul, ca să-şi ia rămas-bun.

În şenal, sirena de ceaţă se auzi din nou, iar vasul coti spre vest şi prinse şi mai multă viteză. Fuste tiroleze, basmale şi sacouri fluturau în briză. Câteva pălării zburară de pe capete, stârnind ţipete şi râsete. Aţele atârnau pe cer ca un năvod abia vizibil. Oamenii l-au privit cât au putut de mult.

Desdemona a fost printre primii care au coborât sub punte. Lefty a mai zăbovit sus încă o jumătate de oră. Şi asta făcea parte din plan.

În prima zi pe mare nu şi-au vorbit. Veneau pe punte la orele de masă convenite şi stăteau la cozi separate. După ce mâncau, Lefty se alătura bărbaţilor care fumau la balustradă, iar Desdemona stătea pe punte cu femeile şi copiii, ferindu-se de vânt.

— Te aşteaptă cineva? Un logodnic?

— Nu, doar verişoara mea din Detroit.

— Călătoreşti de unul singur? îl întrebau bărbaţii pe Lefty.

— Exact. Singur şi fără griji.

Noaptea coborau fiecare în compartimentul lui. În paturi diferite, pe saltele din alge învelite în pânză de sac, având sub cap, drept perne, vestele de salvare, încercau să doarmă, să se deprindă cu tangajul vaporului şi să se adapteze la mirosuri. Pasagerii aduseseră la bord tot felul de mirodenii şi de bomboane, conserve de sardine, caracatiţă în sos de vin, pulpe de miel marinate cu căţei de usturoi. Pe vremea aceea puteai identifica naţionalitatea unei persoane după miros. Stând întinsă pe spate, cu ochii închişi, Desdemona detecta aroma de ceapă care o trăda pe unguroaica din dreapta ei şi mirosul de carne crudă al armencei din stânga. (Şi ele, la rândul lor, îşi dădeau seama că Desdemona e elenă după aroma ei de usturoi şi iaurt.) Supărările lui Lefty erau atât olfactive, cât şi auditive, într-o parte era un bărbat pe nume Callas, cu un sforăit ca o sirenă de ceaţă în miniatură; în cealaltă era doctorul Philobosian, care plângea în somn. De când plecase din Smirna, doctorul fusese copleşit de amărăciune. Epuizat, cu burta suptă, stătea ghemuit în haină, vânăt în jurul orbitelor. Nu mânca mai nimic. Refuza să urce pe punte ca să respire aer curat. Iar în rarele ocazii când se ducea, ameninţa că se aruncă peste bord.

În Atena, doctorul Philobosian le spusese să-l lase în pace. Refuza să discute despre planurile de viitor şi spunea că el n-are nicio familie nicăieri.

— Familia mea s-a dus. I-au omorât.

— Săracul om, a spus Desdemona. Nu mai vrea să trăiască.

— Trebuie să-l ajutăm, a insistat Lefty. Mi-a dat bani. Mi-a bandajat mâna. Nimănui altcuiva nu i-a păsat de noi. O să-l luăm cu noi.

Cât au aşteptat ca verişoara lor să le trimită bani, Lefty a încercat să-l consoleze pe doctor şi, până la urmă, l-a convins să vină cu ei la Detroit…

— Numai să fie departe, a spus doctorul Philobosian. Dar acum, pe vapor, nu vorbea decât despre moarte. Voiajul trebuia să dureze între douăsprezece şi paisprezece zile. Lefty şi Desdemona se gândiseră la tot programul. În a doua zi pe mare, imediat după masă, Lefty făcu un tur al navei. Îşi croi drum printre corpurile care şedeau tolănite pe puntea de la clasa a patra. Trecu pe lângă scara ce ducea la camera pilotului şi se strecură pe lângă încărcătura de marfă: coşuri cu măsline de Kalamata, ulei de măsline şi bureţi de mare din Kos. O luă înainte, trecându-şi mâna de-a lungul prelatelor verzi de pe bărcile de salvare, până când ajunse la lanţul care separa clasa a patra de a treia. În zilele ei de glorie *Giulia* făcuse parte din compania de navigaţie austro-ungară. Lăudându-se cu dotări moderne („*lumina electrica*, *ventilaţie et confortu cel mai mare*”[13], călătorise o dată pe lună între Trieste şi New York. Acum lumina electrică funcţiona numai la clasa întâi şi chiar şi acolo sporadic. Balustradele de fier erau ruginite. Fumul din coş murdărise steagul grecesc. Vaporul mirosea a cârpe vechi de spălat pe jos şi a o întreagă istorie de vome. Lefty încă nu se ţinea bine pe picioare. Se tot sprijinea de balustradă. Rămase un timp, cât era nevoie, lângă lanţul despărţitor, apoi traversă la babord şi se întoarse la pupa. Desdemona stătea singură lângă balustradă,

aşa cum plănuiseră. Lefty trecu pe lângă ea, zâmbi şi înclină din cap. Ea îi răspunse, dând din cap cu indiferenţă, şi continuă să se uite în larg.

În a treia zi Lefty făcu o altă plimbare după masă. O luă înainte, traversă la babord şi se îndreptă spre pupa, îi zâmbi Desdemonei şi dădu iar politicos din cap. De data asta Desdemona îi zâmbi şi ea. Alăturându-se din nou grupului său de fumători, Lefty se interesă dacă vreunul dintre ei ştia cumva, din întâmplare, numele acelei domnişoare care călătorea neînsoţită.

În a patra zi în larg Lefty se opri şi se prezentă.

— Până acum vremea a fost bună.

— Sper să rămână aşa.

— Călătoreşti singură?

— Da.

— Şi eu. Unde te duci în America?

— La Detroit.

— Ce coincidenţă! Şi eu tot la Detroit mă duc.

Mai vorbiră câteva minute. Apoi Desdemona se scuză şi coborî în cabină.

Zvonurile despre idila care se înfiripa se răspândiră repede pe vas. Ca să-şi mai treacă timpul, curând toată lumea ajunse să vorbească despre cum se îndrăgostise tânărul grec înalt, cu ţinută elegantă, de frumoasa brunetă, pe care n-o vedeai nicăieri fără cutia ei din lemn de măslin sculptat.

— Amândoi călătoresc singuri, spuneau oamenii. Şi amândoi au rude în Detroit.

— Nu cred că se potrivesc.

— De ce nu?

— El e dintr-o clasă mai răsărită decât ea. N-o să meargă niciodată.

— Totuşi pare s-o placă.

— E pe vapor, în mijlocul oceanului! Ce-ar avea mai bun de făcut?

În ziua a cincea Lefty şi Desdemona făcură împreună o plimbare pe punte. În ziua a şasea el îi oferi braţul şi ea îl acceptă.

— Eu le-am făcut cunoştinţă! se lăuda un bărbat. Fetele de la oraş strâmbau din nas.

— Îşi poartă părul împletit în codiţe. Arată ca o ţărancă. Pe ansamblu, bunicul meu era tratat mai bine. Se spunea că fusese negustor de mătase în Smirna şi îşi pierduse averea în incendiu; că era fiul regelui Constantin I, făcut cu o amantă franţuzoaică; că a fost spion al Kaiserului în timpul războiului mondial. Lefty nu descuraja nicio speculaţie. Profita de ocazia de a se reinventa pe care i-o oferea călătoria transatlantică, îşi punea pe umeri o pătură jerpelită ca pe o manta de operă. Pe deplin conştient de faptul că întâmplările de acum aveau să devină adevărul, că el urma să devină ceea ce părea să fie acum – cu alte cuvinte, deja american –, o aştepta pe Desdemona să apară pe punte. Când apărea, îşi potrivea pătura, îşi saluta din cap partenerii de călătorie şi traversa puntea ca să-şi prezinte omagiile.

— E fermecat!

— Nu prea cred. E genul care vrea doar să se distreze puţin. Fata aia ar face bine să se păzească. Dacă nu, o să aibă de cărat după ea ceva mai mult decât cutia aia.

Pe bunicii mei curtea simulată îi distra. Când îi auzea cineva, începeau conversaţii de prima sau a doua întâlnire, născocindu-şi trecutul.

— Şi, întreba Lefty, fraţi ai?

— Am avut un frate, răspundea Desdemona melancolic. A fugit cu o turcoaică. Tata l-a dezmoştenit.

— Câtă stricteţe! După părerea mea, dragostea trece peste toate tabuurile. Tu ce crezi?

Când erau singuri, îşi spuneau:

— Cred că merge. Nu s-a prins nimeni.

De câte ori o întâlnea pe Desdemona pe punte, Lefty se prefăcea că se cunoscuseră doar de curând. Se ducea la ea, trăncănea despre una-alta, făcea remarce despre frumuseţea apusului de soare şi apoi, galant, trecea la frumuseţea chipului ei. Şi

Desdemona îşi juca rolul. La început fusese mai reţinută, îşi retrăgea braţul de câte ori Lefty spunea o glumă fără perdea. Îi spunea că mama ei o prevenise în legătură cu bărbaţii de genul lui. Îşi petrecură voiajul jucând acest flirt imaginar şi, încetul cu încetul, începură să-l şi creadă. Fabricau amintiri, îşi improvizau destinul. (De ce au făcut-o? De ce s-au complicat în halul ăsta? Nu puteau să spună că erau deja logodiţi? Sau că nunta lor fusese pusă la cale cu mulţi ani înainte? Ba da, fireşte că puteau. Dar nu pe ceilalţi călători încercau ei să-i păcălească; încercau să se păcălească pe ei înşişi.)

Călătoria le uşura treaba. Navigatul peste ocean, printre cinci sute de oameni care le erau complet străini, le oferea o stare de anonimat în care bunicii mei puteau să se recreeze. Forţa care propulsa *Giulia* era transformarea de sine. Privind în largul mării, cultivatorii de tutun se închipuiau şoferi de curse, vopsitorii de mătase se vedeau magnaţi pe Wall Street, vânzătoarele de confecţii se visau dansatoare de vodevil la *Ziegfeld Follies*. Oceanul întunecat se întindea în toate direcţiile. Europa şi Asia Mică zăceau moarte în urma lor. Înainte erau America şi noi orizonturi.

În a opta zi pe mare Lefty Stephanides, grandios, stând într-un genunchi, sub ochii a şase sute şaizeci şi trei de pasageri de la clasa a patra, îi ceru mâna Desdemonei Aristos, care stătea pe un tachet de andocare. Domnişoarele îşi ţinură respiraţia. Bărbaţii însuraţi îi înghiontiră pe burlaci:

— Priviţi şi luaţi aminte.

Bunica mea, etalând un fler teatral înrudit cu ipohondria ei, exprimă prin gesturi emoţii complexe: surpriză, bucurie iniţială, dubii, o umbră de refuz prudent şi apoi, în aplauzele care deja începuseră, o acceptare buimacă.

Ceremonia se desfăşură pe punte. În loc de rochie de mireasă, Desdemona purtă pe cap o

broboadă de mătase împrumutată. Căpitanul Kontoulis îi împrumută lui Lefty o cravată pătată de sos.

— Ţine-ţi haina încheiată la nasturi şi n-o să observe nimeni, spuse el.

În chip de *Stephana*, bunicii mei au avut cununi împletite din sfoară. Pe mare nu se găseau flori, prin urmare *koumbaros*, un bărbat pe nume Pelos, care era şi cavaler de onoare, a mutat coroana de cânepă a regelui pe capul reginei, coroana reginei pe capul regelui şi iar invers.

Mireasa şi mirele au ajuns la „Isaiia dănţuieşte". Cu şoldurile lipite şi cu braţele împletite în aşa fel încât se ţineau de mâini, Desdemona şi Lefty l-au înconjurat pe căpitan o dată, încă o dată şi încă o dată, ţesând coconul vieţii lor împreună. Nici urmă de liniaritate patriarhală aici. Noi, grecii, ne căsătorim în cercuri, ca să ne întipărim bine în minte realităţile conjugale esenţiale: că, pentru a fi fericit, trebuie să găseşti varietate în repetiţie şi că, pentru a înainta, trebuie să te întorci de unde-ai plecat.

Sau, în cazul bunicilor mei, încercuirea s-a făcut după cum urmează: când au păşit de jur-împrejurul punţii pentru prima oară, Lefty şi Desdemona erau încă frate şi soră. A doua oară erau mire şi mireasă. Iar a treia oară erau soţ şi soţie.

În noaptea nunţii bunicilor mei soarele a apus chiar în dreptul prorei vaporului, arătând drumul spre New York. Luna a răsărit, aruncând o fâşie argintie peste ocean. Făcând obişnuitul său tur de noapte pe punte, căpitanul Kontoulis coborî din camera pilotului şi o luă înainte. Se pornise vântul. *Giulia* se legăna în largul mării. Deşi puntea se clătina încoace şi încolo, căpitanul Kontoulis nu se dezechilibra nicio clipă, ba chiar reuşi să-şi aprindă una dintre ţigările sale indoneziene, preferatele lui, aplecându-şi cozorocul brodat de la chipiu ca să-i ţină paravan la vânt. Cu uniforma lui nu tocmai impecabilă, încălţat cu cizme cretane

înalte până la genunchi, căpitanul Kontoulis examina luminile de marş, şezlongurile stivuite, bărcile de salvare. *Giulia* era singură pe vastul Atlantic, cu bocaporţii bătuţi în scânduri, ca să reziste la valurile care se izbeau de bord. Puntea era pustie, cu excepţia a doi pasageri de la clasa întâi, oameni de afaceri americani care beau un păhărel înainte de culcare, înveliţi cu pături.

— Din câte-am auzit, Tilden nu joacă numai tenis cu protejaţii lui, dacă mă-nţelegi unde bat.

— Nu pot să cred.

— Le dă să bea din cupa amorului.

Căpitanul Kontoulis, neînţelegând o iotă, îşi înclină capul când trecu pe lângă ei…

Dintr-una din bărcile de salvare, Desdemona spunea:

— Nu te uita.

Stătea întinsă pe spate. Între ei nu mai era nicio pătură din păr de capră, aşa că Lefty îşi acoperi ochii cu mâinile, trăgând cu ochiul printre degete. Printr-o găurică din prelată, mare cât o împunsătură de ac, se strecura lumina lunii, care umplu încet barca de salvare. Lefty o văzuse de multe ori pe Desdemona dezbrăcându-se, dar de obicei nu era mai mult decât o umbră şi n-o zărise niciodată la lumina lunii. Nu se ghemuise niciodată aşa, pe spate, ridicându-şi picioarele ca să-şi scoată pantofii. O privi şi când tânăra îşi dădu jos fusta şi-şi ridică bluza, fu izbit de cât de diferit arăta sora lui în lumina lunii, într-o barcă de salvare. *Strălucea*. Iradia o lumină albă. Clipea îndărătul mâinilor. Lumina lunii, înălţându-se, îi învălui gâtul. Abia când îi ajunse la ochi, înţelese: Desdemona purta corset. Acesta era al doilea lucru pe care îl luase cu ea: cârpa cea albă în care învelise ouăle de viermi de mătase nu era nimic altceva decât corsetul de nuntă al Desdemonei. Crezuse că nu-l va purta niciodată şi iat-o îmbrăcată cu el. Cupele sutienului arătau în sus, spre acoperişul de pânză. Balenele îi strângeau

talia. De partea de jos a corsetului atârnau jartiere, care însă nu erau prinse de nimic, pentru că bunica mea nu avea nicio pereche de ciorapi de mătase. În barca de salvare corsetul absorbea toată lumina lunii, ciudata consecinţă fiind că braţele, chipul şi capul Desdemonei dispăreau. Arăta ca Victoria înaripată, prăvălită pe spate şi dusă într-o căruţă spre muzeul unui cuceritor. Nu-i lipseau decât aripile.

Lefty îşi scoase pantofii şi ciorapii plini de nisip. Când îşi dădu jos lenjeria, barca de salvare se umplu de un miros stătut. Pe moment se ruşina, dar pe Desdemona nu părea să o deranjeze.

Era absorbită de propriul ei amestec de sentimente. Corsetul îi amintea, desigur, de mama ei şi dintr-odată se simţi asaltată de sentimentul că făceau ceva greşit. Până acum reuşise să-l ţină sub control. Cu haosul din ultimele zile, nu avusese timp să insiste asupra ideii.

Şi Lefty era cuprins de sentimente contradictorii. Deşi îl chinuiseră gândurile legate de Desdemona, se bucura de întunericul din barca de salvare şi, mai ales, se bucura de faptul că nu-i vedea chipul. Luni de zile Lefty se culcase cu târfe care semănau cu Desdemona, dar acum îi venea mai uşor dacă se prefăcea că-i o necunoscută.

Corsetul părea să posede un set de mâini propriu. Una dintre ele o mângâia uşor între picioare, iar altele două îi masau sânii una, două, trei mâini care o apăsau şi o mângâiau. Îmbrăcată în corset, Desdemona se văzu cu alţi ochi. Îşi văzu talia subţire, coapsele puternice, se simţi frumoasă, dorită, dar mai presus de orice, se simţi altcineva. Îşi ridică picioarele, îşi puse gambele în lăcaşurile pentru vâsle şi îşi deschise coapsele. Îşi desfăcu braţele ca să-l primească pe Lefty, care se răsuci, julindu-şi genunchii şi coatele, dislocând vâslele, fiind gata să stârnească un foc, până când, în cele din urmă, se prăbuşi leşinat în moliciunea ei. Desdemona gustă pentru prima oară savoarea gurii

lui şi singurul lucru fratern cât timp făcură dragoste a fost să-şi tragă sufletul o dată, spunând apoi:

— Neruşinatule! Ai mai făcut asta. Dar Lefty repetă întruna:

— Nu aşa, nu aşa…

Şi am greşit mai devreme; îmi retrag cuvintele. Iată sub Desdemona, bătând ritmul pe scânduri şi ridicând-o, o pereche de aripi.

— Lefty! spuse acum Desdemona, epuizată. Cred c-am simţit-o.

— Ce-ai simţit?

— Ştii tu. *Senzaţia* aia.

— Însurăţeii, spuse căpitanul Kontoulis, uitându-se la barca de salvare care se legăna. Of, tinereţea!

După ce prinţesa şi Ling-chipe care constat că mi-o închipui ca pe versiunea imperială a biciclistei văzute în metrou zilele trecute; nu ştiu de ce, dar nu mi-o pot scoate din minte; mă uit după ea în fiecare dimineaţă –, aşadar, după ce prinţesa şi Ling-chi a descoperit mătasea, poporul ei a ţinut secretă această descoperire vreme de trei mii o sută nouăzeci de ani. Cine încerca să scoată din China ouă de viermi de mătase risca pedeapsa cu moartea. Poate că familia mea n-ar fi ajuns niciodată să se ocupe cu producţia de mătase dacă n-ar fi fost împăratul Iustinian, care, potrivit lui Procopius, a convins doi misionari să facă această încercare. În anul 550 după Hristos misionarii au scos pe furiş ouă de viermi de mătase din China ascunzându-le în toiegele lor scobite. Tot ei au adus şi seminţe de dud. Rezultatul a fost că Bizanţul a devenit leagănul sericiculturii. Duzii înfloreau pe dealurile turceşti. Viermii de mătase le mâncau frunzele. O mie patru sute de ani mai târziu, descendentele acelor prime ouă furate umpleau cutia pentru viermi de mătase a bunicii mele, pe vasul *Giulia*.

Şi eu sunt descendentul unei operaţiuni de contrabandă. Fără să o ştie, bunicii mei, aflaţi în drum spre America, cărau fiecare câte o singură genă modificată pe cel de-al cincilea cromozom. Nu era o mutaţie recentă. Potrivit doctorului Luce, gena a apărut pentru prima oară în familia mea prin 1750, în corpul numitei Penelopa Evangelatos, străbunica mea de-a nouă. Ea i-a transmis-o fiului ei, Petras, care a transmis-o celor două fiice ale sale, care au transmis-o la trei dintre cei cinci copii ai lor şi aşa mai departe. Fiind recesivă, gena se materializa cu întreruperi. Geneticienii îi spun ereditate sporadică. O trăsătură care se ascunde în subteran zeci de ani, ca să apară după ce toată lumea a uitat-o. Aşa stăteau lucrurile în Bithynios. Din când în când se năştea câte-un hermafrodit: aparent o fetiţă, care, când se făcea mare, se dovedea a fi altceva.

În cele şase nopţi care au urmat şi în diverse condiţii meteorologice, bunicii mei îşi dădură mereu întâlnire în barca de salvare. Sentimentele de vinovăţie ale Desdemonei se amplificau în timpul zilei, când stătea pe punte, întrebându-se dacă nu cumva ea şi Lefty erau vinovaţi pentru toate; dar când venea noaptea se simţea singură şi voia să scape din cabină, aşa că se furişa înapoi în barca de salvare, la proaspătul ei soţ.

Luna lor de miere se desfăşură invers. În loc să se cunoască mai bine, să se familiarizeze cu preferinţele şi antipatiile fiecăruia, cu locurile în care se gâdilă, cu atingerile ce îi irită, Desdemona şi Lefty încercau să se dezveţe unul de celălalt. În spiritul jocului pus în scenă la bordul navei, continuară să-şi depene propriile istorii false, inventând fraţi şi surori cu nume plauzibile, veri cu probleme de caracter, cumnaţi cu ticuri nervoase. Recitau pe rând genealogii homerice, pline de falsificări şi de împrumuturi din viaţa reală. Uneori se certau pentru câte vreo mătuşă sau vreun unchi real şi sfârşeau prin a negocia, de parcă ar fi

distribuit roluri într-un film. Încetul cu încetul, pe măsură ce nopţile treceau, aceste neamuri imaginare începură să se cristalizeze în mintea lor. Se verificau unul pe celălalt cu legături obscure de rudenie, Lefty întrebând:

— Cu cine e însurat Iannis, vărul tău de-al doilea? şi Desdemona răspunzând:

— E simplu. Cu Atena. Cea care şchioapătă.

(Şi greşesc eu oare când mi se pare că obsesia mea pentru relaţii de familie a început chiar acolo, în barca de salvare? Nu mă verifica şi mama cu tot felul de unchi şi mătuşi şi veri? Pe fratele meu nu-l întreba, pentru că el se ocupa de lopeţile de dat zăpada şi de tractoare, în timp ce eu se presupunea că trebuie să furnizez adezivul feminin care ţine familiile laolaltă, trimiţând scrisorele de mulţumire şi ţinând minte zilele de naştere şi de nume ale tuturor. Ascultă, am auzit următoarea genealogie ieşind pe gura mamei mele:

— E verişoara ta, Melia. E fiica lui Stathis, cumnatul Lucillei, sora unchiului Mike. Îl ştii pe Stathis, poştaşul, cel care-i cam încet? Melia e al treilea copil al lui, după băieţii Mike şi Johnny. Ar trebui s-o ştii. Melia! E verişoara ta prin alianţă!)

Şi iată-mă acum schiţându-vă toate acestea, secretând conştiincios lipici feminin, dar având şi o durere surdă în piept, pentru că realizez că genealogiile nu-ţi spun nimic. Tessie ştia cine cu cine e înrudit, dar habar n-avea cine era propriul ei soţ sau ce erau socrii ei unul pentru celălalt. Totul era o ficţiune născocită în barca de salvare, unde bunicii mei şi-au reconstruit vieţile.

Din punct de vedere sexual, pentru ei lucrurile erau simple. Doctorul Peter Luce, marele sexolog, poate recita statistici uluitoare, conform cărora înainte de 1950 sexul oral nu exista în cuplurile căsătorite. Modul de a face dragoste al bunicilor mei era plăcut, dar invariabil. În fiecare seară Desdemona se dezbrăca până rămânea în corset,

iar Lefty trăgea de copci, căutând combinaţia secretă cu care se deschidea lenjeria.

Corsetul era tot ce le trebuia ca afrodiziac, iar pentru bunicul meu a rămas singurul simbol erotic al vieţii sale. Corsetul făcea ca Desdemona să fie iarăşi nouă. După cum am spus, Lefty o mai zărise pe sora lui dezbrăcată, dar corsetul avea strania putere de a o face să pară cumva şi mai goală: o transforma într-o fiinţă prohibită, îmbrăcată în armură, cu un miez blând pe care trebuia să-l găsească. Când îi desfăcea copcile, ea se deschidea dintr-odată. Lefty se urca pe Desdemona şi cei doi aproape că nu se mişcau – valurile oceanului făceau toată treaba.

Perifescenţa lor exista simultan cu un stadiu mult mai puţin pasional de împerechere. Sexul putea face oricând loc confortului. Aşa că, după ce făceau dragoste, stăteau întinşi, priveau de sub prelata dată la o parte cerul nopţii, care se deschidea deasupra lor, şi treceau la lucrurile practice din viaţă.

— Poate că bărbatul Linei o să-mi găsească o slujbă, spunea Lefty. Are afacerea lui, nu-i aşa?

— Nu ştiu cu ce se ocupă. Lina îmi răspunde întotdeauna în doi peri.

— După ce punem nişte bani deoparte, pot să deschid un cazinou. Nişte jocuri de noroc, un bar, poate un spectacol de varieteu. Şi palmieri în ghivece peste tot.

— Ar trebui să mergi la colegiu. Să te faci profesor, aşa cum îşi doreau mama şi tata. Şi nu uita, trebuie să punem pe picioare o crescătorie de viermi de mătase.

— Uită de viermii de mătase. Eu vorbesc de ruletă, de *rebetika*, de băutură, de dans. Poate că, pe lângă asta, o să vând şi nişte haşiş.

— N-ai voie să fumezi haşiş în America.

— Pe asta de unde-ai scos-o?

Şi Desdemona proclamă cu siguranţă:

— Nu-i genul ăla de ţară.

Şi-au petrecut ce mai rămăsese din luna lor de miere pe punte, învăţând cum să se strecoare prin Ellis Island. Nu mai era aşa de uşor. În 1894 fusese creată Liga pentru Restricţionarea Emigrării. Luând cuvântul în Senatul Statelor Unite, Henry Cabot Lodge fluturase un exemplar al *Originii speciilor*, atrăgând atenţia asupra faptului că influxul de popoare inferioare din sudul şi estul Europei ameninţa „însăşi structura rasei noastre". Legea Emigrării din 1917 interzicea

Intrarea în Statele Unite a treizeci şi trei de categorii de indezirabili; prin urinare, în 1922, pe puntea *Giuliei*, pasagerii vorbeau despre cum să scape de aceste categorii. În şedinţe cu mulţi nervi şi înghesuială, analfabeţii învăţau să mimeze că ştiu să citească; bigamii să spună că au o singură soţie; anarhiştii să nege că l-ar fi citit pe Proudhon; cardiacii să simuleze vigoarea; epilepticii să îşi inhibe crizele; iar purtătorii de boli ereditare să omită să le menţioneze. Bunicii mei, neştiind de mutaţia lor genetică, se concentrară pe lucrurile mai evidente care îi descalificau. O altă categorie restricţionată: „Persoanele condamnate pentru infracţiuni sau abateri care implică turpitudine morală". Şi o subgrupă a acestei categorii: „Relaţiile incestuoase".

Îi evitau pe pasagerii care păreau să sufere de trahomă sau de favus. Fugeau de oricine tuşea des. Din când în când, ca să se mai liniştească, Lefty scotea certificatul care declara:

ELEUTHERIOS STEPHANIDES
A FOST VACCINAT ŞI
DESPĂDUCHEAT
ŞI ESTE DECLARAT CA FIIND DEPARAZITAT AZI.
23 SEPTEMBRIE 1922
DEZINFECŢIA MARITIMĂ PIREU

Ştiutori de carte, căsătoriţi cu câte o singură persoană (chiar dacă un frate), cu înclinaţii democratice, în toate minţile şi despăducheaţi cu

acte, bunicii mei nu vedeau niciun motiv care să le împiedice trecerea. Aveau fiecare cei douăzeci şi cinci de dolari de căciulă necesari. De asemenea, aveau şi un garant: pe verişoara Sourmelina. Chiar în anul precedent, prin Legea Cotei Emigrării, numărul de emigranţi din sudul şi estul Europei fusese redus de la 783.000 la 155.000. Era aproape imposibil să intri în ţară dacă nu aveai ori un garant, ori recomandări profesionale de excepţie. Ca să-şi îmbunătăţească şansele, Lefty lăsă manualul de conversaţie în limba franceză şi se puse să memoreze patru rânduri din Noul Testament al Regelui Iacob. Pe *Giulia* era plin de surse din interior care ştiau despre testul de limbă engleză. Fiecare naţionalitate trebuia să traducă un fragment diferit din Scriptură. Pentru greci era Matei 19.12: „Că sunt eunuci care s-au născut aşa din pântecele mamei lor; sunt eunuci pe care oamenii i-au făcut eunuci şi sunt oameni care s-au făcut eunuci pe ei înşişi, pentru împărăţia cerurilor”.

— „Eunuci”? se înfiora Desdemona. De unde-ai scos asta?

— E un pasaj din Biblie.

— Care Biblie? Nu Biblia ortodoxă. Du-te şi întreabă pe altcineva ce se dă la testul ăla.

Dar Lefty îi arătă fragmentul în greacă, scris pe carton, şi pe cel de dedesubt, în engleză. Îi repetă pasajul cuvânt cu cuvânt şi o puse să-l înveţe pe dinafară, chiar dacă nu-l înţelegea.

— N-aveam destui eunuci în Turcia? Acum trebuie să vorbim despre ei şi pe insula Ellis?

— Americanii primesc pe oricine, glumi Lefty. Inclusiv pe eunuci.

— Ar trebui să ne lase să vorbim greceşte dacă sunt aşa de toleranţi, se văicări Desdemona.

Vara îşi lua rămas-bun de la ocean. Într-una din nopţi în barca de salvare se făcuse prea răcoare ca să mai caute combinaţia care deschidea corsetul.

Aşa că rămaseră ghemuiţi sub pături, vorbind de una-alta.

— Sourmelina ne aşteaptă la New York? întrebă Desdemona.

— Nu. Trebuie să luăm trenul până la Detroit.

— De ce nu poate să ne întâmpine?

— E prea departe.

— Mai bine. Oricum n-ar ajunge la timp.

Vântul neîntrerupt de pe mare făcea ca marginile prelatei să fluture. Pe laturile bărcii de salvare se forma gheaţă. Vedeau vârful coşului de fum al *Giuliei* şi fumul însuşi, desluşindu-se doar ca un petic de cer de noapte fără stele. (Deşi ei nu o ştiau, coşul acela de fum dungat, pieziş, îi informa deja despre noua lor casă. Le şoptea despre River Rouge[14] şi fabrica Uniroyal, despre cele Şapte Surori şi Doi Fraţi[15]2. Dar ei nu-l ascultau. Îşi încreţeau nasurile şi se lăsau şi mai jos în barca de salvare, unde fumul nu ajungea.)

Şi dacă mirosul industriei n-ar fi insistat să intre de pe acum în povestea mea, dacă Desdemona şi Lefty, care crescuseră la munte, în miros de brad, şi care n-aveau să se obişnuiască niciodată cu aerul poluat din Detroit, nu s-ar fi ghemuit pe fundul bărcii de salvare, atunci poate că ar fi detectat o aromă nouă adiind în aerul aspru al mării: izul reavăn de noroi şi scoarţă udă. Pământul. New York-ul. America.

— Ce-o să-i spunem Sourmelinei despre noi?

— O să priceapă.

— O să-şi ţină gura?

— Sunt câteva lucruri despre ea pe care ar prefera să nu le ştie bărbatu-său.

— Te referi la Helen?

— Eu n-am spus nimic, răspunse Lefty.

Apoi adormiră, trezindu-se de la lumina soarelui, cu un chip care îi privea de deasupra.

— Aţi dormit bine? îi întrebă căpitanul Kontoulis. Nu vreţi să vă aduc o pătură?

— Ne pare rău. N-o să se mai repete.

— Nici n-ar avea când să se repete, spuse căpitanul şi, ca să-şi întărească spusele, trase la o parte cu totul prelata de pe barca de salvare.

Desdemona şi Lefty se ridicară. În depărtare, luminat de soarele care răsărea, se zărea conturul New York-ului. Nu avea forma obişnuită a unui oraş – aşa, fără cupole, fără minarete – şi trecu un minut până când deveniră conştienţi de înaltele forme geometrice. Dinspre goli se rostogolea ceaţa. Ramele roz de la un milion de geamuri scânteiau. Mai aproape, încoronată cu propriile raze de soare şi îmbrăcată ca în Grecia antică, Statuia Libertăţii le ură bun venit.

— Vă place? îi întrebă căpitanul Kontoulis.

— Am văzut destule torţe cât să-mi ajungă pentru toată viaţa, spuse Lefty.

Dar de data aceasta Desdemona se arătă mai optimistă.

— Măcar e femeie, spuse ea. Poate că aici oamenii n-or să se omoare între ei toată ziua, bună ziua.

CARTEA A DOUA

Creuzetul anglofon al lui Henry Ford

Oricine clădeşte o uzină, clădeşte un templu.
(Calvin Coolidge)

Detroitul a avut dintotdeauna de-a face cu roţile. Cu mult înainte de Big Three[16] şi de porecla de „Motor City”[17]; înainte de fabricile de automobile şi de cargoboturi şi de poluatele nopţi rozalii; înainte să se sărute cineva într-un Thunderbird sau să se giugiulească într-un Ford model T; anterior zilei în care tânărul Henry Ford şi-a dărâmat zidul atelierului pentru că, atunci când îşi proiectase „cvadriciclul”, se gândise la toate, mai puţin la cum să scoată drăcia de acolo; şi cu aproape un secol mai devreme decât noaptea rece de martie din 1896, când Charles King a învârtit de maneta

căruţei sale fără cai pe strada St. Antoine, apoi pe Jefferson şi, în cele din urmă, pe Woodward Avenue (unde motorul în doi timpi s-a oprit în scurt timp); demult, demult de tot, pe când oraşul era doar o porţiune de teren furat de la indieni, situat pe strâmtoarea de la care îşi lua numele, un fort pentru care englezii şi francezii s-au bătut până la epuizare, aşa că a picat pe mâna americanilor; atunci, demult, înainte de maşini şi de frunza de trifoi, Detroitul deja avusese de-a face cu roţile.

Am nouă ani şi mă ţin de mâna cărnoasă, transpirată, a tatălui meu. Stăm lângă fereastră, la ultimul etaj al hotelului Pontehartrain. Am venit în centru pentru escapada noastră anuală, când luăm prânzul împreună. Sunt îmbrăcată cu fustă mini şi ciorapi lila. Pe umăr, la capătul unei curele lungi, îmi atârnă o poşetă albă, din piele lăcuită.

Geamul aburit e plin de pete. Suntem foarte sus. Peste câteva clipe voi comanda scampi de creveţi[18].

Cauza transpiraţiei de pe mina tatălui meu: îi este frică de înălţime. Acum două zile, când s-a oferit să mă ducă unde voiam eu, am strigat cât am putut de tare cu vocea mea piţigăiată:

— Sus, la Ponteh!

Hăt deasupra oraşului, printre oamenii de afaceri care luau prânzul şi încheiau tranzacţii, acolo voiam eu să fiu. Şi Milton se ţinuse de cuvânt. Deşi pulsul i-o luase razna, îl lăsase pe şeful de sală să ne dea o masă lângă geam. Aşa că iată-ne aici: un chelner îmbrăcat în frac îmi trage scaunul, iar tatăl meu, prea speriat ca să se aşeze, începe în schimb o lecţie de istorie.

Pentru ce studiem istoria? Ca să înţelegem prezentul sau ca să-l evităm? Milton, cu tenul măsliniu făcându-i-se mai palid cu o nuanţă, spuse doar:

— Uită-te. Vezi roata?

Aşa că mijesc ochii. Fără să-mi pese, la nouă ani, de probabilitatea de a-mi apărea labe de gâscă,

privesc în zare peste centrul oraşului, jos, spre străzile pe care mi le arată tatăl meu (fără să se uite totuşi). Şi iat-o: jumătatea de capac de roată care e piaţa din centru, cu spiţele bulevardelor Bagley, Washington, Woodward, Broadway şi Madison pornind ca nişte raze de la ea.

Asta-i tot ce-a mai rămas din faimosul Plan Woodward. Conceput în 1807 de magistratul eponim, mare băutor. (Doi ani mai devreme, în 1805, oraşul arsese complet, casele de cherestea şi fermele de pe marginea aşezării fondate de Cadillac în 1701 fiind mistuite într-un interval de trei ore. Acum, în 1969, cu ochii mei de vultur, pot să citesc urmele acelui incendiu pe steagul oraşului, aflat la un kilometru depărtare, în Grand Circus Park: *Speramus meliora*; *resurget cineribus*[19]"Sperăm la lucruri mai bune; se vor înălţa din cenuşă".)

Judecătorul Woodward văzuse noul Detroit ca pe o Arcadie urbană formată din hexagoane alăturate. Fiecare roată avea să fie separată şi totuşi unită, în acord cu federalismul tinerei naţiuni, şi în acelaşi timp simetrică la modul clasic, în ton cu estetica jeffersoniană. Acest vis nu s-a prea îndeplinit. Planificarea merge la marile oraşe ale lumii, la Paris, Londra sau Roma, la oraşele dedicate, la un anumit nivel, culturii. Detroitul, pe de altă parte, era un oraş american, prin urmare era dedicat banilor, aşa că designul a cedat în faţa funcţionalităţii. Începând din 1818, oraşul se întinsese de-a lungul râului, depozit după depozit, fabrică după fabrică. Roţile judecătorului Woodward fuseseră strivite, secţionate, turtite în obişnuitele dreptunghiuri.

Sau, privind altfel lucrurile (dintr-un restaurant aflat în vârful unei clădiri): roţile nu pieriseră câtuşi de puţin, doar îşi schimbaseră forma. În 1900 Detroitul era deja cel mai mare producător de vagoane şi garnituri de tren. În 1922, când au ajuns acolo bunicii mei, în Detroit începuseră să se facă

şi alte lucruri care se învârtesc: motoare pentru ambarcaţiuni, biciclete, trabucuri rulate manual. Şi, da, în cele din urmă şi maşini.

Toate acestea erau vizibile din tren. Apropiindu-se de-a lungul râului Detroit, Lefty şi Desdemona se uitau cum prinde contur noul lor oraş. Vedeau cum fermele se transformă în loturi împrejmuite de garduri şi străzi pavate cu piatră. Cerul se întuneca de la fum. Pe lângă ei treceau în zbor clădiri, depozite din cărămidă pe care era pictat cu alb, în caractere citeţe, pragmatice, SOCIETATEA WRIGHT ŞI KAY…J.H.

BLACK ŞI FIII… FABRICA DE CUPTOARE DETROIT.

Mai încolo, pe apă, pluteau barje joase, negre ca smoala, şi pe străzi începeau să răsară oameni, muncitori în salopete soioase, vânzători ţinându-se de bretele, iar apoi apărură firme de bodegi şi pensiuni: Servim Bere Stroh's Temperance… Simţiţi-vă ca acasă… 15 cenţi masa…

…Aceste imagini noi invadau creierul bunicilor mei, luptându-se cu imaginile din ziua precedentă. Insula Ellis ridicându-se deasupra apei ca Palatul Dogilor. Camera de bagaje era plină până la tavan cu geamantane puse unele peste altele. Fuseseră minaţi pe o scară în sus, la Registratură. Având prinse în piept numere din declaraţia de expediţie a Giuliei, *au* trecut încolonaţi pe lângă un şir de inspectori care le controlau starea sănătăţii: li se uitau în ochi şi în urechi, le frecau pielea capului şi le întorceau pleoapele pe dos cu nişte agrafe. Un doctor care observase că pleoapele doctorului Philobosian erau inflamate în interior oprise examinarea şi îi făcuse un X cu creta pe haină. Apoi fusese îndrumat afară din rând. De atunci, bunicii mei nu l-au mai văzut.

— Probabil că a luat ceva de pe vapor, a spus Desdemona. Sau avea ochii roşii de la atâta plâns.

Între timp, creta continua să-şi facă treaba de jur-împrejurul lor. Scrise Gr pe burta unei femei

gravide. Mâzgăli un I peste inima obosită a unui bătrân. Puse diagnosticul C pentru conjunctivită, F pentru favus, T pentru trahomă. Dar, oricât de iscusiţi ar fi fost, ochii medicilor nu puteau observa o mutaţie recesivă care se ascundea pe al cincilea cromozom. Degetele n-o puteau dibui. Agrafele n-o puteau scoate la lumină…

Acum, în tren, bunicii mei nu mai aveau prinse în piept declaraţii de expediţie, ci cartonaşe care indicau destinaţia: „Către conductor. Vă rugăm indicaţi purtătorului unde să schimbe trenul şi unde să coboare, pentru că persoana nu vorbeşte engleza. Purtătorul are destinaţia: gara Grand Trunk Detroit”. Stăteau alături, pe locuri fără rezervare. Lefty era cu faţa spre geam şi privea afară cu încântare. Desdemona se uita în jos, la cutia ei pentru viermi de mătase, cu obrajii împurpuraţi de umilinţa şi furia pe care le simţise în ultimele treizeci şi şase de ore.

— E pentru ultima oară când mă tunde cineva, spuse ea.

— Arăţi bine spuse Lefty, fără să o privească. Arăţi ca o *amerikanida*.

— Dar eu nu vreau să arăt ca o *amerikanida*.

În zona de primire de pe Insula Ellis Lefty se gudurase pe lângă Desdemona până o convinsese să intre într-un cort al celor de la YWCA[20]. Intrase înăuntru cu şal şi broboadă şi ieşise cincisprezece minute mai târziu, într-o rochie cu talie căzută şi cu o pălărie pleoştită, în formă de oliţă. Sub stratul proaspăt de pudră i se vedea mânia arzând ca o văpaie. Ca parte din preschimbare, doamnele de la YWCA îi tăiaseră Desdemonei cosiţele de emigrantă.

În mod obsesiv, aşa cum zgândări o ruptură din fundul unui buzunar, băgă mâna sub pălăria pleoştită ca să-şi pipăie pentru a treizecea sau a patruzecea oară creştetul tuns chilug.

— Asta-i ultima tunsoare, spuse ea din nou.

(Şi îşi respectă jurământul. Din acea zi, Desdemona îşi lăsă părul să crească, devenind un fel de Lady Godiva[21]. Şi-l ţinea sub o plasă, într-o masă enormă, şi îl spăla în fiecare vineri. Nu şi l-a mai tăiat decât după moartea lui Lefty şi asta datorită Sophiei Sassoon, care l-a vândut cu două sute cincizeci de dolari unui peruchier ce a făcut din el cinci peruci, dintre care una, susţinea ea, a fost cumpărată mai târziu de Betty Ford în perioada de după Casa Albă şi după programul de dezintoxicare, aşa că am văzut o dată la televizor, în timpul înmormântării lui Richard Nixon, părul bunicii mele stând pe capul soţiei fostului preşedinte.)

Dar mai era un motiv pentru nefericirea bunicii mele. Deschise cutia pentru viermi de mătase, pe care o ţinea în poală. Înăuntru erau cele două cosiţe, încă legate cu panglicile negre de doliu, dar în rest cutia era goală. După ce cărase ouăle de viermi de mătase atâta drum, tocmai din Bithynios, Desdemona fusese obligată să le arunce pe Insula Ellis. Ouăle de viermi de mătase apăreau pe o listă de paraziţi.

Lefty rămase lipit de geam. Tot drumul de la Hoboken încolo se uitase lung la minunata privelişte: tramvaie electrice urcând rozalii pe dealurile din Albany, fabrici incandescente radiind ca nişte vulcani în noaptea din Buffalo. O dată, trezindu-se în zorii zilei, chiar când trenul trecea printr-un oraş, Lefty confundă clădirea cu coloane a unei bănci cu Partenonul şi i se păru că era din nou în Atena.

Acum pe lângă tren trecea cu repeziciune râul Detroit, iar în zare începea să se contureze oraşul. Lefty se zgâi la maşinile parcate pe lângă trotuare, ca nişte gândaci uriaşi. Peste tot răsăreau coşuri de fum, ca nişte tunuri bombardând atmosfera. Unele roşii, din cărămidă, altele înalte şi argintii – regimente de coşuri încolonate sau coşuri singuratice, pufăind meditativ.

O pădure de coşuri care întunecau soarele şi apoi, dintr-odată, îl acopereau complet. Totul se făcuse negru: intraseră în gară.

Gara Grand Trunk, acum o ruină de dimensiuni monumentale, era pe atunci tentativa oraşului de a rivaliza cu New York-ul. Baza ei era un muzeu neoclasic gigantic, din marmură, care avea în dotare până şi coloane corintice şi antablamente gravate. Deasupra acestui templu se înălţa o clădire de birouri cu treisprezece etaje. Lefty, care urmărise toate modurile în care America primise moştenirea Greciei, ajunse acum în punctul unde transferul se oprea. Cu alte cuvinte, viitorul. Lefty coborî să-l întâmpine. Desdemona, neavând încotro, îl urmă.

Închipuiţi-vă numai cum arăta pe vremea aceea! Grand Trunk! Telefoanele dintr-o sută de birouri de transport sunând încontinuu, un sunet încă relativ nou, şi mărfurile care erau trimise spre est şi spre vest şi pasagerii care soseau şi plecau, bându-şi cafeaua la Palm Court sau lustruindu-şi pantofii – bombeurile bancherilor, vârfurile teşite ale mecanicilor şi pantofii de piele cu găurele ai contrabandiştilor. Grand Trunk, cu tavanele ei boltite şi ceramică Guastavino, cu candelabrele ei, cu pardoseala de piatră extrasă din carierele Ţării Galilor. Avea şi o frizerie cu şase scaune, în care liderii civici erau mumificaţi cu prosoape fierbinţi, şi căzi de baie de închiriat şi ascensoare luminate cu lămpi de marmură translucide, în formă de ou.

Lăsând-o pe Desdemona în spatele unei coloane, Lefty o caută prin mulţimea din gară pe verişoara care îi aştepta la tren. Sourmelina Zizmo, născută Papadiamandopoulos, era verişoara bunicilor mei, prin urmare ar fi fost verişoara mea primară cu două generaţii înainte. Când am cunoscut-o eu, era o femeie pitorească, mai în vârstă. Sourmelina, cu scrumul ei de ţigară gata să cadă. Sourmelina, cu apa de baie indigo. Sourmelina, cu dejunurile de la Societatea

Teozofică. Purta mănuşi de satin până la cot şi creştea o dinastie lungă de câini Dachshund împuţiţi şi cu ochii injectaţi. Avea răspândite prin casă scăunele mici, care permiteau creaturilor cu picioare scurte accesul pe canapele şi şezlonguri. Însă în 1922 Sourmelina avea numai douăzeci şi opt de ani. Pentru mine e la fel de greu să o identific în gloata asta din gara Grand Trunk cum îmi e să recunosc musafirii din albumul de nuntă al părinţilor mei, unde toate chipurile poartă masca tinereţii.

Lefty avea altă problemă. Străbătu mulţimea, uitându-se după verişoara cu care crescuse, o fată cu nasul ascuţit şi cu gura rânjind ca o mască de comedie. Soarele pătrundea oblic prin luminatoarele de deasupra. Îşi miji ochii, cercetând femeile care treceau, până când, în cele din urmă, aceasta îl strigă:

— Aici, vere. Nu mă recunoşti? Sunt aia irezistibilă.

— Lina, tu eşti?

— Nu mai sunt de la ţară.

În cei cinci ani care trecuseră de când plecase din Turcia, Sourmelina reuşise să-şi şteargă orice trăsătură grecească recognoscibilă, de la păr, pe care îl vopsise castaniu închis şi îl purta acum tuns scurt şi întors pe bigudiuri, până la accent, care migrase suficient de mult spre vest ca să sune vag „european”, la lecturi (*Collier’s*, *Harper’s*), preferinţe culinare (homar thermidor, unt de arahide) şi, în cele din urmă, la haine. Purta o rochie tinerească, scurtă, verde şi cu franjuri de-a lungul tivului. Pantofii erau din satin verde asortat, cu paiete în vârf şi barete delicate la glezne. Pe umeri avea înfăşurat un boa din pene negre, iar pe cap o pălărie în formă de clopot, cu pandantive de onix atârnându-i deasupra sprâncenelor pensate.

Îl mai lăsă câteva secunde pe Lefty să se bucure din plin de imaginea ei spilcuită, americană, dar tot Lina era acolo, dedesubt (sub pălăria clopot), şi

curând entuziasmul ei grecesc erupse. Îşi deschide larg braţele:

— Hai să mă pupi, vere.

Se îmbrăţişară. Lina îşi lipi de gâtul lui obrazul dat cu pudră. Apoi se dădu un pas înapoi ca să-l privească şi, izbucnind în râs, îl prinse de nas.

— Tu eşti. Aş recunoaşte oriunde nasul ăsta.

Râsul care urmă se consumă până la capăt, săltându-i umerii, şi apoi Lina trecu la următorul punct.

— Ei, unde-i? Unde-i proaspăta mireasă? în telegramă nici măcar nu spuneai cum o cheamă. Ce? Se ascunde?

— E… la toaletă.

— Trebuie să fie superbă. V-aţi căsătorit destul de repede. Ce-ai făcut mai întâi, te-ai prezentat sau i-ai cerut mâna?

— Cred că i-am cerut mâna.

— Cum arată?

— Arată… ca tine.

— Ei, dragă, precis nu atât de bine.

Sourmelina îşi duse portţigaretul la buze şi trase un fum, privind prin mulţime.

— Săraca Desdemona! auzi tu! Să se-ndrăgostească frate-său şi s-o lase în New York. Ce face?

— Face bine.

— De ce n-a venit cu tine? Nu e geloasă pe soţia ta, aşa-i?

— Nu, nici gând. Îl prinse de braţ.

— Am citit despre incendiu. *Îngrozitor*! Am fost atât de îngrijorată până am primit scrisoarea ta. Turcii l-au provocat. Ştiu eu. Evident, soţul meu e de altă părere.

— Chiar aşa?

— Îţi dau un sfat, că tot o să locuiţi cu noi. Nu discuta cu soţul meu politică.

— Bine.

— Şi satul? se interesă Sourmelina.

— Toată lumea a plecat din *horeo*, Lina. Acum nu mai e nimic.

— Dacă n-aş fi urât acel loc, poate că aş fi vărsat o lacrimă, două.

— Lina, trebuie să-ţi explic un lucru…

Dar Sourmelina se uita în altă parte, bătând din picior.

— Poate că a căzut înăuntru.

— …Ceva despre mine şi Desdemona…

— Da?

— …Soţia mea… Desdemona…

— Am avut dreptate? Nu se împacă?

— Nu… Desdemona… soţia mea…

— Da?

— Una şi-aceeaşi.

Dădu semnalul. Desdemona apăru de după coloană.

— Bună, Lina, spuse bunica mea. Ne-am căsătorit. Să nu spui.

Şi aşa a ieşit adevărul la lumină pentru penultima oară. Rostit de *yia yia* mea sub tavanul cu ecou al gării Grand Trunk, în urechile acoperite de clopot ale Sourmelinei. Mărturisirea pluti în aer o clipă înainte de a se risipi odată cu fumul care se ridica din ţigara acesteia. Desdemona îl luă de braţ pe soţul ei.

Bunicii mei aveau toate motivele să creadă că Sourmelina o să păstreze secretul. Adusese cu ea în America propriul ei secret, un secret care avea să fie ţinut de familia noastră până la moartea Sourmelinei, în 1979, când, cum se întâmplă cu secretele tuturor, a fost dezvăluit postum, aşa că lumea a început să vorbească despre „iubitele Sourmelinei”. Un secret ţinut, cu alte cuvinte, doar în sensul cel mai larg, aşa că acum – când mă pregătesc să trădez eu însumi secretul – simt doar o vagă remuşcare filială.

Secretul Sourmelinei (în varianta mătuşii Zo):

— Lina era una din femeile de la care şi-a primit numele insula cu pricina.

Pe când era fată, în *horeo*, Sourmelina fusese prinsă în circumstanţe compromiţătoare cu o seamă de prietene.

— Nu multe, mi-a spus ea însăşi peste ani de zile. Două sau trei. Lumea crede că dacă-ţi plac fetele, îţi place oricare. Eu am fost întotdeauna pretenţioasă. Şi nu prea aveam de unde alege.

O vreme se chinuise să-şi înfrâneze predispoziţia.

— M-am dus la biserică. Nu m-a ajutat. Pe vremea aceea era locul cel mai potrivit să-ţi faci o prietenă. La biserică! Toate ne rugam să fim deosebite.

Când Sourmelina a fost prinsă nu cu altă fată, ci cu o femeie în toată firea, mamă a doi copii, s-a iscat un scandal. Părinţii Sourmelinei au încercat să-i aranjeze nunta, dar n-au aflat pretendenţi. Bărbaţii erau şi aşa destul de greu de găsit în Bithynios, darămite cu povara unei mirese neinteresate şi viciate.

Tatăl ei făcuse atunci ce făceau pe vremea aceea toţi taţii greci ai fetelor neeligibile: scrisese în America. Statele Unite erau înţesate de dolari, jucători de baseball, haine de raton, bijuterii cu diamante – şi burlaci singuratici, emigranţi. Cu o poză a presupusei mirese şi cu o zestre considerabilă, tatăl ei reuşise să-i găsească şi ei unul.

Jimmy Zizmo (prescurtarea de la Zisimopoulos) venise în America în 1907, la vârsta de treizeci de ani. Familia nu ştia prea multe despre el, în afară de faptul că era bun negustor, într-o serie de scrisori adresate tatălui Sourmelinei, Zizmo negociase valoarea zestrei, pledând cu limbajul formalizat al unui avocat, ba chiar mersese până acolo încât să ceară un cec bancar înainte de ziua nunţii. Fotografia pe care o primise Sourmelina înfăţişa un bărbat înalt şi chipeş, cu o mustaţă virilă, care ţinea într-o mână un pistol şi în cealaltă o sticlă de băutură. Cu toate acestea, două luni mai

târziu, când s-a dat jos din tren la Grand Trunk, bărbatul scund care o întâmpinase era perfect bărbierit, cu o mutră acră şi cu un ten întunecat, de muncitor. Aşa o discrepanţă ar fi mâhnit o mireasă obişnuită, dar pentru Sourmelina era totuna.

Sourmelina scrisese des, descriindu-şi noua viaţă din America, dar se limita la tendinţele noi în modă şi la radioul ei Aeriola Jr., pe care-l asculta ore în şir în fiecare zi, purtând căşti pe urechi, schimbând posturile şi oprindu-se din când în când ca să şteargă praful de cărbune care se acumula pe cristal. Nu pomenea niciodată nimic despre ceea ce Desdemona numea „patul", aşa că verii ei erau siliţi să citească printre rândurile acelor aerograme, încercând să-şi dea seama, după o descriere a unei plimbări duminicale cu maşina prin Belle Isle, dacă expresia de pe chipul soţului de la volan era fericită sau nesatisfăcută ori să deducă dintr-un pasaj despre ultima coafură a Sourmelinei – o chestie care se numea „cuib de rândunică" – dacă Zizmo avea vreodată voie să i-o ciufulească.

Aceeaşi Sourmelina, plină de propriile secrete, îşi studia acum noii parteneri de conspiraţie.

— Căsătoriţi? Căsătoriţi la modul că dormiţi împreună? Lefty reuşi să îngaime:

— Da.

Sourmelina îşi observă scrumul pentru prima oară şi îl scutură.

— Aşa am eu noroc. Cum plec din sat, totul devine interesant. Dar Desdemona nu putea răbda aşa o ironie. O prinse pe

Sourmelina de mâini şi o imploră:

— Trebuie să promiţi că n-o să spui niciodată! Om trăi, om muri şi ăsta va fi sfârşitul.

— N-o să spun.

— Lumea nu trebuie să ştie nici că-s verişoara ta.

— N-o să spun la nimeni.

— Dar soţul tău?

— El ştie că-l aştept pe vărul meu şi pe proaspăta lui soţie.

— N-o să-i spui nimic?

— Asta nu-i mare lucru, râse Lina. Nici nu mă ascultă.

Sourmelina insistă să cheme un hamal care să le care bagajele la maşină, un Packard negru-maroniu. Îi dădu un bacşiş şi se urcă la volan, atrăgând privirile. În 1922 şoferiţele încă mai erau o privelişte scandaloasă. După ce îşi puse portţigaretul pe bord, trase şocul, aşteptă cele cinci secunde necesare şi apăsă butonul de contact. Capota de tablă a maşinii se trezi la viaţă şi începu să tremure. Scaunele de piele se porniră să vibreze şi Desdemona îşi apucă soţul de braţ. În faţă, Sourmelina îşi scoase pantofii de satin cu toc, ca să conducă desculţă. Băgă maşina în viteză şi, fără să se asigure, o luă pe Michigan Avenue înspre Piaţa Cadillac. Ochii bunicilor mei rămăseseră fixaţi pe forfota din jur: tramvaiele huruiau, clopotele zăngăneau, iar traficul monocrom curgea într-o parte şi în cealaltă. Pe vremea aceea centrul Detroitului era plin de afacerişti şi de oameni veniţi la cumpărături. În faţa magazinului universal Hudson, o mulţime de oameni se înghionteau, încercând să pătrundă prin uşile turnante ultramoderne. Lina le arătă principalele atracţii – Cafe Frontenac… Teatrul de Familie… – şi uriaşele reclame luminoase: Ralston… Ţigările de foi Wait & Bond Blackstone Mild la 10 c. Deasupra, un băiat de zece metri întindea unt Meadow Gold pe o felie de pâine de trei metri. Una dintre clădiri avea deasupra intrării un şir de lămpi cu petrol uriaşe, ca să promoveze sezonul de reduceri, care mai ţinea până pe 31 octombrie. Totul era un vacarm şi-un haos. Desdemona stătea sprijinită de banchetă, suferind deja de anxietatea pe care aveau să i-o inducă în decursul anilor inovaţiile – în special maşinile, dar şi prăjitoarele de pâine, aspersoarele pentru gazon, scările rulante

–, în timp ce Lefty rânjea şi dădea încântat din cap. Pretutindeni se înălţau zgârie-nori şi cinematografe şi hoteluri. În anii ’20 s-au construit aproape toate marile clădiri din Detroit: Penobscot Bilding şi a doua Buhl Bilding, colorată ca o centură indiană, New Union Trust Bilding, Cadillac Tour şi Fisher Bilding, cu acoperişul lui aurit. Pentru bunicii mei Detroitul era ca un mare Koza Han în toiul sezonului pentru gogoşi de mătase. Ceea ce nu se vedea erau muncitorii care dormeau pe străzi din cauza lipsei de locuinţe şi ghetoul aflat doar puţin mai la est, o zonă de vreo treizeci de cvartale, mărginită de străzile Leland, Macomb, Hastings şi Brush, furnicând de populaţia afro-americană a oraşului, căreia nu îi era îngăduit să locuiască în altă parte. Pe scurt, nu vedeau seminţele distrugerii oraşului – a doua distrugere –, pentru că făceau şi ei parte din ea, toţi aceşti oameni veniţi din toate direcţiile ca să încaseze cei cinci dolari pe zi promişi de Henry Ford.

Cartierul de est al Detroitului era o zonă liniştită de case familiale, umbrită de ulmi seculari. Casa de pe strada Huribut unde îi conduse Lina era una modestă, cu etaj, din cărămidă spălăcită. Bunicii mei se uitară la ea din maşină, cu gura căscată şi înţepeniţi, până când, dintr-odată, uşa de la intrare se deschise şi cineva păşi afară.

Jimmy Zizmo avea atâtea însuşiri, că nu ştiu de unde să încep. Botanist amator, antisufragist, vânător de trofee, fost deţinut, traficant de droguri, abstinent – alegeţi ce vreţi. Avea patruzeci şi cinci de ani, aproape de două ori mai mult decât soţia lui. Stătea pe veranda întunecată, îmbrăcat cu un costum ieftin şi cu o cămaşă cu guler ascuţit, care îşi pierduse de mult apretul. Părul negru sârmos îi dădea înfăţişarea sălbatică a burlacului care fusese vreme de atâţia ani, iar această impresie era întărită de faţa boţită ca un pat nefăcut. Sprâncenele îi erau totuşi arcuite extrem de seducător, ca ale unei dansatoare indiene, iar

genele îi erau atât de groase, că păreau date cu rimei. Dar bunica mea nu observase nimic din toate acestea. Era concentrată la altceva.

— Un arab? întrebă Desdemona de îndată ce rămase singură cu verişoara ei în bucătărie. De asta nu ne spuneai nimic despre el în scrisori?

— Nu-i arab. E de la Marea Neagră.

— Asta e *sala*, îi explica între timp Zizmo lui Lefty, arătându-i casa.

— De la Pont! suspină Desdemona cu groază, examinând între timp răcitorul. Nu-i musulman, sper!

— Nu toată lumea de la Pont s-a convertit, îi răspunse Lina zeflemitor. Ce crezi, că un grec se duce să înoate în Marea Neagră şi se trezeşte musulman?

— Dar are sânge de turc? Desdemona îşi coborî vocea.

— De asta-i aşa de întunecat?

— Habar n-am şi nici nu-mi pasă.

— Puteţi să staţi cât poftiţi – Zizmo îl conducea acum pe Lefty la etaj –, dar sunt câteva reguli ale casei. În primul rând, eu sunt vegetarian. Dacă soţia ta vrea să gătească mâncăruri cu carne, trebuie să folosească alte oale şi farfurii. Apoi, fără whisky. Bei?

— Câteodată.

— Fără băutură. Du-te la o bodegă dacă vrei să bei. Nu vreau să am probleme cu poliţia. Acum, despre chirie. De-abia v-aţi căsătorit?

— Da.

— Ce fel de zestre ai primit?

— Zestre?

— Da. Cât?

— Dar tu ai ştiut că-i aşa bătrân? şopti Desdemona la parter în timp ce inspecta cuptorul.

— Cel puţin nu-i frate-meu.

— Taci! Nici în glumă să n-o mai spui.

— N-am primit nicio zestre, răspunse Lefty. Ne-am cunoscut pe vapor, când veneam încoace.

— Nicio zestre!

Zizmo se opri pe scări, se întoarse şi îl privi pe Lefty cu uimire.

— Păi, şi atunci de ce te-ai însurat?

— Ne-am îndrăgostit, spuse Lefty.

N-o mai rostise în faţa unui străin şi asta îl făcea să se simtă fericit şi totodată înfricoşat.

— Dacă nu eşti plătit, nu te însura, spuse Zizmo. Eu de asta am aşteptat atâta. Aşteptam preţul potrivit.

Şi îi făcu cu ochiul.

— Lina a pomenit ceva cum că ai avea acum propria ta afacere, aruncă Lefty cu interes subit, urmându-l pe Zizmo în baie. Ce fel de afacere?

— Eu? Sunt importator.

— Nu ştiu ce, răspunse Sourmelina în bucătărie. E importator. Tot ce ştiu e că aduce bani în casă.

— Dar cum poţi să te măriţi cu un om despre care nu ştii nimic?

— Ca să scap din ţara aia, Des, m-aş fi măritat şi cu un olog.

— Am şi eu ceva experienţă cu importurile, reuşi să strecoare Lefty în timp ce Zizmo îi arăta ţevăraia. Am lucrat în Bursa. În industria mătăsii.

— Partea ta din chirie e de douăzeci de dolari.

Zizmo nu prinse aluzia. Trase de lanţ, dând drumul unui şuvoi de apă.

— Dacă vrei să ştii părerea mea, continuă Lina la parter, când vine vorba de soţi, cu cât sunt mai bătrâni, cu atât mai bine.

Deschise uşa de la cămară.

— Un soţ tânăr s-ar ţine toată ziua de capul meu. Ar fi o bătaie de cap prea mare.

— Să-ţi fie ruşine, Lina.

Dar acum Desdemona râdea. Nu se putea abţine. Era minunat să o vadă din nou pe verişoara ei, o mică bucăţică din Bithynios rămasă intactă. Cămara întunecată, plină de smochine, migdale, nuci, halva şi caise uscate, îi ridicase şi ea moralul.

— Dar de unde să fac rost de bani de chirie? îi scăpă lui Lefty în cele din urmă, pe când se întorceau la parter. Nu mai am niciun ban. Unde aş putea să lucrez?

— Nicio problemă.

Zizmo făcu un gest de nepăsare.

— O să stau eu de vorbă cu nişte oameni.

Trecură din nou prin *sala*. Zizmo se opri şi privi în jos cu subînţeles.

— Nu mi-ai complimentat covorul din piele de zebră.

— E foarte frumos.

— L-am adus din Africa. Am împuşcat-o cu mâna mea.

— Ai fost în Africa?

— Am fost peste tot.

Ca tot restul lumii din oraş, se înghesuiră împreună. Desdemona şi Lefty dormeau într-o cameră situată exact deasupra dormitorului Linei şi al lui Zizmo şi în primele seri bunica mea se dădea jos din pat ca să-şi lipească urechea de podea.

— Nimic, spuse ea. Ţi-am zis eu.

— Treci înapoi în pat! o certă Lefty. E treaba lor.

— Ce treabă? Exact asta îţi spuneam. Că nu fac nicio treabă.

Între timp, în dormitorul de dedesubt, Zizmo comenta despre noii vecini de deasupra.

— Ce romantic! întâlneşte o fată pe vapor şi se însoară cu ea. Fără zestre.

— Unii se căsătoresc din dragoste.

— Căsătoria e pentru cămin şi pentru copii. Şi, că tot veni vorba…

— Te rog, Jimmy, nu în seara asta!

— Atunci când? Suntem căsătoriţi de cinci ani şi încă n-avem niciun copil. Ba ţi-e rău, ba ţi-e somn, ba una, ba alta. Ţi-ai luat uleiul de ricin?

— Da.

— Şi magneziul?

— Da.

— Bun. Trebuie să-ţi reducem fierea. Dacă mama are prea multă fiere, copilul o să fie apatic şi n-o să-i asculte pe părinţi.

— Noapte bună, *kyrie*.

— Noapte bună, *kyria*.

Înainte să treacă prima săptămână, toate întrebările bunicilor mei legate de mariajul Sourmelinei îşi găsiseră răspuns. Din pricina vârstei, Jimmy Zizmo o trata pe tânăra lui mireasă mai mult ca pe o fiică decât ca pe o soţie. Îi spunea tot timpul ce avea voie să facă şi ce nu, vocifera indignat la adresa preţului şi a decolteului articolelor ei de îmbrăcăminte, îi spunea să se ducă la culcare, să se trezească, să vorbească, să tacă din gură. Refuza să-i dea cheile maşinii până când ea nu-l linguşea cu săruturi şi mângâieri. Habotnicia lui nutriţională îl făcea chiar să-i supravegheze ritmicitatea ca un medic şi unele dintre cele mai aprige certuri ale lor se iscau în urma întrebărilor lui despre scaunele Linei. Cât despre relaţiile sexuale, acestea avuseseră loc, dar în niciun caz de curând. În ultimele cinci luni Lina se plânsese de afecţiuni imaginare, preferând curele naturiste ale soţului ei avansurilor sale amoroase. Zizmo, la rândul lui, nutrea diferite credinţe, aducând a yoga, despre beneficiile mentale ale retenţiei de spermă, aşa că era dispus să aştepte până când soţiei sale îi revenea vitalitatea. Casa era segregată sexual, aşa cum erau casele din *patrida*, ţara de baştină – bărbaţii în *sala*, femeile în bucătărie. Două sfere cu preocupări, îndatoriri şi chiar – cum ar spune biologii evoluţionişti – moduri de gândire diferite. Lefty şi Desdemona, obişnuiţi să trăiască în propria lor locuinţă, n-au avut încotro şi au trebuit să se adapteze tipicului noilor proprietari ai casei. În plus, bunicul meu avea nevoie de o slujbă.

Pe vremea aceea existau o grămadă de firme producătoare de maşini la care puteai să lucrezi. Erau Chalmers, Metzger, Brush, Columbia şi Flanders. Mai erau Hupp, Paige, Hudson.

Krit, Saxon, Liberty, Rickenbacker şi Dodge. Dar Jimmy Zizmo avea relaţii la Ford.

— Sunt furnizor, a spus el.

— De ce?

— De diverşi carburanţi.

Erau din nou în Packard, vibrând pe cauciucurile subţiri. Se lăsa o ceaţă uşoară. Lefty miji ochii, privind prin parbrizul aburit. Încetul cu încetul, pe măsură ce înaintau pe Michigan Avenue, deveni conştient de monolitul care se contura la distanţă, o clădire de forma unei orgi de biserică, cu tuburile ridicându-se spre cer.

Mai era şi un miros: acelaşi miros care avea să o ia în susul râului, mulţi ani după aceea, ca să mă găsească pe mine în pat sau la hochei pe iarbă. Ascuţit, ca şi al meu, nasul bunicului intrase în alertă. Nările îi ardeau. Inhala. La început mirosul păru familiar, aparţinând sferei organice a ouălor stricate şi a balegii. Dar peste câteva secunde proprietăţile chimice ale mirosului îi ajunseră la nări şi îşi acoperi nasul cu batista.

Zizmo râse:

— Stai liniştit, o să te obişnuieşti.

— Nici vorbă.

— Vrei să ştii care-i secretul?

— Care?

— Să nu respiri.

Când ajunseră la fabrică, Zizmo îl duse la serviciul de cadre.

— De când locuieşte în Detroit? întrebă directorul.

— De şase luni.

— Poţi dovedi asta? Zizmo coborî glasul.

— Pot să trec şi să las documentele necesare la tine acasă. Directorul de personal se uită în stânga şi-n dreapta.

— Oldloglabin[22]?

— Numai din cel mai bun.

Şeful îşi ţuguie buza de jos, cercetându-l pe bunicul meu.

— Engleză ştie?

— Nu aşa de bine ca mine, dar învaţă repede.

— O să trebuiască să meargă la curs şi să treacă testul. Altfel zboară.

— Ne-am înţeles. Acum scrie-mi adresa de acasă şi aranjăm o livrare. Luni seara, să zicem, pe la opt jumate. E bine?

— Veniţi la uşa din spate.

Angajarea de scurtă durată a bunicului meu la compania de automobile Ford a marcat singura perioadă în care vreun Stephanides a lucrat în industria automobilelor. În loc de maşini, aveam să devenim producători de platouri cu ham-burgeri şi de salate greceşti, industriaşi de *spanikopita* şi de sandvişuri calde cu brânză, tehnocraţi ai budincii de orez şi ai plăcintei cu cremă de banane. Linia noastră de asamblare era grătarul; utilajul nostru greu – dozatorul de sifon. Totuşi cele douăzeci şi cinci de săptămâni ne-au creat o legătură personală cu acel complex masiv, respingător şi înfricoşător pe care îl vedeam de pe autostradă, acel Vezuviu ordonat de benzi rulante, conducte, scări, pasarele, foc şi fum denumit, ca o ciumă sau un monarh, doar cu o culoare: „Rouge”.

În prima lui zi de muncă, Lefty intră în bucătărie, defilând în noua lui salopetă. Îşi deschise larg braţele îmbrăcate în flanelă şi pocni din degete, dansând în bocancii de lucru, iar Desdemona râse şi închise uşa bucătăriei, ca să n-o trezească pe Lina. Lefty îşi luă micul dejun, compus din prune uscate şi iaurt, citind un ziar grecesc vechi de câteva zile. Desdemona îi puse prânzul grecesc, constând din brânză feta, măsline şi pâine, într-un ambalaj american: o pungă de hârtie maronie. La uşa din spate, când acesta se întoarse s-o sărute, ea se trase înapoi, îngrijorată să nu-i vadă cineva. Dar apoi îşi aminti că acum erau căsătoriţi. Trăiau într-un loc care se numea Michigan, unde păsările păreau să aibă o singură culoare şi unde nu-i cunoştea nimeni. Desdemona

înainta din nou, pentru a întâlni buzele soţului ei. Primul lor sărut în marea natură a Americii, pe veranda din spate, lângă un cireş căruia îi cădeau frunzele. O scurtă văpaie de fericire se aprinse înăuntrul ei şi persistă, aruncând scântei, până când Lefty dispăru prin faţa casei.

Buna dispoziţie a bunicului meu îl acompanie tot drumul până la staţia de tramvai. Alţi muncitori aşteptau deja în staţie. Stăteau lejer, fumau şi făceau glume. Lefty observă cutiile de metal în care îşi ţineau prânzul şi, stânjenit de punga lui de hârtie, o ascunse la spate. Tramvaiul se anunţă mai întâi printr-un freamăt în tălpile bocancilor. Apoi se ivi pe fundalul răsăritului de soare carul lui Apollo însuşi, doar că electrificat.

Înăuntru, bărbaţii stăteau în grupuri formate după limbă. Deşi se spălaseră pe faţă înainte de a veni la lucru, încă mai aveau prin urechi cenuşă de un negru persistent. Tramvaiul porni din nou. Curând spiritul jovial se risipi şi limbile amuţiră. În apropiere de centru se urcară câţiva negri, care rămaseră afară, pe trepte, ţinându-se de acoperiş.

Şi apoi marele Rouge se profila pe cer, iţindu-se din fumul pe care îl genera. La început se vedeau doar vârfurile celor opt coşuri principale. Fiecare dintre ele dădea naştere propriului nor întunecat. Norii urcau şi se contopeau într-un văl general, care plutea pe deasupra peisajului, aruncând o umbră de-a lungul liniilor de tramvai, şi Lefty înţelese că tăcerea bărbaţilor era o recunoaştere a acestei umbre, a apropierii ei iminente din fiecare dimineaţă. Cum venea spre ei, bărbaţii se întoarseră cu spatele, aşa că numai Lefty văzu cum lumina dispărea de pe cer pe măsură ce umbra învăluia tramvaiul şi chipurile bărbaţilor se întunecară şi unul dintre *mavros* de pe scară scuipă sânge pe marginea drumului. Apoi în tramvai se strecură mirosul, mai întâi ouăle şi balega, care erau suportabile, apoi insuportabila nuanţă chimică, iar Lefty se uită la ceilalţi bărbaţi,

încercând să-şi dea seama dacă şi ei reacţionau, dar aceştia n-o făceau, deşi continuau să respire. Uşile se deschiseră şi coborâră cu toţii. Prin fumul care plutea în aer, Lefty văzu alte tramvaie, din care coborau alţi muncitori, sute de siluete cenuşii mergând târşâit prin curtea pavată, spre porţile fabricii. Pe alături treceau camioane şi Lefty se lăsă purtat de şuvoiul schimbului de tură, cincizeci, şaizeci, şaptezeci de mii de oameni care se grăbeau să-şi fumeze ultima ţigară sau să schimbe ultimele cuvinte – pentru că, apropiindu-se de fabrică, începuseră să vorbească din nou, nu că ar fi avut ceva anume să-şi spună, ci pentru că dincolo de acele porţi vorbitul era interzis. Clădirea principală, o fortăreaţă de cărămidă întunecată, avea şapte etaje, iar coşurile de fum erau aproape de trei ori pe-atât. Din ea se desprindeau două tobogane, deasupra cărora tronau turnuri de apă. Acestea duceau la nişte platforme de supraveghere şi la rafinăriile alăturate, legate de nişte coşuri mai puţin impresionante. Era ca o pădurice, de parcă seminţele celor opt furnale mari ale Rouge-ului fuseseră purtate de vânt şi acum zece sau douăzeci sau cincizeci de trunchiuri mai mici răsăreau din solul sterp din jurul uzinei. Lefty vedea acum no şinele de cale ferată, silozurile uriaşe de pe malul râului, cărbunele, cocsul şi minereul de fier aşezate ca într-o cutie de condimente uriaşă şi pasărelele care se întindeau deasupra capului său ca nişte păianjeni giganţi. Înainte să fie absorbit pe poartă, zări un cargobot şi o bucată din râul pe care exploratorii francezi îl numiseră după culoarea lui roşiatică[23], asta cu mult înainte ca apa să devină portocalie de la reziduuri sau chiar să ia foc.

Fapt istoric: oamenii au încetat să mai fie umani în 1913. Acela a fost anul în care Henry Ford şi-a pus maşinile pe banda rulantă şi i-a obligat pe muncitorii săi să se adapteze la viteza liniei de asamblare. La început muncitorii s-au răzvrătit. Şi-

au dat demisia în masă, incapabili să îşi obişnuiască trupurile cu noul ritm al epocii. De atunci însă adaptarea a fost transmisă din generaţie în generaţie: am moştenit-o cu toţii într-o anumită măsură, aşa că ne conectăm la joystickuri şi la telecomenzi, la sute de feluri de mişcări repetitive.

Dar în 1922 să fii o maşinărie încă era ceva nou.

La parterul fabricii bunicul meu a fost instruit pentru noua sa slujbă preţ de şaptesprezece minute. Parte din genialitatea noii metode de producţie era diviziunea muncii în sarcini necalificate. În felul ăsta puteau angaja pe oricine. Şi puteau concedia pe oricine. Şeful de echipă îi arătă lui Lefty cum să ia un rulment de pe bandă, să-l strunjească şi să-l pună la loc. Cu un cronometru, verifică viteza încercărilor noului angajat. Apoi, încuviinţând o dată din cap, îl conduse pe Lefty la locul său pe Linie. La stânga stătea un bărbat pe nume Wierzbicki; la dreapta un bărbat pe nume O'Malley. Preţ de o clipă sunt trei bărbaţi, aşteptând laolaltă. Apoi se aude fluierul.

La fiecare paisprezece secunde, Wierzbicki lărgeşte un rulment şi Stephanides strunjeşte un rulment şi O'Malley prinde un rulment de un ax cu came. Acest ax cu came e pleacă mai departe pe bandă, învârtindu-se prin fabrică, prin norii de praf metalic, prin ceţurile acide, până când un alt muncitor, cincizeci de metri mai încolo, întinde mâna şi ia arborele de distribuţie, ataşându-l la un bloc motor (douăzeci de secunde). Simultan, alţi bărbaţi iau elemente de pe benzile alăturate – carburatorul, delcoul, conducta de admisie – şi le conectează la blocul motor. Deasupra capetelor lor aplecate, pe axurile imense, lovesc pumnii acţionaţi de abur. Nimeni nu scoate o vorbă. Wierzbicki lărgeşte un rulment şi Stephanides strunjeşte un rulment şi O'Malley prinde un rulment de un ax cu came. Arborele de distribuţie se învârte prin sală până când o mână se întinde şi-l dă jos ca să-l prindă de blocul motor, care acum

devine din ce în ce mai excentric, cu vâjâitul lui de ţevi şi cu penajul palelor de ventilator. Wierzbicki lărgeşte un rulment şi Stephanides strunjeşte un rulment şi O'Malley prinde un rulment de o axă cu came, în timp ce alţi muncitori înşurubează filtrul de aer (şaptesprezece secunde) şi ataşează electromotorul (douăzeci şi şase de secunde) şi îl pun pe volant. Punct în care motorul este gata şi ultimul bărbat îl trimite mai departe în zbor…

Doar că nici el nu este ultimul. Mai sunt şi alţi bărbaţi dedesubt, care trag motorul înăuntru, ieşindu-i în cale, când pe bandă vine un şasiu. Aceşti bărbaţi prind motorul de transmisie (douăzeci şi cinci de secunde). Wierzbicki lărgeşte un rulment şi Stephanides strunjeşte un rulment şi O'Malley prinde un rulment de o axă cu came. Bunicul meu nu vede decât rulmentul din faţa lui, îl ia cu mâinile, îl şlefuieşte şi îl pune la loc chiar când apare altul. Transportorul care îi trece pe deasupra capului vine de la bărbaţii care ştanţează rulmenţi şi încarcă lingouri în cuptoare; vine de la turnătoria unde lucrează negrii, cu ochii ascunşi sub ochelari, în infernul de lumină şi căldură. Bagă minereu de fier în cuptorul de topit şi apoi, cu lingurile de turnare, pun oţelul topit în forme. Trebuie să toarne într-un ritm precis – dacă o fac prea repede, explodează formele; dacă o fac prea încet, se întăreşte oţelul. Nu se pot opri nici măcar cât să-şi dea jos bucăţile incandescente de metal de pe braţe. Uneori o face şeful de echipă; alteori nu. Turnătoria este cea mai adâncă firidă a Rouge-ului, miezul lui lichefiat, dar Linia vine deşi mai departe. Se întinde afară, până la munţii de cocs şi cărbune; merge până la râu, unde trag cargoboturile ca să descarce minereul, şi din acel punct Linia devine râul însuşi, şerpuind în sus până la pădurile din nord, până când ajunge la locul de unde izvorăşte, care e însuşi pământul, calcarul şi gresia dinăuntru; apoi Linia o ia înapoi, din substraturi la râu, la cargoboturi şi, în cele din

urmă, la macarale, lopeţi şi cuptoare, unde se transformă în oţel topit şi e turnată în forme, răcindu-se şi întărindu-se sub formă de piese de maşinăpinioanele, cardanele şi rezervoarele Modelului T din 1922. Wierzbicki lărgeşte un rulment şi Stephanides strunjeşte un rulment şi O'Malley prinde un rulment de un ax cu came. Deasupra şi în spate, în diverse unghiuri, muncitorii toarnă nisip în forme sau bat cu ciocanul fişe de conectare sau pun vase de turnat în cubilou. Linia nu e una singură, ci e compusă din mai multe linii care se bifurcă şi se intersectează. Alţi muncitori ştanţează piese de caroserie (cincizeci de secunde), le bat cu ciocanul (patruzeci şi două de secunde) şi le îmbină (un minut şi zece secunde). Wierzbicki lărgeşte un rulment şi Stephanides strunjeşte un rulment şi O'Malley prinde un rulment de un ax cu came. Arborele de distribuţie zboară prin fabrică până când un bărbat îl dă jos din cârlig, îl prinde la blocul motor, care devine acum excentric de la paletele ventilatorului, eşapament şi bujii. Şi apoi motorul e gata. Un bărbat îl trimite în jos, spre un şasiu care îi vine în întâmpinare pe bandă, în timp ce alţi trei muncitori scot din cuptor o piesă de caroserie vopsită în negru, cu un luciu în care îşi văd propriile chipuri şi se recunosc pentru o clipă, înainte de a prinde piesa de şasiul care îi vine în întâmpinare pe bandă. Un bărbat sare pe scaunul din faţă (trei secunde), porneşte motorul (două secunde) şi duce maşina de acolo.

În timpul zilei nicio vorbă; noaptea – sute. În fiecare seară, la sfârşitul programului, bunicul meu ieşea extenuat din fabrică şi se îndrepta pe jos spre o clădire alăturată care găzduia Şcoala de Engleză Ford. Stătea la un birou, cu manualul deschis în faţă. Biroul părea să vibreze de-a curmezişul sălii cu viteza de doi kilometri pe oră a Liniei. Îşi ridica privirea spre chenarul cu alfabetul englezesc de pe pereţii sălii de clasă. Pe alte rânduri, în jurul lui,

alţi bărbaţi stăteau aplecaţi deasupra unor manuale identice. Cu părul ţeapăn de la sudoarea uscată, cu ochii roşii de la praful metalic, cu mâinile zdrelite, recitau supuşi, ca nişte copii din cor:

— Angajaţii trebuie să folosească din belşug apa şi săpunul la ei acasă.

— Curăţenia e primul semn al unei vieţi civilizate.

— Nu scuipaţi pe jos acasă.

— Nu lăsaţi muştele să intre în casă.

— Cel mai rapid avansează oamenii cei mai curaţi. Câteodată lecţiile de engleză continuau în timpul lucrului.

Într-una din săptămâni, după un discurs al maistrului cu privire la creşterea productivităţii, Lefty şi-a mărit viteza de lucru, strunjind un rulment în douăsprezece secunde în loc de paisprezece. Mai târziu, când s-a întors de la toaletă, a găsit scris pe partea laterală a strungului cuvântul „ŞOBOLAN”[24]. Cureaua strungului era tăiată. Până să găsească o curea nouă în sertarul cu piese, s-a auzit o sonerie. Linia se oprise.

— Ce naiba e cu tine? ţipă maistrul la el. De câte ori oprim linia, pierdem bani. Dacă se mai întâmplă o dată, ai zburat. Ai priceput?

— Da, domnule.

— Bine! Daţi-i drumul!

Şi Linia porni din nou. După ce maistrul plecă, O’Malley se uită în stânga şi-n dreapta şi se aplecă spre Lefty, şoptind:

— Nu încerca să faci pe regele vitezei. Ai înţeles? Altfel toţi trebuie să lucrăm mai repede.

Desdemona stătea acasă şi gătea. Fără viermi de mătase pe care să-i îngrijească şi fără duzi pe care să-i culeagă, fără vecini cu care să bârfească şi fără capre de muls, bunica mea îşi umplea ziua cu mâncare. În timp pe Lefty şlefuia rulmenţi non-stop, Desdemona construia *pastitsio*, musaca şi *galacto-bureko*. Acoperea masa de bucătărie cu făină şi apoi, cu făcăleţul, întindea foi de aluat

subţiri ca hârtia. Foile ieşeau una după alta din linia ei de asamblare. Umpleau bucătăria. Erau peste tot prin sufragerie, unde pusese cearşafuri peste mobilă. Desdemona se plimba încoace şi încolo pe linie, adăugând nuci, unt, miere, spanac, brânză, punând alte straturi de aluat, apoi iarăşi unt, înainte să bage întreg amestecul în cuptor. La Rouge muncitorii se prăbuşeau de căldură şi oboseală, în timp ce pe strada Huribut bunica mea lucra două schimburi. Se scula dimineaţa ca să-i pregătească soţului ei micul dejun şi pachetul pentru prânz, apoi marina o pulpă de miel cu vin şi usturoi. După-amiaza făcea cârnaţi de casă, condimentaţi cu chimion dulce, şi îi atârna deasupra ţevilor de încălzire din pivniţă. La ora trei începea să pregătească cina şi doar în timp ce aceasta fierbea îşi îngăduia să ia o pauză, şezând la masa din bucătărie şi consultându-şi cartea de vise, ca să afle semnificaţia viselor din noaptea precedentă. Niciodată nu erau mai puţin de trei oale fierbând înăbuşit pe plită. Din când în când Jimmy Zizmo venea acasă cu unii dintre partenerii lui de afaceri, nişte bărbaţi mătăhăloşi, cu cefe groase, ca de şuncă, îndesate în gambete. Desdemona îi ospăta la orice oră a zilei. Apoi plecau din nou în oraş. Şi Desdemona strângea după ei.

Singurul lucru pe care refuza să-l facă erau cumpărăturile. Magazinele americane o năuceau. Marfa i se părea deprimantă. Chiar şi mulţi ani mai târziu, zărind nişte *chips* McIntosh de la Kroger în bucătăria noastră suburbană, avea să le ridiculizeze, spunând:

— E-o porcărie. Aşa ceva dădeam la capre.

Când călca în piaţa locală, îi lipsea savoarea piersicilor, smochinelor şi a castanelor de toamnă din Bursa. Încă din primele ei luni petrecute în America, Desdemona suferea de „dorul de casă fără leac”. Aşa că, după ce îşi termina munca la

uzină şi mergea la orele de engleză, Lefty era cel care cumpăra miel şi legume, mirodenii şi miere.

Şi trăiră tot aşa… o lună… trei… cinci. Trecură prin prima lor iarnă în Michigan. O noapte de ianuarie, puţin după ora unu. Desdemona Stephanides doarme, cu mult urâta pălărie YWCA pe cap, ca s-o ferească de vântul care suflă prin pereţii subţiri. Un calorifer electric oftează şi pârâie. La lumina lumânării, Lefty îşi termină tema pentru acasă, ţinând caietul pe genunchi şi creionul în mână. Din perete se aude ceva: un foşnet. Ridică privirea şi zăreşte o pereche de ochi roşii strălucind dintr-o gaură a podelei. Scrie ŞOBOLAN înainte să arunce cu creionul după intrus. Desdemona doarme mai departe. Îi perie părul. Îi spune în engleză:

— Bună, iubito.

Ţara cea nouă şi limba ei au reuşit să împingă trecutul şi mai tare în urmă. Cu fiecare noapte care trece, făptura care doarme alături de el e din ce în ce mai puţin sora şi din ce în ce mai mult soţia lui. Delictul se apropie de momentul prescrierii, ticăind zi după zi şi ştergând toate amintirile despre el. (Dar ce uită oamenii ţin minte celulele. Corpul, cu memoria lui de elefant…)

Veni primăvara anului 1923. Bunicului meu, obişnuit cu multiplele conjugări ale. verbelor din greaca veche, engleza, cu toată incoerenţa ei, i se păruse o limbă destul de uşor de stăpânit. O dată ce înghiţise o bună parte din vocabularul englezesc, începu să deguste ingredientele familiare, asezonarea grecească a rădăcinilor, prefixele şi sufixele. Se punea la cale o serbare pentru absolvirea Şcolii de Engleză Ford. Fiind elev fruntaş, Lefty fusese invitat şi el.

— Ce fel de serbare? întrebase Desdemona.

— Nu pot să-ţi spun. E o surpriză. Dar trebuie să-mi coşi nişte haine.

— De care?

— Cum erau cele din *patrida*.

Era miercuri seara. Lefty şi Zizmo erau în *sala* când, dintr-odată, Lina intră ca să asculte „Ora Ronnie Ronnette”. Zizmo îi aruncă o privire dezaprobatoare, dar ea se refugie în spatele căştilor.

— Se crede *amerikanida*, îi spuse Zizmo lui Lefty. Ia uită-te. Vezi? Se pune şi picior peste picior.

— Asta-i America, îi răspunse Lefty. Toţi suntem acum *amerikanides*.

— Asta nu-i America, îi replica Zizmo. Asta-i casa mea. Aici nu trăim ca nişte *amerikanides*. Soţia ta înţelege. Ai văzut-o tu prin *sala*, arătându-şi picioarele şi ascultând radioul?

Se auzi o bătaie în uşă. Zizmo, care avea o aversiune inexplicabilă pentru oaspeţii neanunţaţi, sări în picioare şi băgă mâna sub haină. Îi făcu semn lui Lefty să rămână nemişcat. Lina, observând că se întâmplă ceva, îşi scoase căştile. Bătaia se auzi din nou.

— *Kyrie*, spuse Lina, dacă ar vrea să te omoare, crezi că ar bate la uşă?

— Cine vrea să omoare?! strigă Desdemona, ieşind din bucătărie.

— E doar un fel de-a spune, zise Lina, care ştia mai multe decât lăsase să se vadă despre activitatea de importator a soţului ei.

Păşi tiptil spre uşă şi o deschise.

În prag stăteau doi bărbaţi. Purtau costume gri, cravate în dungi, ghete negre. Aveau perciuni scurţi. Ţineau în mâini serviete asortate. Când şi-au dat jos pălăriile, au scos la iveală un păr castaniu identic, cu cărare pe mijloc. Zizmo şi-a scos mâna de sub haină.

— Suntem de la Departamentul Sociologic Ford, spuse cel mai înalt. Domnul Stephanides e acasă?

— Da? spuse Lefty.

— Domnule Stephanides, să vă spun de ce suntem aici.

— Conducerea a prevăzut, continuă cu naturaleţe cel scund, că un salariu de cinci dolari pe zi, pus în mâinile anumitor oameni, ar putea constitui un handicap teribil pe căile corectitudinii şi ale vieţii civilizate şi ar putea face din ei o ameninţare pentru societate în general.

— Aşa că domnul Ford a stabilit – luă din nou cuvântul cel mai înalt – că niciun om care nu-i poate folosi în mod înţelept şi conservator nu va primi aceşti bani.

— De asemenea – din nou cel scund –, atunci când un om pare să se încadreze în plan, dar mai târziu dovedeşte slăbiciune, ţine de competenţa companiei să îi reţină partea sa de venituri până în momentul când se va putea reabilita. Putem intra?

Odată trecuţi de prag, se despărţiră. Cel mai înalt scoase un carneţel din servietă.

— O să vă pun câteva întrebări, dacă nu aveţi nimic împotrivă. Sunteţi băutor, domnule Stephanides?

— Nu, nu este, răspunse Zizmo în locul lui.

— Dumneavoastră cine sunteţi, dacă-mi permiteţi să întreb?

— Mă cheamă Zizmo.

— Sunteţi chiriaş aici?

— E casa mea.

— Deci domnul şi doamna Stephanides sunt chiriaşi?

— Corect.

— Nu-i în regulă. Nu-i în regulă, spuse cel înalt. Noi îi încurajăm pe angajaţii noştri să obţină o ipotecă.

— Se străduieşte.

Între timp cel mai scund intrase în bucătărie. Sălta capacele de pe cratiţe, deschidea cuptorul, se uita în coşul de gunoi. Desdemona se pregătea să protesteze, dar Lina o opri dintr-o privire. (Şi observaţi cum Desdemona începuse să strâmbe din nas. În ultimele două zile simţul mirosului îi devenise incredibil de ascuţit. Mâncărurile încep

să-i miroasă ciudat: brânza feta a şosete murdare, măslinele a căcăreze de capră.)

— Cât de des faceţi baie, domnule Stephanides? întrebă cel înalt.

— În fiecare zi, domnule.

— Cât de des vă spălaţi pe dinţi?

— În fiecare zi, domnule.

— Cu ce?

— Cu bicarbonat.

Cel scund urca acum scările. Invada dormitorul bunicilor mei şi le inspecta aşternuturile. Intră în baie şi controla colacul closetului.

— De acum încolo folosiţi asta, spuse cel înalt. E pastă de dinţi. Şi poftiţi şi o periuţă de dinţi nouă.

Tulburat, bunicul meu luă obiectele.

— Venim din Bursa, le explică el. E un oraş mare.

— Periaţi de-a lungul gingiilor. În sus, la baza dinţilor, şi apoi în jos, spre margine. Câte două minute, dimineaţa şi seara. Hai să vedem. Faceţi o încercare.

— Suntem oameni civilizaţi.

— Să înţeleg că refuzaţi instrucţia de igienă?

— Ascultaţi aici, spuse Zizmo. Grecii au clădit Partenonul şi egiptenii au clădit piramidele pe vremea când anglo-saxonii încă se îmbrăcau în piei de animale.

Cel înalt îi aruncă lui Zizmo o privire lungă şi îşi notă ceva în carneţel.

— Aşa? spuse bunicul meu.

Cu un rânjet hidos, îşi mişcă periuţa de dinţi în sus şi în jos prin gura uscată.

— Aşa. Foarte bine.

Cel scund tocmai cobora de la etaj. Îşi deschise carneţelul şi începu:

— Numărul unu. Coşul de gunoi din bucătărie n-are capac. Numărul doi. O muscă pe masa din bucătărie. Numărul trei. Prea mult usturoi în mâncare. Cauzează indigestie.

(Şi acum Desdemona reperează vinovatul: părul bărbatului scund. Mirosul de briantină al acestuia îi provoacă greaţă.)

— Foarte drăguţ din partea dumneavoastră că veniţi aici şi vă interesaţi de sănătatea angajatului dumneavoastră, spuse Zizmo. Nu vrem să se îmbolnăvească nimeni, aşa-i? Asta poate încetini producţia.

— O să mă prefac că n-am auzit asta, spuse cel înalt. Având în vedere că nu sunteţi angajat oficial al uzinei de maşini Ford. Totuşi – se întoarse spre bunicul meu – o să vă atenţionez, domnule Stephanides, că în raportul meu o să mă refer la relaţiile dumneavoastră sociale. O să fac o recomandare ca dumneavoastră şi doamna Stephanides să vă mutaţi în propria voastră casă de îndată ce situaţia financiară o să vă permită.

— Şi aş putea să vă întreb cu ce vă ocupaţi? vru să ştie cel scund.

— Lucrez în navigaţie[25]1, spuse Zizmo.

— Frumos din partea dumneavoastră că aţi trecut pe aici, interveni Lina. Dar vă rog să ne scuzaţi, tocmai ne pregătim să luăm cina. În seara asta trebuie să mergem la biserică. Şi, desigur, Lefty trebuie să se culce până la ora nouă, ca să se odihnească. Îi place să fie proaspăt dimineaţa.

— Asta-i bine. Bine.

Amândoi deodată, îşi puseră pălăriile pe cap şi plecară.

Şi aşa ajungem la săptămânile premergătoare serbării de absolvire. La Desdemona, care coase o vestă palikari, brodând-o cu aţă roşie, albă şi albastră. La Lefty, care pleacă de la lucru într-o seară de vineri şi traversează strada Miller ca să fie plătit din maşina blindată. Şi iar la Lefty, în seara serbării, care ia tramvaiul până în Piaţa Cadillac şi intră la Gold’s Clothes. Acolo se întâlneşte cu Jimmy Zizmo, care îl ajută să-şi aleagă un costum.

— E aproape vară. Ce zici de ceva crem? Cu o cravată galbenă, de mătase?

— Nu. Ne-a spus profesorul de engleză. Numai albastru sau gri.

— Vor să te transforme într-un protestant. Împotriveşte-te!

— O să iau costumul albastru, mulţumesc, spuse Lefty în cea mai bună engleză de care era în stare.

(Şi aici – din nou – proprietarul magazinului pare să-i fie dator lui Zizmo. Le face o reducere de douăzeci la sută).

Între timp, pe strada Huribut părintele Stylianopoulos, parohul Bisericii Ortodoxe a Adormirii Maicii Domnului, a venit în sfârşit să le binecuvânteze casa. Desdemona îl cercetează tensionată pe preot cum bea paharul de Metaxa pe care i l-a oferit. Când ea şi Lefty deveniseră membri ai congregaţiei sale, bătrânul preot întrebase, ca simplă formalitate, dacă fuseseră cununaţi după ritul ortodox. Desdemona răspunsese afirmativ. Crescuse cu certitudinea că preoţii îşi dădeau seama dacă spuneai adevărul sau nu, dar părintele Stylianopoulos nu făcuse decât să dea din cap şi să le treacă numele în catastiful bisericii. Acum îşi lasă paharul jos. Îşi recită binecuvântarea, aghesmuind pragul. Totuşi, înainte să termine, nasul Desdemonei intră din nou în acţiune. Simte ce-a mâncat preotul la prânz. Îi detectează izul de sub braţ când acesta face semnul crucii. La uşă, când îl conduce, femeia îşi ţine respiraţia.

— Mulţumesc, părinte, mulţumesc.

Stylianopoulos îşi vede de drum. Dar degeaba. De îndată ce trage din nou aer în piept, Desdemona simte straturile de flori cu îngrăşământ şi pe domnul Czesławski, care fierbe varză alături, şi ceea ce poate jura că e un borcan de muştar deschis pe undeva, toate mirosurile astea năpustindu-se către ea în timp ce-şi duce o mână la burtă.

Chiar atunci se deschide uşa de la dormitor. Sourmelina iese. Pudra şi rujul îi acoperă jumătate

din chip; cealaltă jumătate, nemachiată, are o nuanţă verzuie.

— Nu simţi un miros? întreabă ea.

— Ba da. Simt tot.

— O, Doamne!

— Ce?

— Nu credeam să mi se-ntâmple. Ţie, poate. Dar mie nu. Şi iată-ne acum în sala Light Guard Armory din Detroit, ceva mai târziu în aceeaşi seară, pe la ora şapte. Când luminile din sală încep să se stingă, cei două mii de invitaţi fac linişte. Distinşi oameni de afaceri se salută, dându-şi mâinile. Jimmy Zizmo, într-un costum nou, de culoare crem, cu o cravată galbenă, îşi încrucişează picioarele, bâţâindu-şi un pantof din piele cu găurele. Lina şi Desdemona se ţin de mână, unite de un liant misterios.

Cortina se ridică, stârnind suspine şi câteva aplauze. Pe fundalul de carton erau desenate un vas cu aburi, două coşuri de fum imense şi un fragment de punte cu balustrada aferentă. O pasarelă se întinde spre celălalt centru de interes al scenei: un cazan gri imens, cu un blazon pe care scrie: CREUZETUL ŞCOLII DE ENGLEZĂ FORD. Începe o melodie din folclorul european. Deodată pe pasarelă apare o siluetă, îmbrăcat cu un costum balcanic format din vestă, pantaloni bufanţi şi cizme înalte de piele, emigrantul îşi duce avutul într-o bocceluţă, la capătul unui toiag. Se uită în jur cu teamă, apoi coboară în creuzet.

— Ce propagandă, bombăne Zizmo în scaunul lui. Lina îl şuşuie.

Acum în creuzet coboară SIRIA. Apoi ITALIA. POLONIA. NORVEGIA. PALESTINA. Şi, în cele din urmă, GRECIA.

— Uite, e Lefty!

Cu o vestă *palikari* brodată, cu o *poukamiso* cu mânecile bufante şi cu o fustanelă plisată, bunicul meu străbate pasarela. Se opreşte o clipă ca să se uite în public, dar luminile puternice îl orbesc. N-o

vede pe bunica mea, care îl priveşte la rândul ei, gata să-şi trădeze secretul. GERMANIA îl bate pe umăr.

— *Macht schnell*[26]. Scuze. Mergi rapid.

În rândul întâi, Henry Ford dă din cap aprobator, savurând spectacolul. Doamna Ford încearcă să-i spună ceva la ureche, dar el o alungă cu un gest. Ochii lui albaştri ca marea sar de la un chip la altul, în timp ce pe scenă apar acum profesorii de engleză. Au în mâini nişte linguri lungi, pe care le bagă în cazan. Luminile devin roşii şi încep să clipească, iar profesorii amestecă în cazan. Scena se umple de aburi.

În cazan bărbaţii stau înghesuiţi. Îşi dau jos vestimentaţia de emigranţi, îmbrăcându-se în costume. Braţele se încâlcesc, picioarele se calcă unele pe altele. Lefty spune:

— Pardon, scuzaţi-mă.

Şi se simte cât se poate de american când îşi pune pantalonii albaştri de lână şi haina. La el în gură: treizeci şi doi de dinţi periaţi în stil american. Subsuorile: date din belşug cu deodorant american. Şi iată cum de deasupra coboară linguri, iar bărbaţi sunt amestecaţi de jur-împrejur…

…În timp ce doi bărbaţi, unul înalt şi altul scund, stau în culise cu o hârtie în mână…

…iar în public bunica mea are o mutră buimăcită…

…iar creuzetul dă în clocot. Luminile roşii cresc în intensitate. Orchestra se lansează în Yankee *Doodle*. *Unul* câte unul, absolvenţii Şcolii de Engleză Ford se ridică. Îmbrăcaţi în costume albastre şi gri, ies din cazan, fluturând steaguri americane, în aplauzele furtunoase.

De-abia coborâse cortina când bărbaţii de la Departamentul Sociologic s-au apropiat.

— Am trecut examenul final, le spuse bunicul meu. Nouă treizeci! Şi azi îmi deschid contul de economii.

— Asta sună bine, spuse cel înalt.

— Dar, din păcate, e prea târziu, spuse cel scund. Scoase din buzunar o fişă de o culoare bine cunoscută în

Detroit: roz.

— Am făcut nişte verificări despre proprietarul casei. Numitul Jimmy Zizmo. Are cazier la poliţie.

— Eu nu ştiu nimic, spuse bunicul meu. Sunt sigur că-i o greşeală. E un om bun. Munceşte din greu.

— Îmi pare rău, domnule Stephanides. Dar trebuie să înţelegeţi că domnul Ford nu acceptă muncitori cu asemenea legături. Nu e cazul să mai veniţi la uzină luni.

În timp ce bunicul meu se străduia să amortizeze şocul veştii, cel scund se aplecă spre el:

— Sper ca asta să vă fie învăţătură de minte. Dacă te încurci cu cine nu trebuie, dai de belea. Păreţi un om cumsecade, domnule Stephanides. Sincer v-o spun. Vă dorim mult noroc în viitor.

Câteva minute mai târziu, Lefty ieşi să-şi întâlnească soţia. Fu surprins când, în faţa tuturor, ea îl îmbrăţişa, nevrând să-i mai dea drumul.

— Ţi-a plăcut serbarea?

— Nu-i asta problema.

— Atunci ce?

Desdemona se uită în ochii bărbatului ei. Dar Sourmelina a fost cea care i-a explicat totul.

— Nevastă-ta şi cu mine, spuse ea în engleză pură, suntem borţoase. Amândouă.

Minotauri

Un lucru cu care eu n-o să am de-a face prea mult niciodată. Ca majoritatea hermafrodiţilor – în niciun caz toţi –, nu pot avea copii. Acesta este unul dintre motivele pentru care nu m-am însurat. Pe lângă ruşine, e unul dintre motivele pentru care m-am hotărât să mă înrolez în Corpul Diplomatic. Nu mi-am dorit niciodată să mă stabilesc într-un loc. După ce am început să trăiesc ca bărbat, mama şi cu mine ne-am mutat din Michigan şi de atunci

mă tot mut. Peste un an sau doi o să părăsesc Berlinul şi o să fiu trimis în altă parte. O să regret mult că plec. Oraşul acesta, cândva împărţit în două, îmi aminteşte de mine însumi. De propria mea luptă pentru unificare, pentru *Einheit*[27]. Venind dintr-un oraş încă segregat de ura rasială, mă simt plin de speranţă aici, în Berlin.

Câteva cuvinte despre ruşinea mea. N-o trec cu vederea. Fac tot ce pot s-o depăşesc. Mişcarea intersexuală îşi propune să stopeze chirurgia genitală de reconstrucţie la copii. Primul pas în această luptă este să convingă lumea – şi mai ales pe endocrinologii pediatrică organele genitale hermafrodite nu sunt bolnave. La fiecare două mii de copii, unul se naşte cu organe genitale ambigue. În Statele Unite, la o populaţie de două sute şaptezeci şi cinci de milioane, asta înseamnă o sută treizeci şi şapte de mii de intersexuali în viaţă.

Dar noi, hermafrodiţii, suntem oameni ca oricare alţii, întâmplarea face să nu fiu o persoană politică. Nu-mi plac grupurile. Deşi sunt membru în Societatea Intersexuală a Americii de Nord, n-am participat niciodată la demonstraţiile organizate de ea. Îmi trăiesc propria viaţă şi îmi ling singur rănile. Nu e cel mai bun trai posibil. Dar aşa sunt eu.

Cel mai celebru hermafrodit din toate timpurile? Eu? A fost plăcut s-o scriu, dar mai am mult până acolo. La lucru nu o ştie nimeni. Mă dau în vileag doar în faţa câtorva prieteni. La cocteiluri, când mă trezesc că stau lângă fostul ambasador (care e născut şi el în Detroit), vorbim despre Tigers[28]. Numai câţiva oameni de aici, din Berlin, îmi cunosc secretul. Le spun mai multor inşi decât obişnuiam pe vremuri, dar sunt total inconsecvent. În unele nopţi le spun unor oameni cu care de-abia am făcut cunoştinţă. În alte cazuri păstrez tăcerea la nesfârşit.

Asta e valabil mai ales cu femeile care mă atrag. Când întâlnesc pe cineva care-mi place şi care, la

rândul ei, pare să mă placă, bat în retragere. În Berlin sunt o grămadă de nopţi în care ies în oraş şi, încurajat de un pahar de Rioja[29] nobil, uit de jena mea fizică şi îmi îngădui să sper. Costumul făcut la comandă dispare. La fel şi cămaşa Thomas Pink. Persoana cu care sunt e invariabil impresionată de condiţia mea fizică. (Sub armura costumului meu la două rânduri e altă armură, de muşchi lucraţi la sala de forţă.) Dar protecţia ultimă, boxerii mei discreţi, încăpători, pe ăştia nu mi-i dau jos. Niciodată. În schimb plec, inventând tot felul de scuze. Plec şi nu le mai caut niciodată. Aşa cum fac bărbaţii.

Totuşi o iau de la capăt destul de curând. Încerc încă o dată. Mă aliniez la start. Azi-dimineaţă am văzut-o din nou pe biciclista mea. De data asta am aflat cum o cheamă: Julie. Julie Kikuchi. A crescut în nordul Californiei, a terminat Şcoala de Design din Rhode Island şi acum e în Berlin, cu o bursă de la Kiinstlerhaus Bethanien. Dar lucrul cel mai important în momentul ăsta e că vineri seara va fi partenera mea.

E doar o primă întâlnire. N-o să ajungem nicăieri. N-are niciun rost să-i pomenesc de ciudăţeniile mele, de cum am rătăcit prin labirint toţi anii ăştia, izolat de privirile celorlalţi. Şi, în acelaşi timp, de iubire.

Fertilizarea Simultană se petrecuse în orele mici ale dimineţii de 24 martie 1923, în dormitoare separate, dispuse vertical, după o seară petrecută la teatru. Bunicul meu, neştiind că avea să fie concediat în curând, se răsfăţase cu patru bilete pentru *Minotaurul*, care juca la Teatrul de Familie. La început Desdemona refuzase să meargă. Era împotriva teatrului în general, în special a vodevilului, dar în cele din urmă, incapabilă să reziste temei elene, îşi pusese o pereche nouă de ciorapi de mătase, o rochie neagră şi un pardesiu şi o pornise cu restul lumii, mai întâi pe trotuar şi apoi în Packardul cel înspăimântător.

Când se ridicase cortina la Teatrul de Familie, rudele mele se aşteptaseră să vadă întreaga poveste. Cum Minos, regele Cretei, refuzase să-i sacrifice un taur alb lui Poseidon. Cum Poseidon, înfuriat, o făcuse pe soţia lui Minos, Pasiphae, să se îndrăgostească lulea de un taur. Cum pruncul rezultat din acea uniune, Asterius, ieşise cu un cap de taur prins de un corp omenesc. Şi apoi Dedal, labirintul etc. Totuşi, de îndată ce s-au aprins luminile rampei, tonul netradiţional al producţiei s-a arătat vădit. Dansatoarele defilau deja pe scenă, în rochii argintii, cu spatele gol, îmbrăcate în furouri transparente, dansau şi recitau strofe al căror ritm nu se potrivea cu sunetul straniu al flauturilor. Apăru şi Minotaurul, un actor purtând un cap de taur din *papier-mâche*. Fără nicio urmă de psihologie clasică, actorul îşi juca personajul de jumătate-om ca pe un monstru cinematografic autentic. Urlă; tobele răpăiră; dansatoarele ţipară şi fugiră care încotro. Minotaurul le urmări şi, evident, le prinse pe fiecare şi le devoră sângeros şi le târî trupurile albe, fără apărare, şi mai adânc în labirint. Şi apoi cortina coborî la loc.

În rândul al optsprezecelea, bunica mea îşi formulă opinia critică.

— E ca-n tablourile de la muzeu, spuse ea. Un pretext ca să arăţi oameni fără haine.

Insistă să plece înainte de actul al doilea. Acasă, pregătindu-se de culcare, cei patru spectatori de teatru îşi derulau rutina de fiecare noapte. Desdemona îşi spălă ciorapii şi aprinse lampa de veghe de pe hol. Zizmo bău un pahar cu suc de papaya, pe care îl socotea bun pentru digestie. Lefty îşi puse cu grijă costumul pe umeraş, netezind fiecare dungă a pantalonilor, în timp ce Sourmelina se demachie cu cremă şi se puse în pat. Toţi patru, mişcându-se pe propriile lor orbite, se prefăceau că piesa nu avusese niciun efect asupra lor. Dar iată că Jimmy Zizmo îşi stingea veioza de pe noptieră. Şi se băga în patul lui pentru o singură

persoană – şi îl găsea ocupat! Sourmelina, visând la dansatoarele din teatru, traversase covorul ca o somnambulă. Murmurând strofe greceşti, se caţără pe soţul ei, ca locţiitor.

— Vezi? spuse Zizmo în întuneric. Gata cu bila. E de la uleiul de ricin.)

La etaj, Desdemona poate că ar fi auzit ceva prin podea dacă nu s-ar fi prefăcut că doarme. Contrar voinţei sale, piesa o stârnise şi pe ea. Coapsele sălbatice, musculoase, ale minotaurului. Poziţiile lascive în care cădeau victimele acestuia. Ruşinată de excitarea ei, nu se trăda prin nimic. Stinse veioza. Îi spuse soţului ei noapte bună. Căscă (un gest teatral, la rândul lui) şi se întoarse cu spinarea la Lefty. Iar acesta i se furişă pe la spate.

Opriţi puţin acţiunea. Uite o noapte însemnată pentru toţi cei implicaţi (inclusiv pentru mine). Aş vrea să consemnez poziţiile (Lefty pe-o parte, Lina culcată) şi împrejurările (amnistia nopţii) şi cauza directă (o piesă despre un monstru hibrid). Se presupune că părinţii le transmit copiilor trăsături fizice, dar părerea mea este că sunt transmise şi multe alte lucruri: teme, scenarii, chiar destine. N-aveam să mă furişez şi eu spre o fată, prefăcându-mă că dorm? Şi n-avea să fie şi atunci implicată o piesă şi cineva care murea pe scenă?

Lăsând la o parte chestiunile acestea genealogice, mă întorc la aspectele biologice. Ca studentele care dorm în aceeaşi cameră la cămin, Desdemona şi Lina aveau ciclurile menstruale sincronizate. Noaptea aceea era a paisprezecea zi. N-o confirma niciun termometru, dar o făcură, câteva săptămâni mai târziu, simptomele de greaţă şi de miros extrem de fin.

— Precis că ăla care le-a spus greţuri matinale a fost bărbat, declară Lina. Le observa doar dimineaţa, când era acasă.

Greaţa n-avea niciun orar; n-avea program. Le era rău după-amiaza sau în toiul nopţii. Sarcina era

un vapor cuprins de furtună şi ele n-aveau cum să se dea jos. Aşa că se legară de saltelele de pe pat şi făcură faţă vijeliei. Toate lucrurile cu care intrau în contact – cearşafurile, pernele, aerul însuşi – începeau să se răzbune pe ele. Respiraţia bărbaţilor lor le devenise de nesuportat şi, când nu le era prea greaţă ca să se mai mişte, fluturau din mâini, atenţionându-şi soţii să stea departe.

Bărbaţii se arătau smeriţi în faţa graviditătii. După un val iniţial de mândrie masculină, recunoscură rapid rolul minor pe care natura li-l alocase în drama reproducerii şi se retraseră tăcuţi şi derutaţi, catalizatori într-o explozie pe care nu o puteau explica. În timp ce nevestele lor sufereau grandios prin dormitoare, Zizmo şi Lefty se refugiau în *sala* ca să asculte muzică sau mergeau cu maşina la o cafenea din Greektown, unde mirosul lor nu supăra pe nimeni. Jucau table şi discutau politică şi nimeni nu pomenea nimic de femei, pentru că în cafenea erau toţi burlaci, indiferent cât de bătrâni erau sau câţi copii dăruiseră unei neveste care acum prefera să stea cu aceştia decât cu ei. Discuţiile erau întotdeauna aceleaşi: despre violenţa turcilor, despre Venizelos şi greşelile lui, despre regele Constantin şi întoarcerea sa şi despre crima nerăzbunată a incendierii Smirnei.

— Şi-i pasă cuiva? Nici vorbă!

— E aşa cum i-a spus Berenger lui Clemenceau: „Stăpânul petrolului e stăpânul lumii”.

— Afurisiţii ăştia de turci! Ucigaşi şi violatori!

— Au pângărit Hagia Sofia şi acum au distrus şi Smirna! Dar aici interveni Zizmo:

— Ia nu vă mai văicăriţi atâta! Războiul a fost din vina grecilor!

— Cum?

— Cine-a invadat pe cine? întrebă Zizmo.

— Turcii au invadat. În 1453.

— Grecii nu-s în stare să-şi conducă nici propria lor ţară. La ce le mai trebuie una?

Moment în care se ridicară în picioare bărbaţi, se răsturnară scaune.

— Da' tu cine naiba te crezi, Zizmo? Ticălos de la Pont! Tu eşti de partea turcilor!

— Sunt de partea adevărului! strigă Zizmo. Nu există nicio dovadă că turcii au provocat incendiul! Au făcut-o grecii, ca să dea vina pe turci.

Lefty se băgă între bărbaţi ca să împiedice bătaia. După aceea Zizmo îşi ţinu pentru sine convingerile politice. Stătea posomorât şi-şi bea cafeaua, citind o adunătură stranie de reviste şi broşuri cu tot felul de ipoteze despre călătoriile în spaţiu şi vechile civilizaţii. Îşi ronţăia cojile de lămâie şi îl îndemna şi pe Lefty să facă la fel. Şi între ei se încetăţeni camaraderia obişnuită a bărbaţilor din preajma unei naşteri.

Gândurile lor, ca ale tuturor viitorilor taţi, se îndreptară spre bani.

Bunicul meu nu-i spusese niciodată lui Jimmy motivul pentru care fusese concediat de la Ford, dar Zizmo ştia destul de bine care era cauza probabilă. Aşa că peste câteva săptămâni se revanşă cum putea el.

— Fă-te că mergem la o plimbare cu maşina.

— Bine.

— Dacă ne opreşte cineva, să nu spui nimic.

— Bine.

— E o slujbă mai bună decât la Rouge. Crede-mă. Cinci dolari pe zi e o nimica toată. În plus, aici poţi mânca usturoi cât pofteşti.

Şi iată-i în Packard, trecând pe lângă parcul de distracţii Electric Park. Afară e ceaţă şi târziu – trecut de trei noaptea. Ca să fiu cinstit, parcul de distracţii ar trebui să fie închis la ora asta, dar, din considerente personale, în seara asta Electric Park e deschis toată noaptea, iar ceaţa se ridică dintr-odată, toate pentru ca bunicul meu să poată privi pe geam şi să vadă o maşinuţă care se năpusteşte în jos pe şine. E doar un moment de simbolism ieftin, pentru că trebuie să mă supun regulilor

stricte ale realismului. Cu alte cuvinte: nu se vede nimic. Ceaţa primăvăratică pluteşte pe meterezele podului spre Belle Isle, proaspăt inaugurat. Globurile gălbui ale felinarelor strălucesc, aureolate de ceaţă.

— Ce de trafic la ora asta! se miră Lefty.

— Da, îi răspunde Zizmo, e foarte circulat pe timpul nopţii. Podul îi poartă lin pe deasupra râului şi îi depune pe partea cealaltă. Belle Isle, o insulă în formă de parameci, situată pe râul Detroit, e la mai puţin de opt sute de metri de malul canadian. În timpul zilei parcul e plin de oameni veniţi la picnic sau la plimbare. Pe malurile miloase stau pescari. Grupări religioase ţin întruniri în corturi. Însă odată cu venirea întunericului insula e cuprinsă de un aer de izolare şi de moravuri uşoare. Îndrăgostiţii parchează în locuri retrase. Maşinile trec pe pod în misiuni obscure. Zizmo conduce prin pâclă, pe lângă chioşcurile octogonale şi monumentul Eroului din Războiul Civil, înspre pădurile unde triburile Ottawa îşi ţineau cândva tabăra de vară. Ceaţa mângâie parbrizul. Mestecenii îşi etalează pergamentul sub cerul negru ca smoala.

Ce lipsea majorităţii maşinilor în anii 1920: oglinzile retrovizoare.

— Ţine volanul, spune Zizmo întruna şi se întoarce să vadă dacă nu sunt urmăriţi.

În felul ăsta, ţinând când unul, când altul de volan, trec încolo şi-ncoace pe Central Avenue şi pe Ştrand, înconjurând insula de trei ori, până când Zizmo e mulţumit. La capătul din nord-est trage maşina pe mal, cu faţa spre Canada.

— De ce ne-am oprit?

— Aşteaptă şi-ai să vezi.

Zizmo aprinde şi stinge farurile de trei ori. Se dă jos din maşină. Lefty îl urmează. Stau pe întuneric, înconjuraţi de sunetele râului, plescăitul valurilor, sirenele de ceaţă ale cargoboturilor. Apoi mai apare un sunet: un huruit îndepărtat.

— Ai un birou? întreabă bunicul meu. Un depozit?

— Ăsta-i biroul meu.

Zizmo îşi flutură mâinile în aer. Apoi arată spre Packard.

— Şi ăla mi-e depozitul.

Huruitul se aude din ce în ce mai tare. Lefty mijeşte ochii prin ceaţă.

— Pe vremuri am lucrat la căile ferate.

Zizmo scoate din buzunar o caisă uscată şi o mănâncă.

— Departe, în vest, în Utah. După aceea m-am deşteptat. Dar huruitul aproape c-a ajuns la ei. Zizmo deschide portbagajul. Şi iată că din ceaţă apare o şalupă slinoasă, cu doi bărbaţi la bord. Aceştia opresc motorul şi lasă barca să alunece prin stuf. Zizmo îi dă un plic unuia dintre bărbaţi. Celălalt trage prelata de pe spatele bărcii. În lumina lunii se văd strălucind douăsprezece lăzi de lemn, stivuite cu grijă.

— Acum am propria mea cale ferată, spuse Zizmo. Hai, descarcă.

Natura exactă a afacerii de importuri a lui Jimmy Zizmo a fost astfel dezvăluită. Nu făcea comerţ cu halva din Turcia, caise uscate din Siria şi miere din Liban. Importa whisky Hiram Walker din Ontario, bere din Québec şi rom din Barbados, pe râul St. Lawrence. Deşi era abstinent, trăia din cumpărarea şi vânzarea de alcool.

— Dacă *amerikanii* ăştia sunt toţi nişte beţivi, ce pot să fac? se justifică el câteva minute mai târziu, când plecau cu maşina.

— Ar fi trebuit să-mi spui! ţipă Lefty înfuriat. Dacă ne prind, n-or să-mi mai dea cetăţenia. Or să mă trimită înapoi în Grecia.

— Şi? Ai de ales? Ai vreo slujbă mai bună? Şi nu uita: noi doi aşteptăm nişte bebeluşi.

Şi aşa îşi începu bunicul meu viaţa infracţională. În următoarele opt luni lucră în afacerea de contrabandă cu alcool a lui Zizmo, pândind la ore

stranii, trezindu-se în toiul nopţii şi mâncându-şi cina în zori. Adoptă jargonul comerţului ilegal, îmbogăţindu-şi întreit vocabularul. Învăţă să spună la alcool „pileală”, „drojdie”, „trotil” şi „udătură”. Iar pentru localuri folosea cuvinte ca „bodegă”, „crâşmă”, „speluncă” şi „birt”, învăţă coordonatele barurilor clandestine din tot oraşul, antreprenorii de pompe funebre care umpleau cadavrele nu cu lichid de îmbălsămare, ci cu gin, bisericile care ofereau ceva mai mult decât vinul de împărtăşanie şi frizeriile ale căror sticle de colonie conţineau licoarea uitării. Lefty se familiariza cu malul râului Detroit, cu golfurile sale ferite şi debarcaderele secrete. Recunoştea şalupele poliţiei de la cinci sute de metri. Comerţul ilicit cu alcool era o treabă complicată. Marea contrabandă era controlată de Banda Violetă şi de Mafie. În mărinimia lor, îngăduiau într-o anumită măsură şi contrabanda de ocazie – excursiile de o zi până în Canada sau bărcile de pescuit ieşite la o plimbărică pe la miezul nopţii. Femeile mergeau cu feribotul până la Windsor cu sticle de cinci litri ascunse pe sub rochii. Câtă vreme contrabanda nu afecta afacerea cea mare, bandele o îngăduiau. Dar Zizmo întrecea flagrant măsura.

Ieşeau de cinci sau şase ori pe săptămână. În portbagajul Packardului încăpeau patru lăzi de alcool, iar pe bancheta spaţioasă din spate, protejată de perdele, încă opt. Zizmo nu respecta nici regulile, nici teritoriile.

— De îndată ce au votat prohibiţia, m-am dus la bibliotecă şi m-am uitat pe o hartă, spuse el, povestind cum începuse afacerea. Şi le-am văzut acolo, Canada şi Michigan, de zici că se pupau. Aşa că mi-am luat un bilet spre Detroit. Când am ajuns aici, eram lefter. M-am dus la un agent matrimonial din Greektown. Ştii de ce o las pe Lina să conducă maşina asta? Am luat-o din banii ei.

Zâmbi plin de satisfacţie, dar apoi se lăsă purtat de gânduri puţin mai departe şi se întunecă la chip.

— Nu sunt de acord ca femeile să conducă, să ştii. Şi acum or să şi voteze!

Mormăi în barbă.

— Mai ştii piesa aia la care am fost? Toate femeile sunt aşa. Dacă le dai ocazia, toate şi-ar pune-o cu un taur.

— Astea sunt basme, Jimmy, îi spuse Lefty. Nu poţi să le iei textual.

— De ce nu? continuă Zizmo. Femeile nu-s ca noi. Au natură carnală. Cel mai bun lucru pe care poţi să-l faci cu ele e să le închizi într-un labirint.

— Ce tot spui acolo? Zizmo zâmbi.

— Graviditatea.

Era ca un labirint. Desdemona se tot întorcea când încolo, când încoace, pe stânga, pe dreapta, încercând să-şi găsească o poziţie comodă. Fără să se scoale din pat, rătăcea pe coridoarele întunecate ale graviditătii, păşind peste oasele femeilor care trecuseră pe acolo înaintea ei. În primul rând mama ei, Euphrosyne (cu care, brusc, începuse să semene), bunicile ei, străbunicile şi toate femeile dinaintea lor, mergând înapoi prin preistorie până la Eva, pe al cărei pântece fusese aruncat blestemul. Desdemona le cunoscu fizic pe aceste femei, le împărtăşi durerile şi suspinele, teama şi nevoia de a ocroti, revolta şi aşteptarea. Ca şi ele, îşi ducea mâna la burtă, susţinând lumea. Se simţea omnipotentă şi mândră. Şi apoi simţi un spasm în muşchii şalelor.

Vă redau acum întregul interval al sarcinii. La opt săptămâni Desdemona stă întinsă pe spate, cu pătura trasă până la subsuori. Lumina de la geam clipeşte, schimbându-se între noapte şi zi. Corpul femeii tresaltă. Stă pe-o parte, apoi pe burtă; învelitorile îşi schimbă forma. O pătură de lână apare şi dispare. Tăvi cu mâncare vin în zbor până pe noptieră, apoi dispar cu un salt şi iar se întorc. Dar pe toată durata dansului nebunesc de obiecte

neînsufleţite continuitatea corpului mişcător al Desdemonei rămâne în centru. Sânii i se umflă. Sfârcurile i se închid la culoare. La paisprezece săptămâni faţa începe să i se buhăiască, aşa că o recunosc pentru prima oară pe *yia yia* din copilăria mea. La douăzeci de săptămâni o linie misterioasă începe să i se contureze în jos, sub buric. Burta i se umflă ca un balon. La treizeci de săptămâni pielea i se subţiază, iar părul i se îngroaşă. Culoarea tenului, mai întâi palid de la greţuri, îşi revine încetul cu încetul până când, iat-o, radiază. Cu cât creşte mai mult, cu atât e mai imobilă, încetează să doarmă pe burtă. Nemişcată, se umflă înspre cameră. Efectul de stroboscop al ferestrei continuă. La treizeci şi şase de săptămâni se înveleşte în cearşafuri ca un vierme de mătase. Cearşafurile se ridică şi coboară, dezvăluindu-i chipul extenuat, euforic, resemnat, nerăbdător. I se deschid ochii. Strigă.

Lina îşi înfăşură picioarele în jambiere ca să nu facă varice. Îngrijorată că-i mirosea urât gura, ţinea pe noptieră o cutie cu bomboane de mentă. Se cântărea în fiecare dimineaţă, muşcându-şi buza de jos. Îi plăcea silueta mai nurlie pe care o căpătase, dar îşi făcea griji pentru consecinţe.

— Sânii mei n-or să mai fie niciodată la fel. Ştiu eu. După asta – nişte tălăngi. Ca în *National Geographic*.

Graviditatea o făcea să simtă că seamănă prea tare cu un animal. Era jenant să fii colonizată într-un mod atât de public. Faţa părea să-i ia foc pe durata afluxurilor hormonale. Transpira. I se întindea machiajul. Întregul proces era o relicvă a unor stadii de dezvoltare mult mai primitive. O lega de formele de viaţă inferioare. Se gândea la cum îşi depune matca ouăle. Se gândea la căţeaua collie din vecini, care-şi săpase o groapă în curtea din spate în primăvara trecută.

Singura evadare era radioul. Stătea cu căştile pe urechi în pat, pe canapea, în cada de baie. Pe

timpul verii îşi ducea aparatul Aeriola Jr. afară şi stătea sub cireş. Umplându-şi mintea cu muzică, reuşea să evadeze din trup.

Într-o dimineaţă de octombrie din trimestrul al treilea al sarcinilor, un taxi trase în faţa casei de la numărul 3467 de pe strada Huribut şi din el se dădu jos un bărbat înalt şi subţire. Verifică adresa uitându-se pe o bucăţică de hârtie, îşi luă lucrurile – umbrela şi geamantanul – şi îl plăti pe şofer. Îşi scoase pălăria şi privi înăuntrul ei de parcă ar fi citit nişte instrucţiuni pe căptuşeală. Apoi îşi puse la loc pălăria şi veni spre verandă.

Desdemona şi Lina auziră amândouă bătaia în uşă. Se întâlniră la intrare.

Când deschiseră uşa, bărbatul se uită de la o burtă la alta.

— Am ajuns la timp, spuse el.

Era doctorul Philobosian. Cu ochii limpezi, proaspăt bărbierit, vindecat de amărăciune.

— Am păstrat adresa voastră.

Îl invitară înăuntru şi acesta îşi depănă povestea, într-adevăr, contractase boala de ochi favus pe *Giulia*. Dar brevetul de doctor îl salvase de la reexpedierea în Grecia. America avea nevoie de medici. Doctorul Philobosian rămăsese o lună în spitalul de pe Insula Ellis, după care, sponsorizat de Organizaţia de Ajutorare a Armenilor, fusese primit în ţară. În ultimele unsprezece luni trăise în New York, în sudul cartierului de est.

— Am şlefuit lentile într-un cabinet de optometrie.

De curând reuşise să-şi recupereze o parte din averea din Turcia şi venise în Vestul Mijlociu.

— O să-mi deschid un cabinet aici. În New York sunt deja prea mulţi doctori.

Rămase la cină. Starea delicată a femeilor nu le scutea de obligaţiile domestice. Cu picioarele umflate, îl serviră cu miel şi pilaf, bame în sos tomat, salată grecească şi budincă de orez. După aceea Desdemona puse de o cafea grecească,

servind-o în ceşcuţe, cu spuma maronie, *lakia*, deasupra. Doctorul Philobosian făcu o remarcă, adresându-se bărbaţilor, aşezaţi şi ei la masă:

— Probabilitatea e de unu la sută. Sunteţi siguri că s-a întâmplat în aceeaşi seară?

— Da, răspunse Sourmelina, fumând la masă. Probabil c-a fost lună plină.

— De obicei, unei femei îi trebuie cinci sau şase luni ca să rămână gravidă, continuă doctorul. Ca voi două să rămâneţi în aceeaşi noapte – o şansă de unu la sută!

— Unu la sută?

Zizmo o privi pe Sourmelina peste masă, iar ea se uită într-o parte.

— Cel mult unu la sută, îi asigură doctorul.

— E numai din cauza Minotaurului, glumi Lefty.

— Nu mai pomeni de piesa aia! îl certă Desdemona.

— De ce te uiţi aşa la mine? întrebă Lina.

— N-am voie să mă uit la tine? o întrebă soţul ei. Sourmelina scoase un suspin disperat şi se şterse la gură cu şerveţelul. Urmă o tăcere încordată. Doctorul Philobosian, turnându-şi încă un pahar de vin, se grăbi să intervină.

— Naşterea e un subiect fascinant. De exemplu, diformităţile. Pe vremuri lumea credea că erau provocate de imaginaţia mamelor. În toiul actului conjugal, lucrul la care se nimerea să se uite sau să se gândească mama avea să afecteze copilul. E o poveste în scrierile Sfântului Ioan

Damaschinul despre o femeie care avea o icoană cu Ioan Botezătorul deasupra patului. Îmbrăcat în tradiţionala cămaşă din păr. În viitoarea pasiunii, se întâmplă că sărmana femeie se uită în sus, la icoană. Nouă luni mai târziu i se născu pruncul – păros ca un urs!

Doctorul râse, simţindu-se bine, şi-şi sorbi mai departe vinul.

— Dar asta nu se poate întâmpla, aşa-i? vru să ştie Desdemona, brusc îngrijorată.

Numai că doctorul Philobosian era greu de oprit.

— Mai e o poveste despre o femeie care a atins o broască râioasă în timp ce făcea dragoste. Bebeluşul ei a ieşit cu ochii bulbucaţi şi acoperit de negi.

— Astea-s dintr-o carte pe care-ai citit-o? Vocea Desdemonei era tensionată.

— Majoritatea sunt din cartea lui Pare, *Despre monştri şi minuni*. Şi biserica s-a ocupat de asta. În *Embriologia sacră*, Cangiamilla recomanda botezurile intrauterine. Să zicem că ţi-e teamă să nu ai un bebeluş monstruos. Ei bine, există un leac pentru asta. Pur şi simplu umpli o seringă cu apă sfinţită şi îl botezi pe prunc înainte să se nască.

— Nu te teme, Desdemona, îi spuse Lefty, observând cât de îngrijorată arăta. Acum doctorii nu mai cred în aşa ceva.

— Bineînţeles că nu, spuse doctorul Philobosian. Toate balivernele astea vin din Evul Mediu. Acum ştim că majoritatea diformităţilor de la naştere vin de la consangvinitatea părinţilor.

— De la ce? întrebă Desdemona.

— De la căsătorii în interiorul familiilor. Desdemona se albi.

— Dă naştere la tot felul de probleme. Imbecilitate. Hemo-filie. Uită-te la familia Romanov. Uită-te la oricare familie regală. Mutanţi cu toţii.

— Nu-mi amintesc la ce m-am gândit în seara aceea, spuse Desdemona mai târziu, în timp ce spăla vasele.

— Eu ştiu, spuse Lina. A treia din dreapta. Cea cu părul roşu.

— Eu aveam ochii închişi.

— Atunci nu-ţi face probleme.

Desdemona dădu drumul la apă, ca să nu se audă ce

— Dar cum rămâne cu cealaltă treabă? Cu con… con…

— Consangvinitatea?

— Da. De unde ştii dacă bebeluşul are aşa ceva?

— Nu ştii până nu se naşte.

— *Mana*!

— De ce crezi că biserica nu permite ca fraţii să se căsătorească între ei? Până şi verii primari trebuie să obţină o permisiune de la un episcop.

— Credeam că e din cauză că…

Şi se opri, neavând niciun răspuns.

— Fii liniştită, îi spuse Lina. Doctorii ăştia exagerează. Dacă ar fi fost aşa de rău să se căsătorească rudele între ele, am avea cu toţii câte şase mâini şi niciun picior.

Dar Desdemona nu era deloc liniştită. Se gândea la Bithynios, încercând să-şi aducă aminte câţi dintre copiii care se născuseră aveau vreo problemă. Melia Salakas avea o fetiţă căreia îi lipsea o bucată din centrul feţei. Fratele ei, Iorgos, avusese opt ani toată viaţa. Era vreun bebeluş cu cămaşă din păr? Vreun copil broscoi? Desdemona îşi amintea poveştile pe care i le spunea mama ei despre copiii ciudaţi născuţi în sat. Apăreau o dată la câteva generaţii – bebeluşi care erau bolnavi într-un fel sau altul, Desdemona nu-şi amintea exact. Mama ei nu se exprimase prea clar. Aceşti copii apăreau însă destul de des şi întotdeauna aveau un sfârşit tragic: se sinucideau, fugeau de acasă şi deveneau actori de circ, erau văzuţi mulţi ani mai târziu în Bursa, cerşind sau prostituându-se. Stând singură în pat noaptea, în timp ce Lefty era la lucru, Desdemona încerca să-şi amintească detaliile acestor poveşti, dar erau prea de demult şi acum Euphrosyne Stephanides era moartă şi nu mai avea pe cine să întrebe. Se gândea la noaptea când rămăsese gravidă şi încerca să reconstituie evenimentele. Se întoarse pe-o parte. Făcu din perne o momâie care să-l întruchipeze pe Lefty şi-o puse să-i apese spatele. Se uită prin cameră. Nu

avea niciun portret pe pereţi. Nu atinsese nicio broască râioasă.

— Ce-am văzut? se întrebă. Numai peretele.

Dar nu era singura chinuită de nelinişti. Cu îndrăzneală acum şi negând oficial veridicitatea lucrurilor pe care mă pregătesc să vi le spun – căci dintre toţi actorii din Epidaurul meu din Vestul Mijlociu, cel care poartă cea mai mare mască e Jimmy Zizmo –, o să încerc să vă dau o idee despre sentimentele lui din acest ultim trimestru. Era încântat că va fi tată? Aducea acasă rădăcini nutritive şi fierbea ceaiuri homeopatice? Nu, nu era. Nu, n-o făcea. După ce doctorul Philobosian a venit la cină în acea seară, Jimmy Zizmo a început să se schimbe. Poate că era din cauza a ceea ce spusese doctorul despre sarcinile sincronizate. Şansa de unu la sută. Poate că doar această informaţie rătăcită era cauza amărăciunii crescânde a lui Zizmo, a privirilor suspicioase aruncate către soţia lui gravidă. Poate că se îndoia de posibilitatea ca un singur act sexual într-o secetă de cinci luni să aibă ca rezultat o sarcină reuşită. Oare Zizmo, în timp ce îşi studia tânăra nevastă, se simţea bătrân? înşelat?

În toamna târzie a anului 1923 minotaurii îmi bântuiau familia. Desdemonei îi apăreau sub formă de copii care nu se mai opreau din sângerat sau care erau acoperiţi cu blană. Monstrul lui Zizmo era cel bine cunoscut, cu ochi verzui. Îl privea din bezna râului când aştepta pe mal o livrare de alcool. Se furişa de pe marginea drumului ca să-l înfrunte prin parbrizul Packardului. Se răsucea în pat de pe-o parte pe alta când ajungea acasă înainte de răsăritul soarelui: un monstru cu ochii verzi, întins în pat alături de soţia lui tânără şi enigmatică. Dar apoi Zizmo clipea şi monstrul dispărea.

Când femeile erau în luna a opta, căzu prima zăpadă. Lefty şi Zizmo purtau mănuşi şi fulare cât aşteptau pe ţărmul de pe Belle Isle. Cu toate

acestea, oricât era de blindat, bunicul meu tremura. De două ori în ultima lună scăpaseră la mustaţă de poliţie. Bolnav de gelozie şi suspiciune, Zizmo se comportase şovăielnic, uitând să fixeze întâlniri şi alegând locuri de livrare fără pregătiri suficiente. Mai mult, Banda Violetă îşi consolida supremaţia în contrabanda din oraş. Era doar o chestiune de timp până când aveau să intre în conflict.

Între timp, pe strada Huribut se legăna o lingură. Sourmelina stătea întinsă pe spate la ea în budoar, cu picioarele bandajate, în timp ce Desdemona dădea primul dintre multele ei pronosticuri, care aveau să se încheie cu mine.

— Spune-mi că-i fată.

— Nu vrei o fată. Fetele sunt prea mare bătaie de cap. Trebuie să-ţi faci griji pentru faptul că or să iasă cu băieţii. Trebuie să-i dai zestre şi să-i găseşti bărbat…

— În America nu există zestre, Desdemona.

Lingura începu să se mişte.

— Dacă-i băiat, te omor.

— O fată cu care o să te cerţi.

— O fată cu care pot să vorbesc.

— Un fiu pe care o să-l iubeşti. Balansul lingurii deveni mai amplu.

— E… e…

— Ce?

— Să începi să pui bani deoparte.

— Da?

— Să încui ferestrele.

— Da? Chiar e?

— Pregăteşte-te să te cerţi.

— Vrei să spui că-i…?

— Da. E fată. În mod sigur.

— O, slavă Domnului!

…Şi un dulap din perete e golit. Şi pereţii sunt zugrăviţi în alb pentru o cameră de copil. De la Hudson’s vin două pătuţuri identice. Bunica mea le aşază în camera copiilor, apoi atârnă o pătură între ele, pentru cazul în care copilul ei e băiat. Afară,

pe hol, se opreşte în faţa lămpii de veghe ca să se roage Atotputernicului.

— Te rog, fă ca bebeluşul meu să nu fie hemofiliac din ăla! Lefty şi cu mine nu ştiam ce facem. Te rog, jur că n-o să mai fac niciun copil! Numai pe ăsta!

Treizeci şi trei de săptămâni. Treizeci şi patru. În piscine intrauterine, bebeluşii fac giumbuşlucuri, dându-se peste cap. Dar Sourmelina şi Desdemona, atât de sincronizate în graviditatea lor, în final se despărţiră. Pe 17 decembrie, în timp ce asculta o piesă la radio, Sourmelina îşi scoase căştile şi anunţă că are dureri. Trei ore mai târziu, asistată de doctorul Philobosian, născu o fetiţă, aşa cum prezisese Desdemona. Bebeluşul cântărea numai un kilogram şi nouă sute de grame şi trebui să stea într-un incubator timp de o săptămână.

— Vezi? îi spuse Lina Desdemonei, privindu-şi copilul prin geam. Doctorul Phil s-a înşelat. Uite. Are părul negru. Nu roşu.

Următorul care s-a apropiat de incubator a fost Jimmy Zizmo. Îşi scoase pălăria şi se apropie foarte tare, uitându-se chiorâş. Şi se crispa el oare? Tenul deschis al bebeluşului îi confirmă oare bănuielile? Sau îi furniza vreun răspuns? De ce să se plângă o nevastă de crampe şi dureri? Sau de ce să se vindece brusc, ca să-i dovedească paternitatea? (Indiferent ce dubii avea, copilul era al lui. Pur şi simplu tenul Sourmelinei se impusese. Genetica asta – o idioţenie pe de-a-ntregul.)

Eu atâta ştiu: la scurtă vreme după ce Zizmo îşi văzu fiica, îşi ticlui ultimul plan. O săptămână mai târziu, îi spuse lui Lefty:

— Pregăteşte-te. La noapte avem treabă.

Şi acum casele de pe malul lacului strălucesc de la luminile Crăciunului. Pe întinsa peluză acoperită cu zăpadă de la Rose Terrace, reşedinţa familiei Dodge, tronează un pom de Crăciun de doisprezece metri, adus cu remorca din nordul

peninsulei. În jurul bradului roiesc spiriduşi la volanul unor limuzine Dodge miniaturale. Moş Crăciun are ca şofer un ren cu şapcă. (Rudolf n-a fost creat încă, aşa că nasul renului e negru.) în afara porţilor reşedinţei trece un Packard negru-maroniu. Şoferul se uită drept înainte. Pasagerul se holbează la imensa vilă.

Jimmy Zizmo conduce cu viteză mică din cauza lanţurilor de pe roţi. Au venit pe strada E. Jefferson, pe lângă Electric Park şi pe podul Belle Isle. După aceea au luat-o prin estul Detroitului, pe bulevardul Jefferson. (Şi iată-ne aici, în cartierul meu: Grosse Pointe. Iată casa familiei Stark, unde Clementine Stark şi cu mine aveam să „exersăm" sărutul în vara dinaintea clasei a treia. Şi iată şi şcoala de fete Baker & Inglis, sus, pe dealul de deasupra lacului.) Bunicul meu ştie foarte bine că Zizmo n-a venit în Grosse Pointe ca să admire casele luxoase. Aşteaptă nerăbdător să vadă ce pune la cale Jimmy. Nu departe de Rose Terrace apare o deschidere către lac: negru, gol, îngheţat bocnă. Lângă mal gheaţa se adunase în bucăţi mai mari. Zizmo urmează malul până când ajunge la o deschizătură în drum, de unde se lansează la apă bărcile vara. Coteşte într-acolo şi se opreşte.

— Trecem pe gheaţă? întreabă bunicul meu.

— Cel mai simplu drum spre Canada în clipa asta.

— Eşti sigur că o să ţină?

Ca răspuns la întrebarea bunicului meu, Zizmo deschide portiera din dreptul lui, ca să poată ieşi mai uşor. Lefty face la fel. Roţile din faţă ale Packardului intră pe gheaţă. Întregul lac îngheţat pare să se mişte. Apoi se aude un scrâşnet, ca atunci când nişte dinţi sparg cuburi de gheaţă. După câteva secunde zgomotul se opreşte. Coboară şi roţile din spate. Gheaţa se linişteşte.

Bunicul meu, care nu s-a mai rugat de când era în Bursa, are impulsul de a mai face o încercare. Lacul St. Clair e stăpânit de Banda Violetă. Nu-i

niciun copac după care să te ascunzi, niciun drum lăturalnic pe care să scapi. Îşi muşcă degetul mare acolo unde-i lipseşte unghia.

În noaptea fără lună nu văd decât ceea ce luminează farurile, ca nişte ochi de insectă: cinci metri de suprafaţă granulată, de un albastru glaciar, cu urme de cauciucuri în zigzag. În faţa lor se ridică vârtejuri de zăpadă. Zizmo şterge parbrizul aburit cu mâneca de la cămaşă.

— Fii cu ochii după gheaţa întunecată.

— De ce?

— Aia înseamnă că-i subţire.

Nu trece mult până apare primul petic. Acolo unde e mai puţin adâncă, apa care clipoceşte subţiază gheaţa. Zizmo ocoleşte porţiunea. Curând însă apare alt petic şi e nevoit să o ia în cealaltă direcţie. Spre dreapta. Spre stânga. Spre dreapta. Packardul şerpuieşte înainte, pe urmele lăsate de cauciucurile altor contrabandişti. La un moment dat un morman de gheaţă le blochează drumul şi trebuie să dea cu spatele, să se întoarcă pe unde au venit. Când la dreapta, când la stânga, când înainte, când înapoi, merg prin întuneric pe gheaţa netedă ca marmura. Zizmo stă aplecat peste volan, mijind ochii înspre limita la care bat farurile. Bunicul meu îşi ţine uşa deschisă, cu urechile ciulite la zgomotul gheţii care geme…

…Dar acum, pe lângă zgomotul motorului, începe să se mai audă un sunet. În celălalt capăt al oraşului, exact în această noapte, bunica mea are un coşmar. E într-o barcă de salvare de la bordul Giuliei. Căpitanul Kontoulis îngenunchează între picioarele ei, scoţându-i corsetul din trusoul de mireasă. Îi desface şireturile şi îl deschide, pufăind o ţigară cu aromă de cuişoare. Desdemona, ruşinată la culme de brusca ei goliciune, priveşte în jos, la obiectul fascinaţiei căpitanului: o parâmă de vapor care dispare înăuntrul ei.

— Hop-aşa! strigă căpitanul Kontoulis şi apare Lefty, cu o mutră îngrijorată.

Apucă de capătul parâmei şi începe să tragă. Şi apoi: Durere. Durere de vis, reală şi în acelaşi timp ireală, doar neuroni izbucnind în flăcări. Adânc înăuntrul Desdemonei explodează un balon cu apă. Căldura îi inundă coapsele şi barca de salvare se umple de sânge. Lefty trage de funie o dată, apoi încă o dată. Faţa căpitanului e împroşcată cu sânge, dar acesta îşi lasă în jos cozorocul şi înfruntă mai departe situaţia. Desdemona ţipă, barca de salvare se clatină şi apoi se aude o pocnitură şi simte o senzaţie groaznică, de rău, de parcă ar rupe-o cineva în două, şi acolo, la capătul parâmei, e copilul ei, o adunătură de muşchi, vânătă la culoare, şi ea se uită după mâini, dar nu le vede, şi se uită după picioare, dar nu le vede, şi apoi căpşorul se ridică şi ea îşi priveşte copilul în faţă, un singur şir de dinţi deschizându-se şi închizându-se, fără ochi, fără gură, doar dinţi clănţănind…

Desdemona se trezeşte cu un tresărit. Îi trebuie câteva clipe până să-şi dea seama că propriul ei pat, cel adevărat, e ud fleaşcă. I s-a rupt apa…

…În timp ce pe gheaţă, în larg, farurile Packardului se aprind mai tare cu fiecare acceleraţie, când din baterie curge mai mult lichid. Sunt de-acum pe canalul navigabil, la distanţă egală de cele două maluri. Cerul îi acoperă ca o cupolă neagră, imensă, găurită de focuri celeste. Deja nu mai ţin minte pe unde-au venit, câte cotituri au făcut, care sunt locurile cu gheaţă subţire. Terenul îngheţat e mâzgălit cu dâre de cauciucuri care duc în toate direcţiile posibile. Trec pe lângă schelete de rable cu boturile căzute prin gheaţă, cu uşi ciuruite de gloanţe. Ici-colo se văd osii, capace de roţi, câteva cauciucuri. În bezna cu zăpadă învolburată, ochii bunicului meu îi joacă feste. De două ori i se năzare că se apropie o coloană de maşini. Maşinile par că se joacă, apărând când în faţă, când într-o parte, când în spate, ivindu-se şi dispărând atât de repede, încât

nu ştie sigur dacă le-a văzut de-a binelea au ba. Şi iată că în Packard a mai apărut un miros în afara celor de piele şi de whisky, un miros agresiv, metalic, care domină deodorantul bunicului meu: teama. Chiar în acel moment Zizmo spune pe un ton calm:

— Ştii, tot timpul m-am întrebat… De ce nu spui niciodată nimănui că Lina e verişoara ta?

Întrebarea, picată din senin, îl prinde pe bunicul meu nepregătit.

— N-am făcut un secret din asta.

— Nu? spuse Zizmo. Nu te-am auzit niciodată spunând-o.

— De unde ne tragem noi, toată lumea ţi-e văr, încercă Lefty să glumească.

Apoi: – Până unde mai mergem?

— Până-n cealaltă parte a canalului navigabil. Suntem încă pe partea americană.

— Cum o să-i găsim în pustietatea asta?

— O să-i găsim. Vrei să merg mai repede?

Fără să aştepte un răspuns, Zizmo apăsă pe acceleraţie.

— Nu, e bine aşa. Mergi încet.

— Încă un lucru de care am fost întotdeauna curios, spuse Zizmo, accelerând.

— Jimmy, ai grijă.

— De ce a trebuit Lina să plece din sat ca să se mărite?

— Mergi prea repede. N-am timp să verific gheaţa.

— Răspunde-mi.

— De ce-a plecat? Nu era nimeni cu care să se mărite. A vrut să vină în America.

— Asta a vrut? Acceleră din nou.

— Jimmy. Mai încet!

Dar Zizmo apasă pedala până în podea. Şi strigă:

— Tu eşti?

— Ce vrei să spui?

— Tu eşti? strigă Zizmo din nou şi motorul huruie, iar gheaţa şuieră pe dedesubtul maşinii.

— Cine e? insistă el. Spune-mi! Cine e?…

…Dar înainte ca bunicul meu să găsească un răspuns, o altă amintire vine clătinându-se pe gheaţă. E o seară de duminică din copilăria mea şi tata mă duce la film la Detroit Yacht Club. Urcăm pe scările acoperite cu covor roşu. Trecem pe lângă trofeele de navigaţie din argint şi pe lângă portretul în ulei al pilotului de hidroavion Gar Wood. La etaj intrăm în sală. În faţa ecranului de cinema sunt scaune de lemn pliante. Şi acum luminile s-au stins şi, zăngănind, proiectorul îşi aruncă fasciculul de lumină, dezvăluind un milion de particule de praf din aer.

Singura modalitate prin care tatăl meu se gândise că ar putea trezi în mine sentimentul moştenirii mele culturale era să mă ducă la versiunea dublată în italiană a miturilor antice greceşti. Aşa că în fiecare săptămână îl vedeam pe Hercule ucigând leul din Nemeea sau furând cingătoarea amazoanelor („Ehei, ce mai cingătoare, nu, Callie?”) sau fiind aruncat fără temei în gropi cu şerpi, fără vreo explicaţie textuală. Dar preferatul nostru era minotaurul…

…Pe ecran apare un actor cu o perucă strâmbă.

— Ăsta-i Tezeu, explică Milton. Are un ghem de aţă pe care i l-a dat prietena lui, înţelegi? Şi-l foloseşte ca să găsească ieşirea din labirint.

Acum Tezeu intră în labirint. Torţa lui luminează pereţii de piatră făcuţi din carton. În drumul lui sunt oase şi cranii. Pe imitaţia de stâncă sunt urme de sânge. Fără să-mi iau privirea de pe ecran, întind palma. Tata bagă mâna în buzunarul de la haină şi scoate o bomboană. Când mi-o dă, îmi şopteşte:

— Uite, vine minotaurul!

Şi eu mă înfior de teamă şi încântare.

Cam savant pentru mine, pe atunci, tristul destin al acelei fiinţe. Asterius, născut monstru fără să

poarte vreo vină. Fructul otrăvit al trădării, o ruşine ascunsă de ochii lumii; la opt ani nu înţeleg o iotă din toate astea. Ţin cu Tezeu, atâta tot…

…iar bunica mea, în 1923, se pregăteşte s-o întâlnească pe creatura ascunsă la ea în pântece. Ţinându-se de burtă, stă pe bancheta din spate a taxiului, în timp ce Lina, în faţă, îi spune taximetristului să se grăbească. Desdemona inspiră şi expiră ca un alergător care se străduieşte să ţină ritmul, iar Lina spune:

— Nici măcar nu m-am supărat că m-ai trezit. Oricum trebuia să mă duc la spital mâine dimineaţă. Mă lasă să iau bebeluşul acasă.

Dar Desdemona n-o ascultă. Îşi deschide valijoara pregătită din vreme, pipăind printre cămaşa de noapte şi papuci, în căutarea mătăniilor. Chihlimbarii ca mierea îngheţată, crăpate de căldură, ele au ajutat-o să treacă prin masacre, un marş de refugiaţi şi un oraş în flăcări, aşa că le înşiră în timp ce taxiul se hurducăie pe străzile întunecate, încercând să fie mai rapid decât contracţiile ei…

…iar Zizmo străbate gheaţa în viteză. Acul vitezometrului se ridică. Motorul duduie. Lanţurile de pe cauciucuri lasă o dâră învolburată în zăpadă. Packardul se avântă în beznă, alunecând pe porţiunile de gheaţă dezvelită şi derapând cu spatele.

— Aţi pus-o la cale amândoi? strigă Jimmy. Ca Lina să se mărite cu un cetăţean american şi să îţi fie garant?

— Despre ce vorbeşti?

Bunicul meu încerca să rămână raţional.

— Când te-ai însurat tu cu Lina, eu nici măcar nu ştiam că o să vin în America. Te rog, încetineşte.

— Ăsta a fost planul? Să găsească un bărbat şi apoi să vă mutaţi la el în casă?

Găselniţa infailibilă a filmelor cu minotauri. Monstrul răsare întotdeauna de unde te aştepţi mai

puţin. Exact aşa cum, pe lacul St. Clair, bunicul meu se uita după Banda Violetă, când de fapt monstrul era chiar lângă el, la volanul maşinii. În vântul venind prin uşa deschisă, părul sârmos al lui Zizmo flutură în spate ca o coamă. Are capul plecat, nările lărgite. Ochii îi strălucesc de furie.

— Cine-i?

— Jimmy! întoarce-te! Gheaţa! Nu te uiţi la gheaţă!

— Nu mă opresc până nu-mi spui.

— N-am ce să-ţi spun. Lina e o fată bună. O nevastă bună. Ţi-o jur!

Dar Packardul vâjâie înainte. Bunicul meu se lipeşte de scaun.

— Gândeşte-te la copil, Jimmy. Gândeşte-te la fiica ta.

— Cine-a spus că-i a mea?

— Bineînţeles că-i a ta.

— Nu trebuia să mă-nsor cu fata aia.

Lefty n-are timp să comenteze. Fără să mai răspundă la vreo întrebare, se repede afară din maşină pe uşa deschisă. Vântul îl loveşte ca un corp solid, izbindu-l de aripa din spate. Priveşte cum fularul i se încolăceşte cu încetinitorul pe roata din spate a Packardului. Îl simte strângându-se ca un laţ, dar apoi i se desprinde de la gât şi timpul îşi reia curgerea firească în timp ce Lefty se desprinde de maşină. Îşi fereşte faţa când izbeşte gheaţa, alunecând o bucată bună. Când îşi ridică din nou privirea, vede Packardul mergând mai departe. E imposibil să-şi dea seama dacă Zizmo încearcă să vireze, să oprească. Lefty se ridică în picioare, n-are nimic rupt, şi se uită cum Zizmo se năpusteşte frenetic în beznă… cincizeci de metri… şaptezeci… nouăzeci… până când dintr-odată se aude altceva. Acoperind vuietul motorului, apare un zgomot de crăpătură, urmat de un tremurat care se simte sub tălpi când Packardul atinge o pată întunecată pe lacul îngheţat.

Ca şi gheaţa, vieţile crapă şi ele. Personalităţile. Identităţile. Jimmy Zizmo, ghemuindu-se peste volanul Packardului, s-a schimbat deja dincolo de orice capacitate de înţelegere. Acesta este punctul în care urma se pierde. Până aici pot să vă aduc; mai departe nu. Poate că a fost o criză de gelozie. Sau poate că îşi calcula opţiunile. Cântărea pe de-o parte o zestre, pe de alta cheltuiala unei familii. Şi îşi dădea seama că avântul ăsta din timpul prohibiţiei nu putea să dureze la nesfârşit.

Şi mai e o posibilitate: poate că se prefăcuse tot timpul.

Dar nu e timp pentru asemenea speculaţii. Pentru că gheaţa scoate un ţipăt. Roţile din faţă ale lui Zizmo sparg suprafaţa solidă. Packardul, plin de graţie, ca un elefant care se ridică pe picioarele din faţă, îşi înalţă radiatorul. Pentru o clipă farurile luminează gheaţa şi apa de dedesubt, semănând cu o piscină, dar apoi capota sparge suprafaţa şi, după o ploaie de scântei, totul se întunecă.

La Spitalul de Femei Desdemona a avut un travaliu de şase ore. Bebeluşul s-a născut asistat de doctorul Philobosian, iar sexul i-a fost dezvăluit aşa cum se obişnuieşte: desfăcându-i picioarele şi constatând.

— Felicitări. Un băiat. Desdemona, vizibil uşurată, strigă:

— N-are păr decât pe cap!

Lefty sosi la spital la puţin timp după aceea. Mersese pe jos până la mal şi făcuse autostopul, ajungând acasă cu un camion care transporta lapte. Acum stătea la geamul camerei copiilor, cu subsuorile încă râncede de teamă, cu obrazul drept julit de căzătura pe gheaţă şi cu buza de jos umflată. Cu totul întâmplător, chiar în acea dimineaţă bebeluşul Linei atinsese greutatea necesară ca să părăsească incubatorul. Asistentele ţineau în braţe amândoi copiii. Băiatul primi numele de Miltiades, de la marele general atenian, dar avea să fie cunoscut sub numele de Milton,

marele poet englez. Fetiţa, care avea să crească fără tată, a fost numită Theodora, de la scandaloasa împărătească a Bizanţului, pe care Sourmelina o admira. Şi ea urma să primească mai târziu o poreclă americană.

Dar mai e ceva ce vreau să menţionez despre aceşti bebeluşi. Ceva imposibil de observat cu ochiul liber. Uitaţi-vă mai atent. Aşa. Exact:

Câte o mutaţie de căciulă.

Nuntă pe gheaţă

Funeraliile lui Jimmy Zizmo au avut loc după treisprezece zile, cu permisiunea episcopului din Chicago. Timp de aproape două săptămâni familia a rămas acasă, atinsă de aripa morţii, primind vizitatorii ocazionali care veneau să-şi prezinte condoleanţele. Oglinzile erau acoperite cu pânze negre. Deasupra uşilor atârnau steaguri negre. Pentru că nu se cădea niciodată să dai semne de trufie în prezenţa morţii, Lefty nu s-a mai bărbierit şi, până în ziua înmormântării, i-a crescut o barbă zdravănă.

Întârzierea fusese cauzată de faptul că poliţia nu reuşise să recupereze cadavrul. În ziua accidentului doi detectivi plecaseră în anchetă pe teren. Pe timpul nopţii gheaţa se formase la loc şi căzuseră şi câţiva centimetri de zăpadă proaspătă. Detectivii se plimbaseră încoace şi încolo, căutând urme de cauciucuri, dar renunţaseră după o jumătate de oră. Acceptaseră varianta lui Lefty, că Zizmo plecase să pescuiască la copcă şi că era posibil să fi băut. Unul dintre detectivi îl asigură pe Lefty că majoritatea cadavrelor apăreau primăvara, conservate remarcabil datorită apei îngheţate.

Familia s-a retras în durerea ei. Părintele Stylianopoulos a adus cazul în atenţia episcopului, care a aprobat cererea de a i se face lui Zizmo funeralii ortodoxe, cu condiţia să fie ţinută şi o slujbă de înmormântare la groapă dacă aveau să

găsească mai târziu cadavrul. Lefty s-a ocupat de pregătirile pentru înmormântare. A comandat coşciugul, a ales locul, a comandat o piatră funerară şi a plătit ferparele din ziar. Pe vremea aceea emigranţii greci începuseră să apeleze la antreprenorii de pompe funebre, dar Sourmelina a insistat ca priveghiul să se facă acasă. Mai bine de o săptămână, cei îndoliaţi au venit în *sala* întunecată, unde fuseseră trase obloanele şi mirosul florilor atârna greu în aer. Şi-au făcut apariţia obscurii parteneri de afaceri ai lui Zizmo, unii oameni de la bodegile pe care le aproviziona şi câţiva dintre prietenii Linei. După ce îşi prezentau condoleanţele în faţa văduvei, traversau sufrageria pentru a se opri în faţa sicriului deschis. Înăuntru, rezemată de o pernă, era o fotografie înrămată a lui Jimmy Zizmo. Poza îl înfăţişa pe Zizmo din profil, privind la strălucirea celestă a luminilor din studio. Sourmelina tăiase panglica care lega cununile lor de nuntă, iar pe cea a soţului ei o pusese în coşciug.

Durerea pricinuită Sourmelinei de moartea soţului ei întrecea cu mult afecţiunea pe care i-o purtase în timpul vieţii. Timp de câte zece ore, două zile la rând, bocise deasupra sicriului gol al lui Jimmy Zizmo, recitind *mirologhia*. În cel mai pur stil histrionic rural, Sourmelina se dezlănţuise în bocete însufleţite, în care se lamenta pentru moartea soţului ei şi îl mustra pentru faptul că murise. Când termină cu Zizmo, rosti invective la adresa lui Dumnezeu, pentru că-l luase atât de devreme, şi deplânse soarta fiicei sale nou-născute.

— Tu eşti de vină! E numai din vina ta! striga ea. De ce a trebuit să mori? M-ai lăsat văduvă! Ţi-ai lăsat copilul pe drumuri!

Îşi alăpta fetiţa în timp ce bocea şi, din când în când, o ridica în sus, ca să vadă Zizmo şi Dumnezeu ce făcuseră. Emigranţii mai bătrâni, auzind disperarea Linei, se întorceau în Grecia copilăriei lor prin amintirile cu înmormântările

propriilor lor bunici sau părinţi şi toată lumea căzu de acord că aşa o demonstraţie de jale avea să garanteze liniştea eternă a sufletului lui Jimmy Zizmo.

Conform legii bisericeşti, înmormântarea se ţinu în timpul săptămânii. Părintele Stylianopoulos, cu un *kalimafkion* înalt pe cap şi cu o cruce mare pe piept, veni acasă la ei la ora zece dimineaţa. După ce se spuse o rugăciune, Sourmelina îi aduse preotului o luminare arzând pe o farfurie. Suflă în ea, fumul se ridică şi se împrăştie, iar părintele Stylianopoulos rupse luminarea în două. După aceea toată lumea ieşi afară pentru a începe procesiunea către biserică. Lefty închiriase o limuzină pentru acea zi şi deschise uşa ca să intre soţia şi verişoara sa. Când intră şi el în maşină, îi făcu discret cu mâna bărbatului care fusese desemnat să rămână acasă, blocând uşa, pentru ca spiritul lui Zizmo să nu poată intra înapoi în casă. Acesta era Peter Tatakis, viitorul chiropractician. Potrivit tradiţiei, unchiul Pete păzi uşa mai bine de două ore, până când se termină slujba la biserică.

Ceremonia incluse toată slujba de înmormântare, exceptând doar ultima parte, când cei adunaţi sunt poftiţi să-i dea răposatului un ultim sărut. În schimb, Sourmelina trecu pe lângă sicriu şi sărută cununa de nuntă, urmată de Desdemona şi de Lefty. Biserica Adormirii Maicii Domnului, care pe vremea aceea funcţiona într-un parter înghesuit de pe strada Hart, era totuşi ocupată pe mai puţin de un sfert. Jimmy şi Lina nu fuseseră enoriaşi adevăraţi. Majoritatea celor prezenţi la înmormântare erau văduve bătrâne, pentru care înmormântările erau un soi de distracţie. În cele din urmă cioclii aduseră sicriul afară pentru fotografia de înmormântare. Participanţii se îngrămădiră în jurul lui, cu biserica modestă din strada Hart în fundal. Părintele Stylianopoulos se aşeză la locul lui, la căpătâiul sicriului. Sicriul însuşi a fost deschis pentru ultima

oară, ca să se vadă poza lui Jimmy Zizmo odihnindu-se pe satinul plisat. Deasupra coşciugului se ţinură steagurile, cel grecesc de o parte şi cel american de cealaltă parte. Nimeni nu zâmbi la lumina bliţului. După aceea procesiunea funerară continuă către cimitirul Forest Lawn de pe Van Dyke, unde sicriul a fost pus la păstrare până la primăvară. Încă mai exista posibilitatea să dea de cadavru atunci, odată cu topirea gheţurilor.

Deşi făcuse toate ritualurile necesare, familia rămase în continuare conştientă că sufletul lui Jimmy Zizmo nu-şi găsise odihna. După moarte, sufletele ortodocşilor nu se duc în zbor direct în rai. Preferă să mai poposească pe pământ şi să-i inoportuneze pe cei rămaşi în viaţă. În cele patruzeci de zile care urmară, de câte ori bunica mea îşi rătăcea cartea de vise sau mătăniile, dădea vina pe strigoiul lui Zizmo. Acesta bântuia casă, făcând laptele proaspăt să se prindă şi furând săpunurile din baie. Când perioada de doliu se apropie de final, Desdemona şi Sourmelina pregătiră *kolyvo*. Era ca un tort de nuntă compus din trei straturi albe, orbitoare. Blatul de sus era înconjurat de un gărduleţ şi din el creşteau brazi de gelatină verde. Mai era şi un heleşteu de jeleu albastru şi numele lui Zizmo, scris cu drajeuri argintii. În a patruzecea zi de la înmormântare se mai ţinu o slujbă la biserică, după care toată lumea veni înapoi pe strada Huribut. Se adunară în jurul colivei, care era presărată cu zahărul pudră al vieţii de apoi şi conţinea seminţe nemuritoare de rodie. De îndată ce mâncară coliva, o simţiră cu toţii: sufletul lui Jimmy Zizmo părăsea pământul şi intra în rai, de unde nu-i mai putea necăji. În toiul festivităţilor, Sourmelina provocă un scandal când se întoarse din camera ei purtând o rochie portocalie, ţipătoare.

— Ce faci? o apostrofă în şoaptă Desdemona. O văduvă trebuie să poarte negru tot restul vieţii.

— Patruzeci de zile ajung, spuse Lina şi continuă să mă-nânce.

De-abia după toate astea au putut să fie botezaţi bebeluşii. În următoarea sâmbătă Desdemona, copleşită de sentimente contradictorii, îi privi pe naşii copiilor ţinându-i pe micuţi deasupra cristelniţei de la Biserica Adormirii Maicii Domnului. Când intrase în biserică, bunica mea se simţise extrem de mândră. Lumea se aduna în jur, încercând să-l vadă pe bebeluşul ei, înzestrat cu puterea miraculoasă de a le face din nou mame tinere până şi pe cele mai bătrâne dintre femei. În timpul ritualului părintele Stylianopoulos tăie o şuviţă din părul lui Milton şi îi dădu drumul în apă. Făcu semnul crucii pe fruntea bebeluşului. Apoi îl băgă pe copil sub apă. Dar în timp ce Milton era curăţit de păcatul originar, Desdemona rămase conştientă de propriul ei păcat. Îşi repetă în gând jurământul de a nu mai face alţi copii.

— Lina, începu ea câteva zile mai târziu, roşind.

— Ce-i?

— Nimic.

— Ei, nimic! E ceva. Ce?

— Mă întrebam. Cum poţi să… dacă nu vrei… Apoi îi dădu drumul deodată:

— Cum faci ca să nu rămâi gravidă? Lina izbucni în râs.

— Eu nu mai trebuie să-mi fac probleme din cauza asta.

— Dar ştii cum? Există vreo cale?

— Mama îmi spunea întotdeauna că atâta timp cât alăptezi, nu poţi să rămâi gravidă. Nu ştiu dacă e adevărat, dar asta spunea ea.

— Dar după aceea? Atunci ce faci?

— E simplu. Nu te mai culci cu soţul tău.

În momentul de faţă era posibil. De la naşterea copilului, bunicii mei luaseră o pauză de făcut dragoste. Desdemona era trează jumătate din noapte şi alăpta. Era tot timpul obosită. Pe deasupra, la naştere i se rupsese perineul, care încă

se vindeca. Lefty, politicos, se abţinea să înceapă vreo acţiune amoroasă, dar după ce trecu şi a doua lună, începu să vină pe partea ei de pat. Desdemona încercă să-l împiedice cât mai mult timp.

— E prea curând, spunea ea. Nu vrem să mai facem un copil.

— De ce nu? Milton are nevoie de un frate.

— Mă doare.

— O să am grijă. Hai, vino încoace!

— Nu, te rog! Nu în seara asta.

— Ce? Te transformi în Sourmelina? O dată pe an şi gata?

— Linişte. O să trezeşti copilul.

— Şi ce dacă trezesc copilul?

— Nu ţipa. Bine. Hai. Sunt gata. Dar cinci minute mai târziu:

— Ce ai?

— Nimic.

— Nu-mi spune că n-ai nimic. Parc-aş fi cu o statuie.

— Of, Lefty!

Şi izbucni în hohote de plâns.

Lefty o consolă şi îşi ceru scuze, dar când se întoarse pe cealaltă parte, ca să se culce, se simţi îngrădit de singurătatea paternităţii. Odată cu naşterea fiului său, Eleutherios Stephanides îşi văzu viitoarea decădere în ochii soţiei sale, care avea să continue, şi, îngropându-şi faţa în pernă, înţelese durerea taţilor de pretutindeni, care trăiau ca nişte chiriaşi în propriile lor case. Se simţea cuprins de o gelozie nebună faţă de propriul său fiu, ale cărui plânsete erau singurele sunete pe care Desdemona părea să le audă, al cărui corp mititel era destinatarul unui şir nesfârşit de îngrijiri şi mângâieri şi care reuşise să-şi îndepărteze propriul tată de afecţiunea Desdemonei printr-un subterfugiu aparent divin: un zeu care luase forma unui purceluş ca să sugă de la pieptul unei femei. În săptămânile şi lunile care urmară Lefty privi de

pe partea lui de pat, îndepărtată ca o siberie, cum înfloreşte această relaţie de dragoste între mamă şi fiu. Îşi văzu soţia frecându-şi faţa de cea a copilului şi gângurind. Se minună de lipsa ei totală de dezgust faţă de procesele fiziologice ale micuţului, de tandreţea cu care spăla şi pudra fundul bebeluşului, masându-l cu mişcări circulare, şi o dată, spre uimirea lui Lefty, chiar desp arţindu-i fesele micuţe pentru a unge cu pomadă rozeta dintre ele.

Din acel moment relaţia bunicilor mei începu să se modifice. Până la naşterea lui Milton, Lefty şi Desdemona se bucuraseră de o căsnicie neobişnuit de apropiată şi de egalitaristă pentru vremea ei. Dar când Lefty se simţi dat la o parte, aplică represaliile tradiţiei. Încetă să-şi mai strige nevasta *kukla*, care însemna „păpuşă", şi începu să-i spună *kyria*, care însemna „doamnă". Reinstaură în casă segregarea sexuală, rezervând *sala* pentru oaspeţii lui de sex masculin şi surghiunind-o pe Desdemona la bucătărie. Începu să dea porunci:

— *Kyria*, cina mea! Sau:

— *Kyria*, adu băuturile!

Făcând toate acestea, se comporta ca şi contemporanii săi şi nimeni nu observă că se schimbase cevaân afară de Sourmelina. Dar nici măcar ea nu putea să se elibereze de tot din lanţurile satului şi când Lefty îşi aducea prietenii acasă ca să fumeze trabucuri şi să cânte cântece kleftice[30], se retrăgea la ea în dormitor.

Ferecat în solitudinea paternităţii, Lefty Stephanides încercă să găsească un mod mai sigur de a-şi câştiga pâinea. Trimise o scrisoare Editurii Atlantis din New York, oferindu-şi serviciile de traducător, dar nu primi ca răspuns decât o altă scrisoare, care îi mulţumea pentru interesul acordat, şi un catalog. Îi dădu catalogul Desdemonei, care comandă o carte nouă de vise. Îmbrăcat în costumul albastru de protestant, Lefty vizită în persoană universităţile şi colegiile locale,

interesându-se de posibilitatea de a deveni profesor de greacă. Dar erau puţine posturi disponibile şi toate ocupate. Bunicului meu îi lipsea licenţa în limbi clasice, care era necesară. Nici măcar nu terminase o facultate. Deşi învăţase să vorbească o engleză fluentă, oarecum excentrică, în scris era cel mult mediocru. Cu o nevastă şi un copil de întreţinut, nu se punea problema să-şi continue studiile. În ciuda acestor obstacole – sau poate că tocmai datorită lor –, în perioada de doliu de patruzeci de zile Lefty îşi încropise un birou în sufragerie şi îşi reluase preocupările savante. Cu încăpăţânare şi doar ca să evadeze din concret, petrecea ore în şir traducând în engleză pasaje din Homer şi Minunermos. Folosea caiete milaneze superbe, mult prea scumpe, şi scria cu un stilou umplut cu cerneală de un verde smarald. Seara veneau alţi bărbaţi emigranţi, care aduceau whisky de contrabandă, şi beau cu toţii şi jucau table. Câteodată Desdemona simţea mirosul familiar, de mosc dulceag, strecurându-se pe sub uşă.

În timpul zilei, dacă se simţea încarcerat, Lefty îşi trăgea melonul cel nou în jos pe frunte şi ieşea din casă ca să se gândească. Se plimba până în parcul Uzinei de Apă, uimit că americanii construiseră aşa un palat ca să găzduiască filtrele de apă şi valvele de admisie. Se ducea pe malul râului şi stătea pe lângă bărcile trase la ţărm. Câini ciobăneşti germani, legaţi în lanţ în curţi albite de gheaţă, mârâiau la el, arătându-şi colţii. Privea pe furiş prin geamurile magazinelor pentru pescari, închise peste iarnă. Într-una din aceste plimbări trecu pe lângă un bloc demolat. Faţada fusese dărâmată, dezvăluind camerele interioare, ca la o casă de păpuşi. Lefty văzu bucătăriile şi băile cu gresie colorată atârnând suspendate în aer, spaţii pe jumătate închise ale căror culori vii îi aminteau de mormintele sultanilor, şi îi veni o idee.

A doua zi dimineaţa se duse jos, în subsolul casei de pe Huribut, şi se apucă de treabă. Dădu

jos cârnaţii condimentaţi ai Desdemonei de pe ţevile de încălzire. Curăţă cu mătura pânzele de păianjen şi puse un covor peste podeaua de pământ. Aduse jos pielea de zebră a lui Jimmy Zizmo şi o prinse pe perete. În faţa chiuvetei construi un băruleţ din deşeuri de cherestea şi îl acoperi cu plăci de gresie desperecheate: arabescuri în alb şi albastru, table de şah napolitane, dragoni roşii heraldici şi ceramică Pewabic locală, de culoarea pământului. În loc de mese, puse în picioare tamburi de cablu şi îi acoperi cu pânză. Deasupra capului întinse cearşafuri în formă de cort, ca să ascundă ţevile. Închirie de la vechile cunoştinţe din afacerea cu alcool de contrabandă un automat cu fise şi comandă provizii de bere şi whisky pentru o săptămână. Şi într-o seară friguroasă de vineri, în februarie 1924, deschise localul.

Casa Zebrei era un local de cartier cu orar neregulat. Când Lefty avea deschis, punea o icoană a Sfântului Gheorghe în geamul de la sufragerie, cu faţa spre stradă. Clienţii casei veneau prin spate şi băteau după un cod prestabilit – o dată lung, de două ori scurt şi apoi de două ori lung la uşa subsolului. Apoi coborau din America muncii în uzină şi a şefilor de tură tiranici într-o grotă idilică a uitării. Bunicul meu aşeză într-un colţ gramofonul Victrola. Punea pe bar *koulouria* împletite, cu susan. Întâmpina oamenii cu exuberanţa pe care ei o aşteptau de la un străin şi flirta cu doamnele, în spatele barului strălucea vitraliul de sticle cu băutură: albastru de la ginul englezesc, roşul adânc al vinurilor Claret[31] şi Madeira[32], maroniul roşcat al whisky-ului scoţian şi al bourbonului. O lampă suspendată se rotea pe lanţul ei, aruncând picăţele pe pielea de zebră şi făcându-i pe clienţi să se simtă şi mai beţi decât erau. Din când în când câte unul se ridica de pe scaun şi începea să se schimonosească şi să

pocnească din degete în sunetul muzicii ciudate, în vreme ce însoţitorii lui râdeau.

În acea speluncă de la subsol bunicul meu deprinse toate însuşirile barmanului care avea să rămână pentru întreg restul vieţii. Îşi canaliza toate aptitudinile intelectuale spre ştiinţa amestecurilor. Învăţă cum să servească în stilul de om-orchestră al orei de vârf din timpul serii, turnând cu mâna dreaptă whisky în timp ce cu stânga umplea halbe de bere, cu cotul împingea suporturile de pahar, iar cu piciorul pompa la butoi. Lucra în grota aceea subterană, somptuos decorată, între paisprezece şi şaisprezece ore pe zi şi în tot acest timp nu stătea o clipă. Dacă nu turna băutură în pahare, umplea tăvile cu *koulouria*. Dacă nu rostogolea un butoi nou de bere, punea ouă răscoapte într-un coşuleţ de sârmă. Încerca să-şi pună corpul la treabă, pentru ca mintea să nu aibă timp să se gândească la răceala crescândă a soţiei sale sau la felul în care păcatul lor îi urmărea. Lefty visase să deschidă un cazinou, iar Casa Zebrei a fost cel mai apropiat substitut pentru acesta. Nu erau jocuri de noroc şi palmieri în ghivece, dar era muzică *rebetika* şi, în multe nopţi, haşiş. De-abia în 1958, ieşind de după barul unei alte Case a Zebrei, bunicul meu va avea răgazul necesar ca să-şi amintească visele din tinereţe, cu roţi de ruletă. Atunci, încercând să recupereze timpul pierdut avea să ajungă la pierzanie. Şi vocea lui avea să amuţească pentru totdeauna în viaţa mea.

Desdemona şi Sourmelina rămaseră la etaj, unde creşteau copiii. Ceea ce însemna, practic, că Desdemona îi luă din pat dimineaţa, îi hrănea, îi spăla pe faţă şi le schimba scutecele înainte de a-i prezenta Sourmelinei, care deja primea musafiri, încă mirosind de la feliile de castravete pe care şi le punea pe pleoape în timpul nopţii. La vederea Theodorei, Sourmelina îşi deschidea braţele şi fredona:

— *Chryso fiii*!

Şi îşi smulgea comoara de fetiţă de la Desdemona, acoperindu-i faţa cu sărutări.

Tot restul dimineţii, în timp ce bea cafea, Lina se amuza dându-i cu dermatograf pe pleoape micuţei Theodora. Când apăreau mirosurile, dădea copilul înapoi, spunând:

— S-a-ntâmplat ceva. Credinţa Sourmelinei era că spiritul nu intra în trup până când copilul nu începea să vorbească. O lăsa pe Desdemona să se ocupe de iritaţiile de la scutece şi de tusea convulsivă, de durerile de urechi şi de curgerea sângelui din nas. Când veneau însă musafiri la masa de duminică, Sourmelina îi întâmpina cu bebeluşul împopoţonat, agăţat de umăr ca un accesoriu perfect. Sourmelina n-avea tact cu bebeluşii, dar era grozavă cu adolescenţii. Te susţinea la primele iubiri şi dezamăgiri din dragoste, te sfătuia cum să-ţi alegi rochiile pentru petreceri şi era alături de tine când te cuprindeau stări sofisticate, cum ar fi anomia. Aşa că în acei primi ani Milton şi Theodora crescură împreună, în tradiţionalul stil Stephanides. Aşa cum, cândva, o *kelimi* separase un frate şi o soră, acum o pătură de lână separa doi veri de gradul doi. Aşa cum, cândva, o umbră dublă sărise profilată pe un munte, acum o umbră unită într-un mod similar se mişca pe veranda din spate a casei de pe Huribut.

Crescură. La un an făceau baie împreună. La doi foloseau aceleaşi creioane colorate. La trei Milton şedea într-un avion de jucărie, în timp ce Theodora învârtea elicea. Dar cartierul de est al Detroitului nu era un sat micuţ de munte. Existau o grămadă de copii cu care să te joci. Aşa că, atunci când împlini patru ani, Milton renunţă la compania verişoarei sale, preferând să se joace cu băieţii din vecini. Pe atunci aceasta avea deja o altă verişoară cu care să se joace.

Desdemona făcuse tot ce-i stătea în putinţă ca să-şi respecte promisiunea de a nu mai naşte alţi copii. Îl alăpta pe Milton până la trei ani. Continuă

să respingă avansurile lui Lefty. Dar era imposibil să o facă în fiecare seară. Erau momente când sentimentul de vinovăţie pe care îl simţea pentru că se măritase cu Lefty intra în conflict cu sentimentul de vinovăţie pe care îl simţea pentru că nu îl satisfăcea. Erau clipe când nevoia lui Lefty părea atât de disperată, de vrednică de milă, încât nu putea rezista şi îi ceda. Şi erau clipe când şi ea avea nevoie de plăcere fizică şi de uşurare. Nu se întâmpla decât de vreo patru-cinci ori pe an, deşi mai des în lunile de vară. Din când în când Desdemona bea prea mult vin la vreo onomastică şi se mai întâmpla şi atunci. Se întâmpla, în mod semnificativ, şi într-o noapte fierbinte din iulie 1927 şi rezultatul a fost o fetiţă: Zoe Helen Stephanides – mătuşa mea, Zo. Din momentul în care află că este însărcinată, bunica mea se simţi iar chinuită de groaza că bebeluşul avea să aibă o malformaţie hidoasă din naştere. În Biserica Ortodoxă nici copiii naşilor înrudiţi de aproape nu aveau voie să se căsătorească, pe motiv că mariajul putea fi considerat un incest spiritual. Ce era o asemenea situaţie în comparaţie cu *asta*? Asta era mult mai grav! Aşa că Desdemona agoniza, neputând să doarmă noaptea, în timp ce copilul creştea înăuntrul ei. Faptul că-i promisese Panaghiei, Fecioarei Preasfinte, că nu avea să mai nască niciun copil nu făcea decât să-i întărească Desdemonei certitudinea că de data aceasta mânia judecăţii avea s-o lovească greu. Dar, din nou, temerile ei se dovediră nefondate. În primăvara următoare, pe 27 aprilie 1928, se născu Zoe Stephanides, o fetiţă mare, sănătoasă, cu un cap pătrăţos, ca al bunicii ei, cu un plânset puternic şi fără nicio problemă.

Pe Milton nu-l prea interesa sora lui. Prefera să tragă cu praştia împreună cu prietenii. Theodora era exact invers. Era fermecată de Zoe. Ducea bebeluşul în braţe peste tot, ca pe o păpuşă nouă. Prietenia lor de o viaţă, care avea să treacă peste

multe piedici, începu din prima zi, cu Theodora prefăcându-se a fi mama lui Zoe.

Sosirea a încă unui bebeluş făcu să se aglomereze casa de pe Huribut. Sourmelina hotărî să se mute. Îşi găsi o slujbă la o florărie şi îi lăsă pe Lefty şi pe Desdemona să preia ipoteca, în toamna aceluiaşi an Sourmelina şi Theodora se mutară în pensiunea O'Toole, chiar în spatele străzii Huribut, pe bulevardul Cadillac. Cele două case erau spate în spate, iar Lina şi Theodora rămaseră suficient de aproape ca să se viziteze aproape în fiecare zi.

Joi, pe 24 octombrie 1929, pe Wall Street, în New York City, bărbaţi în costume elegante începură să sară de la ferestrele zgârie-norilor celebri ai oraşului. De pe strada Huribut, disperarea lor de lemingi[33] părea destul de îndepărtată, dar, încetul cu încetul, norul cel întunecat trecu peste toată naţiunea, mişcându-se în sens contrar fenomenelor meteorologice, până când ajunse în Vestul Mijlociu. Marea Criză ajunse la cunoştinţa lui Lefty prin intermediul unui număr crescând de scaune goale la bar. După aproape şase ani de funcţionare la întreaga capacitate, începură să existe perioade mai slabe, nopţi în care localul era plin doar pe două treimi sau chiar pe jumătate. Nimic nu-i oprea pe alcoolicii înrăiţi de la a-şi urma chemarea. În ciuda conspiraţiei bancare internaţionale (demascată de părintele Coughlin la radio), membrii marcanţi se prezentau la datorie ori de câte ori Sfântul Gheorghe se înfăţişa la geam călare. Dar băutorii ocazionali şi familiştii încetară să mai apară. Până în martie 1930, numai jumătate dintre clienţi mai foloseau bătaia secretă, dacti-lic-spondaică, la uşa subsolului. Afacerea îşi mai reveni în timpul verii.

— Nu te teme, îi spuse Lefty Desdemonei. Preşedintele Hoover o să rezolve problemele. Ce-a fost mai greu a trecut.

Reuşiră să treacă peste încă un an şi jumătate, dar până în 1932 doar câţiva clienţi mai veneau zilnic. Lefty mări termenul de plată pentru băutura luată pe datorie şi scăzu preţurile, dar degeaba. Curând –, nu mai avu bani să plătească aprovizionarea cu alcool. Într-o zi doi bărbaţi veniră şi-i luară automatul cu fise.

— A fost cumplit. Cumplit!

Cincizeci de ani mai târziu, Desdemona încă mai plângea când povestea despre acei ani. De-a lungul copilăriei mele, cea mai îndepărtată aluzie la Criză declanşa la *yia yia* mea un ciclu complet de văicăreli şi apucături de piept. (Chiar şi o dată când era vorba despre „depresia maniacală”.) Se lăsa moale în scaun, apucându-se cu mâinile de cap ca în *Strigătul* lui Munch, şi-apoi începea:

— *Mana*! Criza! Aşa de îngrozitor de nu poţi să crezi! Toţi nu au avut serviciu. Aduc aminte marşurile pentru foame, toţi oamenii au mers în stradă, un milion de oameni, unul după unul, unul după unul, să meargă să spună la domnul Henry Ford să deschidă fabrica. Atunci într-o noapte am avut pe alee o larmă, a fost îngrozitor. Oamenii au omorât pe şobolani, pleosc, pleosc, pleosc, cu bâtele, ca să meargă să-i mănânce pe şobolani. O, Doamne! Şi Lefty nu a lucrat la fabrică atunci. El avea numai, ştii, bodega, unde oamenii au venit ca să bea. Dar în Criză a fost în toiul la altă perioadă foarte grea, economia a fost foarte rea şi nimeni a avut atunci bani să beie. Mâncare n-or avut, cum să beie? Aşa că în curând *papou* şi *yia yia* noi n-am mai avut bani. Şi *atunci* – şi ducea mâna la inimă –, atunci m-au pus să merg să lucrez pentru acei *mavros*. Oameni negri! O, Doamne!

S-a petrecut aşa: într-o noapte bunicul meu s-a băgat în pat lângă bunica mea şi a descoperit că nu era singură. Milton, acum în vârstă de opt ani, era ghemuit lângă ea. De cealaltă parte era Zoe, care avea numai patru ani. Lefty, istovit de lucru, se uită la spectacolul menajeriei sale. Adora să-şi

privească pruncii dormind. În ciuda problemelor pe care le avea căsnicia lui, niciodată n-a putut să dea vina pe fiul sau pe fiica lui. În plus, îi vedea destul de rar. Ca să facă destui bani, era nevoit să ţină bodega deschisă şaisprezece, uneori şi optsprezece ore pe zi. Lucra şapte zile pe săptămână. Ca să-şi întreţină familia, trebuia să trăiască în exil, fără ei. Dimineaţa, când mai era prin casă, copiii se purtau cu el de parcă ar fi fost o rudă apropiată, poate un unchi, dar nu un tată.

Şi apoi mai era problema doamnelor de la bar. Servind băuturi zi şi noapte într-o grotă obscură, avea adesea ocazia să cunoască femei care veneau să bea cu prietenii sau chiar singure. În 1932 bunicul meu avea treizeci de ani. Se împlinise, devenise bărbat, era fermecător, prietenos, întotdeauna bine îmbrăcat – şi încă în cea mai bună formă fizică. La etaj soţia lui era prea speriată ca să facă sex, dar jos, în Casa Zebrei, femeile îi aruncau lui Lefty priviri îndrăzneţe, fierbinţi. În acest moment, în timp ce privea cele trei siluete adormite în pat, în capul bunicului meu erau toate aceste lucruri la un loc: dragostea pentru copiii săi, dragostea pentru soţia lui, alături de frustrarea provocată de căsnicia sa şi o dorinţă adolescentină, de burlac, în preajma doamnelor de la bar. Îşi apropie faţa de a lui Zoe. Părul fetei era încă umed de la baie şi mirosea frumos. Bărbatul din el se delecta cu plăcerile paternităţii şi, în acelaşi timp, rămase deoparte. Lefty ştia că toate lucrurile din mintea lui nu puteau convieţui. Aşa că, după ce admiră frumuseţea de pe chipurile copiilor săi, îi luă din pat şi îi duse în camera lor. Se întoarse şi se băgă el în pat, alături de soţia adormită. Începu să o mângâie încet, mişcându-şi mâna din ce în ce mai sus, pe sub cămaşa de noapte. Şi Desdemona deschise ochii pe neaşteptate.

— Ce faci?

— Tu ce crezi că fac?

— Eu dorm.

— Eu te trezesc.

— Să-ţi fie ruşine.

Bunica mea îl dădu la o parte. Şi Lefty renunţă. Se rostogoli pe o parte, furios. Se lăsă o tăcere lungă şi apoi Lefty vorbi:

— Nu primesc nimic de la tine. Muncesc tot timpul şi nu primesc nimic.

— Crezi că eu nu muncesc? Am doi copii de crescut.

— Dacă ai fi o soţie normală, poate ar merita să muncesc încontinuu.

— Dacă tu ai fi un soţ normal, m-ai ajuta cu copiii.

— Cum să te ajut? Nici măcar nu înţelegi cum se fac banii în ţara asta. Tu crezi că eu mă distrez acolo, în subsol?

— Asculţi muzică, bei. Se aude muzica din bucătărie.

— Asta mi-e meseria. Pentru asta vin oamenii. Şi dacă nu vin, n-avem din ce trăi. Totul depinde de mine. Asta nu înţelegi tu. Muncesc zi şi noapte şi apoi, când vin să mă culc, nici măcar nu pot să dorm. Nu-i destul loc!

— Milton a visat urât.

— Eu visez urât în fiecare zi.

Lefty aprinse lumina şi, în strălucirea acesteia, Desdemona văzu chipul bărbatului ei transfigurat de o răutate pe care n-o mai văzuse niciodată. Nu mai era chipul lui Lefty, nu mai era chipul fratelui sau al soţului ei. Era un chip nou, al unui străin alături de care trăia.

Şi acest chip nou şi înspăimântător îi dădu un ultimatum.

— Mâine dimineaţă, se stropşi Lefty, o să te angajezi.

A doua zi, când Lina veni la masă, Desdemona o rugă să-i citească ziarul.

— Cum să lucrez? Nici măcar nu ştiu engleza.

— Ştii puţin.

— Ar fi trebuit să mergem în Grecia. În Grecia bărbaţii nu-şi trimit soţiile să se angajeze.

— Stai liniştită, îi spuse Lina, ţinând în mână ziarul din hârtie reciclată. Nici n-ai unde.

Rubrica de anunţuri de angajare a ziarului *Detroit Times* din 1932, care se adresa unei populaţii de patru milioane, avea doar o coloană şi un pic. Sourmelina privi chiorâş, căutând ceva potrivit.

— Chelneriţă, citi Lina.

— Nu.

— De ce nu?

— Ar flirta bărbaţii cu mine.

— Nu-ţi place să flirtezi?

— Citeşte, spuse Desdemona.

— Prelucrare şi vopsire, spuse Lina. Bunica mea se încruntă.

— Ce-i aia?

— Nu ştiu.

— Să vopseşti stofă?

— Probabil.

— Zi mai departe, spuse Desdemona.

— Rulat trabucuri, continuă Lina.

— Nu-mi place fumul.

— Servitoare.

— Lina, te rog. Nu pot să fiu servitoarea cuiva.

— Mătăsar.

— Ce?

— Mătăsar. Atâta scrie. Şi o adresă.

— Mătăsar? Păi asta sunt eu. Ştiu totul despre asta.

— Atunci felicitări: ţi-ai găsit o slujbă. Dacă nu ţi-o ia cineva până ajungi tu acolo.

Peste o oră, îmbrăcată pentru vânătoare de slujbe, bunica mea ieşi din casă fără tragere de inimă. Sourmelina încercase s-o convingă să primească cu împrumut o rochie cu decolteul adânc.

— Pune-ţi asta şi n-o să observe nimeni cum vorbeşti engleza, spuse ea.

Dar Desdemona plecă spre tramvai într-una din rochiile ei simple, gri cu buline maro. Pantofii, pălăria şi geanta erau toate de un maro aproape asortat.

Deşi le prefera automobilelor, Desdemonei nu-i plăceau nici tramvaiele. Avea probleme când era vorba să deosebească liniile între ele. Tramvaiele cu toane, minate de duhuri nevăzute, făceau întotdeauna viraje neaşteptate şi se trezea în cartiere necunoscute ale oraşului. Când se oprise primul tramvai, strigase la vatman:

— Centru?

Acesta dăduse din cap. Se urcase, rabatase un scaun şi scosese din geantă adresa pe care o notase Lina. Când trecuse controlorul, i-o arătase.

— Strada Hastings? Acolo vrei să ajungi?

— Da. Strada Hastings.

— Mergi cu tramvaiul ăsta până la Gratiot. Apoi iei tramvaiul de pe linia Gratiot pe direcţia centru. Şi cobori la Hastings.

Când auzi de linia Gratiot, Desdemonei i se luă o piatră de pe inimă. Ea şi Lefty mergeau pe linia Gratiot spre Greektown. Acum totul i se părea limpede. *Şi zi*, *nu se face mătase în Detroit*? îşi întreba ea triumfătoare soţul absent. *Ce să spun*, *multe mai ştii tu*! Tramvaiul prinse viteză. Trecu pe lângă vitrinele magazinelor de pe Mack Avenue, dintre care destul de multe erau închise, cu geamurile vopsite în alb. Desdemona îşi lipi capul de geam şi acum, că era singură, avu să-i mai spună şi altceva lui Lefty. *Dacă poliţiştii ăia de pe Insula Ellis nu mi-ar fi luat viermii de mătase*, *aş fi putut să înfiinţez o crescătorie în curtea din spate*. *Şi n-ar mai fi trebuit să mă angajez*. *Am fi făcut o grămadă de bani*. *Ţi-am spus eu*. Hainele pasagerilor, încă elegante pe vremea aceea, îşi arătau totuşi uzura: pălării care nu fuseseră puse pe calapod de luni de zile, tivuri şi manşete destrămate, cravate şi revere pătate cu sos. Pe

trotuar, un bărbat ţinea în mâini o pancartă scrisă de mână: MUNcă-asTAVREAUNUMILĂCINE

VrEA – SĂ – MĂ – AJUTE – SĂ – GĂSESC – O – SLUJBĂ. – 7ANIÂNDETROIT. N-AMBANI.

— M-AUDAT-AFARĂAM – REFERINŢE – FOARTE – BUNE. *Uită-te la sărmanul om*. Mana! *Arată ca un refugiat*. *Oraşul ăsta ar putea foarte bine să fie Smirna*. *Care-i diferenţa*? Tramvaiul înainta, îndepărtându-se de reperele pe care le cunoştea, de aprozar, de cinematograf, de hidranţii pentru pompieri şi de standurile pentru ziare din cartier. Ochii ei de sătean, care puteau deosebi copacii şi tufişurile dintr-o privire, priveau sticloşi la indicatoarele de pe drum, la literele romane fără sens, care se înghesuiau unele în altele, şi la reclamele stradale zdrenţuite, care înfăţişau feţe cojite de americani, chipuri fără ochi, fără gură sau cu nimic altceva decât un nas. Când recunoscu banda diagonală a liniei Gratiot, se ridică şi strigă cu o voce sonoră:

— Firar să fie!

Habar n-avea ce înseamnă acest cuvânt. O auzise pe Sourmelina folosindu-l de câte ori trecea de staţie. Ca de obicei, acesta funcţiona. Vatmanul frână tramvaiul, iar pasagerii se dădură repede la o parte ca să-i facă loc să treacă. Părură surprinşi când ea le zâmbi, mulţumindu-le.

În tramvaiul din Gratiot îi spuse vatmanului:

— Vă rog, vreau la strada Hastings.

— Hastings? Sigur?

Îi arătă adresa şi spuse tare:

— *Strada Hastings*.

— Bine. O să vă anunţ.

Tramvaiul porni spre Greektown. Desdemona se uită la silueta ei oglindită în geam şi îşi potrivi pălăria. De când cu sarcinile, se îngrăşase şi i se îngroşase şi talia, dar tenul şi părul încă îi erau frumoase şi era încă o femeie atrăgătoare. După ce se privi, îşi concentra atenţia la peisajul care trecea. Ce ar fi putut bunica mea să mai vadă pe

străzile Detroitului din 1932? Ar fi putut să vadă bărbaţi cu pălării pleoştite, care vindeau mere la colţul străzii. Ar fi putut să vadă muncitori care rulau trabucuri, ieşind afară din fabricile fără geamuri ca să ia o gură de aer, cu feţele pătate iremediabil cu maro de la praful de tutun. Ar fi putut să vadă muncitori care împrăştiau manifeste prosindicat în timp ce erau urmăriţi de detectivii lui Pinkerton. Pe alei lăturalnice ar fi putut vedea bătăuşi puşi pe eliminarea sindicatelor, tăbăcindu-i pe autorii aceloraşi manifeste. Ar fi putut zări poliţişti pedeştri sau călare, dintre care şaizeci la sută erau în secret membri albi ai Ordinului Protestant al Legiunii Negre şi aveau propriile metode de a se descotorosi de negri, comunişti şi catolici.

— Dar, haide, Cal! aud vocea mamei mele. Nu găseşti nimic frumos de spus?

Bine, fie. În 1932 Detroitul era cunoscut drept „Oraşul Copacilor”. Aici erau mai mulţi arbori pe kilometru pătrat decât în oricare alt oraş din ţară. Pentru cumpărături existau magazinele Kern’s şi Hudson’s. Pe Woodward Avenue magnaţii automobilelor construiseră minunatul Institut de Artă din Detroit, unde, chiar în minutul în care Desdemona călătorea spre interviul ei de angajare, un artist mexican pe nume Diego Rivera lucra la opera care tocmai îi fusese comandată: o pictură murală înfăţişând noua mitologie a industriei automobilelor. Stătea sus, pe schele, pe un scaun pliant, schiţând marea lucrare: cele patru rase androgine ale umanităţii pe panourile superioare, privind în jos la linia de asamblare de la River Rouge, unde lucrau muncitorii din industria automobilelor, cu corpurile armonizate de efort. Diverse alte panouri mai mici înfăţişau „celula embrionară” a unui copil învelită într-un bulb de plantă, mirajul şi spaima medicinei, fructele şi seminţele indigene ale statului Michigan şi

departe, într-un colţ, pe Henry Ford însuşi, băţos şi cu un chip încruntat, uitându-se peste registre.

Tramvaiul trecu pe lângă McDougal, Jos. Campau şi Chene, iar apoi, cu un tremurat, traversă strada Hastings. În acel moment fiecare pasagertoţi fiind albifăcu nişte gesturi talismanice. Bărbaţii îşi pipăiră portofelul, femeile îşi controlară fermoarul de la poşete. Vatmanul trase de maneta care închidea uşa din spate. Desdemona, observând toate acestea, se uită pe geam şi văzu că tramvaiul intrase în ghetoul din Groapa Neagră.

Nu era nicio graniţă, niciun gard. Tramvaiul nici măcar nu se opri când trecu peste bariera invizibilă, dar în acelaşi timp, pe parcursul unui cvartal, lumea se schimbase cu totul. Lumina păru să-şi schimbe consistenţa, devenind cenuşie, filtrată prin frânghii de rufe. Întunecimea verandelor şi a apartamentelor fără curent electric părea să se prelingă pe străzi, iar norul de furtună al sărăciei care atârna deasupra cartierului direcţiona atenţia în jos, spre claritatea unor obiecte fără umbră, date uitării: cărămizile roşii care se fărâmiţau pe un pridvor, maldăre de gunoaie şi ciolane, cauciucuri uzate, morişti de la bâlciul de anul trecut, un pantof rătăcit. Tăcerea de loc părăsit dură însă doar o clipă şi apoi Groapa Neagră erupse din toate aleile şi pragurile sale. *Uită-te la copii*! *EU sunt de mulţi*! Dintr-odată, nişte copii începură să alerge pe lângă tramvai, gesticulând şi ţipând. Se jucau prinsă cu el, sărind pe şine. Alţii se căţărau în spate. Desdemona îşi duse o mână la piept. *De ce au atât de mulţi copii*? *Ce-i cu oamenii ăştia*? *Femeile* mavro *ar trebui să-şi alăpteze copiii mai mult*. *Să le spună cineva*! Acum vedea pe alei bărbaţi care se spălau la cişmele, în aer liber. Femei pe jumătate dezbrăcate îşi legănau şoldurile la balcoane. Desdemona se uita cu uimire şi cu teamă la toate chipurile care apăreau pe la geamuri, la toate corpurile ce

furnicau pe străzi – aproape jumătate de milion de oameni înghesuiţi în douăzeci şi cinci de cvartale. Încă de pe vremea primului război mondial, când E.I. Weiss, directorul uzinei de autoturisme Packard, adusese în oraş, după cum el însuşi se exprimase, primul „transport de negrotei”, autorităţile hotărâseră să îi ţină aici, în Groapa Neagră. Acum aici se înghesuiau oameni cu tot soiul de profesii: muncitori la turnătorie şi avocaţi, servitoare şi tâmplări, medici şi huligani. Dar majoritatea oamenilor – asta întâmplându-se în anul 1932 – erau şomeri. Şi totuşi veneau din ce în ce mai mulţi în fiecare an, în fiecare lună, căutând slujbe în nord. Dormeau pe fiecare canapea din fiecare casă. Îşi construiau barăci în curte. Întindeau corturi pe acoperişuri. (Această situaţie nu putea să dureze, desigur. De-a lungul timpului, Groapa Neagră, cu toate eforturile albilor de a o ţine pe loc – şi din cauza legilor inexorabile ale sărăciei şi rasismului –, avea să se întindă încet, stradă după stradă, cartier după cartier, până când aşa-numitul ghetou avea să devină însuşi oraşul, pe de-a-ntregul, iar în 1970 în Detroit, oraşul fără impozite, părăsit de albi, capitală a crimei sub administraţia Coleman Young, negrii vor locui în sfârşit unde aveau ei chef…)

Dar acum, în 1932, se întâmplă ceva curios. Tramvaiul încetinea. Se oprea în mijlocul Gropii Negre şi – nemaiauzit! – îşi deschidea uşile. Pasagerii se frământau. Vatmanul o bătu pe Desdemona pe umăr.

— Doamnă, asta-i. Hastings.

— Strada Hastings?

Nu-i venea să creadă. Îi arătă din nou adresa. Vatmanul îi făcu semn spre uşă.

— Fabrică de mătase aici? îl întrebă ea.

— Habar n-am ce-i aici. Nu-i cartierul meu.

Aşa că bunica mea se dădu jos la strada Hastings. Tramvaiul se îndepărtă, iar feţele albe se uitară după ea: o femeie aruncată peste bord.

Începu să meargă. Ţinându-şi strâns poşeta, se grăbi în jos pe Hastings, de parcă ar fi ştiut unde se duce. Îşi ţinea privirea îndreptată înainte. Copiii săreau coarda pe trotuar. La o fereastră de la etajul al doilea un bărbat rupse o bucată de hârtie, strigând:

— De acum poţi să-mi trimiţi corespondenţa la Paris, domnule poştaş!

Verandele erau pline cu mobilă de sufragerie, canapele vechi şi fotolii, oameni jucând şah, certându-se, arătând cu degetul şi izbucnind în râs. *Râd întruna* mavros *ăştia*. *Râd şi iar râd*, *de parcă totul e distractiv*. *Ce-i aşa de amuzant*, *zi-i*? *Şi ce face… o*, *Doamne*!… *bărbatul ăla îşi face nevoile în stradă*! *Nu mă uit*. *Trecu pe* lângă curtea unui artist al deşeurilor: cele Şapte Minuni ale Lumii făcute din dopuri de sticle. Un beţivan bătrân, cu un sombrero viu colorat, înainta cu încetinitorul, molfăind din gura fără dinţi şi întinzând mâna după mărunţiş. Dar ce-ar *putea face*? *N-au niciun fel de canalizare*. *Nici canale*, *groaznic*, *groaznic*! *Trecu pe* lângă o frizerie unde bărbaţii îşi întindeau părul şi purtau căşti de duş, ca femeile. De cealaltă parte a străzii, nişte tineri strigau după ea:

— Păpuşă, ai atâtea curbe că faci maşinile să se ciocnească!

— Cred că eşti o gogoaşă, puiule, că-mi tremură jeleu! în spatele ei izbucniră râsete şi femeia se grăbi. Din ce în ce mai departe, pe lângă străzi al căror nume nu-l ştia. Se simţea deja miros de mâncăruri necunoscute: peşte prins în râul din apropiere, picioare de porc, mămăligă, cârnaţi prăjiţi şi mazăre. Dar şi multe case în care nu se pregătea nicio mâncare, unde nimeni nu râdea şi nici măcar nu vorbea, camere întunecate, pline de chipuri istovite şi câini hămesiţi. Dintr-o asemenea verandă îi vorbi în cele din urmă cineva. O femeie, slavă Domnului!

— Te-ai rătăcit?

Desdemona arboră o expresie neutră, de statuie.

— Caut fabrică. Fabrică de mătase.

— Nu-s fabrici pe-aici. Dacă ar fi, ar fi închise. Desdemona îi întinse adresa.

Femeia o îndrumă de cealaltă parte a străzii.

— Ai ajuns.

Şi, întorcându-se, ce văzu Desdemona mai întâi? Văzu oare o clădire de cărămidă maronie, cunoscută până de curând drept Sala McPherson? Un loc închiriat de obicei pentru întruniri politice, nunţi sau demonstraţii făcute ocazional de clarvăzători itineranţi? observă detaliile ornamentale din jurul intrării, urnele romane din care se revărsau fructe de granit, marmura pestriţă? Sau, în loc de toate acestea, ochii ei se aţintiră pe cei doi bărbaţi negri care stăteau în poziţie de drepţi în faţa uşii de la intrare? Le observă costumele impecabile, unul de culoare albastru deschis, ca porţiunile cu apă ale globului pământesc, celălalt într-o nuanţă palidă de lavandă, ca pastilele parfumate franţuzeşti? în mod sigur trebuie să le fi observat ţinuta militărească, luciul puternic al pantofilor, cravatele ţipătoare. Probabil că simţise contrastul dintre aerul încrezător al tinerilor şi cel al cartierului călcat în picioare, dar, indiferent ce a simţit ea în acel moment, reacţia ei complexă a ajuns la mine sub forma unei singure imagini, care atunci îi provocase un şoc.

Fesuri. Purtau fesuri. Accesoriul capilar moale, maroniu, cu creştetul teşit, al foştilor torţionari ai bunicilor mei. Căciulile numite după oraşul din Maroc de unde venea vopseaua de culoarea sângelui şi care (aşezate pe capetele soldaţilor) îi alungaseră pe bunicii mei din Turcia, mânjind pământul cu un maroniu închis. Şi iată-le din nou aici, în Detroit, pe capetele a doi negri arătoşi. (Şi fesurile vor mai apărea o dată în povestea mea, în ziua unei înmormântări, dar coincidenţa, fiind genul pe care numai viaţa ţi-o poate scoate în cale, e prea mare ca s-o trădez de pe-acum.)

Precaută, Desdemona traversă strada. Le spuse bărbaţilor că venise pentru anunţ. Unul din ei încuviinţă din cap.

— Trebuie să mergeţi prin spate, spuse el.

Politicos, o conduse pe o alee spre curtea din spate, bine măturată. În acel moment, ca la un semnal discret, uşa din spate se deschise larg şi Desdemona avu cel de-al doilea şoc. Se iviră două femei în *chador*. Bunicii mele îi păru că arătau ca musulmanele fervente din Bursa, în afară de culoarea hainelor. Chadorul nu era negru. Era alb. Începea la bărbie şi atârna până jos, la glezne. Părul le era acoperit de o broboadă albă. Nu purtau văl, dar când se apropiară, Desdemona văzu că aveau în picioare pantofi maro, de şcoală.

Fesuri, femei cu chador şi următorul lucru: o moschee, înăuntru, fosta sală McPherson fusese redecorată într-un stil maur. Însoţitoarele o conduseră pe Desdemona peste pardoseala geometrică. O duseră pe lângă nişte draperii groase, tivite cu ciucuri, care obturau lumina de afară. Nu se auzea niciun sunet în afară de foşnetul făcut de straiele femeilor şi, de undeva din depărtare, ceva ce suna ca o voce vorbind sau rugându-se. În cele din urmă o poftiră într-un birou, unde o femeie atârna un tablou.

— Eu sunt sora Wanda, spuse femeia fără să se întoarcă. Comandanta Supremă la Templul Nr. 1.

Purta un chador cu totul diferit, cu vipuşcă şi cu epoleţi. Tabloul pe care-l atârna înfăţişa o farfurie zburătoare planând deasupra New York-ului. Din ea izbucneau raze.

— Venit pentru slujbă?

— Da. Sunt mătăsar. Am multă experienţă. Ştiu să produc mătasea, să fac crescătoria de viermi, să ţes…

Sora Wanda se răsuci în loc. Îi scrută chipul Desdemonei.

— Avem o problemă. Eşti ce?

— Sunt grecoaică.

— Grecoaică, hm. Asta-i ceva alb, aşa-i? Te-ai născut în Grecia?

— Nu. Din Turcia. Venim din Turcia. Soţul meu şi eu, la fel.

— Turcia! De ce nu spui aşa? Turcia e o ţară musulmană. Eşti musulmană?

— Nu, grecoaică. Biserica Ortodoxă.

— Dar te-ai născut în Turcia.

— *Ne*[34].

— Cum?

— Da.

— Şi ai tăi vin din Turcia?

— Da.

— Deci probabil că v-aţi amestecat un pic pe-acolo, aşa-i? Nu eşti chiar albă-albă.

Desdemona ezită.

— Vezi tu, încerc să văd cum putem rezolva, continuă sora Wanda. Pastorul Fard, care a venit la noi din oraşul sfânt Meca, vrea mereu să inoculeze la noi importanţa încrederii în sine. Nu te mai poţi baza pe albi. Trebuie să facem noi pentru noi, pricepi?

Îşi coborî vocea.

— Problema e că n-a venit niciunul de ispravă pentru anunţ. A venit lume aici, a *spus* că ştie mătasea, dar n-au ştiut nimic. Au vrut doar să se angajeze şi să fie daţi afară. Să ia salaru pe o zi.

Îşi miji ochii.

— Tu asta pui la cale?

— Nu, eu vreau numai angajare. Fără dat afară.

— Dar ce tu eşti? Greacă, turcă, ce?

Desdemona ezită iar. Se gândi la copiii ei. Îşi imagină că se întoarce acasă la ei fără nimic de mâncare. Şi apoi înghiţi în sec.

— Toţi amestecaţi. Turci, greci, toţi totuna.

— Asta am vrut să aud. Sora Wanda zâmbi larg.

— Pastorul Fard şi el amestecat. Hai să-ţi arăt ce ne trebuie.

O conduse pe Desdemona pe un coridor lung, lambrisat, printr-o centrală telefonică şi într-un alt

hol, mai întunecat, în capătul îndepărtat draperii lungi izolau vestibulul principal. Doi paznici tineri stăteau în poziţie de drepţi.

— Dacă vii să lucrezi pentru noi, trebuie să ştii câteva lucruri. Niciodată, orice ar fi, să nu treci de perdelele alea. Acolo templul principal, unde pastorul Fard ţine predicile lui. Tu stai aici în spate, în sectorul femeilor. Cel mai bine acoperă şi părul. Cu pălăria aia ţi se văd urechile şi ar fi o ispită.

Desdemona îşi atinse instinctiv urechile, privind înapoi spre paznici. Expresia lor rămase impasibilă. Se întoarse, urmând-o pe Comandanta Supremă.

— Hai să-ţi arăt activitatea pe care o avem, spuse sora Wanda. Avem de toate. Nu ne trebuie decât nişte… mă rog, pricepere.

O luă pe scări în sus, iar Desdemona o urmă. (Sunt multe trepte de urcat, trei etaje, şi sora Wanda are genunchii sensibili, aşa că le trebuie ceva timp să ajungă sus.

Le las acolo, urcând scările, până vă explic în ce se băgase bunica mea.)

„Cândva, în vara anului 1930, un vânzător ambulant amabil, dar oarecum misterios, îşi făcu brusc apariţia în ghetoul negrilor din Detroit”. (Citez din cartea *Musulmanii negri din America*, de C. Eric Lincoln.) „Trecea drept arab, deşi identitatea sa rasială şi naţională rămân neatestate. A fost binevenit în casele afro-americanilor însetaţi de cultură, dornici să-i cumpere mătăsurile şi artefactele, despre care el pretindea că sunt cele purtate de negri în ţara lor de origine, de dincolo de ocean… Clienţii lui erau aşa de nerăbdători să afle despre propriul lor trecut şi al ţării din care se trăgeau, încât comerciantul începu curând să ţină întruniri dintr-o casă în alta, prin toată comunitatea.

La început «profetul», cum ajunsese să i se spună, îşi limitase învăţăturile la relatarea unora

dintre experienţele lui în ţări străine, la avertismente împotriva anumitor mâncăruri şi la sugestii pentru îmbunătăţirea condiţiei fizice a ascultătorilor. Era binevoitor, prietenos, modest şi răbdător”.

„O dată ce stârnise interesul gazdei sale” (trecem acum *la un bărbat original* de Claude Andrew Clegg II), „[comerciantul] îşi concentra discursul comercial în jurul istoriei şi viitorului afro-americanilor. Tactica se dovedi bună şi în cele din urmă o perfecţiona până în punctul în care întrunirile de negri curioşi se ţineau în locuinţe particulare. Mai târziu pentru predicile sale s-au închiriat săli publice şi în mijlocul Detroitului copleşit de sărăcie luă formă o structură organizatorică a acestei «Naţiuni a Islamului».”

Comerciantul avea multe nume. Câteodată îşi spunea domnul Farrad Mohammad sau domnul F. Mohammad Ali. Alteori se prezenta sub numele de Fred Dodd, profesorul Ford, Wallace Ford, W.D. Ford, Wali Farrad, Wardell Fard sau W.D. Fard. Avea la fel de multe origini. Oamenii susţineau că era un negru jamaican, al cărui tată era musulman sirian. Un zvon spunea că era un arab palestinian care stârnise agitaţii rasiale în India, Africa de Sud şi Londra înainte să se mute în Detroit. Exista o legendă conform căreia era fiul unor oameni avuţi din tribul Koreish, tribul profetului Mohamed însuşi, în timp ce dosarele FBI arătau că Fard se născuse ori în Noua Zeelandă, ori în Portland, statul Oregon, din părinţi ori Hawaiieni, ori britanici şi polinezieni.

Un lucru e sigur: în 1932 Fard deja fondase Templul Nr. 1 în Detroit. Pe scările din spate ale acestuia urca acum Desdemona.

— Vindem mătăsurile direct din templu, îi explică sora Wanda de deasupra ei. Facem singuri hainele, după tiparele pastorului Fard însuşi. După hainele strămoşilor noştri din Africa. Pe vremuri comandam materialul şi noi doar coseam hainele.

Dar cu Cri… za asta, materialele sunt din ce în ce mai greu de obţinut. Aşa că pastorul Fard el a avut una din revelaţiile lui. A venit la mine o dimineaţă şi spus: „Trebuie să deţinem mijloacele şi scopurile sericiculturii însăşi”. Aşa vorbeşte el. Elocvent? Omu ăsta te ameţeşte vorbind.

Urcând, Desdemona începea să-şi dea seama cum stau lucrurile. Costumele elegante ale bărbaţilor de afară. Decoraţiunile dinăuntru. Sora Wanda ajunse sus:

— Aici e grupa noastră de pregătire.

Şi deschise larg uşa. Desdemona păşi pe ultima treaptă şi le văzu.

Douăzeci şi trei de adolescente, toate îmbrăcate în chador colorat şi cu basma pe cap, cosind la pânze. Nici măcar nu-şi ridicară privirile de la ce lucrau când Comandanta Supremă o aduse pe necunoscută. Cu capetele plecate, cu gurile ţinând evantaie de ace cu gămălie, cu pantofii de piele acoperiţi de tiv apăsând pedale nevăzute, acestea continuau producţia.

— Asta ar fi Grupa noastră de Instruire şi Cultură Generală pentru Fetele Musulmane. Vezi cât sunt de cuminţi şi de respectuoase? Nu scot o vorbă neîntrebate. „Islam” înseamnă supunere. Ştiai? Dar să întorc la motivul pentru care dat anunţul. Ni se termină materialele. Toată lumea a închis afacerea, pare.

O conduse pe Desdemona în celălalt capăt al camerei. Acolo era o cutie de lemn deschisă, plină cu pământ.

— Aşa că ce-am făcut? Am comandat viermii ăştia de mătase de la o firmă. Ştii, prin poştă. O să mai vină alţii. Problema e că nu pare să le placă aici, în De… troit. Eu nu dau vina pe ei. Tot mor întruna şi când mor? Pfiuu, ce putoare! Iisuse Hris…

Se opri, controlându-se.

— Doar o expresie. Am fost crescută în spirit creştin. Ascultă, cum spuneai că te cheamă?

— Desdemona.

— Ascultă, Des, înainte să devin Comandanta Supremă, am fost coafeză şi manichiuristă. N-am crescut la fermă, înţelegi? Vezi tu mâini bătucite? Dă-mi o mână de ajutor. Zi, ce le place lu' indivizii ăştia, viermii de mătase? Cum îi facem, mă rog, să mătăseze?

— Muncă grea.

— Nu contează.

— Trebuie bani.

— Avem destui.

Desdemona luă un vierme zbârcit, pe jumătate mort. Îi gânguri ceva în greceşte.

— Ascultaţi aici, surioarelor, spuse sora Wanda şi, toate în acelaşi timp, fetele se opriră din cusut, îşi încrucişară mâinile în poală şi o priviră cu atenţie. Această nouă doamnă o să ne înveţe să facem mătase. E mulatră, ca pastorul Fard, şi o să ne aducă înapoi ştiinţa artei pierdute a poporului nostru. Ca să putem face pentru noi.

Douăzeci şi trei de perechi de ochi se îndreptară spre Desdemona. Ea îşi luă inima-n dinţi. Traduse în engleză ceea ce voia să spună şi o repetă în gând de două ori înainte să o spună cu voce tare:

— Ca să faceţi mătase bună, rosti ea, începându-şi orele predate Grupei de Instruire şi Cultură Generală pentru Fetele Musulmane, trebuie să fiţi pure.

— Încercăm, Des. Slăvit fie Allah. Încercăm.

Şmecherologie

Aşa a ajuns bunica mea să lucreze pentru Naţiunea Islamului. Ca femeie de serviciu care lucra în Grosse Pointe, venea şi pleca pe uşa din spate. În loc de pălărie purta o basma care-i acoperea urechile irezistibile. Nu vorbea decât în şoaptă. Nu punea întrebări şi nu se plângea. Având în vedere că trăise într-o ţară condusă de alţii, totul i se părea cunoscut. Fesurile, covoarele de

rugăciune, semilunile; era, într-un fel, ca şi cum s-ar fi întors acasă.

Pentru cei care locuiau în Groapa Neagră era ca şi cum ar fi călătorit spre o altă planetă. Pe uşile de intrare ale templului, într-o dulce inversare a majorităţii intrărilor americane, negrii intrau, în vreme ce albii rămâneau afară. Tablourile care erau înainte în hol – peisaje aprinse cu Manifest Destiny[35], scene cu indieni măcelăriţi – fuseseră duse jos, în subsol. În locul lor erau acum ilustraţii din istoria Africii: un prinţ şi o prinţesă plimbându-se pe lângă un râu de cristal, un conclav de învăţaţi negri discutând într-un forum în aer liber.

Lumea venea la Templul Nr. 1 ca să asculte predicile lui Fard. De asemenea, veneau pentru cumpărături. În vechea garderobă sora Wanda expunea articolele despre care Profetul spunea că sunt „similare cu cele pe care negrii le foloseau în patria lor din est". Încreţea materialele irizate în lumină şi convertiţii se înghesuiau să plătească. Femeile dădeau uniforma de slujnică a subordonării pe chadorul alb al emancipării. Bărbaţii dădeau salopetele opresiunii pe costumele de mătase ale demnităţii. Casa de marcat a templului dădea pe-afară. În vremuri grele, moscheea era prosperă. Ford închidea fabrici, dar pe strada Hastings, la numărul 3408, la Fard era deschis.

De sus, de la etajul al treilea, Desdemona nu vedea mai nimic din toate acestea. Îşi petrecea dimineţile predând la clasă, iar după-amiezile în Camera Mătăsii, unde erau ţinute materialele netăiate. Într-o dimineaţă şi-a adus cutia pentru viermi de mătase ca s-o arate la lume. Cutia a circulat prin clasă, iar ea a spus povestea călătoriei acesteia: cum o cioplise bunicul ei din lemn de măslin şi cum supravieţuise unui incendiu. Reuşi să o facă fără să spună nimic peiorativ despre coreligionarii elevelor. De fapt, fetele erau aşa de drăguţe şi de prietenoase, încât Desdemona îşi

amintea cum fusese pe vremea când grecii şi turcii se înţelegeau bine.

Cu toate acestea, negrii încă erau ceva nou pentru *yia yia* mea. Se şoca făcând diverse descoperiri.

— În palmă, îl informă ea pe soţul ei, *mavros* sunt albi ca şi noi.

Sau:

— *Mavros* n-au cicatrice, doar cucuie. Sau:

— Ştii cum se bărbieresc bărbaţii *mavrol* cu un praf! Am văzut prin vitrina unei frizerii.

Trecând pe străzile din Groapa Neagră, Desdemona era oripilată de modul în care trăiau oamenii.

— Nimeni nu mătură. Stă gunoiul pe prispă şi nu-l mătură nimeni. Îngrozitor.

Dar la templu lucrurile erau altfel. Bărbaţii munceau din greu şi nu beau. Fetele erau curate şi cinstite.

— Domnul Fard ăsta face o treabă ca lumea, spuse ea la masa de duminică.

— Te rog, i-o tăie Sourmelina. Am lăsat în Turcia vălurile negre.

Dar Desdemona clătină din cap:

— Fetelor ăstora americane nu le-ar strica un văl-două. Profetul însă rămase ascuns pentru Desdemona. Fard era ca un zeu: prezent pretutindeni şi vizibil niciunde. Strălucirea lui persista în ochii oamenilor care plecau de la o predică. Se exprima în legi dietetice, care aprobau mâncărurile indigene din Africa – napii, maniocul – şi interziceau consumul de carne de porc. Destul de des, Desdemona vedea maşina lui Fard-un Chrysler coupé nou-nouptarcată în faţa templului, întotdeauna părea proaspăt spălată şi ceruită, cu bara de crom lustruită. Dar nu-l vedea niciodată pe Fard la volan.

— Cum vrei să-l vezi dacă-i Dumnezeu? întrebă Lefty amuzat într-o noapte, când se pregăteau să se culce.

Desdemona stătea întinsă şi zâmbea, de parcă ar fi gâdilat-o salariul pe prima săptămână de lucru, ascuns sub saltea.

— Trebuie să am o revelaţie, spuse ea.

Primul ei proiect la Templul Nr. 1 a fost să transforme W.C.-ul din curte într-o crescătorie de viermi de mătase. Apelând la Fructele Islamului, cum era cunoscută aripa militară a Naţiunii, a stat şi s-a uitat cum tinerii bărbaţi trăgeau scaunul de lemn din baraca rahitică. Au acoperit haznaua cu pământ şi au dat jos calendarele cu femei goale de pe pereţi, abătându-şi ochii în timp ce aruncau la gunoi materialele compromiţătoare. Au pus rafturi şi au perforat acoperişul pentru ventilaţie. În ciuda eforturilor lor, persista un miros urât.

— Staţi liniştiţi, le spuse Desdemona. Asta nu-i nimic în comparaţie cu viermii de mătase.

La etaj, Grupa de Instruire şi Cultură Generală pentru Fetele Musulmane împletea tăvi pentru hrănit viermii. Desdemona încerca să salveze lotul iniţial de viermi de mătase. Îi ţinea la căldură, sub lumină electrică, şi le cânta melodii greceşti, dar viermii nu se lăsau păcăliţi. Scoţându-şi capul din găoacele negre, dădeau de aerul uscat, de interior, şi de soarele fals al becurilor şi începeau să se încreţească.

— Mai vine o tură, spuse sora Wanda ca să alunge acest insucces. Vin direct aici.

Zilele treceau. Desdemona se obişnui cu palmele palide ale mâinilor negre. Se obişnui să intre pe uşa din spate şi să nu vorbească până când nu i se adresa cineva. Când nu le învăţa pe fete, aştepta sus, în Camera Mătăsii.

Camera Mătăsii: se cade să-i facem o descriere. (Atât de multe s-au întâmplat în spaţiul acela de patru metri jumate pe şase: a vorbit Dumnezeu, bunica mea şi-a renegat neamul, creaţia a fost explicată – şi asta numai pentru început.) Era o încăpere micuţă, cu tavanul jos şi cu o masă de tăiat materialele într-un capăt. Suluri de mătase

stăteau rezemate de pereţi. Senzaţia de pluş se întindea de la podea până-n tavan, ca-n interiorul unei cutii pentru bijuterii. Materialele erau din ce în ce mai greu de procurat, dar sora Wanda făcuse provizii serioase.

Uneori mătasea părea să danseze. Mişcată de curenţi de aer cu origine misterioasă, materialele fluturau şi pluteau deasupra încăperii. Desdemona trebuia să prindă pânza şi să o ruleze la loc.

Şi într-o zi, în mijlocul unui *pas de deux* fantomatic – o mătase verde conducea, în timp ce Desdemona o urma –, auzi o voce.

— M-AM NĂSCUT ÎN SFÂNTUL ORAŞ MECCA PE 17 FEBRUARIE 1877.

La început i se păru că se strecurase cineva în cameră. Dar când se întoarse, văzu că nu era nimeni.

— TATĂL MEU ERA ALPHONSO, UN BĂRBAT DIN TRIBUL SHABAZZ, NEGRU CA ABANOSUL. PE MAMA MEA O CHEMA BABY GEE. ERA CAUCAZIANĂ. O DIAVOLIŢĂ.

O ce? Desdemona n-auzea prea bine. Şi nici nu putea localiza vocea. Acum părea să vină din podea.

— TATĂL MEU A CUNOSCUT-O PE DEALURILE DIN ESTUL ASIEI. A VĂZUT CĂ ARE POTENŢIAL. A CONDUS-O PE DRUMUL CEL DREPT PÂNĂ CÂND A DEVENIT O MUSULMANĂ PIOASĂ.

Nu ce spunea vocea îi trezea Desdemonei curiozitatea (nu prea înţelegea ce spune), ci sunetul vocii, un bas adânc care-i făcea sternul să vibreze. Lăsă mătasea dansatoare să cadă. Îşi plecă în jos capul îmbrobodit, ca să asculte. Şi când vocea începu din nou, îi căută sursa prin sulurile de mătase.

— DE CE S-A ÎNSURAT TATĂL MEU CU O DIAVOLIŢĂ CAUCAZIANĂ? PENTRU CĂ ŞTIA CĂ FIULUI SĂU ÎI ERA SORTIT SĂ

RĂSPÂNDEASCA ÎNVĂŢĂTURA ÎN PARTEA PIERDUTĂ A TRIBULUI LUI SHABAZZ.

Trei, patru, cinci suluri şi iat-o: o gură de încălzire. Şi vocea se auzea acum mai tare.

— AŞADAR, A SIMŢIT CĂ EU, FIUL LUI, TREBUIE SĂ AM O CULOARE A PIELII CARE SĂ-MI PERMITĂ SĂ AM DE-A FACE ŞI CU ALBII, ŞI CU NEGRII, ÎN MOD DREPT ŞI JUST. AŞA CĂ IATĂ-MĂ, UN MULATRU, CA MUSA, CEL DINAINTEA MEA, CEL CARE LE-A ADUS EVREILOR PORUNCILE.

Din adâncurile clădirii se înălţa vocea Profetului. Începea în aulă, cu trei etaje mai jos. Se strecura în jos, prin trapa de pe scenă, din care, la vechile întruniri ale tutungiilor, răsărea fata Rondega, purtând ca veşmânt doar o panglică de trabuc. Vocea reverbera în spaţiul îngust care ducea spre culise, după care intra într-un canal de încălzire şi circula de jur-împrejurul clădirii, ajungând distorsionată şi cu ecou, până când izbucnea fierbinte prin grătarul în faţa căruia îngenunchea acum Desdemona.

— EDUCAŢIA MEA, CA ŞI SÂNGELE REGAL CARE-MI CURGE PRIN VENE, M-AR FI PUTUT FACE SĂ CAUT O POZIŢIE DE LIDER. DAR MI-AM AUZIT UNCHIUL PLÂNGÂND, FRAŢILOR. MI-AM AUZIT UNCHIUL DIN AMERICA PLÂNGÂND.

Acum reuşea să detecteze un vag accent. Aşteptă să audă mai mult, dar nu urmă decât tăcerea. Un miros de sobă o lovi în faţă. Se aplecă şi mai jos, ascultând. Dar următoarea voce pe care o auzi era a surorii Wanda, pe culoar.

— Iu-huu! Des! Te aşteptăm. Aşa că se desprinse.

Bunica mea a fost singura persoană albă care l-a auzit vreodată pe W.D. Fard predicând şi pricepea mai puţin de jumătate din ce zicea. Era rezultatul acusticii proaste a canalului de încălzire, a propriei ei engleze deficitare şi a faptului că îşi ridica

mereu capul ca să audă dacă nu venea cineva. Desdemona ştia că îi este interzis să asculte predicile lui Fard. Ultimul lucru pe care-l voia era să-şi rişte noua slujbă. Dar nu avea unde altundeva să se ducă.

În fiecare zi, la ora unu, grătarul începea să zăngăne. La început auzea zgomotul oamenilor care veneau în aulă. Acesta era urmat de cântece de slavă. Punea mai multe suluri de mătase în faţa grătarului, ca să înăbuşe zgomotul. Îşi muta scaunul în cel mai îndepărtat colţ al Camerei Mătăsii. Dar nimic n-o ajuta.

— PROBABIL CĂ VĂ AMINTIŢI CĂ ÎN ULTIMA PREDICĂ V-AM SPUS CUM A FOST DEPORTATĂ LUNA, DA?

— Nu, eu nu-mi amintesc, spuse Desdemona.

— ACUM ŞAIZECI DE TRILIOANE DE ANI UN SAVANT-ZEU A SĂPAT O GAURĂ DE-A CURMEZIŞUL PĂMÂNTULUI, A UMPLUT-O CU DINAMITĂ ŞI A ÎMPĂRŢIT PĂMÂNTUL ÎN DOUĂ. BUCATA CEA MICĂ DINTRE CELE DOUĂ A DEVENIT LUNA. VĂ AMINTIŢI ASTA?

Bunica mea îşi ţinea mâinile strânse peste urechi. Pe chipul ei stăruia o expresie de refuz. Dar printre buze i se strecură o întrebare:

— Cineva a aruncat Pământul în aer? Cine?

— ASTĂZI VREAU SĂ VĂ POVESTESC DESPRE UN ALT SAVANT-ZEU. UN SAVANT MALEFIC. CU NUMELE DE IACUB.

Şi acum degetele i se răsfirară, îngăduindu-i vocii să-i ajungă la urechi…

— IACUB A TRĂIT ACUM OPT MII PATRU SUTE DE ANI, ÎN CICLUL PREZENT DE DOUĂZECI ŞI CINCI DE MII DE ANI AL ISTORIEI. AVEA ACEST IACUB UN CRANIU NEOBIŞNUIT DE MARE. UN BĂRBAT DEŞTEPT. UN BĂRBAT STRĂLUCIT. UNUL DINTRE ÎNŢELEPŢII DE SEAMĂ AI NAŢIUNII ISLAMULUI. ACEST BĂRBAT A

DESCOPERIT SECRETELE MAGNETISMULUI CÂND AVEA NUMAI ŞASE ANI. JUCÂNDU-SE CU DOUĂ BUCĂŢI DE METAL, LE-A LIPIT UNA DE ALTA ŞI A DESCOPERIT ACEA FORMULĂ ŞTIINŢIFICĂ: MAGNETISMUL.

Ea însăşi ca un magnet, vocea îşi făcea efectul asupra Desdemonei. Acum îi trăgea mâinile în lături. O făcea să se aplece mai tare în scaunul ei.

— DAR IACUB NU S-A MULŢUMIT CU MAGNETISMUL. CU CRANIUL LUI IMENS, A*MAI AVUT ŞI ALTE IDEI MĂREŢE. ŞI AŞA, ÎNTR-O ZI IACUB S-A GÂNDIT ÎN SINEA LUI CA DACĂ AR PUTEA CREA O RASĂ DE OAMENI COMPLET DIFERIŢI DE PRIMII OAMENIIDIFERIŢI GENETIC –, ACEA RASĂ AR PUTEA AJUNGE SĂ DOMINE POPORUL NEGRU PRIN ŞMECHEROLOGIE.

…Şi când nu era de-ajuns să se aplece, se ducea mai aproape. Mergea în celălalt capăt al camerei, dădea sulurile de mătase la o parte, îngenunchea în faţa grătarului, iar Fard îşi continua expunerea:

— FIECARE NEGRU E FĂCUT DIN DOI GERMENI: UN GERMEN NEGRU ŞI UN GERMEN MARO. AŞA CĂ IACUB A CONVINS CINCIZECI ŞI NOUĂ DE MII NOUĂ SUTE NOUĂZECI ŞI NOUĂ DE MUSULMANI SĂ EMIGREZE PE INSULA PELAN. INSULA PELAN E ÎN MAREA EGEE. O SĂ O GĂSIŢI ÎN ZIUA DE AZI PE HĂRŢILE EUROPENE, SUB UN NUME FALS. PE ACEASTĂ INSULĂ I-A ADUS IACUB PE CEI CINCIZECI ŞI NOUĂ DE MII NOUĂ SUTE

NOUĂZECI ŞI NOUĂ DE MUSULMANI AI LUI. ŞI ACOLO ŞI-A ÎNCEPUT ALTOIREA.

Acum auzea şi alte lucruri. Paşii lui Fard, care umbla pe scenă. Scârţâitul pe care-l făceau scaunele când ascultătorii lui se aplecau în faţă, sorbindu-i fiecare cuvânt.

— ÎN LABORATOARELE LUI DIN PELAN, IACUB I-A ÎMPIEDICAT PE TOŢI OAMENII NEGRI AUTENTICI SĂ SE REPRODUCĂ. DACĂ O FEMEIE NEAGRĂ NĂŞTEA UN COPIL, ACEL COPIL ERA UCIS. IACUB I-A LĂSAT ÎN VIAŢĂ DOAR PE COPIII MARO. ÎI LĂSA SĂ SE ÎMPERECHEZE DOAR PE OAMENII CU PIELEA MARO.

— Groaznic! spuse Desdemona sus, la etajul al treilea. Groaznic individ, Iacub ăsta.

— AŢI AUZIT DE TEORIA DARWINIANĂ A SELECŢIEI NATURALE? ACEASTA ERA SELECŢIE NENATURALĂ. PRIN ALTOIREA LUI ŞTIINŢIFICĂ, lă CUB A PRODUS PRIMII OAMENI GALBENI ŞI ROŞII. DAR NU S-A OPRIT AICI. A CONTINUAT SĂ ÎMPERECHEZE ODRASLELE DESCHISE LA CULOARE ALE ACELOR OAMENI. ÎN MULŢI, MULŢI ANI, A SCHIMBAT GENETIC OMUL NEGRU, GENERAŢIE CU GENERAŢIE, FĂCÂNDU-L MAI PALID ŞI MAI SLAB, DILUÂNDU-I JUSTEŢEA ŞI MORALITATEA, CĂLĂUZINDU-L PE CĂILE RĂULUI. ŞI APOI, FRAŢII MEI, ÎNTR-O BUNĂ ZI IACUB S-A OPRIT. ÎNTR-O ZI IACUB ŞI-A TERMINAT TREABA. ŞI CE CREASE RĂUTATEA LUI? AŞA CUM V-AM MAI SPUS: CINE SE-ASEAMĂNĂ, SE-ADUNĂ. IACUB CREASE OMUL ALB! NĂSCUT DIN MINCIUNĂ. NĂSCUT DIN OMUCIDERE. O RASĂ DE DIAVOLI CU OCHI ALBAŞTRI.

Afară, Grupa de Instruire şi Cultură Generală pentru Fetele Musulmane instala tăviţe pentru viermii de mătase. Munceau în tăcere, visând cu ochii deschişi la tot felul de lucruri. Ruby James se gândea cât de bine arătase John 2X în acea dimineaţă şi se întreba dacă aveau să se căsătorească într-o bună zi. Darlene Wood începea să se supere din cauză că toţi fraţii ei scăpaseră de numele de sclavi, dar pastorul Fard încă nu

ajunsese la fete, aşa că ea era încă Darlene Wood. Lily Hale se gândea aproape numai la coafura cu permanent pe care o ascunsese sub basma şi la cum avea să scoată diseară capul pe geamul de la dormitorul ei, prefăcându-se că se uită cum e vremea, ca s-o vadă Lubbock T.

Hass, vecinul ei. Betty Smith se gândea *Mărit fie Allah Mărit fie Allah Mărit fie Allah*. Millie Little voia gumă.

Între timp, la etaj, cu obrajii fierbinţi de la aerul care ieşea pe gura de încălzire, Desdemona opunea rezistenţă la noua întorsătură din firul poveştii.

— Diavoli? Toţi oamenii albi?

Pufni din nas. Se ridică de pe jos, scuturându-se de praf.

— Ajunge! Nu mai ascult ce spune dementul ăsta. Eu lucrez. Ei mă plătesc. Asta-i tot.

Dar a doua zi dimineaţa era înapoi la templu. La ora unu vocea începea să vorbească şi bunica mea asculta iar:

— ŞI ACUM HAIDEŢI SĂ FACEM O COMPARAŢIE PSIHOLOGICĂ ÎNTRE RASA ALBĂ ŞI OAMENII ORIGINALI. OASELE ALBE, DIN PUNCT DE VEDERE ANATOMIC, SUNT MAI FRAGILE. SÂNGELE ALB E MAI SUBŢIRE. ALBII AU CEL MULT O TREIME DIN FORŢA FIZICĂ A NEGRILOR. CINE POATE NEGA ASTA? CE VĂ SPUN DOVEZILE PE CARE LE-AŢI VĂZUT CU PROPRIII VOŞTRI OCHI?

Desdemona se opuse sonor. Ridiculiza declaraţiile lui Fard. Dar pe măsură ce zilele treceau, se trezi că desfăşoară supusă mătasea în faţa gurii de încălzire, ca să-i fie mai moale la genunchi. Îngenunchea şi se apleca, lipindu-şi urechea de grătar, cu fruntea aproape atingându-i podeaua.

— E doar un şarlatan, spuse ea. Ia banii tuturor. Totuşi rămase locului. Într-o clipă, sistemul de încălzire avea să zbârnâie de la ultimele revelaţii.

Ce se întâmpla cu Desdemona? Se lăsa oare influenţată de vocea fără trup a lui Fard? Ea, care fusese întotdeauna receptivă la o voce adâncă, de preot? Sau pur şi simplu, după zece ani petrecuţi în oraş, devenea cetăţeancă a Detroitului, asta însemnând că vedea totul în alb şi negru?

Mai există o ultimă posibilitate. Ar fi posibil ca sentimentul de vinovăţie al bunicii mele, acea spaimă paludică, umedă, care o inunda pe dinăuntru cu regularitate, ca un anotimp ploios, ar fi posibil ca acest virus incurabil să o fi făcut receptivă la farmecul lui Fard. Atinsă de flagelul păcatului, simţea ea oare că acuzaţiile lui Fard aveau greutate? Lua condamnările lui rasiale la modul personal?

Într-o noapte îl întrebă pe Lefty:

— Crezi că e ceva în neregulă cu copiii?

— Nu. Sunt foarte bine.

— De unde ştii?

— Uită-te la ei.

— Ce-i cu noi? Cum am putut să facem aşa ceva?

— Nu-i nimic cu noi.

— Ba nu, Lefty. Nu suntemşi începu să plângă… nu suntem oameni buni.

— Copiii sunt bine. Suntem fericiţi. Toate au rămas acum în urmă.

Dar Desdemona se aruncă pe pat.

— De ce te-am ascultat? suspină ea. De ce n-am sărit în apă, cum a făcut restul lumii?

Bunicul meu încercă să o îmbrăţişeze, dar ea se scutură.

— Nu mă atinge!

— Des, te rog…

— Mai bine muream în incendiu! Jur! mai bine muream în Smirna!

Începu să-şi supravegheze copiii îndeaproape. Până acum, în afară de o sperietură – la cinci ani Milton fusese la un pas de moarte de la o mastoidită –, fuseseră amândoi sănătoşi. Când se

tăiau, sângele li se coagula. La şcoală Milton avea note bune, iar Zoe peste medie. Dar pe Desdemona n-o liniştea nimic din toate astea. Aştepta întruna să se întâmple ceva – vreo boală, vreo anomalie –, temându-se că pedeapsa pentru păcatul ei avea să fie îndreptată, în cel mai crunt mod posibil, nu asupra sufletului ei, ci asupra corpurilor copiilor ei.

Simt cum s-a schimbat casa în lunile de dinaintea anului 1933. O răceală trecea prin cărămizile ei spălăcite, invadându-i camerele şi stingând candela care ardea în hol. Un vânt rece care flutura paginile cărţii de vise a Desdemonei, pe care ea o consulta, căutând interpretarea unor vise din ce în ce mai coşmareşti. Vise despre microbi ai copiilor, care bolboroseau, se divizau. Despre creaturi hidoase care se întrupau din spumă albă. Acum evita orice fel de partidă amoroasă, chiar şi vara, chiar şi după trei pahare de vin băute la vreo onomastică. După un timp Lefty încetă să mai insiste. Bunicii mei, cândva atât de inseparabili, se îndepărtară unul de celălalt. Când Desdemona pleca dimineaţa spre Templul Nr. 1, Lefty dormea, după ce ţinuse bodega deschisă toată noaptea. Apoi dispărea în subsol înainte ca ea să se întoarcă acasă.

Pe aripile acestui vânt rece, care a tot bătut în vara indiană a anului 1932, mă las purtat în jos, pe scările care duc la subsol, şi îl văd pe bunicul meu într-o dimineaţă, numărând bani. Lipsit de tandreţea bunicii mele, Lefty Stephanides se concentra la muncă. Afacerea lui trecuse însă prin nişte schimbări. Ca răspuns la scăderea numărului de clienţi ai bodegii, bunicul meu se diversificase.

E într-o marţi, puţin după ora opt dimineaţa. Desdemona a plecat la lucru. Şi în geamul de la stradă o mână ia icoana cu Sfântul Gheorghe de la vedere. Lângă bordură trage un Daimler vechi. Lefty se grăbeşte să iasă şi se urcă în maşină, pe bancheta din spate.

Noii parteneri de afaceri ai bunicului meu: pe scaunul din faţă stă Mabel Reese, de douăzeci şi şase de ani, din Kentucky, cu ruj pe buze, emanând un miros de păr pârlit de la ondulatul de dimineaţă.

— În Paducah, îi spune ea şoferului, e un tip surd care are un aparat de fotografiat. Merge în sus şi-n jos pe malul râului şi face poze. Să vezi ce ciudăţenii prinde.

— Ca şi mine, răspunde şoferul. Doar că ale mele scot bani.

Maurice Plantagenet, cu aparatul său Kodak aşezat pe bancheta din spate, lângă Lefty, îi zâmbeşte lui Mabel şi iese pe Jefferson Avenue. Plantagenet consideră că trece printr-o perioadă nocivă pentru înclinaţiile sale artistice. În timp ce se îndreaptă spre Belle Isle, le ţine o prelegere despre istoria fotografiei, cum a inventat-o Nicephore Niepce şi cum Daguerre a cules toţi laurii. Descrie prima fotografie făcută vreodată unui om, o scenă de stradă din Paris fotografiată cu un timp de expunere atât de lung, că nu se vede niciunul dintre pietonii grăbiţi, în afară de o siluetă solitară care se oprise să-şi lustruiască pantofii.

— Şi eu vreau să intru în cărţile de istorie. Dar nu cred că asta e chiar cea mai potrivită cale.

Pe Belle Isle, Plantagenet pilotează Daimlerul pe Central Avenue. Totuşi, în loc s-o ia spre Ştrand, o coteşte pe o stradă neasfaltată, care se înfundă. Parchează şi coboară cu toţii. Plantagenet îşi aşază camera într-o lumină favorabilă, în timp ce Lefty se ocupă de automobil. Lustruieşte cu o batistă capacele de la roţi şi farurile, îndepărtează cu piciorul noroiul de pe trepte, curăţă geamurile şi parbrizul. Plantagenet spune:

— Maestrul e gata.

Mabel Reese îşi dă jos haina. Dedesubt poartă doar un corset şi un portjartier.

— Unde să mă pun?

— Întinde-te pe capotă.

— Aşa?

— Mda. Perfect. Cu faţa spre capotă. Acum îndepărtează-ţi puţin picioarele.

— Aşa?

— Da. Acum întoarce capul şi uită-te spre cameră. Perfect, zâmbeşte. Ca şi cum aş fi iubitul tău.

Aşa era în fiecare săptămână. Plantagenet făcea pozele. Bunicul meu furniza modelele. Fetele nu erau greu de găsit. Veneau în bodegă seară de seară. Aveau nevoie de bani, ca toată lumea. Plantagenet vindea pozele unui distribuitor din centru şi îi dădea lui Lefty un procentaj din încasări. Formula era simplă: femei în lenjerie întinzându-se pe maşini. Fetele, sumar îmbrăcate, se întindeau pe bancheta din spate sau îşi dezveleau sânii pe bancheta din faţă sau reparau o pană de cauciuc, aplecându-se mai mult decât era cazul. De obicei era o singură fată, dar uneori erau şi câte două. Plantagenet scotea la iveală toate armoniile: între arcuirea unei fese şi aceea a unei aripi de maşină, între corset şi pliseurile tapiţeriei, între jartiere şi cureaua de ventilator. Fusese ideea bunicului meu. Amintindu-şi de comoara ascunsă a tatălui său, „Sermin, fata din Templul Plăcerii”, îi venise ideea să aducă la zi un ideal mai vechi. Zilele haremului trecuseră. Să înceapă era banchetei din spate! Automobilele erau noile domuri ale plăcerii, îl transformau pe omul de rând într-un sultan al şoselelor. Fotografiile lui Plantagenet sugerau picnicuri în locuri retrase. Fetele trăgeau un pui de somn pe treptele automobilului sau se aplecau să ia cricul din portbagaj. În toiul Crizei, când lumea nu avea bani de mâncare, bărbaţii făceau rost de bani pentru pozele erotice ale lui Plantagenet. Fotografiile îi asigurau lui Lefty un venit suplimentar regulat. Începu chiar să pună bani deoparte, lucru de care avea să profite mai târziu.

Din când în când, în pieţele de vechituri sau în vreo carte de fotografii dau de pozele vechi ale lui

Plantagenet, de obicei datate eronat în anii douăzeci, din cauza Daimlerului. Vândute în timpul Crizei cu cinci cenţi, acum fac mai mult de şase sute de dolari. Lucrările „artistice” ale lui Plantagenet au fost uitate, dar studiile sale erotice de femei cu automobile sunt şi acum în vogă. A reuşit să intre în cărţile de istorie în ziua lui liberă, când avea impresia că se compromite. Căutând prin dulăpioare, dau de femeile lui, cu lenjeria lor dichisită, cu zâmbetele lor forţate. Mă uit la chipurile acelea la care s-a uitat şi bunicul meu acum mulţi ani şi mă întreb: De ce a încetat Lefty să caute chipul surorii sale şi a început să caute altele, blonde cu buze subţiri, gangsteriţe cu crupe provocatoare? Era oare interesul său pentru acele modele doar unul material? Sau vântul rece care bătea prin casă îl îndemna să caute căldura în altă parte? Sau vina începuse să-l contamineze şi pe el, aşa că, pentru a se îndepărta de ceea ce înfăptuise, s-a pomenit cu toate aceste Mabel şi Lucy şi Dolores?

Nefiind în stare să răspund la asemenea întrebări, mă întorc la Templul Nr. 1, unde noii adepţi îşi consultă busolele, în formă de lacrimă, albe cu cifre negre, busolele au un desen al pietrei Kaaba1 în mijloc. Încă derutaţi de cerinţele noii lor religii, aceşti bărbaţi nu se roagă la vreo oră prestabilită. Dar cel puţin au aceste busole, cumpărate de la aceeaşi soră bună care le vinde şi hainele. Bărbaţii se învârt pas cu pas până când acele busolei indică numărul 34, codul numeric al Detroitului. Consultă săgeata cadranului ca să determine direcţia în care se află Meca.

— SĂ TRECEM ACUM LA CRANIOMETRIE. CE ESTE CRANIOMETRIA? ESTE MĂSURAREA ŞTIINŢIFICĂ A CREIERULUI, A CEEA CE ESTE CUNOSCUT ÎN COMUNITATEA MEDICALĂ SUB NUMELE DE „MATERIE CENUŞIE”. CREIERUL UNUI BĂRBAT ALB OBIŞNUIT

CÂNTĂREŞTE O SUTĂ ŞAPTEZECI DE GRAME. CREIERUL UNUI BĂRBAT NEGRU OBIŞNUIT CÂNTĂREŞTE DOUĂ SUTE TREISPREZECE GRAME.

Lui Fard îi lipseşte înflăcărarea unui pastor baptist, oratoria sa curajoasă, dar pentru publicul lui de creştini neloiali (şi un credincios ortodox) acesta se dovedeşte a fi un avantaj. S-au săturat de fervoarea divină, de ţipete şi de încruntături.

1. Piatră neagră, considerată sfântă, încorporată în altarul de la Meca. Kaaba este ţelul pelerinajului islamic şi marchează direcţia în care se întorc toţi musulmanii atunci când se roagă.

de respiraţia sacadată. S-au săturat de religia sclaviei, prin care Omul Alb îi convinge pe negri că servitutea e sfântă.

— TOTUŞI EXISTĂ UN LUCRU LA CARE RASA ALBĂ A ÎNTRECUT OAMENII ORIGINALI. PRIN DESTIN ŞI PRIN PROPRIA LOR PROGRAMARE GENETICĂ, RASA ALBĂ EXCELA ÎN ŞMECHEROLOGIE. TREBUIE SĂ V-O MAI SPUN? E CEVA CE ŞTIŢI DEJA. PRIN ŞMECHEROLOGIE, EUROPENII I-AU ADUS PE OAMENII ORIGINALI DIN MECCA ŞI DIN ALTE PĂRŢI DIN ASIA DE EST. ÎN 1555 UN COMERCIANT DE SCLAVI PE NUME JOHN HAWKINS A ADUS PRIMII MEMBRI DIN TRIBUL SHABAZZ PE ŢĂRMURILE ACESTEI ŢĂRI. 1555. NUMELE VASULUI? *IISUS*. ACESTE FAPTE SUNT ÎN CĂRŢILE DE ISTORIE. PUTEŢI SĂ VĂ DUCEŢI LA BIBLIOTECA PUBLICĂ DIN DETROIT SĂ VERIFICAŢI.

— CE S-A ÎNTÂMPLAT CU PRIMA GENERAŢIE DE OAMENI ORIGINALI DIN AMERICA? OMUL ALB I-A OMORÂT PRIN ŞMECHEROLOGIE. I-A OMORÂT, ASTFEL ÎNCÂT COPIII LOR SĂ CREASCĂ FĂRĂ SĂ ŞTIE DE POPORUL LOR, FĂRĂ SĂ ŞTIE DE UNDE VIN. URMAŞII ACELOR COPII,

URMAŞII ACELOR SĂRMANI ORFANI – ĂŞTIA SUNTEŢI VOI. VOI, CEI DIN ACEASTĂ ÎNCĂPERE. ŞI TOŢI AŞA-NUMIŢII NEGROTEI DIN GHETOURILE AMERICII. AM VENIT CA SĂ VĂ SPUN CINE SUNTEŢI. SUNTEŢI MEMBRII RĂTĂCIŢI AI TRIBULUI SHABAZZ.

Dar călătoriile prin Groapa Neagră n-o ajutau. Desdemona realiză acum de ce era atâta gunoi pe străzi: oraşul nu-l ridica. Proprietarii albi îşi lăsau blocurile să cadă în paragină, în timp ce continuau să crească preţul chiriilor. Într-o zi Desdemona văzu o vânzătoare albă refuzând să ia bani de la o clientă de culoare.

— Lasă-i pe tejghea, i-a spus aceasta.

Nu voia să-i atingă mina femeii! Şi în zilele alea măcinate de vinovăţie, când mintea îi era plină de teoriile lui Fard, bunica mea ajunse să-i înţeleagă punctul de vedere. Diavolii cu ochi albaştri erau pretutindeni prin oraş. Şi grecii aveau o vorbă veche: „Barba roşie şi ochii albaştri prevestesc diavolul”. Ochii bunicii mele erau căprui, dar asta n-o făcea să se simtă mai bine. Dacă era cineva diavol, atunci ea era acela. Nu putea să facă nimic ca să schimbe lucrurile. Dar putea să se asigure că nu avea să se mai întâmple. Se duse la doctorul Philobosian.

— E o metodă foarte drastică, Desdemona, îi spuse doctorul.

— Vreau să fiu sigură.

— Dar eşti încă tânără.

— Nu, doctore Phil, nu sunt, spuse ea pe un ton obosit. Am opt mii patru sute de ani.

Pe 21 noiembrie 1932 în ziarul *Detroit Times* apăru următorul titlu: „Scenă de sacrificiu uman la altar”. Urma articolul: „O sută de discipoli ai unui lider de cult negru, care este reţinut sub acuzaţia de sacrificiu uman pe un altar improvizat la el acasă, au fost convocaţi astăzi la poliţie pentru interogatoriu. Regele autoproclamat al Ordinului

Islamic este Robert Harris, de patruzeci şi patru de ani, de pe Bulevard\il Dubois, numărul 1429. Victima, pe care acesta recunoaşte că a lovit-o cu un levier şi a împuns-o în inimă cu un cuţit de argint, a fost James J. Smith, de patruzeci de ani, un negru care locuia în reşedinţa familiei Harris".

Acest Harris, care a ajuns să fie cunoscut drept „ucigaşul vrăjitor", se învârtise pe la Templul Nr. 1. Probabil citise „Lecţiile 1 şi 2 ale musulmanilor pierduţi şi regăsiţi" ale lui Fard, inclusiv pasajul „TOŢI MUSULMANII ÎL VOR UCIDE PE DIAVOL PENTRU eX ŞTIU CĂ ESTE UN ŞARPE ŞI PENTRU CĂ, DACĂ ÎI VOR ÎNGĂDUI SĂ TRĂIASCĂ, ACESTA VA MUŞCA PE ALTCINEVA". Harris îşi întemeiase apoi propria mişcare. Plecase în căutarea unui diavol (alb), dar, fiindu-i greu să găsească aşa ceva la el în cartier, se mulţumise cu un diavol mai la îndemână.

Trei zile mai târziu, Fard a fost arestat. La interogatoriu susţinuse că nu ceruse nimănui să sacrifice o fiinţă umană. Pretindea că este „fiinţa supremă de pe pământ". (Cel puţin asta a spus la primul interogatoriu. A doua oară când a fost arestat, câteva luni mai târziu, a „recunoscut", potrivit poliţiei, că „Naţiunea Islamului" nu era decât o „escrocherie". Inventase el însuşi toate profeţiile şi toate cosmologiile „ca să scoată cât mai mulţi bani".) Indiferent care era adevărul, concluzia a fost următoarea: ca să scape de acuzaţii, Fard a acceptat să părăsească Detroitul o dată pentru totdeauna.

Şi aşa ajungem în mai 1933. Şi la Desdemona, care îşi ia rămas-bun de la Grupa de Instruire şi Cultură Generală pentru Fetele Musulmane. Basmalele încadrează chipuri şiroind de lacrimi. Fetele trec încolonate pe lângă ea, sărutând-o pe Desdemona pe ambii obraji. (Bunicii mele îi va fi dor de fete. Ajunsese să ţină foarte mult la ele.)

— Mama mea îmi spunea că în vremuri grele viermii nu poate să depene mătase, spune ea. Face mătase proastă. Face gogoşi proaste.

Fetele acceptă acest adevăr şi examinează viermii proaspăt ieşiţi din ouă, căutând semnele disperării.

În Camera Mătăsii toate rafturile sunt goale. Fard Muhammad i-a transmis puterea unui nou lider. Fratele Karriem, fostul Elijah Poole, este acum Elijah Muhammad, Pastorul Suprem al Naţiunii Islamului. Elijah Muhammad are o viziune nouă asupra viitorului economic al Naţiunii Islamului. De acum încolo vor face afaceri imobiliare, nu îmbrăcăminte.

Şi acum Desdemona coboară scările, în drum spre ieşire. Ajunge la parter şi se opreşte să se uite în spate, la holul cel mare. Pentru prima oară Fructele Islamului nu mai păzesc intrarea în hol. Draperiile sunt trase în lături. Desdemona ştie că ar trebui să iasă, ca de obicei, pe uşa din spate, dar acum nu mai are nimic de pierdut, aşa că se aventurează spre partea din faţă. Se apropie de uşile duble şi pătrunde în sfânta sfintelor.

În primele cincisprezece secunde rămâne nemişcată şi lasă ca realitatea să facă schimb de locuri cu ideea pe care şi-o făcuse ea despre cameră. Îşi imaginase o cupolă înaltă, un covor de Ezine viu colorat, dar camera este o simplă sală de spectacole. O scenă mică într-unul din capete, scaune pliante sprijinite de-a lungul pereţilor. Le asimilează pe toate în linişte. Şi apoi, încă o dată, se aude o voce:

— Bună, Desdemona.

Pe scena goală, Profetul, Mahdi[36]1, Fard Muhammad, stă în spatele podiumului. Nu e decât o siluetă slabă şi elegantă, cu un melon care-i umbreşte chipul.

— N-ar trebui să te afli aici, îi spune el. Dar presupun că azi e în regulă.

Desdemona, cu sufletul la gură, reuşeşte să îngaime:

— De unde ştii cum mă cheamă?

— N-ai auzit? Eu le ştiu pe toate.

Venind prin gura de încălzire, vocea adâncă a lui Fard Muhammad îi făcuse plexul solar să vibreze. Acum, de aproape, îi penetrează tot corpul. Fiorii i se răspândesc în jos, pe braţe, până când începe să simtă furnicături în degete.

— Ce mai face Lefty?

Întrebarea asta o aduce din nou pe Desdemona cu picioarele pe pământ. Amuţeşte. Se gândeşte la mai multe lucruri deodată. În primul rând de unde ştie Fard cum îl cheamă pe soţul ei. Oare i-a spus ea surorii Wanda?… şi apoi, dacă e adevărat că le ştie pe toate, atunci trebuie să fie adevărat şi tot restul, cu diavolii cu ochi albaştri şi savantul cel rău şi Avionul-Mamă din Japonia, care va veni într-o zi să distrugă lumea şi să-i ia pe musulmani. O cuprinde spaima şi în acelaşi timp îşi aduce aminte de ceva, întrebându-se unde a mai auzit vocea aceea…

Acum Fard Muhammad iese din spatele podiumului. Traversează scena şi coboară la nivelul podelei. Se apropie de Desdemona, continuând să-şi etaleze omniscienţa.

— Mai are şi acum bodega? Zilele îi sunt numărate. Lefty ar trebui să găsească altceva de făcut.

Cu melonul înclinat într-o parte, cu haina de la costum încheiată îngrijit până sus, cu faţa umbrită, Mahdi se apropie de ea. Desdemona ar vrea să fugă, dar picioarele n-o ajută.

— Şi copiii ce fac? întreabă Fard. Milton trebuie să aibă acum… cât… opt ani?

E la numai trei metri. În vreme ce inima Desdemonei bate nebuneşte, Fard Muhammad îşi dă jos pălăria pentru a-şi dezvălui chipul. Şi Profetul zâmbeşte.

Precis că aţi ghicit deja. Exact: Jimmy Zizmo.

— *Mana*!

— Bună, Desdemona.

— Tu!

— Dar cine?

Se zgâieşte la el cu ochii holbaţi.

— Am crezut c-ai murit, Jimmy! în maşină. În lac.

— Jimmy a murit.

— Dar tu eşti Jimmy.

Spunând asta, Desdemona devine conştientă de repercusiuni şi începe să-l certe:

— De ce ţi-ai lăsat soţia şi copilul? Ce-i cu tine?

— Singura mea responsabilitate e poporul meu.

— Care popor? *Mavros*?

— Poporul Originar.

Nu-şi dă seama dacă Jimmy vorbeşte serios sau nu.

— De ce nu-ţi place de oamenii albi? De ce le spui diavoli?

— Priveşte dovezile. Oraşul ăsta. Ţara asta. Nu eşti de acord?

— Orice loc are diavolii lui.

— În special casa aceea de pe Huribut.

Urmă o pauză şi apoi Desdemona întrebă precaută:

— Ce vrei să spui?

Fard – sau Zizmo – zâmbeşte din nou.

— Multe dintre cele ascunse mi s-au înfăţişat.

— Ce-i ascuns?

— Aşa-zisa mea soţie, Sourmelina, e o femeie cu pofte… să spunem nefireşti. Cât despre tine şi Lefty… credeţi că m-aţi păcălit?

— Te rog, Jimmy!

— Nu-mi spune aşa. Nu aşa mă cheamă.

— Cum adică? Eşti cumnatul meu.

— Nu mă cunoşti! ţipă el. Nu m-ai cunoscut niciodată! Apoi, adunându-se:

— N-ai ştiut niciodată cine sunt sau de unde vin.

Cu aceste cuvinte, Mahdi trece pe lângă bunica mea şi iese pe uşile duble din hol şi din vieţile

noastre.

Desdemona nu văzu această parte din urmă. Dar ea este bine documentată. Mai întâi Fard Muhammad dădu mâna cu Fructele Islamului. Tinerii se străduiră să-şi ţină în frâu lacrimile în timp ce el îşi lua rămas-bun. Apoi înainta prin mulţimea din faţa Templului Nr. 1 până la Chryslerul său coupé, parcat lângă trotuar. Puse piciorul pe treapta automobilului. Ulterior fiecare persoană avea să susţină că Mahdi se uitase fix în ochii ei tot timpul cât durase scena. Femeile plângeau deja de-a binelea, implorându-l să nu plece. Fard Muhammad îşi scoase pălăria şi o ţinu la piept. Se uită în jos cu blândeţe şi spuse:

— Fiţi liniştiţi. Sunt alături de voi.

Îşi ridică pălăria cu un gest care cuprinse tot cartierul, ghetoul cu prispele lui dărăpănate, străzile nepavate, frânghiile dezolante de rufe.

— O să mă întorc la voi în viitorul apropiat că se va scot din iadul ăsta.

Apoi Fard Muhammad se urcă în Chrysler, porni motorul şi, cu un ultim zâmbet încurajator, se îndepărtă.

Fard Muhammad n-a mai fost văzut niciodată în Detroit. L-a învăluit misterul, ca pe al doisprezecelea imam al şiiţilor. O relatare îl plasează pe un vas transoceanic ce se îndreaptă spre Londra în 1934. Potrivit ziarelor din Chicago din 1959, W.D. Fard a fost „un agent nazist născut în Turcia” care a ajuns să lucreze pentru Hitler în al doilea război mondial. O teorie conspiraţionistă susţine că în moartea lui au fost implicate poliţia sau FBI-ul. Orice e posibil. Fard Muhammad, bunicul meu din partea mamei, se întorsese în nicăieriul de unde venise.

Cât despre Desdemona, se prea poate ca întâlnirea ei cu Fard să fi contribuit la decizia drastică pe care a luat-o cam tot pe atunci. Nu mult după dispariţia Profetului, bunica mea a suferit o intervenţie medicală destul de nouă. Un chirurg i-a

făcut două incizii sub buric. Întinzând ţesuturile şi muşchii pentru a dezvălui circuitul tuburilor falopiene, i l-a legat pe fiecare cu un nod şi la ea n-au mai apărut copii.

Serenadă la clarinet

Ne-am întâlnit. Am luat-o pe Julie de la studioul ei din Kreuzberg. Am vrut să văd cum lucrează, *din* nu m-a lăsat. Aşa că ne-am dus să mâncăm într-un loc care se chema Austria.

Austria e ca o cabană de vânătoare. Pereţii sunt plini de coarne de cerb, cincizeci, poate şaizeci de perechi. Coarnele astea arată caraghios de mici, de parcă ar fi aparţinut unor animale pe care le-ai putea omorî cu mâinile goale. Restaurantul e întunecat, cald, lemnos şi plăcut. Nu mi-ar plăcea de cineva căruia nu i-ar plăcea. Lui Julie i-a plăcut.

— Dacă tot nu vrei să-mi arăţi lucrările tale, am spus eu în timp ce ne aşezam, poţi măcar să-mi spui despre ce e vorba?

— Fotografii.

— Probabil că nu vrei să-mi spui cu ce sunt.

— Hai să bem ceva mai întâi. Julie Kikuchi are treizeci şi şase de ani. Arată de douăzeci şi şase. E scundă fără să fie mică. E necuviincioasă fără să fie vulgară. Se ducea la un terapeut, dar nu s-a mai dus. Mâna dreaptă îi este parţial atinsă de artrită, de la un accident de lift. O doare când trebuie să ţină aparatul foto mai mult timp.

— Îmi trebuie un asistent, mi-a spus ea. Sau o mână nouă. Unghiile de la mâini nu-i sunt din cale-afară de curate. De fapt, sunt cele mai murdare unghii pe care le-am văzut la o persoană atât de drăguţă şi de frumos mirositoare.

Sânii au pentru mine acelaşi efect pe care îl au asupra oricărei persoane cu nivelul meu de testosteron.

Când am comandat, i-am tradus meniul lui Julie. Şi apoi au sosit platourile cu rasol de vită, holurile cu sos şi varză roşie, găluştele mari cât mingile de

softball. Am vorbit despre Berlin şi despre diferenţele dintre ţările europene. Julie mi-a spus o poveste din Barcelona, când ea şi prietenul ei au rămas încuiaţi în Parque Giiell după program. Uite că începe, mi-am zis eu. Fusese invocat primul fost iubit. În curând aveau să urmeze şi ceilalţi. Aveau să se alinieze în jurul mesei, prezentându-şi lacunele, relatându-şi patimile, arătându-şi inimile înşelătoare. După aceea aveam să fiu invitat să-mi prezint propria galerie pestriţă. Şi acesta e punctul în care o iau razna, în general, primele mele întâlniri. N-am destule date. Nu se prezintă în cantitatea pe care ar trebui să o deţină un bărbat de vârsta mea. Femeile simt asta şi în ochi le apare o privire ciudată, întrebătoare. Iar eu deja bat în retragere înainte de a fi servit desertul…

Dar cu Julie n-a fost aşa. Fostul prieten a răsărit în Barcelona şi-apoi a dispărut. N-a mai urmat niciunul. Şi asta, în mod sigur, nu pentru că n-ar mai fi fost şi alţii. Ci pentru că Julie nu pornise la vânătoare de soţi. Aşa că nu trebuia să îmi ia un interviu pentru post.

Îmi place Julie Kikuchi. Îmi place la nebunie.

Aşa că îmi pun propriile mele întrebări. Ce vrea de la? Cum ar reacţiona dacă? Ar fi cazul să-i spun că? Nu. Prea devreme. Nici măcar nu ne-am sărutat. Şi în momentul ăsta trebuie să mă concentrez la altă idilă.

Începem cu o seară de vară din 1944. Theodora Zizmo, căreia toată lumea îi spune acum Tessie, îşi face unghiile de la picioare. Stă pe o canapea la pensiunea O'Toole, cu picioarele aşezate pe o pernă, cu vată între degete. Camera e plină de flori ofilite şi de diversele lucruri împrăştiate de mama ei: cosmeticale fără capac, ciorapi aruncaţi, cărţi de teozofie, o cutie de bomboane, şi ea fără capac, dar plină cu ambalaje de hârtie goale şi, pe ici, pe colo, câteva bomboane începute, cu urme de dinţi. Unde stă Tessie e mai multă ordine. În diverse căni sunt aşezate pixuri şi creioane. Între două proptele

de alamă, ambele reprezentând un bust al lui Shakespeare, stau romanele pe care le-a colecţionat de prin talciocuri.

Picioarele de douăzeci de ani ale lui Tessie Zizmo: mărimea treizeci şi şase, albe, cu vinişoare albastre şi cu unghiile roşii dispuse în evantai, ca nişte sori pe coada unui păun. Şi le examinează cu severitate, una după alta, şi chiar atunci, probabil atras de loţiunea care îi parfumează picioarele, un ţânţar îi aterizează pe unghia degetului mare şi rămâne lipit.

— Of, fir-ar să fie! spune Tessie. Afurisitele astea de gâze.

Se apucă iar de treabă, îndepărtând ţânţarul şi dând din nou cu ojă.

În seara asta din toiul celui de-al doilea război mondial e pe cale să înceapă o serenadă. E la distanţă de câteva minute. Dacă ascultaţi cu atenţie, veţi auzi un geam care se deschide, o ancie nouă înserată în muştiucul unui instrument de suflat. Melodia care a stârnit totul şi de care depinde, am putea spune, toată existenţa mea e gata să înceapă. Dar înainte ca muzica să se lanseze la volum maxim, permiteţi-mi să vă aduc la cunoştinţă ce s-a întâmplat în aceşti ultimi unsprezece ani.

În primul rând s-a încheiat cu prohibiţia. În 1933, prin ratificare de către toate statele, Amendamentul numărul douăzeci şi unu l-a revocat pe cel de-al optsprezecelea. La Convenţia Legiunilor Americane din Detroit, Julius Stroh a scos cepul unui butoi poleit, cu bere Stroh din Boemia. Preşedintele Roosevelt a fost fotografiat sorbind un cocteil la Casa Albă. Iar pe strada Huribut, bunicul meu, Lefty Stephanides, a dat jos pielea de zebră, a demontat bodega din subsol şi a ieşit din nou în atmosfera de afară.

Cu banii pe care îi pusese deoparte din pozele erotice a plătit un avans pentru o clădire din strada Pingree, care dădea în West Grand Boulevard.

Casa Zebrei de la suprafaţă era un bar-restaurant, aşezat în mijlocul unei zone comerciale prospere. În copilăria mea magazinele de alături mai erau încă acolo. Mi le amintesc vag: magazinul opticianului A.A. Laurie, cu firmă luminoasă, de neon, în formă de ochelari; Haine de la New York, în vitrina căruia am văzut primele manechine dezbrăcate dansând un tango ucigaş. Şi mai erau Carne Calitatea întâi, Peşte Proaspăt de la Hagermoser şi Frizeria Artă şi Precizie. Pe colţ era localul nostru, o clădire îngustă, cu un singur nivel şi cu un cap de zebră din lemn suspendat deasupra trotuarului. Noaptea neoanele roşii care clipeau îi scoteau în evidenţă botul, gâtul şi urechile.

Clientela era formată în mare parte din muncitori de la uzina de automobile. Veneau destul de des *înainte* să intre în tură. Lefty deschidea barul la ora opt dimineaţa şi până la opt şi jumătate scaunele de la bar erau pline de bărbaţi care se abureau înainte de a se prezenta la slujbă. În timp ce le umplea halbele cu bere, Lefty afla ce se întâmplă în oraşul de afară. În 1935 clienţii lui sărbătoriseră înfiinţarea Sindicatului Muncitorilor din Industria de Automobile. Doi ani mai târziu îi blestemau pe gardienii înarmaţi de la Ford, care îl bătuseră pe liderul lor, Walter Reuther, în „Bătălia Pasarelei”[37]. Bunicul meu nu lua partea nimănui în niciuna dintre discuţii. Treaba lui era să asculte, să dea din cap, să umple paharele şi să zâmbească. N-a spus nimic nici în 1943, când conversaţia de la bar a luat o întorsătură urâtă. Într-o duminică din august negrii şi albii s-au luat la pumni pe Belle Isle.

— Un negrotei a violat o femeie albă, a spus un client. Acum toţi negroteii or să plătească. Stai să vezi.

Până luni dimineaţa deja se pusese de o revoltă rasială. Dar când în bar a intrat un grup de bărbaţi care se lăudau că bătuseră un negru până îl omorâseră, bunicul meu a refuzat să îi servească.

— De ce nu te duci înapoi în ţara ta? strigă unul dintre ei.

— Asta-i ţara mea, îi spuse Lefty şi, ca să i-o dovedească, făcu un gest cât se poate de american: băgă mâna sub tejghea şi scoase un pistol.

Acum, când Tessie îşi face unghiile de la picioare, aceste conflicte ţin de trecut, eclipsate de un conflict mult mai mare. În 1944, pe tot cuprinsul Detroitului, uzinele de automobile au fost reutilate. La Willow Run[38] de pe linia de asamblare se rostogolesc avioane B-52[39] în loc de Forduri sedan. Mai încolo, la Chrysler, se fac tancuri. Marii industriaşi au găsit în sfârşit un remediu pentru stagnarea economică: războiul. Motor City, care n-a fost încă poreclit Motown, a devenit pentru o vreme „Arsenalul Democraţiei”. Iar în pensiunea de pe Bulevardul Cadillac Tessie Zizmo îşi face unghiile de la picioare şi aude sunetul unui clarinet.

Marele hit al lui Artie Shaw, *Begin the Beguine*, pluteşte în aerul umed. Face veveriţele de pe firele de telefon să înţepenească, ridicându-şi atente capetele ca să asculte. Face frunzele merilor să foşnească şi cocoşul de pe giruetă să înceapă să se învârtă. Cu ritmul ei rapid şi melodia învolburată, *Begin the Beguine* se ridică peste grădini şi peste mobilierul de grădină, peste gardurile vii şi peste leagănele de pe verande; sare gardul până în curtea din spate a pensiunii O’Toole, ocolind activităţile recreative ale chiriaşilor, cu preponderenţă bărbaţi, o pistă de popice pe iarbă, câteva ciocane uitate de crichet –, şi apoi cântecul se caţără pe iedera rară de pe faţada de cărămidă, trecând peste ferestre unde diverşi burlaci strănută, se scarpină în barbă sau, în cazul domnului Danelikov, concep probleme de şah; îşi ia avânt din ce în ce mai sus, cea mai bună şi mai îndrăgită înregistrare a lui Artie Shaw, datând din 1939, pe care încă o mai auzi la radiouri peste tot prin oraş, muzica asta atât de proaspătă şi de plină de viaţă încât pare să

asigure puritatea cauzei americane şi triumful final al Aliaţilor; dar iat-o acum, în cele din urmă, intrând pe geamul Theodorei chiar când tânăra îşi face vânt la degetele de la picioare, ca să i se usuce oja. Şi, auzind-o, mama mea se întoarce spre geam şi zâmbeşte.

Sursa muzicii nu era alta decât un Orfeu dat cu briantină care locuia chiar în spatele ei. Milton Stephanides, de douăzeci de ani, student la colegiu, stătea la propria lui fereastră, apăsând cu dexteritate tastele clarinetului. Purta o uniformă de Tânăr Cercetaş. Cu bărbia ridicată şi coatele proiectate în afară, ţinând ritmul cu genunchiul drept îmbrăcat în pantaloni kaki, îşi începea serenada dezlănţuit în ziua aceea de vară, cântând cu o pasiune care se va fi stins de mult când aveam să găsesc în podul casei acel instrument de suflat complet înfundat, douăzeci şi cinci de ani mai târziu. Milton fusese cel de-al treilea clarinet în orchestra Liceului de Sud-Est. La concertele şcolii fusese obligat să cânte Schubert, Beethoven şi Mozart, dar acum, de când absolvise, era liber să cânte ce-i plăcea, adică swing. Îşi conturase stilul după Artie Shaw. Copia maniera lui Shaw, exuberantă şi puţin ieşită din ritm, de parcă ar fi fost împins înapoi de forţa propriei interpretări. Acum, la geam, îşi împodobea melodia cu variaţiunile şi rotocoalele caligrafice ale lui Shaw. Privea de-a lungul instrumentului negru, lucios, luând în vizor casa aflată cu două curţi mai în spate şi în special chipul palid, sfios şi încântat din cadrul ferestrei de la etajul al doilea. Ramurile copacilor şi firele de telefon îi obturau perspectiva, dar reuşea să desluşească părul lung şi întunecat, strălucind precum clarinetul însuşi.

Ea nu-i făcea cu mâna. Nu dădea niciun semn în afară de zâmbet – că l-ar fi auzit măcar. În curţile din vecinătate oamenii îşi vedeau de treabă, ignorând serenada. Îşi stropeau peluzele sau dădeau de mâncare la păsări. Copilaşii alergau

după fluturi. Când ajunse la finalul melodiei, Milton îşi lăsă instrumentul în jos şi se aplecă pe geam, rânjind. Apoi o luă din nou de la început.

La parter, în timp ce se întreţinea cu nişte musafiri, Desdemona auzi clarinetul fiului ei şi, ca şi când ar fi orchestrat o armonie, lăsă să-i scape un suspin lung. De patruzeci şi cinci de minute Gus şi Georgia Vasilakis, împreună cu fiica lor, Gaia, stăteau în sufragerie. Era duminică după-amiază. Pe măsuţa de cafea, o farfurie cu jeleu de trandafiri reflecta lumina ce sclipea din paharele cu vin pe care le beau adulţii. Gaia ţinea în palme un pahar de bere călduţă de ghimbir, marca Vernor. Pe masă mai era şi o cutie de biscuiţi cu unt, deschisă pentru musafiri.

— Ce zici, Gaia? o tachina tatăl ei. Milton are platfus. Ţi se pare că n-ai putea trece peste asta?

— Tataaa! spuse Gaia, stânjenită.

— Mai bine să ai platfus decât să te întorci acasă cu picioarele înainte, spuse Lefty.

— Aşa e, se pronunţă Georgia Vasilakis. Aveţi noroc că nu-l iau pe Milton. Nu cred că e vreo ruşine. Nu ştiu ce m-aş face dacă ar trebui să-mi trimit un fiu în război.

Destul de des în timpul acestei conversaţii, Desdemona o bătuse pe Gaia Vasilakis pe genunchi şi îi spusese:

— Milton o să vină. Curând.

O tot spunea de când veniseră musafirii. O spusese în fiecare duminică, de o lună şi jumătate încoace, şi nu numai lui Gaia Vasilakis. I-o spusese lui Jeanie Diamond, ai cărei părinţi o aduseseră duminica trecută, şi i-o spusese lui Vicky Logathetis, care venise cu o săptămână înainte.

Desdemona tocmai împlinise patruzeci şi trei de ani şi, conform tradiţiei femeilor din generaţia ei, era practic bătrână. Fire albe îi năpădiseră părul. Începuse să poarte ochelari aurii, fără rame, care îi măreau ochii, accentuându-i şi mai tare expresia de perpetuă consternare. Predispoziţia ei spre

nelinişte (care fusese agravată în ultima vreme de muzica swing de la etajul superior) îi reînviase palpitaţiile la inimă. Erau deja o prezenţă zilnică. Cu toate acestea, în perimetrul acestei nelinişti Desdemona rămânea un focar de activitate, gătind şi făcând curat încontinuu, dădăcindu-şi copiii sau dădăcindu-i pe ai altora şi zbierând întotdeauna din toţi bojocii, plină de zgomot şi viaţă.

În ciuda lentilelor cu dioptrii ale bunicii mele, lumea îi rămânea neclară. Desdemona nu înţelegea pentru ce se băteau atâta. În Smirna japonezii fuseseră singura ţară care trimisese nave pentru a-i salva pe refugiaţi. Bunica mea le-a păstrat pe tot parcursul vieţii un sentiment de recunoştinţă. Când lumea pomenea de atacul perfid de la Pearl Harbor, ea spunea:

— Nu-mi spuneţi de o insulă din mijlocul oceanului! Ţara asta nu-i destul de mare şi-aşa? Trebuie să aibă şi toate insulele?

Sexul Statuii Libertăţii nu schimba lucrurile. Era şi aici la fel ca pretutindeni: bărbaţii şi războaiele lor. Din fericire, Milton fusese respins de armată. În loc să plece la război, se ducea la cursuri serale şi ajuta la bar în timpul zilei. Singura uniformă pe care o purta era aceea de la Tinerii Cercetaşi, unde era şef de trupă. Destul de des pleca împreună cu cercetaşii în tabere, în nord.

După alte cinci minute, Milton tot nu se arătase. Desdemona se scuză şi urcă scările. Se opri în faţa dormitorului lui Milton, încruntându-se la auzul muzicii de dinăuntru. Apoi, fără să bată la uşă, intră.

În faţa ferestrei, ţinând clarinetul ridicat, Milton cânta mai departe cu nepăsare. Şoldurile i se legănau indecent, iar buzele îi străluceau la fel de tare ca părul. Desdemona tropăi până în partea cealaltă a camerei şi trânti geamul.

— Haide, Miltie! îi ordonă ea. Gaia e jos.

— Exersez.

— Exersează mai târziu.

Se uită pe geam, cu ochii mijiţi, la pensiunea O'Toole din capătul celălalt al curţii. I se păru că vede un cap lăsându-se în jos la etajul al doilea, dar nu era sigură.

— De ce mereu cânţi în faţa la geam?

— Mă înfierbânt.

— Cum adică te înfierbânţi? îl întrebă ea alarmată.

— De la cântat. Desdemona pufni pe nas.

— Hai. Gaia ţi-a adus prăjiturele.

De ceva vreme bunica mea bănuia că relaţia dintre Milton şi Tessie devenise mai intimă. Observase atenţia pe care Milton i-o acorda lui Tessie ori de câte ori fata venea la masă cu Sourmelina. În copilărie Zoe fusese întotdeauna cea mai bună prietenă şi parteneră de joacă a lui Tessie. Dar acum Milton era cel cu care Tessie stătea pe leagănul de pe prispă. Desdemona o întrebase pe Zoe:

— De ce nu mai mergi afară cu Tessie?

Iar Zoe, pe un ton uşor amar, îi răspunsese:

— E ocupată.

Acesta era lucrul care declanşase revenirea palpitaţiilor bunicii mele. După tot ce făcuse ca să-şi ispăşească păcatul, după ce îşi transformase căsnicia într-un pustiu arctic şi lăsase un chirurg să-i lege tuburile falopiene, consangvinitatea tot n-avea de gând să-i dea pace. Aşa că, îngrozită, bunica mea reluă o activitate cu care îşi mai încercase norocul o dată, având, fără îndoială, rezultate de toate felurile. Desdemona se apucă din nou de petit.

De la o duminică la alta, la fel ca în casa din Bithynios, un şir întreg de fete de măritat a intrat pe uşa casei de pe Huribut. Singura diferenţă era că în cazul acesta nu erau aceleaşi două fete multiplicate la nesfârşit. În Detroit Desdemona avea de unde alege. Erau fete cu voci ascuţite sau cu alto-uri duioase, fete plinuţe şi fete slabe, fete copilăroase, care purtau medalioane în formă de

inimioare, şi fete care îmbătrâniseră înainte de vreme şi lucrau ca secretare la firme de asigurări. Era Sophie Georgopoulos, care rămăsese cu un mers ciudat de când păşise pe cărbuni încinşi într-o excursie cu cortul, şi mai era Mathilda Livanos, cuprinsă de o lehamite supremă, aşa cum le stă bine fetelor frumoase, care nu arătase niciun interes pentru Milton şi nici măcar nu se spălase pe cap. Săptămână de săptămână, ajutate sau constrânse de părinţi, fetele veneau şi săptămână de săptămână Milton Stephanides se scuza ca să se ducă în dormitor şi să cânte la clarinet în faţa geamului.

Acum, cu Desdemona mânându-l de la spate, veni jos s-o vadă pe Gaia Vasilakis. Tânăra stătea între părinţii ei, pe sofaua durdulie de culoare verde marin, ea însăşi o fată grăsuţă, îmbrăcată cu o rochie albă cu crinolină, tivită cu volane şi cu mâneci bufante. Şosetele albe, scurte, aveau şi ele volane. Îi aminteau lui Milton de milieul care acoperea coşul de gunoi din baie.

— Mamă, da ştiu că ai ceva insigne! spuse Gus Vasilakis.

— Milton mai avea nevoie de o singură insignă ca să fie Vultur Cercetaş, spuse Lefty.

— Care dintre ele?

— Înotul, spuse Milton. Nu pot să înot nici mort.

— Nici eu nu sunt cine ştie ce înotătoare, spuse Gaia, zâmbind.

— Ia o prăjitură, Miltie, îl îndemnă Desdemona. Milton se uită în jos, la cutie, şi luă o prăjitură.

— Gaia le-a făcut, îi spuse Desdemona. Îţi plac? Milton mestecă, absorbit de gânduri. După un timp arboră salutul Tinerilor Cercetaşi:

— Nu pot să mint, spuse el. Prăjitura asta e ca naiba.

Există ceva mai neverosimil ca povestea de dragoste dintre propriii tăi părinţi? Ceva mai greu de acceptat decât faptul că acei jucători trecuţi,

aflaţi permanent pe banca de rezerve, au fost cândva în echipa mare? E imposibil să mi-l imaginez pe tata – care, din câte ştiu eu, nu era stârnit decât de scăderea dobânzilor – suferind pasiunile acute, adolescentine, ale cărnii. Milton întins în pat şi visând la mama mea în acelaşi fel în care aveam să visez eu mai târziu la Obiectul Obscur. Milton scriind scrisori de dragoste şi chiar, după ce citise *Amantei sale sfioase* a lui Marvell[40] la cursurile serale, scriind poeme de dragoste. Milton amestecând metafizica elizabetană cu stilurile de rimă ale lui Edgar Bergen[41]:

Tessie Zizmo, eşti la fel de uluitoare ca orice şmecherie cu motoare pe care-o dă un director de uzină în dar, numai la Expoziţia Mondială găseşti ceva similar…

Chiar privind prin ochii iertători ai unei fiice, trebuie să recunosc: tatăl meu n-a arătat niciodată bine. La optsprezece ani era îngrijorător de slab, ca un tuberculos. Faţa îi era plină de coşuri. Avea deja pungi întunecate sub ochii trişti. Bărbia îi era firavă, nasul supradezvoltat, părul briantinat la fel de masiv şi de strălucitor ca un tort de gelatină. Cu toate acestea, Milton nu era conştient de niciuna dintre lipsurile sale. Era înzestrat cu o încredere de sine de nezdruncinat, care îl proteja, ca o carapace, de atacurile lumii.

Farmecul fizic al Theodorei era mult mai evident. Moştenise frumuseţea Sourmelinei la o scară mai mică. Avea doar un metru cincizeci şi cinci, talia subţire, sânii mici şi un gât lung, ca de lebădă, care îi susţinea chipul drăguţ, în formă de inimioară. Dacă Sourmelina fusese întotdeauna genul european de americancă, un fel de Marlene Dietrich, atunci Tessie era fiica pe deplin americanizată pe care ar fi putut-o avea Dietrich. Caracteristicile sale originare, chiar ţinând cont de trăsăturile zonei, mergeau doar până la micuţa

strungăreaţă şi nasul cârn. Adesea trăsăturile sar peste o generaţie. Eu am mult mai mult din tipicul grecesc decât are mama mea. Într-un fel, Tessie devenise parţial un produs al Sudului. Spunea lucruri gen „zălud” şi „Duaa”. Pentru că lucra în fiecare zi la florărie, Lina o lăsase în compania unui şir de femei mai în vârstă, majoritatea scoţiene-irlandeze[42] din Kentucky, şi, datorită lor, în accentul lui Tessie se strecurase un uşor ton nazal. În comparaţie cu trăsăturile ferme, bărbăteşti, ale lui Zoe, Tessie avea o înfăţişare aşa-zis americană şi în mod sigur acesta a fost unul dintre lucrurile care l-au atras pe tatăl meu.

Salariul Sourmelinei la florărie nu era mare. Mama şi fiica erau silite să facă economii. La magazinele *second hand*, Sourmelina gravita în jurul costumelor de cabaret purtate de femei în Las Vegas. Tessie îşi alegea haine decente. La O’Toole îşi repara fustele de lână şi îşi spăla de mână cămăşile, curăţa puloverele de scame şi lustruia pantofii bonţi de piele. Dar izul vag de magazin de chilipiruri nu-i ieşea niciodată de-a binelea din haine. (Şi de mine avea să se prindă mai târziu, când mi-am luat lumea-n cap.) Mirosul se combina cu lipsa tatălui şi cu sărăcia copilăriei.

Jimmy Zizmo. Tot ce rămăsese din el era ce lăsase pe trupul lui Tessie. Avea conformaţia delicată, ca şi el. Părul, deşi mătăsos, îi era negru, ca al lui. Când nu îl spăla suficient de des, devenea gras şi, adulmecându-şi perna, fata se gândea:

— Poate că aşa mirosea tatăl meu.

Pe timpul iernii făcea herpesuri (pentru care Zizmo luase vitamina C). Dar Tessie avea pielea albă şi se ardea uşor de la soare.

De când îşi amintea Milton, Tessie fusese mereu la ei prin casă, purtând costumaţiile severe, bisericoase, pe care mama sa le găsea atât de amuzante.

— Uită-te la noi, spunea Lina. Ca un meniu chinezesc. Dulce şi amărui.

Lui Tessie nu-i plăcea când Lina vorbea aşa. Nu i se părea că e amară; doar decentă. Îşi dorea ca mama ei să se poarte şi ea mai cuviincios. Când Lina bea prea mult, Tessie era cea care o ducea acasă, o dezbrăca şi o băga în pat. Pentru că Lina era exhibiţionistă, Tessie devenise voyeur. Pentru că Lina era gălăgioasă, Tessie ajunsese să fie tăcută. Şi ea cânta la un instrument: la acordeon. Stătea sub pat, în husa lui. Din când în când îl scotea de acolo, punându-şi curelele pe după umăr ca să reuşească să ţină în aer instrumentul imens, şuierător, cu multe clape. Acordeonul părea aproape cât ea de mare şi Tessie cânta la el conştiincios, prost şi întotdeauna cu o notă de tristeţe carnavalescă.

Când erau mici, Milton şi Tessie împărţiseră dormitorul şi cada de baie, dar asta fusese demult. Până de curând, Milton se gândise la Tessie ca la verişoara lui cochetă. De câte ori vreunul dintre prietenii lui îşi manifesta interesul pentru ea, Milton îi spunea să-şi ia gândul.

— E fructul oprit, spunea el, aşa cum ar fi spus Artie Shaw. Nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala.

Şi apoi într-o zi Milton veni acasă cu nişte ancii noi de la magazinul de instrumente muzicale. Îşi atârnă haina şi pălăria pe cuierul din hol, scoase anciile şi făcu ghem punga de hârtie. Intrând în sufragerie, încercă o aruncare la coş. Hârtia zbură prin cameră, atinse marginea coşului de gunoi şi sări afară. Moment în care o voce spuse:

— Mai bine ţi-ai vedea de muzică.

Milton ridică privirea ca să vadă cine era. Şi văzu cine era. Dar cine era nu mai era cine fusese.

Theodora stătea întinsă pe canapea şi citea. Era îmbrăcată într-o rochie de primăvară cu un imprimeu cu flori roşii. Avea picioarele goale şi în acel moment Milton le văzu: unghiile roşii. Lui Milton nu-i trecuse niciodată prin cap că Theodora era genul de fată care îşi făcea unghiile de la

picioare. Unghiile roşii o făceau să pară femeie, în timp ce tot restul – braţele subţiri şi albe, gâtul delicat – rămâneau, ca de obicei, ale unei fete.

— Stau cu ochii pe friptură, îi explică ea.

— Unde-i mama?

— A ieşit.

— A ieşit? Ea nu iese niciodată.

— Azi a ieşit.

— Unde-i soră-mea?

— 4-H1.

Tessie se uită la tocul negru din mâna lui.

— Ăla-i clarinetul tău?

— Îhî.

— Cântă-mi ceva.

Milton puse cutia instrumentului pe canapea. În timp ce o deschidea şi scotea din ea clarinetul, rămase conştient de goliciunea picioarelor lui Tessie. Puse muştiucul şi îşi îndoi degetele, plimbându-le în sus şi-n jos pe clape. Şi apoi, subjugat de un impuls de nestăvilit, se aplecă în faţă şi, presând cu capătul ca o pâlnie al clarinetului genunchiul lui Tessie, suflă o notă lungă.

Fata scoase un ţipăt şi îşi retrase genunchiul.

— Ăsta a fost un re bemol, spuse Milton. Vrei să auzi un re diez?

Tessie încă îşi mai ţinea mâna pe genunchiul care zumzăia. Vibraţia clarinetului îi trimisese un fior în sus, până spre coapsă. Se simţea ciudat, de parcă i-ar fi venit să râdă, dar nu râdea. Se uita la vărul ei şi îşi zicea: „Ce-ai de gând? Să te tot uiţi aşa la el, zâmbind întruna? încă mai are coşuri, dar se crede buricul pământului. De unde atâta tupeu?”

— Bine, răspunse ea în cele din urmă.

1.4-H – club pentru tineret, a cărui denumire vine de la deviza clubului, aceea de a îmbunătăţi cele patru „h”: *head* (cap), *hands* (mâini), *heart* (inimă) şi *health* (sănătate).

— OK, spuse Milton. Re diez. Ascultă.

În acea primă zi au fost genunchii lui Tessie. În duminica următoare Milton i s-a furişat pe la spate şi a cântat la clarinet proptit în ceafa lui Tessie. Sunetul era înăbuşit. Fetei i s-au ridicat câteva şuviţe de la suflu. Tessie a ţipat, dar nu prea tare.

— Îhî, stai că vezi tu, îi spuse Milton, stând în spatele ei.

Şi aşa începu. Cântă *Begin the Beguine* sprijinit de omoplatul lui Tessie. Cântă *Moonface* pe obrajii ei netezi. Apăsând cu clarinetul pe unghiile roşii de la picioare, care îl uluiseră într-atât, cântă *It Goes to Your Feet*. Cu o discreţie pe care n-o conştientizau, Milton şi Tessie se retrăgeau în colţuri liniştite ale casei şi acolo, ridicându-şi puţin fusta sau scoţându-şi o şosetă sau o dată, când nu era nimeni acasă, ridicându-şi bluza ca să-şi dezvelească partea de jos a spatelui, Tessie îl lăsa pe Milton să-şi apese clarinetul pe pielea ei şi să-i invadeze corpul cu muzică. La început doar o gâdila. Dar după o vreme notele i se răspândiră mai adânc în corp. Simţea cum vibraţiile îi penetrează muşchii, cum pulsează în valuri, până când îi făceau oasele să zornăie şi organele interne să murmure.

Milton cânta la instrumentul lui cu aceleaşi degete pe care le folosea pentru a da salutul Tinerilor Cercetaşi, dar gândurile lui erau departe de a fi nevinovate. Respirând greu, aplecat asupra lui Tessie şi tremurând de concentrare, îşi legăna clarinetul cu mişcări circulare, ca un îmblânzitor de şerpi. Iar Tessie era o cobră hipnotizată, îmblânzită, fermecată de sunet. Până la urmă, într-o după-amiază, când erau singuri-singurei, Tessie, verişoara lui bună, se întinse pe spate. Îşi puse un braţ peste chip.

— Unde să cânt? şopti Milton, cu gura prea uscată ca să cânte indiferent ce.

Tessie îşi desfăcu un nasture de la bluză şi spuse cu o voce gâtuită:

— Pe stomac.

— Nu ştiu niciun cântec despre stomac, se încumetă Milton.

— Atunci pe coaste.

— Nu ştiu niciun cântec despre coaste.

— Pe stern?

— Nimeni n-a compus vreodată un cântec despre stern, Tess.

Cu ochii închişi, îşi mai desfăcu nişte nasturi. Şi, de-abia şoptind, spuse:

— Dar despre asta?

— Pe ăsta-l ştiu, spuse Milton.

Când nu putea cânta pe pielea lui Tessie, Milton deschidea geamul şi îi cânta serenade de la distanţă. Câteodată suna la pensiune şi o întrebă pe doamna O'Toole dacă poate vorbi cu Theodora.

— O clipă, spunea doamna O'Toole şi ţipa în sus pe scări: Zizmo la telefon!

Milton auzea zgomot de paşi coborând scările şi apoi vocea lui Tessie spunând „Alo". Şi începea să cânte la clarinet în telefon.

(Peste ani şi ani mama avea să-şi amintească de vremurile când fusese curtată prin clarinet.

— Tatăl tău nu cânta prea bine. Două-trei piese. Asta era tot.

— Ce vrei să spui? protesta Milton. Aveam un întreg repertoriu.

Şi începea să fluiere *Begin the Beguine*, făcând triluri care evocau vibrato-ul unui clarinet şi apăsând aerul cu degetele.

— De ce nu-mi mai cânţi serenade? îl întreba Tessie. Dar Milton se gândea la altceva.

— Ce s-a ales de clarinetul ăla vechi al meu? Şi apoi Tessie:

— De unde să ştiu? Crezi că eu le ţin socoteala la toate?

— E în subsol?

— Poate l-am aruncat.

— L-ai aruncat? De ce naiba ai făcut asta?

— Ce vrei să faci, Milton, să exersezi mai mult? Nici pe atunci nu erai în stare să cânţi la drăcia

aia.)

Toate serenadele trebuie să se termine cândva. Dar în 1944 muzica n-avea sfârşit. În iulie, când suna telefonul la pensiunea O'Toole, câteodată din receptor se auzea un alt fel de cântec de dragoste:

— *Kyrie eleison*, *Kyrie eleison*.

O voce catifelată, aproape la fel de feminină ca a lui Tessie, gângurea în telefon de la câteva străzi depărtare. Cântarea continua cel puţin un minut. Şi apoi Michael Antoniou întreba:

— Cum a fost?

— A fost straşnic, spunea mama mea.

— Chiar aşa?

— Ca la biserică. N-aş fi zis că nu-i de acolo.

Şi aşa ajung la complicaţia finală din acel an plin de comploturi. Îngrijorată de ce puneau la cale Milton şi Tessie, bunica mea nu încerca numai să-l însoare pe Milton cu altcineva. În vara aceea deja îi găsise un soţ şi lui Tessie.

Michael Antoniou – părintele Mike, cum avea să i se spună la noi în familie – era pe vremea aceea seminarist la Şcoala Teologică Ortodoxă a Sfintei Cruci din Pomfret, Connecticut. Întors acasă în vacanţa de vară, îi acordase foarte multă atenţie lui Tessie Zizmo. În 1933 Biserica Adormirii Maicii Domnului se mutase din amplasamentul modest de pe strada Hart. Acum congregaţia avea o biserică adevărată, pe bulevardul Vernor, care dădea în Beniteau. Biserica era făcută din cărămidă galbenă. Purta pe creştet trei cupole gri ca nişte scufii şi avea şi un subsol unde oamenii puteau să discute şi să se apropie. În timpul orei de cafea Michael Antoniou îi povesti lui Tessie cum era la Sfânta Cruce şi o educă în privinţa aspectelor mai puţin cunoscute ale ortodoxiei. Îi povesti despre călugării de pe Muntele Athos, care, din ardoarea cu care căutau puritatea, interziceau pe insula cu mănăstirile nu numai accesul femeilor, ci şi pe cel al femelelor din toate celelalte specii. Nu exista

nicio pasăre femelă pe Muntele Athos, nici femele de şarpe nu erau şi nici câini sau pisici femele.

— Un pic prea strict pentru mine, spuse Michael Antoniou, zâmbindu-i lui Tessie cu subînţeles. Eu vreau doar să fiu preot paroh. Însurat şi cu copii.

Mama mea nu era mirată că Michael se arăta interesat de ea. Fiind ea însăşi scundă, era obişnuită să o invite la dans indivizi scunzi. Nu-i plăcea să fie aleasă pe criteriul înălţimii, dar Michael Antoniou era insistent. Şi s-ar putea ca motivul pentru care o curta să nu fi fost doar acela că era singura fată mai scundă decât el. Se poate ca el să fi răspuns chemării din ochii lui Tessie, dorinţei disperate a acesteia de a crede că acolo unde nu era nimic era de fapt ceva.

Desdemona profită de această ocazie.

— Mikey e băiat grec bun, băiat drăguţ, îi spuse ea lui Tessie. Şi o să fie popă!

Iar lui Michael Antoniou:

— Tessie e micuţă, dar puternică. Câte farfurii crezi că poate să ducă, părinte Mike?

— Nu sunt încă preot, doamnă Stephanides.

— Te rog, câte crezi?

— Şase?

— Atâta crezi că poate? Şase?

Şi acum, ridicându-şi ambele mâini:

— Zece! Zece farfurii poate Tessie duce! Niciodată nu sparge nimic.

Începu să-l invite duminica la masă pe Michael Antoniou. Prezenţa seminaristului o inhiba pe Tessie, care nu se mai ducea la etaj pentru lecţiile particulare de swing. Milton, care devenise posac de când cu această întorsătura a lucrurilor, îi arunca părintelui înţepături peste masă.

— Cred că e mult mai greu să fii preot aici, în America, hm?

— Cum adică? întrebă Michael Antoniou.

— Vreau doar să spun că acolo, în ţara de baştină, oamenii nu au cine ştie ce educaţie, îi răspunse Milton. Cred toate poveştile pe care le

spun preoţii. Aici e altfel. Poţi să te duci la colegiu şi să înveţi să gândeşti singur.

— Biserica nu vrea ca oamenii să nu gândească, răspunse Michael, fără să se simtă jignit. Biserica e de părere că gândirea îl duce pe om doar până într-un punct. Unde se termină gândirea începe revelaţia.

— *Chrysostomos*! exclamă Desdemona. Părinte Mike, ai gura aurită.

Dar Milton insistă:

— Eu aş spune că acolo unde se termină gândirea începe prostia.

— Aşa trăiesc oamenii, Milt, reluă Michael Antoniou, tot blând şi amabil. Spunând poveşti. Care e primul lucru pe care-l zice un copil când învaţă să vorbească? „Spune-mi o poveste”. În felul acesta înţelegem cine suntem, de unde venim. Poveştile sunt totul. Şi care-i povestea pe care o are de spus biserica? E simplu. E cea mai măreaţă poveste spusă vreodată.

Ascultând această polemică, mama mea nu putu să nu observe contrastul izbitor dintre cei doi pretendenţi ai ei. De o parte credinţa; de cealaltă scepticismul. De o parte bunătate; de cealaltă ostilitate. Un tânăr scund, într-adevăr, dar cu înfăţişare plăcută, împotriva unui băiat sfrijit, bubos, 4-F[43], cu cearcăne sub ochi, ca un lup flămând. Michael Antoniou nici măcar nu încercase să o sărute pe Tessie, în timp ce Milton o mânase pe drumuri greşite cu ajutorul unui instrument de suflat. Re-uri bemol şi la-uri diez lingând-o ca nişte limbi de foc aici, îndărătul genunchiului, aici sus, pe gât, chiar sub buric… inventarul o copleşea de ruşine. Mai târziu în acea după-amiază Milton o prinse la înghesuială.

— Am un cântec nou pentru tine, Tess. Chiar azi l-am învăţat.

Dar Tessie îi spuse:

— Lasă-mă-n pace.

— De ce? Ce s-a-ntâmplat?

— E… E…

Încerca să se gândească la cea mai straşnică formulare.

— Nu-i frumos!

— Săptămâna trecută nu erai de părerea asta.

Milton flutură clarinetul şi îi puse ancia, făcându-i cu ochiul, până când Tessie spuse în cele din urmă:

— Nu mai vreau să fac asta! înţelegi? Lasă-mă-n pace! în fiecare sâmbătă, pe tot restul verii, Michael Antoniou trecu pe la pensiunea O'Toole ca s-o ia pe Tessie. În timp ce se plimbau, îi luă poşeta şi o legăna de curea, prefăcându-se că ţine o cădelniţă.

— Trebuie să o faci foarte precis, îi spuse el. Dacă n-o legeni suficient de tare, lanţul se îndoaie şi tămâia cade din ea.

Mergând în josul străzii, mama mea încerca să ignore ruşinea pe care o simţea fiindcă era văzută în public cu un bărbat care legăna o poşetă. La cofetăria din magazinul universal îl privea cum îşi îndeasă un şerveţel în gulerul de la cămaşă înainte să-şi mănânce îngheţata. În loc să arunce cireaşă din vârf în aer şi s-o prindă cu gura, aşa cum ar fi făcut Milton, Michael Antoniou i-o oferea întotdeauna ei. Mai târziu, conducând-o acasă, îi strângea mâna şi o privea în ochi cu sinceritate.

— Îţi mulţumesc pentru încă o după-amiază agreabilă. Ne vedem mâine la biserică.

Şi apoi se îndepărta, ţinându-şi mâinile la spate. Exersa şi mersul de preot.

După ce pleca el, Tessie intra în casă şi urca la etaj, în camera ei. Se aşeza pe divan şi citea. Într-o după-amiază, neputându-se concentra, se opri din citit şi îşi puse cartea pe faţă. Chiar atunci de afară se auzi un clarinet începând o melodie. Tessie ascultă o vreme nemişcată. În cele din urmă mâna i se ridică pentru a-şi lua cartea de pe faţă. Dar nu ajunse acolo. Mâna se mişcă puţin în aer, de parcă

ar fi dirijat muzica, şi apoi, cu delicateţe, cu resemnare, cu disperare, închise brusc geamul.

— Bravo! ţipă Desdemona în telefon câteva zile mai târziu. Apoi spuse, ţinând receptorul la piept:

— Mikey Antoniou tocmai i-a cerut mâna lui Tessie! S-au logodit! Or să se căsătorească de îndată ce Mikey termină cu seminarul.

— Vezi să nu mori de încântare, îi spuse Zoe fratelui ei.

— De ce nu-ţi ţii gura?

— Nu te înfuria pe mine, spuse ea, oarbă la ceea ce avea să-i aducă viitorul. Nu eu mă mărit cu el. Ar trebui să mă împuşcaţi mai întâi.

— Dacă vrea să se mărite cu un preot, spuse Milton, să se mărite cu un preot. La naiba cu ea!

Roşu la faţă, se ridică de la masă şi o luă la goană în sus pe scări.

Totuşi de ce o făcuse mama mea? N-a putut s-o explice niciodată. Motivele pentru care oamenii se căsătoresc cu cine se căsătoresc nu sunt întotdeauna clare pentru cei implicaţi. Aşa că nu pot decât să speculez. Poate că mama, care crescuse fără tată, încerca să se mărite cu un tată. E posibil, de asemenea, ca decizia ei să fi fost una practică. Îl întrebase o dată pe Milton ce voia să facă în viaţă.

— Mă gândeam, poate, să preiau barul lui tata.

Peste toate celelalte opoziţii, se prea poate să fi fost şi aceasta din urmă: barman, preot.

Mi-e imposibil să mi-l imaginez pe tatăl meu plângând cu inima frântă. Mi-e imposibil să mi-l imaginez refuzând să mănânce. De asemenea, mi-e imposibil să mi-l imaginez sunând iar şi iar la pensiune, până când, în cele din urmă, doamna O'Toole i-a spus:

— Auzi, scumpete? Nu vrea să stea de vorbă cu tine. Pricepi?

— Îhî, spuse Milton, înghiţind în sec. Am priceput.

— Balta e plină şi cu alţi peşti.

Mi-e imposibil să-mi imaginez vreunul dintre aceste lucruri, dar de fapt asta e ceea ce s-a întâmplat.

Poate că metafora maritimă a doamnei O'Toole îi dăduse o idee. La o săptămână după logodna lui Tessie, într-o dimineaţă ceţoasă de marţi, Milton îşi puse deoparte definitiv clarinetul şi se duse în Piaţa Cadillac, unde schimbă uniforma de Tânăr Cercetaş cu alta.

— Ei, am reuşit, îşi anunţă familia în acea seară, la cină. M-am înrolat.

— În armată! spuse Desdemona, îngrozită.

— De ce-ai făcut asta? spuse Zoe. Războiul aproape s-a terminat. Hitler nu mai are nicio şansă.

— Nu ştiu de Hitler. Eu am treabă cu Hirohito. M-am înrolat în Marină. Nu în armata terestră.

— Şi picioarele? strigă Desdemona.

— Nu m-au întrebat de picioare.

Bunicul meu, care asistase pasiv la serenadele la clarinet, aşa cum asista pasiv la toate, conştient de semnificaţia lor, dar fără să se poată hotărî dacă era înţelept sau nu să se implice, îi aruncă acum fiului său o privire pătrunzătoare.

— Eşti un băiat foarte tâmpit. Ştii asta? Ai impresia că asta e o joacă?

— Nu, tată.

— Ăsta-i un război. Ai impresia că e un fel de distracţie, războiul? Un fel de glumă grozavă pe care s-o faci cu părinţii tăi?

— Nu, tată.

— O să vezi tu ce glumă bună e.

— În Marină! continua între timp să se vaite Desdemona. Dacă ţi se scufundă vasul?

— Vezi ce faci? dădu Lefty din cap. O faci pe mama ta să se îmbolnăvească de îngrijorare.

— N-o să păţesc nimic, spuse Milton.

Privindu-şi fiul, Lefty văzu acum o imagine dureroasă: pe el însuşi cu douăzeci de ani în urmă, plin de un optimism

Idiot şi îngâmfat. N-avea altceva de făcut cu teama care îl sfredelea ca un cui decât să-şi exprime cu voce tare mânia.

— Bine atunci. Du-te la Marină, spuse Lefty. Dar ştii ce uiţi tu, domnule cât pe-aci Vultur Cercetaş?

Şi arătă cu degetul spre pieptul lui Milton.

— Uiţi că n-ai câştigat niciodată insigna pentru înot.

Ştiri externe

Am aşteptat trei zile până când am sunat-o din nou pe Julie. Era zece seara şi ea era încă la studio. Lucra. Nu mâncase, aşa că i-am sugerat să ieşim undeva. I-am spus că trec eu să o iau.

De data asta m-a primit înăuntru. Studioul era dezordonat, înfricoşător în haosul lui, dar după primii paşi am uitat de toate astea. Atenţia mi-a fost reţinută de ceea ce vedeam pe pereţi. Cinci sau şase fotografii de probă, la dimensiuni mari, erau prinse în perete, fiecare reprezentând peisajul industrial al unei uzine chimice. Julie pozase uzina dintr-o macara, aşa că efectul pe care îl percepea privitorul era acela de zbor pe deasupra conductelor şerpuitoare şi a coşurilor de fum.

— Bine, e de-ajuns, spuse ea, împingându-mă spre uşă.

— Stai! i-am spus. Ador uzinele. Sunt din Detroit. Asta e un fel de Ansei Adams[44] pentru mine.

— Acum ai văzut-o, spuse ea, gonindu-mă afară, încântată, stânjenită, zâmbitoare, încăpăţânată.

— Am un Bernd and Hilla Becher[45] în sufragerie, m-am lăudat eu.

— Ai un Bernd and Hilla Becher? încetă să mă mai împingă.

— E o fabrică veche de ciment.

— Bine, fie, spuse Julie, înduplecându-se. Pozez fabrici. Asta fac. Fabrici. Astea sunt uzinele I.G.

Farben.

Se încruntă.

— Mă tem că e chestia tipică pe care ar poza-o un american pe aici.

— Industria Holocaustului adică?

— N-am citit cartea, dar… da.

— Dacă ai pozat întotdeauna fabrici, cred că e altceva, i-am spus eu. Atunci nu faci doar să arunci o privire. Dacă fabricile sunt tema ta, cum să *nu* pozezi I.G. Farben?

— Crezi că e-n regulă?

Am arătat spre fotografiile de probă.

— Astea sunt fantastice.

Am tăcut, uitându-ne unul la altul, şi, fără să mă gândesc, m-am aplecat şi am sărutat-o pe Julie uşor pe buze.

Când sărutul s-a încheiat, şi-a deschis ochii foarte larg.

— Când ne-am întâlnit, am crezut că eşti homo, mi-a spus ea.

— Probabil costumul era de vină.

— Homo-radarul meu s-a stins de tot. Julie scutura din cap.

— Sunt mereu suspicioasă, având în vedere că sunt capăt de linie.

— Capăt de ce?

— N-ai auzit niciodată de asta? Gagicile asiatice sunt capăt de linie. Dacă un individ se ascunde, alege o asiatică, pentru că au corpurile mai asemănătoare cu ale băieţilor.

— Corpul tău nu e ca al unui băiat, am spus eu. Julie se fâstâci. Îşi feri privirea.

— S-au ţinut mulţi homosexuali nedeclaraţi după tine? am întrebat-o.

— De două ori la facultate, de trei ori la masterat, răspunse Julie.

La asta n-am avut alt răspuns decât să o sărut din nou.

Ca să reiau povestea părinţilor mei, trebuie să aduc pe tapet o amintire foarte stânjenitoare pentru

un american de origine greacă: Michael Dukakis călare pe tanc. Vă amintiţi? Imaginea aceea care, singură, a ruinat speranţele noastre că un grec va ajunge la Casa Albă: Dukakis, cu o cască militară care îi era prea mare, zgâlţâindu-se în vârful unui tanc M41 Walker Bulldog. Străduindu-se să aibă o alură prezidenţială şi reuşind, în schimb, să arate ca un băieţel care se dă în căluşei la bâlci. (De câte ori un grec se apropie de Biroul Oval.

Ceva o ia razna. Mai întâi a fost Agnew, cu evaziunea fiscală, şi apoi Dukakis cu tancul.) înainte ca Dukakis să se caţăre pe vehiculul acela blindat, înainte să-şi scoată costumul J. Press şi să-şi pună echipamentul militar, cu toţii am simţit şi vorbesc acum în numele tuturor confraţilor mei americani de origine greacă, indiferent că vor sau nu – un sentiment de bucurie. Acest bărbat era candidatul Democraţilor pentru preşedinţia Statelor Unite! Era din Massachusetts, ca familia Kennedy! Era practicantul unei religii şi mai ciudate decât catolicismul, dar nimeni nu pomenea de asta. Se întâmpla în 1988. Poate că veniseră vremurile când oricine – sau măcar nu acelaşi *cineva* de pe vremuri – putea fi preşedinte. Iată stindardele de la Convenţia Democrată! Priviţi la abţibildurile de pe barele de protecţie ale Volvo-urilor! „Dukakis". Un nume cu mai mult de două silabe, candidând la preşedinţie. Ultima oară când s-a întâmplat aşa ceva a fost cu Eisenhower (căruia îi stătea bine pe tanc). În general, americanilor le place ca preşedinţii lor să n-aibă mai mult de două vocale în nume. Truman. Johnson. Nixon. Clinton. Dacă au mai mult de două vocale (Reagan), nu au mai mult de două silabe. Şi mai bine e cu o singură silabă şi o vocală: Bush. A trebuit s-o facă de două ori. De ce s-a hotărât Mario Cuomo să nu mai candideze la preşedinţie? La ce concluzie a ajuns el când s-a retras ca să dezbată problema? Spre deosebire de Michael Dukakis, care venea din mediul academic al statului Massachusetts, Mario

Cuomo era din New York şi ştia cum stau lucrurile. Cuomo ştia că n-are nicio şansă să câştige. Prea liberal pentru acel moment, asta e sigur. Dar, de asemenea, prea multe vocale, în vârful unui tanc, Michael Dukakis se îndrepta spre un grup de fotografi şi spre amurgul său politic. Oricât de dureros ar fi să amintesc de acea imagine, o pomenesc cu un scop. Mai presus de orice, aşa arăta tatăl meu, proaspăt înrolatul Milton Stephanides, marinar clasa a doua, săltând pe un şlep de debarcare autopropulsat pe lângă coasta Californiei în toamna lui 1944. Ca şi Dukakis, din Milton se vedea mai mult casca. Ca şi la Dukakis, cureaua de pe bărbia lui Milton arăta de parcă i-o strânsese mama. Ca şi la Dukakis, expresia de pe chipul lui Milton trăda infiltrarea unei conştiinţe a greşelii. Nici Milton nu putea să se dea jos de pe vehiculul lui, aflat în mişcare. Şi el se îndrepta spre pierzanie. Singura diferenţă era absenţa fotografilor, pentru că era în toiul nopţii.

La o lună după ce se înrolase în Marina Statelor Unite, Milton era staţionat la baza navală Coronado din San Diego. Era membru al Forţelor Amfibii, a căror treabă era să transporte trupele spre Orientul îndepărtat şi să le asiste în asaltul plajelor. Treaba lui Milton – din fericire, până acum doar la manevre – era să coboare mijloacele de desant de pe laterala vasului de transport. De mai bine de o lună, şase zile pe săptămână, zece ore pe zi, asta făcuse – coborâse bărci pline de oameni în diferite condiţii maritime.

Când nu cobora bărcile, se afla el însuşi întruna. În trei sau patru nopţi pe săptămână trebuia să exerseze debarcări pe timp de noapte. Aceasta era o treabă extrem de dificilă. Coasta din jurul bazei Coronado era perfidă. Piloţii lipsiţi de experienţă reuşeau cu greu să cârmească bărcile către luminile de orientare care marcau plajele şi adesea le aduceau la ţărm printre stânci.

Deşi în prezent casca militară obtura vizibilitatea lui Milton, îi oferea o perspectivă destul de bună asupra viitorului. Cântărind cât o minge de bowling, casca era groasă ca o capotă de maşină. Ţi-o puneai pe cap ca pe o pălărie, dar nu semăna deloc cu o pălărie. Aflată în contact cu craniul, o cască militară transmite imagini direct la creier. Imagini cu obiecte pe care casca trebuia să le împiedice să treacă. Gloanţe, de exemplu. Şi şrapnel. Casca bloca mintea pe contemplarea acestor realităţi esenţiale.

Şi dacă semănai cu tatăl meu, începeai să te gândeşti cum să scapi de aceste realităţi. După o singură săptămână de instrucţie, Milton şi-a dat seama că făcuse o mare greşeală înrolându-se în Marină. Bătălia nu putea să fie decât o idee mai puţin periculoasă decât pregătirea pentru ea. În fiecare noapte se accidenta cineva. Valurile îi izbeau pe indivizi de bărci. Alţi indivizi cădeau şi erau băgaţi dedesubt. În săptămână precedentă un băiat din Omaha se înecase.

În timpul zilei se antrenau jucând fotbal pe plajă în bocanci de armată, ca să-şi întărească picioarele, şi apoi noaptea aveau instrucţie. Extenuat, cu rău de mare, Milton stătea înghesuit ca o sardină, cărând în spate un rucsac greu. Întotdeauna îşi dorise să fie american, iar acum avea ocazia să vadă cum erau confraţii lui americani. În cazărmi le suporta lubricitatea de provinciali şi conversaţiile de tăntălăi. Stăteau ore în şir împreună, în bărci, aruncaţi de colo colo, udându-se leoarcă.

Se culcau la trei sau patru dimineaţa. Apoi răsărea soarele şi era timpul s-o ia de la capăt.

De ce se înrolase în Marină? Ca să se răzbune, ca să evadeze. Voia s-o înveţe minte pe Tessie şi voia s-o uite. Nu reuşise niciuna, nici alta. Monotonia vieţii militare, repetarea la nesfârşit a sarcinilor, statul la coadă ca să mănânce, ca să folosească toaleta, ca să se bărbierească, nu

reuşeau câtuşi de puţin să-i distragă atenţia. Statul la coadă toată ziua îi aducea lui Milton în minte exact acele gânduri pe care voise să le evite, cele despre amprenta unui clarinet, ca un cerc de foc, pe coapsa fierbinte a lui Tessie. Sau despre Vandenbrock, băiatul din Omaha care se înecase: chipul său desfigurat, cu apa de mare scurgându-i-se printre dinţii sparţi.

Acum unor indivizi li se făcea rău în barcă peste tot în jurul lui Milton. Zece minute pe valuri şi marinarii se aplecau şi regurgitau pe podeaua ondulată, de metal, tocana de vită şi cartofii piure din fulgi de la masa de seară. Lucrul acesta nu stârnea niciun comentariu. Voma, care la lumina lunii avea o culoare albăstruie stranie, vălurea la rândul ei, plescăind înainte şi înapoi peste bocancii tuturor. Milton se uita în sus, încercând să ia o gură de aer curat.

Barca se apleca şi se legăna. Aluneca pe valuri şi se prăbuşea, zguduindu-şi carena. Se apropiau de ţărm, unde se spărgeau valurile. Ceilalţi bărbaţi îşi potriviră rucsacurile şi se pregătiră de asaltul simulat, iar marinarul Stephanides îşi abandonă singurătatea din cască.

— L-am văzut la bibliotecă, îi spunea marinarul de lângă el altuia. Pe panoul de afişaj.

— Ce fel de test?

— Un fel de examen de admitere. Pentru Annapolis.

— Da, vezi să nu! Or să primească ei pe unii ca noi la Annapolis.

— Nu contează dacă ne primesc sau nu. Ideea e că dacă dai testul, eşti scutit de instrucţie.

— Spuneai ceva de un test? întrebă Milton, intrând în vorbă.

Marinarul se uită în jur ca să vadă dacă mai auzise cineva.

— Nu mai bate toba despre asta. Dacă ne înscriem toţi, n-o să meargă.

— Unde?

Dar înainte ca marinarul să-i răspundă, se auzi un huruit puternic: se loviseră din nou de stânci. Oprirea bruscă îi aruncă pe toţi înainte. Căştile se ciocniră unele de altele. Se sparseră nasuri. Soldaţii căzură grămadă şi barca se sparse. Apa năvălea înăuntru şi locotenentul ţipa. Milton, laolaltă cu toţi ceilalţi, sări afară în aiureala generală – stâncile negre, curentul de pe fund, sticlele de bere mexicană, crabii speriaţi.

În Detroit, tot pe întuneric, mama mea era la cinema. Michael Antoniou, logodnicul ei, se întorsese la Sfânta Cruce şi acum avea sâmbetele libere. Pe ecranul cinematografului Esquire pâlpâiau numere…5…4…3… şi începu un buletin de ştiri. Trompetele sunară în surdină. Un crainic începu să dea ştirile din război. Era acelaşi crainic de la începutul războiului, aşa că lui Tessie i se părea că-l cunoaşte deja; aproape că făcea parte din familie. Săptămână de săptămână, el o informase despre Monty[46] şi despre britanici, care au scos tancurile lui Rommel din Africa de Nord, şi despre trupele americane, care eliberaseră Algeria şi debarcaseră în Sicilia. Ronţăind popcorn, Tessie privise ştirile luni şi ani la rând. Buletinele de ştiri urmăreau un itinerar. La început se concentraseră pe Europa. Arătau tancuri înaintând prin sate micuţe şi fete din Franţa care fluturau batiste de la balcoane. Franţuzoaicele nu arătau de parcă trecuseră printr-un război. Purtau fuste drăguţe, cu volane, şosete albe până la glezne şi eşarfe de mătase. Niciunul dintre bărbaţi nu purta beretă, fapt care o uimi pe Tessie. Întotdeauna îşi dorise să se ducă în Europa – nu atât în Grecia, cât în Franţa sau Italia. Privind buletinele de ştiri, Tessie nu, observa clădirile bombardate, ci cafenelele de pe străzi, fântânile, căţeluşii calmi, bine crescuţi, urbani.

Cu două sâmbete înainte văzuse Anvers-ul şi Bruxelles-ul eliberate de Aliaţi. Acum, când atenţia se îndreptase spre Japonia, peisajul se schimba. În

jurnalele de ştiri apăreau palmieri şi insule tropicale. În după-amiaza aceasta pe ecran se văzu data, „octombrie 1944”, şi crainicul anunţă: *În vreme ce trupele americane se pregătesc pentru asaltul final asupra Pacificului*, *generalul Douglas MacArthur*, *jurând să-şi respecte promisiunea făcută*, „*Mă voi întoarce*”, *îşi inspectează trupele*. Filmările arătară marinari stând pe punte în poziţie de drepţi, încărcând obuze de artilerie în tunuri sau călărind pe o plajă şi făcându-le cu mâna celor de-acasă. Şi acolo, în public, mama mea se trezi că face o nebunie. Se uita după chipul lui Milton.

Era vărul ei de-al doilea, nu-i aşa? Era foarte firesc să-şi facă griji pentru el. Pe deasupra, fuseseră legaţi nu neapărat de dragoste, ci mai degrabă de ceva mai imatur – un fel de pasiune, de orbire. Oricum, nu se putea compara cu ceea ce era între ea şi Michael. Tessie se aşeză mai băţoasă în scaun, îşi potrivi poşeta în poală. Luă poziţia unei tinere care era logodită. Dar după ce se termină buletinul de ştiri şi începu filmul, uită să mai fie adultă. Se lăsă jos în scaun şi-şi puse picioarele pe scaunul din faţă.

Poate că filmul din acea zi nu era unul prea grozav sau poate că văzuse prea multe filme de curând – în ultimele opt zile fusese la film zi de zi –, dar, dintr-un motiv sau altul, Tessie nu se putea concentra. Se tot gândea că dacă i se întâmplă ceva lui Milton, dacă e rănit sau, Doamne fereşte, dacă nu se mai întoarce, atunci ar fi cumva vina ei. Nu-i spusese ea să se înroleze în Marină. Dacă ar fi întrebat-o, l-ar fi sfătuit să n-o facă. Dar ştia că o făcuse din cauza ei. Era, într-un fel, ca în *Printre nisipuri*, cu Claude Barron, pe care-l văzuse acum câteva săptămâni. În acel film Claude Barron se înrolează în Legiunea Străină pentru că Rita Carrol se măritase cu alt individ. Celălalt individ se dovedeşte până la urmă un desfrânat şi un alcoolic, aşa că Rita Carrol îl părăseşte şi se duce în deşertul unde Claude Barron se luptă cu arabii. Când Rita

Carrol ajunge acolo, el e deja în spital, rănit, de fapt nu chiar într-un spital, ci doar un cort, şi ea îi spune că-l iubeşte şi Claude Barron spune:

— M-am dus în deşert ca să te uit. Dar nisipul avea culoarea părului tău. Şi cerul de deasupra lui avea culoarea ochilor tăi. Oriunde m-aş fi dus, dădeam tot peste tine.

Şi apoi moare. Tessie a plâns de s-a scuturat cămaşa pe ea. I-a curs rimelul şi i-a pătat gulerul de la cămaşă ceva de groază.

Că făceau instrucţie de noapte sau mergeau la matineuri sâmbăta, că săreau în apă sau se prăvăleau în scaune de cinema, că se îngrijorau şi regretau şi sperau şi încercau să uite indiferent de toate astea, ca să fiu cât se poate de sincer, ocupaţia predilectă a oamenilor în timpul războiului era să scrie scrisori. Întărindu-mi părerea personală că viaţa reală nu se ridică la înălţimea scrierilor despre ea, în acel an membrii familiei mele par să-şi fi petrecut cea mai mare parte din timp prinşi în corespondenţă. De la Sfânta Cruce, Michael Antoniou îi scria de două ori pe săptămână logodnicei sale. Scrisorile lui ajungeau în plicuri albastru deschis, având capul patriarhului Beniamin imprimat în relief în colţul din stânga sus. Pe foile dinăuntru, scrisul său, ca şi vocea, era feminin şi îngrijit. „Cel mai probabil primul loc în care ne vor trimite după hirotonisirea mea va fi undeva în Grecia. O să fie mult de reconstruit acolo acum, după plecarea naziştilor”.

La biroul ei de sub marginile rafturilor cu chipul lui Shakespeare, Tessie îi răspundea cu fidelitate, deşi nu întru totul sincer. Majoritatea activităţilor ei zilnice nu păreau a fi suficient de virtuoase pentru a fi relatate unui logodnic seminarist. Aşa că începu să-şi inventeze o viaţă mai adecvată. „În dimineaţa aceasta Zo şi cu mine ne-am dus să ne oferim voluntare pentru Crucea Roşie”, scria mama mea, care-şi petrecuse toată ziulica la cinematograful Fox, ronţăind bombonele. „Ne-au

pus să tăiem cearşafuri vechi ca să facem fâşii pentru bandaje. Ar trebui să vezi ce băşică am la degetul mare. E cât o chiflă". Nu vărsase aceste ficţiuni cu toptanul de la început. În primele daţi Tessie relatase sincer întâmplările de zi cu zi. Dar într-una din scrisori Michael Antoniou spusese: „Filmele sunt bune pentru delectare, dar cu războiul ăsta, mă întreb dacă e modul cel mai bun de a-ţi petrece timpul". După aceea Tessie începuse să inventeze. Îşi justifica raţional minciunile, spunându-şi că acesta era ultimul ei an de libertate. Până în vara viitoare avea să fie nevastă de preot şi va trăi undeva în Grecia. Ca să-şi atenueze nesinceritatea, debarasa orice virtute dinspre ea însăşi, umplându-şi scrisorile cu laude pentru Zoe. „Lucrează şase zile pe săptămână şi totuşi duminica se trezeşte senină, dis-de-dimineaţă, ca s-o ducă pe doamna Tsontakis la biserică – sărmana făptură are nouăzeci şi trei de ani şi de-abia merge. Asta-i Zoe. Întotdeauna se gândeşte la ceilalţi".

Între timp Desdemona şi Milton corespondau, la rândul lor. Înainte să plece la război, tatăl meu îi promisese mamei lui că avea să înveţe, în sfârşit, greceşte. Acum, în California, stând întins pe patul lui etajat, năpădit de dureri de abia putea să se mişte, Milton se uita seara într-un dicţionar grec-englez ca să pună cap la cap relatările lui despre viaţa în Marină. Totuşi, oricât de tare se concentra, până ajungeau scrisorile lui pe strada Huribut, ceva se pierdea în traducere.

— Ce fel de hârtie e asta? îl întreba Desdemona pe soţul ei, arătându-i scrisoarea, care arăta ca un şvaiţer.

Ca nişte şoricei, cenzorii militari ronţăiseră scrisorile lui Milton înainte ca Desdemona să ajungă să le digere. Muşcau orice menţiune a cuvântului „invazie", orice referire la „San Diego" sau „Coronado". Mestecau paragrafe întregi care descriau baza navală, distrugătoarele şi

submarinele andocate la chei. Şi, având în vedere că aceşti cenzori ştiau greaca şi mai puţin decât Milton, făceau adesea greşeli şi tundeau vorbe de alint, x-uri şi o-uri.

În ciuda găurilor (sintactice şi fizice) din misivele lui Milton, bunica mea percepea pericolul situaţiei în care se afla el. În sigmele şi deltele mâzgălite cu greu desluşea tremuratul mâinii şi neliniştea crescândă a fiului ei. În greşelile gramaticale detecta nota de spaimă din glasul lui. Până şi hârtia de scris o speria, pentru că arăta de parcă explodase deja.

Totuşi marinarul Stephanides făcea tot ce îi stătea în putinţă ca să rămână întreg. Într-o miercuri dimineaţa se prezentă la biblioteca bazei militare ca să dea examenul de admitere la Academia Navală a Statelor Unite. În următoarele cinci ore, de câte ori şi-a ridicat privirea de pe foaia de examen, şi-a văzut colegii de vas făcând exerciţii fizice în soarele fierbinte. Nu se putea abţine să nu zâmbească. În timp ce tovarăşii lui se coceau afară, Milton stătea sub un ventilator de tavan şi lucra la demonstraţii matematice. În timp ce ei erau obligaţi să alerge încolo şi încoace pe grătarul nisipos, Milton citea un paragraf scris de unul pe nume Carlyle şi răspundea la întrebările care-i urmau. Iar diseară, când ei vor fi făcuţi chiseliţă printre stânci, el avea să fie cuibărit în patul lui, dormind adânc.

Odată cu primele luni din 1945, toată lumea căuta scutiri de la datorie. Mama mea se eschiva de la îndatoririle voluntare, mergând în schimb la film. Tatăl meu fenta manevrele dând un examen. Dar dacă e vorba de scutiri, bunica mea ceru una chiar din ceruri.

Într-o duminică din martie ajunse la Adormirea Maicii Domnului înainte să înceapă sfânta liturghie. Intrând într-o nişă, se apropie de icoana Sfântului Hristofor şi îi propuse un târg:

— Te implor, Sfinte Hristofor – Desdemona îşi sărută degetele şi le duse la fruntea sfântului –, dacă îl ţii pe Miltie teafăr în război, o să-l fac să promită că se duce înapoi în Bithynios şi repară biserica.

Privi în sus la Sfântul Hristofor, martirul Asiei Mici.

— Dacă turcii au distrus-o, Miltie o s-o construiască la loc. Dacă n-are nevoie decât de icoane, o să le picteze el.

Sfântul Hristofor era un uriaş. Ţinea în mână un sceptru şi trecea printr-un râu năvalnic. În spinarea lui era Pruncul Iisus, cel mai greu bebeluş din toate timpurile, pentru că ţinea lumea în mâini. Care sfânt ar fi fost mai potrivit să-i apere propriul fiu, aflat în primejdie pe mare? În spaţiul umbrit, luminat de candelă, Desdemona se ruga. Dădea din buze, pronunţându-şi condiţiile.

— Şi aş mai vrea, dacă se poate, Sfinte Hristofor, ca Milton să fie scutit de instrucţie. Îmi scrie că e foarte periculos. Şi acum îmi scrie în greceşte, să ştii, Sfinte Hristofor. Nu cine ştie ce, dar e bine. Îl fac să promită şi că pune în biserică strane noi. Şi, dacă vrei, şi nişte covoare.

Şi tăcu, închizând ochii. Îşi făcu cruce de mai multe ori, aşteptând un răspuns. Apoi, dintr-odată, şira spinării i se îndreptă. Deschise ochii, încuviinţă din cap şi zâmbi. Îşi sărută vârfurile degetelor şi atinse cu ele icoana sfântului, apoi se grăbi spre casă ca să-i scrie lui Milton veştile bune.

— Da, sigur, spuse tatăl meu când primi scrisoarea. Mă salvează Sfântul Hristofor.

Strecură scrisoarea în dicţionarul grec-englez şi le duse pe amândouă la incineratorul din spatele barăcii de tablă. (Şi aşa se sfârşi cu orele de greacă ale tatălui meu. Deşi continuă să vorbească greceşte cu părinţii săi, Milton nu reuşi niciodată să scrie în greceşte şi, pe măsură ce îmbătrâni, începu să uite ce însemnau şi cuvintele cele mai simple. Până la urmă nu mai putu să spună mai

mult decât mine sau Capitolul Unsprezece, adică mai nimic.)

Sarcasmul lui Milton era de înţeles în împrejurările date. Chiar în ziua precedentă comandantul lui îi încredinţase o nouă misiune pentru invazia care se apropia. Vestea cea nouă, ca orice veste proastă, nu i se întipărise în minte de la început. Era de parcă vorbele comandantului, silabele concrete pe care i le adresase lui Milton, fuseseră amestecate de băieţii de la serviciul secret. Milton salutase şi plecase. O luase înainte pe plajă, încă neafectat, vestea cea proastă purtându-se cu un soi de delicateţe şi îngăduindu-i aceste ultime momente liniştite, înşelătoare. Privi apusul. Admiră o Elveţie neutră, cu foci aşezate pe stânci. Îşi scoase bocancii ca să simtă nisipul cu picioarele, de parcă lumea ar fi fost un loc în care de-abia începea să trăiască, nu unul pe care avea să-l părăsească în curând. Dar apoi apărură fisurile. O crăpătură în creştetul craniului, prin care vestea proastă se scurse şuierând. Un junghi în genunchii care i se muiară şi, brusc, Milton nu mai reuşi s-o împiedice să intre.

Treizeci şi opt de secunde. Asta era vestea.

— Stephanides, te trecem la telegraf. Te prezinţi la corpul B mâine dimineaţă la ora şapte fix. Eşti liber.

Asta îi spusese comandantul. Doar atât. Şi nu fusese chiar o surpriză. Pe măsură ce se apropia momentul invaziei, apăruse un iureş brusc de accidentări în rândul telegrafiştilor. Telegrafiştii îşi retezaseră degetele făcând de serviciu la bucătărie. Telegrafiştii se împuşcaseră în picioare în timp ce-şi curăţau puştile. În instrucţia de noapte telegrafiştii se aruncau lasciv pe stânci.

Treizeci şi opt de secundeatâta era speranţa de viaţă a unui telegrafist. Când urma să aibă loc debarcarea, marinarul Stephanides avea să stea în partea din faţă a vasului. Urma să folosească un soi de lanternă ca să transmită semnale în codul

Morse. Acea lanternă avea să fie strălucitoare şi perfect vizibilă pentru poziţiile inamice de pe mal. La asta se gândea el în timp ce stătea pe plajă, desculţ. Se gândea că n-avea să preia niciodată barul tatălui său. Se gândea că n-avea s-o mai vadă niciodată pe Tessie. În schimb, peste câteva săptămâni o să stea în poziţie de drepţi pe un vas, expus focurilor duşmanului şi ţinând în mână o lumină puternică. O vreme, cel puţin.

Ce nu arătau ştirile externe: o filmare cu vasul de transport AKA al tatălui meu părăsind baza navală Coronado şi îndreptându-se spre vest. La cinematograful Esquire, ţinându-şi picioarele ridicate de pe podeaua lipicioasă, Tessie Zizmo privea nişte săgeţi albe arcuindu-se peste Pacific. *Flota a 12-a a Statelor Unite înaintează în atacul asupra Pacificului*, spune crainicul. *Destinaţia finală*: *Japonia*. O săgeată începe din Australia, trecând prin Noua Guinee până în Filipine. Alta izbucneşte din Insulele Solomon şi alta din Mariane. Tessie n-a mai auzit niciodată de locurile acestea. Dar iată că săgeţile se întind, avansând spre alte insule de care n-a mai auzit niciodată – Iwo Jima, Okinawa –, fiecare arborând Soarele-Răsare. Săgeţile converg din trei direcţii înspre Japonia, care, la rândul ei, nu e decât un grup de insule. Tessie se străduieşte să priceapă coordonatele geografice, iar buletinul de ştiri începe să prezinte imagini filmate. O mână trage manivela unei sirene şi marinarii sar din paturile suprapuse, mărşăluind în sus pe scări şi ocupându-şi posturile de luptă. Şi apoi iată-l – Milton alergând pe puntea vasului! Tessie îi recunoaşte pieptul rahitic, ochii de raton. Uită de podea şi îşi pune picioarele jos. În buletinul de ştiri tunurile distrugătorului explodează fără zgomot şi, jumătate de glob mai încolo, în eleganţa unui cinematograf de modă veche, Tessie Zizmo simte reculul. Cinematograful e plin doar pe jumătate, în cea mai mare parte cu femei tinere, ca ea. Şi ele se

înfruptă cu dulciuri din motive sentimentale; şi ele caută în pelicula granulată a buletinului de ştiri chipuri de logodnici. Aerul miroase a acadele şi a parfum şi a ţigara pe care o fumează plasatorul în hol. În cea mai mare parte a timpului războiul e un eveniment abstract, care se întâmplă în altă parte. Numai aici, preţ de patru sau cinci minute, înghesuit între desenele animate şi film, el devine concret. Poate că estomparea identităţii şi descărcarea în grup au un efect asupra lui Tessie, inducându-i genul de isterie pe care i-o induce Sinatra. Dintr-un motiv sau altul, în lumina palidă a cinematografului, Tessie Zizmo îşi îngăduie să-şi amintească lucruri pe care încercase să le uite: un clarinet care se insinuează în sus pe piciorul ei gol, ca o forţă invadatoare, conturând o săgeată spre propriul ei imperiu de insule, un imperiu pe care – realizează ea în acea clipă – e pe cale să-l dea bărbatului care nu trebuie. În timp ce raza proiectorului pâlpâie oblic în întunericul de deasupra spectatorilor, Tessie recunoaşte în sinea ei că nu vrea să se mărite cu Michael

Antoniou. Nu vrea să fie soţie de preot şi nici să se mute în Grecia. Privindu-l pe Milton în buletinul de ştiri, ochii i se umplu de lacrimi şi spune cu voce tare:

— Oriunde m-aş fi dus, dădeam tot peste tine.

Şi în timp ce oamenii o şuşuie, soldatul din buletinul de ştiri se apropie de cameră… şi Tessie îşi dă seama că nu e Milton. Dar nu mai contează. A văzut ce era de văzut. Se ridică şi pleacă.

Pe strada Huribut, în aceeaşi după-amiază, Desdemona stătea întinsă în pat. Stătuse aşa de trei zile încoace, de când poştaşul îi adusese o altă scrisoare de la Milton. Scrisoarea nu era în greacă, ci în engleză, şi Lefty trebuise să i-o traducă:

Dragii mei.

Asta e ultima scrisoare pe care o să v-o pot trimite. (îmi pare rău că nu scriu în limba de baştină, mami, dar sunt un pic cam ocupat în

prezent). Superiorii mei nu-mi dau voie să spun prea multe despre ce se petrece, dar am vrut totuşi să vă scriu chestia asta, ca să nu vă faceţi griji pentru mine. Mă îndrept spre un loc sigur. Taţi, să ai grijă de bar. Războiul ăsta o să se termine într-o bună zi şi vreau să mă implic în afacerea familiei. Spuneţi-i lui Zo să nu intre în camera mea.

Cu dragoste şi umor, Milt

Spre deosebire de scrisorile precedente, aceasta ajunsese intactă. Niciun fel de gaură pe nicăieri. La început acest fapt o bucurase pe Desdemona, până când îşi dădu seama ce înseamnă. Nu mai era nevoie de discreţie. Invazia era gata să înceapă.

În acea clipă Desdemona s-a ridicat de la masa din bucătărie şi, cu o expresie de mânie triumfală, a făcut următoarea declaraţie gravă:

— Dumnezeu a adus asupra noastră judecata pe care o meritǎm.

S-a dus în sufragerie, unde a îndreptat în trecere o pernă de la canapea, apoi a urcat scările până în dormitor. Acolo s-a dezbrăcat şi şi-a pus cămaşa de noapte, deşi era de-abia ora zece dimineaţa. Şi apoi, pentru prima oară de când fusese

Însărcinată cu Zoe şi pentru ultima oară înainte de a se urca acolo pentru totdeauna, douăzeci şi cinci de ani mai târziu, bunica mea a zăcut în pat.

Trei zile stătuse acolo, ridicându-se doar ca să se ducă la baie. Bunicul meu încercase în zadar să o înduplece să se dea jos. Când plecase la lucru, în cea de-a treia dimineaţă, îi adusese nişte mâncare: o farfurie de fasole uscată cu sos tomat şi pâine.

Mâncarea stătea încă neatinsă pe noptiera de lângă pat când se auzi o bătaie în uşa de la intrare. Desdemona nu se dădu jos din pat ca să răspundă, ci doar îşi trase o pernă peste cap. Cu toată această izolare fonică, auzi bătaia, care continua. Puţin mai târziu uşa de la intrare se deschise şi în cele din urmă paşii o luară în sus pe scări şi ajunseră la ea în cameră.

— Mătuşă Des? spuse Tessie. Desdemona nu se mişcă.

— Trebuie să-ţi spun ceva, continuă Tessie. Am vrut să fii prima care află.

Silueta din pat rămase nemişcată. Totuşi vigilenţa care cuprinsese corpul Desdemonei îi spuse lui Tessie că era trează şi că o asculta. Tessie trase adânc aer în piept şi anunţa:

— O să anulez nunta.

Se lăsă tăcerea. Încet, Desdemona îşi trase perna de pe faţă. Întinse mâna după ochelarii de pe noptieră, şi-i puse pe ochi şi se ridică în capul oaselor.

— Nu vrei să te măriţi cu Mikey?

— Nu.

— Mikey e un băiat grec cumsecade.

— Ştiu asta. Dar nu-l iubesc. Îl iubesc pe Milton. Tessie se aştepta ca Desdemona să rămână şocată sau să se înfurie, dar, spre surprinderea ei, bunica mea nu prea păruse să recepţioneze mărturisirea.

— Nu ştii asta, dar Milton m-a cerut în căsătorie mai demult. I-am răspuns că nu. Acum o să-i scriu şi o să-i spun că da.

Pe Desdemona o trecu un fior.

— Poţi să scrii ce vrei, dulceaţa *mou*. Miltie n-o să accepte.

— Nu e ilegal sau aşa ceva. Şi verii primari se pot căsători. Noi suntem doar veri de-ai doilea. Milton a cercetat toate legile.

Desdemona se cutremură încă o dată. Sleită de îngrijorare, abandonată de Sfântul Hristofor, încetă să se mai lupte cu o eventualitate care nu fusese niciodată rânduită de la bun început.

— Dacă tu şi Milton vreţi să vă căsătoriţi, aveţi binecuvântarea mea, spuse ea.

Apoi, o dată ce-şi dăduse binecuvântarea, se aşeză din nou între perne şi închise ochii la durerea vieţii.

— Şi să dea Dumnezeu să n-aveţi niciodată un copil care să moară în ocean.

În familia mea pregătirile de înmormântare au dus întotdeauna la o nuntă. Bunica mea s-a învoit să se mărite cu bunicul meu numai pentru că nu a crezut că va trăi până la nuntă. Şi bunica mea a binecuvântat căsătoria părinţilor mei – după ce complotase viguros împotriva ei – numai pentru că nu credea că Milton va supravieţui până la sfârşitul săptămânii.

Aflat în largul mării, nici tatăl meu nu se aştepta la altceva. Stând la prora transportorului, privea peste ape la sfârşitul care i se apropia cu repeziciune. Nu era tentat să se roage sau să-şi regleze conturile cu Dumnezeu. Percepea infinitul dinaintea lui, dar nu-l încălzea cu dorinţe omeneşti. Infinitul era la fel de vast şi de rece ca oceanul care se întindea în jurul navei şi, în tot pustiul acela, ceea ce simţea Milton cel mai acut era realitatea şi zumzăitul propriei sale minţi. Undeva acolo, dincolo de apă, era glonţul care avea să-i curme viaţa. Poate că era deja încărcat în arma japoneză de unde urma să fie tras. Poate că era într-un încărcător. Avea douăzeci şi unu de ani, tenul gras şi mărul lui Adam proeminent, îi trecu prin cap că făcuse o prostie luându-şi câmpii din cauza unei fete, dar apoi îşi suprimă gândul, pentru că nu era vorba de o fată oarecare. Era Theodora. Chiar când chipul ei îi apăru în minte lui Milton, un marinar îl bătu pe spate.

— Pe cine ştii la Washington?

Îi înmână tatălui meu un transfer care intra în vigoare imediat. Trebuia să se prezinte la Academia Navală din Annapolis. La examenul de admitere Milton obţinuse nouăzeci şi opt de puncte.

Oricărei drame greceşti îi trebuie un *deus ex machina*. Al meu se arată sub forma scaunului acelui botman care l-a cules pe tatăl meu de pe bordul navei de transport AKA şi l-a transportat

prin aer, depozitându-l pe puntea unui distrugător ce se îndrepta înapoi, spre ţărmul Statelor Unite. Din San

Francisco se duse la Annapolis cu un vagon de dormit elegant, iar acolo se înscrise ca proaspăt cadet.

— Spus eu că Sfântul Hristofor te scoate din război, exultă Desdemona când acesta sună acasă ca să le spună vestea.

— Păi, m-a cam scos.

— Acum trebuie să repari biserica.

— Ce?

— Biserica. Trebuie s-o repari.

— Bine, bine, spuse cadetul naval Stephanides.

Şi poate chiar intenţiona s-o facă. Era recunoscător că rămăsese în viaţă şi că avea din nou un viitor. Dar cu una, cu alta, Milton avea să-şi amâne călătoria spre Bithynios. Într-un an de zile era deja însurat. Mai târziu a fost tată. Războiul s-a sfârşit. A absolvit la Annapolis şi a luptat în războiul din Coreea. În cele din urmă s-a întors în Detroit şi s-a implicat în afacerea familiei. Din când în când Desdemona îi amintea fiului ei de datoria importantă pe care o avea faţă de Sfântul Hristofor, dar tatăl meu găsea mereu câte o scuză pentru neîmplinirea ei. Amânarea asta avea să aibă efecte dezastruoase, dacă e să crezi în aşa ceva, cum fac eu în unele zile, când vechiul meu sânge grecesc e la cote înalte.

Părinţii mei s-au căsătorit în iunie 1946. Dând dovadă de nobleţe, Michael Antoniou a venit la nuntă. Cum era deja preot hirotonisit, a arborat o expresie demnă, binevoitoare, dar în a doua oră a recepţiei a început să se vadă că e distrus. A băut prea multă şampanie la masă şi, când orchestra a început să cânte, s-a îndreptat spre cea mai bună pradă după mireasă: domnişoara de onoare, Zoe Stephanides.

Zoe îl privea de sus cam de la treizeci de centimetri. O invită la dans. Înainte să-şi dea

seama, Zoe era condusă pe ringul de dans.

— Tessie mi-a spus multe despre tine în scrisorile ei, zise Michael Antoniou.

— Sper că n-au fost lucruri prea rele.

— Dimpotrivă. Mi-a povestit ce creştină bună eşti. Sutana lungă îi ascundea picioarele micuţe şi lui Zoe îi era greu să ţină pasul cu el. Alături, Tessie dansa cu Milton, care era îmbrăcat cu uniforma albă de Marină. Când cuplurile trecură unul pe lângă altul, Zoe îi aruncă lui Tessie o privire comică şi rosti pe muteşte:

— Te omor.

Dar apoi Milton o învârti pe Tessie şi cei doi rivali se treziră faţă în faţă.

— Salut, Mike, spuse Milton cordial.

— Sunt părintele Mike acum, răspunse peţitorul înfrânt.

— Ai fost promovat, hm? Felicitări. Cred că atunci pot să am încredere că sora mea e pe mâini bune.

Se îndepărtă, dansând cu Tessie, care se uită înapoi şi îşi ceru scuze din priviri. Lui Zoe, care ştia cât de agasant putea fi fratele ei, i se făcu milă de părintele Mike. Aşa că-i sugeră să meargă împreună să-şi ia nişte tort.

Ex ovo omnia

Deci să recapitulăm: Sourmelina Zizmo (născută Papadia-mandopoulos) nu era numai verişoara bunicilor mei. Era şi bunica mea. Tatăl meu era nepotul propriei sale mame (şi al propriului său tată). Pe lângă faptul că-mi erau bunici, Desdemona şi Lefty îmi erau şi unchi şi mătuşă. Părinţii mei aveau să-mi fie veri de-ai doilea, iar Capitolul Unsprezece avea să-mi fie văr de-al treilea şi frate. Arborele genealogic Stephanides, schiţat în cartea doctorului Luce *Transmiterea autosomatică a trăsăturilor recesive*, intră în mai multe detalii, care nu cred că vă interesează. M-am concentrat numai pe ultimele

transmiteri ale genei. Şi acum aproape c-am ajuns acolo. În onoarea domnişoarei Barrie, profesoara mea de latină din clasa a opta, aş vrea să vă aduc în atenţie citatul de deasupra: *exovo omnia*. Ridicându-mă în picioare (aşa cum făceam de fiecare dată când domnişoara Barrie intra în sala de clasă), o aud întrebând:

— Copii, care dintre voi poate să traducă fragmenţelul ăsta şi să spună de unde provine?

Am ridicat mâna.

— Calliope, muza noastră, o să înceapă.

— E din Ovidiu. Din *Metamorfoze*. Povestea creaţiei.

— Splendid. Şi poţi să ne-o spui în engleză?

— Totul se trage dintr-un ou.

— Aţi auzit, copii? Clasa asta, chipurile voastre vesele, chiar şi bătrânul Cicero de pe biroul meu, dragul de el – toţi şi toate se trag dintr-un ou!

De-a lungul anilor unul dintre misterele pe care le-a dezvăluit doctorul Philobosian în timpul mesei (pe lângă efectele monstruoase ale imaginaţiei materne) a fost teoria preformismului, din secolul al şaptesprezecelea. Adepţii preformismului, cu numele lor de bâlci – Spallazani, Swammerdam.

Leeuwenhoek –, credeau că toată omenirea existase în miniatură din momentul Creaţiei, ori în sperma lui Adam, ori în ovarele Evei, fiecare persoană stând înăuntrul celei ce o urma, ca la o matrioşka. Totul a început când Jan Swammerdam a folosit un bisturiu ca să cojească straturile exterioare ale unei anumite insecte. Ce insectă? Păi… o membră a familiei phylum *Arthropoda*. Denumirea latinească? Bine, hai: Bombyx *mori*. Insecta pe care a folosit-o Swammerdam în experimentele sale din 1669 nu era alta decât un vierme de mătase. În faţa unei audienţe compuse din intelectuali, Swammerdam a îndepărtat pielea viermelui de mătase, dezvăluind ceea ce părea să fie replica minusculă a viitorului fluture dinăuntru,

de la trompă şi antene până la aripile împăturite. Aşa s-a născut teoria preformistă.

Aşa îmi place să-mi închipui că am plutit şi eu cu fratele meu, împreună de la începuturile lumii, aşezaţi pe pluta noastră de ovule. Fiecare în câte-o membrană transparentă, fiecare însemnat cu ora lui – sau a ei (în cazul meu ambele) – de naştere. Priviţi-l pe Capitolul Unsprezece, întotdeauna la fel de păstos şi chel de la vârsta de douăzeci şi trei de ani: e un homuncul perfect. Craniul pronunţat indică viitoarele sale abilităţi matematice şi mecanice. Paloarea nesănătoasă sugerează boala lui Crohn pe care o s-o aibă mai târziu. Alături de el iată-mă pe mine, cândva sora lui, iată-mi chipul care e deja o enigmă, pâlpâind ca o vedere holografică între două imagini: fetiţa drăgălaşă, cu ochii negri, care eram pe vremuri şi persoana severă, cu nasul acvilin, gen monedă romană, care sunt astăzi. Şi aşa am plutit noi doi de când lumea, aşteptându-ne indicaţiile regizorale şi privind spectacolul din jur.

De exemplu: Milton Stephanides absolvind la Annapolis în 1949. Chipiul alb zburând în sus. El şi cu Tessie au fost detaşaţi la Pearl Harbor, unde locuiau într-un cămin auster de familişti şi unde mama mea, la douăzeci şi cinci de ani, s-a pârlit îngrozitor de la soare şi de atunci n-a mai fost văzută niciodată în costum de baie. În 1951 au fost transferaţi în Norfolk, Virginia, moment în care sacul ovular al Capitolului Unsprezece, de lângă al meu, a început să vibreze. Totuşi a mai rămas o vreme şi am privit împreună conflictul din Coreea, în care subofiţerul Stephanides a servit pe o vedetă ce vâna submarine. Am privit în acei ani cum se formează caracterul de adult al lui Milton, cum îşi însuşeşte atributele tranşante ale viitorului nostru tată. Marinei Statelor Unite îi datorează Milton Stephanides precizia cu care avea să-şi facă de atunci încolo cărarea, obiceiul de a-şi lustrui catarama de la curea cu mâneca de la cămaşă,

replicile „înţeles, să trăiţi!” şi „Totul e-n regulă”, precum şi insistenţa cu care ne punea să ne sincronizăm ceasurile la magazinul universal. Sub vulturul de alamă şi însemnele de pe chipiul de sublocotenent, Milton Stephanides i-a lăsat în urmă pe Tinerii Cercetaşi. Din Marină s-a ales cu pasiunea pentru navigaţie şi cu aversiunea faţă de statul la coadă. Încă de pe atunci i se contura poziţia politică: anticomunismul şi neîncrederea faţă de ruşi. Porturile de escală din Africa şi sud-estul Asiei îi formau deja părerea despre nivelurile de inteligenţă ale raselor. De la îngâmfarea socială a comandanţilor săi s-a ales cu ura faţă de liberalii din Est şi faţă de marile universităţi americane, dar, în acelaşi timp, şi cu pasiunea pentru îmbrăcămintea de la Brooks Brothers. Gustul pentru mocasinii cu ciucuri şi pantalonii scurţi creponaţi se insinua şi el încetul cu încetul. Am ştiut toate aceste lucruri despre tatăl nostru înainte de a ne naşte şi apoi le-am uitat şi a trebuit să învăţăm totul de la capăt. În 1953, când s-a terminat războiul din Coreea, Milton era detaşat din nou în Norfolk. Iar în martie 1954, în vreme ce tatăl meu îşi evalua viitorul, Capitolul Unsprezece, făcându-mi un mic semn de adio, şi-a ridicat mâinile şi s-a lansat pe tobogan înspre lume. Şi am rămas singur.

Evenimente din anii care au precedat naşterea mea: după ce a dansat cu Zoe la nunta părinţilor mei, părintele Mike s-a ţinut după ea ca un căţel timp de doi ani jumate. Lui Zoe nu-i surâdea ideea să se mărite cu un tip atât de religios şi atât de mic. Părintele Mike i-a cerut mâna de trei ori şi de fiecare dată ea l-a refuzat, aşteptând să apară cineva mai bun. Dar n-a apărut nimeni. În cele din urmă, simţind că n-are alternativă (şi convinsă de Desdemona, care încă mai credea că să te măriţi cu un preot e un lucru minunat), Zoe a cedat. În 1949 s-a căsătorit cu părintele Mike şi curând după aceea s-au stabilit în Grecia. Acolo ea avea să dea

naştere la patru copii, verişorii mei, şi să rămână următorii opt ani.

În Detroit, în 1950, ghetoul Groapa Neagră a fost dărâmat cu buldozerele pentru a face loc unei autostrăzi. Naţiunea Islamului, acum avându-şi cartierul general la Templul Nr. 2.

În Chicago, şi-a găsit un nou pastor, pe nume Malcolm X. În iarna anului 1954 Desdemona a pomenit pentru prima oară că într-o bună zi ar vrea să se retragă în Florida.

— E un oraş în Florida care ştii cum se cheamă? New Smyrna Beach!

În 1956 a încetat să circule şi ultimul tramvai din Detroit, iar uzinele Packard s-au închis. În acelaşi an Milton Stephanides, sătul de viaţa militară, a părăsit Marina şi s-a întors acasă pentru a-şi împlini un vis mai vechi.

— Fă altceva, îi spuse Lefty Stephanides fiului său. Erau în Casa Zebrei şi îşi beau cafeaua.

— Ai fost la Academia Navală ca să te faci barman?

— Nu vreau să mă fac barman. Vreau să ţin un restaurant. Un lanţ întreg. Şi ăsta-i un loc bun de unde să-ncep.

Lefty clătină din cap. Se lăsă pe spate şi îşi întinse braţele, cuprinzând întreg barul.

— Ăsta nu-i un loc în care să poţi începe ceva, spuse el. Avea dreptate. În ciuda activităţii asidue a bunicului meu de umplere a paharelor şi de ştergere a tejghelei, barul de pe strada Pingree îşi pierduse strălucirea. Vechea piele de zebră, pe care încă o mai avea pe perete, se uscase şi crăpase. Fumul de ţigară înnegrise romburile tavanului de tablă. De-a lungul anilor, Casa Zebrei absorbise emanaţiile clienţilor permanenţi din industria auto. Locul mirosea de la berea şi loţiunile lor capilare, de la suferinţa lor pontată, de la nervii uzaţi, de la sindicalismul lor. Şi cartierul se schimba. În 1933, când deschisese bunicul meu barul, zona era populată de albi din clasa de mijloc. Acum

devenea din ce în ce mai săracă, iar populaţia era predominant de culoare. Într-un inevitabil cerc vicios, de îndată ce prima familie de negri s-a mutat în cartier, vecinii albi şi-au scos imediat casele la vânzare. Oferta prea mare de case a făcut să scadă preţurile imobilelor, ceea ce le-a permis unor oameni mai săraci să se mute în cartier, şi odată cu sărăcia a apărut şi infracţionalitatea, iar împreună cu infracţionalitatea au venit şi mai multe camioane de cărat mobilă.

— Afacerile nu mai merg aşa de bine, spuse Lefty. Dacă vrei să deschizi un bar, încearcă în Greektown. Sau în Birmingham.

Tatăl meu îndepărtă obiecţiile cu un gest al mâinii.

— Poate că afacerea cu barurile nu-i aşa de bună, spuse el. Asta pentru că sunt prea multe baruri pe-aici. Prea mare concurenţă. În cartierul ăsta e nevoie de un bufet ca lumea.

Se poate spune că Hercules Hot Dogs, care în zilele sale de glorie avea să se laude cu şaizeci şi şase de localuri în Michigan, Ohio şi în sud-estul Floridei, fiecare restaurant putând fi identificat după tipicele „Coloane ale lui Hercule” de pe faţadă, s-a născut într-o dimineaţă cu ninsoare din februarie 1956, când tatăl meu a ajuns la Casa Zebrei ca să se apuce de renovări. Primul lucru pe care l-a făcut a fost să dea jos obloanele părăginite de pe geamurile din faţă, ca să intre mai multă lumină. A zugrăvit interiorul în alb strălucitor. Cu un credit guvernamental pentru investiţii în afaceri acordat foştilor militari, a făcut din bar o tejghea de bufet şi şi-a instalat o bucătărioară. Muncitorii au pus pe peretele îndepărtat banchete roşii de vinilin, cu mese între ele, şi au retapiţat scaunele vechi de la bar cu pielea de zebră a lui Zizmo. Într-o dimineaţă, o firmă de transport la domiciliu a adus un tono-mat. Şi, în timp ce înjur bocăneau ciocane şi rumeguşul sărea peste tot, Milton se familiariza cu actele şi contractele pe care Lefty le

ţinea aruncate la întâmplare într-o cutie de trabucuri de sub tejghea.

— Ce naiba-i asta? îl întrebă pe tatăl său. Ai trei poliţe de asigurare pentru local.

— Niciodată nu ai prea multe asigurări, îi răspunse Lefty. Câteodată companiile nu-ţi plătesc. Ce-i sigur e sigur.

— Sigur? Fiecare dintre ele costă mai mult decât face locul ăsta cu totul. Le plătim pe toate? E o risipă de bani.

Până în acest punct Lefty îi îngăduise fiului său să facă orice schimbare voia. Dar acum rămase neclintit.

— Ascultă-mă, Milton. Tu n-ai trecut printr-un incendiu. Nu ştii ce se întâmplă. Câteodată într-un incendiu arde şi compania de asigurări. Şi-atunci ce te faci?

— Dar trei…

— Ne trebuie trei, insistă Lefty.

— Fă cum spune el, îl sfătui Tessie pe Milton mai târziu în acea seară. Părinţii tăi au avut multe de îndurat.

— Ştiu că au avut multe de îndurat. Dar noi suntem cei care trebuie să plătească poliţele astea.

Cu toate acestea, făcu aşa cum îi spusese soţia şi păstră toate trei poliţele.

Casa Zebrei, aşa cum mi-o amintesc din copilărie, era ticsită cu plante artificiale: lalele galbene, trandafiri roşii, pomi pitici cu mere de ceară. Margarete de plastic răsăreau din ceainice; narcise erupeau din vaci de ceramică. Fotografii cu Artie Shaw şi Bing Crosby ornau pereţii, alături de plăcuţe scrise de mână cu texte gen: SAVURAŢI UN LIME RICKEY[47] DELICIOS! sau SANDVIŞURILE NOASTRE PRĂJITE SUNT CELE MAI BUNE DIN ORAŞ! Erau şi poze cu Milton punând, cu un gest teatral, cireaşă pe vârful unui *milkshake* sau pupând bebeluşul cuiva, de parcă ar fi fost primarul. Şi mai erau poze cu primarii în funcţie, Miriani şi Cavanaugh. Marele

jucător de baseball AI Kaline, care intrase să ia o îmbucătură în drum spre antrenamentul de la Tiger Stadium, lăsase un autograf pe propriul portret: „Pentru prietenul meu Milt, grozave ouă!” Când a ars o biserică greco-ortodoxă din Flint, Milton s-a dus cu maşina şi a recuperat unul dintre vitraliile rămase intacte. L-a atârnat pe perete, deasupra banchetelor. Conserve cu ulei de măsline Athena stăteau aliniate în vitrină, alături de un bust al lui Donizetti. Era un soi de ghiveci: lămpi bătrâneşti alături de reproduceri din EI Greco sau o statuetă cu Afrodita, la gâtul căreia atârnau nişte coarne de taur. Deasupra filtrului de cafea, un grup de figurine defilau de-a lungul raftului: Paul Bunyan şi Babe the Blue Ox, Mickey Mouse, Zeus şi Felix the Cat[48].

Bunicul meu, încercând să fie de ajutor, se duse într-o zi cu maşina şi se întoarse cu o stivă de cincizeci de farfurii.

— Am comandat deja farfurii, îi spuse Milton. Dintr-un loc care aprovizionează restaurante. Nu ne cer decât zece la sută din bani pe loc.

— Şi pe astea nu le vrei? Lefty părea dezamăgit.

— Bine. O să le duc înapoi.

— Auzi, tata! strigă fiul său după el. De ce nu-ţi iei liber azi? Mă descurc eu aici.

— N-ai nevoie de ajutor?

— Hai, du-te acasă! Spune-i lui mami să-ţi pregătească prânzul.

Lefty făcu aşa cum i se spuse. Dar în maşină, mergând pe West Grand Boulevard, cu senzaţia acută că e de prisos, trecu pe lângă farmacia Rubsamen – un spaţiu cu geamuri murdare şi cu o firmă de neon care pâlpâia până şi ziua – şi simţi cum îl împung vechile ispite.

În următoarea zi de luni Milton deschise noul bufet. Îl deschise la ora şase dimineaţa, cu un personal nou, format din doi angajaţi: Eleni Papanikolas, îmbrăcată cu o uniformă de

chelneriţă pe care şi-o cumpărase din banii proprii, şi soţul ei, Jimmy, bucătarul pentru minuturi.

— Ţine minte, Eleni, munceşti în primul rând pentru bacşişuri, spuse Milton pe un ton mobilizator. Aşa că zâmbeşte.

— Cui? întrebă Eleni.

În ciuda garoafelor roşii din vaze, care împodobeau fiecare masă, în ciuda meniurilor, a cutiilor de chibrituri şi a şerveţelelor cu dungi de zebră, Casa Zebrei însăşi era pustie.

— Bine că eşti tu deşteaptă, spuse Milton, zâmbind. Cicălelile lui Eleni nu-l deranjau. Se gândise el la toate.

Descoperise o cerere şi o satisfăcuse.

Ca să nu pierdem timpul, vă ofer acum o mostră de montaj capitalist. Îl vedem pe Milton întâmpinându-şi primii clienţi. O vedem pe Eleni servindu-i cu ouă jumări. Îi vedem pe Milton şi pe Eleni stând deoparte. Îşi muşcă buzele. Dar iată: clienţii zâmbesc şi dau din cap! Eleni se grăbeşte să le umple ceştile de cafea. Apoi Milton, în alte haine, primeşte noi clienţi, Jimmy bucătarul crapă ouăle cu o singură mână şi Lefty arată lăsat de izbelişte.

— Dă-mi două whisky-uri! strigă Milton, etalându-şi noul jargon. Alb sec, 1968, fără gheaţă!

Prim-plan cu casa de marcat deschizându-se şi închizându-se cu un clinchet; cu mâinile lui Milton numărând bani; cu Lefty punându-şi pălăria şi plecând neobservat. Apoi şi mai multe ouă: ouă sparte, prăjite, întoarse în aer, papară; ouă venind în cartoane pe uşa din spate şi plecând pe farfurii peste tejghea; mormane afinate de ouă jumări, filmate în culori aprinse; casa de marcat deschizându-se iarăşi şi banii adunându-se. Până când, în cele din urmă, îi vedem pe Milton şi pe Tessie îmbrăcaţi cu ce au ei mai bun, păşind în urma unui agent imobiliar într-o casă mare.

Cartierul Indian Village era doar cu douăsprezece străzi mai la vest de Huribut, dar, cu

toate acestea, era o lume total diferită. Cele patru străzi mai mari, Burns, Iroquois, Seminole şi Adams (chiar şi în Indian Village Omul Alb luase jumătate din nume), erau mărginite de case somptuoase, construite în stiluri eclectice. Stil georgian din cărămidă roşie alături de Tudor englezesc, care dădea în stil franţuzesc de Provence. Casele din Indian Village aveau curţi mari, alei impozante, cupole ruginite în mod pitoresc, statui de negri servili1 (ale căror zile erau numărate) şi alarme antiefracţie (a căror popularitate de-abia începea să crească). Bunicul meu rămase totuşi tăcut în timpul în care făcu turul impresionantei case noi a fiului său.

— Ce zici cât e de mare sufrageria asta? îl întrebă Milton. Hai, aşază-te. Fă-te comod. Tessie şi cu mine vrem ca tu şi mami să vă simţiţi ca acasă. Acum, că te-ai pensionat…

— Cum m-am pensionat?

— Mă rog, semi pensionat. Acum, că ai ocazia s-o laşi mai moale, o să poţi face toate lucrurile pe care ţi-ai dorit dintotdeauna să le faci. Uite, aici e biblioteca. Când vrei să vii să lucrezi la traducerile tale, ăsta-i locul în care poţi s-o faci. Ce zici de biroul ăla? E destul de mare pentru tine? Şi rafturile sunt făcute direct în perete.

Fiind îndepărtat de la activităţile zilnice de la Casa Zebrei, bunicul meu începu să-şi petreacă zilele mergând cu maşina prin oraş. Se ducea în centru, la biblioteca publică, şi citea ziarele străine. După aceea se oprea să joace table la o cafenea din Greektown. La cincizeci şi patru de ani, Lefty Stephanides încă se ţinea bine. Mergea pe jos aproape cinci kilometri pe zi, ca să-şi menţină condiţia fizică. Era chibzuit la mâncare şi avea mai puţină burtă decât fiul lui. Cu toate acestea, timpul provocase distrugeri inevitabile. Lefty trebuia să poarte acum ochelari bifocali. Avea un început de bursită la umăr. Hainele i se demodaseră, aşa că arăta ca un figurant dintr-un film cu gangsteri. Într-

o zi, studiindu-se cu severitate în oglinda din baie, Lefty îşi dădu seama că devenise unul dintre acei bărbaţi mai în vârstă care îşi dădeau părul pe spate din fidelitate faţă de o epocă pe care nu şi-o mai amintea nimeni. Deprimat de constatare, îşi adună cărţile. Se duse cu maşina până în Seminole, intenţionând să folosească biblioteca, dar când ajunse în dreptul casei, o ţinu tot înainte. Cu o privire sălbatică, se îndreptă spre farmacia Rubsamen.

1. Statuile respective, cunoscute sub denumirea de „lawn jockeys", au dispărut aproape complet, fiind considerate în zilele noastre mostre de rasism.

O dată ce-ai fost în lumea interlopă, nu uiţi niciodată drumul înapoi. Până la adânci bătrâneţi, o să observi mereu lumina roşie din geamul de la etaj sau paharul de şampanie pe uşa care nu se deschide până la miezul nopţii. Trecuseră deja ani de zile de când, venind cu maşina pe lângă farmacia Rubsamen, bunicul meu observase vitrina neschimbată: cu centuri herniare, coliere cervicale şi cârje. Văzuse chipurile disperate, cu o speranţă nebună în ochi, ale femeilor şi bărbaţilor de culoare care intrau şi ieşeau fără să cumpere nimic. Bunicul meu recunoştea acea disperare şi ştia că acum, cu pensionarea lui forţată, aici era locul potrivit pentru el. În timp ce se îndrepta grăbit spre cartierul de vest, în ochii lui Lefty se învârteau roţile de ruletă. Când apăsa pedala acceleraţiei, zornăitul zarurilor de la table îi umplea urechile. Sângele i se înfierbânta de la o veche pasiune, o creştere a pulsului pe care n-o mai simţise de când cobora de pe munte ca să exploreze străzile lăturalnice ale Bursei. Parcă lângă trotuar şi se repezi înăuntru. Trecu de clienţii surprinşi (care nu erau obişnuiţi să vadă albi), păşi peste rastelurile pe care stăteau cutii de aspirine, leucoplasturi şi laxative şi se duse la ghişeul farmacistului, în spate.

— Poftiţi, îi spuse farmacistul.

— Douăzeci şi doi, răspunse Lefty.

— Aşa să fie.

Încercând să îndrepte drama din zilele cu jocuri de noroc de odinioară, bunicul meu începu să joace din nou, în cartierul de vest. Începu uşurel. Mize mici, de doi sau trei dolari. Peste câteva săptămâni, ca să-şi recupereze pierderile, urcă la zece. În fiecare zi punea la bătaie o parte din profitul de la noul restaurant. Într-o zi câştigă, aşa că a doua zi juca pe dublu sau nimic şi pierdu. Paria printre buiote şi pungi de clismă. Înconjurat de siropuri de tuse şi de alifii pentru herpes, începu să joace câte „una mare", adică trei numere deodată. Cum se întâmplase şi în Bursa, buzunarele i se umplură de hârtiuţe. Scria liste cu numerele pe care le juca alături de date, ca să nu le repete. Juca ziua de naştere a lui Milton, ziua de naştere a Desdemonei, ziua independenţei Greciei minus ultima cifră, anul incendiului din Smirna. Desdemona, care găsea hârtiuţele când îi spăla hainele, se gândea că au de-a face cu noul restaurant.

— Soţul meu, milionarul, îşi spunea ea, visând la plecarea în Florida.

Pentru prima oară în viaţă, Lefty consultă cartea de vise a Desdemonei, sperând să calculeze un număr câştigător pe abacul subconştientului său. Deveni atent la numerele întregi care îi apăreau în vise. Mulţi dintre negrii care frecventau farmacia Rubsamen observară interesul bunicului meu pentru cartea de vise şi, după ce Lefty câştigă două săptămâni la rând, se duse vorba. Evenimentul determină singura contribuţie pe care au avut-o grecii la evoluţia culturii afro-americane (în afară de purtatul medalioanelor de aur), căci negrii din Detroit începură şi ei să-şi cumpere cărţi de vise. Editura Atlantis traduse cartea în engleză şi o trimise în marile oraşe de pe tot cuprinsul Americii. Pentru o scurtă perioadă de timp,

negresele mai bătrâne începură să aibă aceleaşi superstiţii pe care le avea şi bunica mea, crezând, de exemplu, că un iepure care fuge însemna că o să dai de bani sau că o pasăre neagră pe un fir de telefon anunţa o moarte iminentă.

— Mergi cu banii la bancă? întreba Milton, văzând cum tatăl său goleşte casa de marcat.

— Da, la bancă.

Şi Lefty chiar se ducea la bancă. Se ducea să scoată bani din contul lui de economii, ca să-şi continue atacul susţinut asupra tuturor celor nouă sute de permutări posibile ale unei variabile din trei cifre. De câte ori pierdea, se simţea îngrozitor. Voia să se oprească. Voia să se ducă acasă şi să i se spovedească Desdemonei. Iar singurul antidot pentru acest sentiment era perspectiva câştigului de a doua zi. E foarte posibil ca în pariurile pe numere ale bunicului meu să se fi strecurat şi o notă de autodistrugere. Copleşit de vinovăţia supravieţuitorului, se abandona forţelor aleatorii ale universului, încercând să se pedepsească pentru faptul că era încă în viaţă. Dar în principal jocurile de noroc îi umpleau pur şi simplu zilele goale.

Numai eu, din cutia personală a oului meu primordial, vedeam ce se petrece. Milton era prea ocupat cu bufetul ca să observe ceva. Tessie era prea ocupată cu Capitolul Unsprezece ca să remarce. Sourmelina ar fi putut observa ceva, dar în anii aceia nu-şi făcea deloc apariţia pe la noi pe-acasă. În 1953, la o întrunire a Societăţii Teozofice, mătuşa Lina cunoscuse o femeie pe nume Evelyn Watson. Doamna Watson fusese atrasă de Societatea Teozofică în speranţa că îşi va contacta soţul decedat, dar curând şi-a pierdut interesul pentru comunicarea cu lumea spiritelor, preferând să facă schimb de şoapte cu trupul Sourmelinei. Cu o viteză năucitoare, mătuşa Lina renunţase la slujba ei de la florărie şi se mutase cu doamna Watson în zona de sud-vest. De atunci, la fiecare Crăciun le trimitea părinţilor mei câte o

cutie de cadouri care conţinea sos picant, un cactus îmbobocit şi o poză cu ea şi doamna Watson în faţa vreunui monument naţional. (Una dintre fotografiile care s-au păstrat înfăţişează cuplul într-o peşteră ceremonială Anasazi[49] din Bandelier, cu doamna Watson etalând nişte riduri de înţelepciune ca ale Georgiei O'Keeffe[50], în timp ce Lina, cu o pălărie de soare nemaipomenită, coboară pe o scară într-o *kiva*[51].)

Cât despre Desdemona, în partea a doua a anilor cincizeci trecea printr-o scurtă şi total necaracteristică perioadă de mulţumire. Fiul ei se întorsese întreg din încă un război. (Sfântul Hristofor se ţinuse de cuvânt pe parcursul „acţiunii poliţieneşti" din Coreea şi asupra lui Milton nici măcar nu se trăsese.) Sarcina norei ei îi cauzase, desigur, obişnuita spaimă, dar Capitolul Unsprezece se născuse sănătos. Restaurantul mergea bine. În fiecare săptămână familia se aduna pentru masa de duminică în casa cea nouă a lui Milton din Indian Village. Într-o zi Desdemona a primit o broşură de la Camera de Comerţ a localităţii New Smyrna Beach, pe care o solicitase. Nu semăna deloc cu Smirna, dar cel puţin era un loc însorit şi avea tarabe cu fructe.

Între timp bunicul meu simţea că norocul e pe-aproape. Având în vedere că jucase cel puţin un număr pe zi de mai bine de doi ani de zile, pariase până acum pe fiecare număr de la 1 la 740. Mai erau numai 159 de numere ca să ajungă la 999! Şi-apoi? Ce mai făcea apoi? O lua de la început. Casierii de la bancă îi înmânau lui Lefty teancuri de bani pe care el, la rândul lui, i le înmâna farmacistului de la ghişeu. Juca 741, 742 şi 743. Juca 744, 745 şi 746. Şi apoi, într-o dimineaţă casierul de la bancă îl informă pe Lefty că nu mai avea fonduri suficiente pentru a retrage numerar. Casierul îi arătă soldul contului: 13, 26 dolari. Bunicul meu îi mulţumi casierului. Traversă culoarul băncii, potrivindu-şi cravata. Simţi cum îl

ia brusc ameţeala. Febra jocurilor de noroc, care îl posedase timp de douăzeci şi şase de luni, îl părăsi, trimiţându-i un ultim val de căldură prin piele, şi dintr-odată întregul corp începu să-i şiroiască de sudoare. Ştergându-şi sprâncenele, Lefty ieşi din bancă şi se îndreptă spre o bătrâneţe săracă.

Strigătul asurzitor pe care l-a scos bunica mea când a aflat de dezastru nu poate fi redat în scris. Ţipătul a continuat, prelungindu-se parcă la nesfârşit, în timp ce ea îşi smulgea părul din cap şi-şi sfâşia hainele şi se arunca la pământ.

— CE-O SĂ MÂNCĂM? boci Desdemona, clătinându-se prin bucătărie. UNDE O SĂ STĂM?

Îşi întinse braţele, invocându-l pe Dumnezeu, apoi se bătu cu pumnii în piept şi, în cele din urmă, se apucă de mâneca stingă şi şi-o smulse.

— CE BĂRBAT EŞTI TU, DE I-AI FĂCUT ASTA SOŢIEI TALE CARE ŢI-A GĂTIT ŞI ŢI-A SPĂLAT ŞI ŢI-A DĂRUIT COPII ŞI NU S-A PLÂNS NICIODATĂ?!

Acum îşi smulse mâneca dreaptă.

— NU ŢI-AM SPUS EU SĂ NU MAI JOCI? NU ŢI-AM SPUS?

Se apucă acum de-a binelea de rochie. Luă tivul în mâini şi din gâtul ei începură să iasă văicăreli arhaice din Orientul Apropiat:

— ULIULIULIULIULIULIU! ULIULIULIULIULIULIU! Bunicul meu privi înmărmurit cum soţia lui cea pudică îşi făcea zdrenţe îmbrăcămintea sub ochii lui: poalele rochiei, talia, pieptul, gulerul. Cu o ultimă sfâşiere, rochia se despică în două şi Desdemona se întinse pe linoleum, arătându-şi lenjeria ei jalnică: sutienul cu balene, supra-încărcat, chiloţii mohorâţi şi corsetul imens, de ale cărui jartiere trăgea acum, apropiindu-se de culmea pandaliilor sale. Dar până la urmă se opri. Înainte să rămână complet dezbrăcată, Desdemona căzu pe spate, sleită. Îşi scoase plasa de păr şi părul se revărsă şi

o acoperi, apoi închise ochii, epuizată. În clipa următoare spuse pe un ton practic:

— Acum trebuie să ne mutăm cu Milton.

În dormitor se face liniște. Înăuntrul mamei mele, un miliard de spermatozoizi înoată împotriva curentului, cu masculii în frunte. Poartă cu ei nu numai instrucţiuni despre culoarea ochilor, înălţime, forma nasului, producţia de enzime şi rezistenţa la microbi, ci şi o poveste. Înoată pe un fundal negru, un fir mătăsos, lung şi alb, deşirându-se. Firul începe într-o zi de acum două sute cincizeci de ani, când zeii biologiei, ca să se amuze, s-au jucat cu o genă de pe al cincilea cromozom al unui bebeluş. Fetiţa aceea îi transmisese mutaţia fiului ei, care o transmisese celor două fiice, care o transmiseseră la trei dintre copiii lor (stră-stră-stră-moşii mei etc), până când a ajuns în cele din urmă în corpurile bunicilor mei. Făcând autostopul, gena coborâse de pe un munte şi lăsase în urmă un sat. Căzuse în capcană într-un oraş în flăcări şi scăpase vorbind o franceză pocită. Traversând oceanul, mimase o poveste de dragoste, dăduse ocol punţii unui vas şi făcuse dragoste într-o barcă de salvare. I se tăiară codiţele. Luă un tren spre Detroit şi se mută într-o casă de pe strada Huribut; consultă cărţi de vise şi deschise o bodegă subterană; primi o slujbă la Templul Nr. 1… Şi apoi gena se mută din nou, în alte corpuri… Se înrola la Tinerii Cercetaşi şi îşi dădu unghiile cu ojă roşie; cântă Begin the *Beguine la* geamul din spatele casei; se duse la război şi rămase acasă, privind buletine de ştiri; dădu un examen de admitere; poză ca în revistele de cinema; primi o condamnare la moarte şi făcu un târg cu Sfântul Hristofor; se întâlni cu un viitor preot şi rupse o logodnă; se văzu salvată de un scaun de botman… înaintând mereu, grăbindu-se, acum au mai rămas de parcurs doar câteva curbe, Annapolis şi un vânător de submarine… până când zeii biologiei îşi dădură seama că ăsta era

momentul, asta aşteptaseră de atâta timp, şi, pe când o lingură se legăna şi o yia yia se îngrijora, *mi* se hotăra şi mie destinul… La 20 martie 1954 apăru Capitolul Unsprezece şi zeii biologiei dădură din cap, hm, nu, ne pare rău… Dar mai era încă timp, totul era la locul lui, caruselul se învârtea de la sine şi acum nu mai avea ce să-l oprească, tatăl meu avea viziuni cu fetiţe şi mama mea se ruga la un Hristos Pantocrator în care nici măcar nu credea de-a binelea, până când, în sfârşit, exact în acest minut!, de Pastele Grecesc, în 1959, e pe cale să se întâmple. Gena e pe cale să-şi întâlnească geamănul.

Când spermatozoidul ajunge la ovul, simt o izbitură. Se aude un zgomot puternic, un bubuit, şi lumea mea se crapă. Simt cum mă deplasez, pierzându-mi deja fragmente din omniscienţa prenatală, mă rostogolesc spre *tabula rasa* a existenţei personale. (Cu urma de omniscienţă care mi-a mai rămas, îl văd pe bunicul meu, Lefty Stephanides, în noaptea naşterii mele, nouă luni de acum încolo, întorcând o ceaşcă de cafea cu susul în jos pe o farfurioară. Văd cum zaţul se încheagă într-o formă şi cum o durere îi explodează în tâmplă şi cum el cade la pământ.) Spermatozoidul îmi izbeşte din nou capsula şi îmi dau seama că nu mai pot să-l împiedic. În cele din urmă chiria pe teribilul meu apartament micuţ a crescut şi sunt evacuat. Aşa că ridic un pumn (gest tipic masculin) şi încep să bat în pereţii oului meu până când îl crap. Apoi, alunecos ca un gălbenuş, mă arunc spre lume cu capul înainte.

— Îmi pare rău, fetiţa mea, spune mama în pat, mângâindu-şi burta şi vorbind deja cu mine. Aş fi vrut să fie mai romantic.

— Romantic zici? spune tatăl meu. Unde mi-e clarinetul?

CARTEA A TREIA

Filme de amator

Ochii mei, în sfârşit deschişi, au văzut următoarele: o asistentă întinzând mâinile ca să mă ia de la doctor; chipul triumfal al mamei mele, mare cât muntele Rushmore[52], privindu-mă pe când mă îndreptam spre prima mea baie. (Am spus că e imposibil şi totuşi îmi amintesc.) De asemenea, alte lucruri, materiale şi imateriale: strălucirea neînduplecată a neoanelor din sala de operaţie; pantofi albi scârţâind pe pardoseala albă; o muscă infectând tifonul; şi, pretutindeni în jurul meu, pe culoarele Spitalului de Femei, drame personale în plină desfăşurare. Percepeam fericirea cuplurilor care-şi ţineau în braţe primul copil şi tăria catolicilor care şi-l acceptau pe al nouălea. Simţeam dezamăgirea unei tinere mame la reapariţia bărbiei anemice a soţului ei pe chipul fiicei nou-născute şi teroarea unui proaspăt tătic care calcula costul educaţiei pentru tripleţi. La etajele de deasupra secţiei de obstetrică, în camere fără flori, stăteau femei în convalescenţă după histerectomii şi mastectomii. Adolescente cu chisturi ovariene sparte moţăiau sub influenţa morfinei. Asta a fost în jurul meu de la început: greutatea suferinţei feminine, cu justificarea ei biblică şi acţiunile ei de anihilare.

Pe sora care m-a spălat o chema Rosalee. Era o femeie drăguţă, cu faţa alungită, din munţii din Tennessee. După ce mi-a aspirat mucozităţile din nări, mi-a făcut o injecţie cu vitamina K, menită să-mi coaguleze sângele. Cosangvinizarea e un lucru comun în zona Apalaşilor, ca şi diformităţile genetice, dar sora Rosalee n-a observat nimic neobişnuit la mine. Era preocupată de o urmă movulie de pe obrazul meu crezând că este un semn din naştere. S-a dovedit a fi un rest de placentă şi s-a dus la spălat. Sora Rosalee m-a dus înapoi la doctorul Philobosian pentru examenul anatomic. M-a pus pe masă, dar mă ţinea cu o

mână, ca să fie sigură. Observase că mâna doctorului tremurase în timpul naşterii.

În 1960 doctorul Nishan Philobosian avea şaptezeci şi patru de ani. Avea un cap ca de cămilă, cu guşa atârnând, şi toată activitatea i se reflecta în obraji. Părul alb îi înconjura ca un nimb capul, de altminteri chel, şi îi umplea urechile mari de parcă ar fi fost vată. Ochelarii lui de chirurg aveau ataşate lupe dreptunghiulare.

Începu cu gâtul, căutând cute suspecte. Îmi numără degetele de la mâini şi de la picioare. Îmi inspecta cerul gurii. Îmi consemnă fără surprindere reflexul Moro. Verifică la spate dacă n-am vreo coadă sacrală. Apoi, aşezându-mă din nou pe spate, îmi apucă ambele picioare curbate şi le depărta.

Ce văzu? Midia curată, de apă sărată, a organelor genitale feminine. Zona inflamată, umflată de hormoni. Amprenta aceea de babuin pe care o au toţi bebeluşii. Doctorul Philobosian ar fi trebuit să despartă faldurile ca să vadă mai bine, dar n-a făcut-o. Pentru că, exact în acea clipă, sora Rosalee (căreia, de asemenea, momentul acesta avea să-i marcheze destinul) l-a atins din greşeală pe braţ. Doctorul Phil ridică privirea. Ochii lui armeneşti, cu prezbitism, îi întâlniră pe cei de vârstă mijlocie, apalaşi. Poposiră un timp, apoi se îndepărtară. Aveam doar cinci minute şi laitmotivele vieţii mele – întâmplarea şi sexul – se făceau deja anunţate. Sora Rosalee roşi.

— Superbă, spuse doctorul Philobosian, referindu-se la mine, dar uitându-se la asistenta lui. O fetiţă superbă şi sănătoasă.

Pe strada Seminole sărbătorirea naşterii mele a fost temperată de perspectiva morţii.

Desdemona îl găsise pe Lefty pe podeaua bucătăriei, întins alături de ceaşca de cafea întoarsă cu susul în jos. Îngenunchease lângă el şi îşi pusese urechea la pieptul lui. Când nu auzi nicio bătaie a inimii, îl strigă pe nume. Strigătul ei îşi

găsi ecoul în suprafeţele tari ale bucătăriei: prăjitorul de pâine, cuptorul, frigiderul. În cele din urmă se prăbuşi pe pieptul lui. În tăcerea care urmă, Desdemona simţi totuşi cum creşte în ea un sentiment ciudat. Se întindea în spaţiul dintre panică şi tristeţe. Era ca un gaz care o făcea să se umfle. Curând ochii i se deschiseră brusc, căci recunoscu sentimentul: era fericire. Lacrimile îi curgeau pe obraj. Deja îl ocăra pe Dumnezeu pentru că îi luase soţul, dar de cealaltă parte a acestor emoţii fireşti era o uşurare cu totul ieşită din comun. Se întâmplase ce era mai rău. Asta era: cel mai rău lucru. Pentru prima oară în viaţă, bunica mea nu avea de ce să se mai teamă.

Din câte ştiu eu, sentimentele nu sunt redate de câte un singur cuvânt. Nu cred în „tristeţe”, „bucurie” sau „regret”. Poate că dovada cea mai bună că limba e patriarhală este faptul că simplifică peste măsură simţămintele. Aş vrea să am la dispoziţie sentimente hibride, complicate, construcţii germanice stil vagon, cum ar fi, de exemplu, „fericirea dinaintea dezastrului”. Sau „dezamăgirea de a te fi culcat cu iubitul ideal”. Aş vrea să arăt cum „aluziile la moarte evocate de bătrânii din familie” se leagă de „ura faţă de oglinzi, care începe la vârsta mijlocie”. Aş vrea să am un cuvânt pentru „tristeţea indusă de restaurantele falimentare”, ca şi pentru „încântarea de a primi o cameră cu minibar”. N-am găsit niciodată cuvintele potrivite pentru a-mi descrie viaţa şi acum, că m-am apucat de povestea mea, îmi trebuie mai mult ca niciodată. Nu mai pot să stau retras şi să privesc totul de la distanţă. De acum înainte tot ce vă voi spune este colorat de experienţa subiectivă dată de participarea la evenimente. Aici se despică povestea mea, se divide, trece prin meioză. Deja lumea pare mai grea acum, că fac şi eu parte din ea. Vorbesc despre pansamente şi despre vată muiată, despre mirosul de igrasie din sălile de cinema, despre

toate pisicile păduchioase şi tăviţele lor împuţite cu nisip, despre ploaia căzând pe străzile oraşului, făcând praful să se ridice şi pe italienii bătrâni să-şi care scaunele pliante înăuntru. Până acum n-a fost lumea mea. N-a fost America mea. Dar iată-ne ajunşi aici, în sfârşit.

Fericirea dinaintea dezastrului n-o ţinu prea mult pe Desdemona. Câteva secunde mai târziu îşi puse din nou capul pe pieptul bărbatului ei şi auzi cum îi bate inima! Lefty a fost dus imediat la spital. Peste două zile îşi recapătă cunoştinţa. Mintea îi era limpede, memoria intactă. Dar când încercă să întrebe dacă bebeluşul era băiat sau fată, descoperi că nu poate să vorbească.

După părerea lui Julie Kikuchi, frumuseţea e întotdeauna ciudată. Ieri, în timp ce mâncam un ştrudel şi beam o cafea la Cafe Einstein, încercase să mi-o dovedească.

— Uită-te la manechinul ăsta, spuse ea, arătându-mi o revistă de modă. Uită-te la urechile ei. Parcă sunt de marţian.

Începu să frunzărească revista.

— Sau uită-te la gura ăsteia. Ai putea să-ţi bagi tot capul înăuntru.

Eu încercam să-mi mai iau un cappuccino. Chelnerii, în uniformele lor austriece, mă ignorau, aşa cum ignoră pe toată lumea, iar afară teii galbeni şiroiau şi picurau.

— Sau ce zici de Jackie O? întrebă Julie, încă pledând. Avea ochii atât de îndepărtaţi, că erau practic aşezaţi pe marginile capului. Arăta ca un peşte-ciocan.

Încerc să pregătesc prin rândurile de mai sus propria mea descriere fizică. Fotografiile de bebeluş ale copilului Calliope prezintă o grămadă de trăsături din sfera bizarului. În timp ce mă priveau drăgăstos cum stăteam jos în pătuţ, părinţii mei s-au oprit la fiecare în parte. (Câteodată mă gândesc că însuşirile impresionante, uşor deranjante, ale chipului meu au fost cauza

distragerii atenţiei tuturor de la complicaţiile de mai jos.) Imaginaţi-vă pătuţul meu ca pe o dioramă dintr-un muzeu. Apăsaţi un buton şi mi se luminează urechile ca două trompete aurii. Mai apăsaţi unul şi începe să-mi strălucească bărbia. Încă unul şi pometii înalţi, celeşti, răsar din întuneric. Până acum efectul nu e prea promiţător. După indiciile date de urechi, bărbie şi pometi, aş putea fi bebeluşul Kafka. Dar următorul buton îmi luminează gura şi lucrurile încep să se amelioreze. Gura e micuţă, dar frumos conturată, bună de pupat, muzicală. Apoi în mijlocul hărţii apare nasul. Nu seamănă deloc cu nasurile pe care le vezi în sculptura clasică grecească. Acesta e un nas care, ca mătasea însăşi, a ajuns în Asia Mică din Orient. În cazul acesta, din Orientul Mijlociu. Dacă te uiţi de aproape, nasul bebeluşului din dioramă formează deja un arabesc. Urechile, nasul, gura, bărbia… acum ochii. Sunt nu numai îndepărtaţi (că ai lui Jackie O.), ci şi mari. Prea mari pentru faţa unui bebeluş. Ochi că ai bunicii mele. Ochi mari şi trişti, ca nişte ochi dintr-un tablou de Keane[53] 1. Ochi mărginiţi de nişte gene atât de lungi şi de negre încât mamei mele nu-i venea să creadă că se formaseră înăuntrul ei. Cum îi lucrase corpul cu o aşa minuţiozitate? Tenul din jurul acestor ochi: un măsliniu deschis. Părul: negru ca tăciunele. Acum apăsaţi toate butoanele deodată. Mă vedeţi? Cu totul? Probabil că nu. Nimeni nu m-a văzut de-a binelea vreodată.

Ca bebeluş – chiar şi ca fetiţă –, eram de o frumuseţe stângace, extravagantă. Niciuna dintre trăsături nu era în regulă luată independent şi totuşi, când erau puse laolaltă, lua naştere ceva captivant. O armonie accidentală. Dar şi o nestatornicie, de parcă dedesubtul chipului meu vizibil era un altul, care chibzuia mai bine.

Pe Desdemona n-o interesa cum arăt. Ea era preocupată de starea spiritului meu.

— Fetiţa are deja două luni, îi spuse ea tatălui meu în martie. De ce încă nu botezaţi?

— Nu vreau s-o botez, răspunse Milton. Asta-i doar o grămadă de aiureli.

— Aureli zici?

Desdemona îl ameninţă acum cu degetul arătător.

— Tu crezi că tradiţia sfântă care o ţine biserica două mii de ani e aureli?

Şi apoi o invocă pe Panaghia, pomenindu-i toate numele deodată.

— Preasfântă, preacurată şi binecuvântată, slăvită Fecioară, Născătoare de Dumnezeu şi Prea nevinovată, auzi tu ce spune fiu al meu Milton?

Când văzu că tatăl meu refuză în continuare, Desdemona făcu apel la arma ei secretă. Începu să-şi facă vânt cu evantaiul.

Pentru cine nu a experimentat asta personal, sunt greu de descris atributele îngrijorătoare, aducătoare de furtună, ale acţiunii bunicii mele de a-şi face vânt cu evantaiul. Refuzând să se mai certe cu tatăl meu, se duse, cu gleznele ei umflate, până pe terasă. Se aşeză lângă geam, într-un scaun de trestie. Lumina de iarnă, bătând dintr-o parte, îi lumina latura îndepărtată, translucidă, a nasului. Îşi luă evantaiul de carton. Pe faţă evantaiul avea inscripţionate cuvintele „Atrocităţi turceşti”. Dedesubt, cu un scris mai mărunt, erau particularizate: pogromul din Istanbul de la 1955, în care au fost ucişi 15 greci, 200 de grecoaice au fost violate, 4.348 de magazine jefuite, 59 de biserici ortodoxe distruse şi au fost profanate chiar şi mormintele patriarhilor. Desdemona avea şase evantaie cu atrocităţi. Le colecţiona. În fiecare an făcea o donaţie Patriarhiei din Constantinopol şi peste câteva săptămâni ajungea la ea un evantai nou, denunţând genocidul şi, într-unul dintre cazuri, înfăţişându-l într-o fotografie chiar pe patriarhul Athenagoras printre ruinele unei catedrale jefuite. Crima cea mai recentă, care nu

apărea în mod special pe evantaiul Desdemonei din acea zi, fusese comisă nu de turci, ci de propriul ei fiu grec, cel care refuza să îi facă fiicei sale un botez ortodox, cum se cuvine. Felul în care îşi făcea vânt Desdemona nu ţinea de mişcarea încheieturii ei încolo şi încoace; agitaţia venea de undeva din adâncurile sale. Izvora din punctul acela dintre stomac şi ficat unde – îmi spusese ea într-o zi – sălăşluia Sfântul Duh. Se trăgea dintr-un loc mai adânc decât propriul ei păcat ascuns. Milton încercă să se refugieze în spatele ziarului, dar aerul perturbat de evantai îi foşnea foile. Forţa cu care Desdemona îşi făcea vânt se simţea în toată casa: făcea ghemotoace de praf pe scări, mişca jaluzelele de la geamuri şi, desigur, având în vedere că era iarnă, îi făcea pe toţi să tremure. După o vreme, întreaga casă părea să fie superventilată. Mişcarea evantaiului reuşi chiar să-l urmărească pe Milton până în maşina lui, un Oldsmobile care începu să şuiere încet din radiator.

Pe lângă faptul că-şi făcea vânt cu evantaiul, bunica mea apelase la sentimentele familiale. Părintele Mike, ginerele ei şi propriul meu unchi, se întorsese la vremea aceea din Grecia şi slujeaân calitate de diaconla Biserica Ortodoxă a Adormirii Maicii Domnului.

— Te rog, Miltie, îi spuse Desdemona. Gândeşte-te la părintele Mike. N-or să-i dea niciodată postul cel mare la biserică. Tu crezi că dacă propria nepoată a lui nu primeşte botezul, asta arată bine? Gândeşte-te la sora ta, Miltie. Săraca Zoe! Nu au mulţi bani.

În cele din urmă, arătând că se muiase, tatăl meu o întrebă pe mama:

— Cât mai costă un botez acuma?

— E pe gratis.

Milton ridică din sprâncene. Dar, după ce se gândi o clipă, dădu din cap, îndârjit în suspiciunea lui:

— Ce şmecheri! Te primesc gratis. După aia trebuie să plăteşti tot restul vieţii.

În 1960 congregaţia ortodoxă din estul Detroitului avea deja alt loc de închinăciune. Adormirea Maicii Domnului se mutase de pe bulevardul Vernor într-o locaţie nouă, pe Charlevoix. Ridicarea bisericii de pe Charlevoix fusese un eveniment de mare senzaţie. După începuturile umile din parterul de pe strada Hart, după domiciliul respectabil, deşi în niciun caz impozant, de pe strada perpendiculară pe Beniteau, Adormirea Maicii Domnului avea în sfârşit o biserică grandioasă. Multe firme de construcţii au licitat pentru contract, dar în cele din urmă s-a luat decizia ca acesta să i se încredinţeze „cuiva din comunitate” şi acel cineva a fost Bart Skiotis.

Motivele care au dus la construirea noii biserici au fost două: să reînvie vechea splendoare a Bizanţului şi să arate lumii situaţia financiară a comunităţii greco-americane, din ce în ce mai prosperă. Nu s-a făcut economie la nimic. A fost adus un pictor de icoane din Creta pentru a reda iconografia. A stat mai mult de un an, dormind în structura neterminată, pe o saltea subţire. Tradiţionalist fiind, s-a abţinut de la carne, alcool şi dulciuri pentru a-şi purifica sufletul şi a primi inspiraţia divină. Până şi pensula îi era ca la carte, făcută din vârful unei cozi de veveriţă. Încet, în doi ani de zile, s-a ridicat Hagia Sophia noastră din cartierul de est, nu departe de autostrada Ford. Era o singură problemă. Spre deosebire de pictorul de icoane, Bart Skiotis nu lucrase cu inima curată. Se dovedi că folosise materiale de proastă calitate, vârând banii rămaşi în contul său bancar personal. Pusese fundaţia greşit, aşa că nu trecu mult timp până când de-a lungul pereţilor începură să se ramifice crăpăturile, stricând iconografia. Iar prin tavan se infiltra apa.

În construcţia precară a bisericii din Charlevoix, pe o fundaţie şubredă – la propriu –, am fost

botezat eu în credinţa ortodoxă, una care existase cu mult înainte ca protestantismul să aibă ce să protesteze şi înaintea zilelor când catolicismul a devenit predominant; o religie care se întorcea în timp până la începuturile creştinătăţii, când se folosea greaca, nu latina, şi care, fără un Aquino care s-o reifice, rămăsese învăluită în ceaţa tradiţiei şi a misterului din care începuse. Naşul meu, Jimmy Papanikolas, m-a luat din braţele tatălui meu. M-a dus la părintele Mike. Zâmbind, bucuros peste măsură că era şi el o dată în centrul evenimentelor, părintele Mike mi-a tăiat o şuviţă de păr şi a aruncat-o în vasul de botez. (Partea aceasta anume a ritualului, am bănuit eu mai târziu, era responsabilă pentru textura fibroasă a cristelniţei noastre. Ani şi ani de păr de bebeluşi care, stimulat de apa dătătoare de viaţă, prinsese rădăcini şi crescuse.) Dar acum părintele Mike era pregătit pentru scufundare.

— Roaba lui Dumnezeu, Calliope Elena, te botez în numele Tatălui, amin…

Şi mă băgă cu capul la fund pentru prima oară. În biserica ortodoxă nu ne-ajunge imersiunea parţială. Nu-i suficientă stropirea, udarea frunţii, ca să te naşti din nou; trebuie mai întâi să fii îngropat, aşa că sub apă cu mine. Familia mă privea, mama era cuprinsă de teamă (dacă-mi intra apă în nas?), fratele meu aruncase în apă o monedă de un penny când nu se uita nimeni, bunica mea îşi oprise evantaiul pentru prima oară în ultimele săptămâni. Părintele Mike mă ridică din nou în aer…

— Şi al Fiului, amin…

…şi mă mai băgă o dată la fund. De data asta am deschis ochii. Moneda Capitolului Unsprezece scânteia prin întuneric în cădere liberă. Se scufundă, ajungând pe fundul unde-observam acum – se adunaseră o grămadă de lucruri: de exemplu, alte monede, agrafe de păr, un leucoplast uzat. În apa verde, spumoasă, sfinţită, mă simţeam

liniştită. În jur era linişte. În părţile laterale ale gâtului, acolo unde oamenii avuseseră cândva branhii, simţeam o furnicătură. Eram vag conştientă că acest început îmi indica, într-un fel, restul vieţii. Familia era în jurul meu şi eu eram în mâinile lui Dumnezeu. Dar eram şi în elementul meu propriu, separată, scufundată în senzaţii rare, sondând abisurile evoluţiei. Acest gând îmi trecu repede prin minte şi apoi părintele Mike mă trase din nou la suprafaţă…

— …şi al Sfântului Duh, amin…

Mai era o singură scufundare. În jos cu mine şi-apoi iar în sus, la lumină şi la aer. Cele trei scufundări duraseră câtva timp. Apa nu era numai întunecată; era şi caldă. Aşadar, când am fost ridicat pentru a treia oară, într-adevăr renăscusem: ca fântână. Dintre picioruşele mele de heruvim ţâşni în aer un fir de lichid cristalin. Luminat cum era de cupola de deasupra, scânteierea sa gălbuie atrase atenţia tuturor. Jetul se ridică într-un arc. Propulsat de o vezică plină, trecu peste marginea cristelniţei. Şi, înainte ca *nouno* al meu să aibă timp să reacţioneze, jetul îl lovi pe părintele Mike drept în mijlocul feţei.

Râsete înăbuşite izbucniră din strane, câteva babe suspinară îngrozite, apoi se făcu tăcere. Dezonorat de propria sa imersiune parţială – şi tamponându-se ca un protestant –, părintele Mike duse slujba la bun sfârşit. Luând mir pe vârfurile degetelor, mă unse, marcând semnul crucii în locurile consacrate: mai întâi pe frunte, apoi pe ochi, pe nări, pe gură, pe urechi, pe piept, pe mâini şi pe picioare. Când atingea fiecare loc, spunea:

— Primeşte pecetea Sfântului Duh.

În cele din urmă îmi dădu prima împărtăşanie (cu o singură excepţie: părintele Mike nu-mi iertă păcatul).

— Asta-i fata mea! se făli Milton în drum spre casă. S-a pişat pe un preot.

— A fost un accident, insistă Tessie, încă roşie de ruşine. Săracul părinte Mike! N-o să-şi revină niciodată.

— Asta chiar c-a fost *tare*, se minună Capitolul Unsprezece. Cu toată agitaţia, nimeni nu se gândi ce fel de tehnică fusese necesară aici.

Desdemona luă botezul înapoiat de mine ginerelui ei drept un semn rău. Deja vinovat de infarctul soţului ei, comisesem acum un sacrilegiu la prima mea şansă liturgică. În plus, o umilisem atunci când mă născusem fată.

— Poate că ar trebui să ghiceşti vremea, o tachina Sourmelina.

Tatăl meu turna gaz peste foc:

— Gata cu lingura ta, mami. Ţi-a cam făcut-o. Adevărul e că la vremea aceea Desdemona se lupta cu presiuni asimilaţioniste cărora nu le putea rezista. Deşi trăise ca o eternă exilată în America, fiind oaspete timp de patruzeci de ani, anumite fragmente ale ţării sale adoptive se strecuraseră prin uşile încuiate ale dezaprobării ei. După ce Lefty s-a întors de la spital, tatăl meu a dus un televizor sus, în pod, ca să-i ofere o sursă de delectare. Era un Zenith micuţ, alb-negru, a cărui imagine avea tendinţa să se dea peste cap. Milton l-a pus pe o noptieră şi s-a întors la parter. Televizorul a rămas acolo, ţiuind şi licărind. Lefty îşi potrivi pernele ca să se uite. Desdemona încercă să-şi vadă de treburile gospodăreşti, dar se pomeni că se uită şi ea din ce în ce mai des la ecran. Maşinile încă nu-i plăceau. Îşi astupa urechile ori de câte ori era pornit aspiratorul. Dar televizorul era cumva diferit. Bunica mea îndrăgi televizorul de la bun început. Era primul şi singurul lucru din America pe care îl aproba. Câteodată uita să stingă aparatul şi se trezea la două noaptea ascultând imnul Statelor Unite, transmis înainte de încheierea emisiei.

Televizorul înlocui zgomotul de conversaţie care lipsea din viaţa bunicilor mei. Desdemona se

uita toată ziua, scandalizată de aventurile amoroase din As *the World Tums*[54]. Îi plăceau în mod special reclamele la detergenţi sau orice asemănător, numai să aibă clăbuci animaţi sau săpunuri răzbunătoare.

Traiul pe strada Seminole îşi aducea contribuţia la imperialismul cultural. Duminicile, în loc să servească Metaxa, Milton le pregătea oaspeţilor săi cocteiluri.

— Băuturi cu nume de oameni, i se plângea în pod Desdemona soţului ei mut. Tom Collins[55], Harvey Wall Bang[56]… Asta-i băutură? Şi ascultă muzică la… cum se spune… la hi-fi. Milton pune muzică şi beau Tom Collins şi uneori, ştii tu, dansează câte doi, bărbaţii cu femeile. Ca la lupte.

Ce eram eu pentru Desdemona dacă nu încă un semn că lucrurile se sfârşeau? încerca să nu se uite la mine. Se ascundea după evantaie. Apoi într-o zi Tessie a trebuit să plece şi Desdemona a fost silită să stea cu bebeluşul. Cu băgare de seamă, a intrat în camera mea. Păşind prudent, s-a apropiat de pătuţul meu. Sexagenara cu veşminte negre s-a aplecat să cerceteze bebeluşul în scutece roz. Poate ceva din expresia mea a declanşat o alarmă. Poate că stabilea deja conexiunile pe care avea să le facă mai târziu, între bebeluşii din sat şi acest bebeluş suburban, între poveştile bătrânelor şi endocrinologia modernă… Sau poate că nu. Pentru că, privind neîncrezătoare peste marginea pătuţului meu, mi-a văzut chipul… şi sângele şi-a intrat în drepturi. Expresia îngrijorată a Desdemonei plutea deasupra mutrei mele la fel de îngrijorate. Ochii ei trişti s-au uitat în jos, la orbitele mele la fel de mari. Totul se asemăna la noi. Aşa că m-a luat în braţe, iar eu am făcut ce sunt meniţi să facă toţi nepoţii: am şters anii dintre noi. I-am înapoiat Desdemonei păcatul ei originar. De atunci încolo am devenit preferata ei. Dimineaţa îi luă o grijă de pe cap mamei mele, ducându-mă sus în pod. La vremea aceea Lefty îşi recăpătase deja aproape

toate puterile, în ciuda blocajului de vorbire, bunicul meu rămăsese un tip energic. Se trezea devreme în fiecare dimineaţă, se spăla, se bărbierea şi îşi punea o cravată, apoi traducea din greaca veche timp de două ore înainte de micul dejun. Nu mai avea ambiţia să îşi publice traducerile, dar lucra pentru că îi făcea plăcere şi pentru că-i menţinea intelectul în formă. Ca să comunice cu restul familiei, avea tot timpul cu el o tăbliţă şi cretă. Îşi scria mesajele în cuvinte şi în hieroglife personale. Conştient de faptul că el şi Desdemona erau o povară pentru părinţii mei, Lefty era extrem de serviabil: făcea reparaţii prin casă, ajuta la curăţenie, făcea comisioane. În fiecare după-amiază se pornea la plimbarea lui de aproape cinci kilometri, indiferent de starea vremii, şi se întorcea bine dispus, cu zâmbetul plin de plombe de aur. Noaptea îşi asculta discurile rebetika *în* pod şi fuma din narghilea. De fiecare dată când Capitolul Unsprezece întreba ce era în narghilea, Lefty scria pe tăbliţă „noroi turcesc". Părinţii mei au crezut tot timpul că era un soi de tutun aromat. De unde făcea rost Lefty de haşiş, nimeni nu ştie. Din plimbările lui, probabil. Încă mai avea o grămadă de cunoscuţi greci şi libanezi prin oraş.

În fiecare zi, de la zece până la douăsprezece, bunicii mei aveau grijă de mine. Desdemona îmi dădea biberoanele şi îmi schimba scutecele. Îmi pieptăna părul cu degetele. Când începeam să fac scandal, Lefty mă căra prin cameră. Pentru că nu putea să-mi vorbească, mă zgâlţâia mult şi îmi cânta şi-şi freca nasul lui mare şi coroiat de năsucul meu micuţ, latent. Bunicul meu arăta ca un mim impunător, cu chipul nepictat, iar eu, cel puţin înainte să împlinesc cinci ani, nici nu m-am dat seama că ar fi ceva în neregulă cu el. Când obosea să se strâmbe, mă ducea la fereastra de la mansardă, de unde priveam în jos împreună, din

cele două capete ale vieţii, la cartierul nostru înfrunzit.

Curând am început să merg. Animat de cadouri frumos împachetate, alergam prin cadrele filmate de tatăl meu. Pe acele prime Crăciunuri de celuloid eram înfofolit ca o infantă. Ahtiată să aibă o fiică, Tessie sărise puţin calul cu îmbrăcămintea mea. Fustiţe roz, manşete de dantelă, fundiţe colorate în păr. Nu-mi plăceau hainele şi nici pomul înţepător de Crăciun şi de obicei sunt filmată izbucnind dramatic în plâns…

Sau se poate să fi fost din pricina instrumentelor cinematografice ale tatălui meu. Camera de filmat a lui Milton, echipată cu un stativ plin de reflectoare necruţătoare. Luminozitatea acelor filmări le conferă aspectul interogatoriilor de la Gestapo. Ţinându-ne în mâini cadourile, ne ploconim cu toţii, de parcă am fi fost prinşi cu mărfuri de contrabandă. În afară de luminozitatea orbitoare, mai era ceva ciudat la filmările de amator ale lui Milton: ca Hitchcock, apărea întotdeauna şi el în ele. Singura cale de a controla lungimea peliculei rămase era aceea de a citi contorul dinăuntrul obiectivului. În toiul scenelor de la Crăciun sau de la zilele de naştere, întotdeauna venea un moment în care ochiul lui Milton umplea ecranul. Aşa că acum, când încerc rapid să-mi schiţez anii de început, ce-mi apare cel mai clar este exact asta: orbita întunecată a ochiului somnoros, de urs, al tatălui meu. O notă postmodernă în cinematografia noastră domestică, indicând meşteşugul, atrăgând atenţia la mecanică. (Şi lăsându-mi mie moştenire estetica.) Ochiul lui Milton ne privea. Clipea. Un ochi mare cât al lui Hristos Pantocrator din biserică, mai bun decât orice mozaic. Era un ochi viu, având corneea puţin iritată, genele luxuriante, pielea de dedesubt pătată şi umflată. Ochiul acesta ne fixa preţ de maximum zece secunde. În cele din urmă camera se retrăgea,

încă înregistrând. Vedeam tavanul, lustra, podeaua şi apoi iarăşi pe noi: familia Stephanides.

Mai întâi Lefty. Încă activ, în ciuda urmelor infarctului, cu o cămaşă albă, scrobită, şi cu pantaloni cadrilaţi, scrie ceva pe tăbliţă şi apoi o arată: „*Christos Anesti*". Desdemona stă vizavi de el, cu proteza ei, arătând ca o broască ţestoasă care muşcă. În această filmare de familie denumită „Paşti 62".

mama mea mai avea doi ani până să împlinească patruzeci. Labele de gâscă din jurul ochilor sunt un motiv în plus (în afară de reflectoare) pentru care îşi ţine o mână peste faţă. În acest gest desluşesc empatia emoţională pe care am avut-o întotdeauna cu Tessie, noi două, care nu eram niciodată mai fericite decât atunci când nu eram observate, privindu-i pe ceilalţi. Dincolo de mâna ei văd urmele romanului pe care a stat trează ca să-l citească în noaptea precedentă. Toate cuvintele mari pe care a trebuit să le caute în dicţionar îi stau grămadă în capul obosit, aşteptând să iasă la lumină în scrisorile pe care mi le scrie acum. Mâna ei este şi ea un semn de refuz, singura cale de a se răzbuna pe soţul care începuse să dispară din viaţa ei. (Milton venea acasă în fiecare seară. Nu bea şi nu umbla la femei, dar, cotropit de grijile de la slujbă, începea să lase în urmă o parte din sine, una tot mai mare cu fiecare zi ce trecea, aşa că bărbatul care se întorcea la noi părea din ce în ce mai puţin prezent, un fel de robot care tăia friptura de curcan şi filma sărbătorile, dar care de fapt nu era câtuşi de puţin acolo.) în sfârşit, desigur, mâna ridicată a mamei mele e şi un fel de avertisment, o predecesoare a cutiei negre.

Capitolul Unsprezece stă întins pe covor şi înfulecă dulciuri. Nepotul celor doi foşti producători de mătase (posesori de tăbliţe cu cretă şi mătănii), el n-a trebuit niciodată să ajute la crescătoria de viermi de mătase. N-a fost niciodată la Koza Han. Mediul şi-a spus deja cuvântul în

privinţa lui. Are privirea tiranică, preocupată de sine, a copiilor americani…

Şi acum intră în cadru doi câini care ţopăie. Rufus şi Willis, boxerii noştri. Rufus îmi miroase scutecul şi, cu o sincronizare perfectă şi comică, se aşază pe mine. Mai târziu va muşca pe cineva şi ambii câini vor fi daţi. Apare mama, gonindu-l pe Rufus… şi iată-mă din nou pe mine. Mă ridic şi o iau copăcel spre cameră, zâmbind, încercând să mă ţin pe picioare…

Ştiu bine filmarea asta. „Paşti 62” este filmul de familie pe care doctorul Luce i-a convins pe părinţii mei să i-l dea. Acesta era filmul pe care îl proiecta, rân fiecare an pentru studenţii lui de la Facultatea de Medicină a Universităţii Cornell. Acesta era fragmentul de treizeci şi cinci de secunde care, după cum insista doctorul Luce, dovedea teoria lui: că identitatea sexuală se instituia devreme în viaţa copilului.

Acesta era filmul pe care mi-l arăta şi mie doctorul Luce, ca să-mi spună cine eram. Şi cine era acolo? Priviţi ecranul. Mama mea îmi dă un bebeluş de jucărie. Eu iau bebeluşul şi îl strâng la piept. Îi duc la gură un biberon de jucărie, oferindu-i lapte.

Începuturile copilăriei mele au trecut, pe peliculă sau în afara ei. Am fost crescut ca fetiţă şi n-am avut niciun dubiu în legătură cu asta. Mama mi-a făcut baie şi m-a învăţat cum să mă spăl. Din tot ce s-a întâmplat mai târziu, bag de seamă că aceste instrucţiuni legate de igiena feminină erau în cel mai bun caz rudimentare. Nu-mi amintesc nicio aluzie directă la organele mele genitale. Totul era învăluit într-o zonă de intimitate şi delicateţe pe care mama mea n-o freca niciodată prea tare. (Organul Capitolului Unsprezece se numea „piti”. Dar pentru ce-aveam eu acolo nu exista niciun cuvânt.) Tata era şi mai pudic. În rarele ocazii când îmi schimba el scutecele sau îmi făcea baie, Milton îşi ferea privirea metodic.

— Ai spălat-o peste tot? îl întreba mama pe ocolite, ca de obicei.

— Nu peste *tot*. Ala-i departamentul tău. Oricum n-ar fi contat. Sindromul deficitului de 5-alfa-reductază e un impostor dibaci. Până am ajuns la pubertate şi androgenii mi-au inundat fluxul sangvin, modurile în care mă deosebeam de alte fetiţe erau greu de observat. Pediatrul meu n-a observat nimic ciudat. Şi de când am împlinit cinci ani, Tessie a început deja să mă ducă la doctorul Phil – doctorul Phil, cu vederea lui proastă şi cu examinările lui superficiale. Pe 8 ianuarie 1967 am împlinit şapte ani. Anul 1967 a marcat sfârşitul multor lucruri în Detroit, dar printre acestea s-au numărat şi filmele de familie ale tatălui meu. „Callie împlineşte 7 ani" a fost ultima peliculă a lui Milton. Scena e sufrageria noastră, împodobită cu baloane. Pe capul meu stă obişnuitul coif. Capitolul Unsprezece, care are doisprezece ani, nu stă cu fetele şi cu băieţii la masă, ci e rezemat de perete şi bea *punch*. Diferenţa de vârsta dintre noi a însemnat că eu şi fratele meu n-am fost niciodată apropiaţi în copilărie. Când eu eram bebeluş, Capitolul Unsprezece era copil, când eram eu copil, el era adolescent, şi când am ajuns eu adolescentă, el era deja adult. La doisprezece ani preocuparea preferată a fratelui meu era să taie mingi de golf în două ca să vadă ce e înăuntru.

De obicei, vivisecţiile lui de mingi Wilson şi Spalding dezvăluiau miezuri constând în benzi de cauciuc înmănuncheate extrem de strâns. Dar uneori mai avea şi surprize. De fapt, dacă vă uitaţi foarte atent la fratele meu în acest film de familie, o să observaţi ceva ciudat: faţa, braţele, cămaşa şi pantalonii îi sunt toate acoperite de mii de puncte mici şi albe. Chiar înainte de începerea zilei mele de naştere, Capitolul Unsprezece fusese jos, în laboratorul lui din subsol, unde folosise un ferăstrău pe o minge Titleist ultramodernă, care îşi făcea reclamă cu un „miez lichid". Mingea fusese

prinsă strâns într-o menghină şi Capitolul Unsprezece tăiase. Când ajunsese în centrul mingii Titleist, se auzise un pocnet puternic, urmat de un nor de fum. Centrul mingii era gol. Capitolul Unsprezece era dezorientat. Dar când apăruse din subsol, văzuserăm cu toţii punctele…

Înapoi la petrecere, apare tortul meu, cu cele şapte luminări. Pe tăcute, buzele mamei mele îmi şoptesc să-mi pun o dorinţă. Ce mi-am dorit oare la şapte ani? Nu-mi mai aduc aminte. În film mă aplec în faţă şi, umflându-mi obrajii ca Eol, suflu în luminări şi le sting. Într-o clipă, acestea se reaprind. Le sting din nou. Se întâmplă acelaşi lucru. Şi apoi apare Capitolul Unsprezece râzând, amuzat în sfârşit şi el. Şi aşa s-au sfârşit filmele noastre de familie, cu o festă de ziua mea. Cu luminările care aveau vieţi multiple.

Rămâne însă întrebarea: de ce a fost acesta ultimul film al lui Milton? Oare explicaţia poate fi pălirea obişnuită a entuziasmului părinţilor faţă de arhivarea video a vieţii copiilor lor? Faptul că Milton i-a făcut sute de fotografii Capitolului Unsprezece când era bebeluş şi nu mai mult de douăzeci mie? Ca să răspund la astfel de întrebări, trebuie să mă duc în spatele camerei de filmat, ca să văd lucrurile cu ochii tatălui meu.

Motivul pentru care Milton dispărea de lângă noi: după zece ani, afacerea cu bufetul nu mai aducea profit. Prin geamul de la stradă (peste cutiile cu ulei de măsline Athena), tatăl meu privea zilnic schimbările de pe strada Pingree. Familia de albi care locuia pe cealaltă parte a străzii, cândva clienţi fideli, se mutaseră. Acum casa îi aparţinea unui bărbat de culoare pe nume Morrison. Venea la bufet ca să cumpere ţigări. Comanda cafea, cerea să i se umple cana de un milion de ori şi fuma. Nu comanda niciodată mâncare. Nu părea să aibă slujbă. Câteodată se mutau şi alţi oameni în casa lui – o tânără, poate fiica lui Morrison, şi copiii ei. Apoi plecau şi rămânea din nou doar Morrison. Pe

acoperişul lui era o prelată fixată în cărămizi, care acoperea o gaură.

Cu câteva case mai jos se deschisese un bar. Patronii lui urinau în uşa bufetului, în drum spre casă. Vagabonzii începuseră să-şi facă veacul pe Twelfth Street. Curăţătoria aflată cu un cvartal mai încolo fusese tâlhărită, iar proprietarul alb bătut zdravăn. A.A. Laurie, opticianul care avea magazinul de ochelari de alături, îşi dădu jos de pe perete graficul pentru dioptrii, iar muncitorii scoaseră ochelarii de neon de la stradă. Se muta într-o altă zonă, în Southfield.

Tatăl meu se gândise să facă şi el la fel.

— Tot cartierul se duce pe apa sâmbetei, le spusese într-o duminică după masă Jimmy Fioretos. Plecaţi până nu-i prea târziu.

Şi apoi Gus Panos, care îşi făcuse traheotomie şi vorbea printr-o gaură din gât, şuieră ca un burduf:

— Jimmy are dreptate… sss… Ar trebui să vă mutaţi în… sss… Bloomfield Hills.

Unchiul Pete se împotrivise, pledând, ca de obicei, pentru integrare şi pentru susţinerea „Războiului cu sărăcia” al preşedintelui Johnson.

Câteva săptămâni mai târziu Milton îşi evaluase afacerea şi avu parte de un şoc: Casa Zebrei valora mai puţin decât atunci când o cumpărase Lefty, în 1933. Milton aşteptase prea mult ca s-o vândă. Era deja prea târziu.

Aşadar, Casa Zebrei rămăsese la intersecţia dintre Pingree şi Dexter, muzica swing din tonomat se demoda din ce în ce mai tare, iar celebrităţile şi sportivii de pe pereţi deveniră din ce în ce mai greu de recunoscut. Sâmbăta bunicul meu mă ducea adesea la o plimbare cu maşina. Mergeam pe Belle Isle ca să ne uităm după căprioare şi apoi ne opream să luăm prânzul în restaurantul familiei. La bufet ne aşezam într-un separeu, iar Milton ne servea, prefăcându-se că eram clienţi. Lua comanda lui Lefty şi apoi făcea cu ochiul.

— Şi soţia dumneavoastră ce doreşte?

— Nu sunt soţia!

— Nu sunteţi? Comandam, ca de obicei, un *cheeseburger*, *milkshake* şi tort de lămâie cu bezea la desert. Deschizând casa de marcat, 260

Milton îmi dădea un fişic de monede de douăzeci şi cinci de cenţi ca să le folosesc la tonomat. În timp ce alegeam melodiile, mă uitam prin geamul de la stradă după prietenul meu de-acolo. De obicei, în zilele de sâmbătă se instala în colţ, înconjurat de alţi tineri. Uneori stătea pe un scaun rupt sau pe o ladă de cărbuni, timp în care îşi ţinea discursurile. Avea întotdeauna mâna ridicată, fluturând-o sau gesticulând. Dar dacă se întâmpla să mă vadă, pumnul ridicat i se deschidea şi el îmi făcea cu mâna.

Îl chema Marius Wyxzewixard Challouehliczilezese Grimes. N-aveam voie să vorbesc cu el. Milton era de părere că Marius e o belea, impresie împărtăşită de mulţi alţi patroni de Case ale Zebrei, albi şi negri deopotrivă. Mie îmi plăcea totuşi. Îmi zicea „Micuţa regină a Nilului”. Spunea că semăn cu Cleopatra.

— Cleopatra era grecoaică, spunea el. Ştiai?

— Nu.

— Îhî, era. Era o Ptolemee. Mare familie pe vremea aceea. Erau egipteni greci. Şi eu am puţin sânge egiptean. Probabil că noi suntem înrudiţi.

Dacă stătea pe scaunul lui rupt, aşteptând să se adune mulţimea, vorbea cu mine. Dar dacă erau deja şi alţii pe acolo, era prea ocupat.

Marius Wyxzewixard Challouehliczilezese Grimes fusese botezat în anii ’30 după un naţionalist etiopian, contemporan de fapt cu Fard Muhammad. Marius fusese un copil astmatic, îşi petrecuse cea mai mare parte din copilărie stând în casă şi citind cărţile eclectice din biblioteca mamei sale. Ca adolescent, luase de multe ori bătaie (Marius purta ochelari şi avea obiceiul să respire pe nas). Dar când l-am cunoscut eu, Marius W.C.

Grimes se făcea deja bărbat. Lucra la un magazin de discuri şi seara urma Dreptul la Universitatea din Detroit. Se întâmpla ceva în ţară, în special în cartierele de negri, ceva care favoriza ascensiunea unui camarad ca Marius în tribuna de la colţul străzii. Dintr-odată era mişto să ştii lucruri, să perorezi pe marginea cauzelor războiului civil din Spania. Şi Che Guevara avea astm. Şi Marius purta beretă. O beretă neagră, paramilitară, şi ochelari negri şi un barbişon subţire. Cu beretă şi ochelari, Marius stătea la colţ şi le deschidea oamenilor ochii.

— Casa Zebrei, arăta el cu degetul scheletic. A unor albi.

Apoi degetul îşi continua traseul în josul străzii.

— Magazin de televizoare al unor albi. Băcănie, a unor albi. Bancă…

Fraţii negri se uitau înjur…

— Aţi priceput. Nicio bancă. Nu dau credite la negri. Marius voia să devină avocat public. De îndată ce termina

Dreptul, avea să dea în judecată oraşul Dearborn pentru discriminare în acordarea locuinţelor. În prezent era al treilea în grupa lui de la Drept. Dar acum afară era umezeală şi astmul din copilărie îi revenea şi Marius era nefericit şi se simţea rău când m-am dus eu la el pe patinele cu rotile.

— Salut, Marius.

Nu mi-a răspuns verbal, ceea ce la el era semn că e prost dispus. Dar a dat din cap, aşa că mi-am făcut curaj să continui.

— De ce nu-ţi iei un scaun mai bun pe care să stai?

— Nu-ţi place scaunul meu?

— E tot rupt.

— Scaunul ăsta e un obiect vechi. Asta înseamnă că aşa trebuie să fie rupt.

— Nici chiar aşa de rupt.

Dar Marius mijea ochii spre trotuarul opus, la Casa Zebrei.

— Hai să te-ntreb ceva, micuţă Cleo.

— Ce?

— Cum se face că întotdeauna sunt cel puţin trei poliţişti graşi care stau la tejghea în localul tatălui tău?

— Le dă cafea pe gratis.

— Şi de ce crezi că face asta?

— Nu ştiu.

— Nu ştii? Bine. O să-ţi spun eu. Le plăteşte taxă de protecţie. Lu' taică-tău îi place să-i aibă prin preajmă pentru că i-e frică de noi, ăştia negri.

— Nu-i adevărat, am spus eu, trecând dintr-odată în defensivă.

— Nu crezi?

— Nu.

— Bine atunci, reginuţo. Tu ştii mai bine. Dar acuzaţia lui Marius mă deranja. După aceea am început să-l urmăresc pe tatăl meu cu mai multă atenţie. Am observat cum încuia întotdeauna uşile de la maşină când treceam prin cartierul negrilor. L-am auzit în sufragerie duminica:

— N-au grijă de proprietăţile lor. Lasă totul să se ducă dracului.

Săptămâna următoare, când Lefty m-a dus la bufet, am conştientizat mai tare ca niciodată spinările late ale poliţiştilor de la tejghea. I-am auzit cum glumeau cu tatăl meu.

— Auzi, Milt, ar fi cazul să pui în meniu nişte hrană pentru suflet.

— Crezi tu? zise jovial tatăl meu. Poate nişte verzituri[57]1? M-am furişat afară ca să-l caut pe Marius. Era la locul lui obişnuit, dar stătea pe scaun, nu în picioare, şi citea o carte.

— Am examen mâine, îmi spuse. Trebuie să învăţ.

— Eu sunt în clasa a doua, i-am spus.

— Doar într-a doua? Eu aş fi zis că eşti cel puţin la liceu. I-am tras zâmbetul meu cel mai fermecător.

— Probabil din cauza sângelui tău de Ptolemee. Numai vezi să te fereşti de bărbaţii romani, bine?

— Ce?

— Nimic, regină mică. Te necăjesc doar.

Râdea acum, un lucru pe care nu-l făcea prea des. Chipul i se luminase.

Şi dintr-odată se auzi tatăl meu, care mă striga.

— Callie!

— Ce-i?

— Vino încoace imediat! Marius se ridică stângaci.

— Vorbeam doar, spuse el. Aveţi o fetiţă tare deşteaptă.

— Las-o în pace, m-ai înţeles?

— Taţi! am protestat eu îngrozită, ruşinată pentru prietenul meu.

Dar vocea lui Marius era blândă.

— Nu-i nimic, micuţă Cleo. Oricum am testul ăsta pe cap. Du-te înapoi la tatăl tău.

Tot restul zilei Milton s-a ţinut de capul meu.

— Niciodată, dar niciodată să nu te mai prind că vorbeşti aşa, cu străinii! Ce-i cu tine?

— Nu-i străin. Îl cheamă Marius Wyxzewixard Challouehliczilezese Grimes.

— M-ai înţeles? Să te fereşti de oameni din ăştia.

După aceea Milton i-a spus bunicului meu să nu mă mai aducă la bufet să iau prânzul. Dar aveam să vin din nou, peste doar câteva luni, prin propriile mele puteri.

Întotdeauna li se pare că de vină e rutina mea de gentleman de modă veche. Încetineala progreselor mele. Ritmul lent al incursiunilor. (Până acum am învăţat să fac prima mutare, dar nu şi pe a doua.)

Am invitat-o pe Julie Kikuchi să ieşim undeva în weekend. În Pomerania. Ideea era să mergem cu maşina până în Usedom, o insulă în Marea Baltică, şi să stăm într-o staţiune veche, preferată cândva de Wilhelm al II-lea. Am accentuat în mod special faptul că urma să avem camere separate.

Pentru că era weekend, am încercat să mă îmbrac mai lejer. Nu mi-era uşor. Purtam o helancă din păr de cămilă, un jerseu de tweed şi blugi. Şi o pereche de pantofi din piele de Córdoba, lucraţi manual de Edward Green. Stilul acesta anume se cheamă Dundee. Arată şic până când observi talpa Vibram[58]. Pielea are grosime dublă. Pantoful Dundee e pentru când vrei să străbaţi proprietăţi funciare, să hălădui prin noroaie purtând cravată, cu cockerii spanioli în urma ta. A trebuit să aştept patru luni pentru pantofii ăştia. Pe cutie scria „Edward Green: Maestrul Cizmar pentru cei Puţini". Exact ăsta sunt eu. Cei puţini.

Am luat-o pe Julie de acasă într-un Mercedes închiriat, un diesel zgomotos. Înregistrase nişte casete pe care să le ascultăm pe drum şi adusese şi ceva de citit: *The Guardian* şi ultimele două numere din *Parkett*. Am condus pe drumurile înguste, mărginite de pomi, care merg spre nord-est. Am trecut prin sate în care casele aveau acoperişuri de stuf. Terenul devenea din ce în ce mai mlăştinos, apăreau golfuleţele şi curând am trecut podul care ducea la insulă.

Să trec direct la fapte? Nu, încetul cu încetul, aşa am de gând să procedez. Să menţionez mai întâi că aici, în Germania, e octombrie. Deşi afară era răcoare, plaja din Herringsdorf era punctată de destul de mulţi nudişti încăpăţânaţi. În special bărbaţii stăteau întinşi ca nişte morse pe prosoape sau alcătuiau congregaţii zgomotoase în *Strandkorbe*[59] dungate, micile colibe de pe plajă.

De pe faleza elegantă, înconjurată de brazi şi mesteceni, i-am privit pe aceşti naturişti şi m-am întrebat ce mă întreb întotdeauna: Cum e să te simţi aşa de liber? Păi, corpul meu arată mult mai bine decât al lor. Eu sunt cel cu bicepşii bine conturaţi, cu pectoralii umflaţi, cu fesele netede. Dar n-aş putea să hoinăresc aşa în public.

— Nu-i tocmai ca pe coperta de la *Soare şi sănătate*[60], spuse Julie.

— După o anumită vârstă, oamenii ar trebui să rămână cu hainele pe ei, am spus eu.

Sau ceva de genul ăsta. Când am dubii, recurg la afirmaţii blânde şi conservatoare, cu iz britanic. Nu mă gândeam la ce spun. Dintr-odată uitasem cu totul de nudişti. Pentru că acum mă uitam la Julie. Îşi pusese ochelarii argintii din era RDG pe creştetul capului, ca să fotografieze oamenii care făceau plajă în depărtare. Vântul Mării Baltice îi făcea părul să fluture.

— Sprâncenele tale sunt ca nişte omizi mici şi negre, i-am spus.

— Linguşitorule! replică Julie, făcând mai departe poze. N-am mai spus nimic. Aşa cum primeşti reîntoarcerea soarelui după iarnă, am rămas nemişcat, acceptând strălucirea caldă a posibilităţii şi simţindu-mă bine în compania acestei persoane micuţe, ciudat de pătimaşe, cu părul negru ca smoala şi corpul minunat, fără forme clare.

Dar în noaptea aceea şi în noaptea următoare am dormit în camere separate.

Tatăl meu mi-a interzis să vorbesc cu Marius Grimes în aprilie, o lună umedă şi răcoroasă în Michigan. În mai deja se făcea cald, iunie era torid, iar iulie şi mai şi. Săream peste aspersor în curtea din spatele casei noastre de pe Seminole, în costum de baieun *deux*-pièces în timp ce Capitolul Unsprezece culegea păpădii ca să facă vin de păpădie[61].

În vara aceea, în timp ce temperatura creştea, Milton încerca să iasă din încurcătura în care se găsea. Visul lui fusese să deschidă nu un singur restaurant, ci un lanţ de localuri. Acum îşi dădea seama că singura verigă din acel lanţ, Casa Zebrei, era una slabă, constatare care îl aruncase în dubiu şi confuzie. Pentru prima oară în viaţă, Milton Stephanides se lovea de o posibilitate la care nu se aşteptase niciodată: eşecul. Ce putea face cu restaurantul? Să-l vândă pe o nimica toată? Şi

apoi? (Deocamdată se hotărî să închidă bufetul lunea şi marţea, pentru a reduce cheltuielile salariale.)

Tata şi mama nu discutau despre situaţia aceasta de faţă cu noi şi o dădeau pe greceşte când discutau cu bunicii. Capitolul Unsprezece şi cu mine n-aveam încotro şi trebuia să ne dăm seama ce se întâmplă după tonul unei conversaţii care pentru noi n-avea nicio noimă şi, sincer, nici nu eram prea atenţi la asta. Ştiam doar că Milton era brusc pe-acasă în timpul zilei. Milton, pe care înainte îl văzusem rareori la lumina zilei, era dintr-odată în curtea din spate, citind ziarul. Am descoperit cum arătau picioarele tatălui meu în pantaloni scurţi. Am descoperit cum arăta când nu se bărbierea. În primele două zile pielea i se făcea ca şmirghelul, aşa cum se întâmplă întotdeauna în weekenduri. Dar acum, în loc să-mi ia mâna şi să mi-o frece de perciunii lui până când începeam să ţip, Milton nu mai avea dispoziţia necesară să mă tortureze. Stătea pur şi simplu pe peluză, iar barba, ca o pată, ca o ciupercă, îl năpădea.

Involuntar, Milton adera la obiceiul grecesc de a nu se bărbieri după moartea cuiva din familie. Doar că în cazul acesta nu se sfârşise o viaţă, ci un mijloc de trai. Barba îi făcea faţa, şi aşa plinuţă, chiar mai rotundă. Nu şi-o tundea şi nici nu o păstra prea curată. Şi, pentru că nu scotea nicio vorbă despre problemele sale, barba lui începea să exprime în tăcere toate lucrurile pe care nu-şi îngăduia să le spună. Nodurile şi vârtej urile îi indicau gândurile din ce în ce mai încâlcite. Mirosul acru era de la cetonele stresului. Cu trecerea verii barba deveni câlţoasă, *necosită*, şi era evident că Milton se gândea la strada Pingree. Intrase şi el în paragină, ca şi strada Pingree.

Lefty încerca să-şi consoleze fiul.

— Fii tare, îi scria el.

Cu zâmbetul pe buze, îi copie epitaful luptătorilor de la Termopile: „Trecătorule, du-te şi

spune-i Spartei/ că noi am căzut aici supunându-ne cu cinste legilor ei”. Dar Milton nici măcar nu citi fragmentul. Infarctul tatălui său îl convinsese că Lefty nu mai era în deplinătatea forţelor. Mut, cărându-şi după el tăbliţa jalnică, adâncit în traducerile din Sapho, Lefty începuse să-i pară bătrân fiului său. Milton se surprindea că se enervează sau că e neatent. *Aluziile la moarte evocate de bătrânii din familie*, asta simţea Milton când îl vedea pe tatăl său cufundat în lumina de la birou, proiectându-şi în afară buza de jos, umedă, şi explorând o limbă moartă.

În ciuda caracterului lor secret, ca în Războiul Rece, fragmente de informaţii mai ajungeau şi la noi, copiii. Ameninţarea din ce în ce mai mare care plana asupra situaţiei noastre financiare se făcea cunoscută sub forma unui rid adânc, apărut ca un fulger între sprâncenele mamei mele de câte ori ceream ceva scump prin magazinele de jucării. Carnea începuse să apară mai rar pe masa noastră. Milton raţionaliza curentul electric. Când Capitolul Unsprezece lăsa o lumină aprinsă mai mult de un minut, se trezea în beznă totală. Şi o voce din beznă îi spunea:

— Ce ţi-am zis eu de kilowaţi?

O vreme am trăit cu un singur bec, pe care Milton îl muta dintr-o cameră în alta.

— Aşa pot să controlez cât curent consumăm, spunea el, înşurubând becul în lampa din sufragerie ca să ne aşezăm la masă.

— Nu-mi văd mâncarea, se plânse Tessie.

— Cum adică? răspunse Milton. Asta se numeştea *ambianţă*.

După desert Milton scotea o batistă din buzunarul de la spate, deşuruba becul fierbinte şi, aruncându-l în sus ca un jongler fără ambiţii, îl transporta în camera de zi. Noi aşteptam în întuneric în timp ce el orbecăia prin casă, ciocnindu-se de mobile. În cele din urmă se vedea

o dâră de lumină undeva în depărtare şi Milton striga voios:

— Gata!

Reuşea să păstreze aparenţele. Spăla trotuarul din faţa bufetului cu furtunul şi ţinea geamurile impecabil de curate. Continua să-şi întâmpine clienţii inimos, întrebând:

— Cum mai merge? sau spunând:

— *Yahsou*, *patriote*!

Dar muzica swing şi jucătorii de baseball de la Casa Zebrei de pe vremuri nu puteau ţine timpul în loc. Nu mai era 1940, ci 1967. Mai exact, noaptea de duminică, 23 iulie 1967. Şi sub perna tatălui meu era ceva ca un cocoloş.

Iată dormitorul părinţilor mei: mobilat în întregime cu reproduceri ale stilului american timpuriu, le oferă (la preţ redus) o legătură cu miturile fondatoare ale ţării. Remarcaţi, de exemplu, tăblia din furnir de la capul patului, făcută din „lemn natural de cireş”, cum îi place lui Milton să spună, precum copăcelul pe care l-a doborât George Washington. Îndreptaţi-vă atenţia asupra tapetului cu motivul Războiului de Independenţă. Un model care se repetă, înfăţişând faimosul trio de toboşar, flautist şi bătrân şchiop. De-a lungul primilor mei ani din viaţă, aceste siluete însângerate au mărşăluit prin dormitorul părinţilor mei, când dispărând după o masă de toaletă „Monticello”, când ivindu-se de după o oglindă „Mount Vernon” sau nemaiavând uneori încotro să se ducă, fiind tăiate în două de câte un dulap.

Acum în vârstă de patruzeci şi trei de ani, părinţii mei dorm duşi în această noapte istorică. Sforăielile lui Milton zgâlţâie patul, dar şi peretele dinspre camera mea, unde eu dorm, la rândul meu, într-un pat de adult. Şi se mai zgâlţâie ceva sub perna lui Milton: o situaţie potenţial periculoasă, având în vedere ce fel de obiect este acolo. Sub

perna tatălui meu e pistolul calibrul 45 pe care l-a adus din război.

Prima regulă a lui Cehov pentru dramaturgi sună aşa: „Dacă ai o puşcă pe perete în actul întâi, scena întâi, acea armă trebuie să tragă până în actul trei, scena a doua". Nu mă pot abţine să mă gândesc la acest precept al povestitului când meditez la pistolul de sub perna tatălui meu. Iată-l. Nu-l mai pot lua înapoi acum, că am pomenit de el. (Chiar era acolo în acea noapte.) Şi în pistol sunt gloanţe şi piedica e trasă…

În vara sufocantă a anului 1967 Detroitul îşi aduna puterile pentru revolte rasiale. Watts[62] explodase cu două veri înainte. În Newark izbucniseră revolte recent. Ca reacţie la vacarmul naţional, poliţia în întregime albă din Detroit a făcut razii la barurile de noapte din cartierele de negri ale oraşului. Ideea era să dea lovituri preventive acolo unde sunt posibilele butoaie de pulbere. De obicei poliţiştii îşi parchează dubele pe alei lăturalnice şi îi mână pe clienţi în maşini fără să vadă nimeni. Dar în noaptea aceasta, din motive care nu vor fi niciodată lămurite, trei maşini de poliţie ajung la tipografia Economy, pe Twelfth Street, la numărul 9125 – la trei străzi de Pingree –, şi trag lângă bordură. Aţi putea crede că la cinci dimineaţa asta nu contează, dar v-aţi înşela. Pentru că în 1967 Twelfth Street din Detroit e deschisă toată noaptea. De exemplu, când ajung poliţiştii, pe marginea străzii stau fete în fuste mini, ciorapi cu portjartier şi bluze cu spatele gol. (Algele marine pe care le spală Milton cu furtunul de pe trotuar în fiecare dimineaţă includ şi meduzele moarte ale prezervativelor şi, ici-colo, câte-un toc pierdut, zăcând ca un ghioc părăsit.) Fetele stau lângă bordură, iar maşinile trec pe alături. Cadillacuri verzui, Tornado-uri roşii ca focul, Lincolnuri care înaintează cu gurile deschise, toate impecabile. Cromul scânteiază. Capotele lucesc. Nicio pată de rugină pe nicăieri. (Ceea ce îl

uimeşte întotdeauna pe Milton la negri – contradicţia dintre perfecţiunea automobilelor lor şi gradul de paragină al caselor.) … Dar acum maşinile strălucitoare încetinesc. Geamurile se coboară şi fetele se apleacă să converseze cu şoferii. Se cheamă unii pe alţii, se ridică fustele – şi aşa minuscule – şi câteodată se vede câte-un sân sau vreun gest obscen. Fetele negociază şi râd, suficient de ameţite la ora cinci dimineaţa ca să nu mai simtă iritarea dintre picioare şi reziduurile de la bărbaţi, de care nu se mai pot descotorosi, oricât de tare s-ar parfuma. Nu e uşor să rămâi curat pe străzi şi la ora asta fiecare dintre aceste tinere deja miroase în locurile care contează ca o brânză franţuzească moale, foarte matură… Sunt amorţite şi în privinţa gândurilor la copiii lăsaţi acasă, bebeluşi de şase luni cu răceli crunte, care dorm în pătuţuri uzate, molfăind suzete şi respirând cu greu… imune la gustul persistent de spermă din gură, combinat cu guma de mestecat mentolată, majoritatea de până în optsprezece ani, acest trotuar de pe Twelfth Street fiind primul lor loc de muncă adevărat, cel mai bun lucru pe care li-l poate oferi ţara pe post de carieră. Încotro o vor apuca de aici? Şi la asta sunt indiferente, în afară de două-trei dintre ele, care visează să cânte pe post de acompaniatoare sau să-şi deschidă un salon de coafură… Dar toate fac parte din ce s-a petrecut în acea seară, ceea ce e pe cale să se întâmple (poliţiştii se dau acum jos din maşini, sparg uşa de la barul clandestin) … un geam se deschide şi cineva strigă:

— Gaborii! Ieşiţi prin spate!

Pe trotuar, fetele îi recunosc pe poliţişti, pentru că pe ei trebuie să-i servească gratis. Dar ceva e altfel în seara asta, ceva se întâmplă… fetele nu dispar, cum fac de obicei când apar poliţiştii. Stau şi se uită cum clienţii barului sunt scoşi afară încătuşaţi şi câteva fete chiar încep să se văicărească… şi acum se deschid alte uşi şi se

opresc maşini şi dintr-odată toată lumea e pe stradă… oamenii năvălesc din alte baruri clandestine şi din case şi de pe la colţuri şi se simte ceva în aer; parcă aerul, într-un fel, ţinuse socoteala şi în acest moment din iulie 1967 numărul abuzurilor a ajuns aşa de ridicat, încât imperativul ţâşneşte de la Watts şi Newark la Twelfth Street din Detroit şi o fată strigă:

— Luaţi mâna de pe ei, porci împuţiţi!

…şi apoi urmează alte ţipete şi îmbrânceli şi o sticlă îi zboară pe la ureche unui poliţist şi sparge un geam de dubă din spatele lui… în timp ce pe Seminole tatăl meu doarme pe un pistol care tocmai a fost introdus în piesă, pentru că revoltele au început…

La ora şase şi douăzeci şi trei dimineaţa, telefonul Princess din camera mea a sunat şi eu am răspuns. Era Jimmy Fioretos, care, în panica lui, mi-a confundat vocea cu a mamei mele.

— Tessie, spune-i lui Milt să vină la restaurant! Se răscoală coloraţii!

— Casa Stephanides, am continuat eu politicos, aşa cum fusesem învăţată. Callie la telefon.

— Callie? O, Doamne! Scumpete, pot să vorbesc cu tata?

— Un minut, vă rog.

Am pus jos receptorul roz, m-am dus în dormitorul părinţilor mei şi l-am trezit pe tata.

— E domnul Fioretos.

— Jimmy? Iisuse, ce vrea?

Şi-a ridicat obrazul de pe pernă, iar pe obraz i se vedea amprenta unui pistol.

— Zice că se răscoală cineva.

Moment în care tatăl meu a sărit din pat. De parcă ar fi avut în continuare şaizeci şi cinci de kilograme şi nu optzeci şi cinci, Milton a sărit în aer ca la gimnastică şi a aterizat în picioare, pe deplin inconştient atât de goliciunea sa, cât şi de erecţia lui matinală, alimentată de vise. (Aşa se face că în mintea mea revoltele din Detroit or să

fie legate pentru totdeauna de prima viziune a organelor genitale masculine pe care am avut-o. Şi, mai grav, erau ale tatălui meu şi, cel mai grav lucru dintre toate, el întindea mâna după un pistol. Câteodată un trabuc nu e doar un trabuc.) Acum se trezise şi Tessie şi ţipa la Milton să nu plece, iar Milton ţopăia într-un picior, încercând să-şi pună pantalonii. Nu trecu mult şi toată lumea era pe poziţii.

— Am spus eu că asta se va întâmpla! zbieră Desdemona la Milton în timp ce el alerga în jos pe scări. Ai reparat biserica pentru Sfântul Hristofor? Nu!

— Las-o în seama poliţiei, Milt, îl imploră Tessie. Şi Capitolul Unsprezece:

— Când te întorci, taţi? Ai promis că mă duci azi la Radio Shack[63].

Iar eu, încă ţinând ochii strâns închişi, ca să mi se şteargă din minte ce văzusem:

— Cred că acum o să mă culc.

Singura persoană care n-a spus nimic a fost Lefty, pentru că, în toată harababura, nu-şi găsea tăbliţa.

Pe jumătate îmbrăcat, cu pantofi, dar fără ciorapi, cu pantaloni, dar fără chiloţi, Milton Stephanides a gonit în zorii zilei pe străzi cu Delta lui 88. Tot drumul până la Woodward nimic nu părea nelalocul lui. Străzile erau goale. Toată lumea dormea încă. Totuşi, când a cotit-o pe West Grand Boulevard a văzut o coloană de fum înălţându-se în aer. Spre deosebire de toate celelalte coloane de fum care ieşeau din coşurile de prin oraş, aceasta nu se împrăştia în smogul de fundal. Atârna aproape de pământ, ca o tornadă răzbunătoare. Se învolbura şi-şi păstra forma înfricoşătoare, hrănită de ceea ce consuma. Oldsmobile-ul lui se îndrepta direct spre ea. Dintr-odată apărură oameni. Oameni fugind. Oameni cărând diverse lucruri. Oameni râzând şi privind înapoi, peste umăr, în timp ce alţii le făceau semne

cu mâna, cerându-le să se oprească. Sirenele urlau. O maşină de poliţie trecu în viteză. Poliţistul de la volan îi făcu semn lui Milton să se întoarcă, dar Milton nu-l ascultă.

Şi era ciudat, pentru că acestea erau străzile lui. Milton le ştia dintotdeauna. Acolo, pe Lincoln, era pe vremuri o tarabă cu fructe. Lefty obişnuia să se oprească acolo cu Milton ca să cumpere pepeni galbeni şi-l învăţa pe Milton cum să-i aleagă pe cei dulci, uitându-se după înţepături mici, făcute de albine. Mai încolo, pe Trumbull, locuia doamna Tsatsarakis. *Întotdeauna mă ruga să-i aduc bere din pivniţă*, se gândi Milton. *Nu mai putea urca scările*. Pe colţul dintre Sterling şi Commonwealth era vechiul Templu Masonic, unde, într-o după-amiază de sâmbătă, cu treizeci şi cinci de ani în urmă, Milton ieşise al doilea într-un concurs de scriere literă cu literă a unor cuvinte complicate. Un concurs de scriere! Douăzeci şi cinci de copii îmbrăcaţi cu hainele lor cele mai bune, care se concentrau cât puteau de tare ca să rostească „prestidigitaţie" literă cu literă. Asta se petrecea pe vremuri în cartierul ăsta. Concursuri de scriere! Acum copiii de zece ani alergau pe străzi cu cărămizi în mâini. Aruncau cu ele în vitrinele magazinelor, râzând, sărind şi crezând că-i un fel de joacă, un fel de sărbătoare.

Ochii lui Milton îi părăsiră pe copiii care dansau şi văzură coloana de fum drept în faţa lui, blocând strada. Au fost câteva secunde când s-ar fi putut întoarce. Dar nu s-a întors. A apăsat acceleraţia până în podea. Mai întâi a dispărut ornamentul de pe capota Oldsmobile-ului, apoi aripile din faţă şi acoperişul. Stopurile au licărit roşii preţ de o clipă, apoi au dispărut şi ele.

În fiecare scenă de urmărire pe care o văzusem vreodată eroul se cocoţa invariabil pe acoperiş. Realişti înrăiţi cum eram în familie, întotdeauna ridicam obiecţii:

— De ce se urcă întotdeauna acolo?

— Uită-te: o să se urce în turn. Vezi? Ţi-am spus eu. Dar la Hollywood ştiau mai multe despre natura umană decât ne dădeam noi seama. Confruntată cu pericolul, Tessie ne duse pe mine şi pe Capitolul Unsprezece în pod. Poate că era un vestigiu al trecutului nostru arboricol: voiam să scăpăm de pericol luând-o în sus. Sau poate că mama se simţea mai în siguranţă acolo din cauza uşii care se confunda cu tapetul. Dintr-un motiv sau altul, am luat cu noi în pod un geamantan plin cu mâncare şi am stat acolo trei zile, urmărind pe micul televizor alb-negru al bunicilor mei cum arde oraşul. În haine de casă şi sandale, Desdemona îşi ţinea evantaiul de carton la piept, ferindu-se de spectacolul vieţii care se repeta.

— O, Doamne! E ca-n Smirna! Uită-te la *mavros*! Dau foc la tot, ca turcii!

Comparaţia era greu de respins. În Smirna oamenii îşi căraseră mobila pe malul mării; şi la televizor, acum, oamenii cărau mobilă. Bărbaţii scoteau din magazine canapele nou-nouţe. Pe bulevarde navigau frigidere şi aragazuri şi maşini de spălat vase. Şi, exact ca în Smirna, cu toţii păreau să-şi fi împachetat toate hainele. Femeile purtau blănuri de nurcă, în ciuda căldurii de iulie. Bărbaţii probau costume noi şi în acelaşi timp alergau.

— Smirna! Smirna! Smirna! ţipa Desdemona în continuare, iar eu, care auzisem deja atât de multe despre Smirna în cei şapte ani ai mei, mă uitam cu atenţie pe ecran ca să văd cum fusese.

Dar nu înţelegeam. Desigur, ardeau clădiri, pe stradă stăteau întinse cadavre, dar atmosfera nu era una de disperare. Nu mai văzusem în viaţa mea oameni aşa de fericiţi. Nişte bărbaţi cântau la instrumente luate dintr-un magazin de muzică. Alţii dădeau mai departe sticle de whisky printr-un geam spart, care apoi treceau din mână în mână. Arăta mai mult a petrecere de cartier decât a răscoală.

Până în noaptea aceea sentimentul esenţial existent în cartierul nostru faţă de concetăţenii noştri negri s-ar fi putut rezuma la ceva ce spusese Tessie după ce-l urmărise pe Sidney Poitier în *Domnului profesor, cu dragoste*[64], care se lansase cu o lună înainte de revolte. Spusese:

— Vezi? Pot să vorbească absolut normal dacă vor.

Asta simţeam. (Chiar şi eu pe vremea aceea; nu neg, pentru că suntem cu toţi copiii părinţilor noştri.) Eram gata să-i acceptăm pe negri. N-aveam prejudecăţi faţă de ei. Voiam să-i includem în societatea noastră *dacă ar fi reuşit să se poarte normal*!

Susţinând Marea Societate[65] a lui Johnson, aplaudând la *Domnului profesor, cu dragoste*, vecinii şi rudele noastre şi-au exprimat cât se poate de clar credinţa lor bine intenţionată că negrii erau capabili să fie exact ca albii… Dar atunci asta ce era? se întrebau ei, urmărind imaginile de la televizor. Ce căutau tinerii aceia cu o canapea în braţe pe stradă? Ar fi luat vreodată Sidney Poitier o canapea sau un aparat mare de bucătărie dintr-un magazin fără să plătească? Ar fi dansat aşa în faţa unei clădiri în flăcări?

— Nici pic de respect pentru proprietatea privată! striga domnul Benz, care locuia alături.

Iar soţia lui, Phyllis:

— Unde or să stea dacă îşi dau foc la propriul cartier? Numai mătuşa Zo părea să fie de partea lor:

— Nu ştiu. Dacă aş merge pe stradă şi aş vedea o haină de nurcă stând acolo, în calea mea, probabil c-aş lua-o.

— Zoe!

Părintele Mike era şocat.

— Asta-i hoţie!

— Ei, şi ce nu-i hoţie, dacă tot veni vorba? Toată ţara asta e furată.

Timp de trei zile şi două nopţi am aşteptat în pod o veste de la Milton. Incendiile distruseseră liniile telefonice şi, când mama sunase la restaurant, nu auzise decât un mesaj înregistrat, cu vocea centralistei.

Timp de trei zile nimeni n-a coborât din pod, în afară de Tessie, care se repezea la parter ca să mai aducă mâncare din cămara care se golea pe zi ce trece. Ne uitam la cifrele dezastrului, care creşteau mereu.

Ziua 1: Morţi – 15. Răniţi – 500. Magazine devastate – 1.000. Incendii – 800.

Ziua 2: Morţi 27. Răniţi 700. Magazine devastate – 1.500. Incendii 1.000.

Ziua 3: Morţi 36. Răniţi 1.000. Magazine devastate – 1.700. Incendii1.163.

Timp de trei zile am examinat fotografiile victimelor când apăreau la televizor. Doamna Sharon Stone, lovită de glonţul unui trăgător de elită când maşina ei era oprită la un semafor. Pompierul Care E. Smith, omorât de un lunetist pe când se lupta cu flăcările.

Timp de trei zile i-am urmărit pe politicieni ezitând şi certându-se: guvernatorul republican George Romney îi cerea preşedintelui Johnson să trimită trupe federale, iar Johnson, democrat cum era, îi spunea că era în „incapacitate” de a face aşa ceva. (În toamnă aveau să fie alegeri. Cu cât se agravau revoltele, cu atât mai rău avea să-i fie lui Romney. Aşa că, înainte de a trimite trupele de paraşutişti, preşedintele Johnson îl trimise pe Cyrus Vance să evalueze situaţia. Până să ajungă trupele au trecut aproape douăzeci şi patru de ore. Între timp, Garda Naţională, lipsită de experienţă, trecea prin oraş trăgând în stânga şi-n dreapta.)

Timp de trei zile n-am mai făcut baie şi nu ne-am spălat pe dinţi. Timp de trei zile toate ritualurile fireşti ale vieţii noastre au fost suspendate, în vreme ce alte ritualuri, pe jumătate uitate, cum ar fi rugăciunea, au fost reluate.

Desdemona spunea rugăciunile în greacă, noi stăteam adunaţi în jurul patului ei, iar Tessie, încerca să-şi alunge îndoielile şi să creadă din toată inima, cum făcea de obicei. Lampa de veghe nu mai conţinea petrol, ci era un bec electric. Timp de trei zile n-am primit nicio veste de la Milton. Când Tessie se întorcea din călătoriile ei până la parter, începusem să detectez, pe lângă dârele de lacrimi de pe obraji, vagi urme de vinovăţie. Întotdeauna moartea îi face pe oameni practici. Aşa că, în timp ce se afla la parter, căutând hrană, Tessie scotocise şi prin biroul lui Milton. Citise clauzele poliţei sale de asigurare de viaţă. Verificase soldul contului lor de pensie. Îşi evaluase înfăţişarea în oglinda de la baie, întrebându-se dacă la vârsta ei mai putea atrage vreun bărbat.

— Trebuia să mă gândesc la voi, copii, îmi mărturisi ea peste mulţi ani. Mă întrebam ce o să ne facem dacă tatăl vostru nu se mai întoarce.

Să trăieşti în America însemna până de curând să fii departe de război. Războaiele se petreceau în junglele din sud-estul Asiei. Se petreceau în deserturile din Orientul Mijlociu. Se întâmplau, vorba cântecului, *acolo*. Şi atunci de ce, când priveam pe furiş prin lucarnă, vedeam, după a doua noapte petrecută în pod, un tanc trecând pe lângă peluza din faţa casei noastre? Un tanc verde, de armată, singur cuc în umbrele prelungi ale zorilor, cu şenilele enorme zăngănind pe asfalt. Un vehicul militar blindat, care nu întâmpină niciun obstacol mai mare decât o patină cu rotile rătăcită. Tancul rula pe lângă casele înstărite, pe lângă frontoane şi turnuleţe, pe lângă galerii. Se opri scurt la stop. Turela cu tun se uită în ambele direcţii, ca un elev la şcoala de şoferi, şi apoi tancul îşi continuă drumul.

Ce se întâmplase: târziu în noaptea de luni, preşedintele Johnson, cedând în cele din urmă cererii guvernatorului Romney, ordonase trimiterea de trupe federale. Generalul John L.

Throckmorton stabilise cartierul general al Diviziei 101 Aeropurtate la Liceul de Sud-Est, unde studiaseră părinţii mei. Deşi revoltele cele mai aprinse erau în cartierul de vest, generalul Throckmorton a decis să-şi desfăşoare trupele de paraşutişti în partea de est, denumind această decizie „o comoditate operaţională". Marţi dimineaţa, devreme, trupele înaintau deja pentru a înăbuşi revolta.

Nu mai era nimeni treaz ca să vadă cum trece tancul huruind. Bunicii mei moţăiau în pat. Tessie şi Capitolul Unsprezece stăteau ghemuiţi jos, pe saltele gonflabile. Până şi papagalii erau tăcuţi. Îmi amintesc că mă uitasem la chipul fratelui meu, care ieşea din sacul de dormit. Pe învelişul de flanelă vânătorii trăgeau cu puşca în raţe. Acest fundal masculin nu făcea decât să scoată în evidenţă lipsa de calităţi eroice a Capitolului Unsprezece. Cine avea să-i vină în ajutor tatălui meu? Pe cine se putea baza tata? Pe Capitolul Unsprezece, cu ochelarii lui ca nişte funduri de borcan? Pe Lefty, cu tăbliţa lui şi cei peste şaizeci de ani? Ceea ce am făcut în continuare nu are nicio legătură, bănuiesc, cu statutul meu cromozomial. Nu rezulta din nivelurile ridicate ale plasmei cu conţinut mare de testosteron din sângele meu. Am făcut ce ar fi făcut orice fiică iubitoare, loială, care fusese crescută cu un regim de filme cu Hercule. În acea clipă m-am hotărât să-l găsesc pe tata, să-l salvez, dacă era nevoie, sau cel puţin să-i spun să vină acasă.

Făcându-mi cruce în stil ortodox, m-am furişat în jos pe scările de la pod, închizând uşa după mine. La mine în dormitor mi-am pus bascheţii în picioare şi şapca de aviator Amelia Earhart pe cap. Fără să trezesc pe nimeni, am ieşit pe uşa principală, am alergat până la bicicleta parcată lângă casă şi am plecat, pedalând. După două străzi am zărit tancul: se oprise la un semafor. Soldaţii dinăuntru erau ocupaţi cu studiul hărţilor,

încercând să identifice calea cea mai bună spre revolte. N-au observat-o pe fetiţa cu şapcă de aviator, care se fofilase pe bicicleta ei în formă de banană. Afară încă era întuneric. Păsărelele începeau să cânte. Mirosurile văratice de iarbă şi frunze uscate erau peste tot prin aer şi dintr-odată mi-am pierdut cumpătul. Cu cât mă apropiam mai tare de tanc, cu atât mi se părea mai mare. Mi-era frică şi voiam să mă întorc acasă. Dar semaforul îşi schimbă culoarea şi tancul o porni înainte cu o smucitură. Stând în picioare şi pedalând din greu, m-am repezit în urma lui.

În cealaltă parte a oraşului, în întunecimea din Casa Zebrei, tatăl meu încerca să nu adoarmă. Baricadat în spatele tejghelei, cu pistolul într-o mână şi un sandviş cu şuncă în cealaltă, Milton se uita pe geam afară, ca să vadă ce se întâmpla în stradă. În ultimele două nopţi nedormite cearcănele lui Milton se întunecaseră constant cu fiecare ceaşcă de cafea băută. Pleoapele îi erau arborate în berna, deşi sprâncenele îi erau umede de transpiraţia neliniştii şi a vigilenţei. Îl durea stomacul. Trebuia neapărat să meargă la baie, dar nu îndrăznea să se ducă.

Afară, ăia o luaseră de la capăt: lunetiştii. Era aproape cinci dimineaţa. În fiecare seară soarele care cobora ca un inel de la nişte jaluzele trăgea noaptea în jos peste cartier. Lunetiştii se întorceau de pe unde reuşeau să dispară pe arşiţa din timpul zilei. Îşi reluau poziţiile. De la ferestrele hotelurilor rău famate, din ieşiri de incendiu şi din balcoane sau de după maşini ridicate pe cric în faţa caselor ieşeau ţevile armelor lor diverse. Dacă te uitai de aproape, dacă erai suficient de curajos sau de inconştient ca să-ţi scoţi capul pe geam la ora asta din noapte, vedeai la lumina lunii – celălalt inel al jaluzelei, care mergea în sussute de puşti lucind în noapte, îndreptate spre străzile de jos, pe care înaintau acum soldaţii.

Singura lumină din interiorul bufetului venea de la strălucirea roşiatică a tonomatului. Stătea într-o parte a uşii de la intrare: un Discomatic din crom, plastic şi sticlă colorată. Avea un geam micuţ, prin care se vedea schimbarea automată a discurilor. Printr-un sistem circulator de pe marginile tonomatului se ridicau dâre de bule albastre, bule care simbolizau efervescenţa vieţii americane, optimismul nostru postbelic, băuturile noastre înţepătoare, imperiale, carbogazoase. Bule pline cu aerul fierbinte al democraţiei americane, fierbând din teancurile de discuri de vinii dinăuntru. Poate *Mama Don't Allow It* de Bunny Bengan sau *Stardust* de Tommy Dorsey şi orchestra sa. Dar nu în seara asta. În seara asta Milton stinsese tonomatul, ca să audă dacă încerca să pătrundă cineva înăuntru.

Pereţii ticsiţi ai restaurantului erau imuni la revoltele de afară. AI Kaline încă mai radia din rama în care se afla. Paul Bunyan şi Babe the Blue Ox îşi continuau drumeţia pe sub specialitatea zilei. Meniul însuşi încă mai oferea ouă, chiftele de cartofi şi şapte feluri de plăcintă. Până acum nu se întâmplase nimic. Miraculos – întrucâtva. Ieri, stând pe vine în faţa geamului, Milton îi văzuse pe vandali intrând în fiecare magazin de pe stradă. Jefuiseră piaţa evreiască, luând totul, cu excepţia pâinii *matzoh*[66] şi a lumânărilor votive. Dând dovadă de un simţ al modei cât se poate de accentuat, goliseră magazinul de pantofi al lui Joel Moskowitz de toate modelele mai scumpe şi mai şic, lăsând doar nişte pantofi ortopedici la preţ redus şi câţiva pantofi Florsheim. În magazinul de electrocasnice Dyer's, din câte vedea Milton, nu mai rămăsese decât un raft cu saci pentru aspiratoare. Ce ar fi luat dacă ar fi jefuit bufetul? Ar fi luat oare vitraliul, pe care Milton însuşi îl luase din altă parte? Ar fi fost interesaţi de fotografia cu Ty Cobb, care-şi arăta colţii, alunecând cu crampoanele înainte în baza a doua?

Poate că ar fi smuls pielea de zebră de pe scaunele de la bar. Le plăcea orice lucru african, nu? Nu era asta ultima modă? Sau vechea modă, care revenise? La naiba, n-aveau decât să ia pieile alea blestemate de zebră! Le-ar pune chiar el în faţa magazinului, în semn de pace.

Dar acum Milton auzi ceva. Clanţa de la uşă, parcă. Ascultă. În ultimele câteva ore auzise tot felul de lucruri. Şi vederea îi jucase feste. Se ghemui în spatele tejghelei, mijind ochii în întuneric. Urechile îi reverberau ca scoicile de mare. Auzea în depărtare focuri de armă şi sirenele sunând. Auzea bâzâitul frigiderului şi ticăitul ceasului. La toate acestea se adăuga năvala sângelui său, vuindu-i prin canalele din cap. Dar de la uşă nu se auzea nimic.

Milton se linişti. Mai luă o muşoătură din sandviş. Delicat, experimental, îşi lăsă în jos capul pe tejghea. *Doar un minut*. Când închise ochii, plăcerea răsări imediat. Apoi clanţa se scutură din nou şi Milton sări în sus. Îşi scutură capul, încercând să se trezească. Puse jos sandvişul şi ieşi pe vârfuri de după tejghea, ţinând în mână pistolul.

Nu intenţiona să-l folosească. Ideea era să-l sperie pe tâlhar. Dacă nu-i ieşea, Milton era gata să plece. Oldsmobile-ul era parcat în spate. Putea ajunge acasă în zece minute. Clanţa se clătină din nou. Şi, fără să se gândească, Milton păşi spre uşa de sticlă şi strigă: – Am pistol!

Doar că nu era pistolul. Era sandvişul cu şuncă! Milton îl ameninţa pe tâlhar cu două felii de pâine prăjită, o felie de carne şi nişte muştar picant. Cu toate acestea, pentru că afară era întuneric, ameninţarea avu efect. Tâlharul din afara uşii ridică mâinile în aer.

Era Morrison, cel de vizavi.

Milton se zgâi la Morrison. Morrison se zgâi şi el. Şi apoi tatăl meu spuse ce spun oamenii albi în situaţii de genul ăsta:

— Cu ce vă pot fi de folos? Morrison miji ochii neîncrezător.

— Ce faci aici, frate? Eşti nebun? Niciun alb nu e-n siguranţă aici.

Se auzi o împuşcătură. Morrison se lipi de geam.

— Nimeni nu e-n siguranţă.

— Trebuie să-mi apăr avutul.

— Da viaţa nu-i avutu tău? Morrison ridică din sprâncene ca să indice logica imbatabilă a afirmaţiei sale. Apoi renunţă cu totul la expresia superioară şi tuşi.

— Ascultă, şefu', dacă tot eşti aici, poate mă ajuţi şi pe mine.

Îi întinse nişte mărunţiş.

— Am venit după nişte ţigări.

Bărbia lui Milton se lăsă, scoţându-i în evidenţă guşa, iar sprâncenele i se ridicară în semn de neîncredere. Cu o voce seacă, spuse:

— Acum ar fi o ocazie bună să te laşi.

Se auzi o altă împuşcătură, de data asta mai aproape. Morrison sări, apoi trase un zâmbet.

— În mod sigur *îmi face* rău. Şi e din ce în ce mai periculos. Apoi zâmbi larg.

— Ăsta o să fie ultimul meu pachet, spuse el. Mă jur în faţa lui Dumnezeu.

Lăsă mărunţişul să cadă prin fanta cutiei poştale.

— Parlament.

Milton se uită o clipă în jos, la monede, apoi se duse şi veni cu ţigările.

— N-ai şi nişte chibrituri?

Milton le băgă şi pe acestea prin deschizătură. În timp ce făcea asta, revoltele, nervii lui făcuţi ferfeniţă, mirosul de foc din aer, obrăznicia acestui bărbat, Morrison, care se furişase printre gloanţele trăgătorilor pentru un pachet de ţigări, toate deveniră prea mult pentru Milton. Dintr-odată, fluturând din mâini şi indicând tot ce îl înconjura, ţipă prin uşă:

— Care-i problema voastră, oameni buni? Morrison se gândi doar o clipă.

— Problema noastră, răspunse el, sunteţi voi. Şi apoi dispăru.

„Problema noastră sunteţi voi”. De câte ori n-am auzit replica asta în copilărie? Rostită de Milton cu aşa-zisul lui accent de negru, rostită ori de câte ori vreo somitate liberală vorbea de cei „privaţi de cultură” sau de „clasa de jos” sau de „zonele protejate”, formulată din credinţa că această afirmaţie, cum îi fusese ea expusă în timp ce negrii înşişi dădeau foc unei porţiuni semnificative din oraşul nostru mult iubit, îşi dovedea singură propria absurditate. Cu trecerea anilor, Milton o folosea ca scut împotriva oricăror opinii contrare şi în cele din urmă ajunsese un fel de mantră, explicaţia faptului că lumea se ducea naibii, aplicabilă nu numai la afro-americani, dar şi la feministe şi homosexuali; şi apoi, desigur, îi plăcea să ne-o adreseze nouă de câte ori întârziam la masă sau purtam haine cu care Tessie nu era de acord.

— Problema noastră sunteţi voi!

Ecoul cuvintelor lui Morrison răsuna în stradă, dar Milton n-avea vreme să se concentreze la el. Căci exact în acel moment, ca o Godzilla care scârţâie într-un film japonez, se arătă, înaintând greoi, primul tanc militar. Soldaţii stăteau de ambele părţi – nu poliţişti, ci membri ai Gărzii Naţionale, în costume de camuflaj, cu căşti pe cap, ţinând tensionaţi în mâini puşti cu baionete îndreptate în sus, spre toate celelalte puşti îndreptate în jos. Urmă un moment de tăcere relativă, destul ca Milton să audă cum se trânteşte uşa lui Morrison de la intrare, de vizavi. Apoi se auzi un pocnet, un zgomot ca de pistol de jucărie, şi dintr-odată strada se lumină cu mii de explozii de văpaie…

Le-am auzit şi eu, de la patru sute de metri distanţă. Urmând tancul ce se deplasa încet de la o distanţă sigură, mersesem pe bicicletă din Indian

Village, care se afla în zona de est, tot drumul până în zona de vest. Încercam să mă orientez cât puteam mai bine, dar aveam doar şapte ani şi jumătate şi nu ştiam multe nume de străzi. Când am trecut prin centru, am recunoscut *Spiritul Detroitului*, statuia făcută de Marshall Fredericks, din faţa clădirii prefecturii. Cu câţiva ani în urmă un uşchit pictase o dâră de paşi roşii de mărimea statuii, care duceau de cealaltă parte a bulevardului Woodward, la un *rendez-vous* cu statuia unei femei goale, aflată în faţa Băncii Naţionale din Detroit. Urmele de paşi încă se mai vedeau vag când am pedalat eu pe lângă ele. Tancul a cotit-o pe strada Bush şi eu l-am urmat, trecând de Monroe şi de luminile din Greektown. Într-o zi normală bărbaţii greci mai în vârstă, din generaţia tatălui meu, ar fi sosit la cafenele ca să-şi petreacă timpul jucând table, dar în dimineaţa zilei de 25 iulie 1967 strada era pustie. La un moment dat tancul meu s-a întâlnit cu altele şi, acum încolonate, se îndreptau toate spre nord-vest. Curând centrul a dispărut şi n-am mai ştiut unde mă aflu. Aplecându-mă într-o poziţie aerodinamică deasupra ghidonului, am pedalat cu furie în gazele grele, uleioase, din urma coloanei care înainta…

…În timp ce pe strada Pingree Milton se ghemuieşte în spatele conservelor crenelate de ulei de măsline. Din toate geamurile întunecate de pe stradă zboară gloanţe: de la salonul de biliard al lui Frank, de la barul Crow şi din clopotniţa Bisericii Africane Episcopale, aşa de multe gloanţe încât înceţoşează aerul ca ploaia, făcând singurul felinar rămas în funcţiune să pară că e gata să se stingă. Gloanţele izbeau blindajul tancului şi ricoşau din cărămidă şi tatuau maşinile parcate. Gloanţele retezară cu totul picioarele unei cutii a Serviciului Poştal al Statelor Unite şi o făcură să se prăvălească într-o parte, ca un beţiv. Gloanţele pulverizară geamul cabinetului veterinar şi trecură mai departe prin pereţi, până la cuştile animalelor

din spate. Ciobănescul german care a lătrat non-stop timp de trei zile şi două nopţi amuţeşte în cele din urmă. O pisică se răsuceşte în aer, dând drumul la un ţipăt, iar ochii de un verde aprins i se sting ca o lumină. Deja e o luptă în toată regula, cu schimb de focuri, o bucăţică de Vietnam adusă până acasă. Doar că în cazul acesta cei din Vietcong stau întinşi pe saltele Beautyrest. Stau pe scaune pliante şi beau bere – o armată de voluntari înfruntându-i pe înrolaţii de pe străzi.

E imposibil de aflat cine au fost toţi aceşti trăgători. Dar e uşor de înţeles de ce poliţia i-a denumit lunetişti. E uşor de înţeles de ce primarul Jérôme Cavanaugh i-a denumit lunetişti, ca şi guvernatorul George Romney. Prin definiţie, un lunetist acţionează singur. Un lunetist e laş: se furişează şi omoară de la distanţă, nevăzut. Era convenabil să le spună lunetişti, pentru că dacă nu erau lunetişti, atunci ce erau? Guvernatorul n-a spus-o; ziarele n-au spus-o; cărţile de istorie încă n-o spun. Însă eu, care am urmărit totul de pe bicicletă, am văzut-o limpede: în Detroit, în iulie 1967, ce s-a întâmplat n-a fost nimic altceva decât o luptă de gherilă.

A doua Revoluţie Americană.

Iar acum gardienii ripostează. Când au izbucnit revoltele, poliţia a acţionat în general cu reţinere. Stăteau retraşi, încercând să ţină sub control turbulenţele. La fel trupele federale, trupele de paraşutişti din regimentele 82 şi 101 aeropurtate – veterani căliţi în lupte, care ştiu să folosească forţa în mod adecvat. Dar cu Garda Naţională e altă poveste: luptători slăbiţi, care au fost chemaţi de la casele lor într-o luptă iscată brusc. Sunt lipsiţi de experienţă şi speriaţi. Înaintează pe străzi, împuşcând tot ce mişcă. Uneori merg cu tancul până pe peluzele din faţa caselor. Intră pe verandele oamenilor şi le dărâmă pereţii. Tancul din faţa Casei Zebrei se oprise momentan. Aproximativ zece trupe îl înconjoară, ochind un

lunetist aflat la etajul al patrulea, în hotelul Beaumont. Lunetistul trage. Cei din Garda Naţională trag şi ei, bărbatul cade, iar picioarele i se izbesc de scările ieşirii de incendiu. Imediat după aceea, o altă lumină se aprinde pe cealaltă parte a străzii. Milton ridică privirea şi-l vede pe Morrison în sufragerie, aprinzându-şi o ţigară. Aprinzându-şi un Parlament cu chibriturile cu dungi de zebră.

— Nu! strigă Milton. Nu!…

Şi Morrison, dacă aude ceva, se gândeşte că nu-i decât o altă alocuţiune împotriva fumatului, dar, hai să fim sinceri, n-aude. Aşa că-şi aprinde ţigara şi, două secunde mai târziu, un glonte îi pătrunde prin partea din faţă a craniului, iar el se prăvăleşte jos grămadă. Şi apoi soldaţii înaintează.

Strada e din nou pustie, tăcută. Mitralierele şi tancurile încep să distrugă următorul cvartal sau pe cel de după el. Milton stă la uşa de la intrare, privind vizavi, la fereastra goală unde stătuse Morrison. Şi îşi dă seama că restaurantul e în siguranţă. Soldaţii au venit şi-au plecat. Revolta s-a sfârşit…

…Doar că acum altcineva înaintează în josul străzii. În timp ce tancurile dispar pe strada Pingree, o altă siluetă se apropie din sens opus. Cineva care stă în cartier dă colţul şi se îndreaptă spre Casa Zebrei…

…urmând coloana de tancuri, deja nu mă mai gândesc să-mi epatez fratele. Izbucnirea asta atât de mare de împuşcături m-a luat cu totul prin surprindere. Am răsfoit destul de des albumul tatălui meu cu decupaje din al doilea război mondial; am văzut Vietnamul la televizor şi am înghiţit nenumărate filme despre Roma Antică sau bătăliile din Evul Mediu. Dar nimic din toate acestea nu m-a pregătit pentru ostilităţile din oraşul meu natal. Strada pe care înaintăm e mărginită de ulmi stufoşi. Lângă bordură sunt parcate maşini. Trecem pe lângă peluze şi mobilier

de grădină, pe lângă căsuţe suspendate şi bazine pentru păsări. Când mă uit în sus, la coronamentul de ulmi, cerul tocmai începe să se lumineze. Pe ramuri se mişcă păsările şi veveriţe. Într-un copac s-a înţepenit un zmeu. Pe o cracă a altuia se leagănă tenişii cuiva, cu şireturile legate. Chiar sub ei văd un indicator. E ciuruit de gloanţe, dar reuşesc să-l citesc: Pingree. Dintr-odată îmi dau seama unde sunt. Uite Carne Calitatea întâi! Şi Haine de la New York! Mă bucur1 atât de tare că le văd, încât în prima clipă nu îmi dau seama că ambele localuri sunt în flăcări. Lăsând tancurile să se îndepărteze, o iau pe o alee şi mă opresc în spatele unui copac. Mă dau jos de pe bicicletă şi arunc o privire pe cealaltă parte a străzii, spre bufet. Firma cu cap de zebră e încă intactă. Restaurantul nu arde. În acel moment, totuşi, silueta care se apropia de Casa Zebrei intră în câmpul meu vizual. De la treizeci de metri, îl văd cum ridică o sticlă pe care o ţine în mână. Dă foc la cârpa care atârnă din gura sticlei şi, cu un gest nu din cale-afară de priceput, azvârle cocteilul Molotov prin geamul de la stradă al Casei Zebrei. Când flăcările erup în interiorul bufetului, incendiatorul strigă cu un glas extaziat:

— *Opa*, în pizda mă-tii!

L-am văzut numai din spate. Încă nu se luminase de-a binelea. Din clădirile învecinate, care ardeau, se înălţa fumul. Totuşi la lumina flăcărilor mi s-a părut că recunosc bereta neagră a prietenului meu Marius Wyxzewixard Challoueh-liczilezese Grimes înainte ca silueta să o ia la fugă.

— *Opa*!

Înăuntrul bufetului, tatăl meu auzi strigătul bine cunoscut al chelnerilor greci şi, înainte să-şi dea seama ce se întâmplă, tot localul se aprinse ca un apetitiv flambat. Casa Zebrei devenise un *saganaki*! Când se aprinseră şi banchetele, Milton se repezi în spatele tejghelei ca să ia extinctorul. Ieşi de acolo ţinând furtunul ca pe o jumătate de

lămâie învelită în tifon şi tocmai se pregătea să apese…

…şi, dintr-odată, se opri. Iar acum recunosc o expresie familiară pe chipul tatălui meu, expresia pe care o afişa atât de des în timpul mesei, privirea pierdută a unui bărbat care nu înceta niciodată să se gândească la afaceri. Succesul depinde de posibilitatea de a te adapta la situaţii noi. Şi ce situaţie era mai nouă decât aceasta? Flăcările urcau pe pereţi; fotografia cu Jimmy Dorsey se ondula. Iar Milton îşi punea câteva întrebări pertinente. De exemplu: cum avea să mai ţină vreodată un restaurant în acest cartier? Şi: cum crezi că or să fie mâine dimineaţă preţurile, şi aşa scăzute, ale proprietăţilor imobiliare? Cel mai important dintre toate: cum să fie asta o infracţiune? El începuse revolta? El aruncase cocteilul Molotov? Ca şi în cazul lui Tessie, mintea lui Milton scotocea în sertarul de jos al biroului său, în special după un plic burduşit, care conţinea cele trei poliţe de asigurare împotriva incendiului, de la companii diferite de asigurări. Le vedea cu ochii minţii. Citi valoarea despăgubirilor de pe fiecare, apoi făcu suma. Totalul, 500.000 de dolari, îl făcu orb la orice altceva. Jumătate de milion de parai! Milton aruncă în jur o privire sălbatică, însetată. Reclama la sandvişuri prăjite era în flăcări. Scaunele de bar acoperite cu piele de zebră erau ca un şir de torţe. Şi, înnebunit, se întoarse şi se grăbi afară, la Oldsmobile… Unde mă întâlni pe mine.

— Callie! Ce naiba cauţi aici?

— Am venit să te ajut.

— Ţi-ai pierdut minţile? ţipă Milton.

Dar, în ciuda supărării din glas, se lăsase în genunchi şi mă îmbrăţişa. Mi-am înfăşurat braţele în jurul gâtului lui.

— Arde restaurantul, taţi.

— Ştiu că arde.

Am început să plâng.

— Liniştește-te, mi-a spus tata, ducându-mă la maşină. Hai să mergem acasă. S-a terminat.

Deci a fost o revoltă sau o luptă de gherilă? îngăduiţi-mi să răspund la această întrebare cu alte întrebări. După ce s-a terminat revolta, s-au găsit sau nu s-au găsit depozite de muniţii prin tot cartierul? Şi au fost sau n-au fost aceste arme mitraliere şi Kalaşnikovuri? Şi de ce îşi desfăşurase generalul Throckmorton tancurile în zona de est, la kilometri întregi de revolte? Aşa se procedează ca să stăpâneşti o gaşcă dezorganizată de lunetişti? Sau era ceva ce ţinea mai degrabă de strategia militară? Ca şi când ai fi stabilit linia frontului într-un război? Credeţi ce vreţi. Eu aveam şapte ani şi am urmărit un tanc într-o bătălie şi am văzut ce-am văzut. Până la urmă, când chiar s-a întâmplat, revoluţia n-a fost televizată. La televizor nu i-au spus decât revoltă.

A doua zi dimineaţă, când s-a risipit fumul, steagul oraşului s-a văzut din nou. Vă amintiţi emblema de pe el? O pasăre fenix ridicându-se din cenuşă. Şi cuvintele de dedesubt? *Speramus meliora*; *resurget cineribus*. „Sperăm la lucruri mai bune; se vor înălţa din cenuşă”.

Oricât de ruşinos ar suna, revoltele au fost cel mai bun lucru care ni s-a întâmplat vreodată. Peste noapte am trecut de la statutul de familie care se chinuie cu disperare să rămână în clasa mijlocie la cel de familie cu speranţe de a se furişa în aristocraţie sau cel puţin la nivelul superior al clasei de mijloc. Banii de asigurare nu s-au ridicat chiar la suma pe care o anticipase Milton. Două dintre companii au refuzat să plătească întreaga sumă, invocând dubla indemnizaţie. Au plătit doar un sfert din valoarea poliţelor aferente. Totuşi, luaţi la un loc, banii erau mult mai mulţi decât valorase vreodată Casa Zebrei, ceea ce le-a permis părinţilor mei să facă nişte schimbări în viaţa noastră.

Din toate amintirile mele din copilărie, niciuna nu are atmosfera de vis, pura magie a nopţii în care am auzit un claxon în afara casei, ne-am uitat pe geam şi am văzut că pe aleea din faţă aterizase o navetă spaţială.

Se aşezase fără zgomot alături de furgoneta mamei mele. Farurile îi clipeau. Partea din spate lumina roşiatic. Timp de treizeci de secunde nu s-a întâmplat nimic altceva. Până când, în sfârşit, geamul de la naveta spaţială a coborât încet, dezvăluindu-l înăuntru, în loc de un marţian, pe Milton. Îşi răsese barba.

— Chemaţi-o pe mama! strigă el, zâmbind. Mergem la o mică plimbare.

Nu era chiar o navetă spaţială, dar era pe-aproape: un Cadillac Fleetwood din 1967, cea mai intergalactică maşină care s-a produs vreodată în Detroit. (Până la aselenizare mai era doar un an.) Era neagră ca însuşi cosmosul şi de forma unei rachete culcate pe-o parte. Capota era alungită, terminându-se într-un punct, ca un scut aerodinamic, iar de acolo aeronava se întindea în spate, pe alee, într-o formă prelungă, superbă, îngrijorător de perfectă. Avea un radiator argintiu

În multicelular, ca pentru a filtra pulberea stelară. Tubulatura cromată, menită să adăpostească ansamblul de circuite, pornea de la lămpile de semnalizare conice de culoare galbenă şi urma conturul rotunjit al maşinii până în spate, unde vehiculul exploda propulsiv în eleroane şi turboreactoare.

Înăuntru Cadillac-ul era pluşat şi luminat discret, ca barul de la Ritz. Mânerele de la banchete erau echipate cu scrumiere şi brichete. Interiorul însuşi era tapisat cu piele neagră şi emana un miros puternic de nou. Parcă stăteai în portofelul cuiva.

Nu ne-am mişcat imediat de pe loc. Am rămas parcaţi, de parcă ar fi fost de-ajuns numai să stai în maşină, de parcă acum, că era a noastră, puteam să

uităm de sufragerie şi să stăm pe alee în fiecare seară. Milton a pornit motorul. Cu schimbătorul de viteze în poziţia de parcare, ne-a arătat minunile. A deschis şi a închis geamurile, apăsând un buton. A încuiat uşile, apăsând un altul. Cu un bâzâit, şi-a mişcat scaunul şoferului în faţă, apoi şi l-a aplecat pe spate până când i-am văzut mătreaţa de pe umeri. Când, în sfârşit, a băgat maşina în viteză, eram deja cu toţii uşor ameţiţi. Am plecat pe Seminole, pe lângă casele vecinilor noştri, luându-ne de pe-acum rămas-bun de la Indian Village. La colţ Milton a pornit lampa de semnalizare şi aceasta a ticăit, numărând secundele până la apropiata noastră plecare.

Fleetwoodul din 67 a fost primul Cadillac al tatălui meu, dar aveau să mai existe multe altele. În cei şapte ani care au urmat, Milton şi-a schimbat maşina cu una nouă aproape în fiecare an, aşa că aş putea să fac un grafic al vieţii mele în funcţie de particularităţile lungului său şir de Cadillacuri. Când au dispărut eleroanele în formă de coadă, aveam nouă ani; când au apărut antenele electrice aveam unsprezece. Şi viaţa mea emoţională era în ton cu designurile. În anii ’60, când Cadillacurile erau hotărâte şi futuriste, şi eu eram sigură pe mine şi încrezătoare în viitor. Însă în anii ’70, cu penuria de benzină, când producătorul a lansat nefericitul model Sevilleo maşină care părea să meargă cu spatele –, şi eu mă simţeam aiurea. Alegeţi un an şi o să vă spun ce maşină aveam. 1970: modelul Eldorado, de culoare maro. 1971: limuzina roşie Deville. 1972: Fleetwoodul auriu al cărui parasolar de la scaunul din dreapta se deschidea, dezvăluind o oglindă ca dintr-o cabină de vedetă (unde Tessie îşi controla machiajul, iar eu primele coşuri). 1973: Fleetwoodul lung, negru, cu acoperiş bombat, care făcea să se oprească maşinile din jur, crezând că trece o înmormântare. 1974: modelul „Florida Special”, galben ca un canar, cu două uşi şi acoperiş alb de vinilin, trapă şi scaune maronii

de piele, pe care mama mea îl mai conduce şi acum, după aproape treizeci de ani.

Dar 1967 a fost anul Fleetwoodului din era spaţială. Când am atins viteza necesară, Milton a spus:

— Bun. Staţi să vedeţi asta.

Şi a comutat un buton de sub bord. S-a auzit un sâsâit, ca de balon care se umflă. Încet, ca şi cum am fi fost ridicaţi de un covor fermecat, ne-am înălţat toţi patru până în partea de sus a interiorului maşinii.

— Asta-i ceea ce se cheamă „Air-Ride". E o invenţie nou-nouţă. Ce lin e, nu-i aşa?

— E un fel de sistem de suspensii hidraulice? se interesă Capitolul Unsprezece.

— Cred că da.

— Poate că n-o să trebuiască să-mi mai pun perna când conduc, spuse Tessie.

Câteva clipe după aceea nimeni nu scoase o vorbă. Ieşiserăm din Detroit şi o luaserăm spre est, plutind pur şi simplu prin aer.

Şi aşa am ajuns la a doua parte a mişcării noastre ascensionale. La puţină vreme după revolte, ca mulţi alţi cetăţeni albi ai Detroitului, părinţii mei au început să caute o casă în zona rezidenţială. Suburbia pe care puseseră ei ochii era o zonă înstărită de pe malul lacului, unde stăteau magnaţii industriei auto: Grosse Pointe.

A fost mult mai greu decât îşi imaginaseră ei. În Cadillac, în misiunile lor de recunoaştere prin cele cinci Grosse Pointe (Parcul, Oraşul, Ferma, Pădurea, Malul), părinţii mei au văzut semnul DE VÂNZARE pe multe peluze. Dar când se duceau la agenţiile imobiliare şi completau formularele, descopereau că locuinţele dispăreau dintr-odată de pe piaţă sau fuseseră vândute sau li se dubla preţul.

După două luni de căutări, Milton ajunsese la ultimul lui agent imobiliar, domnişoara Jane Marsh de la agenţia Great Lakes. O avea pe ea – şi nişte suspiciuni din ce în ce mai mari.

— Proprietatea asta e cam excentrică, îi spune domnişoara Marsh lui Milton într-o după-amiază de septembrie conducându-l pe aleea care ducea la casă. E pentru un cumpărător puţin mai vizionar.

Deschide uşa de la intrare şi îl pofteşte înăuntru.

— Dar are un pedigree remarcabil. A fost creată de Hudson Clark.

Aşteaptă un semn de recunoaştere.

— De la Prairie School[67].

Milton încuviinţează, neîncrezător. Îşi roteşte capul, cercetând locul. Nu fusese prea încântat de fotografiile pe care i le arătase domnişoara Marsh la birou. Prea pătrăţos. Prea modern.

— Nu sunt sigur că soţiei mele i-ar surâde aşa ceva, domnişoară Marsh.

— Mă tem că în momentul de faţă n-avem nimic mai *tradiţional* să vă arătăm.

Îl conduce pe un culoar alb şi câteva trepte în jos, pe o scară deschisă. Şi acum, când păşesc în camera de zi de la demisol, începe să se învârtă şi capul domnişoarei Marsh. Cu un zâmbet larg, care-i dezvăluie o vastă porţiune de gingie superioară iepurească, cercetează tenul lui Milton, părul, pantofii. Se uită din nou la formularul completat de el pentru căutarea de locuinţă.

— Stephanides. Ce fel de nume e acesta?

— Grecesc.

— Grecesc. Ce interesant!

Gingia superioară se arată din nou şi domnişoara Marsh notează ceva în carneţel. Apoi îşi continuă turul casei.

— Cameră de zi la demisol. Seră lipită de zona sufrageriei. Şi, după cum puteţi vedea, casa are o mulţime de ferestre.

— Ba chiar *este* toată o fereastră, domnişoară Marsh. Milton se apropie de geam şi priveşte curtea din spate.

Între timp, la câţiva paşi în spatele lui, domnişoara Marsh îl scrutează atentă.

— Pot să vă întreb în ce domeniu lucraţi, domnule Stephanides?

— În domeniul restaurantelor, încă o însemnare în carneţel.

— Să vă spun ce biserici avem în zonă. De ce religie sunteţi?

— Eu n-am de-a face cu treburile astea. Soţia mea îi duce pe copii la biserica ortodoxă.

— Şi ea e grecoaică?

— E din Detroit. Amândoi suntem din cartierul de est.

— Şi aveţi nevoie de spaţiu pentru cei doi copii, aşa-i?

— Da, doamnă. Şi-i mai avem şi pe părinţi, care stau cu noi.

— Aha, înţeleg.

Şi acum gingia roz dispare, iar domnişoara Marsh începe să adune. *Ia să vedem*. *Sud-mediteranean*. *Un punct*. *Nu face parte din niciuna dintre profesiiile cu înaltă calificare*. *Un punct*. *Religia*? *Biserica ortodoxă*. *Ăsta-i un fel de catolicism*, *nu*? *Aşadar încă un punct*. *Şi părinţii lui stau cu el*! *încă două puncte*! *Ceea ce înseamnă… cinci*! *Of*, *nu merge*. *Nu merge deloc*.

Să vă explic aritmetica domnişoarei Marsh: pe vremea aceea agenţii imobiliari din Grosse Pointe îi evaluau pe posibilii cumpărători după ceva ce se numea „sistemul punctelor”. (Milton nu era singurul care-şi făcea griji că se duce naibii cartierul.) Nimeni nu vorbea despre asta făţiş. Agenţii imobiliari pomeneau doar de „standarde ale comunităţii” şi de ideea de a vinde „cui trebuie”. Acum, că începuse retragerea albilor, „sistemul punctelor” era mai important ca niciodată. Nimeni nu voia să se întâmple şi acolo ce se întâmpla în Detroit.

Cu discreţie, domnişoara Marsh scrise un „5” mic în dreptul numelui „Stephanides” şi îl înconjură. Totuşi, făcând asta, simţi ceva ciudat. Un fel de regret. La urma urmei, „sistemul

punctelor” nu era ideea ei. Fusese utilizat cu mult înainte să vină ea în Grosse Pointe din Wichita, unde tatăl ei lucra ca măcelar. Dar nu putea face nimic. Da, domnişoarei Marsh îi părea rău. *Adică*, *sincer acum*. *Uită-te la casa asta*! *Cine s-o cumpere dacă nu un italian sau un grec*? *N-o să reuşesc niciodată s-o vând*. *Niciodată*!

Clientul ei încă stă la fereastră, privind afară.

— Vă înţeleg preferinţa pentru ceva mai din Lumea Veche, domnule Stephanides. Din când în când se mai ivesc ocazii. Trebuie doar să aveţi răbdare. Am numărul dumneavoastră de telefon. O să vă anunţ dacă apare ceva pe piaţă.

Milton nu o aude. L-a furat priveliştea. Casa are o terasă pe acoperiş, plus o curte interioară în spate. Şi, dincolo de ea, mai sunt alte două corpuri de clădire mai mici.

— Mai spuneţi-mi de individul ăsta, Hudson Clark, zise el acum.

— Clark? Păi, să fiu sinceră, e un personaj minor.

— Prairie School, hm?

— Hudson Clark n-a fost un Frank Lloyd Wright[68], dacă la asta vă referiţi.

— Ce sunt clădirile astea pe care le văd în spate?

— Eu nu le-aş spune clădiri, domnule Stephanides. Ar însemna să exagerăm. Una este clădirea băii. Cam părăginită, mă tem. Nici nu sunt sigură că funcţionează. În spatele ei e casa de oaspeţi. Care are nevoie şi ea de o mulţime de reparaţii.

— Clădirea băii? Asta-i cu totul altceva.

Milton se îndepărtează de fereastră. Începe să se plimbe prin casă, privind-o cu alţi ochi: zidurile de Stonehenge, pardoselile gen Klimt, camerele deschise. Totul este geometric şi repetitiv. Razele de soare pătrund prin numeroasele lucarne.

— Acum, că sunt aici, spune Milton, îmi dau seama cam care-i ideea cu casa asta. Fotografia pe

care mi-aţi arătat-o nu o prea avantajează.

— Serios, domnule Stephanides, pentru o familie ca a dumneavoastră, cu copii mici, nu sunt sigură că e cea mai bună…

Oricum, înainte să termine ce are de spus, Milton îşi ridică braţele într-un gest de capitulare.

— Nu trebuie să-mi arătaţi mai mult. Cu anexe părăginite sau nu, o s-o iau.

Urmează o pauză. Domnişoara Marsh zâmbeşte cu gingiile ei pe două nivele.

— Minunat, domnule Stephanides, spune ea fără entuziasm. Desigur, totul depinde de aprobarea creditului.

Dar acum e rândul lui Milton să zâmbească. Oricât de repudiată ar fi fost existenţa sa, sistemul punctelor nu era un secret. Harry Karras încercase să cumpere o casă în Grosse Pointe cu un an înainte. Acelaşi lucru i se întâmplase şi lui Pete Savidis. Dar nimeni n-are să-i spună lui Milton Stephanides unde să locuiască. Nici domnişoara Marsh şi nicio clică de indivizi simandicoşi din agenţiile imobiliare.

— Nu vă faceţi probleme cu asta, spuse tatăl meu, savurând momentul. Plătesc cu banii jos.

Trecând de bariera sistemului punctelor, tatăl meu reuşise să obţină pentru noi o casă în Grosse Pointe. A fost singura oară în viaţa lui când a plătit ceva cu banul jos. Dar celelalte bariere? Cum rămânea cu faptul că agenţii imobiliari îi prezentaseră numai casele cel mai puţin dezirabile, din zonele cele mai apropiate de Detroit? Case pe care nimeni altcineva nu le voia? Şi cum rămânea cu incapacitatea lui de a vedea mai departe de gestul acesta măreţ, şi cu faptul că achiziţionase casa fără să se consulte mai întâi cu mama? Ei bine, pentru aceste probleme nu exista niciun remediu.

În ziua mutării am plecat cu două maşini. Tessie, încercând să-şi înfrâneze lacrimile, i-a luat pe Lefty şi pe Desdemona în furgoneta familiei.

Milton ne-a dus pe mine şi pe Capitolul Unsprezece în noul Fleetwood. Pe bulevardul Jefferson rămăseseră încă urmele revoltelor, după cum rămăseseră şi întrebările mele fără răspuns.

— Dar Boston Tea Party[69]? l-am provocat eu pe tata de pe bancheta din spate. Coloniştii au furat tot ceaiul ăla şi l-au aruncat în port. Şi aia a fost tot o revoltă.

— Ba n-a fost deloc la fel, mi-a răspuns Milton. Ce naiba vă învaţă la şcoala aia a voastră? Cu Boston Tea Party americanii se revoltau împotriva unei alte ţări, care îi persecuta.

— Dar nu era altă ţară, taţi. Era aceeaşi ţară. Statele Unite nici măcar nu existau pe atunci.

— Stai să te-ntreb ceva. Unde era regele George când au aruncat tot ceaiul ăla în apă? Era în Boston? Era măcar în America? Nu. Era la mama dracului, în Anglia, şi mânca lipii cu unt.

Implacabilul Cadillac negru înainta viguros, purtându-ne pe mine, pe fratele şi pe tatăl meu afară din oraşul distrus de război. Am traversat canalul subţire care, ca un şanţ de fortificaţii, despărţea Detroitul de Grosse Pointe. Şi apoi, înainte să avem timp să observăm schimbările, am ajuns la casa de pe bulevardul Middlesex.

Mai întâi am observat copacii. Două sălcii plângătoare imense, ca nişte mamuţi blănoşi, de fiecare parte a proprietăţii. Lujerii lor atârnau deasupra aleii de la intrare ca periile de la o spălătorie de maşini. Deasupra era cerul de toamnă. Întrezărindu-se prin frunzele sălciilor, le transforma într-un verde fosforescent. Era de parcă în mijlocul umbrei dese a cvartalului fusese aprins un far; şi această impresie a fost întărită ulterior de casa în faţa căreia ne opriserăm acum. Middlesex! A trăit oare vreodată cineva într-o casă atât de stranie? Atât de ştiinţifico-fantastică? Atât de futuristă şi de depăşită în acelaşi timp? O casă care să fie aidoma comunismului – mai bună teoretic decât în realitate? Pereţii de un galben pal erau

făcuţi din blocuri de piatră octogonale, cu lemn de mahon pe margine, de-a lungul acoperişului. Pe toată faţada erau geamuri. Hudson Clark (al cărui nume Milton avea să-l pomenească mulţi ani de-acum încolo, deşi nimeni nu-l recunoştea vreodată) proiectase Middlesex în ideea de a se armoniza cu mediul înconjurător. În acest caz, cu cele două sălcii plângătoare şi dudul care creştea în faţa casei. Uitând unde se afla (într-o suburbie conservatoare) şi ce era de cealaltă parte a acelor copaci (nume ca Turnbull şi Pickett[70]), Clark a urmat principiile lui Frank Lloyd Wright, abolind verticala victoriană în favoarea orizontalei din Vestul Mijlociu, deschizând spaţiile interioare şi aducând o influenţă japoneză. Middlesex era un testament al teoriei necompromise de utilitate. De exemplu: Hudson Clark nu crezuse în uşi. Conceptul de uşă, acest lucru care se mişcă încoace şi încolo, era depăşit. Aşa că pe Middlesex n-aveam uşi. Aveam în schimb nişte bariere lungi, gen acordeon, făcute din sisal, care erau acţionate de nişte pompe pneumatice aflate jos, la subsol. Conceptul de scări în sensul tradiţional era, de asemenea, ceva de care lumea nu mai avea nevoie. Scările reprezentau o viziune teleologică a universului, unde fiecare lucru are o finalitate, în timp ce acum toată lumea ştia că un lucru nu ducea la altul, ci de multe ori nu ducea nicăieri. Ca şi scările noastre. A, până la urmă urcau! îl duceau pe căţărătorul perseverent la etajul superior, dar pe drum îl mai duceau în nenumărate locuri. Aveam, de exemplu, o platformă deasupra căreia atârna o sculptură suspendată. Pereţii de pe casa scării aveau orificii şi rafturi încastrate. Când urcai, puteai să vezi picioarele cuiva care trecea pe coridorul de deasupra. Sau puteai să spionezi pe cineva care era jos, în camera de zi.

— Unde sunt dulapurile? a întrebat Tessie de îndată ce-am intrat.

— Dulapurile?

— Bucătăria e la un milion de kilometri de sufragerie, Milt. De câte ori vrei să iei o îmbucătură, trebuie să cutreieri toată casa.

— Lasă că facem condiţie fizică.

— Şi acum trebuie să găsesc perdele pentru geamurile astea? Nu există perdele atât de mari. Toată lumea vede înăuntru!

— Gândeşte-te aşa: noi vedem afară.

Dar din celălalt capăt al casei se auzi un ţipăt:

— *Mana*!

Fără să-şi dea seama, Desdemona apăsase un buton de pe perete.

— Ce fel de uşă e asta? strigă ea şi toţi ne repezirăm într-acolo în fugă. Se mişcă singură!

— Uau, mişto! spuse Capitolul Unsprezece. Callie, ia încearc-o. Pune-ţi capul în dreptul tocului. Îhî, aşa…

— Nu vă prostiţi cu uşa aia, copii.

— Doar îi testez presiunea.

— Au!

— Ce ţi-am spus eu? Găgăuţă. Acum scoate-o pe soră-ta din uşă.

— Încerc. Dar nu merge butonul.

— Cum adică nu merge?

— Vai, e minunat, Milt! Nu avem dulapuri şi acum trebuie să chemăm şi pompierii ca s-o scoată pe Callie din uşă.

— Nu cred c-a fost concepută să se închidă peste gâtul cuiva.

— *Mana*!

— Poţi să respiri, puiule?

— Îhî, dar mă doare.

— E ca atunci, cu individul ăla de la peştera Karlsbad, spuse Capitolul Unsprezece. S-a înţepenit şi a trebuit să-l hrănească timp de patruzeci de zile şi până la urmă a murit.

— Nu te mai răsuci, Callie. O faci să…

— *Nu* mă răsucesc…

— Îi văd chiloţii lui Callie! îi văd chiloţii lui Callie!

— Încetează în clipa asta!

— Hai, Tessie, apuc-o pe Callie de picior! Bun, la trei. Unu, doi, trei!

Ne-am instalat, fiecare cu nemulţumirile lui. După incidentul cu uşa pneumatică, Desdemona a avut o presimţire: că această casă utilată modern (care de fapt era aproape la fel de bătrână ca şi ea) avea să fie ultima în care va trăi. S-a mutat în casa de oaspeţi cu tot ce mai rămăsese din bunurile ei şi ale bunicului meumăsuţa de alamă, cutia pentru viermi de mătase, portretul patriarhului Athenagoras –, dar nu s-a obişnuit niciodată cu luminatorul, care era ca o gaură în acoperiş, cu robinetul de la baie, care pornea cu o pedală, sau cu bizara cutie vorbitoare din perete. (în fiecare cameră de pe Middlesex era câte un interfon. În 1940, când fuseseră instalate – la mai bine de treizeci de ani de când fusese construită casa însăşi, în 1909 –, interfoanele probabil că funcţionaseră toate. Dar în 1967 puteai să vorbeşti în interfonul din bucătărie şi propria voce să nu ţi se audă decât în dormitorul principal. Difuzoarele ne distorsionau vocile, aşa că trebuia să ascultăm foarte atent ca să înţelegem ceva, ca şi cum am fi descifrat primele cuvinte stâlcite ale unui copil.)

Capitolul Unsprezece a meşterit la sistemul pneumatic din subsol şi şi-a petrecut ore întregi trimiţând o minge de ping-pong prin casă, printr-un sistem de tuburi de aspirator. Tessie n-a încetat niciodată să se plângă de lipsa spaţiului de depozitare şi de împărţirea nepractică a locului, dar, încetul cu încetul, din pricina unei predispoziţii spre claustrofobie, a început să aprecieze pereţii de sticlă de pe Middlesex.

Lefty spăla geamurile. Făcându-se util, ca întotdeauna, şi-a asumat sarcina sisifică de a menţine într-o stare impecabilă de curăţenie toate acele suprafeţe moderniste. Cu aceeaşi concentrare cu care exersa aoristul verbelor din greaca veche – un timp atât de obosit, încât denumea acţiuni care

poate nu aveau să fie încheiate niciodată –, Lefty curăţa acum imensele ferestre cu perspectivă, geamurile aburite ale serei, uşile glisante care dădeau în curte şi chiar luminatoarele. Totuşi, cât el trata casa cu spray de geamuri, Capitolul Unsprezece şi cu mine o exploram. Sau mai degrabă *le* exploram. Cubul meditativ, galben pastel, de la stradă conţinea principalele camere de locuit. În spatele lui exista o curte interioară cu un bazin fără apă şi o tufă plăpândă de corn, care se apleca în zadar să-şi privească forma oglindită. De-a lungul marginii vestice a acestei curţi, pornind din spatele bucătăriei, se întindea un coridor alb, translucid, cam ca tuburile prin care ies echipele de fotbal pe teren. Acest tunel ducea la o clădire anexă mai mică, în formă de cupolă – un fel de iglu imens –, înconjurată de o verandă acoperită. Înăuntru era o piscină (care acum îşi făcea încălzirea, pregătindu-se să-şi joace rolul în viaţa mea). În spatele piscinei mai era o curte, pavată cu pietre negre şi netede. De-a lungul marginii estice a acesteia, contrabalansând tunelul, se întindea un portic delimitat de bare subţiri din fier cenuşiu. Porticul ducea la casa de oaspeţi, unde n-a stat niciodată vreun oaspete: doar Desdemona – pentru scurtă vreme împreună cu soţul ei şi multă vreme singură.

Dar (ce era mult mai important pentru un copil) Middlesex avea o grămadă de borduri de mărimea unui pantof, pe care puteai să păşeşti. Avea alveole adânci, de beton, în dreptul geamurilor, perfecte pentru a fi transformate în fortăreţe. Avea terase şi pasarele. Capitolul Unsprezece şi cu mine ne căţăram peste tot pe Middlesex. Lefty spăla geamurile şi, cinci minute mai târziu, apăream eu şi fratele meu, sprijinindu-ne de ele şi lăsând amprente. Şi, văzându-le, bunicul nostru înalt şi mut, care în altă viaţă ar fi putut să fie profesor, dar în asta ţinea în mâini o cârpă umedă şi o

găleată, nu făcea decât să zâmbească şi să spele geamurile din nou.

Deşi nu mi-a spus niciodată vreo vorbă, îl iubeam pe chaplinescul meu *papou*. Muţenia lui părea să-i dea o notă de rafinament. Se potrivea cu hainele lui elegante, cu pantofii cu feţe împletite, cu strălucirea părului său. Şi totuşi nu era deloc scorţos, ci jucăuş, chiar comic. Când mă ducea la plimbare cu maşina, Lefty se prefăcea adesea că adoarme la volan. I se închideau ochii dintr-odată şi se lăsa într-o parte. Maşina mergea înainte de una singură, apropiindu-se de bordură. Eu râdeam, ţipam, mă trăgeam de păr şi dădeam din picioare. În ultima secundă posibilă Lefty se trezea, sărea în sus, punea mâna pe volan şi evita dezastrul.

Nu aveam nevoie să vorbim. Ne înţelegeam fără cuvinte. Dar apoi s-a întâmplat ceva îngrozitor.

E o sâmbătă dimineaţa, la câteva săptămâni după ce ne-am mutat pe Middlesex. Lefty mă duce la o plimbare prin noul nostru cartier. Plănuim să mergem până jos la lac. Ţinându-ne de mână, traversăm noua noastră peluză din faţa casei. În buzunarul de la pantaloni, puţin sub nivelul umerilor mei, se aude cum îi zornăie mărunţişul. Îi ating degetul mare, fascinat de unghia care-i lipseşte şi despre care Lefty mi-a spus întotdeauna că i-a muşcat-o o maimuţă la grădina zoologică. Acum ajungem la trotuar. Bărbatul care face trotuarele din Grosse Pointe şi-a lăsat numele gravat în ciment: J.P. Steiger. Mai există şi o crăpătură, unde furnicile sunt în război. Acum traversăm porţiunea de iarbă dintre trotuar şi stradă. Şi acum ajungem la bordură.

Eu cobor. Lefty nu. În schimb, păşeşte în gol, la o palmă de bordură. Ţinându-l încă de mână, râd de el că e aşa de stângaci. Lefty râde şi el. Dar nu se uită la mine. Se uită înainte, în gol. Şi, ridicând privirea spre el, văd dintr-odată la bunicul meu nişte lucruri pe care ar trebui să fiu prea mică să le văd. Văd teama din ochii lui, văd dezorientarea şi,

lucrul cel mai uimitor dintre toate, faptul că o neliniște de adult avea prioritate față de plimbarea noastră împreună. Soarele îi intră în ochi. Pupilele i se contractă. Rămânem lângă bordură, în praf și frunze. Cinci secunde. Zece secunde. Suficient de mult timp pentru ca Lefty să ajungă față în față cu dovada propriilor sale facultăți mintale diminuate și ca eu să simt năvala facultăților mele sporite.

Ce nu știa nimeni: Lefty mai suferise un infarct săptămâna precedentă. Deja fără grai, începuse acum să fie și dezorientat în spațiu. Mobilierul înainta și se retrăgea în stilul mecanic al unei case a surprizelor din parcul de distracții. Făcând parcă glume proaste, scaunele se ofereau și apoi se retrăgeau în ultimul moment. Romburile de pe jocul de table se ondulau precum clapele de la pianul mecanic. Lefty nu spunea nimic la nimeni.

Nemaiavând siguranța necesară pentru a conduce mașina, Lefty începu în schimb să mă ducă pe mine la plimbare. (Așa ajunseserăm la bordura aceea, bordura pe care nu avea să se trezească la timp ca s-o evite.) Ne plimbam pe Middlesex: gentlemanul tăcut, bătrân, străin, și nepoata lui slăbănoagă, o fetiță care vorbea cât două la un loc și trăncănea atât de fluent, încât tatăl ei, fost clarinetist, glumea că fata știe tehnici de respirație circulară. Începusem să mă obișnuiesc cu Grosse Pointe, cu mamele elegante, cu basmale de sifon, și cu imobilul întunecat, înconjurat de chiparoși, unde locuia singura familie de evrei din zonă (care plătise, ca și noi, cu banul jos). Dar bunicul meu se obișnuia cu o realitate mult mai înspăimântătoare. Ținându-mă pe mine de mână ca să-și păstreze echilibrul când tufele și copacii făceau mișcări ciudate și alunecau la periferia câmpului său vizual, Lefty se confrunta cu posibilitatea ca luciditatea să fie un accident biologic. Deși nu fusese niciodată un ins religios, acum își dădea seama că întotdeauna crezuse în suflet, într-o forță a personalității care supraviețuia

morţii. Dar cum mintea lui continua să şovăie, scurtcircuitându-se, ajunse în cele din urmă la conclu i; i lucidă, atât de opusă voioşiei sale tinereşti, că şi creierul is Ki un organ ca toate celelalte şi că atunci când se deteriora, el nu avea să mai fie.

O fetiţă de şapte ani nu se putea plimba la nesfârşit cu bunicul ei. Eram nou-venită în cartier şi voiam să-mi fac prieteni. De pe terasa noastră de pe acoperiş vedeam câteodată o fetiţă cam de vârsta mea, care locuia în casa din spatele nostru. Ieşea serile pe un balcon micuţ şi rupea petalele florilor din jardinieră. Când era într-o dispoziţie mai veselă, făcea piruete leneşe, parcă în acompaniamentul cutiei mele muzicale, pe care o aduceam întotdeauna cu mine pe acoperiş, să-mi ţină de urât. Avea un păr lung, de un blond foarte deschis, tuns cu breton, şi pentru că nu o vedeam niciodată în timpul zilei, am decis că era albinoasă.

Dar mă înşelasem, pentru că într-o după-amiază a apărut în plin soare ca să recupereze o minge care ajunsese pe terenul nostru. O chema Clementine Stark. Nu era albinoasă, ci doar foarte palidă şi alergică la lucruri greu de evitat (iarba, praful din casă). Tatăl ei era pe cale să facă un infarct şi amintirile mele de acum despre ea au o nuanţă albăstruie, de ghinion, care pe atunci încă nu se abătuse asupra ei. Stătea în picioarele goale prin jungla de buruieni care crescuse între casele noastre. Pielea tocmai începea să-i reacţioneze la iarba tăiată, care se lipise de minge, iar umezeala mingii a fost explicată brusc de labradorul grăsan care a apărut şchiopătând.

Clementine Stark avea un pat cu baldachin, ancorat ca o corabie regală într-un capăt al covorului bleumarin din dormitorul ei. Avea o colecţie de insecte cu înfăţişare veninoasă, prinse pe un suport. Era cu un an mai mare decât mine şi mai umblată: fusese o dată la Cracovia, care era în Polonia. Din cauza alergiilor ei, Clementine

trebuia să stea foarte mult timp în casă. Ceea ce a făcut să stăm amândouă în casă în cea mai mare parte a timpului, iar ea a ajuns să mă înveţe cum se sărută.

Când i-am spus doctorului Luce povestea vieţii mele, momentul în care devenea interesat era, invariabil, când ajungeam la Clementine Stark. Lui Luce nu-i păsa de bunicii atinşi de păcat sau de cutiile pentru viermi de mătase sau de serenadele la clarinet. Până la un punct, îl înţeleg. Chiar sunt de acord.

Clementine Stark m-a invitat la ea acasă. Fără a se putea compara măcar cu Middlesex, era o locuinţă copleşitor de medievală, o fortăreaţă de piatră cenuşie, respingătoare, cu excepţia unei singure extravaganţe – o concesie făcută prinţesei –, constând într-un unic turn ascuţit, din care flutura un steag de culoarea lavandei. Înăuntru erau tapiserii pe pereţi, o armură cu inscripţie franţuzească deasupra vizorului şi, într-un costum mulat, negru, mama zveltă a Clementinei. Făcea exerciţii cu picioarele.

— Ea e Callie, spuse Clementine. A venit să ne jucăm. Am zâmbit larg. Am făcut o tentativă de reverenţă. (La urma urmei, asta era intrarea mea în lumea bună.) Dar mama Clementinei nici măcar nu şi-a întors capul.

— De-abia ne-am mutat, am spus. Stăm în casa din spatele casei dumneavoastră.

Acum se încruntă. M-am gândit că spusesem vreo prostie – prima mea greşeală de etichetă în Grosse Pointe. Doamna Stark zise:

— De ce nu vă duceţi voi sus, fetelor? Ne-am dus. În dormitorul ei, Clementine s-a cocoţat pe un cal de lemn. Următoarele trei minute l-a călărit fără să scoată vreun cuvânt. Apoi s-a dat jos brusc.

— Aveam o broască ţestoasă, dar a evadat.

— Chiar aşa?

— Mama spune că ar putea supravieţui dacă a reuşit să ajungă afară.

— Probabil c-a murit, am spus eu.

Clementine primi replica fără să crâcnească. Veni lângă mine şi-şi întinse braţul pe lângă al meu.

— Uite, am pistrui în formă de Carul Mare, anunţă ea. Am stat una lângă alta în faţa oglinzii până-n podea şi ne-am strâmbat. Clementine avea ochii roşii. Căscă. Îşi frecă nasul cu dosul palmei. Apoi întrebă:

— Vrei să exersăm sărutul?

Nu ştiam ce să răspund. Ştiam deja să sărut, nu? Mai era ceva de învăţat? Dar în timp ce îmi treceau prin cap astfel de întrebări, Clementine deja îşi începu lecţia. Veni până în faţa mea. Cu o mutră serioasă, mă luă de după gât.

Efectele speciale necesare nu-mi sunt la îndemână, dar ceea ce aş vrea să vă imaginaţi este chipul palid al Clementinei apropiindu-se de al meu, ochii ei somnoroşi închizându-se, buzele ei dulci ţuguindu-se şi toate celelalte sunete ale lumii amuţind… Foşnetul rochiilor noastre, mama ei numărând extensiile de picioare la parter, avionul de afară făcând un semn de exclamare pe cer toate se cufundă în tăcere când buzele super educate, de opt ani, ale Clementinei le întâlnesc pe ale mele.

Şi apoi, undeva sub toate acestea, inima mea reacţionând.

Nu chiar o zbatere. Nici măcar un salt. Ci un fel de clipocit, ca o broască sărind de pe un mal noroios. Inima mea, acea creatură amfibie, s-a micşorat în acel moment între două elemente: unul era emoţia, celălalt teama. Încercam să fiu atentă. Încercam să fiu stăpână pe situaţie. Dar Clementine mi-o luase cu mult înainte. Îşi dădea capul pe spate şi înapoi, aşa cum făceau actriţele în filme. Am început să fac şi eu la fel, dar ea m-a mustrat din colţul gurii:

— Tu eşti bărbatul.

Aşa că m-am oprit. Am rămas nemişcată, cu mâinile atârnând. În cele din urmă Clementine a

întrerupt sărutul. Preţ de o clipă s-a uitat la mine cu indiferenţă, apoi a reacţionat:

— Nu-i rău pentru prima oară.

— Mă-maa! am strigat eu în seara aceea când am venit acasă. Mi-am făcut o prietenăă!

I-am povestit lui Tessie despre Clementine, despre covoarele vechi de pe pereţi, despre mama drăguţă care făcea exerciţii, omiţând doar lecţia de sărutat. De la bun început am fost conştientă că era ceva nelalocul lui în sentimentele mele pentru Clementine Stark, ceva ce nu trebuia să-i spun mamei mele, dar n-aş fi fost în stare să explic ce. Nu făceam legătura dintre acest sentiment şi sex. Nici nu ştiam că există aşa ceva.

— Pot s-o invit şi eu la noi?

— Normal, spuse Tessie, uşurată că singurătatea mea în cartier luase sfârşit.

— Pun pariu că n-a mai văzut aşa o casă ca a noastră. Şi acum e o zi friguroasă şi întunecată de octombrie, cam cu o săptămână mai târziu. De după o casă galbenă apar două fetiţe care se joacă de-a gheişele. Ne-am făcut părul coc şi ne-am băgat prin el beţigaşe încrucişate. Purtăm sandale şi şaluri de mătase. În mâini ţinem umbrele, prefăcându-ne că sunt para-soluri. Eu ştiu fragmente din *Flower Drum Song*[71], pe care le cânt în timp ce traversăm curtea interioară şi urcăm treptele spre clădirea băii, cea cu piscina. Intrăm fără să observăm o umbră întunecată în colţ. Înăuntru, bazinul e de un turcoaz aprins, învolburat. Halatele de mătase cad la pământ. Două păsări flamingo, una cu ten palid, cealaltă cu ten măsliniu deschis, încearcă fiecare apa cu vârful piciorului, chicotind.

— E prea fierbinte.

— Aşa trebuie să fie.

— Tu prima.

— Nu, tu.

— Bine.

Şi apoi: înăuntru. Amândouă. Mirosul de santal şi de eucalipt. Mirosul de săpun. Părul Clementinei lipit de cap. Piciorul apărându-i din când în când deasupra apei, ca o aripioară dorsală de rechin. Râdem, plutim, consumăm biluţele de baie ale mamei mele. La suprafaţa apei aburul care se ridică e atât de des, încât ascunde pereţii, tavanul, umbra întunecată din colţ. Îmi cercetez căuşele din tălpi, încercând să înţeleg ce înseamnă că „s-au lăsat", când o văd pe Clementine venind spre mine în stil bras. Chipul îi apare din abur. Eu cred că o să ne sărutăm din nou, dar în loc de asta, ea îşi înfăşoară picioarele în jurul mijlocului meu. Râde isteric, ţinându-şi mâna la gură. Ochii i se măresc şi îmi spune la ureche:

— Simte-te bine.

Ţipă ca o maimuţă şi mă trage înapoi, pe o poliţă din bazin. Cad între picioarele ei, cad pe ea, ne scufundăm… şi apoi facem piruete, răsucindu-ne în apă, eu deasupra, apoi ea, apoi eu, chicotind şi ţipând ca păsările. Aburul ne învăluie, ne acoperă, lumina scânteiază pe apa agitată şi ne răsucim în continuare, aşa încât la un moment dat nu mai ştiu care mâini, care picioare sunt ale mele. Nu ne sărutăm. Jocul e mult mai puţin serios, mult mai sprinţar, mai liber, dar ne ţinem una de alta, încercând să nu dăm drumul corpului alunecos al celeilalte, şi genunchii ni se ciocnesc, stomacurile ni se ating, iar şoldurile ne alunecă înainte şi înapoi. Diverse moliciuni scufundate ale corpului Clementinei îi furnizează corpului meu informaţii cruciale, informaţii pe care le pun bine undeva deoparte, dar pe care nu le voi înţelege decât peste mulţi ani. Cât timp ne răsucim? N-am idee. Dar la un moment dat obosim. Clementine se urcă pe platformă, cu mine deasupra. Mă ridic în genunchi ca să-mi recapăt echilibrul… şi apoi îngheţ, oricât de caldă ar fi fost apa. Căci exact acolo, stând în colţul încăperii, e bunicul meu! îl văd preţ de-o secundă, stând aplecat într-o parte… râde? e

supărat?… şi apoi aburul se ridică şi îl estompează din nou.

Sunt prea înmărmurită ca să mă mişc sau să vorbesc. De când e acolo? Ce a văzut?

— Făceam doar balet în apă, spune stins Clementine. Aburul se dă la o parte din nou. Lefty nu s-a mişcat. Stă exact ca înainte, cu capul într-o parte. E la fel de palid ca şi Clementine. Preţ de-o clipă mă gândesc că face gluma noastră din maşină, prefăcându-se că doarme, dar apoi înţeleg că n-o să mai facă nicio glumă, niciodată…

Şi apoi toate interfoanele din casă încep să urle. Eu strig la Tessie în bucătărie, care strigă la Milton în bibliotecă, care strigă la Desdemona în casa de oaspeţi.

— Veniţi repede! E ceva cu *papou*!

Şi apoi alte ţipete şi o ambulanţă cu sirena pornită şi mama mea spunându-i Clementinei că e vremea să se ducă acum acasă.

Mai târziu în seara aceea: reflectorul luminează două camere în casa noastră nouă de pe Middlesex. Sub unul dintre conurile de lumină o femeie bătrână se închină şi se roagă, în timp ce sub celălalt o fetiţă de şapte ani se roagă şi ea, cerând iertare, pentru că mi-era clar că eu eram de vină. Ce făcusem eu… ce a văzut Lefty… Şi îmi promit să nu mai fac niciodată aşa ceva şi spun „Te rog, *nu-l lăsa pe papou să* moară” *şi mă* jur: „A fost vina *Clementinei*. *Ea m-a împins să fac asta*”.

(Şi acum e momentul ca inima domnului Stark să-şi joace rolul. Cu arterele pline de ceva ce arată ca pateul de gâscă, într-o bună zi se opreşte. Tatăl Clementinei se prăvăleşte pe jos în duş. La parter, simţind ceva, doamna Stark se opreşte din exerciţii şi, trei săptămâni mai târziu, vinde casa şi se mută de acolo cu fiica ei. N-am mai văzut-o niciodată pe Clementine…)

Până la urmă Lefty şi-a revenit şi s-a întors acasă de la spital. Numai că totul a fost doar o pauză în lenta, dar inevitabila dezagregare a minţii

sale. În următorii trei ani *hard disk-ul* memoriei sale a început să se şteargă încet, începând cu informaţia cea mai recentă şi continuând înapoi în timp. Mai întâi Lefty uită lucruri recente, de exemplu unde îşi lăsase stiloul sau ochelarii, apoi uită ce zi e, ce lună şi, în cele din urmă, ce an. Din viaţa lui se pierdeau fragmente importante, aşa că în timp ce noi înaintam în timp, el mergea înapoi. În 1969 ne-am dat seama clar că el trăia în 1968, pentru că tot dădea din cap, dezaprobând asasinarea lui Martin Luther King jr. şi a lui Robert Kennedy. Când noi am trecut valea înspre anii ’70, Lefty s-a întors în anii ’50. Se bucura din nou pentru terminarea canalului maritim St. Lawrence şi încetase cu totul să mă pomenească, pentru că eu încă nu mă născusem, îşi retrăia mania jocurilor de noroc şi sentimentul de inutilitate de după pensionare, dar toate acestea trecură repede, pentru că era din nou în anii ’40 şi ţinea iarăşi restauranul. În fiecare dimineaţă se trezea de parcă s-ar fi dus la lucru. Desdemona trebuia să recurgă la şiretlicuri elaborate ca să-l satisfacă, spunându-i că bucătăria noastră era Casa Zebrei şi plângându-se de cât de prost mergea afacerea. Câteodată invita acasă doamne de la biserică şi acestea îşi jucau şi ele rolul, comandând cafea şi lăsând bani pe bufetul de la bucătărie.

În mintea lui, Lefty Stephanides devenea din ce în ce mai tânăr, când în realitate el continua să îmbătrânească, aşa că adesea încerca să ridice lucruri pe care nu mai avea puterea să le ridice sau aborda scări pe care n-avea puterea să le urce. De aici căzăturile, lucrurile care se spărgeau. În aceste momente, aplecându-se ca să-l ajute să se ridice, Desdemona vedea o limpezime de moment în ochii soţului ei, de parcă ar fi jucat şi el un rol, prefăcându-se că îşi trăieşte viaţa din trecut ca să nu trebuiască să înfrunte prezentul. Apoi începea să plângă şi Desdemona se aşeza pe jos lângă el „ţinându-l în braţe până când îi trecea criza.

Dar Lefty ajunse curând în anii ’30 şi începu să caute la radio posturi pe care să asculte discursurile lui FDR[72]. Îl confunda pe lăptarul nostru negru cu Jimmy Zizmo şi câteodată se urca în furgoneta lui, crezând că face contrabandă, ca pe vremuri. Folosindu-şi tăbliţa şi creta, se angaja cu lăptarul în conversaţii despre whisky-ul de contrabandă şi chiar dacă acest lucru ar fi avut vreo noimă, lăptarul n-ar fi avut cum să priceapă, căci tot cam pe atunci engleza lui Lefty începu să se deterioreze. Făcea greşeli de ortografie şi de gramatică pe care înainte nu le făcea şi curând începu să scrie într-o engleză de baltă, ca mai apoi să nu se mai înţeleagă aproape nimic. Făcea aluzii la Bursa şi, curând, Desdemona începu să-şi facă griji. Ştia că întoarcerea în timp a minţii soţului ei nu putea duce decât într-un singur loc, în zilele când nu era soţul, ci fratele ei, aşa că noaptea stătea întinsă în pat, aşteptând agitată acel moment. Într-un fel, începuse şi ea să trăiască de-a-ndoaselea, pentru că inima ei avea din nou palpitaţii, ca în tinereţe. *O*, *Doamne*, se ruga ea, *îngăduie-mi să mor acum*! *înainte să ajungă Lefty înapoi în barcă*. Şi apoi, într-o dimineaţă, când se trezi, Lefty stătea la masa la care luau micul dejun. Părul îi era dat cu pomadă în stil Valentino – nişte vaselină pe care o găsise în dulapul cu medicamente. La gât avea un şervet de masă legat ca o eşarfă. Iar pe masă era tăbliţa, pe care scria în greceşte:

— Bună dimineaţa, surioară.

Timp de trei zile a tachinat-o aşa cum făcea pe vremuri, trăgând-o de păr şi făcându-i spectacole porcoase cu păpuşi Karaghioz. Desdemona îi ascunse tăbliţa, dar degeaba.

Duminică, în timpul mesei, luă un stilou din buzunarul unchiului Pete şi scrise pe faţa de masă:

— Spune-i lu’ soră-mea că se îngraşă.

Desdemona se albi. Îşi cuprinse faţa cu mâinile şi aşteptă lovitura de care se temuse toată viaţa.

Dar Peter Tatakis nu făcu altceva decât să ia stiloul de la Lefty şi să spună:

— Se pare că acum Lefty trăieşte cu impresia că eşti sora lui.

Toată lumea râse. Ce altceva ar fi putut face? *Ascultă*, *surioară*, îi spuse toată lumea Desdemonei în acea după-amiază şi de fiecare dată ea tresări; de fiecare dată avu impresia că avea să-i stea inima-n loc.

Dar acest stadiu nu ţinu mult. Mintea bunicului meu, prinsă în spirala ei către mormânt, accelera pe măsură ce se prăbuşea spre distrugere şi, trei zile mai târziu, începu să gângurească precum bebeluşii, iar apoi începu să facă pe el. Din acel moment, când nu mai rămăsese aproape nimic din el, Dumnezeu îi îngădui lui Lefty Stephanides să mai adaste încă trei luni, până în iarna anului 1970. În ultima fază ajunsese la fel de fragmentat ca poemele lui Sapho, pe care nu reuşise niciodată să le restaureze, şi în cele din urmă se trezi într-o dimineaţă privind în sus, la chipul femeii care fusese dragostea vieţii lui, şi nu o recunoscu. Şi apoi mai urmă un fel de explozie în capul său. Sângele îi inundă creierul pentru ultima oară, înecându-i până şi ultimele fărâme de identitate.

De la început a existat un echilibru straniu între mine şi bunicul meu. Când eu plângeam pentru prima oară, Lefty amuţea; când el îşi pierdea treptat capacităţile de vedere, gust, auz, gândire şi chiar de memorie, eu începeam să văd, să gust şi să-mi amintesc totul, chiar şi lucruri pe care nu le văzusem, mâncasem sau făcusem. Înăuntrul meu, ca serviciul cu o sută nouăzeci de kilometri pe oră al unei odrasle care va deveni campion de tenis, exista deja, în stare latentă, abilitatea de a comunica între genuri, de a vedea nu din perspectiva singulară a unui sex, ci din stereoscopul ambelor. Aşa că la *makaria* de după înmormântare m-am uitat în jurul mesei de la Grecian Gardens şi am ştiut ce simţea fiecare.

Milton era copleşit de o avalanşă de emoţii, pe care refuza să şi le asume. Se temea că dacă vorbeşte, va începe să plângă, aşa că nu spuse nimic cât dură masa, îndesându-şi întruna pâine în gură. Tessie era cuprinsă de o iubire disperată pentru mine şi Capitolul Unsprezece şi ne tot îmbrăţişa şi ne mângâia pe păr, copiii fiind singura alinare împotriva morţii. Sourmelina îşi amintea ziua aceea din gara Grand Trunk, când îi spusese lui Lefty că i-ar fi recunoscut nasul oriunde. Peter Tatakis se plângea că nu va avea niciodată o văduvă care să-i plângă moartea. Părintele Mike trecea în revistă cu satisfacţie cuvântarea elogioasă pe care o ţinuse mai devreme în acea dimineaţă, în timp ce mătuşa Zo îşi dorea să se fi măritat cu cineva ca tatăl ei.

Singura persoană ale cărei emoţii nu le puteam sonda era Desdemona. În tăcere, în poziţia ei de onoare din capul mesei, cea de văduvă, îşi ciugulea peştele şi îşi bea paharul de Mavrodaphne[73], dar gândurile ei îmi erau la fel de ascunse ca şi chipul din spatele vălului negru.

Fără nicio urmă de clarviziune faţă de starea sufletească a bunicii mele din acea zi, o să vă spun pur şi simplu ce s-a întâmplat în continuare. După *makaria*, părinţii mei, bunica mea, fratele meu şi cu mine ne-am urcat în Fleetwoodul tatălui meu. Cu un steag purpuriu, de îngropăciune, fluturând pe antenă, am plecat din Greektown şi am luat-o pe Jefferson. Cadillac-ul avea deja trei ani – cel mai vechi pe care l-a avut Milton vreodată. Când am trecut pe lângă vechea fabrică de ciment Medusa, am auzit un şuierat lung şi m-am gândit că *yia yia* mea, care stătea alături de mine, suspina din cauza nenorocirilor care se abătuseră asupra ei. Dar apoi am observat că bancheta se mişca. Desdemona se scufunda. Ea, care se temuse întotdeauna de maşini, era înghiţită de bancheta din spate.

Era sistemul de suspensii Air-Ride. Nu trebuia să-l porneşti dacă nu mergeai cu cel puţin cincizeci de kilometri la oră. Distras de amărăciune, Milton avusese doar patruzeci. Sistemul hidraulic cedase. Partea din dreapta a maşinii se lăsase în jos şi de atunci rămăsese la fel. (Şi aşa se face că tatăl meu a început să-şi înlocuiască maşina cu una nouă în fiecare an.)

Şchiopătând şi târându-ne pe şosea, ne-am întors acasă. Mama a ajutat-o pe Desdemona să se dea jos din maşină şi a condus-o spre casa de oaspeţi din spatele clădirii principale.

A luat ceva timp. Desdemona se tot sprijinea în baston, ca să se odihnească. În cele din urmă, în faţa uşii, ea a anunţat:

— Tessie, eu acum mă pun în pat.

— Bine, *yia yia*, a spus mama mea. Odihneşte-te.

— Mă pun în pat, spuse din nou Desdemona.

Se întoarse şi intră în cameră. Lângă pat, cutia pentru viermi de mătase era încă deschisă. În acea dimineaţă scosese de acolo cununa de nuntă a lui Lefty, despărţind-o cu foarfecă de a ei, ca să poată fi îngropat cu ea. Se uită acum o clipă în cutie înainte de a o închide. Apoi se dezbrăcă. Îşi scoase rochia neagră şi o atârnă în husa ei plină de bile de naftalină. Îşi aşeză pantofii înapoi în cutia de la Penney's. După ce îşi puse cămaşa de noapte, îşi spălă ciorapii în baie şi îi atârnă deasupra duşului. Şi apoi, deşi era numai ora trei după-amiază, se puse în pat.

În următorii zece ani, cu excepţia unei băi în fiecare zi de vineri, nu s-a mai dat jos din el.

Dieta mediteraneană

Nu-i convenea că fusese lăsată pe pământ. Nu-i convenea că fusese lăsată în America. Era obosită de viaţă. Îi era din ce în ce mai greu să urce scările. Viaţa unei femei se sfârşea atunci când îi murea bărbatul. Cineva o deochease.

Acestea au fost răspunsurile pe care ni le-a adus părintele Mike în a treia zi, după ce Desdemona a refuzat să se dea jos din pat. Mama mea l-a rugat să îi vorbească, iar el s-a întors din casa de oaspeţi cu sprâncenele de Fra Angelico ridicate într-o blândă exasperare

— Nu vă temeţi, o să-i treacă, a spus el. Întotdeauna se întâmplă aşa cu văduvele.

L-am crezut. Dar, cu trecerea săptămânilor, Desdemona devenea tot mai deprimată şi mai retrasă. Deşi se trezise devreme toată viaţa, începu să doarmă până târziu. Când mama mea îi aducea tava cu micul dejun, Desdemona deschidea un ochi şi îi făcea semn să o lase acolo. Ouăle se răceau. Cafeaua prindea crustă. Singurul lucru care îi trezea interesul era şirul zilnic de telenovele. Îi urmărea pe bărbaţii infideli şi pe femeile uneltitoare, fidelă ca întotdeauna, dar nu le mai mustra, de parcă renunţase la intenţia de a corecta greşelile lumii. Sprijinită de tăblia patului, cu plasa de păr prinsă pe frunte ca o diademă, Desdemona părea la fel de bătrână şi de îndârjită ca regina Victoria. Trona peste insula ei regală, care consta doar într-un dormitor plin de păsări. O regină în exil, cu numai doi slujitori rămaşi: Tessie şi cu mine.

— Roagă-te să mor, mă instrui ea. Roagă-te ca *yia yia* să moară şi să se ducă la *papou*.

…Dar înainte să continui povestea Desdemonei, vreau să vă aduc la cunoştinţă progresele mele cu Julie Kikuchi. Referitor la principala problemă: n-a fost niciun progres. În ultima zi petrecută în Pomerania am fost ca doi porumbei, Julie şi cu mine. Pomerania aparţinuse Germaniei de Est. Vilele din Herringsdorf, de pe malul mării, fuseseră lăsate în paragină vreme de cincizeci de ani. Acum, după reunificare, are loc o explozie pe piaţa imobiliară. Fiind americani, Julie şi cu mine n-am putut să nu băgăm de seamă. Plimbându-ne pe faleza largă şi ţinându-ne de mină, făceam

speculaţii legate de cumpărarea uneia sau alteia dintre vilele vechi, gata să cadă, şi despre repararea ei.

— Ne-am putea obişnui cu nudiştii, spuse Julie.

— Am putea să ne luăm un pomeranian[74], am spus eu. Nu ştiu ce ne-a apucat cu „noi”-ul acela. Eram risipitori cu folosirea lui, eram nesăbuiţi faţă de implicaţiile lui. Artiştii au instincte bune pentru afacerile imobiliare. Şi Herringsdorf o pusese pe Julie în mişcare. Ne-am interesat de câteva asociaţii, lucru nou pe acolo. Am vizitat două-trei conace. Totul era foarte matrimonial. Sub influenţa acelei staţiuni estivale vechi, aristocratice, de secol nouăsprezece, Julie şi cu mine ne purtam şi noi în stilul epocii vechi. Vorbeam de întemeierea unui cămin, chiar dacă nu ne culcaserăm niciodată împreună. Deşi, desigur, n-am pomenit deloc de dragoste sau de căsătorie. Numai de plăţi în avans.

Dar pe drumul de întoarcere spre Berlin o spaimă familiară a coborât asupra mea. Fredonând la volan, am început să privesc înainte. M-am gândit la pasul următor şi la ceea ce avea să mi se ceară. Pregătirile, explicaţiile, posibilitatea foarte reală a unui şoc, a groazei, a retragerii, a reculului. Reacţiile obişnuite.

— Ce-i cu tine? mă întrebă Julie.

— Nimic.

— Pari tăcut.

— Sunt doar obosit.

În Berlin am lăsat-o la ea acasă. Am îmbrăţişat-o cu răceală, energic. De atunci n-am mai sunat-o. Mi-a lăsat un mesaj pe robot. Nu i-am răspuns. Acum a încetat şi ea să mai sune. Aşa că s-a terminat cu Julie. S-a terminat înainte de a începe. Şi, în loc să-mi împart viitorul cu cineva, mă întorc în trecut, la Desdemona, care nu-şi dorea niciun fel de viitor…

Îi aduceam masa de seară, uneori şi prânzul. Căram tăvi prin porticul cu stâlpi maronii, de metal. Deasupra era terasa de pe acoperiş,

neîntrebuinţată, cu mahonul atacat de care. În dreapta mea era clădirea cu piscina, netedă şi aburită. Casa de oaspeţi repeta liniile curate, rectilinii, ale casei mari. Arhitectura din Middlesex era o încercare de a descoperi originile pure. Pe vremea aceea habar n-aveam cum e cu toate astea. Dar, împingând uşa casei de oaspeţi, cea cu luminator, eram conştientă de contraste. Camera aceea asemenea unei cutii, fără nicio înfrumuseţare sau pretenţie, camera care se voia atemporală sau în afara istoriei, şi acolo, în mijlocul ei, bunica mea atât de istorică, uzată de timp… Totul din Middlesex vorbea despre uitare şi totul la Desdemona dezvăluia neputinţa de a scăpa de amintiri. Stătea rezemată de mormanul de perne, transpirând vapori de jale, dar cu blândeţe. Aceasta era semnătura bunicii mele şi a doamnelor grecoaice din generaţia ei: bunătatea disperării lor. Cum mai gemeau în timp ce-ţi ofereau dulciuri! Cum se plângeau de tot felul de dureri şi afecţiuni în timp ce te strângeau de genunchi! Vizitele mele îi ridicau întotdeauna moralul Desdemonei.

— Bună, păpuşa *mou*, spunea ea, zâmbind.

Mă aşezam pe pat şi ea mă mângâia pe păr, gângurindu-mi cuvinte de alint în greceşte. Când venea fratele meu, Desdemona rămânea cu o expresie fericită pe chip atâta cât stătea el acolo. Dar cu mine, după zece minute, licărirea din ochii vii se stingea şi ea îmi spunea adevărul despre cum se simte.

— Sunt prea bătrână acuma. Prea bătrână, puiule. Ipohondria ei de-o viaţă nu avusese niciodată un teren mai fertil în care să încolţească. La început, când se autocondamnase la închisoarea de mahon a patului ei cu stâlpi de baldachin, Desdemona se plângea doar de palpitaţiile ei obişnuite la inimă. Dar o săptămână mai târziu începu să aibă ameţeli, slăbiciune şi probleme de circulaţie.

— Am în picioare durere. Sângele nu se mişcă.

— E bine, le spuse doctorul Philobosian părinţilor mei după un consult de o jumătate de oră. Nu mai e tânără, dar nu văd nimic grav.

— Nu pot să respir! se certă Desdemona cu el.

— Plămânii tăi par în regulă.

— Piciorul meu e ca nişte ace.

— Încearcă să-l masezi. Ca să stimulezi circulaţia.

— Şi el e prea bătrân, spuse Desdemona după plecarea doctorului Phil. Aduceţi-mi un doctor care încă nu-i mort şi el.

Părinţii mei s-au supus. Încâlcind loialitatea familiei noastre faţă de doctorul Phil, chemară nişte doctori noi fără ca el s-o ştie. Un doctor Tuttlesworth. Un doctor Katz. Pe doctorul Cold[75], cel cu nume nefericit. Fiecare i-a pus Desdemonei acelaşi diagnostic crunt şi anume că nu avea nimic. S-au uitat în ochii ei ca două prune scofâlcite; s-au uitat în urechile ei ca nişte caise uscate; i-au ascultat inima, acea pompă indestructibilă, şi au spus că e bine.

Am încercat s-o ademenim afară din pat. Am invitat-o să urmărească *niciodată duminica*[76] pe televizorul cel mare. Am sunat-o pe mătuşa Lina în New Mexico şi am pus telefonul la interfon.

— Ascultă, Des, de ce nu vii aici să mă vizitezi? E aşa de cald, că o să crezi că te-ai întors în *horeo*.

— Nu aud pe tine, Lina! ţipă Desdemona, în ciuda problemelor ei cu plămânii. Nu merge bine la aparat!

În cele din urmă, făcând apel la teama Desdemonei de Dumnezeu, Tessie îi spuse că era păcat să nu te duci la biserică atâta vreme cât erai în stare s-o faci. Dar Desdemona bătu salteaua cu palma.

— Data viitoare când merg la biserică, o să fiu în sicriu, începu să facă pregătirile finale. Din pat, o instruia pe mama să golească dulapurile.

— Hainele lui *papou* poţi să le dai la săraci. Şi rochiile mele bune. Acum îmi trebuie numai ceva

de îngropat.

Necesitatea de a avea grijă de soţul ei în ultimii lui ani făcuse din Desdemona un ghem de dinamism. Cu doar câteva luni înainte cojise şi fiersese mâncarea moale pe care o consuma acesta, îi schimbase scutecele, îi spălase aşternuturile şi pijamaua şi îi curăţase trupul cu prosoape umede şi beţigaşe cu vată. Dar acum, la şaptezeci de ani, povara de a nu mai avea pe cine să îngrijească, în afară de ea însăşi, o îmbătrânise peste noapte. Părul grizonant îi albise complet, iar silueta ei robustă începu să se încovoaie şi să se micşoreze, aşa încât părea să se dezumfle câte puţin în fiecare zi. Se făcu mai palidă. Îi ieşiră la iveală venele. Punctuleţe roşii, ca de la soare, îi erupseră pe piept. Încetă să îşi mai cerceteze chipul în oglindă. Din cauza protezei proaste, Desdemona nu mai avusese buze ca lumea de ani de zile. Dar acum renunţă şi să-şi dea cu ruj acolo unde îi fuseseră cândva buzele.

— Miltie, îl întrebă ea într-o zi pe tatăl meu, ai cumpărat pentru mine locul de lângă *papou*?

— Stai liniştită, mami. E un loc dublu.

— Nu are să-l ia nimenea?

— Scrie numele tău pe el, mami.

— *Nu* scrie numele meu, Miltie. De aia mă îngrijorez. Are numele lui *papou* într-o parte. Cealaltă parte e numai iarbă. Vreau ca tu pui un semn pe el, să scrie locul ăsta e pentru *yia yia*. Altă babă poate moare şi încearcă să ajungă lângă soţul meu.

Dar pregătirile ei de înmormântare nu s-au terminat aici. Desdemona nu şi-a ales numai lotul pentru mormânt. Şi-a ales şi antreprenorul de pompe funebre. Georgie Pappas, fratele lui Sophie Sassoon, care lucra la firma de pompe funebre T.J. Thomas, a venit în casa de pe Middlesex în aprilie (când o criză de pneumonie arăta promiţător). A adus cu el mostrele de sicrie, urne funerare şi aranjamente florale, s-a dus cu ele în casa de

oaspeţi şi s-a aşezat lângă patul Desdemonei, iar ea s-a uitat la fotografii cu încântarea cu care te uiţi la broşurile turistice. L-a întrebat pe Milton cât putea să-şi permită.

— Nu vreau să vorbesc despre asta, mami. Nu eşti pe moarte.

— Nu-l vreau pe ăla Imperial. Georgie spune că Imperialul e cel mai cel Dar pentru *yia yia* ajunge şi Prezidenţialul.

— Când o veni vremea, poţi să-l iei pe care vrei. Dar…

— Şi înăuntru satin. Te rog. Şi o perniţă. Ca aici. Pagina opt. Numărul cinci. Să fii atent! Şi spune-i lui Georgie să-mi lase ochelarii.

Pentru Desdemona moartea era doar un alt soi de emigrare. În loc să navigheze din Turcia până în America, de data asta avea să călătorească de pe Pământ în Rai, unde Lefty obţinuse deja cetăţenia şi avea un loc şi pentru ea.

Încetul cu încetul, ne obişnuirăm cu retragerea Desdemonei din sfera familiei. La vremea aceea, în primăvara lui 1971, Milton era deja ocupat cu un nou „proiect de afacere”. După dezastrul de pe strada Pingree, el jurase să nu mai facă încă o dată aceeaşi greşeală. Cum scapi de legea imobiliară a locului, a locului, a locului? Simplu: eşti pretutindeni în acelaşi timp.

— Standuri pentru crenvurşti, anunţă Milton la cină într-o seară. Începem cu trei sau patru şi facem mai multe pe parcurs.

Cu banii rămaşi din asigurare, Milton închirie spaţii în trei centre comerciale din zona metropolitană a Detroitului. Pe o foaie de hârtie galbenă concepu înfăţişarea standurilor.

— McDonald’s are boitele aurii? spuse el. Noi o să avem Coloanele lui Hercule.

Dacă aţi mers vreodată pe autostrăzile albastre[77], oriunde din Michigan până în Florida, oricând din 1971 până în 1978, se prea poate să fi văzut coloanele albe şi strălucitoare, de neon, care

flancau lanţul de restaurante de crenvurşti ale tatălui meu. Coloanele combinau moştenirea lui grecească şi arhitectura colonială a mult iubitei sale ţări natale. Coloanele lui Milton erau Partenonul şi clădirea Curţii Supreme; erau Herakles al miturilor, dar şi Hercule din filmele hollywoodiene. De asemenea, atrăgeau atenţia oamenilor.

Milton a început cu trei Hercules Hot Dogs™, dar curând le-a adăugat francize pe măsură ce profiturile i-au permis. A început în Michigan, dar imediat s-a revărsat înspre Ohio şi de acolo a continuat de-a lungul autostrăzii interstatale până departe, în sud. Conceptul semăna mai degrabă cu Dairy Queen[78] decât cu McDonald's. Locurile de stat jos erau reduse la minimum sau nu existau deloc (cel mult vreo două măsuţe). Nu existau locuri de joacă pentru copii, tombole sau *Happy Meals*, nici cadouri sau reduceri. Nu erau decât crenvurşti în stil Coney Island, termenul care era folosit în Detroit şi care însemna că erau serviţi cu sos chili şi cu ceapă. Hercules Hot Dogs erau localuri de pe marginea drumului – şi de obicei nu cele mai frumoase drumuri. Pe lângă pistele de bowling, în apropierea gărilor, în orăşele mici, în drum spre oraşele mai mari, peste tot pe unde spaţiile erau ieftine şi treceau mulţi oameni sau multe maşini.

Mie nu-mi plăceau. Pentru mine erau o degradare abruptă faţă de zilele romantice de la Casa Zebrei. Unde erau bibe-lourile, tonomatul, raftul strălucitor cu plăcinte, banchetele cu spătar maroniu închis? Unde erau specialităţile casei? Nu înţelegeam cum se putea ca aceste standuri cu crenvurşti să facă atât de mulţi bani, faţă de cât făcuse vreodată bufetul. Dar chiar asta făceau: bani. După primul an de tatonări, lanţul de localuri cu crenvurşti al tatălui meu începu să-i asigure confortul material. În afară de asigurarea unui vad bun, mai exista o cheie a succesului tatălui meu. O

şmecherie sau, în limbajul de azi, o chestie de „firmă”. Frankfurterii de la Ball Park[79] se umflau când fierbeau, dar Hercules Hot Dogs făceau ceva şi mai şi. Ieşeau din pachet arătând ca nişte crenvurşti normali, rozalii ca un uger, dar când se încingeau se petrecea o transformare uimitoare. Sfârâind pe grătar, crenvurştii se bombau în mijloc, se îngroşau şi, da, se *încovoiau*.

Aceasta era contribuţia Capitolului Unsprezece. Într-o noapte, fratele meu, care pe atunci avea şaptesprezece ani, se dusese jos, în bucătărie, ca să-şi pregătească în toiul nopţii ceva de mâncare. Găsise nişte crenvurşti în frigider. Neavând răbdare să-i pună la fiert, scosese o tigaie. Apoi se hotărâse să-i cresteze la jumătate.

— Voiam să le măresc suprafaţa, îmi explicase el mai târziu.

În loc să-i cresteze pe lungime, Capitolul Unsprezece încercase diferite combinaţii, ca să se amuze. Îi crestase ici şi îi spintecase colo şi apoi pusese toţi crenvurştii într-o tigaie şi privise ce se întâmplă.

Nu făcuse prea mult în acea primă seară. Dar câteva dintre inciziile fratelui meu duseseră la nişte forme ciudate luate de crenvurşti. După aceea deveni un fel de joacă pentru el. Se transformă într-un adept al manipulării formei crenvurştilor prăjiţi şi, ca să se distreze, îşi dezvoltase o întreagă linie de Frankfurteri glumeţi. Era hot dog-ul care se ridica în picioare când se încingea, ca turnul din Pisa. În onoarea aselenizării a existat şi Apollo 11, a cărui piele se întindea treptat până când, cu o explozie, crenvurştul părea să se lanseze în aer. Capitolul Unsprezece făcu hot dogs care dansau la varianta de la *Bojangles* a lui Sammy Davis şi alţii care formau litere: şi *S*, deşi nu reuşi niciodată un *Z* ca lumea. (Pentru prietenii lui punea crenvurştii să facă alte treburi. Din bucătărie se auzeau râsete târziu în noapte. Îl auzeai pe Capitolul Unsprezece:

— Pe ăsta l-am denumit Harry Reems[80]. Apoi ceilalţi băieţi strigau:

— Nu se poate, Stephanides!

Şi, dacă tot veni vorba, eram eu singura şocată de reclamele acelea vechi de la Ball Park, cu imaginile cu Frankfurteri roşii umflându-se şi alungindu-se? Unde erau cenzorii? A observat cineva expresia de pe chipurile mamelor când erau difuzate acele reclame sau felul în care, imediat după aceea, discutau adesea despre ce fel de „chifle” preferă? Eu am observat în mod sigur, pentru că pe vremea aceea eram fată şi reclamele respective erau făcute să-mi capteze atenţia.)

O dată ce mâncai un crenvurşt prăjit Hercules, nu-l mai uitai. Foarte rapid au căpătat o faimă zdravănă. O mare companie de procesarea alimentelor s-a oferit să-i cumpere licenţa şi să vândă hot dogs în magazine, dar Milton, greşind în convingerea lui că popularitatea e eternă, le respinse propunerea.

În afară de faptul că inventase Frankfurterii herculeeni, fratele meu arăta foarte puţin interes pentru afacerea familiei.

— Eu sunt un inventator, spunea el, nu un vânzător de crenvurşti.

În Grosse Pointe ajunse să facă parte dintr-o gaşcă de băieţi al cărei liant principal era lipsa de popularitate. O seară de sâmbătă captivantă însemna pentru ei să stea în camera fratelui meu şi să privească reproduceri din Escher. Urmăreau ore în şir siluete ce urcau scări pe care, în acelaşi timp, le coborau sau priveau gâşte care se transformau în peşti şi apoi iar în gâşte. Mâncau biscuiţi cu unt de arahide, mânjindu-şi dinţii, şi se testau unul pe celălalt cu întrebări despre sistemul periodic al elementelor. Steve Munger, cel mai bun prieten al Capitolului Unsprezece, avea obiceiul să-l scoată pe tatăl meu din sărite cu discuţii filosofice.

— Dar cum puteţi *dovedi* că existaţi, domnule Stephanides?)

De câte ori îl luam pe fratele meu de la şcoală, îl vedeam prin ochii unui străin. Capitolul Unsprezece era ciudat, aerian. Corpul îi era ca o tulpină, susţinând laleaua creierului său. Când se apropia de maşină, capul îi era adesea dat pe spate, atent la fenomenele din copaci. Nu aborda niciodată vreun stil sau vreo modă. Hainele i le cumpăra în continuare Tessie. Pentru că era fratele meu mai mare, îl admiram, dar pentru că eram sora lui, mă simţeam superioară. Când ne împărţise darurile, Dumnezeu mi le dăduse mie pe cele mai importante. Aptitudinile matematice: Capitolului Unsprezece. Aptitudinile verbale: mie. Îndemânarea tehnică: Capitolului Unsprezece. Imaginaţia: mie. Talentul muzical: Capitolului Unsprezece. Frumuseţea: mie.

Frumuseţea cu care am fost înzestrată când eram bebeluş n-a făcut decât să sporească odată cu vârsta. Nu-i de mirare că şi Clementine Stark voise să exerseze sărutul cu mine. Toată lumea voia asta. Chelneriţele mai bătrâne se aplecau ca să-mi ia comanda. Băieţi roşii la faţă apăreau lângă banca mea, bâlbâindu-se:

— Ţţ-ţi-a căzut guma.

Chiar şi Tessie, furioasă pe ceva, privea spre mine în jos – spre ochii mei de Cleopatra – şi uita de ce se înfuriase. Nu se simţea oare o tensiune, cât de mică, în aer când aduceam băuturile pentru persoanele care luau parte la dezbaterea de duminică? Unchiul Pete, Jimmy Fioretos, Gus Panos, bărbaţi de cincizeci, şaizeci, şaptezeci de ani care mă priveau peste vastele lor burţi, cu gânduri pe care nu le recunoşteau? într-un loc ca Bithynios, unde respiraţia regulată era suficientă ca să-l facă pe un burlac eligibil, bărbaţi de vârste asemănătoare ceruseră cu succes mâna unei fete ca mine. Îşi aminteau oare de acele zile când stăteau întinşi pe divanele noastre? Se gândeau oare: „Dacă asta n-ar fi America, aş putea foarte bine să…”? Nu pot să spun. Privind în urmă, acum nu-

mi amintesc decât o vreme când lumea părea să aibă un milion de ochi care se deschideau tăcuţi ori de câte ori treceam eu. În cea mai mare parte a timpului erau camuflaţi, ca ochii închişi ai şopârlelor verzi din copacii verzi. Dar apoi se deschideau dintr-odată în autobuz, în farmacieşi percepeam intensitatea acelor priviri, dorinţa şi disperarea lor.

Ore întregi mă admiram eu însămi, întorcându-mă încoace şi încolo în oglindă sau adoptând o postură relaxată, ca să văd cum arăt în realitate. Ţinând în mână o oglindă portabilă, îmi studiam profilul, pe vremea aceea încă armonios. Îmi pieptănam părul meu lung şi câteodată furam rimelul mamei mele ca să-mi fac ochii. Dar plăcerea mea narcisiacă era temperată din ce în ce mai tare de condiţia respingătoare a iazului în care priveam.

— Frate-meu iar îşi stoarce coşurile, mă plângeam eu mamei mele.

— Nu face pe mironosiţa, Callie. E doar puţin… uite, îl şterg eu.

— Scârbos!

— Las c-o să vezi tu când o să ai coşuri! ţipa Capitolul Unsprezece de pe hol, ruşinat şi furios.

— N-o să am!

— Ba o să ai! Glandele sebacee ale tuturor secretă în exces când trec prin pubertate!

— Linişte! Amândoi! spuse Tessie, deşi nu mai era nevoie. Eu mă liniştisem deja. Din cauza acelui cuvânt. *pubertate*.

Pe vremea aceea sursa unei cantităţi considerabile de speculaţii îngrijorătoare din partea mea. Un cuvânt care mă aştepta, sărind din când în când în faţă şi băgând frica în mine, pentru că nu ştiam ce înseamnă. Dar acum ştiam cel puţin un lucru: Capitolul Unsprezece era, într-un fel, implicat în asta. Poate că aşa se explicau nu numai coşurile, ci şi celălalt lucru pe care îl observasem în ultima vreme la fratele meu.

La puţină vreme după ce Desdemona s-a retras în pat, începusem să observ, în felul vag şi abscons în care o soră îşi urmăreşte fratele, o preocupare nouă, solitară, a Capitolului Unsprezece. Era vorba de o activitate perceptibilă care se desfăşura după uşaâncuiată de la baie. De o anumită încordare în răspunsul „Imediat!” când băteam la uşă. Totuşi eram mai mică decât el şi habar n-aveam de nevoile presante ale băieţilor adolescenţi.

Dar îngăduiţi-mi să mă întorc în timp un minut. Cu trei ani înainte, când Capitolul Unsprezece avea paisprezece ani şi eu aveam opt, fratele meu îmi jucase o festă. Se întâmplase într-o seară, când părinţii noştri ieşiseră să ia masa undeva.

Ploua şi fulgera. Eu mă uitam la televizor când a apărut brusc Capitolul Unsprezece. Avea în mână un tort de lămâie.

— Uite ce am! cânta el.

Cu mărinimie, îmi tăiase şi mie o felie. Mă privise în timp ce o mâncam. Apoi spusese:

— Te spun! Tortul ăsta era pentru duminică.

— Nu-i cinstit!

Am alergat după el. Am încercat să-l lovesc, dar m-a prins de mâini. Ne-am luptat în picioare până când, în cele din urmă, Capitolul Unsprezece mi-a propus un târg.

Cum spuneam: pe vremea aceea lumea avea tot felul de ochi în creştere. Iată, mai apăreau doi. Îi aparţineau fratelui meu, care, în baia pentru oaspeţi, printre prosoapele de mâini împopoţonate, mă privi în timp ce îmi trăgeam în jos chiloţii şi-mi ridicam fusta. (Dacă-i arătam, n-avea să spună.) Fascinat cum era, stătea la distanţă. Mărul lui Adam i se ridică şi cobora. Părea uluit şi speriat. Nu prea avea cu ce să mă compare, dar nici ceea ce a văzut nu l-a indus în eroare: falduri rozalii, o despicătură. Timp de zece secunde, Capitolul Unsprezece mi-a studiat documentele, fără să detecteze vreun fals, în timp ce norii bubuiau

deasupra, şi eu l-am făcut să-mi mai aducă o felie de tort.

După cât se pare, Capitolul Unsprezece nu fusese satisfăcut de ceea ce văzuse la sora lui de opt ani. Acum, îmi închipuiam eu, se uita la poze cu treaba adevărată.

În 1971 toţi bărbaţii din viaţa noastră dispăruseră: Lefty în moarte, Milton spre Hercules Hot Dogs, iar Capitolul Unsprezece spre singurătatea toaletei. Lăsându-ne pe mine şi pe Tessie să avem grijă de Desdemona.

Trebuia să-i tăiem unghiile de la picioare. Trebuia să vânăm muştele care ajungeau până la ea în cameră. Trebuia să mutăm coliviile cu păsări după cum cădea lumina. Trebuia să pornim televizorul pentru telenovelele zilei şi să-l stingem înainte de crimele de la ştirile de seară. Totuşi Desdemona nu voia să-şi piardă demnitatea. Când simţea chemarea naturii, ne anunţa prin interfon şi o ajutam să se dea jos din pat şi să se ducă la baie.

Cea mai simplă cale de a o spune: anii treceau. În afara geamurilor anotimpurile se schimbau, sălciile plângătoare îşi lepădau milioanele de frunze, zăpada cădea pe acoperişul plat şi unghiul luminii solare se micşora, iar Desdemona rămânea în pat. Tot acolo era şi când se topea zăpada şi sălciile înmugureau din nou. Era acolo când soarele, înălţându-se, îşi trimitea o rază drept prin luminator, ca o scară spre rai pe care ea era mai mult decât dornică să urce.

Ce s-a întâmplat în timp ce Desdemona era în pat: Prietena mătuşii Lina, doamna Watson, a murit şi, cu debusolarea pe care o aduce de obicei durerea, Sourmelina s-a hotărât să-şi vândă casa de chirpici şi să se mute înapoi în nord, ca să fie aproape de familie. A sosit în Detroit în februarie 1972. Iarna părea mai rece decât îşi amintea ea să fi fost vreodată. Mai grav, timpul petrecut în sud-est o schimbase. Cumva, în decursul vieţii ei, Sourmelina devenise americancă. Nu mai

rămăsese în ea aproape nimic din satul natal. Pe de altă parte, verişoara ei, care se îngropase de bunăvoie, nu-l părăsise niciodată. Amândouă trecuseră de şaptezeci de ani, dar Desdemona era o văduvă bătrână, cu părul alb, care aştepta să moară, în timp ce Lina, cu totul alt gen de văduvă, era o roşcată care conducea un Firebird şi purta fuste de blugi cu centuri late şi catarame turcoaz. După viaţa din contracultura sexuală, heterosexualitatea părinţilor mei îi părea Linei ciudată şi artificială. Acneea Capitolului Unsprezece o alarma. Îi displăcea să folosească acelaşi duş cu el. În casa noastră, cât a stat Sourmelina cu noi, a fost o atmosferă încărcată. Lina era la fel de bătătoare la ochi şi de nelalocul ei în camera noastră de zi ca o dansatoare de cabaret din Vegas ieşită la pensie şi, pentru că o urmăream cu toţii atât de atent cu coada ochiului, toate acţiunile ei făceau prea multă gălăgie, fumul de la ţigările ei intra peste tot, ea bea prea mult vin la cină.

Am început să ne cunoaştem vecinii. Mai întâi soţii Pickett: Nelson, care fusese înaintaş în echipa Georgia Tech, iar acum lucra la compania farmaceutică Parke-Davis, şi soţia lui, Bonnie, care citea mereu povestirile miraculoase din *Guideposts*[81]. De cealaltă parte a străzii stăteau Stew Fiddler, zis „Ochi Sticloşi”, un vânzător de componente industriale căruia îi plăceau bourbonul şi barmaniţele, şi soţia lui, Mizzi, al cărei păr îşi schimba culoarea de la o zi la alta. În capătul străzii erau Sam şi Hettie Grossinger, primii evrei ortodocşi pe care i-am cunoscut, şi singurul lor copil, Maxine: timidă şi cu un talent excepţional la vioară. Cu toate acestea, Sam era amuzant, iar Hettie era gălăgioasă şi vorbeau despre bani fără să se teamă că nu-i politicos, aşa că ne simţeam bine în preajma lor. Milt şi Tessie îi invitau adesea pe Grossingeri la masă, deşi restricţiile lor culinare ne derutau de fiecare dată.

De exemplu, mama mea se ducea cu maşina până în capătul celălalt al oraşului ca să cumpere carne cuşer şi apoi o servea cu sos de smântână. Sau sărea peste carne şi smântână şi făcea plăcintă cu crab. Deşi fideli religiei lor, soţii Grossinger erau evrei din Vestul Mijlociu, discreţi şi asimilaţionişti. Se ascundeau după perdeaua lor de chiparoşi şi de Crăciun puneau şi un Moş Crăciun pe lângă luminiţe.

În 1971: Judecătorul Stephen J. Roth de la Tribunalul Districtual al Statelor Unite a hotărât că în sistemul de învăţământ din Detroit exista segregare *de jure*. A dat imediat ordin ca şcolile să fie desegregate. Exista o singură problemă, în 1971 populaţia de elevi a Detroitului era deja optzeci la sută de culoare.

— Judecătorul ăla n-are decât să hotărască ce-are el chef, spuse Milton cu satisfacţie, citind în ziar despre decizie. Acum nu mai are importanţă. Vezi, Tessie? Acum înţelegi de ce scumpul şi bătrânul tău soţ a vrut să-i scoată pe copii din sistemul ăsta şcolar? Pentru că dacă n-o făceam, te trezeai că împuţitu ăla de Roth ţi-i trimite la şcoală în plin Nairobi, de aia.

În 1972: S. Miyamoto, de un metru şaizeci şi cinci, respins de poliţia din Detroit pentru că nu se încadra în standardul minim de un metru şaptezeci (încercase pantofi cu platformă etc), a apărut la *Tonight Show*[82] ca să-şi susţină cazul. Am scris şi eu o scrisoare reprezentanţilor poliţiei, în sprijinul lui Miyamoto, dar n-am primit niciodată vreun răspuns, iar Miyamoto a fost respins. Câteva luni mai târziu, înaltul reprezentant al poliţiei, Nichols, a fost aruncat de pe cal în timpul unei parade.

— Aşa-ţi trebuie! am spus eu.

În 1972: H.D. Jackson şi L.D. Moore, care intentaseră un proces poliţiei, acuzând-o de brutalitate, au deturnat un avion al companiei Southern Airways, ducându-l în Cuba, ofensaţi de

faptul că li se oferiseră daune totale de douăzeci şi cinci de dolari.

În 1972: Primarul Roman Gribbs a susţinut că Detroitul se schimbase. Oraşul îşi revenise după trauma revoltelor din 67. Prin urmare, nu mai avea de gând să candideze pentru încă un mandat. A apărut un nou candidat, bărbatul care avea să devină primul primar afro-american al oraşului: Coleman A. Young.

Iar eu am împlinit doisprezece ani.

Cu câteva luni mai devreme, în prima zi a clasei a şasea, Carol Horning intrase în clasă cu un zâmbet vag, dar inconfundabil, trădând mulţumirea de sine. Sub acest zâmbet, parcă expuşi pe un raft cu trofee, erau sânii cei noi pe care îi căpătase peste vară. Nu era singura. În lunile trecute destul de multe dintre colegele mele de şcoală se „dezvoltaseră", cum le plăcea adulţilor să spună.

Nu eram total nepregătită pentru asta. În vara dinainte petrecusem o lună în tabăra Ponshewaing, lângă Port Huron.

În marşul încet al zilelor de vară, am devenit conştientă – aşa cum devii conştient de bătaia ritmică a unei tobe de cealaltă parte a lacului – de ceva care se desfăşura în corpurile colegelor mele de tabără. Fetele deveneau mai timide. Se întorceau cu spatele ca să se îmbrace. Unele dintre ele aveau nume cusute nu numai pe şorturi şi şosete, dar şi pe sutiene.

De cele mai multe ori era ceva intim, despre care nimeni nu vorbea. Dar din când în când mai apăreau şi manifestări dramatice. Într-o după-amiază, în timpul orei de înot, uşa de tablă de la vestiar s-a deschis şi s-a închis cu un zăngănit.

Zgomotul s-a strecurat printre trunchiurile de pini, trecând dincolo de plaja îngustă, până la apă, unde eu pluteam pe o cameră de tractor, citind *Love Story*. (Ora de înot era singurul moment când reuşeam să citesc câte ceva. Deşi instructorii

taberei încercau să mă motiveze să exersez la stilul liber, eu perseveram în fiecare zi în lectura noului bestseller pe care îl găsisem pe noptiera mamei mele.) Acum am ridicat privirea.

Pe o cărare maronie şi prăfuită, printre acele de pin, Jenny

Simonson se apropia într-un costum de baie roşu cu alb şi albastru. Toată natura a amuţit în faţa acestei privelişti. Păsările au tăcut. Lebedele de pe lac şi-au întins gâturile nemaipomenite ca să arunce o privire. Chiar şi o drujbă din depărtare s-a oprit. Am admirat măreţia lui Jenny S. Lumina aurie, de amiază târzie, se intensifica în jurul ei. Costumul ei de baie patriotic se bomba ca al nimănui. Muşchii i se încordau în coapsele prelungi. Alergă până la capătul pontonului şi sări în lac, unde un grup de naiade (prietenele ei de la Cedar Rapids) înotară în întâmpinarea ei.

Lăsând cartea în jos, mi-am privit corpul. Era acolo, ca de obicei: pieptul plat, şoldurile inexistente, picioarele ca nişte prăjini, pişcate de ţânţari. Apa lacului şi soarele făceau să mi se cojească pielea. Degetele mi se zbârciseră cu totul.

Mulţumită ramolismentului doctorului Phil şi pudorii lui Tessie, am ajuns la pubertate fără să ştiu prea bine la ce trebuia să mă aştept. Doctorul Philobosian încă mai avea un cabinet lângă Spitalul de Femei, deşi spitalul însuşi fusese închis. Clientela lui se schimbase considerabil. Îi mai rămăseseră câţiva pacienţi în vârstă care, pentru că supravieţuiseră până atunci sub supravegherea lui, se temeau să schimbe doctorul. Restul erau familii care trăiau din ajutorul social. Cabinetul era condus de sora Rosalee. Se căsătorise cu doctorul Phil la un an după ce se cunoscuseră, cu ocazia naşterii mele. Acum ea făcea programările şi injecţiile. Copilăria ei din Munţii Apalaşi o familiarizase cu ajutorul guvernamental şi era o maestră la formularele de asigurare medicală.

La peste optzeci de ani, doctorul Phil se apucase de pictură. Pereţii din cabinetul său erau acoperiţi, ca într-o galerie de artă, cu uleiuri groase, învolburate. Nu prea folosea pensula, ci în special cuţitul de paletă. Şi ce picta? Smirna? Cheiul la răsărit? Teribilul incendiu? Nu. Ca mulţi alţi amatori, doctorul Phil îşi închipuia că singurul subiect adecvat pentru artă era un peisaj pitoresc, fără nicio legătură cu experienţa lui. Picta perspective marine pe care nu le văzuse niciodată şi cătunuri din păduri pe care nu le vizitase nicicând, cu tot cu o siluetă care fuma pipă, odihnindu-se pe un butuc. Doctorul Philobosian nu vorbea niciodată despre Smirna şi ieşea din cameră ori de câte ori cineva aborda acest subiect. Nu pomenea niciodată de prima lui soţie şi nici de copiii săi ucişi. Poate că acesta era motivul supravieţuirii sale.

Cu toate acestea, doctorul Phil devenea o fosilă. La controlul meu medical anual din 1972 a folosit metode de diagnosticare care erau în vogă la Facultatea de Medicină în 1910. Era o şmecherie când se prefăcea că-mi trage o palmă peste obraz, ca să-mi verifice reflexele. Mai avea el o procedură, când mă asculta la plămâni cu un pahar de vin. Când îşi apleca urechea să-mi asculte inima, mi se oferea o viziune aeriană a Galapagosului de cruste de pe creştetul său chel. (Arhipelagul îşi schimba poziţia an de an pe globul ţestei sale, ca în deriva continentelor, dar nu se vindeca niciodată.) Doctorul Philobosian mirosea ca o canapea veche: a ulei de păr, a supă vărsată şi a moţăieli neprogramate. Diploma lui în Medicină arăta de parcă ar fi fost scrisă pe pergament. Nu m-aş fi mirat dacă, pentru a trata febra, doctorul Phil ar fi scris o reţetă pentru lipitori. Cu mine era corect, niciodată prietenos, şi îşi îndrepta cea mai mare parte a conversaţiei către Tessie, care stătea pe un scaun în colţ. Mă întreb ce amintiri încerca doctorul Phil să evite neuitându-se la mine? Oare

fantomele fetelor lui levantine bântuiau aceste examinări superficiale, sugerate de delicateţea claviculei mele sau de ciripitul plămânilor mei mititei, înghesuiţi? încerca oare să nu se gândească la palate pe apă şi la capoatele descheiate sau era pur şi simplu obosit, bătrân, pe jumătate orb şi prea mândru s-o recunoască?

Indiferent care ar fi fost răspunsul, an de an Tessie mă ducea, loială, la el, ca răsplată pentru un gest caritabil din timpul unei catastrofe pe care acum nu o mai recunoştea. În sala lui de aşteptare găseam la fiecare vizită aceleaşi reviste *Highlights*[83] ferfeniţite.

— Puteţi găsi obiectele ascunse? întreba jocul dinăuntru.

Şi acolo, în castanul răsfirat, se vedeau cuţitul, căţelul, peştele, bătrâna, sfeşnicul – toate încercuite de propria mea mână în timp ce tremuram de la durerea din ureche, cu mulţi, mulţi ani în urmă.

Mama mea evita şi aspectele trupeşti. Nu vorbea niciodată deschis despre sex. Nu se dezbrăca niciodată de faţă cu mine. Îi displăceau glumele porcoase şi nuditatea din filme. La rândul lui, Milton nu era în stare să discute despre păsările şi albinuţe cu tânăra lui fiică, aşa că în acei ani nu-mi rămase decât să-mi dau seama singură cum stau lucrurile.

De la aluziile făcute de mătuşa Zo prin bucătărie, ştiam că femeilor li se întâmpla destul de des un anumit lucru, un lucru care nu le plăcea, un lucru pe care bărbaţii nu trebuiau să-l suporte (ca şi toate celelalte). Orice ar fi fost, părea la o distanţă destul de sigură, ca măritişul sau naşterea. Şi apoi într-o zi, la tabăra Ponshewaing, Rebecca Urbanus se urcase pe un scaun. Rebecca era din Carolina de Sud. Avea strămoşi care fuseseră stăpâni de sclavi şi făcuse canto. Când dansa cu băieţii din tabăra vecină, îşi flutura o mână prin faţa chipului, de parcă ar fi ţinut un evantai. De ce

stătea cocoţată pe scaun? Făceam un concurs de aptitudini. Rebecca Urbanus probabil avea să cânte sau să recite poezii de Walter de la Mare. Soarele era încă sus pe cer şi pantalonii ei scurţi erau albi. Şi apoi, dintr-odată, când cânta (sau recita), partea din spate a şortului ei alb se întunecă. La început părea să fie doar umbra copacilor dimprejur. Mâna vreunui copil, fluturând. Dar nu: în timp ce grupul nostru de fete de doisprezece ani stătea şi se uita, în tricoul de tabără şi cu eşarfă indiană pe cap, fiecare dintre noi vedea ceea ce Rebecca Urbanus nu vedea. În timp ce partea ei de sus îşi făcea numărul, partea de jos acapara toată atenţia. Pata crescu şi era roşie. Supraveghetorii din tabără nu ştiau cum să reacţioneze. Rebecca îi dădea înainte cu cântatul, cu braţele ridicate în sus. Se învârti pe scaun în faţa auditoriului ei circular: noi, privind perplexe şi îngrozite. Anumite fete mai „avansate" înţelegeau. Altele, ca mine, se gândeau: rană de cuţit, muşcătură de urs. Chiar atunci Rebecca Urbanus ne surprinse privirea. Se uită şi ea în jos. Şi ţipă. Şi părăsi scena în fugă.

M-am întors din tabără bronzată şi mai slabă, cu o singură insignă în piept (pe care o primisem, culmea!, pentru orientare). Dar cealaltă insignă, pe care Carol Horning o etala cu atâta mândrie în prima zi de şcoală, încă nu o aveam. Îmi era indiferent. La o adică, dacă păţania Rebeccăi Urbanus era un semn, poate că era mai sigur să rămân aşa cum eram. Dacă mi se întâmpla şi mie ceva asemănător? M-am uitat în dulap şi am aruncat tot ce aveam alb. Şi n-am mai cântat deloc. N-aveai cum s-o controlezi. Nu puteai să ştii niciodată. Se putea întâmpla oricând.

Doar că mie nu mi s-a întâmplat. Încetul cu încetul, pe măsură ce majoritatea celorlalte fete din clasa mea au început să se transforme şi ele, eu am început să-mi fac griji mai puţin pentru posibilele accidente şi mai mult că voi rămâne în urmă, pe dinafară.

Se întâmplă cândva în iarna din clasa a şasea, la ora de matematică. Domnişoara Grotowski, profesoara noastră tinerică, scrie o ecuaţie pe tablă. În spatele ei, în băncile de lemn, elevii îi urmăresc calculele, moţăie sau îşi trag şuturi pe la spate. O zi cenuşie de iarnă în Michigan. Iarba de afară avea culoarea cositorului. Deasupra capetelor, lămpile de neon încearcă să împrăştie întunecimea anotimpului. O poză a marelui matematician Ramanujan (despre care noi, fetele, am crezut la început că este iubitul străin al domnişoarei Grotowski) atârnă pe perete. Aerul e îmbâcsit, aşa de îmbâcsit cum numai aerul din şcoală poate fi.

Şi în spatele profesoarei noastre, stând în bănci, zburăm în timp. Treizeci de copii în şase rânduri ordonate, purtaţi înainte cu o viteză pe care nu o percepem. În timp ce domnişoara Grotowski mâzgăleşte ecuaţii pe tablă, colegii mei de clasă încep să se schimbe. Coapsele lui Jane Blunt, de exemplu, par să se alungească puţin în fiecare săptămână. Bluza i se umflă în faţă. Apoi într-o zi Beverly Maas, care stă lângă mine, ridică braţul şi văd ceva întunecat pe sub mânecă: un petic de păr maroniu deschis. Când a apărut? Ieri? Alaltăieri?

Pe parcursul anului ecuaţiile devin din ce în ce mai lungi şi mai complicate şi poate e din cauza tuturor acestor nume, a tablei înmulţirii. Învăţăm să cuantificăm sume mari, dar, conform noii matematici, corpurile ajung la răspunsuri neaşteptate. Vocea lui Peter Quail e cu două octave mai jos decât luna trecută şi el nu observă nimic. De ce? Zboară prea repede. Băieţii încep să aibă puf de piersică pe buza superioară. Pe frunţi şi pe nasuri apar coşuri. Cel mai spectaculos însă e cum fetele devin femei. Nu mental şi nici emoţional, ci fizic. Natura îşi face pregătirile. Termenele limită cuprinse în codul speciei sunt atinse.

Numai Calliope, în rândul al doilea, stă nemişcată, cu banca oarecum înţepenită, aşa că ea este singura care percepe adevărata dimensiune a

metamorfozei din jur. În timp ce lucrează la demonstraţia problemelor, e conştientă de poşeta Triciei Lamb, care stă pe jos, lângă ea, şi de tamponul pe care

I-a zărit înăuntru în acea dimineaţăşi care se foloseşte… cum anume?… şi pe cine poate să întrebe? încă drăguţă, Calliope se trezeşte curând cea mai scundă fată din clasă. Lasă guma să-i cadă. Niciun băiat nu i-o aduce înapoi. La spectacolul de Crăciun nu mai e distribuită în rolul Mariei, ca în anii trecuţi, ci într-unul de spiriduş… Dar mai există speranţă, nu-i aşa?… pentru că băncile zboară zi de zi. Dispuşi în escadronul lor, elevii se îngrămădesc şi trec hohotind prin timp, iar într-o după-amiază Callie ridică privirea de pe hârtia mânjită cu cerneală şi vede că s-a făcut primăvară, că florile înmuguresc, forsiţia înfloreşte, ulmii înverzesc; în pauză fetele şi băieţii se ţin de mână, uneori se sărută pe după copaci şi Calliope se simte înşelată, escrocată.

— Mă mai ţii minte? îi spune ea naturii. Aştept. Sunt încă aici.

Ca şi Desdemona. În aprilie 1972 cererea de a se reuni cu soţul ei în rai încă trecea printr-o vastă birocraţie celestă. Deşi Desdemona fusese perfect sănătoasă atunci când se băgase în pat, săptămânile, lunile şi, în cele din urmă, anii de inactivitate, combinaţi cu propria ei voinţă remarcabilă de a se autodistruge, îi aduseră recompensa unui pomelnic de afecţiuni. În anii în care a fost ţintuită la pat, Desdemona a avut lichid în plămâni; lumbago; bursită; o criză de eclampsie care s-a manifestat cu jumătate de secol mai târziu decât era normal din punct de vedere etiologic şi apoi a dispărut în chip la fel de misterios, spre regretul Desdemonei; un caz grav de Zona Zoster, care i-a făcut coastele şi spatele de culoarea şi textura căpşunelor coapte şi care o înţepau ca nişte ghimpi; nouăsprezece răceli; o săptămână de pneumonie „ambulantă” pur figurativă; ulcer;

cataracte psihosomatice, care îi înceţoşau privirea la aniversările morţii soţului ei şi pe care şi le înlătura singură prin plâns; şi o contractură Dupuytren, în care fascia palmară inflamată îi încovoiase dureros înspre palmă degetul mare şi încă trei degete, lăsând ridicat doar degetul mijlociu, într-un gest obscen.

Un doctor o înscrise pe Desdemona într-un studiu despre longevitate. Scria un articol pentru o revistă medicală despre „Dieta Mediteraneană". În acest scop, o asalta pe Desdemona cu întrebări despre tradiţia culinară a ţării sale natale. Cât iaurt consumase în copilărie? Cât ulei de măsline? Usturoi?

Ea îi răspunse la fiecare dintre întrebări, pentru că avea impresia că asta indica faptul că era, în sfârşit, ceva în neregulă cu ea, ceva organic, şi pentru că nu rata nicio ocazie să colinde prin ţinutul copilăriei sale. Pe doctor îl chema Müller. German prin naştere, se lepăda de rasa sa atunci când venea vorba de mâncare. Cu vinovăţie postbelică, condamna bratvurştul, *sauerbraten* şi Königsberger Klopse ca pe nişte mâncăruri vecine cu otrava. Erau Hitlerul alimentelor. În schimb, considera propria noastră dietă grecească – vinetele plutind în sos de roşii, sosurile de castraveţi şi pasta de peşte cu ouă, pilaful, stafidele şi smochinele – ca având putere de vindecare, ca nişte medicamente miraculoase, dătătoare de viaţă, ce curăţau arterele şi netezeau pielea. Şi ce spusese doctorul Müller părea să fie adevărat: deşi avea numai patruzeci şi doi de ani, faţa îi era scofâlcită, împovărată de guşă, iar părul alb i se zburlea în părţile laterale ale capului, în timp ce tatăl meu, la patruzeci şi opt de ani, lăsând la o parte cearcănele, era posesorul unui ten măsliniu fără riduri şi al unui păr des, lucios şi negru. Nu degeaba îi spuneau ei Formula Grecească. Era ceva în mâncarea noastră. Un adevărat izvor al tinereţii în *dolmadele*[84] noastre şi în *taramasalata*

şi chiar în baclavale, care nu săvârşeau păcatul de a conţine zahăr rafinat, ci aveau numai miere. Doctorul Müller ne arătă nişte tabele pe care le făcuse, cu numele şi datele de naştere ale unor italieni, greci şi bulgari ce trăiau în oraşul Detroit, şi o văzurăm pe propria noastră concurentă – Desdemona Stephanides, în vârstă de nouăzeci şi unu de ani – cu şanse bune în mijlocul celorlalţi. Plasată lângă polonezi ucişi de *kielbasa*[85] sau belgieni răpuşi de *pommes frites* sau lângă anglo-saxoni anihilaţi de budinci şi spanioli condamnaţi de *chorizo*[86], linia noastră grecească punctată o ţinea tot înainte acolo unde a lor se pierdea într-o încolăcire de traiectorii descendente. Cine ştie? Ca popor, în ultimele câteva milenii nu avuseserăm nimic cu care să ne mândrim. Aşa că a fost probabil de înţeles de ce, în timpul vizitelor la domiciliu ale doctorului Müller, am evitat să pomenim de anomalia îngrijorătoare a infarcturilor multiple suferite de Lefty. Nu voiam să deformăm graficul cu date noi, aşa că n-am pomenit nici că Desdemona avea şaptezeci şi unu de ani, nu nouăzeci şi unu, şi că avea permanent tendinţa să-l confunde pe şapte cu nouă. N-am pomenit de mătuşile ei, Thalia şi Victoria, care muriseră amândouă de cancer la sân când erau tinere, şi n-am spus nimic de tensiunea mare care suprasolicita venele de sub exteriorul neted, tineresc, al lui Milton. N-am putut. Nu voiam să pierdem în favoarea italienilor sau a acelui bulgar. Iar doctorul Müller, absorbit în studiul lui, n-a observat raftul de oferte funerare de lângă patul Desdemonei, fotografia soţului mort de lângă fotografia cu mormântul său, calabalâcul bogat al unei văduve abandonate pe pământ. Nici pe departe membra unui grup de nemuritori de pe muntele Olimp. Pur şi simplu ultima membră rămasă în viaţă.

Între timp, tensiunile între mine şi mama mea creşteau.

— Nu *râde*!

— Iartă-mă, puiule. Dar pur şi simplu n-ai nimic care să… să…

— Mama!

— …să-l ţină!

Un ţipăt isteric. Picioruşe de doisprezece ani alergând în sus pe scări în timp ce Tessie striga:

— Ia nu mai face atâta circ, Callie. Dacă vrei tu, cumpărăm un sutien.

Sus, în camera mea, după ce am încuiat uşa, mi-am scos cămaşa în faţa oglinzii şi am văzut… că mama avea dreptate. Nimic! Nu era nimic acolo care ar fi putut să ţină ceva. Aşa că am izbucnit în lacrimi de frustrare şi de ciudă.

În seara aceea, când am coborât în cele din urmă la masă, m-am răzbunat şi eu cum puteam.

— Ce-i cu tine? Nu ţi-e foame?

— Vreau mâncare normală.

— Cum adică mâncare normală?

— Mâncare americană.

— Trebuie să gătesc ce-i place lui *yia yia*.

— Şi cum rămâne cu ce-mi place mie?

— Îţi place *spanakopita*. Ţi-a plăcut întotdeauna *spana-kopita*.

— Uite, nu-mi mai place.

— Bine atunci. Nu mânca. N-ai decât să mori de foame. Dacă nu-ţi place ce primeşti de la noi, poţi să stai la masă şi să ne priveşti cât mâncăm.

Confruntată cu dovezile oglinzii, ridiculizată de propria mea mamă, înconjurată de colege de clasă care se dezvoltau, ajunsesem la o concluzie înfricoşătoare. Începusem să cred că Dieta Mediteraneană, care o ţinea în viaţă pe bunica mea împotriva voinţei ei, îmi întârzia şi mie, în mod sinistru, maturitatea. Era clar ca lumina zilei că uleiul de măsline, pe care Tessie îl presăra pe orice, era înzestrat cu o putere misterioasă de a opri ceasul corpului, în timp ce mintea, etanşă la uleiul de gătit, continua să funcţioneze. De aceea Desdemona simţea disperarea şi oboseala unei persoane de nouăzeci de ani şi, în acelaşi timp,

avea arterele unei persoane de cincizeci. Se putea oare ca acizii graşi omega-3 şi cele trei-legume-la-o-masă pe care le consumam să fie responsabile pentru întârzierea maturităţii mele sexuale? Oare iaurtul de la micul dejun îmi blocase dezvoltarea sânilor? Tot ce se poate.

— Care-i baiul, Cal? întrebă Milton, care citea ziarul de seară în timp ce mânca. Nu vrei să trăieşti o sută de ani?

— Nu, dacă trebuie să mănânc încontinuu chestiile astea. Dar acum Tessie ajunse cea înlăcrimată. Tessie, care de aproape doi ani îngrijea o bătrână ce nu voia să se dea jos din pat. Tessie, care avea un soţ îndrăgostit mai tare de crenvurşti decât de ea. Tessie, care monitoriza în taină activitatea intestinală a copiilor ei şi care, bineînţeles, ştia foarte bine că mâncarea americană, plină de grăsimi, le putea tulbura digestia.

— Tu nu faci cumpărături, spuse ea cu lacrimi în ochi. Tu nu vezi ce văd eu. Când ai fost ultima oară într-o farmacie, domnişorică Mâncare Normală? Ştii cu ce sunt pline rafturile? Cu laxative! De câte ori mă duc la farmacie, persoana din faţa mea cumpără Ex-Lax. Şi nu o cutie. Le cumpără cu toptanu.

— Ăia sunt bătrâni.

— Nu-s numai bătrâni. Văd şi mame tinere care le cumpără. Văd şi adolescenţi. Vrei să ştii adevărul? Toată ţara asta nu poate să facă treabă mare!

— Oo, acum chiar că vreau să mănânc!

— Callie, treaba asta are vreo legătură cu sutienul? Pentru că dacă are, ţi-am spus…

— Mă-maaa!

Dar era prea târziu.

— Ce sutien? întrebă Capitolul Unsprezece. Şi apoi, zâmbind:

— Marele Lac Sărat are impresia că-i trebuie sutien?

— Gura!

— Aa! Cred că mi s-au murdărit ochelarii. Stai să-i curăţ. Oo, aşa e mult mai bine. Ia să ne uităm acum…

— *Gura I*

— Nu, n-aş spune că Marele Lac Sărat a trecut prin vreo transformare geologică…

— Lasă că a trecut faţa ta, bubosule!

— E la fel de plat ca întotdeauna. Perfect pentru o pistă de ciclism.

Dar apoi Milton strigă:

— Fir-ar să fie! amuţindu-ne pe amândoi. Am crezut că se săturase de ciorovăiala noastră.

— Să-l ia dracu' de judecător! Nu se uita la noi. Se holba la prima pagină a ziarului *The*

Detroit News. Se făcuse roşu la faţă şi apoi din cauza tensiunii mari de care nu pomenisem – aproape vânăt.

În acea dimineaţă, la Tribunalul Districtual al Statelor Unite judecătorul Roth concepuse o modalitate deşteaptă de a desegrega şcolile. Dacă nu erau destui elevi albi în Detroit care să se împrăştie, avea să-i ia din altă parte. Judecătorul Roth revendicase jurisdicţia asupra întregii „zone metropolitane". Jurisdicţia asupra oraşului Detroit şi a celor cincizeci şi trei de suburbii înconjurătoare. Inclusiv Grosse Pointe.

— Chiar când am reuşit să vă scoatem din infernul ăla, zbiera Milton, afurisitu ăsta de Roth vrea să vă trimită înapoi!

Wolvereta[87]

— Dacă aţi deschis radioul de-abia acum, sunteţi la sfârşitul unui meci extraordinar de hochei pe iarbă! Ultimele secunde ale ultimului meci din sezon, între cele două vechi rivale, BCDS Hornets şi Wolveretele de la B & I[88]. Scorul este strâns, 4 la 4! Angajament la mijlocul terenului şi… mingea e la Hornets! Chamberlain driblează cu crosa şi îi pasează în lateral lui O'Rourke.

O’Rourke fentează spre stânga, o ia la dreapta… trece de o Wolvereta, de alta… şi acum îi pasează lui Amigliato, de cealaltă parte a terenului! Becky Amigliato se apropie pe margine! mai sunt zece secunde, nouă secunde! în poartă la Wolverete este Stephanides şi… vai de mine, vai, nu o vede pe Amigliato, care se apropie! Ce naiba?… Se uită la o frunză, oameni buni! Callie Stephanides admiră o spectaculoasă frunză de toamnă, roşie ca focul, dar ce moment şi-a găsit să o facă! Iată că vine Amigliato. Cinci secunde! Patru secunde! Asta este, prieteni, campionatul de juniori al echipelor şcolare îşi încheie sezonul acum dar staţi puţin… Stephanides aude paşii care se apropie. Acum ridică privirea… şi Amigliato trage o ghiulea! Uaaau, ca un glonte! Se simte, până aici sus, în cabină. Mingea se îndreaptă direct spre capul lui Stephanides! Dă drumul la frunză! Se uită la ea… se uită la ea… Doamne, n-aţi vrea să vedeţi asta, prieteni…

Oare e adevărat că exact înaintea morţii (lovit de mingea de la hochei pe iarbă sau din alte cauze) îţi trece toată viaţa pe dinaintea ochilor? Poate că nu întreaga viaţă, ci doar fragmente din ea. Când ghiuleaua lui Becky Amigliato se îndrepta spre faţa mea, în acea zi de toamnă, evenimentele din ultima jumătate de an mi-au pâlpâit prin conştiin-ţa-care-era-posibil-să-mi-fie-stinsă-curând.

Mai întâi Cadillac-ul nostru – pe atunci Fleetwoodul auriu – rulând în vara trecută pe aleea lungă dinspre Şcoala de Fete Baker & Inglis. Pe bancheta din spate, o tânără foarte nefericită de doisprezece ani – eu – vine sub constrângere la un interviu.

— Dar nu vreau să merg la o şcoală de fete! mă văicăresc eu. Prefer să merg cu autobuzul[89] .

Şi apoi o altă maşină care vine să mă ia în luna septembrie a aceluiaşi an, în prima zi a clasei a şaptea. Înainte mă dusesem pe jos la şcoala elementară Trombley, dar gimnaziul adusese cu el

o mulţime de schimbări: noua mea uniformă, de exemplu, cu emblema şcolii şi tartan. De asemenea: acest aranjament de transport – o maşină combi verde deschis condusă de o cucoană pe nume doamna Drexel. Părul ei e slinos şi îi cade. Deasupra buzei superioare, ca un exemplu al prefigurării pe care o să învăţ să o identific la orele de engleză din anul care vine, are o mustaţă.

Şi acum, câteva săptămâni mai târziu, sunt în maşina combi. Mă uit pe geam în timp ce din ţigara doamnei Drexel se desfăşoară un fir de fum. Ne îndreptăm spre inima cartierului Grosse Pointe. Trecem pe lângă alei lungi, care se termină într-o poartă, genul care în familia mea induce întotdeauna mirare şi veneraţie. Dar acum doamna Drexel o coteşte pe alei. (La capătul lor locuiesc noile mele colege de şcoală.) Trecem pe lângă tufe de lemn câinesc şi pe sub bolţi de gard viu şi ajungem la casele izolate de pe malul lacului, unde aşteaptă fete cu ghiozdanul în spate, stând drepte. Poartă aceeaşi uniformă ca şi mine, dar pe ele arată cumva altfel – mai îngrijit, mai la modă. Din când în când mai apare în tablou şi câte-o mamă bine coafată, tăind un trandafir din grădină. Şi apoi e cu două luni mai târziu, aproape de sfârşitul semestrului de toamnă, şi maşina combi urcă dealul către şcoala mea, care nu mai e atât de nouă. Maşina e plină de fete. Doamna Drexel îşi aprinde încă o ţigară. Trage lângă bordură şi se pregăteşte să arunce un blestem asupra noastră.

Clătinând din cap la vederea priveliştii – campusul verde, deluros, lacul din depărtare –, ne spune:

— Fetelor, aţi face bine să vă bucuraţi cât mai puteţi.

Partea cea mai bună din viaţă e când eşti tânăr.

(La doisprezece ani am urât-o când a spus asta. Nu-mi puteam imagina un lucru mai cumplit pe care să i-l spui unui copil. Dar poate şi pentru că, din cauza anumitor schimbări care începuseră în

acel an, aveam bănuiala că perioada fericită a copilăriei mele se apropia de sfârşit.)

Ce mi-am mai amintit când mingea de hochei se apropia? Cam tot ce putea simboliza o minge de hochei pe iarbă. Hocheiul pe iarbă, acel joc din Noua Anglie moştenit de la *vechea* Anglie, ca toate celelalte lucruri din şcoala noastră. Clădirea şi culoarele ei lungi, cu ecou, mirosind a biserică, ferestrele plumbuite, întunecimea gotică. Manualele bej de latină. Ceaiurile de după-amiază. Reverenţele echipei noastre de tenis. Stofele corpului profesoral şi programa şcolară însăşi, care începea, elenic, byronian, cu Homer şi apoi sărea direct la Chaucer, continuând cu Shakespeare, Donne, Swift, Wordsworth, Dickens, Tennyson şi E.M. Forster. Faceţi legăturile.

Domnişoara Baker şi domnişoara Inglis fondaseră şcoala în 1911, „spre a educa fetele în ştiinţele exacte şi umaniste, pentru a sădi în ele dragostea pentru învăţătură, comportamentul discret, amabilitatea, graţia şi, mai presus de orice, interesul pentru îndatoririle civice", ca să citez din carta şcolii. Cele două femei locuiseră împreună undeva la marginea campusului, în „Căsuţă", o colibă acoperită cu şindrilă care în mitologia şcolii ocupa un loc comparabil cu cabana lui Lincoln în legenda întemeietoare naţională. Elevele de clasa a cincea o vizitau în fiecare primăvară. În şir indian, treceau pe lângă cele două dormitoare cu paturi pentru o singură persoană (care, poate, le induceau în eroare), pe lângă birourile fondatoarelor, unde încă mai erau stilouri şi bomboane, şi pe lângă gramofonul la care cele două ascultau marşuri de Sousa[90]. Fantomele domnişoarelor Baker şi Inglis bântuiau şcoala printre busturile şi portretele adevărate. O statuie din curtea şcolii le înfăţişa pe educatoarele cu ochelari într-o dispoziţie capricioasă, primăvăratică, domnişoara Baker gesticulând cu un gest de papă, ca pentru a binecuvânta aerul, în timp ce domnişoara Inglis

(mereu în planul al doilea) se întorcea să vadă ce îi arăta colega ei. Pălăria cu borurile lăsate a domnişoarei Inglis îi ascundea trăsăturile şterse. În singura notă avangardistă a lucrării, din capul domnişoarei Baker se întindea o sârmă groasă, la capătul căreia plutea obiectul admiraţiei sale: un colibri.

…Toate acestea mi-au fost sugerate de mingea de hochei care se apropia, învârtindu-se. Dar mai era ceva, ceva mult mai personal, care explica de ce eram eu ţinta acesteia. Ce căuta Calliope pe postul de portar? De ce era împovărată cu mască şi apărătoare? De ce urla antrenoarea Stork la ea să apere lovitura?

Ca să răspund simplu: nu eram prea bună la sport. Softball, baschet, tenis, eram un dezastru la toate. La hocheiul pe iarbă era şi mai rău. Nu mă puteam obişnui cu beţigaşele alea ciudate şi cu strategiile nebuloase, europene. În criză de jucători, antrenoarea Stork mă punea portar şi spera să meargă. Rareori se întâmpla. Dovedind lipsa spiritului de echipă, unele dintre Wolverete susţineau că n-aveam nicio abilitate de coordonare. O fi oare acuzaţia asta fondată? O fi vreo legătură între slujba mea actuală de funcţionar şi lipsa de înzestrare fizică? N-am de gând să răspund la întrebările astea. Dar am să spun în apărarea mea că niciuna dintre colegele mele de echipă mai atletice nu locuise vreodată într-un corp atât de problematic. Nu aveau, ca mine, două testicule pitulate ilegal în canalele inghinale. Necunoscute mie, acele anarhiste îşi stabiliseră domiciliul la mine în abdomen şi erau chiar conectate la utilităţi. Dacă îmi încrucişam picioarele greşit sau dacă mă mişcam prea repede, un spasm îmi săgeta zona inghinală. Pe terenul de hochei mă încovoiam adesea, cu ochii plini de lacrimi, în timp ce antrenoarea Stork mă lovea în fund.

— E doar o *crampă*, Stephanides! Aleargă şi-ţi trece.

(Şi acum, sărind ca să apăr ghiuleaua, mă străfulgera exact o astfel de durere. Măruntaiele mi se răsuciră, erupând cu o durere ca o curgere de lavă. M-am aplecat înainte.

Împiedicându-mă de crosa mea de portar. Şi apoi m-am rostogolit, am căzut…)

Dar mai am încă timp să consemnez şi alte câteva schimbări fizice. La începutul clasei a şaptea mi-am pus aparat dentar, un set complet. Benzi de cauciuc îmi prindeau acum maxilarul superior de maxilarul inferior. Fălcile îmi erau elastice, ca ale păpuşii unui ventriloc. În fiecare noapte, înainte să mă culc, îmi puneam conştiincioasă instalaţia aceea medievală pe cap. Dar în întuneric, în vreme ce dinţii mei erau constrânşi lent să se îndrepte, restul feţei mele începuse să cedeze unei predispoziţii mai puternice, una genetică, spre diformitate. Ca să-l parafrazez pe Nietzsche: sunt două tipuri de greci – apollinicul şi dionisiacul. Eu mă născusem apollinic, o fetiţă solară cu chipul înconjurat de bucle. Dar, cum mă apropiam de treisprezece ani, un element dionisiac se furişa peste trăsăturile mele. Nasul meu, la început delicat, apoi nu chiar delicat, începu să se arcuiască. Sprâncenele, din ce în ce mai dese, se arcuiră şi ele. Ceva sinistru, viclean, „satiric” la propriu, îmi pătrunse în expresie.

Prin urmare, ultimul lucru pe care mingea de hochei (acum apropiindu-se, sătulă să mai îndure expunerea), ultimul lucru pe care mingea de hochei îl simboliza era Timpul însuşi, imposibilitatea de a-l opri, felul în care suntem prizonierii corpurilor noastre, care, la rândul lor, sunt prizonierii Timpului.

Mingea de hochei se năpustea înainte ca o rachetă. Mă lovi în laterala măştii de portar, de unde ricoşa în centrul plasei. Am pierdut. Hornets erau în al nouălea cer.

Plină de ruşine, ca de obicei, m-am întors în sala de gimnastică. Cu masca în mână, am ieşit din groapa ca un amfiteatru în aer liber în care era terenul de hochei. M-am îndreptat cu paşi mărunţi pe aleea pietruită, înapoi spre şcoală. În depărtare, la poalele dealului şi dincolo de drum, era lacul St. Clair, pe care bunicul meu, Jimmy Zizmo, îşi înscenase moartea. Lacul încă mai îngheţa pe timpul iernii, dar contrabandiştii nu mai treceau peste el cu maşina. Lacul St. Clair îşi pierduse fascinaţia sinistră şi, ca tot restul, devenise suburban. Cargoboturile încă mai navigau pe canal, dar acum vedeai mai ales nave de agrement: Chris-Craft.

Santana, Flying Dutchman, 470[91]. În zilele însorite lacul reuşea încă să fie albastru. Totuşi în cea mai mare parte a timpului era de culoarea supei reci de mazăre.

Dar eu nu mă gândeam la nimic din toate astea. Îmi măsurăm paşii, încercând să merg cât se putea de încet. Mă uitam la uşile sălii de gimnastică, precaută şi neliniştită.

Abia acum, după ce se terminase pentru toţi ceilalţi, începea meciul pentru mine. În timp ce coechipierele mele îşi trăgeau sufletul, eu mă îmbărbătam. Trebuia să acţionez cu graţie, cu sincronizare promptă, atletică. Trebuia să strig de pe marginea fiinţei mele:

— Curaj, Stephanides!

Trebuia să fiu antrenor, jucător-vedetă şi majoretă în acelaşi timp.

Căci, în ciuda orgiei dionisiace care se dezlănţuise în corpul meu (în dinţii care-mi pulsau, în dezmăţul sălbatic al nasului), nu totul la mine se schimbase. La un an şi jumătate de când Carol Horning venise la şcoală cu sâni nou-nouţi, eu încă nu aveam deloc. Sutienul pe care îl obţinusem, după multe insistenţe, de la Tessie era neclintit; ca fizica avansată, avea doar valoare teoretică. Sâni ioc. Ciclu de asemenea. Aşteptasem toată clasa a

şasea şi apoi în vara de după. Acum eram în clasa a şaptea şi încă aşteptam. Existau semne promiţătoare. Din când în când mă dureau sfârcurile. Atingându-le cu delicateţe, simţeam un fel de pietricică sub pielea moale, rozalie. Întotdeauna îmi închipuiam că ăsta era începutul a ceva. Dar umflătura şi durerea dispăreau iar şi iar şi nu se alegea nimic din ele.

Prin urmare, dintre toate lucrurile cu care a trebuit să mă obişnuiesc la noua mea şcoală, cel mai dificil a fost cu vestiarul. Chiar şi acum, când sezonul se sfârşise, antrenoarea Stork stătea lângă uşă, lătrând:

— Bine, doamnelor, acum la duş! Haideţi, fuguţa! Văzu că mă apropii şi reuşi să schiţeze un zâmbet.

— Ţi-ai dat silinţa, spuse ea, înmânându-mi un prosop. Ierarhii există peste tot, dar mai ales în vestiare. Senzaţia de mlaştină şi nuditatea aduc înapoi condiţiile originare, îngăduiti-mi să realizez o taxonomie rapidă a vestiarului nostru. În imediata apropiere a duşurilor erau Brăţările cu talismane. Trecând pe acolo, priveam pe coridorul plin de abur şi le vedeam făcându-şi mişcările lor serioase, de femei. O Brăţară cu Talismane se apleca în faţă, înfăşurându-şi un prosop pe părul ud. Se ridică brusc, apoi şi-l învârti în formă de turban. Alături de ea, o altă Brăţară privea în gol cu nişte ochi albaştri şi pustii în timp ce se ungea cu cremă. Altă Brăţară duse o sticlă cu apă la gură, etalându-şi coloana prelungă a gâtului. Pentru că nu voiam să mă zgâiesc, m-am uitat în altă parte, dar auzeam în continuare zgomotul pe care-l făceau când se îmbrăcau. Peste şuieratul duşului şi plescăitul picioarelor pe gresie, la urechile mele ajungea un clinchet ascuţit, subţire, un sunet care semăna cu bătaia în paharele de şampanie înainte de un discurs. Ce era? N-aţi ghicit? La încheieturile subţiri ale acestor fete, talismanele lor mititele de argint se loveau unele de altele. Era

clinchetul unei rachete mici de tenis, care se lovea de nişte schiuri mititele, a turnurilor Eiffel miniaturale lovindu-se de balerine de un centimetru şi jumătate, înălţate pe poante. Era sunetul broscuţelor Tiffany şi al balenelor care cântau împreună; al căţeluşilor zornăind alături de pisicuţe, al focilor cu mingi pe bot lovind maimuţe cu acordeon, al feliilor de caşcaval izbite de mutre de clovni, al căpşunilor şi călimărilor cântând într-un glas, al inimioarelor de Sfântul Valentin, care atingeau clopotele de la gâtul vacilor elveţiene. În mijlocul acestei armonii delicate, o fată îşi întindea încheietura spre prietenele ei, ca o doamnă care recomandă un parfum. Tatăl ei tocmai se întorsese dintr-o călătorie de afaceri, aducându-i acest ultim cadou.

Brăţările cu Talismane: ele erau conducătoarele noii mele şcoli. Fuseseră la Baker & Inglis de la grădiniţă! De la creşă! Locuiau lângă lac şi, ca toţi locuitorii din Grosse Pointe, crescuseră cu impresia că lacul nostru deloc adânc nu era câtuşi de puţin un lac, ci oceanul însuşi. Oceanul Atlantic. Da, asta era dorinţa secretă a Brăţărilor cu Talismane şi a părinţilor lor: să nu fie din Vestul Mijlociu, ci locuitori ai Coastei de Est, iar asta să transpară în îmbrăcămintea şi în accentul lor, să-şi petreacă verile în Martha's Vineyard, să spună „la noi în Est" în loc de „în Est", ca şi cum timpul petrecut în Michigan ar reprezenta doar o scurtă şedere departe de casă.

Ce pot să spun despre colegele mele bine crescute, cu nasul mic şi drepturi succesorale? Descendente ale unor industriaşi harnici şi economi (la mine în clasă erau două fete al căror nume de familie era acela a doi fabricanţi de maşini americani), arătau ele oare vreo aptitudine pentru matematică sau fizică? Dădeau ele oare dovadă de ingeniozitate mecanică? Sau de vreo dăruire pentru etica protestantă a muncii? într-un cuvânt: nu. Brăţările cu Talismane nu învăţau. Nu

ridicau niciodată mâna în clasă. Stăteau tolănite în ultimele rânduri şi se duceau acasă în fiecare zi cărându-şi caietul ca pe un obiect de recuzită. (Dar poate că Brăţările cu Talismane înţelegeau mai mult din viaţă decât mine. De la o vârstă fragedă, ele ştiau cât de puţin preţuiesc oamenii cărţile, aşa că nu-şi pierdeau vremea cu ele. În timp ce eu chiar şi acum continuu să cred că aceste semne negre făcute pe hârtia albă poartă cea mai adâncă semnificaţie, că dacă o ţin tot aşa cu scrisul, aş putea reuşi să prind curcubeul conştiinţei într-un borcan. Singura moştenire pe care-o am este această poveste şi, fără prudenţa unui alb protestant anglo-saxon tipic, eu dau iama în capital, cheltuindu-l în întregime…)

În clasa a şaptea, în timp ce treceam pe lângă dulapurile lor, nu eram conştientă de toate acestea. Privesc acum în urmă (aşa cum m-a îndemnat doctorul Luce să fac) ca să-mi dau seama exact ce simţea Calliope la doisprezece ani privindu-le pe Brăţările cu Talismane cum se dezbracă în lumina plină de aburi. Simţea oare vreun fior de excitare? îi reacţiona carnea sub apărători? încerc să-mi amintesc, dar la mine nu ajunge decât un ghem de sentimente: invidie, în mod sigur, dar şi dispreţ. Inferioritate şi superioritate în acelaşi timp. Dar mai presus de toate era panica.

În faţa mea, fetele intrau şi ieşeau din duş. Străfulgerările trupurilor goale erau ca nişte ţipete dezlănţuite. Cu aproximativ un an înainte, aceleaşi fete fuseseră figurine de porţelan şi-şi vârau picioruşele cu grijă în bazinul cu dezinfectant de la piscina publică. Acum erau nişte creaturi măreţe. Mişcându-mă prin aerul umed, mă simţeam ca un scufundător. Mă arătam şi eu, păşind cu picioarele mele grele, cu apărători, şi căscând gura prin masca de portar la fantastica viaţă subacvatică din jurul meu. Vedeam anemone răsărind dintre picioarele colegelor mele de clasă. Erau de toate culorile: negre, maronii, galben electric, roşu

aprins. Mai sus, sânii li se bombau ca nişte meduze, pulsând încet, cu rozul înţepător în vârf. Totul vălurea în curent, hrănindu-se cu plancton microscopic, crescând cu fiecare minut. Fetele timide, durdulii, erau ca leii de mare stând la pândă în adâncuri.

Suprafaţa mării e o oglindă: reflectă regnuri divergente. Deasupra stau creaturile aerului; dedesubt cele ale apei. O singură planetă conţinând două lumi. Colegele mele de clasă erau la fel de puţin mirate de trăsăturile lor extravagante ca o ştiucă de solzii săi. Păreau să fie o specie diferită. Era de parcă aveau glande odorifere sau marsupiu, de parcă erau adaptate pentru fecunditate, pentru procrearea în sălbăticie, lucruri care n-aveau nimic în comun cu mine, cea slăbănoagă, cea spână, cea domesticită. Mă grăbeam pe lângă ele cătrănită, cu urechile ţiuindu-mi de gălăgia de acolo.

Dincolo de Brăţările cu Talismane treceam în zona următoare, a Acelor de Kilt. Cea mai populată încrengătură din vestiarul nostru, Acele de Kilt ocupau trei şiruri de dulapuri. Uite-le acolo, grase şi slabe, palide şi pistruiate, punându-şi ciorapii cu stângăcie sau trăgându-şi în sus lenjeria care le stătea prost. Erau exact ca instrumentele care ne fixau pliurile fustelor scoţiene: neînsemnate, mohorâte, dar utile în felul lor. Nu-mi amintesc numele nici uneia dintre ele.

Trecând de Brăţările cu Talismane şi printre Acele de Kilt, Calliope se duse, şchiopătând, şi mai adânc în vestiare. Acolo unde gresia de pe jos era crăpată şi tencuiala era îngălbenită, sub neoanele care pâlpâiau, aproape de ţâşnitoarea cu bucata de gumă preistorică în grătarul de scurgere, acolo m-am grăbit eu, acolo unde îmi era locul, în nişa mea din habitatul local.

Nu eram singura din acel an a cărei situaţie se schimbase. Spectrul navetei şcolare cu autobuzul îi făcuse şi pe alţi părinţi să înceapă să caute şcoli private. Baker & Inglis, care avea active

impresionante, dar fonduri reduse, n-avea nimic împotrivă să accepte mai multe înscrieri. Aşa că în toamna anului 1972 veniserăm noi (aburul de la duş se subţiază într-atât cât să-mi pot vedea clar vechile prietene): Reetika Churaswami, cu imenşii ei ochi gălbui şi talia de rândunică, şi Joanne Maria Barbara Peracchio, cu piciorul ei diform corectat şi (trebuie să recunoaştem) apartenenţa la John Birch Society[92], Norma Abdow, al cărei tată plecase în hagialâc şi nu se mai întorsese, Tina Kubek, care era cehoaică prin origine, şi Linda Ramirez, jumătate spanioloaică, jumătate filipineză, care stătea nemişcată, aşteptând să i se dezaburească ochelarii. Fete „etnice", aşa ni se spunea, dar cine nu era, la o adică? Nu erau şi Brăţările cu Talismane la fel de etnice în cele mai mici detalii? Nu erau la fel de pline de ritualuri şi mâncăruri ciudate? De frazeologie tribală? spuneau „hidos" în loc de respingător şi „aiurea" în loc de ciudat. Mâncau nişte sandvişuri mititele, fără crustă, din pâine albă – sandvişuri cu castraveţi, cu maioneză şi ceva pe nume „măcriş". Până să mergem la Baker & Inglis, eu şi prietenele mele ne simţiserăm întotdeauna complet americance. Dar acum nasurile pe sus ale Brăţărilor sugerau că mai exista o Americă, în care nu aveam să fim acceptate niciodată. Dintr-odată America nu mai era legată de hamburgeri şi de ondulatoare. Era legată de *Mayflower* şi de Plymouth Rock[93]. Era legată de ceva ce se întâmplase timp de două minute acum patru sute de ani, în loc de tot ce se întâmplase de atunci încoace. În loc de tot ce se întâmpla acum!

Ajunge să spun că în clasa a şaptea Calliope s-a trezit aliniată alături de nou-venitele din acel an – au primit-o în rândul lor, au educat-o şi au devenit prietenele ei. În timp ce-mi deschideam dulapul, prietenele mele n-au spus nimic despre proasta mea prestaţie ca portar. În schimb, Reetika trecu amabilă la subiectul unui test la matematică pe

care aveam să-l dăm în curând. Joanne Maria Barbara Peracchio îşi scoase uşor o jambieră. Intervenţia chirurgicală pentru corectarea piciorului îi lăsase glezna subţire ca o coadă de mătură. Când i-o vedeam, întotdeauna mă simţeam mai bine în pielea mea. Norma Abdow îşi deschise dulapul, se uită înăuntru şi ţipă:

— Groaznic!

M-am oprit în timp ce-mi desfăceam şireturile de la apărători. De-o parte şi de alta a mea, cu mişcări rapide, tremurânde, prietenele mele şi-au dat jos hainele. S-au înfăşurat în prosoape.

— Fetelor, spuse Linda Ramirez. Pot să împrumut nişte şampon?

— Numai dacă o să mă serveşti mâine la masă.

— Nici gând!

— Atunci nu primeşti şampon.

— Bine, bine.

— Bine, ce?

— Bine, Alteţă.

Le-am aşteptat să plece şi apoi m-am dezbrăcat şi eu. Mai întâi mi-am dat jos şosetele trei sferturi. Mi-am vârât mâinile sub tunica de portar şi mi-am dat jos şortul. După ce mi-am legat un prosop de baie în jurul brâului, am descheiat nasturii curelelor de la umeri ale tunicii şi mi-am tras tunica peste cap. Aşa că rămăsesem cu prosopul şi tricoul. Acum venea partea mai complicată. Sutienul pe care îl aveam era mărimea 30 AA. Avea un bobocel de trandafir între cupe şi o etichetă pe care scria „Young Miss by Olga”. (Tessie mă îmboldise să-mi iau un sutien pentru sport, de modă veche, dar eu voiam ceva care să semene cu ce aveau prietenele mele şi, dacă se putea, cu burete.) Mi-am încheiat acest obiect vestimentar în jurul brâului, cu găicile în faţă, şi apoi l-am rotit la locul lui. În acel moment mi-am tras mai întâi o mână, apoi alta, înăuntrul jerseului, până când acesta a ajuns să-mi atârne pe umeri ca o mantie. Lucrând acum în interior, mi-am tras

sutienul în sus pe bust până când am putut să-mi bag braţele prin bretele. După ce am reuşit asta, mi-am pus kiltul pe sub prosop, mi-am scos jerseul, mi-am pus şi bluza şi am aruncat prosopul. N-am fost dezbrăcată nicio secundă.

Singurul martor al înşelătoriei mele era mascota şcolii. Pe peretele din spatele meu, un drapel decolorat proclama: „Campioanele statului la hochei pe iarbă în 1955". Sub el, în postura ei obişnuită de indiferenţă, era Wolvereta B & I. Cu ochii de mărgele, cu dinţii ascuţiţi şi botul ţuguiat, stătea sprijinită de crosă, ţinând piciorul drept încrucişat peste glezna stângă. Avea o tunică albastră şi o eşarfă roşie. Între urechile blănoase purta o fundă roşie. Era greu de spus dacă zâmbea sau mârâia. Wolvereta noastră avea ceva din tenacitatea buldogului de la Yale, dar avea şi eleganţă. Wolvereta nu juca numai ca să câştige. Juca şi ca să-şi menţină silueta.

La ţâşnitoarea din apropiere am pus un deget peste gaură, făcând ca jetul de apă să se înalţe sus, în aer. Mi-am băgat capul în şuvoi. Antrenoarea Stork ne controla întotdeauna părul înainte să ne lase să plecăm, ca să se asigure că e ud.

În anul în care am fost trimisă pachet la şcoala privată, Capitolul Unsprezece a plecat la colegiu. Deşi era ferit de braţul lung al judecătorului Roth, alte braţe se întindeau să-l apuce. În anul precedent, într-o zi fierbinte din iulie, pe când treceam pe holul nostru de la etaj, am auzit un glas ciudat venind din camera Capitolului Unsprezece. Era un glas de bărbat, care citea numere şi date.

— Patru februarie, spunea vocea, treizeci şi doi. Cinci februarietrei sute douăzeci şi unu. Şase februarie…

Uşa-armonică nu avea zăvorul pus, aşa că am aruncat o privire înăuntru.

Fratele meu stătea la el în pat, înfăşurat într-o pătură de lână veche pe care i-o croşetase Tessie. Capul îi atârna într-o parte a patului – cu ochii

sticloşi –, iar picioarele albe de cealaltă. Amplificatorul stereo era pornit şi acul radioului sărea.

În acea primăvară Capitolul Unsprezece primise două scrisori: una de la Universitatea din Michigan, în care era informat că fusese acceptat, şi alta de la guvernul Statelor Unite, care îl anunţa că este apt pentru recrutare. De atunci fratele meu apolitic căpătase un interes neobişnuit pentru evenimentele curente. În fiecare seară urmărea ştirile împreună cu Milton, observând evoluţia acţiunilor militare şi acordând o atenţie deosebită discursurilor lui Henry Kissinger la conferinţa pentru pace de la Paris. „Puterea e cel mai mare afrodiziac", fusese replica faimoasă a lui Kissinger şi probabil că era adevărat, căci Capitolul Unsprezece era lipit de aparat în fiecare seară, urmărind maşinaţiunile diplomaţiei. În acelaşi timp, pe Milton îl mâna ciudata dorinţă a părinţilor – şi în special a taţilorde a-şi vedea copiii cum le repetă suferinţele.

— Ţi-ar putea face bine să-ţi satisfaci stagiul militar, spunea el.

La care Capitolul Unsprezece îi răspundea:

— O să plec în Canada.

— Ba n-o să pleci. Dacă îţi vine ordinul de încorporare, o să-ţi serveşti patria, aşa cum am făcut şi eu.

Şi apoi Tessie:

— Nu te teme. Totul o să se termine înainte să ajungă la tine.

Totuşi în vara anului 1972, pe când eu îl priveam pe fratele meu fascinat de numere, oficial războiul încă mai continua.

Bombardamentele de Crăciun ale lui Nixon încă aşteptau sezonul sărbătorilor. Kissinger încă mai făcea naveta între Paris şi Washington, ca să-şi menţină sex-appealul. De fapt, acordurile de pace de la Paris aveau să fie semnate în ianuarie, anul următor, şi ultimele trupe americane aveau să se

retragă din Vietnam în martie. Dar când eu mă uitam la trupul inert al fratelui meu, nimeni nu ştia încă asta. Eram conştientă doar de cât de ciudat era să fii bărbat. Societatea le discrimina pe femei, nu existau dubii în legătura cu asta. Dar cum rămânea cu discriminarea la expedierea în război? Care sex era considerat de fapt dispensabil? Am simţit pentru fratele meu o simpatie şi un sentiment protector pe care nu le mai simţisem niciodată înainte. Mă gândeam la Capitolul Unsprezece în uniformă militară, pitulându-se prin junglă. Mi-l imaginam rănit, întins pe o targă, şi am început să plâng. Vocea de la radio continuă:

— Douăzeci şi unu februarie – o sută patruzeci şi unu. Douăzeci şi doi februarie – şaptezeci şi patru. Douăzeci şi trei februarie – două sute şase.

Am aşteptat până pe 20 martie, ziua de naştere a Capitolului Unsprezece. Când vocea i-a anunţat numărul de recrutare – era două sute nouăzeci şi n-avea să meargă niciodată în război –, m-am năpustit la el în cameră. Capitolul Unsprezece a sărit din pat. Ne-am uitat unul la celălalt şi-l ucru nemaiauzit între noi – ne-am îmbrăţişat.

În toamna următoare fratele meu a plecat: nu în Canada, ci în Ann Arbor. Am rămas iarăşi singură, ca atunci când oul Capitolului Unsprezece plecase. Singură acasă, ca să consemnez furia crescândă a tatălui meu la ştirile de seară, frustrarea lui faţă de felul „imbecil” în care americanii purtau războiul (în ciuda napalmului) şi simpatia lui crescândă pentru preşedintele Nixon. Singură, ca să detectez sentimentul de inutilitate care începuse să o hărţuiască pe mama mea. Acum, când Capitolul Unsprezece plecase din casă şi eu crescusem, Tessie se trezi cu prea mult timp la dispoziţie. Începu să-şi umple zilele cu ore la Centrul Comunitar „Memorialul Războiului”. Învăţă să confecţioneze tot felul de obiecte, împletea suporturi pentru flori. Casa începu să ni se umple de proiectele ei meşteşugăreşti: coşuleţe pictate şi

draperii cu mărgele, prespapieuri cu tot felul de obiecte suspendate în ele, flori uscate, grăunţe şi boabe colorate. Se duse la magazinele de antichităţi şi atârnă pe perete o scândură veche de spălat rufe. Se apucă şi de yoga.

Combinaţia dintre dezgustul lui Milton pentru mişcarea anti război şi sentimentul de inutilitate al lui Tessie i-a făcut să înceapă să citească toată colecţia, de o sută cincisprezece volume, a setului de Cărţi Fundamentale. Unchiul Pete tot făcea reclamă la cărţile astea de ceva vreme, ca să nu mai pomenim faptul că le cita din plin ca să câştige puncte în dezbaterile de duminică. Şi acum, cu atâta învăţătură în aer – Capitolul Unsprezece avea să devină inginer, iar eu începeam primul an de latină cu domnişoara Silber, care purta ochelari de soare la ore –, Milton şi Tessie au hotărât că era vremea să-şi pună la punct educaţia. Cărţile Fundamentale au sosit în zece cutii, pe care era imprimat conţinutul. Aristotel, Platon şi Socrate întruna, Cicero, Marc Aureliu şi Vergiliu în alta. Aşezând cărţile în rafturile din perete de pe Middlesex, citeam numele, multe cunoscute (Shakespeare), altele nu (Boeţiu). Răsturnarea canoanelor nu era în vogă şi, pe deasupra, Cărţile Fundamentale începeau cu nume care nu sunau foarte diferit de al nostru (Tucidide), aşa că ne simţeam incluşi.

— Uite una bună, spuse Milton, ţinând în mână un Milton. Singurul lucru care l-a dezamăgit era că seria nu conţinea nicio carte de Ayn Rand. Totuşi în acea seară, după cină, Milton a început să-i citească lui Tessie cu voce tare.

Au luat-o cronologic, începând cu volumul întâi şi croindu-şi drum spre volumul o sută cincisprezece. În timp ce-mi făceam temele în bucătărie, auzeam vocea sonoră a lui Milton spunând ca la instrucţie:

— Socrate: „Par să existe două cauze pentru deteriorarea armoniei”.

Adeimantus: „Care sunt acestea?”

Socrate: „Bogăţia, spun eu, şi sărăcia”.

Şi când Platon s-a dovedit a fi greoi, Milton a venit cu propunerea să sară direct la Machiavelli. După câteva zile din acesta, Tessie îl ceru pe Thomas Hardy, dar, o oră mai târziu, Milton puse cartea jos, neimpresionat.

— Prea multe buruieni[94], se plânse el. Buruiană-ncoace, buruiană-ncolo.

Apoi au citit *Bătrânul şi marea* de Ernest Hemingway, care le-a plăcut, şi apoi au renunţat la tot proiectul.

Am adus în discuţie asaltul eşuat al părinţilor mei asupra Cărţilor Fundamentale dintr-un motiv foarte clar. În toţi anii mei de formare, setul a rămas pe rafturile bibliotecii noastre, greoi şi cu o înfăţişare regală în copertele lui aurite. Chiar şi pe atunci Cărţile Fundamentale îşi exercitau influenţa asupra mea, îndemnându-mă în tăcere să urmez cel mai nefolositor vis al omenirii, visul de a scrie o carte demnă să se adauge la numărul lor: a o sută şaisprezecea Carte Fundamentală, cu un alt nume grecesc, lung, pe copertă: Stephanides. Asta pe când eram tânără şi plină de vise măreţe. Acum am renunţat la orice speranţă de faimă durabilă sau de perfecţiune literară. Nu-mi mai pasă dacă scriu sau nu o carte importantă. Vreau doar să scriu una care, indiferent de neajunsurile ei, oferă o mărturie asupra vieţii mele imposibile.

Viaţă care, în timp ce aşezam cărţi pe raft, începea în sfârşit să se arate. Căci iat-o pe Calliope deschizând o altă cutie. Iat-o cum scoate numărul patruzeci şi cinci (Locke, Rousseau). Iat-o cum se întinde, fără să se ridice pe vârfuri, ca s-o pună pe raftul cel mai de sus. Şi iat-o pe Tessie ridicând privirea şi spunând:

— Cred că ai crescut, Cal.

Era puţin spus că am crescut. Începând din ianuarie, din clasa a şaptea, şi continuând până în augustul care a urmat, corpul meu, odinioară

îngheţat, a suferit o creştere bruscă de proporţii nefireşti, cu nişte consecinţe neprevăzute. Deşi acasă încă mai ţineam Dieta Mediteraneană, mâncarea de la şcoala mea cea nouă – plăcinte cu pui la cuptor, săratele, jeleu în formă de cub – i-a anulat efectul de fântână a tinereţii şi am început să cresc în toate modurile, în afară de unul. Creşteam cu viteza boabelor de fasole pe care le studiasem la biologie, învăţând despre fotosinteză, ţineam o tăviţă în întuneric şi una la lumină şi le măsurăm în fiecare zi cu rigla. Ca fasolea, corpul meu se întindea către marea lampă de creştere din cer, iar cazul meu era chiar mai interesant, pentru că eu creşteam şi pe întuneric. Noaptea mă dureau articulaţiile. Aveam probleme cu somnul. Îmi înfăşuram picioarele în pături electrice, zâmbind la durerea care mă cuprindea. Pentru că, odată cu noua mea înălţime, se mai întâmpla, în cele din urmă, ceva. Începea să-mi apară păr acolo unde trebuia. În fiecare seară după ce încuiam uşa de la camera mea, îmi îndreptam lampa de la birou unde trebuia şi începeam să număr firele. Într-o săptămână erau trei, în următoarea şase, două săptămâni mai târziu şaptesprezece. Fiind în al nouălea cer, într-o zi mi-am trecut pieptenele printre ele.

— Era şi timpul, mi-am spus şi până şi asta a sunat ciudat: vocea începea să mi se schimbe.

Nu s-a petrecut peste noapte. Nu-mi amintesc de nicio răguşeală. În schimb, vocea mea a început o coborâre lentă, care a continuat vreo doi ani după aceea. Calitatea acută pe care o avea – şi pe care o folosisem ca pe o armă împotriva fratelui meu – dispăru. Atingerea lui *free*[95] din imnul naţional ţinea deja de trecut. Mama tot credea că sunt răcită. Vânzătoarele mă săreau cu privirea, căutând-o pe femeia care le ceruse ajutorul. Nu era un sunet dizgraţios. Era un amestec de flaut şi fagot, având consoanele uşor estompate, cu un soi de bruscheţe şi răguşeală în tot ce rosteam. Şi mai

erau semnele pe care numai un lingvist le putea repera: eliziunile clasei de mijloc, note de graţie transmise din greacă vorbirii nazale din Vestul Mijlociu, moştenirea de la bunicii şi părinţii mei, care trăiau mai departe prin mine, ca toate celelalte.

M-am înălţat. Vocea mi-a devenit matură. Dar nimic nu părea nenatural. Conformaţia atletică, talia subţire, capul, mâinile şi picioarele mici n-au stârnit niciun semn de întrebare în mintea nimănui. Puţini dintre bărbaţii crescuţi ca fete reuşesc să se încadreze în societate. De la o vârstă fragedă arată altfel, se mişcă altfel, nu-şi găsesc mănuşi şi încălţăminte potrivite. Ceilalţi copii le spun băieţoi sau mai rău: femei-maimuţă, gorile. Pielea mă camufla. Anii ’70 erau vremea potrivită să ai pieptul plat. Androginia era la modă. Înălţimea mea rahitică şi picioarele de mânz îmi creau ţinuta unui manechin. Hainele mele nu erau în regulă, chipul meu nu era în regulă, dar formele mele unghiulare erau. Aveam înfăţişarea aceea de saluki[96]. În plus, dintr-un motiv sau altul – temperamentul meu visător sau caracterul pedant –, mă potriveam de minune în peisaj.

Totuşi nu era ieşit din comun ca anumite fete inocente, uşor de stârnit, să răspundă la prezenţa mea în moduri de care nu erau conştiente. Mă gândesc la Lily Parker, căreia îi plăcea să se întindă pe canapelele din hol şi să-şi pună capul la mine în poală, privind în sus şi spunându-mi:

— Ai o bărbie perfectă.

Sau la June James, care îmi trăgea părul peste capul ei ca să-l împărţim, ca pe un cort. Probabil corpul meu degaja feromoni care le afectau pe colegele mele de şcoală. Cum altfel aş putea să explic felul în care prietenele mele trăgeau de mine sau se sprijineau de mine? în acest stadiu timpuriu, înainte să se manifeste şi caracteristicile mele masculine secundare, înainte să se audă pe culoare şoapte la adresa mea şi înainte ca fetele să se

gândească bine înainte să-şi pună capul la mine în poală, adică în clasa a şaptea, când părul meu era lucios şi nu sârmos, obrajii încă netezi, muşchii nedezvoltaţi, şi totuşi, în mod invizibil şi totuşi inconfundabil, începusem să eman un soi de masculinitate prin felul în care aruncam în sus şi prindeam guma de şters, de exemplu, sau prin felul în care mă năpusteam în deserturile oamenilor cu linguriţa, prin desimea sprâncenelor mele împreunate sau prin dorinţa de a discuta cu oricine în contradictoriu în clasă, când eram în schimbare şi înainte să mă schimb, atunci am avut destul de mult succes la şcoala mea cea nouă.

Dar acest stadiu a fost scurt. În curând aparatele mele au început să piardă războiul dus în timpul nopţii împotriva forţelor diformităţii. Apollo s-a predat lui Dionysos. Se prea poate ca frumuseţea să fie întotdeauna puţin ciudată, dar în acel an, când am împlinit treisprezece ani, am devenit mai ciudată ca niciodată.

Uitaţi-vă numai la albumul clasei. În poza cu echipa de hochei pe iarbă, făcută în toamnă, eu stau într-un genunchi pe rândul din faţă. Cu clasa mea, în primăvară, stau gârbovită undeva în spate. Faţa îmi este umbrită de conştiinţa de sine. (De-a lungul anilor, expresia mea de perpetuă perplexitate avea să-i distragă pe fotografi. A stricat fotografiile clasei şi felicitările de Crăciun până când, în cele mai larg răspândite fotografii ale mele, problema a fost în cele din urmă rezolvată, pentru că faţa îmi era acoperită cu totul.)

Dacă lui Milton îi era dor să aibă o fiică frumoasă, eu, una, nu mi-am dat seama. La nunţi încă mă mai invita la dans, oricât de ridicol arătam împreună.

— Haide, *kukla*, îmi spunea el. Hai să te fac un dans.

Şi ne porneam: tatăl bondoc, durduliu, care conducea în stilul lui sigur pe sine, de modă veche, al paşilor de foxtrot, şi fiica bizară, ca o insectă cu

picioare lungi, încercând să ţină pasul. Dragostea părinţilor mei pentru mine nu s-a micşorat atunci când mi-am pierdut frumuseţea. Totuşi, cinstit vorbind, în acei ani, pe măsură ce mi se schimba înfăţişarea, un gen de tristeţe se infiltra în dragostea părinţilor mei. Erau îngrijoraţi că nu aveam să atrag băieţii, că urma să rămân nedansată, ca mătuşa Zo. Câteodată, când dansam, Milton îşi lăţea umerii şi se uita de jur-împrejur pe ringul de dans de parcă ar fi provocat pe oricine îndrăznea să comenteze ceva.

Răspunsul meu la toată această creştere a fost să-mi las părul lung. Spre deosebire de restul corpului, care părea să facă ce are chef, părul rămăsese sub controlul meu. Aşa că, precum Desdemona după deghizarea ei dezastruoasă de către YWCA, am refuzat să las pe cineva să mi-l taie. Pe tot parcursul clasei a şaptea şi până într-a opta mi-am tot urmărit ţelul. În timp ce studenţii de la colegiu demonstrau împotriva războiului, Calliope protesta împotriva foarfecelor de tuns. În timp ce în Cambodgia erau aruncate bombe în secret, Callie făcea tot ce putea ca să-şi păstreze propriile secrete. În primăvara lui 1973 războiul se terminase deja în mod oficial. Preşedintele Nixon avea să iasă din funcţie în luna august a anului următor. Muzica rock ceda în faţa muzicii disco. Pe tot cuprinsul naţiunii coafurile se modificau. Dar capul lui Calliope, ca oricare ins din Vestul Mijlociu care prinde întotdeauna moda mai târziu, încă se credea în anii ’60.

Părul meu! Părul meu incredibil de des de la treisprezece ani! A existat vreodată o claie de păr ca a mea la treisprezece ani? A reuşit oare vreo fată să mobilizeze atâţia instalatori cu camioanele lor? Lunar, săptămânal, de două ori pe săptămână, ţevile din casa noastră se înfundau.

— Iisuse Hristoase! se plânse Milton, scriind încă un cec. Eşti mai rău ca rădăcinile alea de copaci.

Părul ca nişte vârtejuri de buruieni, vuind prin camerele din Middlesex. Părul ca o tornadă neagră, învârtindu-se în jurnalul filmat de un amator. Părul atât de vast încât părea să posede propriul lui sistem climatic, pentru că vârfurile, uscate şi despicate, trosneau de electricitate statică, în timp ce mai spre interior, aproape de pielea capului, atmosfera devenea caldă şi umedă, ca într-o pădure tropicală. Părul Desdemonei era lung şi mătăsos, dar eu moştenisem soiul mai ţepos al lui Jimmy Zizmo. Pomăda nu reuşea niciodată să-l supună. Primele doamne n-aveau să-l cumpere niciodată. Era un păr care ar fi putut-o transforma pe Meduza în stană de piatră, un păr mai şerpuitor decât toate gropile cu şerpi dintr-un film cu minotaurul.

Familia mea suferea. Părul meu se ivea în toate colţurile, în toate sertarele, în toate *felurile de mâncare*. Chiar şi în budinca de orez pe care o făcea Tessie, acoperind fiecare bolişor cu hârtie de pergament înainte să îl pună în frigider – părul meu îşi croia drum până şi în acele deserturi asigurate profilactic! Fire de păr negru ca tăciunele se înfăşurau în jurul săpunurilor. Stăteau presate ca tulpinile de flori între paginile cărţilor. Răsăreau din tocuri de ochelari, din felicitări onomastice şi o dată – jur! – dinăuntrul unui ou pe care Tessie tocmai îl crăpase. Pisica vecinului de alături dădu într-o zi afară un ghem de păr şi părul nu era al pisicii.

— E aşa de scârbos! ţipă Becky Turnbull. O să chem Protecţia Animalelor!

În zadar încerca Milton să mă convingă să port o tichie de hârtie, de felul celor pe care angajaţii lui erau obligaţi să le poarte prin lege. Tessie mă asalta cu o perie de păr, de parcă aş fi avut şase ani.

— Nu… înţeleg… de… ce… nu… o… laşi… pe… Sophie… să-ţi… facă… ceva… la… păr.

— Pentru că văd ce face cu părul ei.

— Sophie are o coafură foarte frumoasă.

— Îâu!

— Ei, da ce-ai vrea? E genul cuib de rândunică.

— Te rog, las-o baltă.

— Stai aşa.

Mă perie în continuare, trăgându-mă de păr. Capul mi se clatină la fiecare mişcare.

— Oricum, acum se poartă părul scurt, Callie.

— Ai terminat?

Încă două-trei perii frustrate, de încheiere. Apoi, cu un glas plângător:

— Măcar leagă-ţi-l la spate! Dă-ţi-l la o parte de pe faţă. Ce puteam să-i spun? Că exact ăsta era scopul pentru care aveam părul lung? Ca să mi-l ţin pe faţă? Poate că nu arătam ca Dorothy Hamill[97]1. Poate că începeam chiar să semăn destul de tare cu sălciile noastre plângătoare. Dar părul meu avea şi virtuţi. Acoperea dinţii înveliţi cu sârmă. Acoperea nasul de satir. Ascundea coşurile şi – cel mai important lucrumă ascundea pe mine. Să îmi tund părul? Niciodată! încă îl mai lăsam să crească. Visul meu era să trăiesc într-o bună zi înăuntrul lui.

Imaginaţi-vă atunci cum eram la nefericita vârstă de treisprezece ani, când am trecut pe clasa a opta. Eram înaltă de un metru şaptezeci şi opt şi cântăream şaizeci de kilograme. Părul negru îmi atârna ca nişte draperii de-o parte şi de alta a nasului. Oamenii ciocăneau în aerul din faţa chipului meu şi întrebau:

— E cineva înăuntru?

Eram acolo, normal. Unde puteam să plec?

Lirism în creştere

M-am întors la vechile mele obiceiuri. La plimbările solitare prin parcul Victoria. La trabucurile mele Romeo y Julieta ori Davidoff Grand Cru. La recepţiile mele de la ambasadă, la concertele de la Filarmonică, la ieşirile nocturne la Felsenkeller. E anotimpul meu preferat, toamna.

Frigul uşor din aer, care face creierul mai alert, îmi trezeşte amintirile din anii de şcoală legate de toamnă. Aici, în Europa, nu sunt frunzele colorate care erau în New England. Aici frunzele ard înăbuşit, fără să se aprindă. Încă e destul de cald ca să mergi cu bicicleta. Aseară am mers de la Schöneberg până la Orianenburgstrasse, în Mitte. M-am întâlnit cu un prieten la un pahar. Când am plecat, cum pedalam pe străzi, m-au salutat prostituatele intergalactice. Îmbrăcate ca în benzile desenate japoneze, cu bocanci butucănoşi, îşi învârteau părul de păpuşă pe degete şi strigau *Hallohallo*[98]. S-ar putea să fie exact ce mi-ar trebui. Remunerate pentru a tolera aproape orice. Nimic nu le şochează. Şi totuşi, pedalând pe lângă şirul lor, pe lângă *Strich*, sentimentele mele faţă de ele nu erau cele ale unui bărbat. Simţeam reproşul şi dispreţul unei fete respectabile, însoţite de o empatie perceptibilă, fizică. Când îşi unduiau şoldurile, pironindu-mă cu ochii machiaţi în culori închise, mintea mi se umplea nu cu imaginile a ce-aş putea să fac cu ele, ci cu senzaţia pe care trebuie s-o aibă ele, care trebuie s-o facă noapte de noapte, oră de oră. *Huren*[99] însele nu s-au uitat prea atent la mine. Mi-au văzut eşarfa de mătase, pantalonii Zegna, pantofii sclipitori. Vedeau banii din portofelul meu. *Hallo*, strigau. *Hallo*. *Hallo*.

Şi atunci era toamnă, toamna lui 1973. Mai aveam doar câteva luni până să împlinesc paisprezece ani. Într-o duminică, după slujba de la biserică, Sophie Sassoon mi-a şoptit în ureche:

— Puiule! îţi apare o idee vagă de tot de mustaţă. Spune-i mamei să te aducă la salon. O rezolv eu.

O mustaţă? Era adevărat? Ca domnişoara Drexel? M-am repezit la baie ca să văd. Doamna Tsilouras îşi dădea cu ruj pe buze, dar, de cum a plecat, m-am pus în faţa oglinzii. Nu chiar o mustaţă în toată regula: doar câteva fire de păr întunecate deasupra buzei superioare. Nu era aşa

de surprinzător cum părea. De fapt, mă aşteptasem la asta.

Precum Centura Soarelui sau Centura Bibliei, există pe acest pământ variat al nostru o Centură a Părului. Începe în sudul Spaniei şi coincide cu influenţa maură. Se întinde peste regiunile cu ochi întunecaţi din Italia, pe aproape tot cuprinsul Greciei şi peste absolut toată Turcia. Coboară în sud şi include Marocul, Tunisia, Algeria şi Egiptul. Mergând mai departe (şi întunecându-se la culoare, aşa cum indică hărţile adâncimea oceanului), acoperă Siria, Iranul, Afghanistanul, înainte să se deschidă treptat spre India. După aceea, în afară de un singur punct, care reprezintă populaţia Amu[100] din Japonia, Centură Părului se termină.

Cântă, Zeiţă, despre grecoaice şi despre lupta lor împotriva părului nedorit! Cântă despre cremele de epilat şi despre pensete! Despre decolorant şi ceară de albine! Cântă despre puful respingător care, precum legiunile persane ale lui Darius, năvăleşte peste continentul aheu de fete de-abia intrate în adolescenţă! Nu, Calliope nu era surprinsă de apariţia unei umbre deasupra buzei ei superioare. Mătuşa mea Zo, mama mea, Sourmelina şi chiar verişoara mea Cleo, toate sufereau din cauza părului care creştea pe unde nu voiau ele. Când închid ochii şi invoc mirosurile dragi din copilărie, simt eu oare turta dulce care se coace în cuptor sau mirosul de brad al pomului de Crăciun? Nu neapărat. Aroma care umple nările memoriei mele este duhoarea sulfuroasă, dizolvantă de proteine, a produsului de epilat Nair.

O văd pe mama cu picioarele în cadă, aşteptând ca spuma bolborositoare, cu miros înţepător, să-şi facă efectul. O văd pe Sourmelina încălzind o conservă cu ceară pe aragaz. Prin ce chinuri treceau ca să devină netede! Ce iritaţii făceau de la creme! Ce inutil era totul! Părulinamiculera invincibil. Era viaţa însăşi.

I-am spus mamei să-mi facă o programare la salonul lui Sophie Sassoon din Eastland Mall.

Înghesuit între un cinematograf şi un magazin de sandvişuri, Lâna de Aur făcea tot ce putea ca să se distanţeze social de vecinii săi. Deasupra intrării atârna o marchiză cu gust, imprimată cu silueta unei *grande dame*[101] pariziene, înăuntru, pe biroul de lângă intrare, erau aşezate flori. Sophie Sassoon însăşi era la fel de colorată ca şi florile. Într-o rochie Hawaiiană purpurie, plină de brăţări şi de pietre preţioase, se strecura de la un scaun la altul.

— Aici ce mai facem? O, arătaţi superb! Culoarea asta vă face cu zece ani mai tânără.

Apoi la următoarea clientă:

— Nu mai fiţi aşa de îngrijorată! Aveţi încredere în mine. Aşa se poartă părul acum. Reinaldo, spune-i.

Şi Reinaldo, în pantalonii lui strâmţi:

— Ca Mia Farrow în *Rosemary's Baby*[102]. Aiurea filmu', da ea arăta trăsnet.

Sophie deja se mutase la următoarea persoană.

— Scumpo, să-ţi dau un sfat. Nu-ţi mai usca părul cu foehnul. Lasă-l să se usuce de la sine. Şi am şi un balsam pentru tine de n-o să-ţi vină să crezi. Sunt distribuitor autorizat.

Pentru atenţia personală din partea Sophiei Sassoon veneau femeile aici, pentru sentimentul de siguranţă pe care li-l dădea salonul, pentru certitudinea că aici îşi puteau expune defectele fără ruşine, iar Sophie avea să se ocupe de ele. Probabil că veneau pentru iubire. Altfel, clienţii ar fi observat că Sophie Sassoon avea şi ea nevoie de nişte îndrumări estetice. Ar fi văzut că sprâncenele îi păreau desenate cu carioca şi că faţa, datorită cosmeticelor Princess Borghese pe care le vindea contra comision, avea culoarea cărămizii. Dar eu am văzut asta oare în acea zi şi în săptămânile care au urmat? Ca tot restul lumii, în loc să judec efectul final al machiajului lui Sophie Sassoon, eram impresionată de complexitatea lui. Ştiam şi

eu, ca şi mama mea şi celelalte doamne, că lui Sophie Sassoon îi luă nu mai puţin de o oră şi patruzeci şi cinci de minute în fiecare dimineaţă ca să-şi „aplice faţa”. Trebuia să-şi dea cu cremă de ochi şi cu cremă anticearcăn. Trebuia să aplice diverse straturi, precum şelacul pe un Stradivarius. Pe lângă stratul final cărămiziu, mai erau şi celelalte: punctele de verde care să reducă roşeaţa, roz pentru bujori, albastru deasupra ochilor. Folosea dermatograf uscat, tuş pentru pleoape, contur de buze, balsam de buze, un fard luminescent şi o soluţie de redus porii. Faţa lui Sophie Sassoon era creată cu rigoarea unei picturi în nisip suflate fir cu fir de călugări tibetani. Ţinea doar o zi şi apoi dispărea. Acest chip ne spuse acum: – Pe aici, doamnelor.

Sophie era amabilă, ca de obicei, iubitoare, ca de obicei. Mâinile ei, tratate în fiecare seară cu cremă hidratantă, fluturau în jurul nostru, mângâind, frecând. Cerceii îi arătau ca un obiect dezgropat de Schliemann la Troia. Ne conduse pe lângă un şir de femei care îşi coafau părul, pe lângă ghetoul sufocant de căşti, şi ne plasă în spatele unei draperii albastre, în partea din faţă a Lânii de Aur Sophie aranja părul clienţilor; în spate îl îndepărta. În spatele draperiei albastre, femei pe jumătate dezbrăcate îşi expuneau porţiuni ale corpului spre a fi date cu ceară. O femeie grasă stătea întinsă pe spate, cu bluza trasă în sus, expunându-şi buricul. Alta stătea întinsă pe burtă, citind o revistă, în timp ce pe dosul coapselor i se întărea ceara. Mai era o femeie care stătea pe un scaun, cu perciunii şi bărbia mânjite cu ceară auriu închis, şi mai erau două tinere superbe, dezbrăcate de la brâu în jos, care stăteau întinse pentru a se epila inghinal. Mirosul de ceară de albine era puternic şi plăcut. Atmosfera era ca aceea dintr-o baie turcească, fără căldura aferentă: un sentiment leneş, de învăluire, plutind peste toate, cu aburul rostogolindu-se din vasele cu ceară.

— Îmi fac numai faţa, i-am spus eu lui Sophie.

— Vorbeşte de parla ea ar plăti, glumi Sophie cu mama.

Mama râse şi celelalte femei i se alăturară. Toată lumea se uita spre noi, zâmbind. Venisem de la şcoală şi încă eram îmbrăcată cu uniforma.

— Bucură-te că e numai faţa, spuse una dintre fetele care se epilau inghinal.

— Peste câţiva ani o s-o iei spre sud, spuse cealaltă. Râsete. Clipiri din ochi. Ba chiar, spre mirarea mea, un zâmbet viclean răspândindu-se pe chipul mamei mele. De parcă dincolo de draperia albastră Tessie era altă persoană. De parcă acum, că ne epilam împreună, putea să mă trateze ca pe un om mare.

— Sophie, poate o convingi pe Callie să se tundă, spuse Tessie.

— E cam claie, puiule, se coborî Sophie la nivelul meu. Pentru forma feţei tale.

— Doar epilare, vă rog.

— Nu vrea să asculte, spuse Tessie.

O unguroaică (de la marginea Centurii Părului) făcu onorurile. Cu eficienţa cu care Jimmy Papanikolas urmărea preparatele la minut, ne poziţiona de jur-împrejurul camerei, de parcă am fi fost mâncare pusă pe grătar: într-un colţ femeia grasă, rozalie ca o halcă de şuncă de Canada; jos, la bază, Tessie şi cu mine, îngrămădite precum cartofii prăjiţi; mai încolo, pe stânga, fetele care se epilau pentru bikini, stând întinse pe spate. Helga ne ţinea pe toate acolo sfârâind. Cu tava de aluminiu în mână, se plimba de la un corp la altul, aplicând cu o spatulă de lemn ceara de culoarea siropului de arţar oriunde era nevoie şi apăsând înăuntru bucăţi de tifon înainte ca pasta lichidă să se întărească. Când femeia grasă termină pe o parte, Helga o întoarse pe partea cealaltă. Tessie şi cu mine stăteam pe scaunele noastre, ascultând cum ceara era îndepărtată violent.

— Auleu! strigă femeia grasă.

— Hai că nu-i nimic, o îmbuna Helga. Sunt maestră.

— Uii! schelălăi una dintre fetele cu epilatul inghinal. Iar Helga, adoptând o postură feministă ciudată:

— Vede ce faceţi pentru bărbaţii? Suferire. Nu merită. Acum Helga se apropie de mine. Mă apucă de bărbie şi îmi trase capul dintr-o parte în alta, cercetându-mă. Îmi puse ceara pe buza superioară. Se duse la mama şi îi făcu şi ei acelaşi lucru. Treizeci de secunde mai târziu, ceara era întărită. –, Am o surpriză pentru tine, spuse Tessie.

— Ce? am întrebat chiar când Helga trăgea ceara. Eram sigură că mustăcioara mea pufoasă dispăruse. Cu tot cu buza de sus.

— Fratele tău vine acasă de Crăciun.

Aveam ochii în lacrimi. Am clipit şi n-am spus nimic, uluită pe moment. Helga se întoarse spre mama.

— Ce mai surpriză! am spus eu.

— Vine cu iubita lui.

— Are o iubită? Cine ar ieşi cu el?

— O cheamă… Helga trase.

După o clipă, mama reluă:

— …Meg.

De atunci încolo, Sophie Sassoon s-a ocupat de părul meu de pe faţă. Mă duceam la ea cam de două ori pe lună, adăugând epilarea pe o listă din ce în ce mai lungă de locuri care trebuiau întreţinute. Am început să mă rad pe picioare şi la subsuoară. Îmi pensam sprâncenele. Codul vestimentar de la şcoala mea interzicea fardatul. Dar în weekenduri am ajuns să experimentez, între anumite limite. Reetika şi cu mine ne machiam în dormitorul ei, pasându-ne una alteia o oglinjoară. Îmi plăcea în mod special tuşul de pleoape dramatic. Modelul meu în acest sens era Maria Callas – sau poate Barbra Streisand în *Funny Girl*[103]. Divele triumfătoare cu nasuri mari. Acasă mă furişam în baia lui Tessie. Adoram flacoanele

cu înfăţişare de amulete şi cremele cu mirosuri dulci, de îţi venea să le mănânci. Am încercat şi aparatul facial cu aburi. Îţi puneai faţa în conul de plastic şi te lovea rafala căldurii. Mă feream de cremele grase, de teamă să nu-mi apară coşuri.

De când Capitolul Unsprezece plecase la colegiuacum era deja în anul al doilea – aveam baia numai pentru mine. Acest lucru se vedea clar în dulăpiorul de baie. Două aparate de ras Daisy rozalii stăteau în picioare într-un păhărel, lângă un spray de şampon instant Pssst. Un tub de cremă de buze Dr. Pepper, care avea acelaşi gust ca băutura răcoritoare respectivă, se pupa cu o sticlă de „Mm, părul tău miroase grozav”. Balsamul meu de păr Breck pentru Volum îmi promitea să mă facă „fata cu părul Acela” (de parcă n-aş fi fost deja). Acum trecem la produsele de cosmetică: Setul Epr Fără Acnee, ondulatorul de păr Crazy Curl, o cutie de pilule Fem Fier, de care speram să am nevoie într-o bună zi, şi un flacon de pudră de corp Love’s Baby Soft. Apoi mai era tubul de spray Soft & Dri – antiperspirantul care nu ustură – şi cele două sticluţe de parfum: Woodhue, un cadou de Crăciun destul de enervant de la fratele meu, pe care, prin urmare, nu-l foloseam niciodată, şi LAir du Temps de Nina Ricci („Numai romanticii trebuie să-l poarte”). Mai aveam un tub de decolorant Jolen Creme, pentru când eram între programările la Lâna de Aur. Intercalate printre aceste obiecte totemice, mai zăceau beţigaşe cu vată şi dischete demachiante, creioane pentru contur de buze, fard de pleoape Max Factor, rimei, fard de obraji şi tot ce mai foloseam în lupta fără şanse de câştig pe care o duceam ca să mă fac frumoasă. În sfârşit, ascuns în fundul dulăpiorului, era pachetul de tampoane Kotex, pe care mi le dăduse mama într-o zi.

— Ar fi bine să ţinem astea la îndemână, îmi spusese ea, uimindu-mă total.

Fără nicio altă explicaţie în afară de asta.

Îmbrăţişarea dintre mine şi Capitolul Unsprezece din vara lui 72 s-a dovedit a fi un fel de rămas-bun, pentru că atunci când s-a întors de la colegiu, după primul an, fratele meu devenise cu totul altul. Îşi lăsase părul să crească (nu chiar cât mine, dar destul). Începuse să înveţe să cânte la chitară. Pe nas avea o pereche de ochelari de bunicuţă şi în loc de pantaloni drepţi purta acum blugi evazaţi decoloraţi. Membrii familiei mele au avut întotdeauna o predispoziţie pentru transformarea propriei persoane. În timp ce terminam primul an la Baker & Inglis şi-l începeam pe al doilea, în timp ce am trecut de la poziţia de elevă scundă de clasa a şaptea la cea de elevă îngrijorător de înaltă de a opta, la colegiu Capitolul Unsprezece s-a transformat dintr-un cercetător maniac într-o sosie a lui John Lennon.

Îşi cumpărase o motocicletă. Se apucase de meditaţie. Susţinea că înţelege *Odiseea spaţială*: *2001*[104], chiar şi sfârşitul.

Dar de-abia când Capitolul Unsprezece a coborât în subsol ca să joace ping-pong cu Milton, am înţeles ce era în spatele tuturor acestor transformări. Aveam de ani de zile masă de ping-pong, dar până atunci, indiferent cât ne antrenam fratele meu şi cu mine, nici măcar nu ne apropiaserăm de posibilitatea de a-l bate pe Milton. Nici noua mea alonjă, nici concentrarea Capitolului Unsprezece, cu broboane de sudoare pe tâmple, n-au fost suficiente pentru a ţine piept răsucirilor periculoase ale lui Milton sau loviturii lui „mortale”, care ne lăsa urme roşii pe piept, *prin haine*. Dar în vara aceea ceva se schimbase. Când Milton făcea apel la serviciul lui ultrarapid, Capitolul Unsprezece returna mingea cu minimum de efort. Când Milton îşi aplica „englezească” pe care o învăţase în Marină, Capitolul Unsprezece i-o întorcea rapid. Chiar când Milton trase o bombă peste masă, Capitolul Unsprezece, cu nişte reflexe uimitoare, o trimise înapoi de unde a venit. Milton

începuse să transpire. Se făcuse roşu la faţă. Capitolul Unsprezece era în continuare calm. Avea pe chip o expresie ciudată, confuză. Pupilele îi erau dilatate.

— Hai! l-am încurajat eu. Bate-l pe tata!

12 – 12.12 – 14.14 – 15.17 – 18.18 – 21! Capitolul Unsprezece reuşise! îl bătuse pe Milton!

— Am luat acid, îmi explică el mai târziu.

— Ce?

— LSD. Trei doze.

Drogul făcea ca totul să pară de parcă se desfăşoară cu încetinitorul. Cele mai rapide servicii ale lui Milton şi cele mai iscusite lovituri cu efect şi bombe păreau să plutească în aer.

LSD? Trei doze? Capitolul Unsprezece fusese drogat încontinuu! Fusese drogat în timpul mesei!

— Asta a fost partea cea mai grea, mi-a spus el. Mă uitam la tata cum taie puiul şi dintr-odată puiul a început să dea din aripi şi şi-a luat zborul!

— Ce-i cu băiatul ăsta? l-am auzit pe tata întrebând-o pe mama prin peretele care ne separa camerele. Acum spune că vrea să renunţe la Politehnică. Zice că-i prea plictisitor.

— E doar o fază. O să-i treacă.

— Păi, să facă bine să-i treacă.

La scurtă vreme după aceea, Capitolul Unsprezece se întorsese la colegiu. Nu mai venise de Ziua Recunoştinţei.

Prin urmare, cum se apropia Crăciunul din 73, cu toţii ne întrebam cum o să fie când îl vom revedea.

Am aflat în curând. Aşa cum se temea tatăl meu, Capitolul Unsprezece lăsase baltă planurile de a deveni inginer. Acum, ne informă el, se specializa în antropologie.

Fiindcă ţinea de o temă pentru unul dintre cursuri, în cea mai mare parte a acelei vacanţe Capitolul Unsprezece a avut de făcut „cercetare de teren”, cum spunea el. Căra peste tot după el un reportofon şi înregistra orice spuneam. Lua notiţe

despre „sistemele noastre ideatice” şi „ritualurile noastre de întărire a rudeniei”. El, unul, nu spunea mai nimic, susţinând că nu voia să influenţeze rezultatul cercetărilor. Totuşi din când în când, în timp ce observa familia noastră extinsă mâncând şi glumind şi certându-se, Capitolul Unsprezece izbucnea în râs, un fel de „Evrika” personal care îl făcea să se lase pe spate în scaun şi să-şi ridice pantofii de la podea. Apoi se apleca şi începea să scrie frenetic în carneţel.

După cum am menţionat, fratele meu nu-mi acordase prea multă atenţie când eram mici. Totuşi în acel weekend, stimulat de noua lui manie pentru observaţie, Capitolul Unsprezece căpătă un interes brusc faţă de mine. Vineri după-amiază, în timp ce-mi făceam, silitoare, la masa din bucătărie nişte teme pe care de-abia le primisem, a venit şi s-a aşezat alături. S-a uitat la mine gânditor mai multă vreme.

— Latină, hm? Asta vă învaţă pe voi la şcoala aia?

— Mie-mi place.

— Eşti necrofilă?

— Ce să fiu?

— Adică unul care se excită de la morţi. Latina e moartă, nu?

— Nu ştiu.

— Ştiu şi eu câteva chestii în latină.

— Da?

— *Cunilingus*.

— Nu fi scârbos.

— *Fellatio*.

— Ha, ha.

— *Mons Veneris*.

— Mor de râs. Mă omori. Serios, ia uită-te. Am murit deja. Capitolul Unsprezece tăcu din gură o clipă. Am încercat să învăţ mai departe, dar îl simţeam cum se uită la mine. În cele din urmă, exasperată, am închis cartea.

— La ce te uiţi? l-am întrebat.

Urmă o pauză caracteristică pentru fratele meu. Dincolo de ochelarii lui de bunicuţă, ochii îi erau blânzi, dar mintea din spatele lor încerca să descurce lucrurile.

— Mă uit la surioara mea, spuse el.

— Bine. Ai văzut-o. Acum dispari.

— Mă uit la surioara mea şi mă gândesc că nu mai arată a surioara mea.

— Asta ce vrea să însemne? am întrebat. Din nou pauză.

— Nu ştiu, spuse fratele meu. Încerc să mă lămuresc.

— Bine. Când te lămureşti, spune-mi şi mie. Acum am treabă.

Sâmbătă dimineaţa veni iubita Capitolului Unsprezece. Meg Zemka era la fel de micuţă ca şi mama mea şi avea pieptul la fel de plat ca al meu. Părul îi era de o culoare maronie, şoricească, ochii i-erau căprui, iar dinţii, din pricina unei copilării trăite în sărăcie, neîngrijiţi. Era un copil abandonat, orfan, pipernicit şi de zece ori mai puternică decât fratele meu.

— Tu ce studiezi la colegiu, Meg? o întrebă tatăl meu la cină.

— Politehnică.

— Ce interesant!

— Mă îndoiesc că v-ar plăcea orientarea mea. Sunt marxistă.

— Aha, chiar aşa?

— Aveţi un lanţ de restaurante, nu?

— Aşa e. Hercules Hot Dogs. N-ai mâncat niciodată? Trebuie să te ducem la unul din standurile noastre.

— Meg nu consumă carne, îi aminti mama mea.

— A, da, am uitat, spuse Milton. Ei bine, păi poţi să mănânci cartofi prăjiţi. Avem cartofi prăjiţi.

— Cum vă plătiţi muncitorii? întrebă Meg.

— Cei din spatele tejghelei? Primesc salariul minim.

— Iar voi trăiţi în casa asta mare din Grosse Pointe.

— Asta pentru că eu conduc întreaga afacere şi-mi asum riscul.

— Mie-mi sună a exploatare.

— Aşa-ţi sună, nu? zâmbi Milton. Ei bine, dacă să dai cuiva o slujbă înseamnă să-l exploatezi, atunci înseamnă că sunt un exploatator. Locurile acestea de muncă nu existau înainte să încep eu afacerea.

— Asta e ca şi cum ai spune că sclavii nu aveau de lucru până nu s-au făcut plantaţiile.

— Ai o adevărată zvârlugă aici, spuse Milton, întorcându-se spre fratele meu. Unde-ai găsit-o?

— Eu l-am găsit, spuse Meg. Cocoţat pe un lift.

Aşa am aflat cum îşi petrecea vremea Capitolul Unsprezece la colegiu. Preocuparea lui preferată era să deşurubeze tavanul de la liftul din cămin şi să se cocoaţe deasupra. Stătea acolo ore în şir, călătorind în sus şi-n jos pe întuneric.

— Prima oară când am făcut treaba asta, ne mărturisi Capitolul Unsprezece, liftul a început să urce spre ultimul etaj. Mi-era frică să nu fiu strivit. Dar rămâne întotdeauna un pic de loc.

— Pentru asta îţi plătim noi educaţia? întrebă Milton.

— Pentru asta îţi exploatezi angajaţii, spuse Meg. Tessie i-a obligat pe Capitolul Unsprezece şi pe Meg să doarmă în camere separate, dar pe timpul nopţii s-au auzit tot felul de paşi şi de chicoteli în întuneric. Încercând să facă pe sora mai mare pe care n-am avut-o niciodată, Meg mi-a dat un exemplar din *Noi şi corpurile noastre*.

Capitolul Unsprezece, prins în vârtejul revoluţiei sexuale, a încercat să-mi facă şi el educaţie.

— Te masturbezi vreodată, Cal?

— Ce?

— Nu trebuie să-ţi fie ruşine. E natural. Am un prieten care mi-a spus că pot s-o fac cu mâna. Aşa

că m-am dus la baie…

— Nu vreau să mai aud nimic de…

— …şi am încercat. Dintr-odată, toţi muşchii din penis au început să mi se contracte…

— În baia noastră?

— …şi apoi am ejaculat. Senzaţia e de-a dreptul incredibilă. Ar trebui să încerci, Cal, dacă n-ai făcut-o deja. Fetele sunt puţin diferite, deşi din punct de vedere fiziologic e mai mult sau mai puţin acelaşi lucru. Adică penisul şi clitorisul sunt structuri similare. Trebuie să experimentezi, să vezi cum funcţionează.

Mi-am băgat degetele în urechi şi-am început să fredonez ceva.

— Nu trebuie să ai inhibiţii faţă de mine, mi-a spus tare Capitolul Unsprezece. Sunt fratele tău.

Muzica rock, veneraţia pentru Maharishi Mahesh Yogi, sâmburii de avocado puşi la încolţit pe pervaz, tapetul în culorile curcubeului. Ce mai era? A, da: fratele meu încetase să folosească deodorant.

— Puţi! am obiectat eu într-o zi, când stăteam lângă el în camera cu televizorul.

Capitolul Unsprezece ridică firav din umeri.

— Sunt om, spuse el. Aşa miros oamenii.

— Atunci oamenii put.

— Ţi se pare că put, Meg?

— Nici pomeneală.

Şi-i adulmecă subsuoara.

— Mă *excită*.

— Ce-ar fi să vă căraţi de aici? Eu chiar urmăresc emisiunea asta.

— Auzi, iubito, surioara mea vrea s-o ştergem. Ce zici de-o partidă de tăvăleală?

— Mm, beton!

— Te-am lăsat, surioară. Noi suntem sus, *în flagrante delicto*. Unde puteau să ducă toate astea? Numai la disensiuni familiale, la meciuri de ţipete şi la inimi frânte. De revelion, în timp ce Milton şi Tessie ciocneau de Anul Nou cu pahare de Cold

Duck[105], Capitolul Unsprezece şi Meg trăgeau câte-o duşcă de lichior de malţ Clephant şi ieşeau să mai pufăie câte-o ţigară cu marijuana. Milton spuse:

— Ştii, m-am gândit să facem în sfârşit călătoria aceea în vechea patrie. Am putea să mergem acolo şi să vedem satul lui *papou* şi al lui *yia yia*.

— Şi să repari biserica, aşa cum ai promis, spuse Tessie.

— Ce părere ai? îl întrebă Milton pe Capitolul Unsprezece. Poate facem o vacanţă de familie la vară.

— Eu nu, spuse Capitolul Unsprezece.

— De ce?

— Turismul e doar o altă formă de colonialism.

Şi tot aşa. Nu trecu mult şi Capitolul Unsprezece declară că nu împărtăşeşte valorile lui Milton şi ale lui Tessie. Milton întrebă de ce nu erau bune valorile lor. Capitolul Unsprezece spuse că el era împotriva materialismului.

— Ţie nu-ţi pasă decât de bani, îi spuse el lui Milton. Eu nu vreau să trăiesc aşa.

Făcu un gest care cuprinse toată camera. Capitolul Unsprezece avea ceva împotriva sufrageriei noastre, împotriva a tot ce aveam, împotriva a tot ce adunase Milton. Era împotriva lui Middlesex! apoi ţipete; şi Capitolul Unsprezece îi spuse două cuvinte lui Milton, unul începând cu *t* şi unul începând cu/"; şi alte ţipete; şi apoi motocicleta Capitolului Unsprezece demară în trombă, cu Meg în spate.

Ce păţise Capitolul Unsprezece? De ce se schimbase atât de tare? Din cauza depărtării de casă, spunea Tessie. Din cauza vremurilor. De la toată harababura asta cu războiul. Eu am totuşi un răspuns diferit. Eu bănuiesc că transformarea Capitolului Unsprezece era cauzată în mare măsură de acea zi în care stătea pe pat şi viaţa lui fusese trasă la loterie. Sau mă lansez eu în speculaţii, punându-i fratelui meu în cârcă

propriile mele obsesii despre şansă şi soartă? Se prea poate. Dar pe când noi puneam la cale o excursie – o excursie care fusese făgăduită când cu salvarea lui Milton din alt război –, Capitolul Unsprezece, care pleca în propriile sale voiaje chimice, părea că încearcă să scape de ceea ce percepuse vag pe când era înfăşurat într-o pătură de lână: posibilitatea ca nu numai numărul lui de recrutare să fi fost hotărât la loterie, ci şi tot restul. Capitolul Unsprezece se ascundea de această descoperire, se ascundea după LSD, se ascundea pe acoperişurile lifturilor, se ascundea în patul lui Meg Zemkaea şi orgasmele ei multiple, ea şi dinţii ei stricaţi, ea, care-i şoptea în ureche atunci când făceau dragoste:

— *Uită-i pe ai tăi*, *frate*! *Sunt nişte porci burghezi*! *Taică-tău e un exploatator*, *frate*! *Uită-i*. *Sunt morţi*, *frate*. *Morţi*! *Ăsta-i adevărul*. *Ăsta de-aici*. *Hai câţi dau eu ce-ţi trebuie*, *puiule*!

Obiectul obscur

Mi-am dat seama azi că n-am făcut cine ştie ce progrese – nu aşa cum mi-am imaginat. Scrierea poveştii mele nu este actul curajos de emancipare care sperasem eu că va fi. Scrisul e solitar, clandestin, şi eu ştiu totul despre astfel de lucruri. Sunt expert în viaţa subterană. Să fie oare temperamentul meu apolitic cel care mă face să stau deoparte de mişcările pentru drepturile intersexualilor? N-ar putea fi şi teama? De a ieşi în faţă. De a deveni unul dintre *ei*.

Totuşi nu poţi să faci decât ceea ce-ţi stă în putinţă. Dacă această poveste va fi scrisă doar pentru mine, aşa să fie. Dar nu pare aşa. Te simt acolo, undeva, cititorule. Acesta este singurul soi de intimitate cu care mă simt bine. Doar noi doi, aici, pe întuneric.

Lucrurile n-au fost întotdeauna aşa. La colegiu am avut o prietenă. O chema Olivia. Ne-au apropiat rănile pe care le aveam amândoi. Olivia

fusese atacată în mod sălbatic pe când avea numai treisprezece ani. Aproape violată. Poliţia îl prinsese pe individul care o făcuse şi ea apăruse ca martor la tribunal de mai multe ori. Cumplita experienţă îi oprise dezvoltarea. În loc să facă lucrurile fireşti pe care le face o fată de liceu, ea trebuise să rămână fata de treisprezece ani din rolul martorei. Deşi Olivia şi cu mine eram amândoi capabili din punct de vedere intelectual să facem faţă la programa colegiului, chiar de a excela, în punctele cheie am rămas adolescenţi. În privinţa sentimentelor. Plângeam mult în pat. Îmi amintesc când ne-am dezbrăcat pentru prima oară unul în faţa celuilalt. Era de parcă ne-am fi desfăcut bandajele. Eram cam atâta de bărbat cât putea Olivia să suporte în acel moment. Am fost scânteia ei, demarorul ei.

După colegiu am făcut o călătorie în jurul lumii. Încercam să-mi uit corpul ţinându-l în mişcare. Nouă luni mai târziu, întors acasă, am dat examen la Ministerul Afacerilor Externe şi, la un an după asta, am început să lucrez pentru Corpul Diplomatic. O slujbă perfectă pentru mine. Trei ani într-un loc, doi în altul. Niciodată suficient de mult timp ca să mă leg serios de cineva. În Bruxelles m-am îndrăgostit de o barmaniţă care susţinea că n-are nimic împotriva aspectului meu neobişnuit. Am fost atât de recunoscător, încât i-am cerut mâna, deşi compania ei mi se părea plictisitoare: n-avea ambiţie, era bătăuşă, ţipa prea mult. Din fericire, mi-a refuzat propunerea şi a fugit cu altcineva. Cine a mai fost de atunci? Câteva, ici-colo, niciodată legături de durată. Şi aşa, fără permanenţă, am căzut în rutina seducerilor incomplete. Pălăvrăgeala, la care sunt bun. Cinele şi băutura. Încleştările din prag. Dar apoi o şterg.

— Mâine dimineaţă am întâlnire cu ambasadorul, spun.

Şi mă cred. Cred că ambasadorul vrea să fie informat despre omagiul pentru Aaron Copland[106],

care se ţine în curând.

Devine din ce în ce mai greu. Cu Olivia şi cu toate femeile care au urmat după aceea a existat conştiinţa acestui fapt, cu care trebuia să mă împac: marea problemă a condiţiei mele. Dar Obiectul Obscur şi cu mine ne-am întâlnit pe neaşteptate, într-o dulce ignoranţă.

După toate ţipetele din casa noastră, în acea iarnă pe Middlesex a domnit numai tăcerea. O tăcere atât de profundă încât, ca piciorul stâng al secretarei preşedintelui[107], ştergea porţiuni din documentele oficiale. Un anotimp umed, evaziv, când Milton, care nu voia să admită că atacul Capitolului Unsprezece îl îndurerase profund, începuse în mod vizibil să se umfle de mânie, în aşa fel încât exploda din aproape orice: un semafor la care culoarea roşie ţinea prea mult sau cremă de fructe la desert în loc de îngheţată. (Tăcerea lui era una sonoră, dar tot o tăcere, la urma urmei.) o iarnă în care grijile lui Tessie pentru copiii ei au imobilizat-o, aşa că n-a mai returnat cadourile de Crăciun care nu se potriveau, ci doar le-a pus în dulap, fără să îşi mai ia banii înapoi. La sfârşitul acestui anotimp rănit, necinstit, pe când apăreau primele brânduşe, întorcându-se din iarna lor subterană, Calliope Stephanides, care simţea şi ea ceva mişcându-se în solul făpturii ei, citea clasicii.

Semestrul de primăvară din clasa a opta m-a adus în grupa de literatură engleză a domnului da Silva. Eram un grup de numai cinci eleve şi ne adunam în sera de la etajul al doilea. Plante agăţătoare atârnau din tavanul de sticlă. Mai aproape de capetele noastre se îngrămădeau muşcatele, emanând un miros undeva între lemn-dulce şi aluminiu. În afară de mine, mai erau Reetika, Tina, Joanne şi Maxine Grossinger. Deşi părinţii noştri erau prieteni, n-o cunoşteam aproape deloc pe Maxine. N-avea treabă cu ceilalţi copii de pe Middlesex. Întotdeauna exersa la vioară. Era singurul copil evreu din şcoală. La prânz mânca

singură. Avea mâncare cuşer în nişte caserole de plastic. Bănuiam că paloarea ei era rezultatul faptului că stătea tot timpul în casă, iar vena albastră care i se zbătea sălbatic la tâmplă era un fel de metronom interior.

Domnul da Silva se născuse în Brazilia. Acest lucru era greu de observat. Nu era tocmai genul care să meargă la carnaval. Detaliile hispanice ale copilăriei sale (hamacul, cada de baie exterioară) fuseseră şterse de o educaţie nord-americană şi de iubirea pentru romanul european. Acum era democrat liberal şi purta banderole negre ca să susţină cauzele radicale. Ţinea şi şcoala de duminică la biserica episcopală din localitate. Avea o faţă rozalie, cultivată, şi păr blond închis, care îi cădea în ochi atunci când recita poezii. Uneori culegea scaieţi sau flori sălbatice de pe pajişte şi le purta la butoniera hainei. Avea un corp scund, solid, şi adesea făcea exerciţii de gimnastică simple între ore. Punea şi muzică la casetofon. Într-un raft din clasa lui avea partituri, majoritatea piese baroce timpurii.

Era un profesor grozav domnul da Silva. Ne trata cu o seriozitate deplină, de parcă noi, elevele de clasa a opta, puteam lămuri în timpul celei de-a cincea ore un aspect pe care învăţaţii îl dezbătuseră secole de-a rândul. Ne asculta ciripitul, cu bretonul intrându-i în ochi. Când vorbea el, o făcea în fraze complete. Dacă ascultai atent, puteai să auzi liniile de pauză şi virgulele din vorbirea sa, ba chiar şi semnele de două puncte sau punct şi virgulă. Domnul da Silva avea câte un citat pentru fiecare lucru care i se întâmpla şi în felul acesta evada din viaţa reală. În loc să mănânce la prânz, îţi povestea ce mâncaseră la prânz Obloński şi Levin în *Anna Karenina*. Sau, descriind un apus de soare din *Daniel Deronda*, nu-l mai observa pe cel care tocmai cădea peste Michigan.

Domnul da Silva petrecuse o vară în Grecia cu şase ani înainte. Încă mai era fascinat de asta.

Când îşi descria vizita în Mani[108], vocea îi devenea şi mai caldă ca de obicei, iar ochii îi străluceau. Pentru că într-o noapte nu găsise niciun hotel, dormise pe pământ şi se trezise a doua zi dimineaţă sub un măslin. Domnul da Silva nu uitase acel pom. Schimbaseră ceva de mare însemnătate, ei doi. Măslinii sunt fiinţe profunde, elocvente în întortocherea lor. E lesne de înţeles de ce anticii credeau că înăuntrul lor puteau fi prinse spirite umane. Domnul da Silva simţise asta atunci când se trezise în sacul lui de dormit.

Şi eu eram curioasă despre Grecia, desigur. De-abia aşteptam să mergem în vizită acolo. Domnul da Silva mă încuraja să mă simt grecoaică.

— Domnişoară Stephanides! mă strigă el într-o zi. Având în vedere că te tragi din patria lui Homer, n-ai vrea, te rog, să fii amabilă şi să citeşti cu voce tare?

Îşi drese vocea.

— Pagina optzeci şi nouă.

În acel semestru surorile noastre cu mai puţine înclinaţii academice lecturau *Lumina din pădure*[109]. Dar în seră noi ne croiam drum prin *Iliada*. Era un exemplar broşat, cu o traducere în proză prescurtată, eliberată de ritm, jefuită de muzicalitatea pe care o avea în greaca veche, dar – din punctul meu de vedere – totuşi o lectură grozavă. Doamne, eram îndrăgostită de acea carte! De la bosumflarea lui Ahile în cort (care-mi amintea de refuzul preşedintelui de a preda casetele) până la târârea lui Hector prin toată cetatea, tras de picioare (care m-a făcut să plâng), am fost acaparată total. Ce *Love Story*? Ca decor, Harvardul nu se putea compara cu Troia şi în tot romanul lui Segal murea, o singură persoană. (Poate că acesta era încă un semn al hormonilor care se manifestau în tăcere înăuntrul meu. Căci în vreme ce colegele mele găseau *Iliada* prea sângeroasă pentru gustul lor, o înşiruire nesfârşită de bărbaţi care se măcelăreau unul pe celălalt după

ce se prezentau succint, eu savuram înjunghierile şi decapitările şi scoaterea ochilor şi eviscerările zemoase.)

Am deschis cărţulia broşată şi mi-am plecat capul. Părul mi-a căzut în faţă, făcând să dispară totul – Maxine, domnul da Silva, muşcatele din seră în afară de carte. De după perdeaua de catifea, vocea mea de cântăreţ ambulant a început să toarcă.

— Afrodita şi-a dat jos faimosul brâu, în care erau ţesute toate farmecele iubirii, potenţa, dorinţa, şoaptele de dragoste şi forţa seducţiei, şi care îi lăsa fără prudenţă şi judecată până şi pe cei mai cumpătaţi oameni.

Era ora unu. O toropeală de după-amiază plutea în încăpere. Afară norii ameninţau cu ploaia. Se auzi o bătaie în uşă.

— Scuză-mă, Callie. Poţi să faci o pauză, te rog? Domnul da Silva se întoarse spre uşă.

— Intră.

Laolaltă cu toată lumea, am ridicat privirea. În prag stătea o fată roşcată. Doi nori s-au ciocnit deasupra, trecând unul pe lângă celălalt, şi au trimis o rază de lumină. Raza a lovit tavanul de sticlă al serei. Trecând printre muşcatele suspendate, a cules lumina rozalie care acum o învăluia pe fată ca un fel de membrană. Se prea poate şi ca soarele să nu fi făcut nimic din toate acestea, ci să fi fost o intensitate anume, o rază a sufletului emanând din ochii mei.

— Suntem în mijlocul orei, draga mea.

— Şi eu trebuie să fiu în grupa asta, spuse nefericită fata şi întinse o foaie de hârtie.

Domnul da Silva se uită la ea.

— Eşti sigură că domnişoara Durrell vrea să te transfere în grupa *asta*? întrebă el.

— Doamna Lampe nu mă mai vrea în grupa ei, răspunse fata.

— Ia loc. O să trebuiască să împarţi o carte cu cineva. Domnişoara Stephanides tocmai ne citea

din Cartea a Treia a *Iliadei*.

Am început să citesc din nou. Adică ochii mei au continuat să parcurgă propoziţiile, iar gura mea a continuat să formeze cuvintele. Dar mintea mea încetase să fie atentă la înţelesul lor. Când am terminat, nu mi-am mai dat părul pe spate. L-am lăsat să-mi atârne peste faţă. Mă uitam afară ca prin gaura cheii.

Fata se aşezase pe un scaun vizavi de mine. Se apleca spre Reetika, de parcă ar fi urmărit textul împreună cu ea, dar ochii ei priveau plantele. Nasul i se încreţea de la mirosul de frunze uscate.

Parte din interesul meu era ştiinţific, zoologic. Nu mai văzusem până atunci o fiinţă cu atâţia pistrui. O explozie originară, ca un Big Bang, îi plecase de la rădăcina nasului şi forţa ei aruncase galaxii întregi de pistrui, care se răspândiseră până la marginea universului ei curbat, cu sânge cald. Pe antebraţe şi pe încheieturi avea roiuri de pistrui, o întreagă Cale Lactee se desfăşura pe fruntea ei, ba chiar câţiva quasari, ca nişte stropi, fuseseră aruncaţi în găurile negre ale urechilor fetei.

Că tot suntem la ora de engleză, îngăduiţi-mi să citez o poezie. *Frumuseţe bălţată* a lui Gerard Manley Hopkins[110], care începe aşa: „Slăvit fie Domnul pentru lucrurile pestriţe”. Când rememorez reacţia mea imediată la vederea acelei fete roşcate, ea pare să izvorască din aprecierea frumuseţii naturale. Mă refer la plăcerea pe care o simte inima atunci când se uită la frunzele ruginii sau la scoarţa de palimpsest a platanilor din Provence. Era ceva teribil de atrăgător în combinaţia ei de culori: accentele cărămizii plutind în pielea albă ca laptele, reflexele aurii din părul de culoarea căpşunii. Să te uiţi la ea era ca toamna. Era de parcă te-ai fi dus cu maşina spre nord ca să admiri culorile.

Între timp, ea rămase tolănită într-o parte în bancă, cu picioarele în şosete albastre, până la genunchi, întinse în afară, dezvăluind tălpile uzate

ale pantofilor. Pentru că nu citise, a fost scutită când i-a venit rândul, dar domnul da Silva trimitea priviri îngrijorate în direcţia ei. Fata cea nouă nu observa. Se lăfăia în lumina ei portocalie şi clipea din ochi somnoroasă. La un moment dat începu să caşte şi îşi întrerupse căscatul la jumătate, de parcă n-ar fi mers cum trebuie. Înghiţi în sec şi se bătu cu pumnul în stern. Râgâi încet şi şopti pentru sine:

— *Ay*, *caramba*.

De îndată ce ora s-a terminat, dusă a fost.

Cine era? De unde apăruse? Cum de nu o observasem până atunci prin şcoală? în mod evident, nu era nouă la Baker & Inglis. Pantofii ei de piele aveau călcâiele turtite, aşa încât să-şi poată vârî picioarele în ei ca în saboţi. Era un obicei pe care-l aveau Brăţările cu Talismane. Apoi avea pe deget un inel vechi, cu rubine adevărate. Buzele îi erau subţiri, austere, protestante. Nasul aproape că nici nu era un nas adevărat. Era doar un început.

Venea la oră în fiecare zi cu aceeaşi expresie distantă, plictisită. Îşi târşâia picioarele în saboţii de piele cu o mişcare de alunecare sau de patinaj, cu genunchii îndoiţi şi greutatea în faţă. Asta se adăuga la impresia de ansamblu, cea de neseriozitate. Eu udam plantele domnului da Silva când ea intra. Mă rugase să fac asta înainte de ore. Aşa că fiecare zi începea aşa, cu mine la un capăt al serei, înghiţită de muşcatele înflorite, şi această explozie receptivă de roşu intrând pe uşă.

Felul în care-şi târşâia picioarele trăda impresia ei despre poezia ciudată, veche şi moartă pe care o citeam. N-o interesa. Niciodată nu-şi făcea lecţiile. Încerca să se strecoare cum putea prin cursul ăsta. Dădea rasol la lucrări şi la teze. Dacă ar mai fi avut o Brăţară cu Talismane alături, ar fi putut să formeze o facţiune separată şi să-şi alunge plictiseala schimbând bileţele între ele. Singură, nu putea decât să lâncezească. Domnul da Silva a

încetat să mai încerce s-o înveţe ceva şi o asculta cât putea de rar.

O urmăream la ore şi o urmăream şi în restul timpului. De cum ajungeam la şcoală, mă aşezam la pândă. Stăteam într-unul din fotoliile galbene din hol, prefăcându-mă că-mi fac temele, şi o aşteptam să treacă. Scurtele ei apariţii mă dădeau întotdeauna peste cap. Eram ca un personaj din desene animate, cu stele verzi roind în jurul capului. Apărea de după colţ, mestecând capătul unui pix şi târându-şi picioarele de parcă ar fi purtat papuci. Întotdeauna era o grabă în mersul ei. Dacă picioarele nu i-ar fi împins întruna înainte, pantofii turtiţi i-ar fi zburat din ele. Acest lucru îi scotea în relief muşchii gambelor. Şi acolo avea pistrui. Era aproape ca un bronz. Alunecând, trecea pe lângă mine şi vorbea cu o altă Brăţară cu Talismane, amândouă mişcându-se cu acea aroganţă leneşă, încrezătoare. Uneori mă privea, dar nu dădea vreun semn că m-ar recunoaşte. O pleoapă translucidă se cobora peste ochii ei.

Îngăduiţi-mi un anacronism. Filmul lui Luis Buñuel *Acel obscur obiect al dorinţei*[III] nu a fost lansat decât în 1977. La vremea aceea eu şi fata roşcată nu mai aveam nicio legătură. Mă îndoiesc că a văzut vreodată filmul. Cu toate acestea, *Acel obscur obiect al dorinţei* îmi vine în minte când mă gândesc la ea. L-am văzut la televizor într-un bar spaniol, pe când eram detaşat în Madrid. Cea mai mare parte a dialogurilor nici n-am auzit-o. Totuşi acţiunea era destul de limpede. Un domn mai în vârstă, jucat de Fernando Rey, e îndrăgostit lulea de o fată superbă, interpretată de Carole Bouquet şi Angela Molina. Nu m-a impresionat nimic din toate astea. Accentele suprarealiste au fost cele care m-au fascinat. În multe scene Fernando Rey este înfăţişat cu un sac greu pe umăr. Motivul pentru care apare acel sac nu este pomenit nicăieri. (Sau, dacă este, mi-a scăpat şi asta.) Pur şi simplu se învârte de colo colo, târând

sacul ăsta după el prin restaurante şi prin parcurile citadine. Exact aşa mă simţeam şi eu urmărindu-mi propriul Obiect Obscur. De parcă aş fi cărat după mine o povară sau o greutate misterioasă, nedefinită. Aşa o să-i şi spun, dacă nu aveţi nimic împotrivă. Din motive sentimentale. (De asemenea, trebuie să-i protejez identitatea.)

O vedeam la ora de gimnastică, unde era scutită. O vedeam la masa de prânz, într-o criză de râs isteric. Aplecată peste masă, încerca s-o lovească pe glumeaţă în cauză. Din gură îi bolborosea laptele. Îi ieşiră şi pe nas câţiva stropi, făcând pe toată lumea să se pună şi mai tare pe râs. Apoi o vedeam după ore, mergând pe bicicletă cu un băiat necunoscut. Se căţăra pe şaua bicicletei în timp ce el stătea pe pedale. Nu-l apuca de mijloc. Reuşea doar prin echilibru. Şi asta îmi dădea speranţă.

Într-o zi, la oră, domnul da Silva rugă Obiectul Obscur să citească din carte cu voce tare.

Lenevea în banca ei, ca de obicei. La o şcoală de fete nu trebuia să fii atât de vigilentă cu apropierea genunchilor sau trasul fustei în jos. Obiectul stătea cu genunchii depărtaţi, iar picioarele, care îi erau întrucâtva groase la coapse, erau dezvelite până sus de tot. Fără să se mişte, spuse:

— Mi-am uitat cartea.

Domnul da Silva îşi ţuguie buzele.

— Poţi să împarţi cartea cu Callie.

Singurul semn de încuviinţare pe care l-a arătat a fost să-şi dea părul de pe faţă la o parte. Şi-a dus o mână la frunte, apoi şi-a trecut-o prin păr, spre creştet, ca pe o greblă, cu degetele lăsând în urmă brazde. În încheierea gestului, a scuturat puţin din cap: o înfloritură. I se ivise obrazul, ceea ce permitea apropierea. Se trase lângă mine. Am împins cartea pe crăpătura dintre băncile noastre. Obiectul s-a aplecat peste ea.

— De unde?

— În capul paginii o sută doisprezece. Descrierea scutului lui Ahile.

Până atunci nu mai fusesem niciodată atât de aproape de Obiectul Obscur. Era o provocare pentru organismul meu. Sistemul meu nervos se lansă în „Zborul Bondarului”. Simţeam viorile ca pe nişte ferăstraie pe şira spinării. Timpanele îmi băteau în piept. În acelaşi timp, încercând să ascund toate astea, nu clinteam niciun muşchi. De-abia respiram. Cam asta era situaţia în ansamblu: catatonie în exterior, frenezie înăuntru.

Îi simţeam mirosul de la guma cu scorţişoară. Încă mai era pe undeva, prin fundul gurii. Nu mă uitam direct la ea. Îmi ţineam ochii pe carte. O şuviţă din părul ei roşu-auriu cădea pe biroul dintre noi. Acolo unde soarele atingea părul, se forma un efect de prismă. Dar chiar când eu admiram prisma de un centimetru, fata începu să citească.

Mă aşteptasem la o voce nazală, monotonă, ciuruită de greşeli de pronunţie. Mă aşteptasem la hopuri, la devieri, la scârţâit de frâne şi la ciocniri frontale. Dar Obiectul Obscur avea o voce foarte bună pentru lectură. Era limpede, puternică, suplă în ritmuri. Era o voce pe care o deprinsese acasă, de la unchi recitatori de poezie care beau prea mult. I se schimbase şi expresia. O demnitate concentrată, înainte absentă, îşi lăsa amprenta asupra trăsăturilor ei. Ţinea capul sus şi gâtul încordat. Bărbia i se ridicase. Suna de douăzeci şi patru de ani în loc de paisprezece. Mă întreb care era mai ciudată, vocea de Eartha Kitt[112] care ieşea din gura mea sau cea de Katharine Hepburn care ieşea dintr-a ei.

Când termină, se lăsă tăcerea.

— Mulţumesc, spuse domnul da Silva, la fel de surprins ca noi toate. A fost admirabil.

Sună clopoţelul. Imediat Obiectul Obscur se îndepărtă de mine. Îşi trecu din nou o mână prin păr, de parcă l-ar fi clătit la duş. Se strecură afară din bancă şi părăsi clasa.

În unele zile, când sera avea o anumită lumină şi bluza Obiectului Obscur se descheia la doi nasturi,

când lumina îi scotea în evidenţă centura scapulară legănându-se între cupele sutienului, avea oare Calliope vreo bănuială despre adevărata ei natură biologică? se gândea vreodată, când Obiectul Obscur trecea pe hol, că nu era în regulă ce simţea? Da şi nu. Daţi-mi voie să vă amintesc unde se petreceau toate.

La Baker & Inglis era perfect acceptabil să te îndrăgosteşti de o colegă de clasă. La o şcoală de fete, o anumită cantitate de energie emoţională, care în mod normal e irosită pe băieţi, ajunge să fie direcţionată spre prietenii. La B & I fetele umblau braţ la braţ, ca şcolăriţele franţuzoaice. Concurau pentru afecţiune. Se stârneau gelozii. Apăreau trădări. Era un lucru obişnuit să intri în baie şi să auzi pe cineva plângând într-una dintre cabine. Fetele plângeau din cauză că nu ştiu-cine nu voia să stea lângă ele la masă sau pentru că prietena lor cea mai bună avea un prieten proaspăt, care îi monopoliza timpul. Pe deasupra, ritualurile şcolii întăreau atmosfera intimă. Exista Ziua Inelelor, în care Surorile Mari le iniţiau pe Surorile Mici în lumea maturităţii, dându-le flori şi brăţări aurii. Mai era şi Dansul Caierelor, ţinut în primăvară, când se roteau – numai fetele – în jurul unui stâlp de Armindeni. Mai erau şi întâlnirile confesive bilunare „Inimă-pentru-Inimi”, organizate de capelanul şcolii, care se terminau invariabil cu îmbrăţişări paroxistice şi înlăcrimate. Cu toate acestea, etosul şcolii rămânea militant heterosexual. E drept, colegele mele de clasă se mai pisiceau în timpul zilei, dar băieţii erau activitatea numărul unu în afara orelor. Orice fată bănuită că ar fi atrasă de alte fete era bârfită, victimizată şi ostracizată. Eram conştientă de toate acestea. Mă speriau.

Nu ştiam dacă sentimentele mele faţă de Obiectul Obscur erau normale sau nu. Prietenele mele aveau tendinţa să dezvolte invidii obsesive faţă de alte fete. Reetika leşina de ciudă pentru

cum cânta Alwyn Brier *Finlandia* la pian. Linda Ramirez era fermecată de Sofia Cracchiolo, pentru că făcea trei limbi străine în acelaşi timp. Asta să fi fost? Oare pasiunea mea pentru Obiect era doar rezultatul elocvenţei sale admirabile? Mă îndoiam. Pasiunea mea părea să fie fizică. Nu era o judecată, ci un tumult în vene. Din acest motiv păstram tăcerea asupra ei. Mă ascundeam în toaleta de la subsol ca să mă gândesc la aspectul ăsta. În fiecare zi, de câte ori aveam ocazia, coboram pe scările de serviciu în toaleta părăsită şi mă închideam acolo cel puţin o jumătate de oră.

Există oare vreun loc mai liniştitor decât o toaletă veche, instituţională, antebelică? Genul de baie care se construia în America pe când ţara era în dezvoltare. Toaleta din subsol de la Baker & Inglis era decorată ca o lojă de la operă. Lustre edwardiene străluceau deasupra capului. Chiuvetele erau cuve albe, adânci, încastrate în plăci albastre. Când te aplecai să te speli pe faţă, vedeai crăpături mititele în porţelan, ca într-un vas Ming. Dopurile de la chiuvete atârnau de lanţuri aurii. Sub robinete picuratul lăsase dâre şi porţelanul se subţiase şi se înverzise.

Deasupra fiecărei chiuvete atârna o oglindă ovală. Eu nu voiam să am de-a face cu niciuna dintre ele. („Ura de oglinzi, care începe la vârsta mijlocie” a început devreme în cazul meu.) Evitându-mi imaginea, mă îndreptam direct spre cabinele de toaletă. Erau trei, iar eu o alegeam pe cea din mijloc. Ca şi celelalte, era din marmură. Marmură gri de New England, de cinci centimetri grosime, extrasă din carieră în secolul al nouăsprezecelea şi plină de fosile vechi de milioane de ani. Închideam uşa şi o încuiam. Luam o folie de protecţie din suportul de pe perete şi o puneam pe scaunul de la toaletă. Protejată de microbi, îmi dădeam jos chiloţii, îmi ridicam fusta scoţiană şi mă aşezam. Imediat simţeam cum corpul mi se relaxează, cum mădularele mi se

întind. Îmi dădeam părul la o parte de pe faţă, ca să văd. Erau fosile în formă de ferigă şi fosile care arătau ca nişte scorpioni cu înţepătură mortală. Jos, sub picioarele mele, vasul de toaletă avea o pată de rugină, şi ea veche de când lumea.

Toaleta din subsol era opusul vestiarului nostru. Cabinele aveau doi metri înălţime şi începeau de la podea. Marmura fosilizată mă ascundea şi mai bine decât propriul păr. În toaleta de la subsol era un cadru temporal în care mă simţeam mult mai liniştită: nu brambureala din şcoala de deasupra, ci progresul lent, evoluţionar, al Pământului, al vieţii vegetale şi animale formându-se din mâlul primordial. Robinetele picurau în ritmul lent, inexorabil, al timpului însuşi şi eu eram acolo singură, ferită. Ferită de sentimentele mele confuze pentru Obiectul Obscur şi ferită, de asemenea, de fragmentele de conversaţie pe care le auzeam din dormitorul părinţilor mei. Chiar în noaptea precedentă îmi ajunsese la urechi vocea exasperată a lui Milton:

— Încă te mai doare capul? Iisuse, ia o aspirină.

— Am luat deja, îi răspunsese mama. Nu mă ajută cu nimic. Apoi numele fratelui meu şi tatăl meu mormăind ceva ce n-am desluşit. Apoi Tessie:

— Mă îngrijorează şi Callie. Încă nu i-a venit ciclul.

— Ce dracu’, are de-abia treisprezece ani!

— Are *paisprezece*! Şi uită-te cât e de înaltă. Cred că nu e-n regulă.

Tăcură câteva clipe, apoi tatăl meu întrebă:

— Doctorul Phil ce spune?

— Doctorul Phil! Nu spune nimic. Vreau s-o duc la altcineva. Murmurul vocilor părinţilor mei de dincolo de peretele dormitorului, care îmi dăduse pe tot parcursul copilăriei un sentiment de securitate, acum devenise o sursă de anxietate şi de panică. Aşa că l-am schimbat pe nişte pereţi de marmură, care aveau ecou numai de la sunetul de

apă picurând, de la apa trasă la toaletă sau de la vocea mea citind melodios *Iliada*.

Şi când m-am săturat de Homer, am început să citesc pereţii.

Ăsta era încă un punct de atracţie al toaletei de la subsol. Era acoperită cu graffiti. Deasupra, fotografiile din clasă înfăţişau şiruri-şiruri de chipuri de eleve. Aici jos erau mai ales corpuri. Schiţaţi cu cerneală albastră, se vedeau bărbaţi mititei cu organe sexuale enorme. Şi femei cu sâni imenşi. În plus, diverse permutări: bărbaţi cu penisuri sfrijite şi, de asemenea, femei cu penis. Era o lecţie şi despre ce era, şi despre ce putea să fie. Peste marmura gri – aceste schiţe stângace cu trupuri făcând tot felul de lucruri, cu tot felul de organe crescute, lipindu-se unele de altele, schimbându-şi forma… Şi mai erau şi glume, vorbe de duh, confesiuni, într-un loc: „Iubesc sexul". În altul: „Patty C. e o curvă". Unde mai putea o fată ca mine, care se ascundea de o lume a cunoaşterii pe care n-o înţelegea nici ea, unde altundeva putea ea să se simtă mai bine decât în tărâmul acesta subteran, unde oamenii scriau ceea ce nu puteau să spună, unde dădeau glas celor mai ruşinoase dorinţe şi cunoştinţe ale lor?

Căci în acea primăvară, în timp ce înfloreau brânduşele, în timp ce directoarea şcolii verifica bulbii de narcise din straturi, şi Calliope simţea ceva îmbobocind. Un obiect obscur numai al ei, care, alături de nevoia de intimitate, era responsabil pentru coborârea în toaleta de la subsol. Un fel de brânduşă şi el, chiar înainte de a înflori. O tulpină rozalie ieşind din noul muşchi întunecat. Dar o floare ciudată, într-adevăr, pentru că părea să treacă prin mai multe anotimpuri într-o singură zi. Îşi petrecea iarna hibernând şi dormea sub pământ. Cinci minute mai târziu, fremăta în primăvara sa privată. În timp ce stăteam la oră cu o carte în poală sau mergeam spre casă cu o maşină a altor fete, simţeam un dezgheţ între picioare,

solul umezindu-se, o aromă fecundă, de turbă, ridicându-se şi apoi – în timp ce mă prefăceam că memorez verbe latineşti – viaţa bruscă, zvârcolirea ei din pământul cald de sub fusta mea. La atingere, brânduşă era câteodată moale şi alunecoasă precum carnea unui vierme. Alteori era tare ca o rădăcină.

Ce părere avea Calliope despre brânduşă ei? Este în acelaşi timp cel mai uşor şi cel mai greu lucru de explicat. Pe de-o parte, îi plăcea. Dacă apăsa pe ea cu colţul unei cărţi, senzaţia era plăcută. Acest lucru nu era nou. Întotdeauna îi plăcuse să apese acolo. La urma urmei, brânduşă făcea parte din corpul ei. N-avea niciun rost să pună întrebări.

Dar mai erau momente când simţeam că era ceva diferit în felul în care eram făcută. În tabăra Ponshewaing, în anumite nopţi umede din anexa cu paturi suprapuse, aflasem despre şeile de bicicletă şi stâlpii de gard care le seduseseră pe colegele mele de tabără la vârste fragede. În timp ce frigea o nalbă pe un băţ, Lizzie Barton ne spuse cum îndrăgise minerul unei şei de piele. Margaret Thompson era prima fată din oraş ai cărei părinţi aveau un cap de duş cu masaj. Adăugam datele propriilor mele senzaţii la toate aceste istorii clinice (acela era anul în care mă îndrăgostisem de funiile din sălile de gimnastică), dar tot rămânea un gol vag, imposibil de definit, între freamătul pe care-l simţiseră prietenele mele şi extazul acaparant al propriilor mele spasme uscate. Uneori, aplecându-mă din patul meu de sus în raza de la lanterna cuiva, îmi încheiam mica mea confesiune cu „Ştii?” şi, în întuneric, trei sau patru fete cu părul sârmos dădeau din cap o dată şi îşi muşcau colţul buzelor şi se uitau în altă parte. Nu ştiau.

Uneori mă nelinişteam că brânduşa mea avea o floare prea elaborată: nu o plantă perenă oarecare, ci o floare de seră, un hibrid botezat după creatorul

ei, precum trandafirii. Iridescent Hellene. Palidul Olimp. Focul Grecesc. Dar nunu era în regulă. Brânduşa mea nu era de expoziţie. Era într-un stadiu de devenire şi, până la urmă, putea să iasă bine dacă aşteptam cu răbdare. Poate că aşa era la toată lumea. Până atunci era mai bine să ţin totul înfăşat. Ceea ce şi făceam eu jos, în subsol.

Altă tradiţie la Baker & Inglis: în fiecare an elevii de clasa a opta puneau în scenă o piesă clasică grecească. La început aceste piese fuseseră jucate în sala de spectacole a şcolii medii. Dar după călătoria în Grecia, domnului da Silva i-a venit ideea să transforme terenul de hochei pe iarbă în amfiteatru. Cu peluzele sale în pantă şi acustica naturală, era un mini-Epidaur perfect. Personalul de întreţinere a adus afară tribune şi a montat o scenă pe iarbă.

În anul pasiunii mele nebune pentru Obiectul Obscur, piesa pe care a ales-o domnul da Silva a fost *Antigona*. Nu s-au dat probe pentru roluri. Domnul da Silva a pus în rolurile importante pe preferaţii săi de la cursul avansat de Literatură Engleză. Pe toţi ceilalţi i-a pus în cor. Aşa că distribuţia suna aşa: Joanne Maria Barbara Peracchio în rolul lui Creon, Tina Kubek în rolul lui Euridice, Maxine Grossinger în rolul Ismenei. În rolul Antigonei însăşi – singura posibilitate reală, chiar şi numai din punct de vedere fizic – era Obiectul Obscur. Media ei după primul semestru fusese doar un 7 minus. Totuşi domnul da Silva ştia să recunoască o stea.

— Trebuie să învăţăm toate replicile astea? a întrebat Joanne Maria Barbara Peracchio la prima repetiţie. În două săptămâni?

— Învăţaţi cât puteţi, a spus domnul da Silva. Toată lumea o să poarte o robă. Puteţi să vă ţineţi scenariul dedesubt. Şi domnişoara Fagles o să fie pe post de sufleor. O să stea în fosa orchestrei.

— O să avem şi orchestră? vru să ştie Maxine Grossinger.

— Orchestra sunt eu, spuse domnul da Silva, arătând spre casetofon.

— Sper să nu plouă, spuse Obiectul.

— O să plouă de vineri în două săptămâni? întrebă domnul da Silva. Ce-ar fi să-l întrebăm pe Tiresias al nostru.

Şi se întoarse spre mine.

V-aţi fi aşteptat la altcineva? Nu: dacă Obiectul Obscur era perfectă pentru a juca rolul surorii răzbunătoare, era de la sine înţeles că eu aveam să-l joc pe profetul bătrân şi orb. Părul meu sălbatic sugera clarviziunea. Poziţia mea încovoiată mă făcea să par gârbovit de ani. Vocea mea pe jumătate schimbată avea o calitate dematerializată, atinsă de har. De asemenea, Tiresias fusese femeie, desigur. Dar pe atunci nu ştiam acest lucru. Şi în scenariu nu era prevăzut.

Mie nu-mi păsa în ce rol joc. Tot ce conta şi singurul lucru la care mă puteam gândi era că acum aveam să fiu lângă Obiectul Obscur. Nu lângă ea aşa cum eram în timpul orelor, când mi-era imposibil să vorbesc. Nu lângă ea aşa cum eram în sala de mese, când îi curgea lapte din gură la altă masă. Ci lângă ea la repetiţiile pentru o piesă de şcoală, cu toată aşteptarea implicată, toată intimitatea din culise, toată exuberanţa emoţională intensă, temătoare, frivolă, provocată de însuşirea unei alte identităţi.

— Nu cred c-ar trebui să folosim scenariul, declară acum Obiectul Obscur.

Venise la repetiţie arătând foarte profesionist, cu toate replicile ei subliniate cu galben. Puloverul îl avea legat în jurul umerilor, ca pe o mantie.

— Cred c-ar trebui să ne învăţăm toţi rolurile pe dinafară. Se uită pe rând de la un chip la altul.

— Altfel o să sune prea fals.

Domnul da Silva zâmbea. Învăţarea replicilor avea să ceară un efort din partea Obiectului. O iniţiativă originală.

— Antigona are de departe cele mai multe replici, spuse el. Aşa că dacă Antigona vrea să joace fără scenariu, atunci cred că toate trebuie să jucaţi fără scenariu.

Celelalte fete bombăniră. Dar Tiresias, având o viziune în viitor, se întoarse spre Obiect.

— O să repet replicile tale cu tine. Dacă vrei. Viitorul. Deja se întâmpla. Obiectul se uita la mine.

Pleoapele translucide i se ridicau.

— Bine, spuse ea distantă.

Ne-am înţeles să ne întâlnim a doua zi, într-o marţi seara. Obiectul Obscur mi-a scris adresa ei şi Tessie m-a dus cu maşina până acolo. Când am fost condusă în bibliotecă, am găsit-o stând pe o canapea verde de catifea. Nu mai avea pantofii de piele în picioare, dar încă mai era îmbrăcată cu uniforma. Părul roşcat şi lung îi era legat la spate, ca să-i fie mai uşor să facă ce tocmai făcea şi anume să-şi aprindă o ţigară. Stând în poziţie de semilotus, Obiectul se apleca în faţă, ţinând ţigara în gură peste o brichetă verde de ceramică, în formă de anghinare. Bricheta nu mai avea gaz. O scutură şi apăsă cu degetul mare pe buton până când, în sfârşit, ţâşni o flacără.

— Te lasă ai tăi să fumezi? am întrebat.

Ridică privirea surprinsă, apoi îşi reluă activitatea curentă. Aprinse ţigara, inhala adânc şi dădu drumul la fum încet, cu satisfacţie.

— *Ei* fumează, spuse ea. Ar fi ditamai ipocriţii dacă nu m-ar lăsa şi pe mine să fumez.

— Dar ei sunt adulţi.

— Mami şi tati ştiu că dacă am chef, o să fumez. Dacă nu m-ar lăsa s-o fac, aş face-o pe furiş.

După cum se părea, această dispensă dura de ceva vreme. Pentru Obiect fumatul nu era ceva nou. Era deja profesionistă, în timp ce mă măsura din priviri, cu ochii îngustaţi, ţigara îi atârna pieziş din gură. Fumul îi plutea aproape de chip. Era un

contrast straniu: expresia neînduplecată, de detectiv, de pe chipul unei fete îmbrăcate cu o uniformă a unei şcoli particulare. În cele din urmă întinse mâna şi-şi scoase ţigara din gură. Fără să se uite după scrumieră, îşi scutură scrumul. Acesta nimeri înăuntru.

— Nu cred că un copil ca tine fumează.

— Ai ghicit bine.

— Te interesează să te apuci? îmi întinse un pachet de Tareyton.

— Nu vreau să fac cancer.

Puse pachetul jos, ridicând din umeri.

— Cred c-or să fie în stare să găsească un tratament până fac eu cancer.

— Sper. Pentru binele tău.

Inhala din nou, şi mai adânc. Ţinu fumul în piept, apoi se întoarse în profil, cinematografic, şi îi dădu drumul.

— Pun pariu că tu n-ai niciun obicei prost, spuse ea.

— Am tone de obiceiuri proaste.

— Cum ar fi?

— Cum ar fi că-mi mestec părul.

— Eu îmi rod unghiile, spuse ea pe un ton de întrecere, îşi ridică o mână ca să-mi arate.

— Mami mi-a luat chestia asta cu care să-mi dau pe ele. Le face să aibă gust de căcat. Ar trebui să mă facă să mă opresc.

— Şi? Funcţionează?

— La început a funcţionat. Dar acum a ajuns să-mi placă oarecum gustul.

Zâmbi. Am zâmbit şi eu. Apoi scurt, de probă, am râs împreună.

— Nu-i aşa de rău ca mestecatul părului, am reluat eu.

— Cum aşa?

— Pentru că atunci când îţi mesteci părul, începe să miroasă a ce-ai mâncat la prânz.

Făcu o mutră şi spuse:

— Push!

La şcoală ne-am fi simţit ciudat vorbind împreună, dar aici nu ne vedea nimeni. Într-un cadru mai larg, în lumea de-afară, eram mai degrabă asemănătoare decât diferite. Amândouă eram adolescente. Amândouă eram din suburbii. Mi-am pus jos geanta şi m-am apropiat de canapea. Obiectul îşi băgă ţigara Tareyton în gură. Punându-şi palmele de-o parte şi de alta a picioarelor încrucişate, se ridică, de parcă ar fi levitat ca un yoghin, şi se trase la o parte ca să-mi facă loc.

— Mâine am lucrare la istorie, spuse ea.

— Pe cine ai la istorie?

— Pe domnişoara Schuyler.

— Domnişoara Schuyler are un vibrator în birou.

— Un ce?

— Un vibrator. L-a văzut Liz Clark. E în sertarul de jos.

— Nu pot să cred!

Obiectul era şocată şi amuzată. Dar apoi miji ochii, gândindu-se. Pe un ton confidenţial, întrebă:

— Totuşi pentru ce sunt chestiile astea?

— Vibratoarele?

— Da.

Ştia că ar fi trebuit să ştie. Dar avea încredere că eu n-o să râd de ea. Iată ce fel de pact am făcut în acea zi: eu aveam să mă ocup de aspectele intelectuale, cum ar fi vibratoarele, iar ea urma să se ocupe de sfera socială.

— Majoritatea femeilor nu pot avea orgasm prin contact sexual normal, am spus eu, citind din cartea *Noi şi corpurile noastre*, cea pe care mi-o dăduse Meg Zemka. Au nevoie de stimulare clitoridiană.

În spatele pistruilor, faţa Obiectului se îmbujora. Era, desigur, paralizată de asemenea informaţii. Eu îi vorbeam în urechea stângă. Roşeaţa i se răspândi pe chip din acea parte, de parcă vorbele mele ar fi lăsat o urmă vizibilă.

— Nu-mi vine să cred că ştii toate astea.

— Îţi spun eu cine ştie. Domnişoara Schuyler, ea ştie. Râsul, hohotul ţâşni din gura ei ca un gheizer şi apoi

Obiectul se prăvăli pe spate pe canapea. Ţipă de încântare, zguduindu-se. Dădu din picioare, dărâmând ţigările de pe masă. Avea din nou paisprezece ani în loc de douăzeci şi patru şi, împotriva tuturor probabilităţilor, ne împrieteneam.

— „Neplânsă, părăsită, făr' de-al nunţii desfăt, mă mână înainte moartea…"

— „… soarta…"

— „… soarta. De vie spre al morţilor lăcaş cobor. Nicicând…"

— „… făr' de noroc…"

— „Făr' de noroc!" Urăsc chestia asta! „Nicicând, făr' de noroc cum sunt, n-o să-mi ridic de-acuma ochii spre zei, dar pentru a mea soartă nu-i lacrimă să cadă, nici… nici…"

— „Nici prieten să jelească".

— „Nici prieten să jelească".

Eram din nou la Obiect acasă, repetând replicile. Eram pe terasă, întinse pe canapelele viu colorate. Pe un fundal cu papagali se profila capul Obiectului, cu ochii strâns închişi, recitind. Făceam deja asta de două ore. Obiectul aproape parcursese un set complet. Beulah, servitoarea, ne-a adus pe o tavă sandvişuri şi două sticle mari de Tab[113]. Sandvişurile erau albe, fără crustă, dar n-aveau castraveţi şi nici măcriş. Pe pâinea pufoasă era unsă. O pastă de culoarea somonului.

Făceam multe pauze. Obiectului îi trebuiau des gustări, încă nu mă simţeam bine în acea casă. Nu mă puteam obişnui cu ideea de a fi servită. Tot săream să mă servesc singură. Şi Beulah mai era şi negresă, lucru care nu-mi uşura situaţia.

— Ce bine că jucăm împreună în piesa asta, spuse Obiectul, mestecând. N-aş fi vorbit niciodată cu un copil ca tine.

Făcu o pauză, dându-şi seama cum suna afirmaţia asta.

— Vreau să spun că nu mi-ar fi trecut prin cap că eşti un copil aşa de fain.

Fain? Calliope fainã? Nici nu visasem la aşa ceva. Dar eram gata să accept judecata Obiectului.

— Pot totuşi să-ţi spun ceva? întrebă ea. Despre rolul tău?

— Normal.

— Ştii, chestia asta cum trebuie tu să fii orb şi tot restul? Ei, acolo unde mergem noi în Bermude e un tip care administrează un hotel. E orb. Şi ştii care-i chestia cu el? Urechile lui parcă ar fi ochi. De exemplu, dacă intră cineva în încăpere, îşi întoarce o ureche în direcţia aia. Dar *tu* nu faci…

Se opri şi mă apucă brusc de mână.

— Nu te superi pe mine, aşa-i?

— Nu.

— Ai o expresie cumplită, Callie!

— Da?

Mă ţinea de mână. Nu-mi dădea drumul.

— Eşti sigură că nu te-ai supărat?

— Nu m-am supărat.

— Ei bine, felul în care te prefaci tu că eşti orb e că nu faci decât să… cum să spun… să te împiedici tot timpul. Dar chestia e că omul ăsta orb din Bermude nu se împiedică niciodată. Stă foarte drept şi ştie unde sunt toate. Şi urechile lui sunt întotdeauna atente la lucruri.

Mi-am întors capul.

— Vezi? Te-ai supărat!

— Nu m-am supărat.

— Ba da.

— Fac pe orbul, am spus eu. Mă uit la tine cu urechea.

— A, e foarte bine. Da, aşa. E foarte bine.

Fără să-mi dea drumul la mână, s-a apropiat de mine şi i-am auzit – simţit – foarte fin respiraţia fierbinte în ureche.

— Bună, Tiresias, spuse ea, chicotind. Sunt eu, Antigona.

Veni ziua spectacolului („premiera” îi spuneam noi, deşi nu aveau să mai fie alte reprezentaţii). În nişte „cabine” improvizate în spatele scenei, noi, actorii principali, stăteam pe scaune pliante. Restul elevilor de clasa a opta erau deja pe scenă, dispuşi într-un semicerc mare. Piesa era programată să înceapă la ora şapte şi să se încheie înainte de apusul soarelui. Era 6.55. Din spatele scenei auzeam cum se umple terenul de hochei. Vuietul de afară creştea în intensitate – voci, paşi, scârţâitul tribunelor şi zgomotul de uşi de maşină trântite în parcare. Toate eram îmbrăcate cu robe lungi până la pământ, vopsite neregulat în negru, gri şi alb. Obiectul Obscur însă purta o robă albă. Concepţia domnului da Silva era una minimală: fără machiaj, fără măşti.

— Câţi oameni sunt afară? întrebă Tina Kubek. Maxine Grossinger se uită printr-o crăpătură.

— Tone.

— Tu trebuie să fii obişnuită cu asta, Maxine, am spus eu. De la recitaluri.

— N-am emoţii când cânt la vioară. Aici e mult mai rău.

— Sunt aşa de emoţionaaată, spuse Obiectul.

În poală avea un borcan de Rolaids[114], din care înfuleca de parcă ar fi fost bomboane. Înţelegeam acum de ce se bătuse cu pumnul în piept în prima zi la oră. Obiectul Obscur suferea, mai mult sau mai puţin constant, de arsuri la stomac. I se agravau în momentele de stres. Câteva minute mai devreme se furişase să-şi fumeze ultima ţigară înainte de spectacol. Şi acum mesteca pastile antiacid. Era ceva ce ţinea de vechimea averii, se pare: să aibă năravuri de om bătrân, acele nevoi grosolane, adulte, şi paliative disperate. Obiectul era încă prea tânără ca să se vadă efectele. Încă nu avea cearcăne sau unghii îngălbenite. Dar sofisticata sete de distrugere era deja prezentă.

Când te apropiai de ea, mirosea a fum. Avea stomacul făcut praf. Însă chipul îi emana în continuare înfăţişarea autumnală. Ochii de pisică de deasupra nasului cârn îi erau vii, clipeau şi îşi orientau iar atenţia spre gălăgia crescândă din faţa scenei.

— Uite-i pe ai mei! strigă Maxine Grossinger.

Se întoarse spre noi şi trase un zâmbet larg. Până atunci n-o mai văzusem niciodată pe Maxine zâmbind. Dinţii îi erau zimţaţi şi rari, ca ai unei creaturi desenate de Sendak[115]. Avea şi aparat dentar. Bucuria nedisimulată pe care o etala mă făcu să o înţeleg. Avea o viaţă întreagă în afara şcolii. Maxine era fericită în casa ei de după chiparoşi. Între timp, părul ei creţ erupea din căpşoru-i fragil, muzical.

— O, Iisuse!

Maxine se uită din nou afară.

— Stau chiar în rândul din faţă. Or să privească direct spre mine.

Pe rând, ne-am uitat toate afară. Numai Obiectul Obscur a rămas aşezată. I-am văzut pe părinţii mei venind. Milton s-a oprit pe coama pantei ca să se uite în jos, la terenul de hochei. Expresia de pe chipul lui sugera că spectacolul care i se înfăţişa – iarba de smarald, tribunele de lemn alb, şcoala din depărtare, cu acoperişul ei de şisturi albastre şi cu iederă – îl încânta. Ca să te speli de etnicitate în America, te prefaci că eşti englez. Milton era îmbrăcat cu o bluză sport albastră şi cu pantaloni crem. Arăta ca un căpitan de vas de croazieră. Cu un braţ pe spatele lui Tessie, o conducea delicat în jos pe scări, căutând un loc bun.

Am auzit cum publicul s-a liniştit. Apoi s-a auzit un n-ai – domnul da Silva dăduse drumul la casetofon.

M-am dus la Obiect şi i-am spus:

— Fii liniştită. O să te descurci.

Îşi repetase replicile în şoaptă, dar acum se opri.

— Eşti o actriţă foarte bună, am continuat.

Se întoarse şi îşi lăsă capul în jos, mişcând din nou din buze.

— N-o să-ţi uiţi replicile. Le-ai repetat de milioane de ori. Ieri le-ai spus perfect…

— Te rog, poţi să nu mă bâzâi un minut? mă repezi Obiectul, încerc să-mi intru în rol.

Îmi aruncă o privire fioroasă. Apoi se întoarse şi plecă.

Stăteam şi mă uitam la ea abătută, urându-mă. Fainã? Eram orice, numai asta nu. Deja făcusem ca Obiectul Obscur să fie dezgustată de mine. Pentru că simţeam că eram gata să izbucnesc în plâns, am apucat una dintre draperiile negre şi m-am înfăşurat în ea. Stăteam în întuneric, dorindu-mi să fiu moartă.

Nu voisem doar s-o flatez. Chiar *era* talentată. Pe scenă, neastâmpărul Obiectului dispărea. Atitudinea i se îmbunătăţea. Şi, desigur, mai era şi simpla ei prezenţă fizică, lama

Însângerată care era, revolta de culoare care atrăgea atenţia tuturor. Naiul se opri şi terenul de hochei amuţi din nou. Oamenii tuşiră, pregătindu-se de spectacol. Am aruncat o privire afară de după perdea şi am văzut Obiectul pregătindu-se să intre. Stătea chiar în dreptul bolţii din mijloc, la cel mult trei metri de mine. N-o mai văzusem atât de serioasă şi de concentrată. Talentul e un soi de inteligenţă. Aşteptând să intre în scenă, Obiectul Obscur o dobândea pe a ei. Buzele i se mişcau de parcă i-ar fi recitat chiar lui Sofocle versurile lui Sofocle, de parcă ar fi înţeles motivele literare ale longevităţii lor, contrar tuturor evidenţelor intelectuale. Aşa stătea Obiectul, aşteptând să intre în scenă. Departe de ţigările şi de snobismul ei, de clica de prietene şi de pronunţia atroce. La asta era bună: să apară în faţa oamenilor. Să iasă în faţă şi să stea acolo şi să vorbească. În acel moment tocmai începea să-şi dea seama de asta. Eram martoră la descoperirea de către un individ a ceea ce putea să fie.

La indicaţia regizorului, Antigona noastră respiră adânc şi păşi pe scenă. Roba albă îi era prinsă în jurul bustului cu o panglică argintie. Când ieşi în briza caldă, îi flutură.

— Ajută-mă ca leşu-i să-l ridic… să-l duc… Maxine-Ismena răspunse:

— Să-nfrunţi opreliştea? Tu să-l îngropi ai vrea?

— Mi-i frate, şi ţi-i – c-ai vrea, că nu ai vrea! Ci eu, să ştii, întâmplă-se orice, nu-l voi trăda!

Eu încă nu trebuia să intru. Tiresias n-avea un rol atât de mare. Aşa că m-am înfăşurat din nou în perdea şi am aşteptat. Aveam în mână un obiect de recuzită. Era singurul meu obiect: un băţ de plastic vopsit în aşa fel încât să imite lemnul.

Atunci am auzit un sunet scurt, ca de tuse gâtuită. Obiectul spuse din nou replica:

— Întâmplă-se orice, nu-l voi trăda!

Urmată de tăcere. M-am uitat prin draperie. Le vedeam prin bolta centrală. Obiectul era cu spatele la mine. Mai departe, pe scenă, Maxine Grossinger stătea cu o expresie inertă pe chip. Gura îi era deschisă, dar nu scotea niciun cuvânt. Dincolo de ea, chiar deasupra marginii scenei, era faţa rumenă a domnişoarei Fagles, care-i şoptea lui Maxine replica următoare.

Nu era trac. În creierul lui Maxine Grossinger izbucnise un anevrism. La început publicul interpretase clătinarea ei bruscă şi expresia şocată ca făcând parte din piesă. Începuseră să izbucnească râsete la adresa jocului fetei care o interpreta pe Ismena. Dar mama lui Maxine, ştiind exact cum arăta durerea pe chipul copilului său, sări din scaun.

— Nu! strigă ea. Nu!

La şase metri mai încolo, stând în picioare sub soarele care apunea, Maxine Grossinger era în continuare mută. Din gât îi scăpă un gâlgâit. Cu bruscheţea unei descărcări electrice, faţa i se făcu albastră. Chiar şi de pe rândurile din spate oamenii vedeau cum oxigenul îi părăseşte sângele. Rozul i

se scurse pe frunte, pe obraji, pe gât. Mai târziu Obiectul Obscur se jură că Maxine se uitase la ea cu un fel de implorare în ochi, că văzuse lumina pierind din ochii lui Maxine. După spusele doctorilor însă, acest lucru probabil nu era adevărat, înfăşurată în roba ei întunecată şi încă în picioare, Maxine Grossinger era deja moartă. S-a prăvălit câteva secunde mai târziu.

Doamna Grossinger se caţără pe scenă. Nu mai scotea niciun sunet. Nimeni nu scotea. În tăcere, puse mâna pe Maxine şi îi descheie roba. În tăcere, mama începu să-i facă fiicei ei respiraţie gură la gură. Am îngheţat. Am lăsat draperia să se desfacă şi m-am uitat cu ochii cât cepele. Dintr-odată, o pată albă umplu arcada. Obiectul Obscur fugea de pe scenă. În acea secundă am avut o idee trăsnită. M-am gândit că domnul da Silva ne ascundea ceva. Până la urmă, profesorul nostru făcea totul în mod tradiţional. Pentru că Obiectul Obscur purta o mască. Masca tragediei, cu ochii ca nişte crestături de cuţit, cu gura ca un bumerang de tristeţe. Cu acest chip hidos se aruncă peste mine.

— O, Doamne! suspină ea. O, Doamne, Callie! Şi tremura şi avea nevoie de mine.

Ceea ce mă conduce la o mărturisire teribilă. Aceasta. În timp ce doamna Grossinger încerca să insufle iar viaţă în corpul lui Maxine, în timp ce soarele apunea melodramatic peste o moarte care nu era în scenariu, eu simţeam un val de fericire pură inundându-mi trupul. Fiecare nerv, fiecare corpuscul mi se lumina. Ţineam Obiectul Obscur în braţe.

Tiresias îndrăgostit

— Ţi-am făcut programare la doctor.
— Tocmai am fost la doctor.
— Nu la doctorul Phil. La doctorul Bauer.
— Cine-i doctorul Bauer?
— E un… doctor de femei.

În piept mi se porni o bolboroseală fierbinte. De parcă inima mea ar fi mâncat bomboane pocnitoare. Dar mi-am păstrat calmul şi am privit înspre lac.

— Cine spune că sunt femeie?

— Foarte amuzant.

— Tocmai am *fost* la doctor, mami.

— Aia a fost pentru controlul anual.

— Şi asta pentru ce-i?

— Când ajung la o anumită vârstă, fetele trebuie să se controleze.

— De ce?

— Ca să se asigure că totul e în regulă.

— Cum adică totul?

— Adică totul.

Eram în maşină. Cadillac-ul al doilea, în ordinea preferinţelor. Când îşi lua o maşină nouă, Milton i-o dădea lui Tessie pe cea veche. Obiectul Obscur mă invitase să-mi petrec ziua la clubul ei şi acum mama mă ducea la ea acasă.

Era vară, la două săptămâni după ce Maxine Grossinger se prăbuşise pe scenă. Şcoala se terminase. Pe Middlesex se făceau pregătiri pentru călătoria noastră în Turcia. Hotărât să nu lase condamnarea turismului de către Capitolul Unsprezece să ne strice planurile de călătorie, Milton făcea rezervări la avion şi se tocmea cu agenţiile de închirieri de maşini. În fiecare dimineaţă citea ziarul şi ne raporta condiţiile meteo din Istanbul.

— Douăzeci şi şapte de grade şi soare. Cum îţi sună asta, Cal?

La care în general răspundeam rotindu-mi într-un fel degetul arătător. Nu mai eram pasionată de vizitarea ţării natale. Nu voiam să-mi pierd vara pictând o biserică. Grecia, Asia Mică, muntele Olimp – ce legătură aveau astea cu mine? Eu tocmai descoperisem un continent nou la câţiva kilometri distanţă.

În vara anului 1974 Turcia şi Grecia se pregăteau să ajungă din nou subiect de ştiri. Dar eu nu eram atentă la tensiunile care creşteau. Aveam propriile mele probleme. În plus, eram îndrăgostită. În taină, ruşinată, nu întru totul conştient, dar totuşi îndrăgostită lulea.

Frumosul nostru lac era înconjurat de jeg: mizeria obişnuită din iunie şi norii de musculiţe. Mai era şi un gard de protecţie nou, care-mi dădea o senzaţie sumbră când treceam cu maşina pe alături. Maxine Grossinger nu era singura fată din şcoală care murise în acel an. Carol Henkel, o fată dintr-a unsprezecea, murise într-un accident de maşină. Într-o seară de sâmbătă prietenul ei băut, un individ pe nume Rex Reese, sărise cu maşina părinţilor săi în lac. Rex supravieţuise, înotând până la mal. Dar Carol fusese prinsă în interiorul maşinii.

Am trecut pe lângă Baker & Inglis. Era închisă pe perioada vacanţei şi pradă irealităţii ce învăluie şcolile în timpul verii. Am luat-o pe Kerby Road. Obiectul stătea pe Tormacour, într-o casă de piatră cenuşie, cu şindrilă şi cu giruetă. Parcată pe pietriş, stătea o limuzină Ford respingătoare. Mă jenam de Cadillac-ul nostru – al doilea în ordinea preferinţei –, aşa că am ieşit repede, dorindu-mi ca mama să plece.

Când am sunat la uşă, a răspuns Beulah. M-a condus la scări şi mi-a arătat în sus. Asta a fost tot. Am urcat la etaj. Până atunci nu mai fusesem la etaj în casa Obiectului. Era mai dezordine decât la noi şi mochetele erau ponosite. Tavanul nu mai fusese zugrăvit de ani de zile. Dar mobila era masivă, impresionant de veche şi emitea semnale de permanenţă şi judecată aşezată.

Am încercat în trei camere până am găsit-o pe a Obiectului. Jaluzelele erau trase. Pe mocheta aspră erau împrăştiate haine peste tot şi a trebuit să fac slalom printre ele ca să ajung la pat. Dar iat-o dormind într-un tricou Lester Lanin[116].

Am strigat-o. Am scuturat-o. În cele din urmă s-a ridicat în capul oaselor pe perne şi a început să clipească.

— Cred că arăt ca dracu', spuse după o clipă.

N-am spus dacă arăta sau nu aşa. Trebuia să-i alimentez dubiile, ca să-mi consolidez poziţia.

Am luat micul dejun în firida cu masa. Beulah ne-a servit fără emfază, aducând farfuriile şi apoi luându-le. Purta o uniformă adevărată, de servitoare, neagră cu şorţ alb. Ochelarii erau o reminiscenţă din cealaltă viaţă a ei, mai stilată. Cu un scris auriu, pe lentila stângă se zăreau ghirlandele numelui ei.

Veni doamna Obiect, clămpănind pe tocuri subţiri.

— Bună dimineaţa, Beulah. Am plecat la veterinar. Trebuie să-i scoată un dinte lui Sheba. O s-o aduc înapoi acasă, apoi plec să iau prânzul. Au spus c-o să fie ameţită. Ah, şi tot astăzi vin oamenii cu draperiile! Să-i primeşti şi să le dai cecul de pe bufet. Bună, fetelor! Nu v-am văzut. Cred că exerciţi o influenţă bună, Callie. E nouă şi jumătate şi asta deja s-a trezit?

Îi ciufuli părul Obiectului.

— O să stai astăzi toată ziua la Micul Club, scumpete? Foarte bine. Eu şi cu tata ieşim în seara asta cu soţii Peters. Beulah o să-ţi lase ceva în frigider. V-am pupat!

În tot acest timp Beulah clătea nişte pahare. Îşi aplica propria strategie. Trata Grosse Pointe cu tăcere.

Obiectul răsuci suportul rotativ. Gemuri franţuzeşti, marmelade englezeşti, o cutie de unt murdară, sticle de ketchup şi sosuri trecură toate prin faţa ei înainte de ceea ce căuta Obiectul: un borcan mare de Rolaid. Scoase trei tablete.

— Ce sunt arsurile astea de fapt?

— N-ai avut niciodată arsuri? întrebă Obiectul amuzată.

Micul Club era doar o poreclă. Oficial, clubul era cunoscut sub numele de Clubul Grosse Pointe. Deşi proprietatea era pe malul lacului, nu se vedeau pontoane şi nici bărci, doar clădirea clubului, mare cât un conac, două terenuri de *paddle tennis*[117] şi un bazin de înot. Lângă acest bazin am stat în acel an în fiecare zi din iunie şi iulie.

În ceea ce priveşte costumele de baie, Obiectul Obscur prefera bikini. Arăta bine în ei, dar nici pe departe perfect. Ca şi coapsele, şoldurile îi erau destul de late. Susţinea că-mi invidiază picioarele subţiri şi lungi, dar o făcea doar din amabilitate. În acea primă zi şi în toate zilele de după aceea Calliope se ivise pe marginea piscinei într-un costum de modă veche dintr-o bucată, cu fustiţă. Fusese al Sourmelinei în anii ’50. Îl găsisem într-un cufăr vechi. Intenţia enunţată era aceea de a arăta amuzant, dar eram de fapt recunoscătoare pentru acoperirea completă oferită. Îmi atârnam şi un prosop de plajă la gât sau purtam o cămaşă Lacoste peste costum. Partea superioară a costumului mă avantaja şi ea. Cupele erau cauciucate şi ascuţite şi, pe sub un prosop sau o cămaşă, dădeau impresia unui bust pe care nu-l aveam.

Dincolo de noi, doamne cu guşi de pelican pluteau pe platforme de polistiren încoace şi-ncolo, de-a curmezişul bazinului. Costumele lor de baie semănau foarte tare cu al meu. Copiii mici se bălăceau şi stropeau în capătul cu apă mai puţin adâncă al bazinului. Există o urmă mică de şansă ca fetele pistruiate să se bronzeze. Obiectul se bucură de această urmă. Cum ne răsuceam noi pe prosoape în acea vară ca nişte pui la rotisor, pistruii Obiectului se întunecară, făcându-se din cărămizii maronii. Şi pielea dintre ei se închise la culoare, unind pistruii între ei într-o mască bălţată, cu aspect granular. Numai vârful nasului îi rămase roz. Cărarea din păr îi era roşie de la arsură.

Pe farfurii cu marginea ondulată veneau spre noi sandvişuri, parcă plutind. Dacă ne simţeam sofisticate, comandam sos franţuzesc. Beam *milkshake-uri*, mâncam îngheţate şi cartofi prăjiţi. Pentru toate, Obiectul semna cu numele tatălui ei. Vorbea despre Petoskey, unde familia ei avea o casă de vacanţă.

— Ne ducem acolo în august. Poate vii şi tu.

— Noi ne ducem în Turcia, am spus eu, nefericită.

— Ah, aşa e. Am uitat. Şi apoi:

— De ce trebuie să zugrăviţi o biserică?

— Aşa a promis tatăl meu.

— Cum adică?

În spatele nostru, cupluri căsătorite jucau *paddle tennis*. Pe acoperişul clubului fluturau steaguri. Era oare locul potrivit să pomenesc de Sfântul Hristofor? De povestirile din război ale tatălui meu? De superstiţiile bunicii mele?

— Ştii la ce mă tot gândesc? am întrebat.

— La ce?

— Mă tot gândesc la Maxine. Nu-mi vine să cred c-a murit.

— Ştiu. Parcă n-a murit de-a binelea. Parcă am visat.

— Nu ştim că-i adevărat decât din cauză că am visat amândouă. Asta-i realitatea. Un vis pe care îl au toţi deodată.

— Ce adânc! spuse Obiectul. I-am tras una.

— Au!

— O meriţi.

Gâzele erau atrase de uleiul nostru de cocos. Le omoram fără milă. Obiectul înainta lent, scandalos, *prin Femeia singuratică*[118] *1* de Harold Robbins. La fiecare câteva pagini dădea din cap şi anunţa:

— Cartea asta e atât de porcoasă!

Eu citeam *Oliver Twist*, una dintre cărţile de pe lista noastră de lecturi pentru vacanţa de vară.

Dintr-odată se întunecă. O picătură de apă căzu pe pagina mea. Dar asta nu era nimic pe lângă

cascada revărsată pe Obiectul Obscur. Un băiat mai mare stătea aplecat peste ea, scuturându-şi claia udă de păr.

— Du-te naibii! spuse ea. Termină!

— Care-i problema? Te răcoresc.

— Încetează!

În cele din urmă băiatul se opri. Se îndreptă. Şortul de baie îi căzuse de pe şoldurile slabe, dezvăluind un şir de furnici care cobora dinspre buric. Şirul de furnici era roşcat. Dar pe cap părul îi era negru ca tăciunele.

— Cine-i ultima victimă a ospitalităţii tale? întrebă băiatul.

— Ea e Callie, spuse Obiectul. Apoi, spre mine:

— El e fratele meu, Jérôme.

Asemănarea era clară. Aceeaşi paletă coloristică fusese folosită şi pentru chipul lui Jérôme (portocaliu şi albastru pal în cea mai mare parte), dar în schiţa generală era ceva brut, ceva bulbucat la nas şi ochii mai degrabă saşii, ca nişte puncte de lumină. Ceea ce m-a derutat la început a fost părul negru, fără strălucire, dar mi-am dat seama repede că fusese vopsit.

— Tu eşti cea din piesă, aşa-i?

— Da.

Jérôme dădu din cap. Cu ochii mijiţi strălucindu-i, spuse:

— O actriţă, ai? Exact ca tine. Aşa-i, surioară?

— Fratele meu are o grămadă de probleme, spuse Obiectul.

— Hei, dacă tot vă ocupaţi eu te-a-thrul, poate aţi vrea să jucaţi în următorul meu film.

Se uită la mine.

— Fac un film cu vampiri. Ai fi un vampir grozav.

— Chiar aşa?

— Să-ţi văd dinţii.

Nu m-am supus, urmând indicaţiile Obiectului de a nu fi prea prietenoasă.

— Jérôme se ocupă de filme cu monştri, spuse ea.

— Filme de groază, o corectă el, adresându-mi-se în continuare mie. Nu filme cu monştri. Sora mea, ca de obicei, bagatelizează domeniul în care am ales să mă manifest. Vrei să ştii cum se va numi?

— Nu, răspunse Obiectul.

— *Vampirii din şcoala pregătitoare*. E vorba de un vampir, interpretat de *moi*, care e trimis la o şcoală pregătitoare pentru că părinţii săi înstăriţi, dar teribil de nefericiţi, trec printr-un divorţ. Oricum, nu se prea încadrează acolo, la şcoala cu internat. Nu poartă hainele potrivite. Nu are tunsoarea adecvată. Dar într-o zi, după un chef cu multă bere, face o plimbare prin campus şi este atacat de un vampir. Şi – ăsta-i clenciul – vampirul fumează pipă. Poartă un costum de Harris Tweed[119]. E împuţitul de director, frate! Aşa că a doua zi dimineaţa eroul nostru se trezeşte şi se duce direct să-şi cumpere o bluză sport albastră şi nişte mocasini şi – *presto* – e cât se poate de adecvat!

— Dă-te la o parte, că îmi iei soarele!

— E o metaforă despre întreaga experienţă a şcolilor pregătitoare, spuse Jérôme. Fiecare generaţie muşcă din următoarea, transformându-i în strigoi.

— Jérôme a fost dat afară din nouă şcoli particulare.

— Şi o să mă răzbun pe ei! proclamă Jérôme cu o voce dogită, ameninţând în aer cu pumnul.

Apoi, fără alte cuvinte, alergă până la bazin şi sări înăuntru. Din săritură, se răsuci în aer, cu faţa spre noi. Slab, cu pieptul supt, Jérôme stătea suspendat în aer, alb ca o bezea, cu faţa şifonată şi cu o mână ţinându-se de ouă. Îşi păstră aceeaşi postură până jos.

Eram prea mică să mă întreb ce se ascundea după brusca noastră intimitate. În zilele şi săptămânile care au urmat n-am luat în considerare

propria motivaţie a Obiectului, vidul ei de dragoste. Mama ei avea toată ziua ocupată. Tatăl ei pleca la birou la şase patruzeci şi cinci. Jérôme îi era frate, prin urmare inutil. Obiectului nu-i plăcea să stea singură. Nu se deprinsese să se amuze de una singură. Aşa că într-o seară, când eram la ea şi mă pregăteam să mă urc pe bicicletă şi să mă duc acasă, mi-a sugerat să dorm la ea.

— N-am periuţă de dinţi.

— Poţi s-o foloseşti pe a mea.

— E scârbos!

— Îţi dau una nouă. Avem o cutie întreagă. Doamne, ce sclifosită eşti!

Mă prefăceam doar. Făceam mofturi. De fapt, nu m-ar fi deranjat să folosesc periuţa de dinţi a Obiectului. Nu m-ar fi deranjat nici *să fiu* periuţa de dinţi a Obiectului. Eram deja bine familiarizată cu splendorile gurii Obiectului. Fumatul e bun la asta. Îţi oferă o perspectivă completă a suptului şi ţuguiatului din buze. Limba se iveşte des, lingând de pe buze orice reziduuri lipicioase lăsate de filtru. Uneori pe buza inferioară se lipesc bucăţele de hârtie şi fumătorul, dezlipindu-le, îşi dezvăluie dinţii de jos, profilaţi pe gingia cărnoasă. Iar dacă fumătorul scoate rotocoale de fum, ajungi să vezi până în fundul catifelei întunecate din interiorul obrajilor.

Aşa mergeau treburile cu Obiectul Obscur. O ţigară în pat era piatra de mormânt care marca sfârşitul fiecărei zile şi trestia prin care îşi respira întoarcerea la viaţă în fiecare dimineaţă. Aţi auzit de artişti ai instalaţiilor? Ei bine, Obiectul era o artistă a *exalaţiilor*. Avea un repertoriu întreg. Era Suflul Deviat, în care sufla politicos fumul prin colţul gurii în altă direcţie decât spre interlocutor. Mai era Gheizerul, când era furioasă. Mai era Doamna Dragon, când scotea câte-un fuior pe fiecare nară. Şi Reciclarea Franceză, când dădea drumul fumului pe gură ca să-l tragă înapoi pe nas. Şi mai era înghiţirea. Înghiţirea era rezervată

pentru situaţii de criză. O dată, în toaleta din aripa cu laboratoare, Obiectul tocmai terminase de tras un fum lung, când a intrat o profesoară. Prietena mea a avut timp doar să arunce ţigara în toaletă şi să tragă apa. Dar fumul? Ce putea face cu el?

— Cine a fumat aici? întrebă profesoara.

Obiectul ridică din umeri, ţinându-şi gura închisă. Profesoara se aplecă spre ea, adulmecând-o. Şi Obiectul înghiţi. Nu ieşi fura deloc. Niciun fir. Nicio idee. Puţină umezeală în ochi, ăsta a fost singurul semn al Cernobâlului din plămânii ei.

Am acceptat invitaţia Obiectului de a dormi la ea. Doamna Obiect a sunat-o pe Tessie ca să vadă dacă era în regulă şi, până la ora unsprezece, eu şi prietena mea ne-am culcat împreună. Mi-a dat să-mi pun pe mine un tricou. Pe pieptul lui scria „Fessenden". L-am îmbrăcat şi Obiectul s-a hlizit.

— Ce?

— E tricoul lui Jérôme. Pute?

— De ce mi-ai dat tricoul lui? am întrebat, strângându-mă toată la atingerea bumbacului cât tricoul era încă pe mine.

— Ale mele sunt prea mici. Vrei unul de-al lui tata? Miros a colonie.

— Tatăl tău îşi dă cu apă de colonie?

— A trăit în Paris după război. Are tot felul de obiceiuri exotice.

Se caţără acum în patul cel mare.

— Plus că s-a culcat cam cu un milion de prostituate franţuzoaice.

— Ţi-a spus el asta?

— Nu tocmai. Dar de câte ori vorbeşte despre Franţa, tata e excitat la culme. A fost acolo în armată. A fost cumva responsabil cu administrarea Parisului după război. Şi mami se enervează rău când el povesteşte despre asta.

O imită acum pe mama ei:

— Destulă francofilie pentru seara asta, dragă!

Ca de obicei când făcea ceva dramatic, coeficientul de inteligenţă îi crescu spectaculos.

Apoi se aruncă pe burtă.

— A omorât şi oameni.

— Chiar?

— Mda, spuse Obiectul, adăugând ca explicaţie: Nazişti.

M-am căţărat şi eu în patul cel mare. Acasă aveam o singură pernă. Aici erau şase.

— Masaj la spate, strigă Obiectul cu veselie.

— Îţi fac dacă-mi faci şi tu mie.

— S-a făcut.

Am încălecat pe şaua şoldurilor ei şi am început cu umerii. Părul îi stătea în cale, aşa că l-am dat la o parte. Am tăcut o vreme în timp ce o masam, apoi am întrebat:

— Ai fost vreodată la un ginecolog? Obiectul dădu din cap în pernă.

— Cum e?

— E un chin. Urăsc să merg acolo.

— Ce-ţi fac?

— Mai întâi te pun să te dezbraci şi să-ţi pui un hălăţel. E făcut din hârtie şi-ţi intră tot aerul rece prin el. Îngheţi. Apoi te pun să te urci pe o masă, unde stai cu picioarele desfăcute.

— Cu picioarele desfăcute?

— Îhî. Trebuie să-ţi pui picioarele în nişte chestii de metal. Apoi ginecologul îţi face o examinare pelviană, *care-i criminală*.

— Cum vine asta examinare pelviană?

— Credeam că tu eşti expertul sexolog.

— Hai, serios!

— O examinare pelviană e, ştii tu, *înăuntru*. Îţi pun o bazaconie din aia înăuntru ca să te deschidă şi alea-alea.

— Nu-mi vine să cred.

— E sinistru. Şi îngheţi. Plus că ginecologul face tot felul de glume proaste în timp ce-şi bagă nasul pe-acolo. Dar cel mai nasol e ce-ţi face cu mâinile.

— Ce?

— Păi, îşi cam bagă mâinile înăuntru până când te gâdilă pe omuşor.

Deja amuţisem. Complet paralizată de şoc şi spaimă.

— La cine te duci? întrebă Obiectul.

— La unul pe care-l cheamă doctorul Bauer.

— Doctorul Bauer! E tatăl lui Renee. E un pervers notoriu!

— Cum adică?

— M-am dus o dată la Renee să înot. Au piscină. Doctorul Bauer a ieşit şi el şi stătea acolo şi se holba. Apoi a început: „Picioarele tale au proporţii perfecte. Proporţii absolut perfecte". Doamne, ce pervers! Doctorul Bauer. Te compătimesc.

Îşi înălţă stomacul ca să-şi elibereze bluza. Am masat-o la şale, apoi am băgat mâna pe sub bluză ca să-i ajung la omoplaţi.

După aceea Obiectul a tăcut. Ca şi mine. Încercam să-mi abat gândurile de la ginecologie, abandonându-mă masajului. Nu era greu. Spatele ei de culoarea mierii – sau a piersicii – se îngusta spre talie într-un fel în care ai meu nu o făcea. Ici şi colo avea pete mici şi albe, de la crema antipistrui. Acolo unde frecam, pielea i se înroşea. Eram conştientă de sângele de dedesubt, care curgea pe rutele sale. Subsuorile îi erau aspre ea limba unei pisici. Sub ele i se umflau marginile sânilor, turtiţi de saltea.

— Bine, am spus după mult timp. E rândul meu. Dar noaptea aceea a fost ca toate celelalte. Adormise. Cu Obiectul nu era niciodată rândul meu.

Îmi revin în minte zilele împrăştiate ale acelei veri cu Obiectul, fiecare încastrată într-un suvenir sub formă de glob de cristal. Staţi să le mai scutur o dată. Priviţi cum se lasă fulgii:

Stăm împreună, întinse în pat, într-o sâmbătă dimineaţa. Obiectul e întinsă pe spate. Eu sunt rezemată pe un cot şi mă aplec să-i studiez chipul

— Ştii ce e somnul? o întreb.

— Ce?

— Muci.

— Nu-i adevărat.

— *Ba da*. E mucus. E urdoarea care-ţi iese pe ochi.

— E aşa de scârbos!

— Ai puţin somn în ochi, draga mea, îi spun eu pe un ton grav, prefăcut.

Cu degetul, îndepărtez crusta de pe genele Obiectului.

— Nu-mi vine să cred că te las să faci asta, spune ea. Îmi atingi puchinii.

Ne uităm o clipă una la alta.

— Îţi ating puchinii! ţip eu.

Şi ne zvârcolim, aruncând cu pernele şi zbierând şi mai tare.

În altă zi Obiectul face baie. Are propria ei baie. Eu stau în pat şi citesc o revistă de scandal.

— Se vede că Jane Fonda nu e dezbrăcată de tot în filmul ăla, spun eu.

— Cum?

— Are un fel de plasă transparentă pe ea. Se vede. Intru în baie să-i arăt. Într-o cadă cu picioare, sub un strat de frişca, se lăfăie Obiectul, care-şi freacă un călcâi cu piatra ponce.

Se uită la poză şi spune:

— Nici tu nu eşti niciodată dezbrăcată, îngheţ, rămasă fără cuvinte.

— Eşti complexată de ceva?

— Nu, nu sunt complexată.

— Atunci de ce ţi-e frică?

— Nu mi-e frică.

Obiectul ştie că nu-i adevărat. Dar intenţiile ei nu sunt maliţioase. Nu încearcă să mă pună la colţ, ci doar să mă facă să mă simt în largul meu. Pudoarea mea o derutează.

— Nu ştiu de ce eşti aşa de îngrijorată. Eşti prietena mea cea mai bună.

Mă prefac că sunt absorbită de revistă. Nu sunt în stare să mă uit în altă parte. Dar pe dinăuntru debordez de fericire. Erup de plăcere, totuşi continuu să mă zgâiesc în revistă, de parcă aş fi supărată pe ea.

E târziu. Am stat până târziu şi ne-am uitat la televizor. Intru în baie şi o găsesc pe Obiect spălându-se pe dinţi. Îmi trag jos chiloţii şi mă pun pe toaletă. Mai fac asta din când în când, ca strategie compensatorie. Tricoul e destul de lung ca să-mi acopere poala. Fac pipi în timp ce Obiectul se spală.

Apoi simt miros de fum. Ridicând privirea, văd în gura Obiectului, pe lângă periuţa de dinţi, o ţigară.

— Fumezi chiar şi *în timp ce* te speli pe dinţi? Se uită la mine dintr-o parte.

— Mentolate, spune ea.

Ce nu-i în regulă totuşi cu aceste suveniruri: sclipiciul cade repede.

Un bileţel lipit la noi pe frigider mă aduce cu picioarele pe pământ: „Doctor Bauer, 22 iulie, ora 14”.

Mi-era groază. Groază de ginecologul pervers şi de instrumentele lui inchizitoriale. Groază de chestiile alea de metal care aveau să-mi despartă picioarele şi de bazaconia care avea să-mi despartă altceva. Şi groază de ce puteau să dezvăluie aceste despărţiri.

În această stare, în această vizuină emoţională, am început să mă duc din nou la biserică. Într-o duminică, la începutul lui iulie, mama şi cu mine ne-am îmbrăcat bine (Tessie cu tocuri, eu nu) şi ne-am dus cu maşina la biserica Adormirii Maicii Domnului. Şi Tessie avea frământări. Trecuseră şase luni de când Capitolul Unsprezece demarase în trombă de pe Middlesex pe motocicleta lui şi de atunci nu mai venise. Mai rău, în aprilie îi anunţase că renunţă la colegiu. Avea de gând să se mute în Peninsula din Nord[120] cu nişte prieteni şi,

cum spusese el, să trăiască din ce le oferea pământul.

— Nu crezi că ar face vreo nebunie, cum ar fi să fugă şi să se însoare cu Meg, nu-i aşa? îl întrebă Tessie pe Milton.

— Să sperăm că nu, îi răspunse el.

Altă îngrijorare a lui Tessie era că fiul ei nici nu se mai îngrijea. Nu se ducea regulat la dentist. Vegetarianismul îl făcea palid. Şi îi cădea părul. La douăzeci de ani. Acest lucru o făcea pe Tessie să se simtă brusc bătrână.

Unite de griji, căutând alinare pentru nemulţumiri diferite (Tessie voia să scape de dureri, în timp ce eu voiam ca ale mele să înceapă), am intrat în biserică. Din câte-mi dădeam eu seama, ce se întâmpla în fiecare duminică la Biserica Greco-Ortodoxă a Adormirii Maicii Domnului era că preoţii se adunau şi citeau cu voce tare din Biblie. Începeau cu Facerea şi o ţineau tot aşa prin Numeri şi Deuteronom. Apoi înaintau prin Psalmi şi Pilde, Ecclesiast, Isaia, Ieremia şi Iezechiel, până la Noul Testament. Apoi îl citeau şi pe acela. Având în vedere lungimea slujbelor noastre, nu vedeam altă posibilitate.

Cântau, iar biserica se umplea încetul cu încetul. În cele din urmă se aprindea candelabrul central şi părintele Mike răsărea de după altar ca o păpuşă în mărime naturată. Transformarea prin care trecea unchiul meu în fiecare duminică mă uimea întotdeauna. În biserică părintele Mike apărea şi dispărea, nestatornic ca o divinitate. În clipa asta era sus în amvon, cântând cu vocea lui caldă şi falsă. Peste un minut era din nou la parter, cădelniţând. Scânteietor, plin de bijuterii, împopoţonat în veşmântul său ca un ou Fabergé, se plimba prin biserică, dându-ne binecuvântarea Domnului. Câteodată cădelniţa lui scotea atâta fum, încât părea că părintele Mike are capacitatea de a se înfăşura în pâclă. Când pâcla se împrăştia însă, mai târziu în aceeaşi după-amiază, în

sufrageria noastră, redevenea bărbatul scund, timid, în haine negre din poliester, cu guler de plastic.

Autoritatea mătuşii Zoe mergea în sens invers. La biserică era supusă. Pălăria rotundă şi gri pe care o purta arăta ca un capăt de şurub, care o prindea de strană. Îi pişcă încontinuu pe fiii ei ca să nu adoarmă. De-abia reuşeam să fac legătura între persoana neliniştită care stătea încovoiată în fiecare săptămână în faţa mea la biserică şi femeia haioasă care, sub inspiraţia vinului, se lansa în scene de comedie în bucătăria noastră.

— Bărbaţii să stea afară! ţipa ea, dansând cu mama. Avem cuţite aici!

Atât de mare era contrastul între Zoe care mergea la biserică şi Zoe băutoarea de vin, încât îmi făcusem un obicei să o privesc atent pe parcursul liturghiei. În majoritatea duminicilor, când mama o bătea pe umăr în semn de salut, mătuşa Zo răspundea doar cu un zâmbet firav. Nasul mare îi părea umflat de necaz. Apoi se întorcea, îşi făcea cruce şi se aşeza la locul ei unde rămânea înţepenită până la sfârşit.

Deci: biserica Adormirii Maicii Domnului în acea dimineaţă de iulie. Tămâia ridicându-se cu un miros sfâşietor, ca speranţele deşarte. Înăuntru (afară burniţa) miros de lână udă. Umbrelele picurând pe sub strane. Râuşoarele de la aceste umbrele scurgându-se pe podeaua neregulată a bisericii noastre prost construite şi adunându-se în băltoace. Miros de fixativ, de parfum şi de ţigări ieftine şi ticăit de ceasuri în surdină. Ghiorţăituri de maţe, din ce în ce mai multe. Şi căscat. Picotit şi adormit şi coate trase pentru a trezi pe unul sau pe altul.

Liturghia noastră fără sfârşit; propriul meu corp, imun la legile timpului. Şi, drept în faţa mea, Zoe Antoniou, căreia timpul i-a jucat o altă farsă.

Viaţa de soţie de preot se dovedise a fi mai rea decât se aşteptase mătuşa Zo. Urâse anii petrecuţi

în Pelopones. Locuiseră într-o casă mică de piatră, neîncălzită. Afară, femeile din sat întindeau pături sub măslini şi loveau ramurile până cădeau măslinele.

— Nu mai termină odată dracului cu hărmălaia! se plângea Zoe.

În cinci ani, în sunetul neîncetat al copacilor bătuţi de moarte, născuse patru copii. Îi trimisese scrisori mamei mele, în care îi descria în detaliu toate suferinţele ei: nu tu maşină de spălat, nu tu automobil, nu tu televizor, doar o curte plină de bolovani şi de capre. Îşi semna scrisorile „Sfânta Zoe, martir al bisericii".

Părintelui Mike îi plăcuse mai mult în Grecia. Anii petrecuţi acolo reprezentau cea mai bună perioadă a preoţiei lui. În acel sătuc din Pelopones supravieţuiau vechile superstiţii. Oamenii încă mai credeau în deochi. Nimeni nu-l compătimea că era preot, pe când mai târziu, în America, enoriaşii săi îl tratau întotdeauna cu o vagă, dar inconfundabilă condescendenţă, ca pe un nebun ale cărui iluzii trebuiau tratate cu înţelegere. Flagelul umilinţei de a fi preot într-o economie de piaţă nu-l atinsese pe părintele Mike câtă vreme fusese în Grecia. În Grecia a putut s-o uite pe mama mea, care îl părăsise, şi să scape de comparaţia cu tatăl meu, care făcea atâţia bani. Plângerile cicălitoare ale soţiei lui nu începuseră încă să-l facă pe părintele Mike să se gândească la abandonarea preoţiei şi nu-l împinseseră încă la gestul său disperat…

În 1956 părintele Mike a fost numit oficial preot la o biserică din Cleveland. În 1958 a devenit preot la Adormirea Maicii Domnului. Zoe s-a bucurat că s-a întors acasă, dar nu s-a obişnuit niciodată cu poziţia ei de *presvytera*. Nu-i plăcea să fie un exemplu în societate. Îi venea greu să-şi ţină copiii îngrijiţi şi bine îmbrăcaţi.

— Din ce bani? ţipa ea la soţul ei. Poate că dacă te-ar plăti cât de cât normal, copiii tăi ar arăta mai bine.

Verişorii mei-Aristotel, Socrate, Cleopatra şi Platon-aveau înfăţişarea supusă şi excesiv de dichisită a copiilor de preoţi. Băieţii purtau costume ieftine la două rânduri, ţipător colorate. Părul cârlionţat le stătea vâlvoi. Cleo, care era la fel de frumoasă ca şi tiza ei şi avea ochii migdalaţi, purta rochii de la Montgomery Ward. Vorbea rar şi juca leagănul pisicii cu Platon în timpul slujbei.

Mi-a plăcut întotdeauna mătuşa Zo. Îmi plăcea vocea ei gravă, impunătoare. Îmi plăcea că avea simţul umorului. Era mai gălăgioasă decât majoritatea bărbaţilor şi nimeni nu se pricepea mai bine ca ea s-o facă pe mama mea să râdă.

În acea duminică, de exemplu, într-unul din multele momente de linişte, mătuşa Zo se întoarse spre mama şi îndrăzni să glumească:

— Eu *trebuie* să fiu aici, Tessie. Tu ce scuză ai?

— Eu şi Callie am simţit nevoia să venim la biserică, răspunse mama.

Platon, care era la fel de mititel ca şi tatăl său, întrebă, cântând şi mimând dojana:

— Ruşine să-ţi fie, Callie. Ce ai făcut?

Îşi frecă în mod repetat arătătorul drept de cel stâng.

— Nimic, am spus.

— Hei, Soc, îi şopti Platon fratelui său. Verişoara Callie roşeşte cumva?

— O fi făcut ceva ce nu vrea să spună.

— Ia tăceţi din gură! spuse mătuşa Zo.

Părintele Mike se apropia, cădelniţând. Verişorii mei se întoarseră. Mama îşi plecă fruntea în rugăciune. Şi eu la fel. Tessie se ruga pentru Capitolul Unsprezece, să-i vină minţile la cap. Iar eu? E simplu. Mă rugam să-mi vină ciclul. Mă rugam să primesc stigmatele feminine.

Vara trecea în grabă. Milton aduse geamantanele din subsol şi îi spuse mamei să se apuce de împachetat. Eu mă bronzam cu Obiectul la Micul Club. Doctorul Bauer îmi bân-tuia mintea, apreciind proporţiile picioarelor mele.

Programarea era peste o săptămână, apoi peste jumătate de săptămână, apoi peste două zile…

Aşa că ajungem în seara sâmbetei precedente, 20 iulie 1974. O noapte plină de plecări şi de planuri secrete. În primele ore ale dimineţii de duminică (care în Michigan era încă sâmbătă seara) avioanele cu reacţie turceşti au decolat de la unităţile de pe continent. Se îndreptau spre sud, peste Marea Mediterană, către insula Cipru. În miturile antice zeii care îi protejau pe muritori îi ascundeau adesea. Afrodita l-a făcut o dată dispărut pe Paris, salvându-l de la o moarte sigură în mâinile lui Menelau. L-a învelit pe Aeneas într-o haină ca să-l scoată de pe câmpul de luptă. În mod asemănător, când avioanele turceşti răgeau peste mare, şi ele erau ascunse. În acea noapte personalul militar cipriot a raportat o defecţiune misterioasă în funcţionarea ecranelor radar. Ecranele s-au umplut cu mii de puncte luminoase, albe: un nor electromagnetic. Invizibile înăuntrul acestuia, avioanele turceşti au ajuns pe insulă şi au început să-şi arunce bombele.

Între timp, în Grosse Pointe, Fred şi Phyllis Mooney părăseau şi ei unitatea de bază, îndreptându-se spre Chicago. Pe peluza din faţa casei, făcându-le cu mâna, erau copiii lor, Woody şi Jane, care aveau propriile planuri secrete. În zbor către reşedinţa familiei Mooney se aflau în acel moment bombele argintii ale butoiaşelor de bere şi pachetele cu şase doze de bere. Maşini pline cu adolescenţi erau pe drum. Ca şi mine şi Obiectul. Pudrate şi rujate, cu părul cârlionţat cu fierul încins, plecaserăm şi noi spre petrecere. În fuste subţiri, de catifea reiată, şi cu saboţi în picioare, am apărut pe peluză. Dar Obiectul mă opri pe verandă înainte să intrăm. Îşi muşca buza.

— Eşti prietena mea cea mai bună, da?

— Da.

— Bine. Câteodată am impresia că-mi miroase gura. Se opri.

— Chestia e că nu-ţi dai seama niciodată dacă-ţi miroase gura sau nu. Aşa că – făcu o pauză – te-aş ruga să mă verifici tu.

Nu ştiam ce să spun, aşa că n-am spus nimic.

— E prea scârbos?

— Nu, am spus în cele din urmă.

— Bine. Fii atentă.

Se aplecă spre mine şi-mi suflă o dată în faţă.

— E OK, am spus.

— Bun. Acum tu.

M-am aplecat şi am expirat în nasul ei.

— E bine, a spus ea hotărâtă. OK. Acum putem să mergem la petrecere.

Până atunci nu mai fusesem la petreceri. Mi-era milă de părinţi. Pe când ne strecuram prin mulţime în casa care palpita, mă îngrozeam de distrugerile aflate în plină desfăşurare. Scrum de ţigară căzut pe tapiseria Pierre Deux. Cutii de bere se vărsau pe covoarele de familie. În bibliotecă am văzut doi băieţi care, râzând, urinau într-un trofeu de tenis. Majoritatea erau copii mai mari. Câteva cupluri urcau scările, dispărând în dormitoare.

Şi Obiectul încerca să se comporte de parcă ar fi fost mai mare. Copia expresia superioară, plictisită, a fetelor de liceu. Se duse pe veranda din spate, mergând înaintea mea, şi se aşeză la coada de la butoiul de bere.

— Ce faci? am întrebat.

— Îmi iau o bere. Ce credeai?

Afară era destul de întuneric. Ca în majoritatea situaţiilor sociale, îmi lăsasem părul să-mi atârne în faţă. Stăteam în spatele Obiectului, ca o arătare, când cineva îmi puse mâinile la ochi.

— Ghici cine-i?

— Jérôme.

I-am tras mâinile de pe ochii mei şi m-am întors.

— De unde ai ştiut că sunt eu?

— Mirosul ciudat.

— Oh! spuse o voce din spatele lui Jérôme.

M-am uitat cine era şi am simţit un şoc. Alături de Jérôme stătea Rex Reese, tipul care condusese maşina, aruncând-o pe Carol Henkel în ghearele morţii acvatice. Rex Reeseun fel de Teddy Kennedy local. Nici acum nu arăta din cale-afară de treaz. Părul întunecat îi acoperea urechile, iar la gât avea o bucată de coral albastru, pe o curea de piele. I-am cercetat chipul, căutând semne de remuşcare sau căinţă. Rex însă nu cerceta chipul meu. Se holba la Obiect, iar părul îi cădea pe ochi deasupra virgulei unui surâs.

Cu dibăcie, cei doi băieţi intrară între noi, întorcându-se cu spatele unul la celălalt. I-am aruncat o ultimă privire Obiectului Obscur. Îşi ţinea mâinile în buzunarele de la spate ale fustei reiate. Acest gest îi dădea un aer detaşat, dar avea şi efectul de a-i împinge înainte pieptul. Se uita în sus la Rex şi zâmbea.

— Mâine încep să filmez, spuse Jérôme. Eu n-aveam nicio expresie.

— Filmul meu. Filmul meu cu vampiri. Sigur nu vrei să joci în el?

— Plecăm în vacanţă săptămâna asta.

— Nasol, spuse Jérôme. O să fie genial. Am rămas tăcuţi. După o clipă, am spus:

— Geniile adevărate nu se cred niciodată genii.

— Cine spune asta?

— Eu.

— De ce anume?

— Pentru că geniul e nouăzeci la sută transpiraţie. N-ai auzit asta niciodată? De îndată ce *crezi* că eşti geniu, te leneveşti. Ai impresia că tot ce faci e minunat şi mai ştiu eu cum.

— Eu nu vreau decât să fac filme de groază, răspunse Jérôme. Cu nuditate ocazională.

— Pur şi simplu nu mai încerca să fii geniu şi poate, din greşeală, o să ajungi să fii, am spus eu.

Se uita la mine ciudat, cu intensitate, dar în acelaşi timp rânjind.

— Ce-i?

— Nimic.

— De ce te uiţi aşa la mine?

— Cum mă uit la tine?

Pe întuneric, asemănarea dintre Jérôme şi Obiectul Obscur era şi mai pronunţată. Sprâncenele roşietice şi tenul alb-gălbui se arătau din nou, într-o formă permisă.

— Eşti mult mai deşteaptă decât majoritatea prietenelor soră-mii.

— Eşti mult mai deştept decât majoritatea fraţilor prietenelor mele.

Se aplecă spre mine. Era mai înalt. Asta era principala deosebire dintre el şi sora lui. A fost destul ca să mă trezească din transă. M-am întors dinspre el. L-am ocolit şi m-am îndreptat spre Obiect. Încă se mai uita în sus, la Rex, iar faţa îi radia.

— Haide, i-am spus. Trebuie să mergem la chestia aia.

— Care chestie?

— Ştii tu. Chestia aia.

Până la urmă am reuşit s-o iau de acolo. Lăsă în urmă zâmbete prelungi şi priviri sugestive. De îndată ce am coborât de pe verandă, se încruntă la mine.

— Unde mă duci? mă întrebă furioasă.

— Departe de cretinul ăla.

— Nu poţi să mă laşi în pace niciun minut?

— Vrei să te las în pace? am spus. Bine, te las în pace. Am rămas nemişcată.

— Nu pot nici măcar să vorbesc cu un băiat la o petrecere? întrebă Obiectul.

— Te luam de acolo înainte să fie prea târziu.

— Cum adică?

— Îţi miroase gura.

Acest lucru o bloca. Obiectul fusese lovită drept în inimă. Se pleoşti.

— Chiar aşa? întrebă.

— Aduce uşor a ceapă, am spus.

Eram acum pe gazonul din spatele casei. Copiii stăteau pe gardul de la verandă, cu jarul de la ţigări strălucind în beznă.

— Ce părere ai despre Rex? şopti Obiectul.

— Ce? Să nu-mi spui că-ţi place.

— N-am zis că-mi place.

I-am sondat chipul, căutând răspunsul. Îşi dădu seama de asta şi se duse mai încolo pe peluză. Am urmat-o. Spuneam mai devreme că majoritatea emoţiilor mele sunt hibride. Însă nu toate. Unele sunt pure şi făţişe. Gelozia, de exemplu.

— Rex e în regulă, am spus când am ajuns-o din urmă. Dacă-ţi plac criminalii.

— Ala a fost un accident, a zis Obiectul.

Luna era în ultimul pătrar. Poleia frunzele cărnoase ale copacilor. Iarba era udă. Ne-am scos amândouă saboţii ca să stăm pe ea. După un timp, suspinând, Obiectul şi-a lăsat capul pe umărul meu.

— E bine că pleci, spuse ea.

— De ce?

— Pentru că treaba asta e prea ciudată.

M-am uitat în spate să văd dacă ne remarcase cineva. Nu ne remarca nimeni. Aşa că am luat-o de mijloc.

În minutele care au urmat am stat sub copacii poleiţi de lună, ascultând muzica trâmbiţând din casă. În curând aveau să ajungă şi poliţiştii. Întotdeauna veneau poliţiştii. Era o chestie pe care puteai conta în Grosse Pointe.

În dimineaţa următoare m-am dus cu Tessie la biserică. Mătuşa Zo stătea în faţă, ca de obicei, ca să dea un exemplu. Aristotel, Socrate şi Platon purtau costumele lor de gangsteri. Cleo, adâncită în coama ei neagră, era pe cale să aţipească.

Partea din spate şi laturile bisericii erau cufundate în întuneric. Icoanele străluceau din porticuri sau ridicau degete ţepene în capelele scânteietoare. Sub cupolă, lumina cădea într-o rază ca de cretă. Aerul era deja dens de la tămâie.

Mişcându-se încoace şi încolo, preoţii arătau ca nişte bărbaţi la baia turcească.

Apoi începu reprezentaţia. Un preot apăsă pe întrerupător. Şirul de lumini din partea inferioară a imensului candelabru se aprinse. De după iconostas apăru părintele Mike. Purta o sutană turcoaz aprins, cu o inimă roşie brodată pe spate. Străbătu soleea şi veni printre enoriaşi. Fumul din cădelniţă se ridică şi se încolăcea, înmiresmat de vechime.

— *Kyrie eleison*, cântă părintele Mike. *Kyrie eleison*…

Şi, deşi cuvintele nu-mi spuneau nimic sau aproape nimic, le simţeam greutatea, brazda pe care o lăsau în aerul timpului. Tessie se închină, gândindu-se la Capitolul Unsprezece.

Mai întâi părintele Mike o luă prin partea stângă a bisericii, în valuri albăstrui, tămâia se rostogolea peste capetele adunate, întunecând luminile circulare ale candelabrului. Agrava starea plămânilor văduvei. Estompa strălucirea de la costumele verilor mei. Când m-a învăluit şi pe mine în pătura ei de gheaţă uscată, am tras-o în piept şi am început să mă rog şi eu. *Te rog*, *Doamne*, *ca doctorul Bauer să nu găsească nimic în neregulă la mine*. *Şi dă-mi voie să fiu doar prietenă cu Obiectul*. *Şi fă-o să nu mă uite cât suntem în Turcia*. *Şi ajut-o pe mama să nu mai fie aşa de îngrijorată pentru fratele meu*. *Şi fă-l pe Capitolul Unsprezece să se întoarcă la colegiu*.

Tămâia are o mulţime de scopuri în biserica ortodoxă. Simbolic, e o ofrandă adusă Domnului. Ca jertfele arse pe rug în timpurile păgâne, mireasma se ridică la ceruri. Înainte de zilele îmbălsămărilor moderne tămâia avea o întrebuinţare practică. Acoperea mirosul cadavrelor în timpul înmormântării. De asemenea, când este inhalată în cantităţi suficiente, ea poate provoca o transă mentală care seamănă cu extazul

religios. Iar dacă o respiri în cantităţi suficiente, îţi poate provoca greaţă.

— Ce-i cu tine? îmi şopti Tessie în ureche. Eşti palidă. M-am oprit din rugăciune şi am deschis ochii.

— Da?

— Te simţi bine?

Am fost gata să răspund afirmativ. Dar apoi m-am oprit.

— Eşti foarte palidă, Callie, spuse din nou Tessie şi îmi puse mâna pe frunte.

Greaţă, extaz, evlavie, viclenie veniră toate la un loc. Dacă Dumnezeu nu te ajută, trebuie să te ajuţi singur.

— E stomacul, am spus.

— Ce-ai mâncat?

— De fapt, nu ştiu dacă stomacul. Ceva mai jos.

— Te simţi slăbită?

Părintele Mike trecu din nou pe lângă noi. Legăna cădelniţa atât de sus, că aproape mi-a atins vârful nasului. Aşa că mi-am lărgit nările şi am tras în piept cât fum am putut, ca să mă fac şi mai palidă decât eram deja.

— Simt de parcă ar răsuci cineva ceva înăuntrul meu, m-am hazardat eu.

Asta trebuie să fi sunat mai mult sau mai puţin exact. Pentru că acum Tessie zâmbea.

— Oh, scumpo! spuse ea. Oh, slavă Domnului!

— Te bucuri că mi-e rău? Mulţumesc mult.

— Nu ţi-e rău, scumpete.

— Atunci ce mi-e? Nu mă simt bine. Mă *doare*. Mama mă luă de mână, radiind în continuare.

— Repede, repede! spuse ea. Nu vrem să se-ntâmple vreun accident neplăcut.

Când m-am închis într-o cabină de toaletă, ştirile despre invazia turcească în Cipru ajunseseră deja în Statele Unite. Când Tessie şi cu mine am ajuns şi noi acasă, sufrageria era plină de bărbaţi care ţipau.

— Vasele noastre de război stau aproape de coastă, ca să-i intimideze pe greci, zbiera Jimmy Fioretos.

— Normal că stau aproape de coastă, spunea acum Milton. Ce-ai vrea? Vine junta şi-l dă pe Makarios afară. Aşa că turcii devin neliniştiţi. E o situaţie instabilă.

— Da, dar să-i ajute pe turci…

— Statele Unite nu-i ajută pe turci, continuă Milton. Pur şi simplu nu vor să le scape din mână junta.

În 1922, când a ars Smirna, vasele de război americane au stat nepăsătoare. Cincizeci de ani mai târziu, lângă coasta Ciprului, iarăşi n-au făcut nimic. Cel puţin în aparenţă.

— Nu mai fi aşa naiv, Milt, spuse din nou Jimmy Fioretos. Cine crezi că bruiază radarele? Americanii, Milt. Noi.

— De unde ştii? îl provocă tatăl meu. Şi acum Gus Panos, prin gaura din gât:

— E nenorocitul ăla de… sss… Kissinger. Probabil c-a făcut… sss… un târg cu turcii.

— Normal c-a făcut, dădu din cap Peter Tatakis, sorbind din Pepsi. Acum, că s-a terminat criza din Vietnam, Herr

Doktor Kissinger poate să se prefacă din nou că e Bismarck. Ar vrea să vadă baze NATO în Turcia? Aşa le poate obţine.

Erau întemeiate aceste acuzaţii? Nu pot spune sigur. Tot ce ştiu eu e că în acea dimineaţă cineva bruiase radarele cipriote, garantând succesul invaziei turceşti. Aveau turcii aşa o tehnologie? Nu. O aveau navele de război ale Statelor Unite? Da. Dar nu e ceva care se poate dovedi…

În plus, pentru mine oricum nu avea importanţă. Bărbaţii înjurară şi arătară cu degetul la televizor şi bătură cu pumnii în radio, până când mătuşa Zo le scoase din priză. Din păcate, nu putea să scoată din priză şi bărbaţii. Cât ţinu cina, bărbaţii urlară unii la alţii. Cuţite şi furculiţe fluturau în aer. Cearta

despre Cipru a durat săptămâni în şir şi a pus capăt, o dată pentru totdeauna, acelor mese de duminică. Dar pentru mine invazia avea o singură semnificaţie.

De îndată ce-am putut, m-am scuzat şi am fugit s-o sun pe Obiect.

— Ghici ce s-a întâmplat? am strigat încântată. Nu mai plecăm în vacanţă. E război!

Şi apoi i-am spus că am crampe şi că vin imediat la ea.

Trup şi suflet

Mă apropii rapid de acel moment: al descoperirii mele de către mine, a ceva ce ştiusem dintotdeauna şi totuşi nu ştiusem; al descoperirii de către sărmanul doctor Philobosian, pe jumătate orb, a ceea ce nu observase la naşterea mea şi continuase să-i scape la fiecare control anual de după aceea; al descoperirii de către părinţii mei a genului de copil căruia îi dăduseră naştere (răspuns: acelaşi copil, dar diferit); şi, în sfârşit, al descoperirii genei mutante care stătuse îngropată în sângele nostru timp de două sute cincizeci de ani, aşteptând momentul prielnic, aşteptând ca Atatürk să atace, Hajienestis să se transforme în sticlă, un clarinet să cânte seducător la un geam, până când, întâlnindu-se cu geamăna sa recesivă, a declanşat lanţul de evenimente care a dus până la mine, aici, scriind în Berlin.

În acea vară, în timp ce minciunile preşedintelui deveneau din ce în ce mai elaborate, eu am început să mă prefac că am ciclu. Cu şiretenie nixoniană, Calliope despacheta şi arunca în toaletă o flotilă de Tampaxuri nefolosite. Mimam o gamă întreagă de simptome, de la dureri de cap la oboseală. Jucam crampele cu măiestria cu care Meryl Streep îşi schimba accentul. Erau durerile ascuţite, durerile surde, junghiurile care mă făceau să mă ghemuiesc în pat. Ciclul meu, deşi imaginar, era marcat riguros pe calendarul de birou. Foloseam simbolul

peştelui din catacombe >C> pentru a marca zilele, îmi programasem ciclurile până în decembrie, când eram sigură că menstruaţia mea adevărată, prima, va fi apărut, în sfârşit.

Înşelătoria mea a funcţionat. A calmat neliniştile mamei mele şi, într-un fel, şi pe ale mele. Mă simţeam stăpână pe situaţie. Nu mai eram la cheremul naturii. Mai mult, având în vedere că excursia noastră la Bursa se anulase – ca şi programarea mea la doctorul Bauer –, eram liberă să accept

Invitaţia Obiectului la casa de vacanţă a familiei ei. M-am pregătit, cumpărându-mi o pălărie de soare, sandale şi o salopetă rustică.

Nu prea eram eu în temă cu evenimentele politice care aveau loc în acea vară la nivelul naţiunii. Dar era imposibil să-ţi scape ce se petrece. Tatăl meu se identifica din ce în ce mai tare cu Nixon pe măsură ce problemele preşedintelui creşteau. În pletoşii care protestau împotriva războiului Milton îşi văzuse propriul fiu zburlit şi acuzator. Acum, în scandalul Watergate, tatăl meu îşi recunoştea propriul comportament dubios din timpul revoltelor. Era de părere că intervenţia în forţă fusese o greşeală, dar, în acelaşi timp, nu i se părea mare scofală.

— Crezi că democraţii nu fac acelaşi lucru? îi întrebă Milton pe cei care participau la dezbaterile de duminică. Liberalii vor pur şi simplu să le-o pună în cârcă. Aşa că fac pe sfinţii.

Urmărind ştirile de seară, Milton emitea comentarii la tot ce se vedea pe ecran.

— A, da? spunea el. Căcaturi. Sau:

— Individul ăsta, Proxmire, e un rahat cu ochi. Sau:

— Intelectualii ăştia cu stea în frunte ar trebui să se ocupe de politica externă. Cum să-i trateze pe ruşii ăia blestemaţi şi pe chinezii roşii. Nu să se cace pe ei pentru un jaf la un amărât de birou de campanie.

Aşezat în spatele tăviţei sale de la televizor, Milton privea ameninţător presa de stânga, iar asemănarea sa crescândă cu preşedintele nu mai putea fi ignorată.

În serile din timpul săptămânii se certa cu televizorul, dar duminica avea public. Unchiul Pete, care de obicei era adormit ca un şarpe în timpul digestiei, era acum animat şi jovial.

— Chiar şi din punct de vedere chiropractic, Nixon e un personaj dubios. Are un schelet de cimpanzeu.

Părintele Mike se băgă şi el în discuţie:

— Ei, şi ce mai zici acum de prietenul tău Tricky Dicky[121], Milt?

— Cred că-i aşa o aiureală…

Lucrurile se înrăutăţeau când conversaţia ajungea la Cipru. În treburile interne Milton îl avea de partea lui pe Jimmy Fioretos. Dar când venea vorba de situaţia din Cipru, se despărţeau. La o lună după invazie, chiar când O.N.U. era pe cale să ajungă la o negociere de pace, armata turcă lansase un alt atac. De data aceasta turcii revendicau o mare parte din insulă. Se instala sârmă ghimpată. Se ridicau turnuri de observaţie. Ciprul era tăiat în două, precum Berlinul, Coreea şi toate celelalte locuri din lume care nu mai erau ceva unitar.

— Acum îşi dau arama pe faţă, spuse Jimmy Fioretos. Turcii au vrut întotdeauna să invadeze. Prostiile alea despre „protejarea Constituţiei” au fost doar un pretext.

— Ne-au lovit… sss… pe la spate, croncăni Gus Panos. Milton pufni:

— Cum adică „ne? Unde te-ai născut, Gus? în Cipru?

— Ştii la ce… sss… mă refer.

— America i-a trădat pe greci! flutură Jimmy Fioretos un deget în aer. E împuţitul ăla cu două feţe de Kissinger! îţi strânge mâna şi-n acelaşi timp se pişă pe tine!

Milton clătină din cap. Îşi puse bărbia în piept, agresiv, şi scoase un sunet scurt, ca un lătrat de dezaprobare, din gâtlej.

— Trebuie să facem tot ce e în interesul naţiunii noastre. Şi apoi Milton îşi ridică bărbia şi o spuse:

— Să-i ia dracu' pe greci!

În 1974, în loc să-şi revendice rădăcinile vizitând Bursa, tatăl meu se lepădă de ele. Forţat să aleagă între ţara sa de baştină şi ţara ancestrală, o făcu fără ezitare. Între timp noi auzeam de departe, din bucătărie, ţipete şi o cană de cafea spartă, înjurături – şi în engleză, şi în greacă –, apoi tropăit de picioare care ieşeau din casă.

— Ia-ţi haina, Phyllis, plecăm, spuse Jimmy Fioretos.

— E vară, spuse Phyllis. N-am haină.

— Atunci ia-ţi ce dracu' trebuie să-ţi iei!

— Şi noi plecăm… sss… Mi-a pierit… sss… pofta de mâncare.

Chiar şi unchiul Pete, fânul de operă autodidact, impuse o limită.

— Poate că Gus n-a crescut în Grecia, spuse el, dar sunt sigur că-ţi aminteşti că eu acolo am crescut. Vorbeşti despre ţara mea natală, Milton. Şi despre adevăratul cămin al părinţilor tăi.

Musafirii au plecat. Nu s-au mai întors. Jimmy şi Phyllis Fioretos. Gus şi Helen Panos. Peter Tatakis. Buickurile au plecat de pe Middlesex, lăsând în urmă un gol apăsător în sufrageria noastră. De atunci n-au mai fost mese de duminică. Nici bărbaţi năsoşi suflându-şi nasurile ca nişte trompete în surdină. Nici femei care să mă pişte de obraji şi care arătau ca Melina Mercouri în anii ei târzii. Dar, mai ales, n-au mai fost dezbateri în sufragerie. N-au mai fost certuri şi exemple şi citate din morţii celebri şi critici la adresa viilor nedemni. De pe canapelele noastre nu s-a mai dirijat guvernul. Nu s-a mai modernizat sistemul fiscal şi nici n-au „n-ai fost contradicţii filosofice despre rolul guvernului, despre ajutorul social,

despre sistemul de sănătate suedez (conceput de un doctor Fioretos – nicio legătură de rudenie). Sfârşitul unei ere. Niciodată de atunci încoace. Niciodată duminica.

Singurii rămaşi au fost mătuşa Zo, părintele Mike şi verişorii noştri, pentru că eram înrudiţi. Tessie era supărată pe Milton pentru că iscase cearta. I-o spuse, el o repezi, iar ea refuză să-i mai vorbească tot restul zilei. Părintele Mike profită de acest fapt ca s-o ducă pe Tessie sus, pe terasă. Milton se urcă în maşină şi plecă. Mai târziu am dus cu mătuşa Zo nişte gustări pe terasă. Tocmai păşisem pe pietrişul dintre balustradele groase de mahon, când i-am văzut pe Tessie şi pe părintele Mike stând pe scaunele negre, de fier. Părintele Mike o ţinea pe mama de mână, cu faţa lui bărboasă aplecată spre ea, şi îi vorbea duios, uitându-se în ochii ei. Mama mea părea că plânsese. Avea un şerveţel mototolit în mână.

— Callie a adus *ice tea*, anunţă mătuşa Zo când ieşi. Şi eu am adus tăria.

Dar apoi văzu cum se uita părintele Mike la mama şi tăcu. Mama se ridică, roşind.

— Iau eu tăria, Zo.

Toată lumea râse nervos. Mătuşa Zo turnă în pahare.

— Nu te uita, Mike, spuse ea. *Presvytera* se îmbată în ziua de duminică.

În vinerea următoare m-am dus cu maşina, cu tatăl Obiectului, la casa lor de vacanţă de lângă Petoskey. Era o casă victoriană mare, ca de turtă dulce, cu tot felul de ornamente şi vopsită în culoarea fisticului. Când am ajuns la ea, m-a uluit priveliştea. Casa era cocoţată pe un deluşor de deasupra golfului Little Traverse, înconjurată de pini înalţi şi cu toate geamurile strălucind.

Mă pricepeam la părinţi. Părinţii erau specialitatea mea. În maşină, pe drumul încolo, purtasem o discuţie însufleţită, pe teme diverse, cu tatăl Obiectului. De la el moştenise culorile.

Domnul Obiect avea nuanţele celtice. Dar acum avea aproape şaizeci de ani şi părul lui roşcat se decolorase ca o păpădie prefăcută în puf. Pielea lui plină de pistrui părea că trecuse şi ea printr-o erupţie. Purta un costum kaki, de poplin, şi papion. După ce m-a luat pe mine, ne-am oprit la un magazin de băuturi de lângă autostradă, de unde domnul Obiect a cumpărat un pachet de şase cocteiluri Smirnoff.

— Martini la cutie, Callie. Trăim în epoca minunilor. Cinci ore mai târziu, departe de a fi treaz, a luat-o pe drumul nepavat care ducea la casa de vacanţă. Era deja ora zece. La lumina lunii, ne-am dus bagajele pe veranda din spate. Pe potecuţa plină de cetină dintre pinii înalţi şi cenuşii răsăriseră ciuperci. Alături de casă, o fântână arteziană susura printre pietrele acoperite de muşchi.

Când am intrat pe uşa bucătăriei, am dat peste Jérôme. Stătea la masă şi citea *Weekly World News*. Paloarea de pe chip sugera că stătuse acolo mai toată luna. Părul lui negru, lipsit de luciu, părea din cale-afară de inert. Purta un tricou cu Frankenstein, pantaloni scurţi, creponaţi, şi tenişi albi, de pânză, fără şosete.

— Iat-o pe domnişoara Stephanides, spuse domnul Obiect.

— Bine-ai venit în hinterland.

Jérôme se ridică în picioare şi-i strânse mâna tatălui său. Urmă o tentativă de îmbrăţişare.

— Unde-i mama?

— E sus şi se îmbracă pentru petrecerea la care tu ai întârziat deja incredibil de tare. Şi starea ei de spirit reflectă acest lucru.

— De ce n-o conduci pe Callie în camera ei? Fă-i turul casei.

— Se aprobă, spuse Jérôme.

Am luat-o pe scările de serviciu, care porneau din bucătărie.

— Camera de oaspeţi se zugrăveşte, îmi spuse Jérôme. Aşa că stai cu sora mea.

— Ea unde e?

— E în spatele casei, cu Rex. Îmi îngheţă sângele în vine.

— Rex *Reese*?

— Au şi-ai lui o căsuţă pe-aici.

Jérôme îmi arătă apoi lucrurile esenţiale: prosoapele oaspeţilor, amplasamentul băii, cum să aprind luminile. Dar manierele lui nu mă impresionau. Mă întrebam de ce Obiectul nu-mi spusese nimic despre Rex la telefon. Era deja acolo de trei săptămâni şi nu-mi spusese o vorbă.

Am intrat în dormitorul ei. Haine mototolite erau aruncate pe patul nefăcut. Pe o pernă zăcea o scrumieră murdară.

— Surioara mea e o fiinţă cu apucături cam dezordonate, spuse Jérôme, uitându-se în jur. Tu eşti ordonată?

Am dat din cap.

— Şi eu. Altfel nu se poate.

Se întoarse apoi cu faţa spre mine.

— Ce s-a întâmplat cu excursia voastră în Turcia?

— S-a anulat.

— Excelent! Acum poţi să joci în filmul meu. Îl filmez aici. Ce zici, te tentează?

— Credeam că se petrece într-o şcoală cu internat.

— M-am hotărât s-o fac o şcoală cu internat pe coclauri.

Jérôme stătea destul de aproape de mine. Mâinile îi fluturau prin buzunare şi mă privea cu ochii mijiţi, legănându-se pe călcâie.

— Mergem jos? am întrebat în cele din urmă.

— Ce? Ah, chiar! Da. Hai să mergem.

Jérôme se întoarse şi o luă la goană. L-am urmat jos, trecând prin bucătărie. Pe când traversam sufrageria, am auzit voci afară.

— Aşa că Selfridge, tăntălăul ăla, *borăşte*, spunea Rex Reese. Nici măcar n-ajunge în baie. *Borăşte* direct pe bar.

— Nu-mi vine să cred! Selfridge! Era Obiectul, care striga amuzată.

— Voma în valuri. Direct în cocteilul pe care-l avea în faţă. Nu-mi venea să cred. Era ca un fel de Cascada Niagara de vomă. Selfridge se pune să borască pe bar şi toată lumea sare de pe scaune, da? Selfridge cade cu faţa în propria vomă. Timp de un minut se lasă o tăcere totală. Apoi fata asta începe şi ea să borască… şi urmează o reacţie în lanţ. În tot localul se borăşte, peste tot curge voma, iar barmanului îi sare ţandăra. E imens tipul. *Al dracului de imens*. Se apropie de Selfridge şi se uită în jos la el. Eu mă fac că nu-l cunosc. De parcă nu l-aş fi văzut în viaţa mea. Şi atunci ce crezi?

— Ce?

— Barmanul întinde mâna şi-l apucă pe Selfridge. Îl prinde de curea şi de guler, da? Şi-l ridică vreo juma de metru în aer – şi lustruieşte barul cu el!

— Să mor io!

— Nu glumesc. Îl înmoaie pe Fridge în propria lui borâtură. În acel moment am păşit şi noi pe verandă. Obiectul şi Rex

Reese stăteau unul lângă altul pe o banchetă albă de răchită. Afară era întuneric, răcoare, dar Obiectul era încă în costum de baie, un bikini cu trifoi. Avea un prosop de plajă înfăşurat în jurul picioarelor.

— Salut, am strigat eu.

Obiectul s-a întors. M-a privit neutră.

— Salut, a spus.

— Iat-o, spuse Jérôme. A ajuns întreagă. Tata n-a pierdut controlul volanului.

— Taţi nu-i un şofer chiar aşa de prost, zise Obiectul.

— Când nu-i băut, nu. Dar în seara asta pun pariu c-a avut termosul cu martini pe scaunul din faţă.

— Babacul tău e cam petrecăreţ! strigă Rex răguşit.

— A avut tata ocazia să-şi astâmpere setea pe drum încoace? întrebă Jérôme.

— De mai multe ori, am răspuns eu.

Acum râse Jérôme, relaxându-şi corpul şi bătând din palme, între timp, Rex îi spunea Obiectului:

— Bun, a ajuns. Hai să ne distrăm.

— Unde să mergem? întrebă Obiectul.

— Auzi, mă, Jérôme, nu spuneai tu că e o cabană veche de vânătoare prin pădure?

— Îhî, la vreo opt sute de metri în pădure.

— Crezi c-ai putea s-o găseşti pe întuneric?

— Poate cu o lanternă.

— Hai să mergem. Rex se ridică.

— Să luăm nişte beri şi să facem o excursie până acolo. Se ridică şi Obiectul.

— Stai să-mi pun nişte pantaloni.

Traversă veranda în costum de baie. Rex o urmări.

— Haide, Callie, spuse ea. Stai cu mine în cameră.

Am urmat Obiectul înăuntru. Mergea repede, aproape în fugă, şi nu se uita la mine. Pe când urca scările înaintea mea, o priveam din spate.

— Te urăsc, am spus.

— Ce?

— Eşti aşa de bronzată!

Îmi aruncă un zâmbet peste umăr.

În timp ce Obiectul se îmbrăca, eu mă uitam prin cameră. Mobilierul era şi aici tot de răchită albă. Pe pereţi erau fotografii de croazieră făcute de amatori, iar pe rafturi pietre de Petoskey, conuri de brad şi cărţi broşate vechi.

— Ce o să facem în pădure? am întrebat, cu o urmă de nemulţumire.

Obiectul nu răspunse.

— Ce o să facem în pădure? am repetat.

— Ne plimbăm, spuse ea.

— Vrei să te hârjoneşti cu Rex, asta vrei.

— Numai la prostii îţi stă gândul, Callie.

— Nu nega.

Se întoarse şi zâmbi.

— Ştiu cine vrea să te molesteze pe *tine*, spuse.

Timp de-o secundă, o bucurie imposibil de reprimat mă inundă.

— Jérôme, încheie ea.

— Nu vreau să merg în pădure, am spus. Sunt gângănii şi tot felul de chestii.

— Nu mai fi aşa o mironosiţă, spuse ea.

N-o mai auzisem până atunci spunând „mironosiţă”. Era un cuvânt folosit de băieţi – băieţi ca Rex. Obiectul se îmbrăcase şi acum stătea în faţa oglinzii, trăgându-se de nişte coji de pe obraz. Îşi trecu peria prin păr şi-şi dădu cu un balsam pe buze. Apoi se apropie de mine. Veni foarte aproape. Îşi deschise gura şi-mi suflă în faţă.

— E bine, am spus şi m-am îndepărtat.

— Nu vrei să te controlez şi eu?

— Nu, mulţumesc, am spus.

M-am hotărât că, dacă Obiectul avea să mă ignore şi să flirteze cu Rex, o s-o ignor şi eu pe ea şi o să flirtez cu Jérôme. După ce-a plecat, mi-am pieptănat părul. Din colecţia de pulverizatoare de pe masa de toaletă, am ales unul şi am apăsat pompa, dar n-a ieşit niciun fel de parfum. Am intrat în baie şi mi-am desfăcut bretelele salopetei. Ridicându-mi bluza, mi-am îndesat câteva şerveţele în sutien. Apoi mi-am dat părul pe spate, mi-am ridicat salopeta şi m-am grăbit să ies afară, spre plimbarea noastră în pădure.

Mă aşteptau sub un felinar galben de pe verandă. Jérôme avea în mână o lanternă argintie. Pe umărul lui Rex se afla un rucsac militar plin cu bere Stroh. Am coborât treptele până pe gazon. Terenul era neregulat, plin de rădăcini, dar cetina

era moale sub picioare. Pentru câteva clipe, în ciuda proastei mele dispoziţii, am reuşit s-o simt: încântarea proaspătă pe care ţi-o dădea nordul Michiganului. O vagă răcoare în aer, chiar şi în august. Ceva aproape rusesc. Cerul indigo de deasupra golfului negru. Mirosul de cedru şi pin.

La marginea pădurii, Obiectul se opri.

— O să fie ud? întrebă ea. Am tenişi de pânză în picioare.

— Hai, spuse Rex Reese, trăgând-o de mână. Udă-te.

Ea ţipă teatral. Se dădu pe spate, de parcă s-ar fi ţinut de o funie, apoi, legănându-se, se lăsă trasă printre copaci. M-am oprit şi eu, privind în desiş şi aşteptând ca Jérôme să facă acelaşi lucru. Însă el n-o făcu. În schimb, intră direct în mlaştină şi apoi se topi încet, până sub genunchi.

— Aoleu! strigă. Ajutor! Mă scufund! Vă rog, ajutaţi-mă… glub-glub-glub-glub-glub.

Înaintea noastră, deja invizibili, Rex şi Obiectul râdeau.

Mlaştina dintre cedri era veche. Aici nu se făcuse niciun fel de exploatare forestieră. Pământul nu era adecvat pentru construcţia de case. Copacii trăiau de sute de ani, iar când cădeau, cădeau definitiv. Aici, în mlaştina dintre cedri, verticalitatea nu era o proprietate esenţială a copacilor. Mulţi cedri erau drepţi, dar unii stăteau înclinaţi. Alţii căzuseră pe copacii din apropiere sau se prăbuşiseră la pământ, scoţându-şi la iveală rădăcinile. Era o senzaţie de cimitir: peste tot scheletele cenuşii ale copacilor. Razele lunii, strecurându-se printre ei, luminau băltoace argintii şi pânze de păianjen. Se reflectau din părul roşcat al Obiectului, care înainta rapid în faţa mea.

Înaintam prin mlaştină stângaci, haotic. Rex imita sunete de animale, care nu sunau ca niciun animal. Cutiile de bere îi zăngăneau în rucsac. Picioarele noastre dezrădăcinate bâj-bâiau prin noroi.

După douăzeci de minute am găsit-o: o cabană cu o singură încăpere, făcută din scânduri nevopsite. Acoperişul nu era cu mult mai înalt decât mine. Fasciculul circular al lanternei dezvălui hârtia gudronată care acoperea uşa îngustă.

— E încuiată. Futu-i! spuse Rex.

— Să încercăm pe geam, sugeră Jérôme.

Dispărură şi ne lăsară singure, pe mine şi pe Obiect. Am privit-o lung. Pentru prima oară de când venisem, se uită la mine de-adevăratelea. Luna lumina într-atât cât să facă posibil acest schimb tăcut de priviri.

— E întuneric aici, am spus.

— Ştiu, răspunse Obiectul.

Se auzi un zgomot de ceva spart în spatele cabanei, urmat de râsete. Obiectul făcu un pas spre mine.

— Ce fac acolo?

— Nu ştiu.

Dintr-odată, micuţul geam al barăcii se lumină. Băieţii aprinseseră înăuntru un felinar Coleman. Apoi uşa de la intrare se deschise şi Rex păşi afară. Zâmbea ca un comis-voiajor.

— E cineva aici care vrea să vă cunoască.

Moment în care ridică o capcană, zgâlţâind şoarecele dinăuntru, făcut piftie. Obiectul zbieră:

— Rex!

Sări înapoi şi se ţinu de mine.

— Ia-l de aici!

Rex îl mai clătină puţin, râzând, apoi îl aruncă în pădure.

— Bine, bine. Să nu faci pe tine de frică. Se duse din nou înăuntru.

Obiectul încă se mai ţinea de mine.

— Poate c-ar trebui să ne întoarcem, m-am aventurat eu.

— Crezi că ştii drumul? Eu sunt total rătăcită.

— O să-l găsesc.

Ea se răsuci şi se uită în pădurea întunecată. Se gândea. Dar apoi Rex apăru din nou în uşă.

— Poftiţi, spuse el. Să vedeţi cum e.

Şi deja era prea târziu. Obiectul îmi dădu drumul. Aruncându-şi eşarfa roşie de păr peste umăr, se aplecă şi pătrunse, prin tocul scund, în baraca de vânătoare.

Înăuntru erau două paturi de campanie cu pături groase de lână pe ele. Erau aşezate fiecare într-un capăt al spaţiului

Îngust, separate de o bucătărie rudimentară, cu un aragaz de campanie. Pervazul era plin de sticle goale de bourbon. Pereţii erau acoperiţi cu fragmente îngălbenite din ziarul local, ştiri despre concursuri de pescuit şi de carting. Mai era şi o ştiucă împăiată, cu gura căscată. Pentru că avea prea puţin kerosen, lampa trosnea. Lumina avea culoarea untului, iar ghirlandele de fum îngroşau aerul. Era o lumină de bârlog de opiomani şi se potrivea, căci Rex deja scosese din buzunar o ţigară cu marijuana şi o aprinse cu un chibrit.

Rex stătea pe un pat, Jérôme pe celălalt. Nonşalantă, Obiectul se aşeză lângă Rex. Eu stăteam în mijlocul camerei, cocoşată. Îl simţeam pe Jérôme cum mă priveşte. M-am prefăcut că mă uit prin cabană, apoi m-am răsucit, aşteptându-mă să-i întâlnesc privirea. Dar nu s-a întâmplat aşa ceva. Ochii lui Jérôme erau pironiţi pe pieptul meu. Pe sânii mei contrafăcuţi. Mă plăcea deja. Acum la mine se mai adăuga o atracţie, ca un bonus pentru bune intenţii.

Poate că ar fi trebuit să fiu încântată de transa în care era. Dar fantezia mea de răzbunare se risipise deja. Inima mea nu era acolo. Cu toate acestea, neavând de ales, m-am dus şi m-am aşezat lângă Jérôme. În cealaltă parte a cabanei, Rex Reese stătea cu o marijuana în gură.

Rex purta pantaloni scurţi şi o cămaşă cu monogramă, sfâşiată la umeri, ce-i dezvăluia pielea bronzată. Pe gâtul de dansator de flamenco

avea un semn roşu: o pişcătură de insectă, un coş pe cale de vindecare. Îşi închise ochii ca să inhaleze adânc, împreunându-şi genele prelungi. Părul îi era des şi uleios ca o blană de vidră. În cele din urmă deschise ochii şi-i pasă ţigara Obiectului.

Spre surprinderea mea, ea o luă de parcă ar fi fost una dintre îndrăgitele ei ţigări Tareyton. O puse între buze şi inhala.

— N-o să te facă paranoică? am spus.

— Nu.

— Parcă mi-ai spus că drogurile te fac întotdeauna paranoică.

— Nu şi când sunt în natură, spuse Obiectul.

Îmi aruncă o privire aprigă. Apoi mai trase un fum.

— Dă-o mai departe, spuse Jérôme.

Se ridică în picioare ca să ia de la ea ţigara cu marijuana. Fuma pe jumătate ridicat, apoi se întoarse şi mi-o întinse mie. M-am uitat la ţigară. Un capăt ardea; celălalt era turtit şi ud. Aveam o vagă idee că toate acestea făceau parte din planul băieţilor: pădurea, cabana, paturile de campanie, drogurile, schimbul de salivă. Iată o întrebare la care încă n-am răspuns: desluşeam trucurile masculine pentru că eram destinată, la rândul meu, să pun la cale asemenea scenarii? Sau desluşesc şi fetele trucurile, dar pur şi simplu se prefac că nu observă?

Timp de-o secundă m-am gândit la Capitolul Unsprezece. Trăia în pădure, într-o baracă exact ca asta. M-am întrebat dacă mi-era dor de fratele meu. Nu-mi dădeam seama dacă mi-era sau nu. Niciodată nu-mi dau seama ce simt, decât atunci când e prea târziu. Capitolul Unsprezece fumase prima lui ţigară cu marijuana când era la colegiu. I-o luam înainte cu patru ani.

— Ţine-l în piept, mă îndemnă Rex.

— Trebuie să laşi THC-ul[122] să ţi se acumuleze în sânge, spuse Jérôme.

În pădure se auzi un zgomot ca de rămurele rupte. Obiectul îl apucă pe Rex de mână.

— Ce-a fost asta?

— Poate un urs, spuse Jérôme.

— Sper că niciuna dintre voi nu-i pe stop, spuse Rex.

— Rex! protestă Obiectul.

— Băi, vorbesc serios! Urşii îl miros. Eram o dată într-o tabără în Yellowstone şi o femeie a fost omorâtă. Urşii grizzly simt mirosul de sânge.

— Nu-i adevărat!

— Jur! Mi-a spus un tip pe care-l cunosc. Era ghid al organizaţiei Outward Bound[123].

— Păi, nu ştiu de Callie, dar eu nu sunt, spuse Obiectul. Se uitară cu toţii la mine.

— Nici eu nu sunt, am spus.

— Atunci cred că suntem în siguranţă, Jérôme, a spus Rex, râzând.

Obiectul încă se mai ţinea de el, ca s-o protejeze.

— Vrei să tragem o împuşcătură? a întrebat-o Rex.

— Ce-i aia?

— Fii atentă.

Se întoarse cu faţa spre ea.

— Unul deschide gura, iar celălalt îi suflă fum înăuntru. Te ameţeşti în ultimu hal. E super!

Rex îşi băgă în gură capătul aprins al ţigării. Se aplecă spre Obiect. Se aplecă şi ea în faţă. Îşi deschise gura. Iar Rex începu să sufle. Buzele Obiectului Obscur formau un oval perfect şi în acel gol, în acea ţintă, Rex îşi direcţionă fuiorul de fum cu miros de mosc. Vedeam coloana năvălind în gura Obiectului. Dispărea în gâtul ei ca apa înspumată a cascadelor, în cele din urmă ea tuşi, iar el se opri.

— Bine ţintit. Acum tu mie.

Ochii verzi ai Obiectului lăcrimau. Dar luă ţigară şi şi-o vârî între buze. Se aplecă spre Rex Reese, care-şi deschise gura larg.

Când terminară, Jérôme luă ţigara de la sora lui.

— Ia să vedem dacă pot să mă descurc cu dificultăţile tehnice de aici, spuse el.

Până să-mi dau eu seama ce se întâmplă, faţa lui era lângă a mea. Aşa că până la urmă am făcut-o şi eu. M-am aplecat, am închis ochii, mi-am desfăcut buzele şi l-am lăsat pe Jérôme să-mi împuşte în gură un jet de fum lung şi murdar.

Fumul mi-a umplut plămânii, care au început să mă usture. Am tuşit şi i-am dat drumul afară. Când am deschis ochii din nou, Rex ţinea Obiectul de după umăr. Ea încerca să se comporte de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Rex îşi termină berea. Mai deschise două: una pentru el şi una pentru ea. Se întoarse spre Obiect. Zâmbi. Spuse ceva ce n-am auzit. Şi apoi, în timp ce eu clipeam încă, acoperi buzele Obiectului cu gura lui acră, frumoasă, fumătoare de ţigări cu marijuana.

În celălalt capăt al barăcii pâlpâinde, eu şi Jérôme ne prefăceam că n-am văzut nimic. Ţigara era acum a noastră, puteam s-o ţin cât voiam. Am pasat-o tăcuţi de la unul la altul şi ne-am băut berile.

— Am senzaţia asta ciudată că picioarele îmi par teribil de departe, spuse Jérôme după un timp. Şi ţie îţi par picioarele teribil de îndepărtate?

— Eu nu-mi văd picioarele, am spus. E întuneric aici. Mi-a pasat ţigara din nou, iar eu am luat-o. Am inhalat şi am ţinut fumul în piept. L-am lăsat să-mi ardă plămânii.

pentru că voiam să-mi distragă atenţia de la durerea din suflet. Rex şi Obiectul se sărutau în continuare. M-am uitat în altă parte prin geamul întunecat, soios.

— Totul pare foarte albastru, am spus. Ai observat?

— Hm, da, a spus Jérôme. Tot felul de epifenomene stranii. Oracolul din Delfi fusese o fată cam de vârsta mea. Toată ziulica stătea peste o gaură din pământ, *omphalos*, buricul pământului,

respirând aburii petrochimici care emanau de dedesubt. O adolescentă virgină, Oracolul prevestea viitorul, vorbind în primele versuri rimate din istorie. De ce pomenesc de asta? Pentru că şi Calliope era virgină în acea noapte (măcar pentru încă puţină vreme). Şi inhalase şi ea, ca şi Oracolul, halucinogene. Mlaştina dintre cedri, din afara cabanei, emana etilena. Îmbrăcată nu cu o robă diafană, ci cu o salopetă, Calliope începu să se simtă într-adevăr ciudat.

— Mai vrei o bere? întrebă Jérôme.

— Da.

Îmi întinse o cutie aurie de Stroh. Am dus cutia îmbro-bonită la buze şi am băut. Apoi iar am băut. Şi eu, şi Jérôme simţeam povara obligaţiei. Zâmbeam încordaţi unul la altul. Am lăsat privirea în jos şi m-am scărpinat la genunchi prin salopetă. Şi, când m-am uitat din nou în sus, faţa lui Jérôme era aproape. Avea ochii închişi, ca şi cum ar fi sărit în picioare de pe trambulina cea mare. Înainte să-mi dau seama ce se întâmplă, m-am trezit că mă sărută. Săruta o fată care nu mai fusese sărutată. (Oricum, nu de la Clementine Stark încoace.) Nu m-am împotrivit. Am rămas complet nemişcată în timp ce el făcea acest lucru. În ciuda ameţelii, simţeam tot. Umezeala şocantă a gurii lui. Atingerea mustăcioasă a buzelor. Limba lui cotrobăind. Dar şi anumite arome: berea, drogul, rămăşiţele unei bomboane mentolate şi, sub toate acestea, gustul real, animalic, al gurii unui băiat. Simţeam gustul înţepător al hormonilor lui Jérôme şi gustul metalic al plombelor lui. Am deschis un ochi. Vedeam părul fin pe care îmi petrecusem atâta vreme admirându-l pe alt cap. Vedeam pistruii de pe frunte, de pe nas, de pe urechi. Dar nu era faţa care trebuie, nu erau pistruii care trebuiau, iar părul era vopsit negru. În spatele chipului meu impasibil, sufletul mi se făcu ghem, aşteptând să treacă senzaţia neplăcută.

Jérôme şi cu mine încă mai stăteam în capul oaselor. Faţa lui o apăsa pe a mea. Manevrându-l puţin, am reuşit să văd în celălalt capăt al încăperii, unde erau Rex şi Obiectul. Stăteau deja întinşi. Cămaşa albastră a lui Rex părea să fluture în lumina care clipea. Dedesubtul lui, unul dintre picioarele Obiectului se legăna în afara patului, cu tivul de la pantaloni plin de noroi. I-am auzit şoptind şi râzând, apoi s-a lăsat din nou tăcerea. Mă uitam la dansul piciorului murdar de noroi al Obiectului. Mă concentram la acel picior, aşa că nici n-am observat când Jérôme a început să mă tragă în jos pe patul nostru. L-am lăsat; m-am lăsat pradă colapsului nostru lent, urmărindu-i cu coada ochiului în tot acest timp pe Obiect şi pe Rex Reese. Mâinile lui Rex se mişcau acum pe corpul Obiectului. Îi trăgeau în sus cămaşa, pătrundeau pe sub ea. Apoi corpurile li s-au mişcat şi le-am văzut chipurile din profil. Chipul Obiectului, împietrit ca o mască mortuară, aştepta cu ochii închişi. Profilul lui Rex era agresiv, congestionat, între timp, mâinile lui Jérôme se mişcau pe mine. Îmi frecau salopeta, dar eu nu mai eram propriu-zis în ea. Concentrarea mea asupra Obiectului era prea intensă.

Extaz. Din grecescul *ekstasis*. Însemnând altceva decât vă închipuiţi. Însemnând nu euforie sau apogeu sexual şi nici fericire. Însemnând, textual, o stare de dislocare, de smulgere din propriile simţuri. Acum trei mii de ani, în Delfi, Oracolul intra în extaz în fiecare oră de lucru. În acea noapte, într-o cabană de vânătoare din nordul statului Michigan, acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu Calliope. Drogată pentru prima oară, beată pentru prima oară, simţeam cum mă dizolv, cum mă evapor. Precum tămâia din biserică, sufletul mi se ridica înspre cupola craniului şi apoi evada. Pluteam peste podeaua de scândură. Pluteam peste aragazul mititel de campanie. Trecând peste sticlele de bourbon, stăteam suspendată peste

celălalt pat, uitându-mă în jos, la Obiect. Şi apoi, pentru că dintr-odată ştiam că pot, m-am strecurat în corpul lui Rex Reese. Am intrat în el ca un zeu, aşa că nu Rex, ci eu o sărutam.

Undeva într-un copac ţipa o bufniţă. La geamuri se îngrămădeau insectele, atrase de lumină. În starea mea delfică, eram conştientă simultan de ambele procese de amor. Prin intermediul corpului lui Rex, îmbrăţişam corpul Obiectului, îi molfăiam urechea… şi în acelaşi timp eram conştientă şi de mâinile lui Jérôme, care cutreierau pe corpul meu, cel pe care-l lăsasem pe celălalt pat. Era deasupra mea şi îmi strivea un picior, aşa că l-am mişcat, mi-am desfăcut picioarele, iar el a căzut între ele. Scotea sunete scurte. L-am luat în braţe, îngrozită şi impresionată de cât era de slab. Era chiar mai slab decât mine. Jérôme mă săruta pe gât. Sau, la sfatul vreunui articol dintr-o revistă, acorda atenţie lobului urechii. Mâinile lui o luară în sus. Se îndreptau spre piept.

— Nu! am spus, speriată că avea să găsească şerveţelele.

Şi Jérôme se supuse…

…În timp ce, în celălalt pat, Rex nu întâmpina nicio rezistenţă de acest fel. Cu o îndemânare desăvârşită, desfăcuse sutienul Obiectului cu o singură mână. Pentru că avea mai multă experienţă decât mine, l-am lăsat să se ocupe de nasturii de la cămaşă, dar mâinile mele au fost acelea care au apucat sutienul şi, de parcă ar fi tras un oblon, au lăsat lumina palidă a sânilor Obiectului să pătrundă în cameră. I-am văzut, i-am atins şi, pentru că nu eu făcusem asta, ci Rex Reese, nu aveam de ce să mă simt vinovată, nu trebuia să mă întreb dacă aveam dorinţe nefireşti. Cum puteam să fiu eu când eu eram pe celălalt pat, făcând prostii cu Jérôme?… Aşa că, pentru siguranţă, mi-am îndreptat atenţia către el. Acum era într-un soi de agonie. Se frecă de mine şi apoi se opri şi întinse mâna să-şi potrivească poziţia. Se auzi un

sunet de fermoar. M-am uitat la el cu coada ochiului. L-am văzut gândindu-se, concentrându-se la enigma salopetei.

Nu părea să aibă sorţi de izbândă, aşa că am plutit din nou până în celălalt capăt al camerei şi am intrat în corpul lui Rex Reese. Preţ de un minut, am simţit cum Obiectul răspunde la atingerile mele, am simţit vigilenţa înfiorată, dornică, din pielea şi muşchii ei. Şi acum simţeam altceva, în Rex sau în mine, ceva lungindu-se, umflându-se. Am simţit asta doar o secundă şi apoi ceva m-a tras înapoi…

Jérôme ţinea mâna pe pielea stomacului meu. Câtă vreme fusesem plecată, locuind în corpul lui Rex, Jérôme profitase de ocazie şi-mi desfăcuse bretelele. Desfăcuse nasturii argintii de la talie. Acum îmi trăgea salopeta în jos, iar eu încercam să mă trezesc. Acum trăgea de chiloţi, iar eu îmi dădeam seama cât sunt de beată. Acum era în chiloţii mei şi acum era… înăuntrul *meu*!

Şi apoi: durere. Durerea ca un cuţit, durerea ca focul. M-a rupt în două. M-a fulgerat prin stomac până la sfârcuri. Am suspinat, am deschis ochii, am privit în sus şi l-am văzut pe Jérôme uitându-se în jos, la mine. Ne uitam unul la altul cu gurile căscate şi eu ştiam că el ştie. Jérôme aflase ce eram la fel de brusc ca şi mine. Pentru prima oară înţelegeam şi eu limpede că nu eram fată, ci ceva intermediar. Ştiam asta din cât de firesc îmi venise să intru în corpul lui Rex Reese, *cât de normal părea*, şi o ştiam şi din expresia şocată de pe chipul lui Jérôme. Toate acestea le-am priceput într-o clipă. Apoi l-am împins pe Jérôme la o parte. S-a tras înapoi, afară din mine, şi a alunecat din pat pe jos.

Linişte. Doar noi doi trăgându-ne sufletul. Stăteam întinsă pe spate, pe patul de campanie. Sub decupajele din ziare. Cu o ştiucă împăiată în calitate de unic martor. Mi-am tras salopeta şi m-am simţit cât se poate de trează.

Acum totul se sfârşise. N-aveam ce să mai fac. Jérôme urma să-i spună lui Rex. Rex urma să-i spună Obiectului. Ea n-avea să mai fie prietena mea. Până să înceapă şcoala, toată lumea de la Baker & Inglis urma să ştie despre Calliope Stephanides că era un monstru. Aşteptam ca Jérôme să sară în picioare şi s-o ia la goană. Mă simţeam cuprinsă de panică şi, în acelaşi timp, surprinzător de calmă. În sinea mea, puneam lucrurile cap la cap. Clementine Stark şi lecţiile de sărutat şi răsucirile din cada cu apă fierbinte; o inimă amfibie şi o brânduşă îmbobocită; sângele şi sânii care nu se arătau; şi pasiunea pentru Obiect, care părea, care *păruse*, care arăta de parcă ar fi fost pe termen lung.

Urmară câteva momente de claritate şi apoi panica îmi răsună din nou în urechi. Şi mie îmi venea să fug. Înainte ca Jérôme să apuce să spună ceva. Înainte să afle cineva. Puteam să plec în seara asta. Aveam să găsesc drumul înapoi până la casă prin mlaştina dintre cedri. Puteam să fur maşina părinţilor Obiectului. Puteam să merg spre nord, prin Peninsula din Nord, până în Canada, unde se gândise să fugă şi Capitolul Unsprezece ca să scape de încorporare. În timp ce-mi contemplam viaţa de fugar, am aruncat o privire peste marginea patului ca să văd ce face Jérôme.

Stătea întins pe spate, cu ochii închişi. Şi zâmbea.

Zâmbea? Cum zâmbea? în batjocură? Nu. Şocat? Greşit din nou. Atunci cum? *Zâmbea satisfăcut*. Pe buzele lui Jérôme era zâmbetul unui băiat care într-o noapte de vară mersese până la capăt. Era zâmbetul unui tip care de-abia aştepta să le spună prietenilor.

Cititorule, crede-mă dacă-ţi dă mâna: nu observase nimic.

Puşca de pe perete

Când m-am trezit, eram înapoi în casă. Aveam nişte amintiri vagi despre cum ajunsesem acolo, cum mă târâsem înapoi prin mocirlă. Salopeta era încă pe mine. Între picioare aveam o senzaţie fierbinte şi spongioasă. Obiectul se dăduse deja jos din pat sau dormise în altă parte. Am întins mâna şi mi-am dezlipit chiloţii de piele. Ceva din această acţiune, suflul uşor de aer, aroma care se ridicase, toate îmi reiterară realitatea nou-nouţă despre mine însămi. Dar nu era tocmai o realitate. Pe atunci nu era ceva atât de solid precum un fapt. Era doar o intuiţie pe care o aveam despre mine însămi şi căreia venirea dimineţii nu-i aducea nicio limpezire. Era doar o idee care începea să pălească, să devină parte din beţia din pădure petrecută în noaptea precedentă.

Când Oracolul se trezea după una dintre nopţile ei sălbatice de profeţie, probabil că nu-şi amintea nimic din ceea ce spusese. Adevărurile pe care le rostise, oricare ar fi fost ele, erau întrecute de senzaţiile imediate: durerea de cap, răguşeala. La fel era şi pentru Calliope. Aveam senzaţia că fusesem pângărită şi iniţiată. Mă simţeam matură. Dar cel mai tare simţeam că mi-e greaţă şi nu voiam să mă gândesc deloc la ceea ce se întâmplase.

La duş am încercat să spăl toată experienţa, curăţându-mă metodic, cu faţa sub jetul de apă. Aerul era plin de aburi. Oglinzile şi ferestrele şiroiau. Prosoapele se umeziseră. Am folosit toate felurile de săpun pe care le aveam la îndemână: Lifebuoy, Ivory, plus o marcă rustică, locală, care era ca şmirghelul. M-am îmbrăcat şi am coborât scările în linişte. Traversând sufrageria, am observat o puşcă veche de vânătoare deasupra şemineului. Încă o puşcă pe perete. Am trecut tiptil pe lângă ea. În bucătărie, Obiectul mânca fulgi de porumb şi citea o revistă. N-a ridicat privirea când am intrat. Mi-am luat şi eu un bol şi m-am aşezat

de cealaltă parte a mesei. Probabil că mi-a scăpat o grimasă.

— Care-i problema? mă întrebă Obiectul cu sarcasm. Eşti iritată?

Îşi ţinea faţa răutăcioasă în palmă. Nici ea nu arăta prea grozav. Avea cearcăne. Erau momente când pistruii ei nu erau însoriţi, ci arătau ca un fel de rugină sau coroziune.

— Tu ar trebui să fii iritată, am răspuns.

— Dacă vrei să ştii, nu sunt iritată deloc, spuse Obiectul.

— Am uitat, am spus. Tu eşti obişnuită.

Dintr-odată faţa i se umplu de mânie. Tremura. Sub piele, venele i se întindeau şi pulsau, iscând linii vizibile la suprafaţă.

— Ai fost o curvă infectă azi-noapte! mă acuză ea.

— Eu? Dar tu? Te-ai dat la Rex încontinuu.

— Nu-i adevărat! Nici măcar n-am făcut atâta cât crezi.

— Mie aşa mi s-a părut.

— Cel puţin nu-i *fratele* tău.

Se ridică în picioare, fioroasă. Părea gata să izbucnească în plâns. Nu se ştersese la gură. Era plină de gem şi de firimituri. Mă amuţise priveliştea acestui chip mult iubit, care ajungea încetul cu încetul la o expresie ce părea a fi ură. Probabil că şi faţa mea reacţiona cumva. Simţeam cum ochii îmi devin mai mari şi mai înfricoşaţi. Obiectul aştepta ca eu să spun ceva, dar nu-mi venea nimic în minte. Aşa că în cele din urmă îşi trase scaunul în spate şi spuse:

— Jérôme e sus. De ce nu te duci să te bagi în pat cu el? Şi ieşi ca o furtună.

Urmă un moment dificil. Regretul, care mă inunda deja, rupse zăgazul. Mi se revărsă în picioare, îmi făcu băltoace prin inimă. Mă cuprinse panica la gândul că-mi pierdusem prietena şi, pe deasupra, începusem brusc să mă îngrijorez pentru reputaţia mea. Chiar eram o târfă? Nici măcar nu-

mi plăcuse. Dar o făcusem, nu-i aşa? îl lăsasem s-o facă. Apoi mă cuprinse teama de urmări. Dacă rămâneam gravidă? Ce făceam atunci? Mutra mea de la micul dejun era aceea a fetelor riguroase care numără zile şi măsoară lichide. A trecut cel puţin un minut până mi-am amintit că nu aveam cum să fiu gravidă. Era şi o parte bună în faptul că eram un boboc întârziat. Totuşi eram supărată. Eram sigură că Obiectul n-avea să mai vorbească niciodată cu mine.

Am urcat scările şi m-am băgat la loc în pat, punându-mi o pernă peste faţă, ca să nu mă bată lumina de vară. Dar în acea dimineaţă nu era chip să mă ascund de realitate. După nici cinci minute, salteaua se lăsă sub greutatea cuiva. Trăgând cu ochiul, am văzut că Jérôme îmi făcea o vizită.

Stătea întins pe spate şi se simţea în largul lui, gata instalat. În loc de halat avea pe el o haină de vânătoare din doc. Dedesubt se vedea marginea boxerilor lui jerpeliţi. Avea într-o mână o cană de cafea şi am observat că îşi vopsise unghiile cu negru. Lumina dimineţii, care intra pe geamul lateral, îi scotea în evidenţă barba şi mustăţile nerase. Alături de părul lins, răvăşit, vopsit, aceşti muguri portocalii erau ca viaţa renăscând într-un peisaj pustiit.

— Bună dimineaţă, dragă, spuse el.

— Bună.

— Nu prea eşti în apele tale, aşa-i?

— Îhî, am spus. Am fost destul de beată aseară.

— Mie nu mi-ai părut chiar aşa de beată, draga mea.

— Ei bine, am fost.

Jérôme abandonă ideea. Se prăbuşi înapoi în perne şi-şi bău cafeaua, suspinând. Se bătu o vreme cu un deget în frunte. Apoi vorbi:

— În caz că-ţi făceai vreuna din grijile alea banale, află că te respect în continuare şi tot restul.

Nu i-am răspuns. Dacă o făceam, ar fi însemnat că aprob lucrurile care se întâmplaseră, pe când eu

voiam să le pun la îndoială. După un timp, Jérôme a pus jos cana de cafea şi s-a întors pe-o parte. S-a târât până la mine şi şi-a pus capul pe umărul meu. A rămas acolo, respirând. Apoi, cu ochii închişi, şi-a băgat capul sub pernă, lângă mine. A început să mă împungă cu nasul. M-a gâdilat cu părul pe pielea de pe gât şi apoi pe organele sensibile. Şi-a fluturat genele, ca pe nişte aripi de fluture, pe bărbia mea. M-a adulmecat cu nasul în adâncitura de pe gât. Şi apoi m-am trezit cu buzele lui avide, stângace. Voiam să mă lase în pace. În acelaşi timp, mă întrebam dacă mă spălasem pe dinţi. Jérôme aluneca şi se urca pe mine şi totul era ca în noaptea precedentă: o greutate care mă strivea. Aşa îşi anunţă băieţii şi bărbaţii intenţiile. Te acoperă ca un capac de sarcofag. Şi la asta îi spun iubire.

Un minut a fost tolerabil. Dar curând haina de vânătoare şi-a croit drum în sus şi am simţit stăruinţa lui Jérôme apăsându-mă. Încerca să-mi bage din nou mâinile sub cămaşa mea. N-aveam sutien. După duş rămăsesem fără el, aruncând în closet şerveţelele. Terminasem cu ele. Mâinile lui Jérôme urcară. Nu-mi păsa. L-am lăsat să mă pipăie. Să pipăie ce era de pipăit. Dar dacă speram să-l dezamăgesc, n-a mers. Mă mângâia şi mă frământa în timp ce partea inferioară a corpului i se arcuia precum coada unui crocodil. Şi apoi spuse ceva, fără ironie. Înfocat, îmi şopti:

— Chiar sunt înnebunit după tine.

Buzele îi coborâră, căutându-le pe ale mele. Limba îi pătrunse înăuntru. Prima penetrare, care o prevestea pe următoarea. Dar nu acum, nu de data asta.

— Opreşte-te, i-am spus.

— Ce?

— Opreşte-te.

— De ce să mă opresc?

— De aia.

— De ce de aia?

— Pentru că nu te plac în felul ăsta.

Se ridică. De parcă ar fi fost tipul din vechea schiţă de vodevil, cel din patul pliant care se tot închide, Jérôme se ridică perfect treaz. Apoi sări din pat.

— Să nu te superi pe mine, am spus eu.

— Cine spune că m-am supărat? spuse Jérôme şi plecă.

Restul zilei trecu încet. Am rămas în camera mea până l-am văzut pe Jérôme plecând cu camera de filmat pe umăr. Bănuiam că nu mai fac parte din distribuţie. Părinţii Obiectului se întoarseră de la tenis, de la meciul de dublu de dimineaţă. Doamna Obiect urcă scările până în baia dormitorului principal. De la fereastra mea, l-am văzut pe domnul Obiect cum urcă în hamacul din spatele casei, cu o carte în mâini. Am aşteptat să aud duşul pornind şi apoi am coborât pe scările de serviciu şi am ieşit pe uşa de la bucătărie. M-am dus până în golf, plină de melancolie.

Mlaştina dintre cedri era într-o parte a casei. În cealaltă parte era un drum de pământ şi pietriş care trecea printr-un câmp deschis, fără copaci, cu iarbă galbenă, înaltă. Lipsa copacilor mi-a atras atenţia şi, plimbându-mă pe acolo, am dat de o plăcuţă care semnala nişte ruine şi care de-abia se mai desluşea. Marca locul unui fort sau al unui masacru, nu-mi mai amintesc acum exact. Literele erau acoperite de muşchi şi n-am putut să citesc toată plăcuţa. Am rămas acolo un timp, gândindu-mă la primii colonişti şi la cum se omorâseră între ei pentru piei de castor şi de vulpe. Am pus piciorul pe placă, dând muşchiul la o parte cu pantoful de tenis, până când m-am plictisit de asta. Era deja aproape de prânz. Golful era acoperit de un cer albastru, senin. Dincolo de deal simţeam prezenţa oraşului Petoskey, fumul de la sobele şi coşurile de acolo. Pe malul apei iarba devenea mlăştinoasă. M-am căţărat pe dig şi m-am plimbat încoace şi-ncolo, ţinându-mi echilibrul. Mi-am întins mâinile în lateral şi am păşit ţanţoş, în stilul

Olgăi Korbut[124]. Dar nu puneam prea multă inimă. Şi eram prea înaltă ca să fiu Olga Korbut. Mai târziu, la un moment dat, a ajuns la mine vâjâitul unei bărci cu motor. Mi-am umbrit ochii cu o mână, ca să privesc peste apa tremurândă. O şalupă trecea în viteză. La volan era Rex Reese. Cu pieptul gol, bând bere şi purtând ochelari de soare, ambala motorul la maximum, trăgând după el un schior nautic. Era Obiectul, desigur, în costumul ei de baie cu trifoi. Părea aproape goală pe întinderea aceea de apă, cu doar acele două fâşiuţe – una sus, una jos – despărţind-o de Eden. Părul roşcat îi flutura ca un steag arborat pentru a anunţa furtuna. Nu era o schioare talentată. Se apleca prea mult în faţă şi se crăcăna când pleca de pe ponton. Dar nu căzu. Rex tot întorcea capul în timp ce-şi sorbea berea, ca să vadă dacă era în regulă. În cele din urmă barca făcu un viraj strâns şi Obiectul îşi traversă propria dâră învolburată, spumegând pe lângă mal.

Când faci schi nautic, se întâmplă un lucru teribil. După ce dai drumul la cordon, mai pluteşti o vreme liber la suprafaţa apei. Dar apoi vine un moment inevitabil când viteza pe care o ai un mai este suficientă pentru a-ţi susţine mişcarea înainte. Suprafaţa apei se sparge ca sticla. Adâncimile se cască şi te absorb. Aşa mă simţeam eu pe uscat, privind Obiectul cum trece pe lângă mine pe schiuri. Aceeaşi senzaţie de prăbuşire fără speranţă, aceeaşi fizică a emoţiilor.

Când m-am întors, la vremea cinei, Obiectul încă nu venise. Mama ei era supărată, socotind că era nepoliticos din partea Obiectului să mă lase singură. Jérôme era şi el plecat cu prietenii. Aşa că am luat cina cu părinţii Obiectului. În acea seară am fost prea tristă ca să-i farmec pe adulţi. Am mâncat în linişte şi după aceea m-am aşezat în sufragerie şi m-am apucat să citesc o carte, chipurile. Ceasul ticăia. Noaptea se urnea cu greu, scârţâind din încheieturi. Când am simţit că o iau

razna, m-am dus la baie şi mi-am dat cu apă pe faţă. Mi-am ţinut un prosop cald pe ochi şi mi-am apăsat tâmplele cu mâinile. Mă întrebam ce fac Obiectul şi Rex. Îmi închipuiam şosetele ei în aer, şosetele ei micuţe de tenis, cu mingi la călcâie, mingiuţele alea însângerate săltând.

Era clar că domnul şi doamna Obiect stăteau treji doar ca să-mi ţină mie companie. Aşa că în cele din urmă am spus noapte bună şi m-am dus şi eu la culcare. Am intrat în cameră şi am început imediat să plâng. Am plâns multă vreme, încercând să nu fac zgomot. În timp ce suspinam, spuneam tot felul de lucruri, în şoapte îndurerate. „De ce nu mă placi?" spuneam şi „îmi pare rău, îmi pare rău!" Nu-mi păsa cum sună. Aveam otravă în organism şi trebuia să mă curăţ de ea. În timp ce-i dădeam aşa înainte, am auzit uşa de jos trântindu-se. M-am şters la nas pe cearşafuri, am încercat să mă calmez şi am tras cu urechea. Am auzit paşi pe scări, apoi uşa de la dormitor deschizându-se şi închizându-se. Obiectul intră şi rămase acolo, pe întuneric. Probabil că aştepta să i se obişnuiască ochii cu bezna. Stăteam întinsă pe-o parte, prefăcându-mă că dorm. Podelele au scârţâit şi ea a venit pe marginea unde stăteam eu în pat. Am simţit-o oprită deasupra mea, uitându-se în jos. Apoi s-a dus de cealaltă parte a patului, şi-a scos pantofii şi pantalonii scurţi, şi-a pus un tricou şi s-a băgat în pat.

Obiectul dormea pe spate. Mi-a spus o dată că oamenii care dorm pe spate sunt în viaţa de zi cu zi conducători, actori înnăscuţi sau exhibiţionişti. Cei care dorm pe burtă, ca mine, se retrag din faţa realităţii şi au o aplecare spre percepţia obscură şi artele meditative. În cazul nostru teoria se potrivea. Stăteam cu faţa în jos, cu nasul şi ochii iritaţi de plâns. Obiectul, întinsă pe spate, căscă şi (precum o actriţă înnăscută, probabil) adormi imediat.

Am aşteptat vreo zece minute, ca să fiu sigură. Apoi, ca şi cum m-aş fi agitat în somn, m-am întors pe-o parte, cu faţa spre Obiect. Luna era în creştere şi umplea camera cu o lumină albastră. Acolo, pe patul de răchită, dormea Obiectul.

I se vedea partea de sus a tricoului Groton. Era unul vechi, de-al tatălui ei, găurit pe alocuri. Avea un braţ peste faţă, ca o dungă pe un semn care spunea „Fără atingeri". Aşa că n-am făcut decât să o privesc. Părul îi era răsfirat pe pernă. Buzele îi erau întredeschise. Ceva îi strălucea în ureche – probabil fire de nisip de pe plajă. Dincolo de ea, pe masa de toaletă, scânteiau pulverizatoarele. Tavanul era undeva sus, deasupra. Simţeam păianjenii care-şi vedeau de treabă prin colţuri. Cearşafurile erau reci. Din plapuma rulată la picioarele noastre ieşeau fulgi. Crescusem în miros de covoare noi, de cămăşi de poliester scoase fierbinţi din uscătorul de rufe. Aici cearşafurile egiptene miroseau a tufe, iar pernele a păsări de apă. La treizeci de centimetri de mine, Obiectul făcea parte din toate acestea. Culorile ei păreau să se înţeleagă cu peisajul american: părul ca bostanul, pielea în nuanţa cidrului de mere. Scoase un sunet, apoi tăcu iar.

Încet, am tras învelitorile de pe ea. În semiîntuneric i-a apărut conturul, umflătura sânilor sub tricou, dealul molcom al pântecelui şi apoi luminozitatea chiloţilor, convergând în formă de V. Nu s-a mişcat deloc. Pieptul i se ridică şi îi cobora odată cu respiraţia. Încet, încercând să nu scot niciun sunet, m-am tras mai aproape de ea. Muşchi minusculi dintre coaste, muşchi pe care nu eram conştientă că îi posed, s-au pus dintr-odată în mişcare. M-au propulsat milimetru cu milimetru peste cearşafuri. Arcurile vechi ale patului îmi dădeau de furcă. În timp ce încercam să avansez cu nonşalanţă, ele îşi vociferau încurajările obscene. Mă aclamau, cântau de zor. Mă tot opream şi

porneam din nou. Era dificil. Respiram pe gură – o făceam mai încet aşa.

Pe parcursul a zece minute, m-am tras din ce în ce mai aproape de ea. În cele din urmă i-am simţit căldura corpului pe toată lungimea mea. Încă nu ne atingeam. Nu făceam decât să radiem una înspre cealaltă. Respira adânc. Şi eu la fel. Respiram împreună. În cele din urmă, luându-mi inima-n dinţi, mi-am pus mâna pe după talia ei.

Apoi nimic, multă vreme. Fiindcă ajunsesem până aici, mi-era teamă să merg mai departe. Aşa că am rămas îngheţată, îmbrăţişând-o pe jumătate. Braţul mi-a înţepenit. A început să-mi pulseze, apoi nu l-am mai simţit deloc. Obiectul părea să fie drogată sau în comă. Totuşi simţeam o vigilenţă în pielea ei, în muşchi. După încă un timp, destul de îndelungat am pornit-o înainte. I-am apucat tricoul şi i l-am ridicat. I-am privit multă vreme pântecele dezgolit şi, în cele din urmă, cu un fel de tristeţe, mi-am plecat capul. Mi-am plecat capul în faţa zeului dorinţei disperate. Am sărutat pântecele Obiectului şi apoi, încet, căpătând din ce în ce mai multă încredere, am luat-o în sus.

Vă amintiţi inima mea de batracian? în dormitorul Clementinei Stark făcuse un salt dintr-un mal noroios, mişcându-se între două elemente. Acum făcea un lucru şi mai ciudat – se furişa pe uscat. Înghesuind mileniile în treizeci de secunde, îşi dezvolta conştiinţa. Sărutând pântecele Obiectului, nu făceam numai să reacţionez la stimuli plăcuţi, aşa cum făcusem cu Clementine. Nu-mi părăsisem corpul, aşa cum făcusem cu Jérôme. Acum eram conştientă de ce se întâmpla. Mă gândeam la asta.

Mă gândeam că asta era ceea ce-mi dorisem dintotdeauna. Îmi dădeam seama că nu eram eu singura care se prefăcea acolo. Mă întrebam ce s-ar întâmpla dacă ar descoperi cineva ce făceam. Mă gândeam că totul era foarte complicat şi că nu avea decât să se complice şi mai tare.

Am întins mâna şi i-am atins şoldurile. Mi-am băgat degetele sub elasticul de la chiloţi. Am început să i-i scot. Chiar atunci Obiectul şi-a ridicat şoldurile – foarte puţin, ca să-mi fie mai uşor. A fost singura ei contribuţie.

A doua zi n-am pomenit nimic despre asta. Când m-am trezit, Obiectul se dăduse deja jos din pat. Era în bucătărie şi se uita la tatăl ei, care făcea un scrob. Pregătirea scrobului era ritualul domnului Obiect din dimineţile de duminică. Prezida peste grăsimea care bolborosea, iar Obiectul se uita periodic în tigaie şi spunea:

— E atât de scârbos!

În curând îşi făcu de lucru peste o farfurie de scrob şi mă convinse şi pe mine să mănânc.

— O să am nişte arsuri infernale, mi-a spus ea.

Am înţeles imediat mesajul nerostit. Obiectul nu voia niciun fel de dramă, nicio vinovăţie. Şi nici romantism. Îi dădea înainte cu scrobul ca să separe noaptea de zi, ca să fie clar că lucrurile care se petreceau noaptea, pe care le făceam noaptea, n-aveau nicio legătură cu orele din timpul zilei. Pe deasupra, mai era şi o actriţă bună şi uneori mă întrebam dacă nu cumva se putea să fi dormit de-a binelea tot timpul. Sau poate că doar visasem eu totul.

Pe parcursul zilei a dat doar două semne că se schimbase ceva între noi. După-amiază a ajuns şi echipa de filmare a lui Jérôme. Aceasta consta în doi prieteni de-ai lui, care cărau cutii şi cabluri şi un microfon lung şi flocos, ca un covoraş de baie murdar şi rulat. Jérôme îşi făcuse deja un scop din a nu vorbi cu mine. S-au instalat într-un mic şopron pentru utilaje. Eu şi cu Obiectul ne-am hotărât să vedem ce făceau. Jérôme ne spusese să nu ne băgăm, aşa că n-am rezistat. Ne-am furişat de la copac la copac. Trebuia să ne oprim des, ca să ne înăbuşim accesele de râs, pălmuindu-ne una pe alta şi evitând să ne privim în ochi până când ne veneam în fire. Ne-am uitat înăuntru pe fereastra

din spate a şopronului. Nu se întâmpla mare lucru. Unul din prietenii lui Jérôme prindea o lampă de perete. Era greu să ne uităm amândouă în acelaşi timp prin fereastra micuţă, aşa că Obiectul se aşează în faţa mea. M-a luat de mâini şi mi le-a pus pe pântecele ei şi m-a prins de încheieturi. Totuşi atenţia îi era îndreptată în mod oficial spre ceea ce se întâmpla înăuntrul şopronului.

Apăru Jérôme, îmbrăcat în vampir de la şcoala secundară. Pe sub jiletca tradiţională de Dracula purta o cămaşă Lacoste roz. În loc de papion, avea o cravată cu capătul lat. Părul negru îi era dat pe spate, faţa îi era albită cu pudră şi ţinea în mână un shaker de cocteil. Unul din prietenii lui ţinea o coadă de mătură de care atârna un liliac de cauciuc. Altul filma.

— Motor! spuse Jérôme.

Ridică shakerul de cocteil. Îl agită cu ambele mâini. Între timp, liliacul se agita, dând din aripi peste capul lui. Jérôme scoase capacul şi turnă sângele în paharele de martini. Ridică unul pentru prietenul său, liliacul, care se repezi în pahar prompt, cu un plescăit. Jérôme sorbi din cocteilul său de sânge.

— Cum îţi place ţie, Muffie, îi spuse liliacului. *Foarte* sec. Sub mâinile mele, stomacul Obiectului se scutura de râs. Se lăsă pe spate, spre mine, iar în carnea capturată de mâinile mele se simţeau vibraţia şi dorinţa. Mi-am împins pelvisul în ea. Toate acestea se întâmplau în taină, după şopron, ca un flirt. Dar apoi cameramanul îşi lăsă în jos aparatul. Arătă spre noi şi Jérôme se întoarse. Ochii i se fixară pe mâinile mele, apoi se ridicară spre ochii mei. Îşi dezveli colţii, arzându-mă cu privirea. Şi apoi ţipă cu vocea lui obişnuită:

— Căraţi-vă dracu’ de aici, nesimţitelor! Filmăm.

Veni la geam şi trase o lovitură în el, dar noi deja o luaserăm la fugă.

Mai târziu, pe seară, a sunat telefonul. A răspuns mama Obiectului.

— E Rex, a spus ea.

Obiectul s-a ridicat de pe canapea, unde jucam table. Mi-am pus pulurile în stive, ca să am o ocupaţie. Le-am aranjat iar şi iar, în timp ce Obiectul vorbea cu Rex. Stătea cu spatele la mine. Se mişca în timp ce vorbea, jucându-se cu cablul aparatului. Eu mă tot uitam la puluri, mutându-le de colo colo. Între timp ascultam atentă conversaţia.

— Nimic special, jucam table… cu Callie… îşi face filmul ăla cretin… Nu pot, trebuie să luăm masa în curând… Nu ştiu, poate mai târziu… De fapt sunt cam obosită.

Obiectul se întoarse brusc cu faţa spre mine. Mi-am ridicat cu greu privirea. Obiectul arătă spre telefon şi apoi, deschizând gura larg, îşi băgă degetul pe gât. Inima îmi dădu pe-afară de bucurie.

Veni noaptea. În pat am parcurs preliminariile, afânându-ne pernele şi căscând. Ne-am fâţâit de colo colo, făcându-ne comode. Şi apoi, după un timp corespunzător de linişte, Obiectul făcu un zgomot. Era un murmur, un strigăt prins în gât, de parcă ar fi vorbit în somn. Respiraţia îi deveni mai adâncă. Şi, luând asta drept încuviinţare, Calliope îşi începu lunga traversare a patului.

Asta a fost, deci, legătura noastră amoroasă. Fără cuvinte, mascată, o treabă de noapte, o treabă de vis. Şi eu aveam motive să las lucrurile să meargă aşa. Ceea ce eram, indiferent ce-ar fi fost, era mai bine să se dezvăluie treptat, într-o lumină măgulitoare. Care însemna extrem de puţină lumină, de fapt. Pe deasupra, aşa merg lucrurile în adolescenţă. Experimentezi lucruri pe întuneric. Te îmbeţi şi te droghezi şi improvizezi. Amintiţi-vă de banchetele din spate ale maşinilor, de corturi, de petrecerile lângă focuri de tabără, pe plajă. V-aţi trezit vreodată, fără s-o recunoaşteţi, încurcat cu cel mai bun prieten? Sau într-un pat de campanie,

cu doi oameni în loc de unul, în timp ce pe casetofonul rablagit cânta Bacii, orchestrând fuga? E un fel de stare de fugă, oricum, sexul timpuriu. Înainte să se stabilească rutina sau dragostea. Atunci când bâjbâiala e în mare măsură anonimă. Sex ca-n groapa cu nisip. Începe în adolescenţă şi durează până la douăzeci, douăzeci şi unu de ani. E vorba despre cum înveţi să împarţi. Despre cum îţi împarţi jucăriile.

Uneori, când mă urcam pe Obiect, aproape că se trezea. Se mişca în aşa fel încât să mă primească, desfăcându-şi picioarele sau aruncându-şi un braţ peste umerii mei. Înota până la suprafaţa conştiinţei şi apoi plonja din nou în adâncuri. Îi fluturau pleoapele. Trupul îi era cuprins de o senzaţie de răspuns, o flexare a abdomenului în ritm cu al meu, cu capul dat pe spate spre a-mi oferi gâtul. Aşteptam mai mult. Voiam din partea ei recunoaşterea a ceea ce făceam, dar, în acelaşi timp, eram şi speriată. Aşa că delfinul alunecos se ridica, făcea un salt prin cercul picioarelor mele şi dispărea din nou, lăsându-mă să mă clatin, încerc să-mi menţin echilibrul. Totul era umed acolo jos. De la mine sau de la ea, nu ştiu. Îmi lăsam capul pe pieptul ei, sub tricoul suflecat. Subsuorile îi miroseau a fructe coapte prea tare. Părul îi era foarte rar acolo.

— Norocoaso! i-aş fi spus în timpul zilei. Nici măcar nu trebuie să te razi.

Dar Calliope cea din timpul nopţii nu făcea decât să mângâie părul sau să-l guste. Într-o noapte, pe când tocmai făceam asta şi alte lucruri, am observat o umbră pe perete. Am crezut că-i vreo molie. Dar, uitându-mă mai atent, mi-am dat seama că era mâna Obiectului, ridicată peste capul meu. Mâna ei era complet trează. Se strângea şi se desfăcea, eliberând tot extazul din trup în înfloriturile ei secrete.

Ceea ce făceam împreună, eu şi Obiectul, era guvernat de aceste reguli lejere. Nu eram prea

meticuloase în privinţa detaliilor. Ceea ce ne ţinea atenţia trează era faptul în sine, că se întâmpla: sexul se întâmpla. Acesta era lucrul cel mare. Ceea ce se petrecea exact sau ce şi de unde venea era de importanţă secundară. În plus, nu aveam mare lucru drept termen de comparaţie. Nimic în afară de noaptea din cabană, cu Rex şi Jérôme.

În ceea ce priveşte brânduşa, nu era atâta o parte din mine, cât un lucru pe care îl descopeream şi de care ne bucuram împreună. Doctorul Luce o să vă spună că maimuţele femele încep să se încalece atunci când li se administrează hormoni masculini. Apucă, se împing. Eu nu. Sau cel puţin nu de la

Început. Înflorirea brânduşei era un fenomen impersonal. Era un fel de cârlig care ne lega, mai degrabă stimulând părţile exterioare ale Obiectului şi nu penetrându-i interiorul. Dar se pare că era destul de eficientă. Căci, după primele câteva nopţi, o dorea. O dorea, chiar dacă nu arăta limpede că e trează. În timp ce o îmbrăţişam, în timp ce ne mişcăm şi ne înnodam languros, atitudinile de insensibilitate ale Obiectului includeau poziţionarea favorabilă. Nimic nu era oferit sau mângâiat. Nimic nu era ţintit. Dar exerciţiul a creat în împerecherile noastre nocturne o gimnastică fluidă. Ochii Obiectului rămâneau închişi tot timpul. Adesea capul îi era întors uşor într-o parte. Se mişca sub mine ca o fată adormită, subjugată de un coşmar. Arăta de parcă ar fi avut un vis obscen şi şi-ar fi confundat perna cu amantul.

Uneori, înainte sau după, aprindeam veioza de pe noptieră, îi trăgeam tricoul cât puteam de sus şi îi dădeam jos chiloţii până sub genunchi. Şi apoi stăteam acolo şi mă îmbătăm cu priveliştea. Cu ce se putea compara? Un fel de pilitură de aur plutea în jurul magnetului care era buricul. Coastele îi erau subţiri ca nişte bastoane glazurate. Şoldurile ei, atât de diferite de ale mele, formau parcă un platou pe care erau oferite fructe roşietice. Şi apoi

mai era şi locul meu preferat, locul în care sternul se înmuia, devenind piept, duna aceea albă, lină.

Stingeam lumina. Mă împingeam în Obiect. Îi apucam cu mâinile dosul coapselor, potrivindu-i picioarele în jurul mijlocului meu. Băgăm mâna sub ea. O trăgeam spre mine. Şi apoi trupul meu, asemenea unei catedrale, începea să răsune. Cocoşatul din clopotniţă sărise afară şi acum trăgea frenetic de funie.

În tot acest timp nu ajunsesem la nicio concluzie pertinentă despre mine însămi. Ştiu că-i greu de crezut, dar aşa stau lucrurile. Mintea se autoorganizează. Mintea se curăţă singură. E cu totul altceva să fii înăuntrul unui trup decât în afara lui. De afară poţi privi, poţi evalua, poţi compara. De dinăuntru n-ai niciun termen de comparaţie. În ultimul an brânduşa se lungise considerabil. În momentele ei cele mai glorioase avea vreo cinci centimetri. Însă cea mai mare parte din această lungime era ascunsă de faldurile de piele dintre care ieşea. Şi apoi mai era şi părul. În stare neutră, brânduşa nici nu se observa. Când mă uitam în jos, eu una nu vedeam decât insigna întunecată şi triunghiulară a pubertăţii. Când atingeam brânduşa, se lungea, se umfla până când, ca şi cum ar fi explodat, ieşea din săculeţul ei. Scotea capul. Nu prea mult însă. Nu mai mult de doi centimetri şi jumătate de la linia arborelui. Ce însemna asta? Ştiam din proprie experienţă că Obiectul avea şi ea o brânduşa. Şi a ei se umfla când era atinsă. A mea era însă mai mare, mai expansivă în sentimente. Brânduşa mea avea inima la vedere.

Caracteristica esenţială era aceasta: brânduşa nu avea o gaură în vârf. În mod sigur, nu aşa ceva aveau băieţii. Pune-te în locul meu, cititorule, şi spune la ce concluzie ai fi ajuns despre sexul tău dacă ai fi avut ce aveam eu, dacă ai fi arătat ca mine. Ca să fac pipi, trebuia să mă aşez. Jetul ieşea de dedesubt. Aveam un interior ca de fată. Era

moale pe dinăuntru şi aproape dureros dacă băgăm degetul. Într-adevăr, pieptul îmi era perfect plat. Dar mai erau şi alte scândurele la mine în şcoală. Iar Tessie insista că la acest capitol semănăm cu ea. Muşchi? Nu cine ştie ce. Nici şolduri, nici talie. O fată ca un platou de cină. Specialitatea *low-Cal*[125].

De ce să mă fi gândit că eram altceva decât o fată? Pentru că mă *atrăgea* o fată? Asta se întâmpla tot timpul. În 1974 se întâmpla mai mult ca niciodată. Devenea o preocupare de anvergură naţională. Intuiţia extaziată pe care o aveam despre mine însămi era acum puternic reprimată. Câtă vreme aş fi reuşit s-o ascund, nu ştiu. Dar până la urmă n-a mai depins de mine. Aşa se întâmpla cu lucrurile majore. Naşterea, adică, şi moartea. Şi dragostea. Şi ce ne lasă dragostea moştenire înainte de a ne naşte.

În dimineaţa de joia următoare era cald. Era una din acele zile umede când atmosfera e confuză. Stând pe verandă, simţeai: aerul îşi dorea să fie apă. Obiectul era moleşită de orice fel de căldură. Susţinea că i se umflă gleznele. Toată dimineaţa fusese o companie sâcâitoare, mofturoasă, ursuză, în timp ce mă îmbrăcam, ieşise din baie ca să mă acuze din prag:

— Ce-ai făcut cu şamponul?

— N-am făcut nimic cu el.

— L-am lăsat pe pervaz. Numai tu îl mai foloseşti.

M-am strecurat pe lângă ea şi am luat-o pe culoar.

— Uite-l aici, în cadă, am spus. Obiectul îl luă din mâna mea.

— Mă simt aşa de scârboasă şi de lipicioasă, îmi spuse ea în chip de scuză.

Apoi intră în duş, timp în care eu m-am spălat pe dinţi. După un minut i-a apărut chipul oval, cu perdeaua de la duş strânsă împrejur. Părea cheală şi, cu ochii ei mari, semăna cu un extraterestru.

— Iartă-mă că-s aşa de afurisită azi.

M-am periat în continuare. Voiam să sufere un pic. Obiectului îi apărură riduri pe frunte, iar ochii i se muiară, implorând.

— Mă urăşti?

— Mă mai gândesc.

— Eşti aşa de rea! îmi spuse ea, strâmbându-se comic, şi trase perdeaua duşului cu o smucitură.

După micul dejun am stat pe balansoarul din verandă, bând limonada şi legănându-ne înainte şi înapoi, ca să facem curent. Eu ţineam picioarele pe barele de susţinere, împingându-mă în ele. Obiectul stătea perpendicular pe mine, cu picioarele întinse în poala mea şi cu capul sprijinit de unul din braţele balansoarului. Avea pantaloni scurţi, atât de scurţi încât i se vedea marginea buzunarelor şi a costumului de baie. Eu aveam un şort kaki şi o cămaşă albă.

În faţa noastră, apa golfului era acoperită de sclipiri argintii. Golful avea solzi, precum peştii de dedesubt.

— Uneori mi se face o silă totală să am trup, spuse Obiectul.

— Şi mie.

— Şi ţie?

— În special când e atât de cald. E un chin fantastic şi să te mişti de colo colo.

— În plus, urăsc transpiraţia.

— Nici eu nu suport să transpir, am spus. Mai degrabă aş gâfâi ca un câine.

Obiectul izbucni în râs. Zâmbea la mine, se minuna.

— Înţelegi tot ce-ţi spun, zise ea. Apoi clătină din cap.

— De ce nu poţi să fii băiat?

Am ridicat din umeri, arătând că n-am niciun răspuns. Nu vedeam niciun apropo în asta. Nici Obiectul.

Se uita la mine cu pleoapele lăsate. Ochii ei în lumina zilei, străbătută de curenţii calzi care se

ridicau din iarba arsă, erau foarte verzi, chiar dacă erau doar nişte fante, nişte semilune. Capul îi era aplecat înainte, sprijinit de braţul balansoarului. Se uita în sus, la mine. Asta îi crea o postură de viperă. Fără să-şi îndepărteze privirea, îşi potrivi picioarele, desfăcându-le uşor.

— Ai nişte ochi uluitori, îmi spuse.

— Ochii tăi sunt foarte verzi. Aproape că par falşi.

— Sunt falşi.

— Ai ochi de sticlă?

— Da. Sunt oarbă. *Eu* sunt Tiresias.

Era o modalitate nouă de a o face. Tocmai o descoperiserăm. Ne uitam una în ochii celeilalte şi era de parcă i-am fi ţinut închişi sau, oricum, de parcă am fi ignorat detaliile. Ne-am strâns una în alta. Între timp, Obiectul îşi îndoia picioarele foarte subtil. Eram conştientă de movila de sub şortul ei, care se ridica foarte vag spre mine. Se ridică şi se insinua. Mi-am pus mâna pe coapsa Obiectului, cu palma în jos. Şi, cum ne legănam în continuare, uitându-ne una la alta, în timp ce greierii scârţâiau din scripcă în iarbă, am lăsat mâna să-mi alunece într-o parte, spre locul unde se împreunau picioarele Obiectului. Degetul mare mi-a pătruns pe sub şortul ei. Pe chip nu i se vedea nicio reacţie. Ochii ei verzi de sub pleoapele grele rămaseră fixaţi în ochii mei. Am simţit moliciunea chiloţilor ei şi am apăsat, pătrunzând sub elastic. Şi apoi, cu ochii larg deschişi, dar limitaţi în acel mod, degetul mare mi-a alunecat înăuntrul ei. A clipit, ochii i s-au închis, şi-a ridicat coapsele şi mai sus şi am făcut-o din nou. Şi apoi iarăşi. Bărcile din golf făceau parte din asta, şi orchestra de coarde a greierilor din iarba arsă, şi gheaţa care se topea în paharele noastre de limonadă. Leagănul se mişca înainte şi înapoi, scârţâind pe lanţul său ruginit, şi era ca în cântecul acela vechi de copii: Micul Jack Horner stătea într-un colţ şi-şi mânca plăcinta de Crăciun. A băgat degetul înăuntru şi a

scos o prună… După prima rostogolire a ochilor, Obiectul şi-a aţintit din nou privirea în ochii mei şi apoi ceea ce simţea s-a arătat numai acolo, în adâncurile verzi pe care le dezvăluiau ochii ei. Altfel era nemişcată. Se mişcau doar mâna mea şi picioarele mele pe bară, împingând balansoarul. A durat trei minute sau cinci sau cincisprezece. N-am idee cât. Timpul pierise. Într-un fel, încă nu eram prea conştiente de ce făceam. Senzaţiile se topeau direct în uitare.

Când podelele verandei au scârţâit în spatele nostru, am sărit în sus. Mi-am scos degetul mare din chiloţii Obiectului şi m-am ridicat. Am văzut ceva cu coada ochiului şi m-am întors. Cocoţat pe balustradă, în dreapta noastră, stătea Jérôme. Era îmbrăcat în costumul de vampir, în ciuda căldurii. Pudra de pe faţă i se ducea pe porţiuni şi totuşi era foarte palid. Se uita în jos, la noi, cu cea mai sugestivă expresie de bântuit. Cu expresia pe care şi-o lua când spunea poveşti cu fantome. Tânărul stăpân împins de grădinar pe căi greşite. Băiatul în frac care se înecase în fântână. Totul îi era mort, în afara ochilor. Ochii îi rămaseră fixaţi asupra noastră – pe picioarele goale ale Obiectului, întinse în poala mea –, în timp ce chipul i se păstrase îmbălsămat.

Apoi această apariţie vorbi:

— Lesbienelor!

— Ignoră-l pur şi simplu, spuse Obiectul.

— Lesssbienelor, repetă Jérôme. Sună ca un croncănit.

— *Gura*!

Jérôme rămase împietrit, ca un vampir pe balustradă. Părul nu îi era dat pe spate, ci îi cădea, pleoştit, pe ambele părţi ale feţei. Era foarte stăpânit şi concentrat la ce făcea, de parcă ar fi urmat o procedură solemnă.

— Lesbiano, spuse el din nou. Lesbiano, lesbiano! La singular acum. Era o chestie între el şi sora lui.

— Ţi-am spus să încetezi, Jérôme.

Obiectul încerca acum să se ridice. Îşi trase picioarele din poala mea şi începu să se dea jos din balansoar. Dar Jérôme făcu prima mişcare. Îşi desfăcu braţele, cu haina ca nişte aripi, şi sări de pe balustradă. Se năpusti asupra Obiectului. Chipul îi era în continuare impasibil. Nu i se mişca niciun muşchi, în afară de cei ai gurii. Şuiera şi croncănea în continuare în faţa Obiectului, în urechile ei:

— Lesbiano, lesbiano, lesbiano, lesbiano!

— Termină!

Încercă să-l lovească, dar băiatul îi prinse mâinile. Îi ţinea ambele încheieturi strânse într-o singură mână. Cu cealaltă mână Jérôme făcu un V cu degetele. Îşi duse acest V la gură şi, în interiorul acestui triunghi sugestiv, îşi flutură limba înăuntru şi afară. La vulgaritatea acestui gest, calmul

Obiectului începu să cedeze. În piept îi creştea un suspin. Jérôme îl simţi apropiindu-se. O redusese pe sora lui la lacrimi mai bine de un deceniu. Ştia cum s-o facă. Era ca un puşti care arde cu lupa o furnică, aţintind cu precizie asupra ei raza din ce în ce mai fierbinte.

— Lesbiano, lesbiano, lesbiano…

Şi apoi se întâmplă. Obiectul cedă. Începu să hohotească de parcă era o fetiţă. Se făcuse roşie la faţă şi dădea frenetic cu pumnii, ca, până la urmă, să alerge în casă.

În acel moment activitatea fioroasă a lui Jérôme încetă. Îşi potrivi haina. Îşi netezi părul şi, rezemându-se de balustrada verandei, privi liniştit la apă.

— Fii liniştită, îmi zise. N-o să spun la nimeni.

— Ce n-o să spui?

— Ai noroc că sunt un tip aşa de liberal şi de deschis la minte, continuă el. Cea mai mare parte din ţipi n-ar fi aşa de încântaţi să afle că le-a tras clapa o lesbiană. Cu propria lor soră. E cam stânjenitor, nu ţi se pare? Dar sunt atât de deschis

la minte, încât sunt dispus să trec cu vederea înclinaţiile tale.

— De ce nu taci din gură, Jérôme?

— O să tac din gură când o să am eu chef, spuse el. Apoi îşi întoarse capul şi se uită la mine.

— Şi mai ai o treabă, Stephanides: să speli puţină. Să te care şi să nu te mai prind pe-aici! Şi să-ţi iei labele de pe sora mea!

Deja săream în picioare. Fierbea sângele în mine. Îmi urcase pe şira spinării şi-mi trăsese un semnal de alarmă în cap, aşa că, într-un acces de furie, l-am pocnit pe Jérôme. Era mai mare decât mine, dar îl prinsesem nepregătit. I-am tras una în faţă. A încercat să se îndepărteze, dar m-am năpustit în el şi inerţia mea l-a doborât la pământ. M-am căţărat pe pieptul lui, ţintuindu-i braţele cu picioarele. În cele din urmă Jérôme nu mai opuse rezistenţă. Rămase întins pe spate, încercând să pară amuzat.

— Să-mi spui când ai terminat, spuse.

Era o senzaţie fantastică să-l domin aşa. Capitolul Unsprezece mă pironise toată viaţa. Era pentru prima oară când i-o făceam eu altcuiva, şi mai ales unui băiat mai mare decât mine. Părul meu lung cădea peste chipul lui Jérôme. I-am măturat faţa cu el, chinuindu-l. Apoi mi-am amintit un alt lucru, pe care obişnuia să-l facă fratele meu.

— Nu! strigă Jérôme. Te rog! *Nul*

L-am lăsat să cadă. Ca o picătură de ploaie. Ca o lacrimă. Dar nu semăna nici cu una, nici cu alta. Scuipatul căzu exact între ochii lui Jérôme. Şi apoi se căscă pământul sub noi. Cu un răget, Jérôme se ridică, aruncându-mă pe spate. Supremaţia mea fusese de scurtă durată. Acum era vremea să fug.

Am luat-o la goană prin verandă. Am sărit peste trepte şi am fugit pe gazonul din spate, în picioarele goale. Jérôme venea după mine în ţinuta lui de Dracula. S-a oprit ca să-şi arunce haina şi am mai câştigat teren. Am fugit prin curţile din spate ale caselor învecinate, furişându-mă pe sub

ramuri de pin. Am evitat tufele şi grătarele. Picioarele mele aveau aderenţă bună pe cetină. În cele din urmă am ajuns în faţa unui câmp deschis şi am fugit de-a curmezişul lui. Când m-am uitat în urmă, Jérôme se apropia.

Am trecut în zbor prin iarba înaltă, galbenă, de pe malul golfului. Am sărit peste plăcuţa istorică, julindu-mă la picior, apoi am fugit mai departe, ţopăind de durere. Jérôme a sărit-o fără nicio dificultate. De cealaltă parte a câmpului era drumul care ducea înapoi la casă. Dacă reuşeam să trec peste pantă, puteam s-o iau într-acolo fără să mă vadă Jérôme. Mă puteam baricada cu Obiectul în camera noastră. Am ajuns la deal şi am început să-l urc. Jérôme venea după mine cu un aer ameninţător, apropiindu-se tot mai tare.

Eram ca nişte oameni alergând într-o frescă. Din profil, cu braţele ca nişte cuţite şi coapsele umflate, străbăteam iarba care ne biciuia fluierele picioarelor. Când am ajuns la poalele dealului, Jérôme părea deja să încetinească. Flutura mâna, declarându-se înfrânt. O flutura şi-mi striga ceva ce nu auzeam…

Tractorul tocmai o cotise pe drum. Aşezat în scaunul lui înalt, şoferul nu mă vedea. Eu mă uitam în urmă, să văd unde era Jérôme. Când, în cele din urmă, m-am întors, era prea târziu. Drept în faţa mea era roata camionului. M-am izbit de ea cu toată puterea. Am fost aruncată în aer şi răsucită în praful roşiatic. În apexul boitei pe care am descris-o, am văzut lamele de plug ridicate în urma mea, spirala de metal acoperită de noroi, iar apoi cursa a luat sfârşit.

M-am trezit mai târziu, pe bancheta din spate a unui automobil ciudat. O rablă cu pături pe banchete. Pe lunetă era lipit un abţibild cu un păstrăv prins în cârlig. Şoferul purta o şapcă roşie. În spaţiul micuţ de deasupra bentiţei ajustabile care-i încheia şapca se vedea părul zburlit de pe gâtul lui cu cicatrice.

Îmi simţeam capul moale, de parcă ar fi fost înfăşurat în tifon. Eram învelită într-o pătură veche, ţeapănă şi presărată cu paie. Mi-am întors capul şi m-am uitat în sus şi am văzut o priveliştе minunată. Am văzut chipul Obiectului deasupra mea. Capul meu era la ea în poală. Obrazul meu drept era îmbujorat, lipit de tapiseria caldă a pântecelui ei. Era îmbrăcată în continuare cu sutienul de la costumul de baie şi cu pantalonii scurţi. Genunchii îi erau depărtaţi şi părul ei roşcat atârna peste mine, întunecând totul. M-am uitat în sus prin acest spaţiu maro sau sângeriu şi am admirat cât am putut din ea: dunga întunecată a sutienului, claviculele aplecate, îşi rodea o pieliţă. Dacă nu se oprea, avea să sângereze.

— Grăbiţi-vă! spunea ea din partea cealaltă a părului lăsat pe faţă. Grăbiţi-vă, domnule Burt!

La volan era fermierul. Fermierul de al cărui tractor mă izbisem. Speram că nu ascultă. Nu voiam să se grăbească. Voiam ca acest drum să dureze cât mai mult posibil. Obiectul mă mângâia pe cap. Nu făcuse asta niciodată la lumina zilei.

— L-am bătut pe frate-tău, am spus eu din senin.

Cu o mână, Obiectul îşi dădu părul la o parte. Lumina pătrunse ca o lamă de cuţit.

— Callie? Te simţi bine? I-am zâmbit.

— L-am caftit bine.

— O, Doamne! spuse ea. M-am speriat atât de tare! Am crezut c-ai murit. Pur şi simplu stă… stă… (vocea îi cedă) … zăceai acolo *în* drum!

Izbucni în lacrimi, lacrimi de recunoştinţă acum, nu de furie, ca înainte. Obiectul suspina. Cu veneraţie, stăteam martor la furtuna de emoţie care o cuprinsese. Şi-a coborât faţa. Şi-a apăsat chipul ud, şovăielnic, peste al meu şi, pentru prima şi ultima oară, ne-am sărutat. Eram ascunse după bancheta din faţă, după perdeaua de păr, şi, oricum, cine era fermierul ca să spună? Buzele

chinuite ale Obiectului s-au întâlnit cu ale mele şi le-am simţit gustul dulce şi pe alocuri sărat.

— Sunt toată plină de muci, spuse ea, înălţându-şi din nou chipul.

Reuşi să râdă.

Dar maşina deja se oprise. Fermierul sărise afară, zbierând diverse lucruri. Uşa din spate s-a deschis. Au apărut doi infirmieri şi m-au pus pe o targă. M-au împins pe alee şi prin uşile spitalului. Obiectul a rămas alături de mine. M-a luat de mână. Preţ de o clipă, a părut să ia aminte că era aproape goală. Când a atins linoleumul rece cu picioarele goale, s-a uitat în jos. Dar apoi a părut să treacă peste asta. Tot drumul pe hol, până când infirmierii i-au spus să se oprească, m-a ţinut de mână. Ca şi cum ar fi fost o bucată de aţă din Pireu.

— Nu puteţi intra, domnişoară, i-au spus infirmierii. Trebuie să aşteptaţi aici.

Şi aşa a făcut. Dar tot nu mi-a dat drumul la mână. Cel puţin nu încă. Targa a fost împinsă pe coridor şi braţul meu s-a întins către Obiect. Deja plecasem în voiajul meu. Navigam pe mare, spre alte meleaguri. Acum braţul meu avea cinci metri, zece, cincisprezece, douăzeci. Am ridicat capul de pe targa ca să mă uit la Obiect. Ca să mă uit la Obiectul Obscur, încă o dată, devenea un mister pentru mine. Ce s-a întâmplat cu ea? Unde e acum? Stătea în capătul culoarului, ţinând braţul meu, care se deşira. Părea înfrigurată, slabă, rătăcită, pierdută. Era aproape ca şi cum ar fi ştiut că n-aveam să ne mai vedem niciodată. Targa prindea viteză. Braţul meu era acum doar o panglică subţire, răsucindu-se în aer. În cele din urmă veni momentul inevitabil. Obiectul îmi dădu drumul. Mâna mea zbură în sus, liberă, goală.

Luminile de deasupra capului, puternice şi rotunde, ca la naştere. Acelaşi scârţâit al pantofilor albi. Dar doctorul Philobosian nu era nicăieri.

Doctorul care se uita în jos la mine, zâmbind, era tânăr şi roşcat. Avea un accent provincial.

— O să te-ntreb câteva lucruri, bine?

— Bine.

— Să începem cu numele.

— Callie.

— Câţi ani ai, Callie?

— Paisprezece.

— Câte degete ridic acuma?

— Două.

— Vreau să numeri acum invers. Începe cu zece.

— Zece, nouă, opt…

În tot acest timp mă palpa să vadă dacă n-am fracturi.

— Te doare aici?

— Nu.

— Aici?

— Nţ.

— Dar aici?

Dintr-odată chiar mă duru. O străfulgerare, ca o muşcătură de cobră, sub buric. Ţipătul pe care l-am scos era un răspuns destul de concludent.

— Bine, bine. O s-o luăm mai uşor pe-aici. Trebuie doar să arunc o privire. Relaxează-te.

Doctorul îi făcu un semn din ochi asistentei. De pe ambele părţi, începură amândoi să mă dezbrace. Asistenta îmi trase cămaşa peste cap. Îmi ieşi la iveală pieptul tânăr şi sterp. Nu-i interesa. Nici pe mine. Între timp doctorul mi-a desfăcut cureaua. Îmi desfăcu nasturele de la pantaloni. L-am lăsat. Jos cu pantalonii. Urmăream scena ca din depărtare. Mă gândeam la altceva. Îmi aminteam cum îşi ridica Obiectul şoldurile ca să mă ajute să-i dau jos chiloţii. Acel semnal mititel de supunere, de dorinţă. Mă gândeam cât de mult îmi plăcea când făcea asta. Acum asistenta strecură mâinile sub mine. Aşa că mi-am ridicat şi eu şoldurile.

Mi-au apucat chiloţii. Au tras de ei în jos. Elasticul se prinse în pielea mea, apoi cedă.

Doctorul se aplecă mai aproape, mormăind în barbă. Asistenta făcu ceva destul de neprofesional: îşi duse o mână la gât şi, chipurile, îşi potrivi gulerul.

Cehov avea dreptate. Dacă pe perete există o puşcă, ea trebuie neapărat să tragă. În viaţă însă nu ştii niciodată unde stă puşca. Pistolul pe care îl ţinea tatăl meu sub pernă n-a tras niciun foc. Şi nici puşca atârnată deasupra şemineului din casa Obiectului. Dar în camera de gardă de la Urgenţe lucrurile stăteau altfel. Nu era niciun fel de fum, nici miros de praf de puşcă şi absolut niciun zgomot. Însă modul în care au reacţionat doctorul şi asistenta au subliniat faptul că trupul meu îşi ţinuse promisiunile narative.

Mai rămâne de descris o singură scenă din această parte a vieţii mele. A avut loc o săptămână mai târziu, înapoi pe Middlesex, şi i-a avut ca protagonişti pe mine, un geamantan şi un copac. Eram în camera mea, pe bancheta de la fereastră. Era cu puţin înainte de amiază. Eram îmbrăcată pentru călătorie, cu pantaloni de stofă gri şi cu o cămaşă albă. Întindeam mina pe fereastră şi culegeam dude din pomul care creştea în faţa geamului. Mâncam dude de o oră, ca să-mi abat atenţia de la sunetul care se auzea în dormitorul părinţilor mei.

Dudele se copseseră în ultima săptămână. Erau cărnoase şi zemoase. Mă murdăream pe mâini de la ele. Afară trotuarul era mânjit cu mov, ca şi iarba, ca şi pietrele din straturile de flori. Sunetul din dormitorul părinţilor mei era plânsul mamei mele.

M-am ridicat. M-am dus până la geamantanul deschis şi m-am uitat încă o dată dacă împachetasem tot ce trebuia. Părinţii mei şi cu mine urma să plecăm peste o oră. Ne duceam la New York, la un medic vestit. Nu ştiam câtă vreme aveam să fim plecaţi sau ce nu era în regulă cu

mine. Nu acordam prea multă atenţie detaliilor. Tot ce ştiam era că nu mai sunt o fată ca toate celelalte.

În secolul al şaselea călugării ortodocşi au scos mătasea din China prin contrabandă. Au adus-o în Asia Mică. De acolo, aceasta s-a răspândit în Europa şi, în cele din urmă, a traversat oceanul până în America de Nord. Benjamin Franklin s-a îngrijit de industria mătăsii din Pennsylvania înainte de Revoluţia Americană. Duzii au fost plantaţi pe tot cuprinsul Statelor Unite. Totuşi, când culegeam dude pe fereastra camerei mele, eu habar n-aveam că dudul nostru avea vreo legătură cu industria mătăsii sau că bunica mea avusese copaci exact ca acesta în spatele casei ei din Turcia. Dudul stătuse în faţa geamului meu de pe Middlesex fără să-mi divulge vreodată semnificaţia lui. Dar acum lucrurile stau altfel. Acum, dacă mă uit suficient de atent, toate obiectele negrăitoare din viaţa mea par să-mi spună povestea, să se desfăşoare înapoi în timp. Aşa că nu văd cum aş putea să închei această secţiune a vieţii mele fără să pomenesc următorul fapt:

Tipul de vierme de mătase crescut pe scara cea mai largă, larva lui *Bombyx mori*, nu mai există nicăieri în stare naturală. Cum sfâşietor afirmă enciclopedia mea: „Picioarele larvelor au degenerat, iar adulţii nu mai zboară”.

Cartea a patra

Vulva oraculară

De la naşterea mea, când au trecut neobservate, şi botezul meu, când l-au eclipsat pe preot, până în adolescenţa mea zbuciumată, când n-au făcut mare lucru şi apoi au făcut totul dintr-odată, organele mele genitale au fost lucrul cel mai important de care am avut parte. Unii oameni moştenesc case, alţii moştenesc picturi sau arcuşuri de vioară super asigurate. Iar alţii primesc o piesă de mobilier

japonez Tansu[126] sau alt nume celebru. Eu am primit o genă recesivă pe al cincilea cromozom şi nişte bijuterii de familie într-adevăr rare.

La început părinţii mei refuzaseră să creadă afirmaţiile nebuneşti ale medicului de la camera de gardă referitoare la anatomia mea. Diagnosticul, redat la telefon unui Milton complet dezorientat şi apoi expurgat de către acesta în favoarea lui Tessie, se reducea la o îngrijorare vagă în legătură cu tractul meu urinar, împreună cu o posibilă deficienţă hormonală. Doctorul din Petoskey nu făcuse un canotip. Treaba lui a fost să-mi trateze comoţia şi contuziile şi, când a terminat cu asta, mi-a dat drumul.

Părinţii mei voiau încă o opinie. La insistenţele lui Milton, am fost dusă – pentru ultima oară – la doctorul Phil.

În 1974 doctorul Nishan Philobosian avea optzeci şi opt de ani. Încă mai purta papion, dar gâtul nu mai reuşea să-i umple gulerul cămăşii. Era redus prin toate părţile, de parcă ar fi fost criodesicat. Cu toate acestea, de sub halatul lui alb ieşeau nişte pantaloni verzi de golf, iar pe creştetul fără păr stătea o pereche de ochelari de aviator, cu lentile închise la culoare.

— Bună, Callie, ce mai faci?

— Bine, doctore Phil.

— Începe şcoala iar? în ce clasă mai eşti?

— Trec într-a noua anul ăsta. La liceu.

— La liceu? Deja? Cred că îmbătrânesc.

Comportamentul său manierat nu era cu nimic diferit de cum fusese dintotdeauna. Sunetele ciudate pe care le scotea în continuare şi mărturiile Lumii Vechi evidenţiate în dinţii lui mă făceau să mă simt oarecum uşurată. Toată viaţa mea m-au alintat şi m-au răsfăţat străini impunători. Mă încânta peste măsură afecţiunea caldă, levantină. Când eram mică, stătusem pe genunchii doctorului Philobosian şi degetele lui îmi urcaseră pe şira spinării, numărându-mi vertebrele. Acum eram

mai înaltă decât el, deşirată, cu părul sârmos, o fată gen Tiny Tim[127]1, şi stăteam în halat, sutien şi chiloţi pe marginea unei mese de consultaţie de modă veche, cu sertare cauciucate, dispuse în formă de trepte. Îmi ascultă inima şi plămânii, iar capul chel i se înclină pe gâtul lung precum capul unui brontozaur gustând frunze.

— Ce mai face tata, Callie?

— Bine.

— Cum merge afacerea cu crenvurşti?

— Bine.

— Câte localuri are tatăl tău acum?

— Vreo cincizeci sau pe-acolo.

— E unul nu departe de locul în care mergem noi iarna, sora Rosalee şi cu mine. Pompano Beach.

Mi-a examinat ochii şi urechile şi apoi, politicos, m-a rugat să mă ridic şi să-mi dau jos chiloţii. Cu cincizeci de ani în urmă, doctorul Philobosian îşi câştigase pâinea tratându-le pe doamnele otomane din Smirna. Bunele maniere îi intraseră de mult în sânge.

Mintea mea nu mai era înceţoşată, aşa cum fusese în Petoskey. Eram pe deplin conştientă de ce se petrecea şi care era ţinta examinării medicale. După ce mi-am tras jos chiloţii până la genunchi, m-a năpădit un val fierbinte de ruşine şi, din reflex, mi-am acoperit părţile intime cu mâna. Doctorul Philobosian mi-a dat-o la o parte, nu tocmai blând. Avea în acel gest ceva din nerăbdarea bătrânilor. A uitat de sine preţ de o clipă şi, dincolo de lentilele de aviator, ochii i-au strălucit, totuşi nu se uita în jos, la mine. Privea plin de bună-cuviinţă la peretele din depărtare, în timp ce, pipăind, îşi culegea informaţiile cu mâinile. Eram atât de apropiaţi, de parcă am fi dansat împreună. Doctorul Phil respira zgomotos. Îi tremurau mâinile. Eu m-am privit doar o clipă. Stânjeneala mă făcuse să mă strâng toată. De unde priveam eu, eram din nou fată: cu pântecele alb, cu

triunghiul întunecat, cu picioarele văzute în perspectivă, rase şi netede. Sutienul îmi stătea de-a curmezişul pieptului, ca o bandulieră.

A durat doar un minut. Armeanul bătrân, ghemuit, cu spinarea ca de şopârlă, şi-a trecut degetele îngălbenite peste părţile mele intime. Nu era de mirare că doctorul Philobosian nu observase niciodată nimic. Nici acum, când fusese prevenit de posibilitate, nu părea că vrea să ştie.

— Poţi să te îmbraci, a fost tot ce-a spus.

S-a întors şi s-a îndreptat cu mare grijă spre chiuvetă. A dat drumul la apă şi şi-a băgat mâinile sub jet. Păreau să-i tremure mai tare ca niciodată. A stors săpunul lichid antibacterian fără economie.

— Să-i transmiţi salutări tatii, mi-a spus înainte să ies din cameră.

Doctorul Phil mi-a făcut trimitere la un endocrinolog de la spitalul Henry Ford. Endocrinologul mi-a pus un fluturaş în vena de la mână, umplând un număr alarmant de eprubete cu sângele meu. De ce era nevoie de atâta sânge, n-a spus. Iar mie mi-era prea teamă ca să întreb. Totuşi în noaptea aceea mi-am lipit urechea de peretele de la dormitor, sperând să aflu ce se petrece.

— Ei, ce-a spus doctorul? întrebă Milton.

— A spus că doctorul Phil ar fi trebuit să observe de când s-a născut Callie, i-a răspuns Tessie. Toată treaba s-ar fi putut rezolva de pe atunci.

Şi apoi Milton din nou:

— Nu-mi vine să cred că a putut să-i scape aşa ceva. („Aşa ce?” am întrebat în şoaptă peretele, dar nu m-a lămurit.)

Trei zile mai târziu, am ajuns în New York.

Milton ne făcuse rezervare la un hotel care se numea Lochmoor, situat în est, pe strada Treizeci. El locuise acolo cu douăzeci şi trei de ani înainte, ca subofiţer de Marină. Călător econom, ca întotdeauna, Milton a fost încurajat şi de preţurile camerelor. Nu se ştia cât avea să dureze şederea

noastră la New York. Doctorul cu care vorbise Milton – specialistul – refuzase să intre în detalii înainte să aibă ocazia să mă examineze.

— O să vă placă, ne asigură Milton. E destul de dichisit, din câte-mi amintesc.

Nu era. Am ajuns acolo cu un taxi din aeroportul La Guardia şi am găsit hotelul Lochmoor decăzut din gloria sa trecută. Recepţionerul şi casierul lucrau după geamuri antiglonţ. Mocheta vieneză era umedă sub caloriferele care picurau, iar oglinzile fuseseră scoase, lăsând în urmă dreptunghiuri fantomatice de ghips şi şuruburi decorative. Liftul era antebelic, cu gratii aurite şi încovoiate, ca o colivie. Pe vremuri existase un liftier; acum nu mai era. Ne-am înghesuit geamantanele în spaţiul strâmt şi am închis uşa. Aceasta tot sărea de pe şină. A trebuit s-o închid de vreo trei ori până când maşinăria s-a pornit. În cele din urmă însă s-a urnit şi, de după barele vopsite, am văzut cum trec pe lângă noi etajele, toate întunecate şi identice, exceptând variaţiile cu o cameristă în uniformă sau un cărucior de menajeră în faţa unei uşi sau vreo pereche de pantofi. Totuşi în cutia aia veche aveam un sentiment de ascensiune, de ieşire dintr-o groapă, şi a fost o decepţie să ajungem la etajul nostru, al optulea, şi să-l găsim la fel de monoton ca şi holul de la intrare.

Camera noastră era creată din ceea ce fusese pe vremuri un apartament mai mare. Acum unghiurile pereţilor erau neregulate. Chiar şi Tessie, care era cât un degetar, se simţea înghesuită. Dintr-un motiv sau altul, baia era aproape la fel de mare ca şi dormitorul. Vasul de toaletă era aşezat pe nişte plăci de gresie desprinse şi curgea încontinuu. Cada de baie avea o urmă de uzură acolo unde se scurgea apa.

Existau un pat dublu pentru părinţii mei şi, într-un colţ, un pat de campanie întins pentru mine. Mi-am aruncat geamantanul pe el. Geamantanul

meu era un măr al discordiei între mine şi Tessie. Mi-l cumpărase înainte de excursia noastră în Turcia. Avea un model floral, cu turcoaz şi verde, care mi se părea hidos. De când eram la şcoala particulară – şi de când umblam cu Obiectul –, gusturile mele se schimbaseră şi, mi se părea mie, deveniseră mai rafinate. Sărmana Tessie nu mai ştia ce să-mi cumpere. Orice-mi alegea, era întâmpinat cu văicăreli de dezgust. Mă opuneam cu o voinţă de fier la orice lucru sintetic sau care avea cusături vizibile. Părinţilor mei li se părea amuzantă noua mea dorinţă de puritate. Adesea tatăl meu îmi pipăia materialul cămăşii între degetul mare şi cel arătător şi mă întreba:

— Asta-i bună?

La geamantan Tessie nu avusese timp să mă consulte, aşa că mă trezisem cu el, cu desenul acela de faţă de masă. Deschizând geamantanul, m-am simţit mai bine. Înăuntru erau toate hainele pe care mi le alesesem singură: tricourile cu gâtul drept, în culori primare, cămăşile Lacoste, relaţii cu dungi groase. Haina era de la Papagallo, de un verde crud, cu nasturi din os în formă de corn.

— Trebuie să despachetăm sau putem să lăsăm totul în geamantane? am întrebat.

— Mai bine am despacheta şi ne-am pune geamantanele în dulap, răspunse Milton. Să avem mai mult loc pe-aici.

Mi-am pus tricourile ordonat în sertarele de la scrin, ciorapii şi chiloţii de asemenea, şi mi-am atârnat pantalonii pe umeraşe. Mi-am dus trusa de toaletă în baie şi am pus-o pe poliţă. Îmi adusesem luciu de buze şi parfum. Nu eram sigură dacă ieşiseră din uz sau nu.

Am închis uşa de la baie, am încuiat-o şi m-am aplecat spre oglindă ca să-mi examinez chipul de aproape. Două fire întunecate, încă scurte, răsăreau deasupra buzei mele de sus. Mi-am scos penseta din trusă şi le-am smuls. Mi-au dat lacrimile. Hainele mi se păreau prea strâmte. Mânecile de la

tricou erau prea scurte. M-am pieptănat şi, cu optimism, cu disperare, mi-am zâmbit.

Ştiam că situaţia mea, indiferent ce-ar fi fost, era un soi de criză. Îmi dădeam seama de asta după comportamentul fals şi vesel al părinţilor mei, dar şi după plecarea noastră pripită de acasă. Totuşi mie încă nu-mi spusese nimeni niciun cuvânt. Tessie şi Milton se purtau cu mine aşa cum se purtaseră dintotdeauna – cu alte cuvinte, mă tratau ca pe fiica lor. Se purtau de parcă problema mea era una medicală, prin urmare rezolvabilă. Aşa că începusem şi eu să sper. Ca o persoană cu o boală incurabilă, eram gata să ignor simptomele imediate, sperând la o vindecare în ultima clipă. Îmi schimbam starea încontinuu, între speranţă şi opusul ei: siguranţa crescândă că se întâmpla ceva teribil cu mine. Dar nimic nu mă făcea mai disperată decât privitul în oglindă.

Am deschis uşa şi am păşit înapoi în cameră.

— Urăsc hotelul ăsta, am spus. E oribil.

— Nu-i prea drăguţ, mă aprobă Tessie.

— Era mai plăcut, spuse Milton. Nu pricep ce s-a întâmplat.

— Mocheta pute.

— Hai să deschidem un geam.

— Poate că n-o să fim nevoiţi să stăm aşa de mult, spuse Tessie, optimistă şi obosită.

Seara ne-am aventurat pe străzi, căutând un loc unde să mâncăm, apoi ne-am întors în cameră şi ne-am uitat la televizor. Mai târziu, după ce am stins luminile, am întrebat din patul meu:

— Ce facem mâine?

— Dimineaţa trebuie să mergem la doctor, a spus Tessie.

— După aceea trebuie să vedem de nişte bilete pe Broadway, a adăugat Milton. Ce-ai vrea să vezi, Cal?

— Mi-e totuna, am spus, posomorâtă.

— Cred că ar trebui să mergem la un musical, a sugerat Tessie.

— Am văzut-o o dată pe Ethel Merman în *Mame*, îşi aminti Milton. A coborât pe o scară imensă, lungă, cântând. Când a terminat, publicul a luat-o razna. A trebuit să oprească spectacolul. Aşa că s-a dus înapoi pe scări şi a mai cântat o dată cântecul.

— Ai vrea să vezi un musical, Callie?

— Mi-e indiferent.

— Cea mai straşnică scenă pe care am văzut-o vreodată, spuse Milton. Ethel Merman asta are o voce teribilă.

Apoi n-a mai vorbit nimeni. Am stat pe întuneric în paturile străine până am adormit.

În dimineaţa următoare, după micul dejun, am pornit la întâlnirea cu specialistul. Când am ieşit din hotel, părinţii mei au încercat să pară încântaţi, arătându-mi diverse puncte de atracţie pe geamul taxiului. Milton se dezlănţuise zgomotos – starea pe care şi-o rezerva pentru toate situaţiile dificile.

— Mamă, ce clădire! a spus el când ne-am apropiat de New York Hospital. Cu vedere spre râu! mai-mai că m-aş interna şi eu.

Ca orice adolescent, nu băgăm de seamă ce înfăţişare tălâmbă aveam. Mişcările mele de barză, braţele care se bălăngăneau, picioarele lungi care-şi aruncau înainte tălpile prea mici în mocasini gălbui – toată această maşinărie zăngănea sub turnul de observaţie al capului meu, iar eu eram prea aproape ca s-o văd. Însă părinţii mei o vedeau. Îi îndurera să mă vadă avansând pe aleea care ducea la intrarea în spital. Era groaznic să-ţi vezi copilul sub stăpânirea unor forţe necunoscute. Deja de un an de zile refuzau să accepte că mă schimbam şi puneau totul pe seama vârstei ciudate.

— O să crească şi-o să-i treacă, îi spunea Milton întotdeauna mamei mele.

Dar acum erau cuprinşi de teama că începusem s-o iau razna.

Am localizat liftul şi am urcat până la etajul al patrulea, apoi am urmat săgeţile spre ceea ce se

numea Secţia Psiho-hormonală. Milton avea numărul cabinetului scris pe o fişă. În cele din urmă am găsit camera pe care o căutam. Pe uşa gri nu era nimic, în afară de o plăcuţă extrem de mică şi de discretă pe la mijlocul ei:

Clinica de Disfuncţii Sexuale şi Identitate de Gen

Chiar dacă părinţii mei au văzut plăcuţa, s-au prefăcut că n-o văd. Milton şi-a coborât fruntea ca un taur şi a deschis uşa.

Doamna de la recepţie ne-a urat bun venit şi ne-a invitat să luăm loc. Sala de aşteptare nu avea nimic ieşit din comun. La perete erau şiruri de scaune, despărţite în mod regulat de măsuţe cu reviste, iar în colţ expira eternul ficus. Linoleumul era genul instituţional, cu un model haotic, bun să nu se vadă petele. Era chiar şi un miros medicinal, liniştitor, în aer. După ce mama a completat fişele de asigurare, am fost conduşi în cabinetul doctorului. Şi acesta îţi inspira încredere. În spatele biroului stătea un scaun Eames[128]. Lângă geam era un şezlong Le Corbusier, făcut din crom şi piele de vacă. Rafturile erau pline de cărţi şi reviste de medicină, iar pereţii erau acoperiţi cu lucrări de artă, toate de bun-gust. Rafinament de metropolă, acordat după o sensibilitate europeană. Eram înconjuraţi de o viziune psihanalitică triumfătoare asupra lumii. Ca să nu mai pomenim de perspectiva spre East River de la ferestre. Făcusem cale lungă din cabinetul doctorului Phil, cu uleiurile lui de amator şi trusele medicale.

Au trecut două-trei minute până să observăm ceva ieşit din comun. La început obiectele de artă şi gravurile se contopiseră cu dezordinea savantă a biroului. Dar, stând şi aşteptându-l pe doctor, am devenit conştienţi de o tulburare tăcută în jurul nostru. Era ca şi cum ne-am fi uitat în pământ şi am fi remarcat brusc că mişună de furnici. Biroul liniştit al doctorului clocotea de activitate. Prespapierul de pe biroul său, de exemplu, nu era

un bolovan simplu, inert, ci un Priap mititel, cioplit în piatră. La o examinare mai atentă, miniaturile de pe pereţi şi-au dezvăluit şi ele subiectul. Sub corturi galbene de mătase, pe perne din lână scoţiană, moguli copulau acrobatic cu mai multe partenere, ţinându-şi turbanele neclintite. Tessie a roşit privindu-le, Milton a mijit ochii, iar eu m-am ascuns după păr, ca de obicei. Am încercat să privim în altă direcţie, aşa că ne-am uitat la rafturile cu cărţi. Dar nici aici nu eram pe teren sigur. Într-o companie mohorâtă, cu Jurnale ale Asociaţiei Medicilor Americani şi alături de *Jurnalul de Medicină din New England*, se zăreau nişte titluri incredibile. Unul dintre ele, cu nişte şerpi încolăciţi pe cotor, se numea *Relaţia erotosexuală a cuplurilor*. Mai era o chestie purpurie, gen broşură, intitulată *Homosexualitatea ritualizată*: *trei studii de caz*. Chiar pe birou, cu un semn de carte înăuntru, era un manual cu titlul *Penisul sortit*. *Tehnici chirurgicale în schimbările de sex feminin în masculin*. Dacă plăcuţa de pe uşă nu o făcuse încă, biroul doctorului Luce mă lămurea ce fel de specialist mă aduseseră părinţii mei să consult. (Şi, mai rău, să mă consulte el pe mine.) Erau şi sculpturi. Reproduceri din templul de la Kujaraho ocupau colţuri ale camerei, alături de plante smărăldii, uriaşe. Profilate pe frunzişul verde ceruit, femei hinduse cu sâni ca pepenii se aplecau înainte, oferindu-şi orificiile ca ofrande bărbaţilor bine dotaţi care le primeau. Un panou de control supraaglomerat, o adunătură de corpuri contorsionate, oriunde te uitai.

— Cum arată locul ăsta? şopti Tessie.

— E un decor cam neobişnuit, spuse Milton.

Iar eu:

— Ce facem noi aici?

Exact în acel moment s-a deschis uşa şi s-a prezentat doctorul Luce.

La vremea aceea nu ştiam de celebritatea sa în domeniu. N-aveam idee de frecvenţa cu care

numele doctorului Luce apărea în jurnalele şi revistele de specialitate. Dar am observat din prima că Luce nu era un doctor cu înfăţişare normală. În loc de halat, purta o vestă de velur cu franjuri. Părul argintiu îi atârna până la gulerul helăncii bej. Pantalonii îi erau evazaţi şi în picioare purta o pereche de botine până la gleznă, cu fermoar pe o parte. Purta şi ochelari cu rame subţiri, argintii, şi avea o mustaţă căruntă.

— Bine aţi venit în New York, a spus el. Eu sunt doctorul Luce.

Îi strânse mâna tatălui meu, apoi mamei, şi, în cele din urmă, veni la mine.

— Tu trebuie să fii Calliope. Zâmbea relaxat.

— Să vedem dacă-mi mai amintesc lecţiile de mitologie. Calliope era una dintre muze, aşa-i?

— Exact.

— Care dintre ele?

— A poeziei epice.

— Cea mai tare, spuse Luce.

Încerca să se comporte degajat, dar îmi dădeam seama că era emoţionat. La urma urmei, eram un caz extraordinar. Mă savura meticulos. Pentru un om de ştiinţă ca doctorul Luce nu eram cu nimic mai prejos decât un Kaspar Hauser[129] sexual sau genetic. El era sexologul faimos, invitat la *Dick Cavett*[130], cu rubrici frecvente în *Playboy*, şi dintr-odată, la el în prag, venind din pădurile Detroitului ca Băieţelul Sălbatic din Aveyron[131], apărusem eu, Calliope Stephanides, de paisprezece ani. Eram un experiment în viaţă, îmbrăcat în reiaţi albi şi cu un tricou cu Fair Isle. Tricoul acela galben pal, cu o ghirlandă de flori la gât, îi spunea doctorului Luce că respingeam natura, exact aşa cum prezicea teoria lui. Probabil că, văzându-mă, îi venea greu să se abţină. Era un tip cu o minte strălucită, fermecător, obsedat de muncă, şi mă urmărea de după birou cu o privire pătrunzătoare. În timp ce sporovăia, vorbind mai ales cu părinţii mei şi câştigându-le încrederea, Luce îşi lua totuşi notiţe

în minte. Îmi înregistra vocea de tenor. Lua notă de faptul că stăteam pe scaun cu un picior sub mine. Se uita cum îmi examinez unghiile, îndoindu-mi degetele în palmă. Era atent la felul în care tuşeam, râdeam, mă scărpinam în cap, vorbeam – toate la un loc, toate manifestările externe a ceea ce el numea identitatea mea de gen.

Păstra o atitudine calmă, de parcă aş fi venit la clinică pentru nimic mai mult decât o gleznă scrântită.

— Primul lucru pe care aş vrea să-l fac este să o examinez sumar pe Calliope. V-aş ruga să rămâneţi aici, la mine în birou, domnule şi doamnă Stephanides.

Se ridică în picioare.

— Calliope, vii cu mine, te rog?

M-am ridicat de pe scaun. Luce a privit cum diferitele mele segmente, ca ale unei rigle pliante, s-au desfăşurat şi mi-au format statura completă, cu vreo doi centimetri şi jumătate mai mare decât înălţimea lui.

— Noi suntem aici, scumpete, spuse Tessie.

— Nu plecăm nicăieri, spuse Milton.

Peter Luce era considerat cel mai mare expert pe plan mondial în hermafroditismul uman. Clinica de Disfuncţii Sexuale şi Identitate de Gen, pe care o fondase în 1968, devenise punctul de reper pentru studiul şi tratamentul cazurilor de gen ambiguu. Era autorul unei lucrări de sexologie de mare însemnătate, *Vulva Oraculară*, care devenise una de referinţă într-o multitudine de discipline, de la genetică şi pediatrie până la psihologie. Sub acelaşi titlu avusese şi o rubrică în *Playboy*, din august 1972 până în decembrie 1973, al cărei concept era acela că o vulvă personificată, atotcunoscătoare, răspundea la întrebările cititorilor masculini, dând replici inteligente şi câteodată sibilinice. Hugh Hefner dăduse de numele lui Peter Luce în ziare, în legătură cu o demonstraţie pentru libertatea sexuală. Şase

studenţi de la Columbia University puseseră la cale într-un cort amplasat pe peluza principală o orgie care fusese oprită de poliţie şi, când fusese întrebat ce părere avea despre asemenea activităţi în campus, profesorul Luce, de patruzeci şi şase de ani, fusese citat spunând:

— Sunt pentru orgii, indiferent unde au ele loc. Această replică îi atrăsese atenţia lui Hef. Nevrând să copieze rubrica Xavierei Hollander „Spuneţi-mi *Doamnă 1* din *Penthouse*, Hefner văzu colaborarea lui Luce ca fiind una dedicată laturii ştiinţifice şi istorice a sexului. Astfel, în primele ei trei apariţii, Vulva Oraculară ţinu dizertaţii despre arta erotică a pictorului japonez Hiroshi Yamamoto, epidemiologia sifilisului şi viaţa sexuală a Sfântului Augustin. Rubrica se dovedi una populară, deşi întrebările interesante apăreau întotdeauna destul de rar, cititorii fiind interesaţi mai degrabă de sfaturile despre cunilingus ale „Consilierului *Playboy 1* sau de remediile pentru ejacularea precoce. În cele din urmă Hefner i-a spus lui Luce să-şi scrie singur întrebările, iar acesta din urmă a fost foarte încântat să o facă.

Peter Luce apăruse la *Phil Donahue*[132] împreună cu doi hermafrodiţi şi un transsexual, ca să discute despre aspectele medicale şi psihologice ale acestor cazuri. În acel program Phil Donahue spusese:

— Lynn Harris s-a născut fată şi a fost crescută ca atare. Ai câştigat concursul de frumuseţe Miss Newport Beach în 1964, în bătrânul ţinut Orange din California? Fraţilor, staţi s-o auziţi şi pe asta! Ai trăit ca femeie până la vârsta de douăzeci şi nouă de ani şi apoi ai început să trăieşti ca bărbat. Are caracteristicile anatomice atât ale unui bărbat, cât şi ale unei femei. Să crăp dacă vă mint!

El mai spusese:

— Acum urmează partea care nu mai e aşa de nostimă. Aceste suflete vii, de neînlocuit, toate fii şi fiice ale Domnului, fiinţe umane, vor să vă

anunţe, printre altele, că exact asta sunt: fiinţe umane.

Din pricina anumitor factori genetici şi hormonali, uneori era foarte greu să determini sexul unui nou-născut. Când se trezeau cu aşa un copil, spartanii lăsau bebeluşul să moară pe un deal, printre pietre. Propriilor strămoşi ai lui Luce, englezilor, nu le plăcea nici măcar să pomenească de acest subiect şi poate că n-ar fi făcut-o niciodată dacă pacostea organelor genitale misterioase n-ar fi pus beţe-n roatele unse ale legilor succesorale. Lordul Coke, marele jurist britanic din secolul al XVII-lea, încercase să lămurească disputa legată de cine avea să primească bunurile funciare, declarând că o persoană trebuia să fie „ori femeie, ori bărbat, şi avea să fie declarată ca succesor potrivit sexului care predomină”. Desigur, nu specifica nicio metodă precisă pentru a determina *care* sex predomina într-adevăr. În cea mai mare parte a secolului XX, în medicină se folosise acelaşi criteriu primitiv de a diagnostica sexul pe care îl formulase Klebs încă din 1876. Klebs susţinuse că gonadele unei persoane erau cele care determinau sexul. În cazurile de sex ambiguu, examinai ţesutul gonadic la microscop. Dacă era testicular, persoana era bărbat; dacă era ovarian, era femeie. Ideea era aici că gonadele unei persoane aveau să-i orchestreze dezvoltarea sexuală, în special la pubertate. Dar lucrurile s-au dovedit a fi mult mai complicate. Klebs începuse o treabă, dar omenirea mai avea de aşteptat încă o sută de ani până să apară Peter Luce şi să o ducă la bun sfârşit.

În 1955 Luce a publicat un articol intitulat „Multe drumuri duc la Roma – Conceptele sexuale ale hermafroditismului uman”. În douăzeci şi cinci de pagini de proză la obiect, clară şi răspicată, Luce argumentase faptul că genotipul este determinat de o multitudine de influenţe: sexul cromozomial, sexul gonadic, hormonii, structurile

genitale interne, organele genitale externe şi, lucrul cel mai important, sexul în perioada de creştere. Bazându-se pe studiile asupra unor pacienţi de la clinica de endocrinologie pediatrică de la New York Hospital, Luce a reuşit să elaboreze nişte grafice care demonstrau rolul jucat de toţi aceşti factori diverşi şi arătau că în cele mai multe cazuri sexul gonadic al unui pacient nu determina identitatea sexuală a respectivului sau respectivei. Articolul făcuse mare vâlvă. În câteva luni, aproape toată lumea a renunţat la criteriul lui Klebs în favoarea *criteriilor* lui Luce.

Pe baza acestui succes, doctorului Luce i s-a oferit posibilitatea să fondeze Secţia Psiho-hormonală la New York Hospital. Pe vremea aceea consulta mai ales copii cu sindrom androgenital, forma cea mai comună de hermafroditism feminin. Se descoperise că hormonul cortizol, sintetizat recent în laborator, oprea virilizarea pe care o sufereau aceste fetiţe în mod natural şi le permitea să se dezvolte ca femei normale. Endocrinologii administrau cortizolul, iar Luce supraveghea dezvoltarea psiho-sexuală a fetiţelor. A învăţat foarte mult. Într-un deceniu de cercetare neîntreruptă şi originală, doctorul Luce a făcut a doua mare descoperire a sa: că identitatea de gen se instalează foarte devreme în viaţă, cam la vârsta de doi ani. Genul era ca limba maternă: nu exista înainte de naştere, dar se imprima în creier în copilărie, fără să mai dispară. Copiii învaţă să vorbească feminin sau masculin aşa cum învaţă să vorbească engleza sau franceza.

Şi-a publicat această teorie în 1967, într-un articol din *Jurnalul de Medicină din New England*, intitulat „Instalarea timpurie a identităţii de gen – Doi ani decisivi”. După aceea reputaţia lui a ajuns în stratosfera. Fondurile curgeau – de la Fundaţia Rockefeller, de la Fundaţia Ford, de la N.I.S.[133] Era un moment grozav să fii sexolog. Revoluţia sexuală oferea posibilităţi noi pentru cercetătorul

sexolog întreprinzător. Vreme de câţiva ani fusese o chestiune de interes naţional să studiezi mecanica orgasmului feminin. Sau să sondezi motivele psihologice pentru care anumiţi bărbaţi îşi expuneau goliciunea pe străzi. În 1968 doctorul Luce a deschis Clinica de Disfuncţii Sexuale şi Identitate de Gen. Luce îi trata pe toţi: pe adolescentele cu gâtul lăsat, care sufereau de sindromul Turner şi care aveau un singur cromozom sexual, un X singuratic; pe frumoasele cu picioare lungi şi insensibilitate la androgeni; pe băieţii XYY, care aveau tendinţa să fie visători şi singuratici. Când erau aduşi la spital bebeluşi cu organe genitale ambigue, doctorul Luce era chemat să discute problema cu părinţii dezorientaţi. Tot Luce se ocupa şi de transsexuali. Toată lumea venea la Clinică şi acest lucru făcuse ca Luce să aibă la dispoziţie un volum de material de cercetare – specimene vii, în carne şi oase – de care nu mai beneficiase până atunci niciun om de ştiinţă.

Şi acum Luce mă avea pe mine. În sala de consultaţii mi-a spus să mă dezbrac şi să-mi pun un halat de hârtie. După ce mi-a luat nişte sânge (o singură eprubetă, din fericire), m-a pus să mă întind pe o masă, cu picioarele ridicate pe suporturile laterale. Avea o perdea de un verde deschis, de aceeaşi culoare cu halatul meu, care putea fi trasă în jurul mesei, despărţindu-mi partea superioară de cea inferioară. În prima zi însă Luce n-a tras-o. Doar mai târziu, când erau şi spectatori.

— N-ar trebui să te doară, dar s-ar putea să simţi ceva ciudat.

M-am uitat în sus, spre lampa circulară de pe tavan. Luce mai avea şi o altă lampă, pe un suport, şi o înclină în aşa fel încât să servească scopului său. Îi simţeam căldura între picioare în timp ce mă apăsa şi mă împungea.

În primele câteva minute m-am concentrat la lampa circulară, dar până la urmă, trăgându-mi

bărbia în piept, m-am uitat în jos şi am văzut că Luce ţinea brânduşa mea între degetul mare şi arătător. O întindea cu o mână, iar cu cealaltă o măsura. Apoi lăsă rigla şi scrise nişte observaţii. Nu părea şocat sau îngrozit. De fapt, mă examina cu mare curiozitate, aproape cu pasiune. Vedeam pe chipul său un element de veneraţie sau preţuire. Lua notiţe în timp ce continua, dar nu vorbea despre fleacuri. Concentrarea lui era intensă.

După un timp, ghemuit în continuare între picioarele mele, Luce se întoarse ca să caute alt instrument. Îmi apărea delimitat de genunchii mei ridicaţi, ca un organ uluitor, răsucit şi proeminent, translucid în lumina puternică. Urechea lui era foarte aproape de mine. Pentru o clipă am avut senzaţia că Luce asculta la sursa mea. De parcă dintre picioarele mele i-ar fi fost împărtăşită o ghicitoare. Dar apoi găsi ceea ce căuta şi se întoarse.

Începu să palpeze pe dinăuntru.

— Relaxează-te, spuse.

Puse un lubrifiant şi se ghemui mai aproape.

— Relaxează-te!

Avea în voce o nuanţă de supărare, de poruncă. Am tras adânc aer în piept şi am făcut ce-am putut. Luke a început să cotrobăie înăuntru. Câteva clipe a fost doar ciudat, aşa cum sugerase. Dar apoi m-a străfulgerat o durere ascuţită. M-am tras înapoi şi-am strigat.

— Scuză-mă.

Cu toate acestea, a continuat. Mi-a pus o mână pe pelvis ca să mă liniştească. Şi m-a răscolit mai departe, evitând zona dureroasă. Ochii mi se umpluseră de lacrimi.

— Sunt aproape gata, îmi spuse. Dar de-abia începea.

Urgenţa cea mai mare în cazurile ca al meu era să nu mai ai niciun dubiu asupra sexului copilului în discuţie. Nu le spuneai părinţilor unui nou-născut „Copilul dumneavoastră este hermafrodit”.

Ci le spuneai „Fiica dumneavoastră s-a născut cu un clitoris care este puţin mai mare decât cel al unei fetiţe normale. Va trebui să intervenim chirurgical ca să-l reducem la dimensiunile adecvate”. Luce simţea că părinţii nu puteau face faţă la stabilirea unui sex ambiguu. Trebuia să le spui dacă aveau fată sau băiat. Ceea ce însemna că, înainte să spui ceva, trebuia să fii sigur care era sexul predominant.

Luce încă nu putea să facă asta cu mine. Primise rezultatul testelor endocrinologice făcute la Spitalul Henry Ford, aşa că ştia de canotipul meu XY, de nivelul ridicat ale testosteronului plasmatic şi de absenţa dihidrotestosteronului din sângele meu. Cu alte cuvinte, chiar dinainte de a mă vedea, Luce putuse să presupună că eram un pseudohermafrodit mascul – genetic masculin, dar cu o înfăţişare diferită şi cu sindromul deficitului de 5-alfa-reductază. Dar asta, potrivit gândirii lui Luce, nu însemna că aveam o identitate sexuală masculină.

Faptul că eram în adolescenţă complica lucrurile. Pe lângă factorii cromozomiali şi hormonali, Luce trebuia să ia în considerare sexul meu de creştere, care fusese *feminin*. Bănuia că ţesutul pe care îl palpase înăuntrul meu era testicular. Totuşi nu putea fi sigur până nu privea o mostră la microscop.

Probabil că toate acestea îi treceau prin cap lui Luce când m-a adus înapoi în sala de aşteptare. Mi-a spus că voia să stea de vorbă cu părinţii mei şi că avea să-i trimită la mine când termina. Încordarea i se diminuase şi era din nou prietenos: zâmbea şi mă bătea pe spate.

La el în birou, Luce se aşează în scaunul său Eames, se uită la Milton şi la Tessie şi îşi potrivi ochelarii.

— Domnule Stephanides, doamnă Stephanides, o să fiu sincer cu dumneavoastră. Este un caz complicat. Prin complicat nu înţeleg iremediabil.

Avem o serie de tratamente eficiente pentru cazurile de acest gen. Dar înainte să încep tratamentul, există câteva întrebări la care trebuie să am un răspuns.

Mama şi tatăl meu au stat la mai puţin de jumătate de metru unul de altul tot timpul cât a durat acest discurs, dar fiecare a auzit altceva. Milton a auzit cuvintele care s-au rostit. A auzit „tratament” şi „eficient”. Tessie, pe de altă parte, a auzit cuvintele care nu fuseseră rostite. De exemplu, doctorul nu-mi pomenise numele. Nu spusese „Calliope” sau „Callie”. Nu spusese nici „fiică”. Şi nu folosise niciun fel de pronume personale.

— O să trebuiască să fac şi alte teste, continuă Luce. Va trebui să fac o evaluare psihologică integrală. Când o să am informaţiile necesare, o să putem discuta în detaliu cursul adecvat al tratamentului.

Milton deja dădea din cap.

— Cam cât o să dureze chestia asta, domnule doctor?

Luce îşi proiectă în afară, gânditor, buza de jos.

— Vreau să repet testele de laborator, ca să fiu sigur. Rezultatele acestea or să ajungă mâine. Evaluarea psihologică o să dureze mai mult. Va trebui să mă văd cu copilul dumneavoastră în fiecare zi cel puţin o săptămână, poate chiar două. De asemenea, m-ar ajuta foarte mult dacă mi-aţi putea da orice fotografii sau filmări din copilărie pe care le aveţi.

Milton se întoarse spre Tessie.

— Când începe Callie şcoala?

Tessie nu-l auzi. Era tulburată de expresia lui Luce „copilul dumneavoastră”.

— Ce fel de informaţii încercaţi să obţineţi, domnule doctor? întrebă Tessie.

— Analiza sângelui ne va indica nivelul hormonilor. Evaluarea psihologică e o procedură de rutină în asemenea cazuri.

— Credeţi că e vorba de hormoni? întrebă Milton. Un dezechilibru hormonal?

— O să ştim după ce voi fi făcut tot ce trebuie să fac, spuse Luce.

Milton se ridică şi îi strânse mâna doctorului. Consultaţia se încheiase.

Reţineţi: nici Milton, nici Tessie nu mă văzuseră dezbrăcată de ani de zile. De unde puteau să ştie? Şi, neştiind, cum ar fi putut să-şi imagineze? Informaţia care ajungea la ei era de ordin secundarvocea mea răguşită, pieptul plat –, dar aceste lucruri erau departe de a fi convingătoare. O chestie hormonală. N-avea cum să fie mai grav de atât. Aşa că tatăl meu credea – sau voia să creadă – şi încerca s-o convingă şi pe Tessie.

Şi eu opuneam un soi de rezistenţă.

— De ce trebuie să facă o evaluare psihologică? am întrebat. Doar nu-s nebună.

— Doctorul a spus că e o procedură de rutină.

— Dar de ce?

Cu această întrebare pusesem degetul pe rană. Mama mea mi-a spus mai târziu că intuise adevăratul motiv al evaluării psihologice, dar hotărâse să nu insiste asupra lui. Sau, mai exact, nu hotărâse. Îl lăsase pe Milton să hotărască pentru ea. Milton preferase să abordeze problema în mod pragmatic. Nu avea niciun sens să ne facem probleme pentru o evaluare psihologică, pentru că ea nu putea decât să confirme ceea ce era evident: că eram o fată normală, echilibrată.

— Probabil că ia mai mulţi bani de la asigurări pentru chestia asta psihologică, spuse Milton. Îmi pare rău, Cal, dar va trebui să treci şi prin asta. Poate că o să-ţi vindece nevrozele. Ai vreo nevroză? Acum e momentul să te descarci.

Mă luă în braţe, mă strânse tare şi mă pupă apăsat pe tâmplă.

Milton era aşa de convins că totul avea să fie în regulă, încât marţi dimineaţa s-a dus cu avionul în Florida, pentru afaceri.

— N-are sens să fac anticameră pe-aici prin hotel, ne spuse el.

— Vrei să scapi din cocina asta, i-am zis eu.

— O să mă revanşez faţă de voi. Ce-ar fi să mergi cu mama ta la o cină elegantă în seara asta? Unde vreţi voi. Economisim ceva bani stând în camera de-aici, aşa că puteţi să vă faceţi de cap. De ce n-o duci pe Callie la Delmonico's, Tess?

— Ce-i aia Delmonico să am întrebat eu.

— Un restaurant unde se servesc fripturi bune.

— Vreau homar. Şi friptură de peşte oceanic, am spus.

— Friptură de peşte oceanic! Poate că au şi aşa ceva. Milton a plecat, iar eu cu mama am încercat să-i cheltuim banii. Am făcut cumpărături la Bloomingdale's. Ne-am băut ceaiul sus, la Piaza. N-am ajuns niciodată la Delmonico's, preferând un restaurant italian cu preţuri moderate de lângă Lochmoor, unde ne simţeam mai bine. Am mâncat acolo în fiecare seară, prefăcându-ne cum puteam mai bine că suntem într-o excursie adevărată, într-o vacanţă. Tessie a băut mai mult vin ca de obicei şi s-a ameţit şi i-am băut şi eu din vin când s-a dus la baie.

În mod normal, lucrul cel mai expresiv la chipul mamei mele era strungăreaţă dintre dinţii din faţă. Când mă asculta, limba lui Tessie apăsa adesea acea cavitate, acel defileu. Era mărturia atenţiei ei. Mama mea era întotdeauna foarte atentă la ce spuneam. Şi dacă-i spuneam ceva amuzant, atunci limba i se înălţa, capul îi cădea pe spate, gura i se deschidea larg şi îi apăreau dinţii din faţă, depărtaţi şi ascendenţi.

Încercam să-i provoc această reacţie în fiecare seară la restaurantul italian.

Dimineţile Tessie mă ducea la clinică, pentru vizite.

— Ce pasiuni ai, Callie?

— Pasiuni?

— E vreun lucru pe care îţi place să-l faci în mod special?

— Nu prea sunt genul de persoană cu pasiuni.

— Dar sporturile? Îţi place vreun sport?

— Ping-pongul se pune?

— O să mi-l notez.

Luce zâmbi de după biroul său. Stăteam pe şezlongul Le Corbusier din celălalt capăt al camerei, întinsă pe pielea de vacă.

— Dar băieţii?

— Ce-i cu ei?

— Îţi place vreun băiat de la şcoală?

— Cred că n-aţi fost niciodată la şcoala mea, domnule doctor.

Verifică în fişă.

— A, e o scoală de fete, aşa-i?

— Îhî.

— Eşti atrasă de fete din punct de vedere sexual?

Luce a rostit asta repede. Era ca o lovitură cu ciocanul de cauciuc. Dar mi-am înăbuşit reflexul.

A pus pixul jos şi şi-a împletit degetele. S-a aplecat în faţă şi mi-a vorbit domol.

— Vreau să te asigur că toate astea rămân între noi, Callie. Nu o să le spun părinţilor tăi nimic din ce-mi spui tu aici.

Eram sfâşiată. Luce, în scaunul lui de piele, cu părul lung şi cu botinele până la gleznă, era genul de adult căruia i s-ar fi destăinuit un copil. Era de aceeaşi vârstă cu tatăl meu, dar parcă ţinea de generaţia tânără. Ardeam de poftă să-i povestesc despre Obiect. Simţeam nevoia să povestesc cuiva, oricui. Sentimentele mele pentru ea încă erau atât de puternice, că simţeam cum îmi năvălesc în gât. Dar le-am ţinut acolo, prudentă. Nu-mi venea să cred că toate astea erau confidenţiale.

— Mama ta zice că ai o relaţie apropiată cu o prietenă de-a ta, începu Luce din nou.

Rosti numele Obiectului.

— Te simţi atrasă de ea din punct de vedere sexual? Sau ai întreţinut relaţii sexuale cu ea?

— Suntem doar prietene, am insistat, un pic prea zgomotos. Apoi am mai încercat o dată, puţin mai încet:

— E cea mai bună prietenă a mea.

Drept răspuns, sprânceana dreaptă a lui Luce se ridică de după ochelari. Ieşise din ascunzătoare, de parcă ar fi vrut – şi ea – să se uite bine la mine. Şi apoi am găsit o cale de scăpare.

— Am făcut sex cu fratele ei, am mărturisit. E student. Din nou Luce nu arătă nici surprindere, nici dezaprobare, nici interes. Îşi însemnă ceva în caiet, dând scurt din cap.

— Şi ţi-a plăcut?

Aici îi puteam spune adevărul.

— M-a durut, am zis. Plus că mi-era teamă să nu rămân însărcinată.

Luce zâmbi în sinea lui, mâzgălind în caietul de notiţe.

— Nu-ţi face griji, spuse.

Aşa mergea treaba. În fiecare zi, timp de o oră, stăteam în cabinetul lui Luce şi vorbeam despre viaţa mea, despre sentimentele mele, despre ce-mi plăcea şi ce nu. Luce îmi punea tot felul de întrebări. Uneori nu răspunsurile pe care le dădeam erau importante, ci felul în care răspundeam. Îmi urmărea mimica. Lua aminte la stilul meu de argumentare. Femeile au tendinţa să zâmbească la interlocutorul lor mai mult decât bărbaţii. Femeile se opresc şi caută semne de încuviinţare înainte de a continua. Bărbaţii privesc undeva, la o distanţă medie, şi perorează. Femeile preferă anecdoticul, bărbaţii deductivul. Era imposibil să fii în domeniul de lucru al doctorului Luce şi să nu cazi în asemenea stereotipuri. Le cunoştea limitele. Dar erau folositoare din punct de vedere clinic.

Când nu mi se puneau întrebări despre viaţa şi sentimentele mele, scriam despre ele. În cele mai multe zile am stat şi-am bătut la maşină ceea ce

Luce denumea „naraţiunea mea psihologică”. Biografia aceea timpurie nu începea cu „M-am născut de două ori”. Începuturile fulgerătoare, retorice, erau un lucru pe care trebuia să-l deprind. Începea simplu, cu rândurile „Numele meu este Calliope Stephanides. Am paisprezece ani. Merg pe cincisprezece”. Am început cu faptele şi am mers cât am putut de departe.

Cântă, zeiţă, cum vicleana Calliope a scris pe maşina uzată Smith Corona! Cântă cum maşina de scris a zumzăit şi-a tremurat de la revelaţiile sale psihiatrice! Cântă despre cele două benzi ale acesteia, una pentru scris şi cealaltă pentru corectat, care i-au redat atât de elocvent necazul, suspendat între dovezile geneticii şi soluţiile oferite de chirurgie. Cântă despre mirosul straniu pe care-l degaja maşina de scris, aducând a diluant de vopsea combinat cu salam, şi despre soluţia de curăţat aplicată de ultima persoană care o folosise şi despre tasta F, stricată, care se înţepenea. Pe acea maşinărie ultramodernă, dar care avea să fie în curând uitată, am scris nu atât ca un copil din Vestul Mijlociu, cât ca o fiică de pastor din Shropshire. Mai am şi acum pe undeva o copie din naraţiunea mea psihologică. Luce a publicat-o în operele sale complete, fără să-mi dea numele. „Aş vrea să vă povestesc despre viaţa mea”, se spune acolo la un moment dat, „şi despre experienţele mele, care mi-au adus nenumărate bucurii şi necazuri pe planeta asta numită Pământ”. Descriind-o pe mama, spuneam: „Frumuseţea ei e genul care pare să fie scoasă în relief de tristeţe”. Câteva pagini mai încolo vine subtitlul „Calomnii caustice şi câinoase, de Callie”. Jumătate din timp scriam prost în genul lui George Eliot, cealaltă jumătate scriam prost în genul lui Salinger. „Dacă urăsc un lucru pe lumea asta, ăla e televizorul”. Fals: iubeam televizorul! Dar pe acea maşină Smith Corona am descoperit repede că nu era nici pe departe la fel de amuzant să spui adevărul pe

cât era să inventezi. De asemenea, ştiam că scriu pentru un public – doctorul Luce – şi că dacă păream suficient de normală, avea să mă trimită înapoi acasă. Aşa se explică pasajele despre dragostea mea pentru pisici („afecţiunea felină”), reţetele de plăcintă şi sentimentele mele profunde pentru natură.

Luce le-a înghiţit pe toate. Vorbesc serios, ce-i adevărat i-adevărat. Luce a fost prima persoană care m-a încurajat să scriu. În fiecare noapte citea ceea ce scrisesem în timpul zilei. Nu ştia, normal, că inventam aproape tot ce scriam, prefăcându-mă că sunt fiica americană ideală pe care o voiau părinţii mei. Am transpus în ficţiune, joaca sexuală” timpurie şi pasiunile pentru băieţi de mai târziu, mi-am transferat sentimentele pentru Obiect asupra lui Jérôme şi mi s-a părut incredibil cât de bine a funcţionat: cele mai mărunte adevăruri făceau credibile cele mai mari minciuni.

Desigur, Luce era interesat de dezvăluirile despre gen pe care avea să i le ofere proza mea. Îmi măsura *jouissance* şi mi-o compara cu liniaritatea. Îmi consemna înfloriturile victoriene, dicţiunea antică, decenţa specifică şcolilor de fete. Toate acestea au jucat un rol important în evaluarea lui finală.

Mai era şi instrumentul diagnostic al pornografiei. Într-o după-amiază, când am venit iar pentru consultaţie la doctorul Luce, în biroul lui era un proiector de film. În faţa rafturilor de bibliotecă fusese instalat un ecran, iar jaluzelele erau trase. În lumina siropoasă, Luce punea banda de celuloid în rola de ghidare.

— Aveţi de gând să-mi arătaţi din nou filmul lui tata? De când eram mică?

— Astăzi am ceva puţin diferit, spuse Luce.

Mi-am luat poziţia obişnuită pe şezlong, cu braţele încrucişate în spatele meu, pe pielea de vacă. Doctorul Luce a stins luminile şi curând a început filmul.

Era despre o fată care livra pizza la domiciliu. Titlul era de fapt *Annie te serveşte la uşă*. În prima scenă Annie, îmbrăcată cu pantaloni scurţi şi o bluză care-i lăsa buricul pe-afară, iese din maşină în faţa unei case de pe malul oceanului. Sună la uşă. Nu e nimeni acasă. Pentru că-i pare rău de pizza, se aşază pe marginea piscinei şi începe s-o mănânce.

Filmul era foarte prost realizat. Când apare, băiatul care are grijă de piscină e slab luminat. Se aude foarte greu ce spune. Dar destul de curând nu mai spune nimic. Annie începe să-şi dea jos hainele. Se aşază în genunchi. Îngrijitorul piscinei e dezbrăcat şi el, apoi îi vedeai pe trepte, în piscină, pe trambulină, pompând şi zvârcolindu-se. Am închis ochii. Nu-mi plăcea goliciunea crudă a filmului. Nu era nici pe departe la fel de frumoasă ca picturile miniaturale din biroul lui Luce. Pe un ton direct, Luce mă întrebă din întuneric:

— Care dintre ei te excită?

— Poftim?

— Care dintre ei te excită? Bărbatul sau femeia? Răspunsul adevărat era că niciunul. Dar adevărul nu-şi avea locul aici.

În ton cu povestea mea, am reuşit să îngaim foarte încet:

— Băiatul.

— Îngrijitorul? Bun. Şi mie-mi place fata care aduce pizza. Are – un corp trăsnet.

Pe vremuri un copil ferit, dintr-o familie prezbiteriană retrasă, Luce se emancipase, se eliberase de antisexualism.

— Are nişte ţâţe incredibile, spuse el. Îţi plac ţâţele ei? Te excită?

— Nu.

— Te excită mătărânga tipului?

Am dat din cap vag, sperând că se termină. Dar a mai durat ceva vreme. Annie mai avea şi alte pizza de livrat. Luce a vrut să mă uit la fiecare dintre ele.

Uneori aducea şi alţi doctori să mă vadă. O dezvăluire tipică s-a petrecut după cum urmează. Am fost chemată din biroul unde scriam, care era în spatele clinicii. În biroul doctorului Luce aşteptau doi bărbaţi în costume. S-au ridicat în picioare când am intrat. Luce a făcut prezentările.

— Callie, vreau să te prezint doctorului Craig şi doctorului Winters.

Doctorii mi-au strâns mâna. Era prima informaţie pe care o culegeau: cum dădeam mâna. Doctorul Craig mi-a strâns-o tare, Winters mai puţin. Erau atenţi să nu pară prea nerăbdători. Ca nişte bărbaţi care întâlnesc un manechin de modă, îşi antrenaseră ochii să nu se uite la corpul meu şi se prefăceau că sunt interesaţi de mine ca persoană. Luce spuse;

— Callie e deja aici, la clinică, de aproape o săptămână.

— Cum ţi se pare New York-ul? mă întrebă doctorul Craig.

— Nu l-am prea văzut.

Doctorii mi-au sugerat ce să vizitez. Atmosfera era lejeră, prietenoasă. Luce îmi puse mâna pe şale. Bărbaţii au un stil neplăcut de a face asta. Te ating pe spate de parcă ai avea acolo un mâner şi te îndreaptă în direcţia în care vor ei să te duci. Sau îţi pun o mână pe cap, patern. Bărbaţii şi mâinile lor. Trebuie să fii atentă tot timpul la ele. Acum mâna lui Luce anunţa: iat-o. Atracţia mea principală. Lucrul cel mai teribil era că eu reacţionam. Îmi plăcea să simt mâna lui Luce pe spate. Îmi plăcea să mi se acorde atenţie. Uite, toţi oamenii aceştia voiau să mă cunoască.

La scurtă vreme, mâna lui Luce mă escortă pe hol în jos, spre sala de consultaţii. Ştiam ce trebuie să fac. Mă dezbrăcam în spatele paravanului în timp ce doctorii aşteptau. Halatul de hârtie verde era împăturit pe scaun.

— De unde se trage familia, Peter?

— Din Turcia. La origini.

— Nu cunosc decât studiul despre Papua-Noua Guinee, spuse Craig.

— La populaţiile Sambia, aşa-i? întrebă Winters.

— Da, aşa e, răspunse Luce. Şi acolo incidenţa mutaţiei este ridicată. Aceşti Sambia sunt interesanţi şi din punct de vedere sexologie. Practică homosexualitatea rituală. Bărbaţii Sambia consideră contactul cu femeile foarte profanator. Aşa că şi-au organizat structurile sociale pentru a limita cât mai mult expunerea la ele. Bărbaţii şi băieţii dorm într-o parte a satului, femeile şi fetele în cealaltă parte. Bărbaţii intră în baraca femeilor numai ca să procreeze. Intră şi ies. De fapt, în limba Sambia cuvântul care denumeşte vaginul se traduce literal prin „acel lucru care nu-i bun de nimic”.

De cealaltă parte a paravanului se auziră chicoteli înfundate.

Am ieşit, simţindu-mă penibil. Eram mai înaltă decât toată lumea din cameră, deşi cântăream mult mai puţin. Cu podeaua rece sub picioarele goale, am traversat sala până la masa de consultaţie şi m-am urcat pe ea.

M-am întins pe spate. Fără să-mi spună nimeni nimic, am ridicat picioarele şi mi le-am pus în suporturile laterale ale mesei ginecologice. În cameră se lăsase o tăcere ameninţătoare. Cei trei doctori se apropiară, uitându-se în jos. Deasupra mea, capetele lor formau o treime. Luce trase perdeaua de-a curmezişul mesei.

Se aplecară asupră-mi, cercetându-mi părţile intime, iar Luce făcu pe ghidul. Nu ştiam ce înseamnă majoritatea cuvintelor, dar după ce le-am auzit a treia sau a patra oară, am învăţat lista pe dinafară.

— Habitus musculos… fără ginecomastie… hipospadias… sinus urogenital… sac vaginal fals…

Prin asta îmi revendicam eu faima. Şi totuşi nu mă simţeam celebră. De fapt, după perdea nici măcar nu mai simţeam că mă aflu în cameră.

— Câţi ani are? întrebă doctorul Winters.

— Paisprezece, răspunse Luce. Împlineşte cincisprezece în ianuarie.

— Şi părerea dumneavoastră e că statutul cromozomial a fost complet anulat de educaţie?

— Cred că e destul de evident.

În timp ce stăteam acolo şi-l lăsam pe Luce, cu mănuşile lui de cauciuc, să facă ce avea de făcut, am început să mă lămuresc. Luce voia să-i impresioneze pe bărbaţii aceştia cu importanţa cercetării sale. Avea nevoie de fonduri pentru a ţine clinica pe picioare. La March of Dimes nu se punea mare preţ pe operaţiile pe care le făcea transsexualilor. Ca să le acaparezi atenţia, trebuia să-i atingi la coarda sensibilă. Trebuia să vadă un chip care suferă. Asta încerca să facă Luce cu mine. Eram perfectă: aşa de politicoasă şi aşa de tipică pentru Vestul Mijlociu… N-aveam nimic necuviincios, nimic care să te ducă cu gândul la barurile de travestiţi sau la reclamele din ultimele pagini ale revistelor cu perversiuni.

Doctorul Craig nu era convins.

— Un caz fascinant, Peter! Fără discuţie. Dar oamenii mei or să vrea să-i ştie aplicaţiile.

— E un caz foarte rar, recunoscu Luce. Extrem de rar. Dar, din perspectiva cercetării ştiinţifice, importanţa lui nu poate fi exagerată. Din motivele pe care le-am discutat la mine în birou.

Luce rămânea vag pentru mine şi totuşi suficient de convingător pentru ei. Doar nu ajunsese unde era fără să fie înzestrat pentru lobby. Între timp, eu eram şi nu eram acolo: mă chirceam la atingerea lui Luce, mi se făcea piele de găină şi mă temeam că nu mă spălasem cum trebuie.

Îmi mai amintesc şi asta: o cameră lungă şi îngustă, pe alt etaj al spitalului. O treaptă

amplasată într-un capăt, în faţa unui reflector. Fotograful care îşi pune filmul în aparat.

— Bun, eu sunt gata, spuse el.

Mi-am scos halatul. Deja aproape obişnuită cu asta, m-am urcat pe treaptă, în faţa antropometrului.

— Ţine-ţi mâinile puţin mai în faţă.

— Aşa?

— Bun. Nu vreau să iasă cu umbră.

Nu mi-a spus să zâmbesc. Editorii manualului aveau să se asigure că faţa îmi este acoperită. Caseta neagră: o frunză de smochin pe dos, ascunzându-mi identitatea şi lăsându-mi, în schimb, ruşinea la vedere.

În fiecare seară Milton ne suna în cameră. Tessie îşi lua un ton vesel când vorbea cu el. Milton încerca să pară fericit când luam eu receptorul. Dar eu profitam de ocazie ca să mă vait şi să mă plâng.

— M-am săturat de hotelul ăsta! Când mergem acasă?

— Când o să te faci bine, îmi spunea Milton.

Când venea vremea de culcare, trăgeam perdelele de la geam şi stingeam luminile.

— Noapte bună, puiule. Ne vedem dimineaţă.

— Noapte bună.

Dar nu puteam să dorm. Mă tot gândeam la cuvântul acela: „bine”. Ce voia să spună tata? Ce aveau de gând să-mi facă? Sunetele străzii ajungeau până sus în cameră, ciudat de clare, reverberând din clădirea de piatră de vizavi. Ascultam sirenele poliţiei, claxoanele furioase. Perna mea era subţire. Mirosea a fumător. Dincolo de fâşia de mochetă, mama mea deja dormea, înainte de conceperea mea, se învoise să ia parte la planul bizar al tatălui meu, acela de a-mi determina sexul. Făcuse asta ca să nu mai fie singură, ca să aibă o prietenă în casă. Iar eu fusesem acea prietenă. Întotdeauna fusesem apropiată de mama. Aveam temperamente asemănătoare. Nimic nu ne plăcea mai mult decât

să stăm pe o bancă în parc şi să ne uităm la chipurile care trec. Acum chipul la care mă uitam era cel al lui Tessie, în celălalt pat. Era palid şi lipsit de expresie, de parcă demachiantul îi îndepărtase nu numai fardul, ci şi personalitatea. Totuşi ochii lui Tessie se mişcau; patinau sub pleoape de colo colo. Callie nu-şi putea imagina lucrurile pe care le vedea pe atunci Tessie în visele ei. Dar eu pot. Tessie visa un vis de familie. O versiune a coşmarurilor pe care le avusese Desdemona după ce ascultase predicile lui

Fard. *Vise cu microbii copiilor colcăind şi înmulţindu-se*. *Cu fiinţe hidoase crescând din spumă albă*. Tessie nu-şi îngăduia să se gândească la asemenea lucruri în timpul zilei, aşa că i se arătau noaptea. Era vina ei? Ar fi trebuit să-i reziste lui Milton când bărbatul a încercat să manipuleze natura după voia lui? Oare până la urmă chiar exista un Dumnezeu care-i pedepsea pe oamenii de pe Pământ? Aceste superstiţii din Lumea Veche fuseseră alungate din mintea conştientă a mamei mele, dar încă mai funcţionau în visele ei. Din celălalt pat, eu urmăream jocul acestor forţe întunecate pe faţa adormită a mamei mele.

Căutându-mă în dicţionar

Mă zvârcoleam noapte de noapte şi nu puteam să dorm. Eram ca prinţesa cu bobul de mazăre. O granulă de nelinişte mă tot tulbura. Uneori mă trezeam cu senzaţia că, în timp ce dormeam, asupra mea fusese îndreptat un reflector. Ca şi cum corpul meu eteric conversase cu îngerii undeva sus, aproape de tavan. Când deschideam ochii, aceştia dispăreau. Dar auzeam urmele dialogului, ecourile stinse ale clopotului de cristal. O informaţie esenţială se ridica din adâncurile fiinţei mele. Informaţia respectivă îmi stătea pe limbă şi totuşi nu ieşea la suprafaţă. Un lucru era sigur: totul avea, într-un fel, legătură cu Obiectul.

Stăteam trează şi mă gândeam la ea, mă întrebam unde era şi tânjeam îndurerată.

Mă gândeam şi la Detroit, la parcelele goale, cu iarbă palidă, ridicându-se între casele condamnate şi cele rămase încă în picioare, la râul cu balustrada sa de fier şi crapii morţi plutind la suprafaţă cu burţile albe, descompunându-se. Mă gândeam la pescarii care stăteau pe platformele de încărcare betonate cu găleţile lor cu momeală şi cu cutiile de conserve pline cu râme, ascultând meciul de baseball la radio. Se spune adesea că o experienţă traumatică timpurie te marchează pentru vecie, te scoate din rând, îţi spune „Stai aici. Nu te mişca". Timpul pe care l-am petrecut la clinică mi-a făcut asta. Simt că de la fata aceea cu genunchii îndoiţi sub păturile de hotel se întinde o linie dreaptă până la persoana care scrie acum într-un scaun Aeron. Datoria ei a fost să trăiască o viaţă legendară în lumea de azi, a mea este să o povestesc. La paisprezece ani nu aveam resursele necesare: nu fusesem la muntele din Anatolia căruia grecii îi spun Olimp, iar turcii Uludag, ca băuturii răcoritoare. Încă nu îmbătrânisem suficient ca să-mi dau seama că vieţuirea nu te trimite în viitor, ci înapoi în trecut, în copilărie şi înainte de naştere, pentru ca în cele din urmă să te reuneşti cu morţii. Îmbătrâneşti, pufăi pe scări, intri în corpul tatălui tău. De aici e doar un mic salt până la bunici şi apoi, până să apuci să-ţi dai seama, te trezeşti călătorind în timp. În viaţa asta creştem îndărăt. Turiştii cu părul alb din autobuzele italiene pot să-ţi spună întotdeauna ceva despre etrusci.

Până la urmă, lui Luce i-au trebuit două săptămâni ca să-şi dea sentinţa în legătură cu mine. A stabilit o întâlnire cu părinţii mei pentru lunea următoare.

În cele două săptămâni Milton zburase cu avionul de colo până colo, ocupându-se de francizele Hercules, dar în vinerea dinaintea

întâlnirii a venit cu avionul înapoi la New York. Am petrecut weekendul vizitând oraşul, lipsiţi de chef şi asaltaţi de anxietăţi nerostite. Luni dimineaţa părinţii m-au lăsat la Biblioteca Publică din New York, iar ei s-au dus la întâlnirea cu doctorul Luce.

În acea dimineaţă tatăl meu se îmbrăcase deosebit de atent. În spatele aparenţei de calm, Milton era copleşit de o senzaţie neobişnuită de groază, aşa că se blindase cu hainele sale cele mai impunătoare: peste corpul rotofei un costum dungat de culoarea cărbunelui, în jurul guşii de broască o cravată Countess Mara, iar în butonierele de la mâneci butonii săi „norocoşi", cu măşti de dramă grecească. Ca şi lampa noastră de veghe cu Acropolele, butonii proveneau de la magazinul de suveniruri al lui Jackie Halas din Greektown. Milton îi purta de câte ori avea întâlnire cu funcţionării de la biroul de credite sau cu inspectorii de la Fisc. În acea luni dimineaţă însă avusese probleme când încercase să-şi pună butonii. Îi tremurau mâinile. Exasperat, o rugase pe Tessie să-i pună.

— Ce-i cu tine? îl întrebase ea delicat. Dar Milton o repezise:

— Pune-mi butonii şi gata, bine?

Şi întinsese braţele, privind în lături, stânjenit de slăbiciunea corpului său.

Tăcută, Tessie îi pusese butonii: comedia la o mânecă, tragedia la cealaltă. În acea dimineaţă, când am ieşit din hotel, amândoi străluceau în soarele proaspăt şi, sub influenţa acelor accesorii cu două feţe, tot ceea ce s-a întâmplat ulterior a fost învăluit în tonuri contrastante. Era în mod sigur tragedie în expresia lui Milton când m-au lăsat la bibliotecă. Cât timp fusese plecat, imaginea lui despre mine rămăsese redusă la fata care fusesem cu un an înainte. Acum trebuia să se confrunte din nou cu mine, cea adevărată. Îmi vedea mişcările stângace în timp ce urcam treptele

bibliotecii. Îmi vedea umerii laţi în haina Papagallo. Privind din taxi, Milton se trezi faţă în faţă cu esenţa tragediei şi anume ceva stabilit înainte de a te naşte, ceva de care n-ai cum scăpa şi împotriva căruia nu poţi face nimic, oricât de mult ai încerca. Iar Tessie, atât de obişnuită să vadă lumea prin soţul ei, realiză că problema mea se agrava, se accelera. Inimile lor erau frânte de durere – durerea de a avea copii, o vulnerabilitate la fel de uimitoare precum capacitatea de a iubi pe care ţi-o aduce calitatea de părinte, reflectată în propriul set de butoni…

…Dar acum taxiul se îndepărta şi Milton se ştergea pe frunte cu batista şi acum se ivi chipul zâmbitor de pe mâneca lui dreaptă, căci exista şi o notă comică în evenimentele acelei zile. Era comedie în felul în care Milton, făcându-şi în continuare griji pentru mine, stătea cu un ochi pe ceasul taxiului, care se tot rotea. La clinică era comedie în felul în care Tessie, luând absentă o revistă din sala de aşteptare, se trezi citind despre joaca sexuală juvenilă a maimuţelor Rhesus. Era chiar un soi de satiră dură în însăşi deplasarea părinţilor mei, pentru că era atât de tipică pentru credinţa americană că orice lucru poate fi rezolvat de doctori. Toată această comedie este însă retrospectivă. Când Milton şi Tessie se pregăteau să-l întâlnească pe doctorul Luce, o spumă caldă li se ridica în stomac. Milton se gândea la primele lui zile din Marină, la timpul petrecut pe nava de debarcare. Era exact ca atunci. În orice clipă, uşa se va deschide şi vor trebui să sară în noapte, în valurile înspumate…

În biroul său, Luce trecu direct la obiect.

— Daţi-mi voie să vă rezum aspectele legate de cazul fiicei dumneavoastră, spuse el.

Tessie observă imediat schimbarea. Spusese „fiicei”.

Sexologul arăta reconfortant de medical în acea dimineaţă. Peste helanca de caşmir avea chiar şi un

halat alb. În mână ţinea un caiet de notiţe. Pixul său era inscripţionat cu numele unei companii farmaceutice. Jaluzelele erau trase, iar lumina era slabă. Cuplurile din miniaturile cu moguli se acoperiseră discret cu umbră. Stând în scaunul său de firmă, cu tomurile şi revistele de specialitate în spate, doctorul Luce părea serios şi extrem de profesionist, după cum îi era şi discursul.

— Ce vă desenez eu aici, începu el, sunt structurile genitale fetale. Cu alte cuvinte, aşa arată organele genitale ale unui bebeluş în uter în primele săptămâni după concepţie. Băiat sau fată, indiferent. Cele două cercuri de aici sunt ceea ce numim gonadele nediferenţiate. Virguliţa asta de aici este un canal Wolff. Şi cealaltă virguliţa este un canal Müller. Da? Trebuie să ţineţi minte că toată lumea începe aşa. Cu toţii ne naştem cu părţi potenţial masculine şi părţi potenţial feminine. Dumneavoastră, domnule Stephanides, doamnă Stephanides, eutoată lumea. Acum (începu el să deseneze din nou), pe măsură ce fetusul se dezvoltă în uter, sunt eliberaţi hormonii şi enzimele… să le facem nişte săgeţi. Ce fac hormonii şi enzimele astea? Ei bine, transformă cercurile şi virguliţele ori în organe de băiat, ori în organe de fată. Vedeţi acest cerc, gonada nediferenţiată? Poate să devină ori ovar, ori testicul. Acest canal Müller ca o virguliţa poate ori să se usuce (îl haşură), ori să se transforme într-un uter, cu trompe falopiene şi interiorul unui vagin. Iar acest canal Wolff poate şi el fie să se usuce, fie să se transforme într-un sac seminal, epididim şi canal deferent. În funcţie de influenţele hormonale şi enzimatice.

Luce ridică privirea şi zâmbi.

— Nu vă faceţi probleme cu terminologia. Lucrul cel mai important pe care trebuie să-l ţineţi minte este acesta: fiecare bebeluş are structuri miilleriene, care sunt organe feminine potenţiale, şi structuri wolffiene, care sunt organe masculine

potenţiale. Sunt organele genitale interne. Dar acelaşi lucru este valabil şi pentru organele genitale *externe*. Un penis este pur şi simplu un clitoris foarte mare. Cresc din aceeaşi rădăcină.

Doctorul Luce se opri din nou. Îşi împreună palmele. Părinţii mei, aplecaţi în faţă pe scaunele lor, aşteptau.

— După cum v-am explicat, orice evaluare a identităţii sexuale trebuie să ţină cont de o multitudine de factori. Cel mai important în cazul fiicei dumneavoastră (iată, o declara din nou, sigur pe sine) este că a fost crescută ca fată timp de paisprezece ani şi, într-adevăr, se consideră de sex feminin. Interesele ei, gesturile, structura psihosexuală – toate acestea sunt la ea feminine. Mă înţelegeţi până aici?

Milton şi Tessie dădură din cap.

— Din pricina deficitului de 5-alfa-reductază, corpul lui Callie nu răspunde la dihidrotestosteron. Aceasta înseamnă că ea a urmat o linie de dezvoltare preponderent feminină încă din uter. În special în ceea ce priveşte organele genitale externe. Acest lucru, combinat cu faptul că a fost crescută ca fată, a făcut ca ea să gândească, să se comporte şi să arate ca o fată. Problema a apărut atunci când a ajuns la pubertate. La pubertate, celălalt androgen – testosteronul – a început să exercite o influenţă puternică. Cel mai simplu mod de a o spune este următorul: Callie este o fată care are puţin prea mult hormon masculin. Noi vrem să corectăm acest lucru.

Nici Milton, nici Tessie nu scoaseră o vorbă. Nu urmăreau tot ce spunea Luce, ci, aşa cum fac oamenii cu doctorii, erau atenţi la atitudinea lui, încercând să-şi dea seama cât de gravă era situaţia. Luce părea optimist, sigur pe el, aşa că Milton şi Tessie începură să capete speranţe.

— Acesta este aspectul biologic. Apropo, este un caz genetic foarte rar. Singurele alte populaţii unde ştim că apare o astfel de mutaţie sunt în

Republica Dominicană, Papua-Noua Guinee şi sud-estul Turciei. Nu departe de satul de unde vin părinţii dumneavoastră. Cam la cinci sute de kilometri, de fapt.

Luce îşi scoase ochelarii argintii.

— Aveţi cunoştinţă de vreun membru al familiei care ar fi putut avea organele genitale asemănătoare cu ale fiicei dumneavoastră?

— Nu ştim pe nimeni, spuse Milton.

— Când au emigrat părinţii dumneavoastră?

— În o mie nouă sute douăzeci şi doi.

— Mai au rude în viaţă în Turcia?

— Nu, nu mai au.

Luce părea dezamăgit. Ţinea un braţ de la ochelari în gură şi îl mesteca. Probabil că îşi imagina cum ar fi fost să descopere o nouă populaţie de purtători ai mutaţiei de 5-alfa-reductază. Dar trebuia să se mulţumească doar cu descoperirea mea.

Îşi puse ochelarii la loc pe ochi.

— Tratamentul pe care îl recomand pentru fiica dumneavoastră este unul dublu. Mai întâi injecţii cu hormoni. Apoi chirurgie plastică. Tratamentul cu hormoni va declanşa creşterea sânilor şi îi va accentua caracteristicile sexuale feminine secundare. Intervenţia chirurgicală o va face pe Callie să arate exact ca fata care simte că este. De fapt, chiar o să fie acea fată. Exteriorul şi interiorul or să coincidă. O să arate ca o fată normală. Nimeni n-o să-şi dea seama de nimic. Apoi Callie o să fie liberă să se bucure de viaţa ei.

Milton încă se mai încrunta de concentrare, dar din ochii lui începea să apară lumină, raze de uşurare. Se întoarse spre Tessie şi o bătu pe picior:

Dar Tessie întrebă cu o voce timidă, stinsă:

— O să poată avea copii?

Luce făcu o pauză de o secundă.

— Mă tem că nu, doamnă Stephanides. Callie nu o să aibă niciodată menstruaţie.

— Dar are deja menstruaţie. De câteva luni! se împotrivi Tessie.

— Mă tem că e imposibil. Se poate să fi existat sângerare din altă sursă.

Lui Tessie i se umplură ochii de lacrimi. Privi în altă parte.

— Tocmai am primit o ilustrată de la o fostă pacientă, spuse Luce ca s-o consoleze. Un caz asemănător cu al fiicei dumneavoastră. Acum s-a căsătorit. Ea şi soţul ei au adoptat doi copii şi sunt cât se poate de fericiţi. Ea cântă în orchestra din Cleveland. La fagot.

Se lăsă tăcerea, până când Milton întrebă:

— Asta-i tot, doctore? Faceţi doar operaţia asta şi-apoi putem s-o luăm acasă?

— S-ar putea să mai fie necesară o intervenţie ceva mai târziu. Dar răspunsul imediat la întrebarea dumneavoastră este da. După operaţie poate să meargă acasă.

— Cât timp o să stea în spital?

— Numai peste noapte.

Nu le-a fost greu să ia o hotărâre, mai ales după cum prezentase Luce lucrurile. O singură operaţie şi câteva injecţii aveau să pună capăt coşmarului şi să le-o redea părinţilor mei pe fiica lor, pe Calliope, intactă. Aceeaşi momeală care-i făcuse pe bunicii mei să facă acel lucru de neconceput le era oferită acum lui Milton şi Tessie. Nimeni nu avea să ştie. Nimeni nu avea să afle vreodată.

În timp ce părinţii mei îşi făceau iniţierea în gonadogeneză, şi eu – oficial tot Calliope – îmi făceam cumva lecţiile. Stăteam în sala de lectură a Bibliotecii Publice din New York şi căutam ceva în dicţionar. Doctorul Luce intuise bine că discuţiile cu studenţii la Medicină şi colegii săi mă depăşeau. Nu ştiam ce înseamnă „5-alfa-reductază” sau „ginecomastie” sau „canal inghinal”. Dar Luce îmi şi subestimase aptitudinile. Nu luase în considerare programa riguroasă de la şcoala mea particulară. Nu ţinuse

seama de abilităţile mele excelente de cercetare şi studiu. Dar – lucrul cel mai important – nu luase în calcul forţa profesoarelor mele de latină, domnişoara Barrie şi domnişoara Silber. Aşa că acum, în timp ce mocasinii mei scârţâiau printre mesele de lectură, în timp ce câţiva bărbaţi ridicau privirea din cărţi ca să vadă cine se apropia şi apoi priveau din nou în jos (lumea nu mai era plină de ochi), auzeam în minte vocea domnişoarei Barrie:

— Copii, definiţi-mi, vă rog, acest cuvânt: *hipospadias*. Folosiţi-vă de rădăcinile lui greceşti sau latineşti.

Şcolăriţa din capul meu se foia în banca ei, cu mâna ridicată.

— Da, Calliope! Domnişoara Barrie mă asculta.

— *Hipo*. Sub sau dedesubt. Ca în „hipodermic”.

— Minunat. Şi *spadias*?

— Mmmm…

— Poate cineva să o ajute pe sărmana noastră muză? Dar în sala de clasă din creierul meu nu putea nimeni. Aşa că de-asta eram aici. Pentru că ştiam că aveam ceva sub sau dedesubt, dar nu ştiam ce era acel ceva.

Nu mai văzusem niciodată un dicţionar aşa de mare. În comparaţie cu alte dicţionare pe care le văzusem eu, Websterul de la Biblioteca Publică din New York era cam ca Empire State Building pe lângă celelalte clădiri din jur. Era o chestie cu înfăţişare veche, medievală, legată în piele maronie, care-ţi amintea de mănuşa unui şoimar. Paginile erau aurite, ca ale Bibliei.

Frunzărind paginile în ordine alfabetică, de la *cantabile* la *eryngo*[134], de la *fandango* la *formicate*[135]*2* (*cum*, atenţie!), de la *hipertonie* la *hiposensibilitate*, l-am găsit:

hipospadias – (lat., din greacă) bărbat cu hipospadias; de la *hipo* + probabil *spadon*, eunuc, de la *spân*, a rupe, a smulge.â, a trage.

— O anomalie a penisului în care uretra se deschide în partea de dedesubt. *Vezi* sinonime la

EUNUC.

Am făcut aşa cum am fost sfătuită şi am găsit:

eunuc – 1. Un bărbat castrat, în special unul dintre cei angajaţi ca paznici ai haremului sau ca funcţionari la curtea sultanului. 2. Un bărbat ale cărui testicule nu s-au dezvoltat. *Vezi* sinonime la HERMAFRODIT.

Urmând firul, până la urmă am ajuns la:

hermafrodit – 1. Care are organe de reproducere şi multe dintre caracteristicile sexuale secundare atât masculine, cât şi feminine. 2. Orice lucru compus dintr-o combinaţie de elemente diverse sau contradictorii. *Vezi* sinonime la MONSTRU.

Aici m-am oprit. Şi am ridicat privirea, ca să văd dacă mă privea cineva. Vasta sală de lectură vuia de energie tăcută: oameni care gândeau, oameni care scriau. Tavanul pictat se umfla deasupra noastră ca o velă, iar jos, dedesubt, lămpile verzi de pe birouri străluceau, luminând chipurile aplecate peste cărţi. Şi eu stăteam ghemuită peste a mea, cu părul căzut pe pagini, acoperind propria mea definiţie. Haina mea verde deschis era descheiată. Mai târziu în acea zi aveam programată o întâlnire cu Luce şi părul mi-era spălat, chiloţii curaţi. Aveam vezica plină, aşa că mi-am încrucişat picioarele, amânând să mă duc la toaletă. Mă împungea teama. Tânjeam să fiu ţinută în braţe, mângâiată, iar acest lucru era imposibil. Mi-am aşezat mâna pe dicţionar şi m-am uitat la ea. Subţire, de forma unei frunze, avea pe un deget un inel de sfoară împletită, primit în dar de la Obiect. Sfoara începuse să se murdărească. M-am uitat la mâna mea drăguţă şi apoi mi-am tras-o şi am înfruntat din nou cuvântul.

Acolo era scris *monstru*, negru pe alb, într-un dicţionar uzat, într-o mare bibliotecă metropolitană. O carte veche, venerabilă, de forma şi dimensiunile unei pietre funerare, cu pagini îngălbenite, purtând urmele mulţimii de oameni care le consultaseră înaintea mea. Avea mâzgăliturі

de creion şi pete de cerneală, sânge uscat şi firimituri de pâine. Coperta de piele însăşi era prinsă cu un lanţ de bancă. Era o carte care conţinea toată cunoaşterea trecutului, informând în acelaşi timp despre condiţiile sociale din prezent. Lanţul sugera că anumiţi clienţi ai bibliotecii ar fi vrut să facă dicţionarul să circule. Dicţionarul conţinea fiecare cuvânt din limba engleză, dar lanţul ştia doar câteva. Ştia *hoţ* şi *a fura* şi, poate, *a sustrage*. Lanţul vorbea de *sărăcie* şi *neîncredere* şi *inegalitate* şi *decadenţă*. Callie însăşi se ţinea acum de acest lanţ. Trăgea de el; în timp ce se uita la acel cuvânt, şi-l înfăşurase atât de strâns în jurul mâinii, încât degetele i se albiseră. *Monstru*. Tot acolo era. Nu se mişcase. Şi nu citea cuvântul de pe pereţii vechii ei cabine de toaletă. Existau graffiti în Webster, dar sinonimul nu făcea parte din ele. Sinonimul era oficial, autoritar; era verdictul pe care îl dădea cultura despre o persoană ca ea. *Monstru*. Asta era. Asta spuseseră doctorul Luce şi colegii săi. Şi explica atât de multe, de fapt. Explica plânsul mamei ei în camera de alături. Explica veselia falsă din glasul lui Milton. Explica de ce o aduseseră părinţii ei la New York: pentru ca doctorii să poată lucra în taină. Explica şi fotografiile. Ce făceau oamenii când se întâlneau cu Yeti sau cu monstrul din Loch Ness? încercau să-i facă o poză. Preţ de-o secundă, Callie se văzu aşa. Ca pe o creatură masivă, păroasă, poposind la marginea pădurii. Ca pe o volbură scoţându-şi capul de balaur dintr-un lac îngheţat. Acum ochii i se umpleau de lacrimi, făcând scrisul să vălurească, aşa că se răsuci şi se grăbi să iasă din bibliotecă.

Dar sinonimul o urmărea. Cât timp ieşi pe uşă şi coborî scările printre leii de piatră, dicţionarul Webster strigă întruna după ea: *Monstrule*! *Monstrule*! Steagurile în culori vii, care atârnau pe fronton, proclamau cuvântul. Definiţia se strecura în reclamele stradale şi în inscripţiile de pe

autobuzele care treceau. Pe Fifth Avenue se opri un taxi. Tatăl ei sări din el, zâmbind şi făcându-i cu mâna. Când îl văzu, Callie simţi că i se ia o piatră de pe inimă. Vocea Websterului încetă să-i mai vorbească în creier. Tatăl ei n-ar fi zâmbit aşa dacă veştile de la doctor n-ar fi fost bune. Callie începu să râdă şi coborî în fugă treptele bibliotecii, aproape împiedicându-se. Sentimentele ei înălţătoare ţinură atâta cât îi luă să ajungă în stradă: cinci secunde, poate opt. Dar, apropiindu-se de Milton, află ceva despre raportul medical. Cu cât oamenii zâmbesc mai tare, cu atât mai rele sunt veştile. Milton rânjea la ea, transpirând în costumul dungat, şi butonul tragediei scânteie din nou în soare.

Ştiau. Părinţii ei ştiau că e un monstru. Dar iată-l pe Milton deschizându-i uşa maşinii; iat-o pe Tessie înăuntru, zâmbind când Callie se urcă. Taxiul îi duse la un restaurant şi curând toţi trei se uitau peste meniuri şi comandau de mâncare.

Milton aşteptă până se serviră băuturile. Apoi începu, oarecum formal:

— După cum ştii, eu şi cu mama ta am avut o mică discuţie cu doctorul azi-dimineaţă. Vestea bună este că te vei întoarce acasă săptămâna asta. N-o să lipseşti prea multe zile de la şcoală. Acum vestea cea proastă… Eşti pregătită să auzi vestea cea proastă, Cal?

Ochii lui Milton spuneau că vestea cea proastă nu era chiar atât de proastă.

— Vestea cea proastă este că trebuie să faci o mică operaţie. Una neînsemnată. „Operaţie” nici nu e de fapt cuvântul potrivit. Cred că doctorul i-a spus „intervenţie”. Trebuie să te adoarmă şi o să stai peste noapte la spital. Atâta tot. O să te doară puţin, dar pot să-ţi dea calmante.

Şi cu asta Milton încheie. Tessie întinse mâna şi o bătu pe Callie pe braţ.

— O să fie bine, scumpo, spuse ea cu vocea îngroşată. Ochii îi erau umezi şi roşii.

— Ce fel de operaţie? îl întrebă Callie pe tatăl ei.

— Doar o intervenţie de ordin estetic. E ca şi cum ţi-ai îndepărta o aluniţă.

Întinse mâna şi, cu un gest jucăuş, îi prinse lui Callie nasul între degete.

— Sau ca şi cum ţi-ai face operaţie estetică la nas. Callie îşi trase capul furioasă.

— Nu-mi face aşa!

— Scuze, spuse Milton.

Îşi drese glasul, clipind din ochi

— Ce am? întrebă Calliope şi, brusc, vocea i se stinse. Lacrimile începură să-i curgă pe obraji.

— Ce am, taţi?

Chipul lui Milton se întunecă. Înghiţi în sec. Callie aştepta ca el să spună acel cuvânt, să citeze din Webster, dar Milton n-o făcu. Nu făcu decât s-o privească din cealaltă parte a mesei, cu capul plecat, cu ochii întunecaţi, calzi, trişti şi plini de dragoste. Era atâta dragoste în ochii lui Milton, încât era imposibil să caute acolo adevărul.

— Ai o chestie hormonală, spuse el. Întotdeauna am trăit cu impresia că bărbaţii au hormoni masculini, iar femeile au hormoni feminini. Dar se pare că şi unii, şi alţii au din amâracţoi.

Callie aştepta în continuare.

— Vezi tu, problema ta e că ai cam prea mulţi hormoni masculini şi nu prea ai suficienţi hormoni feminini. Şi doctorul vrea să facă următorul lucru: să-ţi facă o injecţie din când în când, ca să funcţioneze totul cum trebuie.

N-a pronunţat cuvântul. Nu l-am provocat.

— E o chestie hormonală, repetă Milton. În ansamblu, nu-i mare lucru.

Luce era de părere că un pacient de vârsta mea era în stare să înţeleagă lucrurile esenţiale. Aşa că în acea după-amiază îmi spuse lucrurile făţiş. Cu vocea lui blândă, plăcută, educată, privindu-mă fix în ochi, Luce a declarat că eram o fată al cărei clitoris era pur şi simplu mai mare decât al altor

fete. Mi-a făcut aceleaşi scheme pe care le făcuse pentru părinţii mei. Când am insistat asupra detaliilor legate de operaţia mea, mi-a spus doar atât:

— O să facem o operaţie ca să-ţi finisăm organele genitale, încă nu sunt finisate, iar noi vrem să fie complete.

Nu aminti nimic despre hipospadias, aşa că am început să sper că termenul nu se aplică în cazul meu. Poate că-l scosesem din context. Poate că doctorul Luce se referise la alt pacient. În Webster scria că hipospadias era o anomalie a penisului. Dar doctorul Luce îmi spunea că am clitoris. Înţelesesem că aceste lucruri creşteau amândouă din aceeaşi gonadă fetală, dar asta nu conta. Dacă aveam clitoris – şi un specialist îmi spunea că am –, ce altceva puteam să fiu dacă nu fată?

Egoul adolescentin e ceva ceţos, amorf, ca un nor. Nu era greu să-mi torn identitatea în vase diferite. Într-un fel, eram în stare să iau forma care mi se cerea. Voiam doar să ştiu dimensiunile. Luce mi le furniza. Părinţii mei îl susţineau. Perspectiva ca totul să se rezolve era şi pentru mine teribil de atrăgătoare, aşa că, în timp ce stăteam întinsă pe şezlong, nu-mi puneam problema unde se încadrau sentimentele mele pentru Obiect. Voiam doar să se termine totul. Voiam să mă duc acasă şi să uit că se întâmplase vreodată. Aşa că-l ascultam tăcută pe Luce şi nu comentam nimic.

Îmi explică faptul că injecţiile cu estrogen aveau să-mi declanşeze creşterea sânilor.

— N-o să fii Raquel Welch, dar nici Twiggy n-o să fii. Avea să mi se împuţineze părul de pe faţă. Vocea avea să mi se înalţe de la tenor la alto. Dar când l-am întrebat dacă avea să-mi vină în sfârşit ciclul, doctorul Luce a fost sincer.

— Nu. N-o să-ţi vină. Niciodată. N-o să poţi avea copii, Callie. Dacă vrei să ai o familie, va trebui să adopţi.

Am primit vestea cu calm. La paisprezece ani nu mă gândeam prea tare să fac copii.

Se auzi o bătaie în uşă şi asistenta băgă capul înăuntru.

— Scuze, doctore Luce. Pot să vă răpesc o clipă?

— Asta depinde de Callie. Îmi zâmbi.

— Putem să facem o mică pauză? Mă întorc imediat.

— N-am nimic împotrivă.

— Stai aici câteva minute şi poate-ţi mai vin în cap şi alte întrebări.

Şi ieşi din cameră.

Cât timp a lipsit, nu m-am gândit la nicio altă întrebare. Am stat pe scaunul meu, fără să mă gândesc la nimic. Mintea îmi era ciudat de goală. Era golul supunerii. Cu instinctul infailibil al copiilor, ghicisem ce voiau părinţii mei de la mine. Voiau să rămân aşa cum eram. Şi asta promitea acum doctorul Luce.

M-a scos din îngândurarea mea un nor rozaliu care trecea pe cer. M-am ridicat şi m-am dus la geam ca să mă uit la râu. Mi-am lipit obrazul de geam ca să văd cât mai departe spre sud, unde se înălţau zgârie-norii. Îmi spuneam că atunci când voi fi mare, voi trăi în New York. „Asta-i oraşul potrivit pentru mine”, mi-am spus. Începusem să plâng din nou. Am încercat să mă opresc. Ştergându-mă la ochi, m-am învârtit prin birou şi până la urmă m-am trezit în faţa uneia dintre miniaturile cu moguli. În rama lor micuţă, de abanos, două siluete mici făceau dragoste. În ciuda efortului pe care îl presupunea activitatea aceea, chipurile lor păreau liniştite. Expresiile lor nu arătau nici tensiune, nici extaz. Dar, normal, nu feţele mi se păreau partea cea mai interesantă. Geometria corpurilor amanţilor şi caligrafia graţioasă a membrelor lor conduceau ochiul direct spre realitatea organelor lor genitale. Părul pubian

al femeii era ca un petic de verdeaţă pe zăpada albă.

Iar membrul bărbatului era ca un arbore de santal crescând din el. I-am privit. Apoi i-am privit din nou, ca să văd cum erau formaţi ceilalţi oameni. Privindu-i, nu eram părtinitoare, înţelegeam atât perseverenţa bărbatului, cât şi plăcerea femeii. Mintea nu-mi mai era goală. Se umplea cu o cunoaştere obscură.

M-am răsucit cu tot cu scaun. Înaintând pe roţi, m-am uitat pe biroul doctorului Luce, unde era un dosar deschis. Îl uitase aşa, plecând în grabă.

STUDIU PRELIMINAR: XY GENETIC (BĂRBAT) CRESCUT CA FEMEIE

Următorul caz ilustrativ arată că nu există o corespondenţă predestinată între structura genetică şi cea genitală sau între comportamentul masculin sau feminin şi statutul cromozomial.

SUBIECT: Calliope Stephanides INTERVIEVATOR: Doctor Peter Luce

DATE INTRODUCTIVE: Pacienta are paisprezece ani. A trăit toată viaţa ca femeie. La naştere, înfăţişarea somatică releva un penis atât de mic, încât părea să fie un clitoris. Canotipul XY al subiectului a fost descoperit abia la pubertate, când a început să se virilizeze. Părinţii fetei au refuzat iniţial să îl creadă pe doctorul care le-a dat vestea şi, ulterior, au cerut alte două opinii înainte de a veni la Clinica de Identitate de Gen şi la Clinica de la New York Hospital.

Pe parcursul examinării au fost descoperite prin palpare testicule necoborâte. „Penisul” era uşor hipospadic, cu uretra deschizându-se dedesubt. Fata s-a aşezat întotdeauna ca să urineze, aşa cum fac toate fetele. Analizele de sânge au confirmat un statut cromozomial XY. în plus, analizele de sânge au dezvăluit că subiectul suferea de sindromul deficitului de 5-alfa-reductază. Nu s-a efectuat o laparotomie de investigare.

O fotografie de familie (vezi dosarul cazului) o arată la vârsta de doisprezece ani. Pare să fie o fată fericită, sănătoasă, fără semne băieţeşti vizibile, în ciuda canotipului XY

PRIMA IMPRESIE: Expresia facială a subiectului, deşi uneori severă, este în general plăcută şi receptivă. Zâmbeşte des. Subiectul îşi lasă adesea privirea în jos, într-o manieră sfioasă, timidă. Are mişcări şi gesturi feminine, iar uşoara lipsă de graţie a mersului e în ton cu cea a femeilor din generaţia ei.

Deşi din pricina înălţimii ei unii oameni pot aprecia la prima vedere că sexul subiectului e oarecum imprecis, orice observaţie prelungită ar avea ca rezultat decizia că este într-adevăr fată. Vocea ei are de fapt o notă caldă, duioasă. Îşi înclină capul să asculte când vorbeşte altcineva, iar când îşi prezintă sau susţine ideile, nu o face într-o manieră brutală, caracteristică bărbaţilor. Adesea face remarce amuzante.

FAMILIA: Părinţii fetei sunt reprezentanţi destul de tipici ai Vestului Mijlociu şi ai generaţiei celui de-al doilea război mondial. Tatăl se proclamă republican. Mama este o persoană prietenoasă, inteligentă şi atentă, probabil cu o uşoară predispoziţie spre depresie şi nevroze. Se complace în rolul soţiei supuse, fapt tipic pentru femeile din generaţia ei. Tatăl a venit la clinică doar de două ori, invocând obligaţii de serviciu, dar din aceste două întâlniri a reieşit clar că este o prezenţă dominantă, un bărbat realizat prin propriile forţe şi fost ofiţer de Marină. În plus, subiectul a fost crescut în tradiţia ortodoxă grecească, cu rolurile ei sexuale bine definite. În general, părinţii par asimilaţionişti şi foarte „americani” în înfăţişare; totuşi prezenţa acestei identităţi etnice mai profunde nu trebuie trecută cu vederea.

FUNCŢIILE SEXUALE: Subiectul ne-a informat că s-a angajat în jocuri sexuale timpurii

cu alţi copii, în care, fără excepţie, a jucat rolul partenerei feminine, de obicei ridicându-şi fusta şi îngăduindu-i unui băiat să mimeze coitul deasupra ei. A experimentat senzaţii erotosexuale plăcute aşezându-se lângă jeturile de apă din piscina unui vecin. S-a masturbat frecvent, de la o vârstă fragedă.

Subiectul nu a avut niciun prieten de durată, dar asta se poate datora faptului că urmează o şcoală de fete sau unui sentiment de ruşine faţă de propriul corp. Subiectul este conştient de înfăţişarea anormală a organelor sale genitale şi a făcut mari eforturi în vestiare şi în alte spaţii comune ca să evite să fie văzută dezbrăcată. Cu toate acestea, ne-a informat că a avut contact sexual, o singură dată, cu fratele celei mai bune prietene, o experienţă pe care a găsit-o dureroasă, dar care a fost un succes din punctul de vedere al explorărilor romantice adolescentine.

INTERVIU: Subiectul a vorbit în izbucniri rapide, clar şi articulat, cu tulburări ocazionale, datorate anxietăţii. Stilul de a vorbi şi caracteristicile exprimării s-au dovedit a fi feminine în ceea ce priveşte fluctuaţiile de ton şi contactul vizual direct. Îşi exprimă interesul sexual exclusiv pentru bărbaţi.

CONCLUZII: Prin vorbire, particularităţi şi vestimentaţie, rolul şi identitatea de gen manifestate de subiect sunt feminine, în ciuda statutului cromozomial contrar.

De aici rezultă clar că sexul de creştere, mai mult decât factorii genetici, joacă un rol major în stabilirea identităţii de gen.

Având în vedere că identitatea de gen a fetei a fost stabilită clar ca fiind feminină, în momentul în care starea ei a fost descoperită, hotărârea de a implementa o procedură chirurgicală de feminizare, asociată cu tratamente hormonale, pare corectă. Lăsarea organelor genitale în starea în care sunt acum ar expune-o la umilinţe de tot soiul.

Deşi este posibil ca aceste proceduri chirurgicale să aibă ca rezultat pierderea totală sau parţială a senzaţiilor erotosexuale, plăcerea sexuală este doar unul dintre factorii ce determină o viaţă fericită. Posibilitatea de a se mărita şi de a trece drept o femeie normală în societate sunt în egală măsură scopuri importante şi niciunul dintre acestea nu poate fi atins fără operaţia de feminizare şi fără tratamentul hormonal. În plus, sperăm că noile metode chirurgicale vor reduce la minimum efectele de disfuncţie erotosexuală provocate de acest gen de operaţii în trecut, când chirurgia de feminizare era încă la începuturi.

În seara aceea, când m-am întors cu mama la hotel, Milton ne aştepta cu o surpriză. Luase bilete la un musical pe Broadway. M-am prefăcut încântată, dar mai târziu, după cină, m-am strecurat în patul părinţilor mei, susţinând că eram prea obosită ca să merg.

— Prea obosită? întrebă Milton. Cum adică eşti prea obosită?

— Nu-i nimic, scumpo, spuse Tessie. Nu trebuie neapărat să vii.

— Se pare că e un spectacol bun, Cal.

— E cu Ethel Merman? am întrebat.

— Nu, nătăfleaţă, spuse Milton, zâmbind. Nu-i cu Ethel Merman. Nu joacă pe Broadway acum. Aşa că mergem la o piesă cu Carol Channing. Şi ea e destul de bună. De ce nu vii şi tu?

— Nu, mulţumesc, am spus.

— Bine, cum vrei. Nu ştii ce pierzi. Erau pe picior de plecare.

— Pa, pa, scumpo, îmi spuse mama.

Brusc, am sărit din pat şi am alergat până la Tessie ca s-o îmbrăţişez.

— Ce-ţi veni? mă întrebă.

Aveam ochii în lacrimi. Tessie le interpretă ca lacrimi de uşurare, după toate prin câte trecusem. În holul îngust, întunecat şi pieziş, decupat dintr-un fost apartament, ne-am îmbrăţişat şi am plâns.

După ce au plecat, mi-am scos geamantanul din dulap. Apoi, uitându-mă la florile turcoaz, l-am schimbat cu geamantanul tatălui meu, un Samsonite gri. Fustele şi tricoul Fair Isle le-am lăsat în sertarele de la scrin. Mi-am împachetat numai hainele închise la culoare, o bluză albastră cu gâtul drept, cămăşile Lacoste şi relaţii. Am abandonat şi sutienul. Deocamdată mi-am păstrat şosetele şi ciorapii şi mi-am luat trusa de toaletă cu totul. Când am terminat, am căutat în geanta lui Milton banii pe care-i ascunsese acolo. Teancul era destul de mare, ajungând la aproape trei sute de dolari.

Vina nu îi aparţinea numai doctorului Luce. Îl minţisem în legătură cu multe lucruri. Decizia lui se bazase pe informaţii false. Dar nici el nu fusese sincer cu mine.

Le-am scris un bilet părinţilor mei pe o coală de hârtie.

Dragă mamă şi tată.

Ştiu că încercaţi să faceţi ce-i mai bine pentru mine, *dar nu cred că ştie cineva sigur ce-i mai bine*. *Vă iubesc şi nu vreau să fiu o problemă*, *aşa că m-am hotărât să plec*. *Ştiu că o să spuneţi că nu sunt o problemă*, *dar eu ştiu că sunt*. *Dacă vreţi să aflaţi de ce fac asta*, *întrebaţi-l pe doctorul Luce*, *care-i un mare mincinos*! *Nu sunt fată*. *Sunt băiat*! *Asta am descoperit azi*. *Aşa că plec undeva unde nu mă cunoaşte nimeni*. *În Grosse Pointe o să vorbească toată lumea dacă află*.

Îmi pare rău că ţi-am luat banii, *taţi*, *dar promit să ţi-i dau într-o zi înapoi cu dobândă*.

Vă rog, *nu vă faceţi griji pentru mine*. *O să-mi fie BINE*!

În ciuda conţinutului ei, am semnat această declaraţie adresată părinţilor mei cu „Callie”.

A fost ultima oară când am fost fiica lor.

Spre vest, tinere!

În Berlin, un Stephanides trăieşte din nou printre turci. Mă simt bine aici, în Schoneberg. Prăvăliile turceşti de pe Hauptstrasse seamănă cu cele la care mă ducea tata. Mâncarea e la fel: smochinele uscate, halvaua, sarmalele în foi de viţă. Şi chipurile sunt la fel: brăzdate, cu ochii întunecaţi, osoase. În ciuda trecutului familiei, mă simt atras de Turcia. Aş vrea să lucrez la ambasada din Istanbul. Am depus o cerere să fiu transferat acolo. Aşa s-ar închide cercul.

Până se va întâmpla asta, îmi joc rolul aici. Mă uit la brutarul din restaurantul de kebab de la parter. Coace pâinea într-un cuptor de piatră, cum erau pe vremuri în Smirna. Are o lopată cu mâner lung, cu care întoarce şi scoate pâinea. Munceşte toată ziua paisprezece, şaisprezece ore, cu aceeaşi concentrare, iar sandalele lui lasă amprente în praful de făină de pe jos. Un artist al pâinii. Stephanides, americanul, nepotul grecilor, îl admiră pe acest emigrant turc din Germania, pe acest *Gastarbeiter*[136] care face pâine aici, pe Hauptstrasse, în anul 2001. Cu toţii suntem compuşi din multe părţi, din alte jumătăţi. Nu numai eu.

Clopoţelul de pe uşa „Frizeriei lui Ed", situată în staţia de autobuz din Scranton, sună vesel. Ed citea ziarul, dar îl lăsă ca să-şi primească următorul client.

Urmă o scurtă pauză. Apoi Ed spuse:

— Ce-ai păţit? Ai pierdut un pariu?

Oprit în cadrul uşii, dar arătând de parcă ar fi fost gata să plece în orice clipă, stătea un adolescent înalt, deşirat şi cu o grămadă de însuşiri ciudate, cum Ed nu mai văzuse. Părul îi era ca de hippie şi-i atârna mai jos de umeri. Dar purta un costum de culoare închisă. Haina îi era ponosită, iar pantalonii prea scurţi – îi atârnau deasupra pantofilor maronii, pătrăţoşi. Deşi stătea la celălalt

capăt al frizeriei, Ed tot detecta un miros stătut, de magazin de vechituri. Totuşi geamantanul băiatului era mare şi gri, de om de afaceri.

— Pur şi simplu m-am săturat de stilul ăsta, răspunse băiatul.

— Mai ştiu pe cineva care s-a săturat, spuse Ed frizerul. Mă conduse spre un scaun. Eu – cu uşurinţă rebotezatul

Cal Stephanides, adolescentul fugar – mi-am lăsat jos geamantanul şi mi-am agăţat haina în cuier. M-am îndreptat spre scaun, concentrându-mă în tot acest timp să merg ca un băiat. Precum victima unui infarct, trebuia să învăţ toate deprinderile motorii simple. În ceea ce priveşte mersul, nu mi-era prea greu. Vremurile când fetele de la Baker & Inglis umblau cu cărţi pe cap erau demult apuse. Uşoara lipsă de graţie a mersului meu, pe marginea căreia comentase doctorul Luce, mă predispunea să mă alătur sexului greoi. Scheletul meu era de bărbat: avea centrul de greutate mai sus. Stimula un mers ordonat, apăsat. În schimb, îmi dădeau de furcă genunchii. Aveam tendinţa să umblu cu picioarele în X, ceea ce făcea să mi se legene şoldurile şi să mi se smucească fundul. Acum încercam să-mi ţin bazinul nemişcat. Ca să mergi ca un băiat, îţi legeni umerii, nu şoldurile. Şi îţi ţii picioarele mai depărtate. Învăţasem toate astea într-o zi şi jumătate, de când eram pe drum.

M-am urcat pe scaun, bucurându-mă că nu mai trebuie să mă mişc. Ed frizerul îmi legă o bavetă de hârtie la gât. Apoi puse peste mine un şorţ. În tot acest timp mă măsura şi dădea din cap.

— N-am priceput niciodată ce-i cu voi, tinerii, şi cu părul ăsta lung. Aproape că mi-aţi distrus afacerea. Îmi vin mai mult pensionari. ăia care vin la mine să se tundă nu prea *au* ce să tundă.

Chicoti scurt.

— Bun, deci acum se poartă părul un pic mai scurt. Mă gândesc, bun, poate că acum o să-mi

meargă şi mie mai bine. Nici gând. Acum toată lumea vrea unisex. Vor să-i *spăl pe cap*.

Se aplecă spre mine, suspicios.

— Tu nu vrei să te speli pe cap, nu?

— Nu, doar tuns. Dădu din cap încântat.

m-am.

— Cum vrei să fie?

— Scurt, m-am aventurat eu.

— Scurt-scurt? mă întrebă.

— Scurt, am spus, dar nu prea scurt.

— Bun. Scurt, dar nu prea scurt. E o idee bună. Ca să vezi cum trăieşte cealaltă jumătate.

Am îngheţat, gândindu-mă că trăsese vreo aluzie. Dar nu făcuse decât să glumească.

Cât despre Ed, avea un cap îngrijit. Părul, atât cât îi rămăsese, îi era dat pe spate. Avea o faţă brutală, agresivă. Nările îi erau întunecate şi fioroase şi bărbatul se tot învârtea în jurul meu, ridicând scaunul şi ascuţindu-şi briciul.

— Taică-tău te-a lăsat să-ţi porţi părul aşa?

— Până acum.

— Aa, deci bătrânul te pune la punct în cele din urmă! Ascultă-mă pe mine, n-o să regreţi. Femeile nu vor un bărbat care arată ca o fată. Să nu crezi ce ţi se spune, că vor un bărbat sensibil. Astea-s aşa nişte căcaturi!

Înjurăturile, briciul drept, periile de bărbierit, toate acestea îmi urau bun venit în lumea masculină. La televizorul frizerului era un meci de fotbal american. Calendarul arăta o sticlă de votcă şi o fată drăguţă, într-un bikini alb, de blană. Mi-am pus picioarele pe suportul de metal zimţat al scaunului şi m-am lăsat răsucit încolo şi încoace în faţa oglinzilor.

— Sfinte Sisoe, când te-ai tuns ultima oară?

— Ţii minte când au ajuns oamenii pe Lună?

— Îhî. Cam aşa.

M-a întors cu faţa spre oglindă. Şi am văzut-o pentru ultima oară, reflectându-se acolo. Calliope.

Încă nu dispăruse. Era ca un spirit captiv ce priveşte în afară.

Ed frizerul îşi trecu pieptenele prin părul meu lung. Îl ridică de probă, făcând sunete de forfecare prin el. Lamele nu-mi atingeau părul. Forfecările erau doar un soi de frizură mentală, un fel de armare a puştii. Îmi dădură timp să am îndoieli. Ce făceam? Dacă doctorul Luce avea dreptate? Dacă fata din oglindă chiar *eram* eu? Cum îmi imaginam că dezerta aşa de uşor, trecând în tabăra cealaltă? Ce ştiam eu despre băieţi, despre bărbaţi? Nici măcar nu-mi plăceau aşa de tare.

— E ca şi cum ai tăia un copac, spuse Ed. Mai întâi trebuie să-i tai crengile. Abia apoi dobori trunchiul.

Am închis ochii. Am refuzat să mă mai uit în ochii lui Calliope. M-am prins cu mâinile de braţele scaunului şi am aşteptat ca frizerul să-şi facă treaba. Dar în secunda următoare am auzit foarfecele zăngănind pe raft. Cu un bâzâit, se porni o maşină electrică. Se învârtea în jurul capului meu ca un roi de albine. Ed frizerul mi-a ridicat din nou părul cu pieptenele şi am auzit bâzâitul aparatului cufundându-se în părul meu.

— Începem, spuse el.

Ţineam în continuare ochii închişi. Dar ştiam că nu mai exista cale de întoarcere. Aparatul de tuns îmi trecea ca o greblă pe scalp. Mă ţineam tare. Părul îmi cădea în şuviţe.

— Ar trebui să plăteşti mai mult, spuse Ed.

Acum am deschis ochii, alarmat de cât avea să mă coste.

— Cât?

— Stai liniştit. Acelaşi preţ. E fapta mea patriotică pe ziua de azi. Fac lumea mai sigură pentru democraţie.

Bunicii mei îşi părăsiseră casa din cauza unui război. Acum, după cincizeci şi doi de ani, fugeam şi eu. Simţeam, ca şi ei, că trebuie să mă salvez. Fugeam fără prea mulţi bani în buzunar şi sub

ascunzişul noului meu sex. Nu mă purta un vapor de cealaltă parte a oceanului; în schimb, o serie de maşini m-au transportat de-a curmezişul unui continent. Şi eu deveneam o altă persoană, exact ca Lefty şi Desdemona, şi nu ştiam ce mă aşteaptă în această lume nouă în care venisem.

Şi mi-era şi teamă. Nu mai fusesem plecat de unul singur. Nu ştiam cum funcţionează lumea şi cât costă lucrurile. Din hotelul Lochmoor luasem un taxi până la autogara, pentru că nu ştiam drumul. Ajuns în autogara Port Authority, mă plimbasem pe lângă magazinele de cravate şi chioşcurile de sandvişuri, căutând casele de bilete. Când le-am găsit, am luat un bilet pe o cursă de noapte spre Chicago, plătind tariful până în Scranton, Pennsylvania, pentru că doar atât credeam că-mi pot permite. Vagabonzii şi drogaţii care stăteau pe banchete mă măsurau cu privirea, uneori pâsâindu-mă sau ţuguindu-şi buzele. Şi ei mă speriau. Aproape că renunţasem la ideea de a fugi. Dacă mă grăbeam, puteam ajunge înapoi la hotel înainte ca Milton şi Tessie să se întoarcă de la piesa cu Carol Channing. Am stat în sala de aşteptare, gândindu-mă la această variantă, cu marginea valizei Samsonite între genunchi, de parcă în orice clipă mi-ar fi putut-o smulge cineva. Îmi derulam în minte scene în care îmi declaram intenţia de a trăi ca băiat, iar părinţii mei, protestând la început, dar apoi cedând, mă acceptau. A trecut un poliţist. După ce a dispărut, m-am dus şi m-am aşezat lângă o femeie între două vârste, sperând să fiu luat drept fiica ei. În difuzoare o voce anunţă că autocarul meu era gata pentru îmbarcare. M-am uitat la ceilalţi pasageri, săracii care călătoreau noaptea. Un cowboy trecut, cu un sac marinăresc şi o statuetă suvenir cu Louis Armstrong, doi preoţi catolici din Sri Lanka, nu mai puţin de trei mame supraponderale, încărcate cu plozii aferenţi şi cu aşternuturi, şi un bărbat mic de statură, care s-a dovedit a fi jocheu, cu riduri de

la ţigară şi cu dinţii galbeni. S-au aliniat ca să se urce în autocar şi în acest timp scena din capul meu a început să meargă înainte de la sine, fără să mai asculte de indicaţiile mele regizorale. Acum Milton dădea din cap că nu şi doctorul Luce îşi punea o mască de chirurg, iar colegele mele de şcoală din Grosse Pointe mă arătau cu degetul şi râdeau, cu chipurile luminate de o bucurie maliţioasă.

Într-un acces de teamă, confuz şi totuşi tremurând, m-am îmbarcat în autocarul întunecat. Ca să fiu mai protejat, m-am aşezat lângă doamna între două vârste. Ceilalţi pasageri, obişnuiţi cu astfel de călătorii nocturne, îşi scoteau deja termosurile şi despachetau sandvişuri. De pe locurile din spate începu să adie un miros de pui fript. Dintr-odată mi se făcu îngrozitor de foame. Îmi doream să fiu din nou la hotel şi să comand mâncare în cameră. Curând trebuia să-mi iau haine noi. Trebuia să arăt mai în vârstă şi să n-am înfăţişare de victimă. Trebuia să încep să mă îmbrac ca un băiat. Autocarul a ieşit din Port Authority, iar eu m-am uitat pe geam, îngrozit de ceea ce făceam, dar fără să mă pot opri, şi am văzut cum ieşeam din oraş şi o luam prin tunelul ameţitor, cu lumini galbene, care ducea spre New Jersey. Am intrat în subterană prin stâncă, având peste noi fluviul murdar şi peştii înotând în apa întunecată de deasupra dalelor curbate de beton.

La un magazin al Armatei Salvării din Scranton, nu departe de staţia de autobuz, mi-am căutat un costum. M-am prefăcut că fac cumpărături pentru fratele meu, deşi nu m-a întrebat nimeni nimic. Măsurile bărbăteşti mă derutau. Cu discreţie, mi-am pus hainele pe lângă mine ca să-mi dau seama care mi s-ar potrivi. În cele din urmă am găsit un costum aproximativ pe măsura mea. Părea destul de rezistent şi bun pe orice vreme. Pe eticheta dinăuntru scria „Durenmatt-Haine Bărbăteşti, Pittsburgh”. Mi-am scos haina Papagallo.

Verificând dacă nu se uita careva, am încercat haina de costum. N-am simţit ce ar fi simţit un băiat. Nu era ca şi cum ţi-ai fi pus pe tine haina tatălui tău şi gata, deveneai bărbat. Mă simţeam de parcă mi-ar fi fost frig şi băiatul cu care eram îmi dădea haina lui. Aşezată pe umerii mei, haina era mare, călduroasă, liniştitoare, străină. (Şi, în acest caz, cine era partenerul meu? Căpitanul echipei de fotbal? Nu. Prietenul meu stabil era veterinarul din cel de-al doilea război mondial, mort de inimă. Tipul meu era membrul unei loje masonice, care se mutase în Texas.)

Costumul era doar o parte din noua mea identitate. Tunsoarea conta cel mai mult. Acum, în frizerie, Ed mă dădea cu peria. Pudra de pe perie se ridica în aer, aşa că am închis ochii. Am simţit cum mă întoarce cu scaunul, apoi frizerul a spus:

— Bun. Gata.

Am deschis ochii. Iar în oglindă nu m-am văzut pe mine. Nu mai eram Mona Lisa, cu zâmbetul ei enigmatic. Nici fătuca timidă cu părul negru, încâlcit, peste faţă, ci fratele ei geamăn. Cu paravanul părului dat la o parte, schimbările recente de pe chipul meu erau mult mai evidente. Maxilarele îmi păreau mai pătrăţoase, mai late; gâtul mai gros, cu proeminenţa mărului lui Adam în mijloc. Era, indiscutabil, un chip de bărbat, dar sentimentele dinăuntrul acelui băiat erau încă ale unei fete. Să te tunzi după o despărţire era o reacţie feminină. Era o metodă de a o lua de la început, de a renunţa la orgoliu, de a face în ciudă dragostei. Ştiam că n-aveam să mai văd niciodată Obiectul. În ciuda problemelor mai importante, a grijilor mai mari, mi s-a rupt inima când mi-am văzut pentru prima oară în oglindă chipul de bărbat. M-am gândit: s-a terminat. Tăindu-mi părul, mă pedepseam pentru vina de a fi iubit atât de mult pe cineva. Încercam să fiu mai puternic.

Când am ieşit din „Frizeria lui Ed”, eram deja o făptură nouă. Dacă mă observau, ceilalţi oameni

care treceau prin staţia de autobuz m-a luat drept elev la o şcoală cu internat din apropiere. Un puştan de la o şcoală particulară, cu înclinaţii artistice, cu un costum de om mare şi, fără îndoială, cititor de Camus sau de Kerouac. Costumul Durenmatt avea un soi de aer *beatnik*. Pantalonii aveau un luciu ca de piele de rechin. Datorită înălţimii mele, puteam trece drept mai în vârstă decât eram – de şaptesprezece, poate chiar optsprezece ani. Sub costum era bluza cu mânecă lungă şi guler drept, sub bluză era tricoul Lacoste, două straturi protectoare de bani de la părinţi aproape de piele, plus mocasinii aurii din picioare. Dacă m-ar fi observat cineva, s-ar fi gândit că mă îmbrăcam ţipător, cum fac adolescenţii.

Sub aceste haine inima îmi bătea ca nebună. Nu ştiam ce să fac în continuare. Dintr-odată trebuia să fiu atent la lucruri la care nu fusesem atent niciodată. La orarele autocarelor şi la preţul biletelor, la gospodărirea banilor, la *grijile* despre bani, la parcurgerea unui meniu în căutarea celui mai ieftin fel de mâncare care m-ar sătura şi care, în acea zi din Scranton, s-a dovedit a fi o mâncare mexicană picantă. Am mâncat un castron întreg, amestecând înăuntru nenumărate pachete de biscuiţi, şi m-am uitat la rutele autocarelor. Fiind toamnă, lucrul cel mai bun pe care-l puteam face era să mă îndrept spre sud sau spre vest şi, pentru că nu voiam s-o iau spre sud, m-am hotărât s-o iau spre vest. Spre California. De ce nu? M-am uitat cât ar fi costat biletul. Aşa cum mă temeam, era prea mult.

Toată dimineaţa burniţase slab, dar acum norii se împrăştiau. Vizavi de spelunca disperată în care luasem masa, prin geamurile pătate de ploaie şi dincolo de drumul de acces care mărginea o fâşie înclinată, cu iarba plină de gunoaie, trecea autostrada. Mă uitam la traficul care vâjâia pe-alături, acum mai puţin flămând, dar încă singur şi speriat. Chelneriţa veni la mine şi mă întrebă dacă

vreau cafea. Deşi până atunci nu mai băusem niciodată cafea, am spus că da. După ce mi-a servit-o, mi-am dres-o cu două cutiuţe de lapte şi patru linguriţe de zahăr. Când gustul a început să semene cu cel al îngheţatei de cafea, am băut-o.

Din staţie plecau tot timpul autocare, lăsând urme de ulei. Mai încolo, pe autostradă, maşinile treceau în viteză. Voiam să fac un duş. Voiam să mă întind în nişte aşternuturi curate şi să dorm. Puteam să-mi iau o cameră la hotel cu nouă dolari nouăzeci şi cinci, dar voiam să mă îndepărtez mai mult înainte să fac asta. Am stat pe banchetă multă vreme. Nu ştiam care va fi pasul următor. Până la urmă mi-a venit o idee. Mi-am plătit nota şi am plecat din staţia de autobuz. Am traversat drumul de acces şi am coborât panta. Mi-am pus geamantanul jos, pe banda de siguranţă, şi, făcând un pas înainte, cu faţa spre maşinile care veneau spre mine, am întins degetul mare.

Părinţii mei mă atenţionaseră întotdeauna să nu fac autostopul. Uneori Milton îmi atrăgea atenţia la ştiri din ziare care descriau detaliat sfârşiturile macabre ale celor care făcuseră o asemenea greşeală. Degetul meu mare nu era ridicat prea tare. Jumătate din mine era împotriva unei astfel de idei. Maşinile treceau în goană. Nu oprea nimeni. Degetul meu şovăielnic începuse să tremure.

Îmi greşisem socotelile cu Luce. Mă gândisem că după ce a stat de vorbă cu mine, va hotărî că sunt normal şi mă va lăsa în pace. Dar începeam să înţeleg ceva despre normalitate. Normalitatea nu era normală. N-avea cum să fie. Dacă normalitatea ar fi fost normală, toată lumea ar fi lăsat-o în pace. Ar fi putut să-şi vadă de treabă şi să lase normalitatea să se manifeste. Dar oamenii – şi în special doctorii – aveau dubii în legătură cu normalitatea. Nu erau siguri că normalitatea putea face faţă sarcinilor. Aşa că aveau tendinţa s-o împingă puţin de la spate.

Cât despre părinţii mei, ştiam că n-au nicio vină. Nu încercau decât să mă salveze de la umilinţă, de la lipsa dragostei, chiar de la moarte. Am aflat mai târziu că Luce pusese accentul pe riscul medical dacă lăsa cazul meu netratat. „Ţesutul gonadic”, cum denumea el testiculele mele necoborâte, devenea adesea canceros după un număr de ani. (Şi totuşi am patruzeci şi unu de ani şi până acum nu s-a întâmplat nimic.)

Un camion cu semiremorcă apăru de după curbă, scoţând fum negru pe o ţeavă de eşapament verticală. Prin parbrizul cabinei de culoare roşie se vedea capul şoferului săltând ca o păpuşă pe sârmă. Chipul i se întoarse în direcţia mea şi, chiar când trecu pe alături, omul acţiona frânele. Roţile din spate ale cabinei scoaseră puţin fum, scârţâiră şi apoi, la douăzeci de metri mai în faţă, camionul mă aşteptă.

Ridicându-mi geamantanul, stăpânit de o emoţie nebună, am alergat până la camion. Dar când am ajuns la el, m-am oprit. Uşa părea aşa de sus. Imensul vehicul aştepta huruind, tremurând. De acolo de unde eram, nu-l vedeam pe şofer şi stăteam pe loc, paralizat de nehotărâre. Apoi, brusc, figura şoferului a apărut în cadrul geamului şi eu am tresărit. A deschis uşa.

— Urci sau ce faci?

— Vin acum, am spus.

Cabina nu era curată. Călătorea deja de ceva vreme şi pe-acolo erau aruncate tot felul de cutii de mâncare şi sticle.

— Treaba ta e să mă ţii treaz, spuse camionagiul.

Când a văzut că nu răspund imediat, s-a întors spre mine. Avea ochii roşii. Şi mustaţa de tătar, şi perciunii lunguleţi îi erau roşcaţi.

— Să vorbeşti întruna, spuse şoferul.

— Despre ce vrei să vorbim?

— Să mor dacă ştiu! ţipă el furios. Dar apoi spuse brusc:

— Despre indieni! Ştii ceva despre indieni?

— Indienii americani?

— Îhî. Iau o grămadă de indieni când merg spre vest. Şi sunt cei mai dementi rahaţi cu ochi de care-am auzit vreodată. Au tot felul de teorii şi de căcaturi în cap.

— Cum ar fi?

— Cum ar fi că unii dintre ei spun că n-au ajuns aici pe la Istmul Bering. Ai auzit de Istmul Bering? E acolo sus, în Alaska. Acum i se spune Strâmtoarea Bering. Acum e apă. O fâşie îngustă de apă între Alaska şi Rusia. Acum multă vreme însă era pământ şi pe acolo au venit indienii. Din China sau din Mongolia. Indienii sunt de fapt orientali.

— N-am ştiut asta, am spus.

Acum îmi mai trecuse teama. Camionagiul părea să mă ia drept băiat.

— Dar unii dintre indienii pe care îi iau spun că neamul lor n-a venit pe istm. Spun că se trag de pe o insulă dispărută, cum ar fi Atlantida.

— Duşi cu pluta!

— Şi ştii ce mai spun?

— Ce?

— Că indienii sunt cei care au scris *Constituţia*! *Constituţia* Statelor Unite!

Până la urmă el a fost cel care a vorbit mai tot timpul. Eu am spus foarte puţine. Dar prezenţa mea a fost suficientă ca să-l ţină treaz. Vorbind despre indieni, şi-a amintit de meteoriţi. Era un meteorit în Montana despre care indienii credeau că e sacru şi apoi m-am trezit că-mi spune despre priveliştile celeste pe care te obişnuieşti să le vezi dacă eşti camionagiu, stelele căzătoare şi cometele şi razele verzi.

— Ai văzut vreodată o rază verde? mă întrebă el.

— Nu.

— Se spune că nu poţi fotografia o rază verde, dar eu am pozat una. Întotdeauna am un aparat

foto în cabină, în caz că dau peste vreo chestie năucitoare de genul ăsta. Şi o dată am văzut o rază verde, am înşfăcat aparatul şi am prins-o. Am fotografia acasă.

— Ce-i aia o rază verde?

— E culoarea pe care o scoate soarele când răsare şi când apune. Două secunde. Se vede cel mai bine în munţi.

M-a dus până în Ohio şi m-a lăsat în faţa unui motel. I-am mulţumit că m-a luat şi mi-am cărat geamantanul sus, la recepţie. Şi aici costumul s-a dovedit folositor. Plus geamantanul scump. Nu arătam fugit de-acasă. S-ar putea ca recepţionerul să fi avut dubii legate de vârsta mea, dar am pus banii pe tejghea din prima şi cheia s-a ivit numaidecât.

După Ohio au urmat Indiana, Illinois, Iowa şi Nebraska. Am călătorit în maşini combi, în maşini sport, în rulote închiriate. Femeile singure nu mă luau niciodată. Doar bărbaţii sau bărbaţii cu femei. O pereche de turişti olandezi m-au cules şi s-au plâns de frigiditatea berii americane. Uneori m-au luat cupluri care se certau şi care se plictisiseră unii de alţii, în fiecare caz oamenii mă luau drept băiat, adolescentul în care mă transformam clipă de clipă, din ce în ce mai tare. Sophie Sassoon nu era pe-acolo ca să-mi epileze mustaţa, aşa că începu să-mi crească, devenind o pată deasupra buzei mele superioare. Vocea continua să mi se îngroaşe. Fiecare zdruncinătură din drum îmi mai cobora puţin în gât mărul lui Adam.

Dacă mă întreba cineva, îi spuneam că sunt în drum spre California, unde mă duceam pentru primul meu an la colegiu. Nu ştiam prea multe despre lume, dar ştiam ceva despre colegii sau cel puţin despre temele de acasă, aşa că susţineam că mă duc la Stanford, să stau într-un cămin. Ca să fiu sincer, şoferii care mă luau nu erau prea suspicioşi. Nu le păsa nicidecum. Aveau treburile lor. Erau

plictisiţi sau singuri şi voiau să stea de vorbă cu cineva.

Ca şi cum m-aş fi convertit la o nouă religie, la început am întrecut măsura. Undeva în apropiere de Gay, Indiana, m-am şmecherit. Zâmbeam foarte rar. Pe tot parcursul statului Illinois m-am uitat chiorâş, precum Clint Eastwood. Era o ditamai cacealmaua, dar tot aşa era la majoritatea bărbaţilor. Ne fâţâiam cu toţii încoace şi încolo şi ne aruncam priviri piezişe. Înfumurarea mea nu era chiar aşa de diferită de cea pe care o afişează o grămadă de adolescenţi care încearcă să facă pe bărbaţii. De asta şi era convingătoare. Falsitatea ei o făcea credibilă. Din când în când uitam cum să mă port. Dacă simţeam că am ceva lipit de talpa pantofului, ridicam călcâiul şi mă uitam peste umăr să văd ce era în loc să-mi duc un picior înainte şi să-mi răsucesc pantoful în faţă. Culegeam banii mărunţi din palma deschisă în loc să-i scot din buzunarul de la pantaloni. Scăpările astea mă făceau să mă sperii, dar nu era cazul. Nimeni nu observa. Asta mă ajuta: de regulă, oamenii nu observă mare lucru.

Aş minţi dacă v-aş spune că înţelegeam tot ce simţeam. La paisprezece ani nu înţelegi. Instinctul de supravieţuire îmi spunea să fug şi fugeam. Eram urmărit de spaime. Mi-era dor de părinţi. Mă simţeam vinovat că îi făcusem să se îngrijoreze. Raportul doctorului Luce mă bântuia. Noaptea, în diverse moteluri, plângeam până adormeam. Fuga nu mă făcea să mă simt cu nimic mai puţin monstru. Vedeam înaintea mea numai umilinţe şi respingere şi plângeam după propria mea viaţă.

Dar dimineaţa, când mă trezeam, mă simţeam mai bine. Plecam din camera de motel şi ieşeam la aer, în lume. Eram tânăr şi, în ciuda spaimei, plin de porniri animalice. Îmi era imposibil să-mi menţin prea mult timp o viziune sumbră. Cumva, eram în stare să uit de mine însumi perioade lungi de timp. Mâncam gogoşi la micul dejun.

Continuam să beau cafea foarte dulce, cu mult lapte. Ca să-mi înviorez starea de spirit, făceam lucruri pe care părinţii mei nu m-ar fi lăsat să le fac: comandam două, uneori chiar trei deserturi şi nu mâncam niciodată salate. Acum eram liber să fac carii sau să-mi pun picioarele pe spătarul scaunului din faţă. Uneori, când făceam autostopul, vedeam alţi fugari. Se adunau şi fumau sub pasarele sau prin canale, cu glugile hanoracelor ridicate pe cap. Erau mai duri şi mai jerpeliţi decât mine. Mă feream de găştile lor. Veneau din familii dezbinate, fuseseră abuzaţi fizic, iar acum îi agresau pe alţii. N-aveam nimic în comun cu ei.

Nu făceam decât să continui emanciparea familiei mele, fugind. Nu mă înhăitam cu nimeni; îmi vedeam de drum singur.

Şi acum, în prerie, îşi face apariţia autovehiculul de vacanţă al soţilor Myron şi Sylvia Bresnick din Pelham, New York. Ca o rulotă modernă din zilele noastre, apare din iarba unduitoare şi se opreşte. Se deschide o uşă, ca uşa unei case, iar dinăuntru se iveşte o femeie sigură pe ea, de aproape şaptezeci de ani.

— Cred că avem loc pentru tine, spune ea.

Cu câteva clipe mai înainte fusesem pe Autostrada 80, în vestul statului Iowa. Dar acum, cărându-mi geamantanul pe acest vapor al preriei, mă trezesc dintr-odată în sufrageria familiei Bresnick. Fotografii înrămate cu copiii lor atârnă pe pereţi, alături de reproduceri din Chagall. Istoria lui Winston Churchill, la care lucrează Myron în timpul nopţii, când se opresc, stă pe măsuţa de cafea.

Myron e un vânzător de piese de schimb ieşit la pensie, iar Sylvia a fost asistent social. Din profil, femeia seamănă cu un clovn drăgălaş, cu obrajii expresivi, fardaţi, şi cu nasul sculptat pentru cine ştie ce efect comic. Myron îşi plimbă buzele în

jurul trabucului, mânjindu-se de intimitatea propriilor lichide.

În timp ce Myron conduce, Sylvia îmi prezintă paturile, duşul, camera de zi. La ce şcoală sunt? Ce vreau să mă fac? Mă asaltează cu întrebări.

Myron se întoarce de la volan şi strigă:

— Stanford! Bună şcoală!

Şi exact în acel moment se petrece minunea. La un moment dat, pe Autostrada 80, ceva se declanşează în capul meu şi dintr-odată simt că i-am prins sensul. Myron şi Sylvia se poartă cu mine ca şi cum aş fi fiul lor. Sub influenţa acestei amăgiri colective, încep să devin asta, cel puţin pentru o vreme. Încep să mă identific cu bărbaţii.

Dar se pare că s-a prins de mine şi ceva de fiică. Pentru că nu trece mult timp şi Sylvia mă ia deoparte ca să mi se plângă de soţul ei.

— Ştiu că e superficială. Toată chestia cu rulotele… Ar trebui să vezi ce fel de oameni cunoaştem în taberele astea. Îi spun „stilul de viaţă al rulotei”. Ei, sunt destul de drăguţi, dar plic-ti-sitori! Mi-e dor de evenimente culturale. Myron spune ca şi-a petrecut toată viaţa călătorind prin ţară, dar a fost prea ocupat ca s-o vadă. Aşa că acum a luat-o de la capăt – încetişor. Şi ghici pe cine cară de colo colo?

— Iubito? îi strigă Myron. Poţi să-i dai soţului tău un ceai cu gheaţă? S-a uscat de sete.

M–au lăsat în Nebraska. Mi-am numărat banii şi am constatat că mai am două sute treizeci de dolari. Am găsit o cameră ieftină într-un fel de pensiune şi am rămas peste noapte. Încă mi-era teamă să fac autostopul pe întuneric.

Pe drum am avut timp să fac micile rectificări necesare. Multe dintre şosetele pe care mi le luasem aveau o culoare nepotrivităroz, albe sau cu mici balene imprimate. Nici chiloţii mei nu erau adecvaţi. La un Woolworth’s din Nebraska City mi-am cumpărat un pachet cu trei perechi de boxeri. Ca fată, aveam mărimea L. Ca băiat, eram

M. împingeam căruciorul şi prin raionul de cosmetice. În loc de mulţimea de rafturi cu produse de înfrumuseţare, era unul singur, cu produse de igienă de bază. Explozia din domeniul cosmeticelor pentru bărbaţi încă nu avusese loc. Nu existau încă alifiile nutritive deghizate sub nume severe. Nici Soluţia Urgentă de Reparat Pielea. Nici gelul de bărbierit împotriva iritaţiilor. Mi-am luat deodorant, lame de unică folosinţă şi cremă de bărbierit. Sticlele colorate de colonie mă atrăgeau, dar experienţa mea cu after-shave-urile nu era prea plăcută. Colonia îmi amintea de profesori de canto, de şefi de sală, de bărbaţi bătrâni şi de îmbrăţişările lor nedorite. Mi-am luat şi un portofel bărbătesc. La casă n-am putut să-l privesc în ochi pe casier. Mi-era aşa de ruşine, de parcă aş fi cumpărat prezervative. Casierul nu era mult mai în vârstă decât mine. Avea părul blond şi des. Înfăţişarea aceea comună centrului ţării.

La restaurante începusem să merg la toaletă bărbaţilor. Probabil că e lucrul cu care mi-a fost cel mai greu să mă obişnuiesc. Eram scandalizat de mizeria din toaletele bărbaţilor, de mirosurile râncede şi zgomotele porceşti, de grohăielile şi şuierăturile din cabine. Urina băltea întotdeauna pe jos. Bucăţi de hârtie igienică mânjită erau lipite de closete. Când intrai într-o cabină, cel mai adesea te întâmpina o problemă de canalizare, un flux maroniu, o supă de broaşte moarte. Şi când mă gândesc că pe vremuri îmi avusesem refugiul într-o cabină de toaletă! Acum se terminase totul. Mi-am dat seama de la prima vedere că toaletele bărbaţilor.

spre deosebire de cele ale femeilor, nu ofereau pic de confort. De multe ori n-aveau nici măcar oglindă sau săpun de mâini. Şi în vreme ce bărbaţii din cabine se flatulau fără pic de ruşine, la pisoare bărbaţii dădeau semne de nervozitate. Se uitau drept înainte, de parcă ar fi avut ochelari de cal.

Am înţeles atunci ce lăsam în urmă: solidaritatea unei biologii împărtăşite. Femeile ştiu ce înseamnă să ai corp. Îi înţeleg dificultăţile şi fragilitatea, bucuriile şi plăcerile. Bărbaţii cred că trupurile sunt doar ale lor. Le îngrijesc în particular chiar şi când sunt în public.

Câteva cuvinte despre penisuri. Care era poziţia oficială a lui Cal faţă de penisuri? Printre ele, înconjurat de ele, sentimentele lui erau aceleaşi ca pe vremea când fusese fată: era în egală măsură fascinat şi îngrozit. Penisurile nu mă impresionaseră niciodată prea tare. Eu şi prietenele mele ne distram pe seama lor. Ne ascundeam interesul vinovat chicotind sau prefăcându-ne dezgustate. Ca orice şcolăriţă în vizită la muzeu, roşisem printre statuile antice romane. Aruncasem priviri furişe când profesorii erau cu spatele. E prima noastră lecţie de artă din copilărie, aşa-i? Nudurile sunt îmbrăcate. Sunt îmbrăcate cu sentimente nobile. Fiind cu şase ani mai mare, fratele meu nu făcuse niciodată baie împreună cu mine. Îi zărisem organele genitale de-a lungul anilor, dar cu totul accidental. Mă uitasem cuminte în altă parte. Chiar şi Jérôme mă penetrase fără ca eu să văd ce se petrece. Un lucru care-mi fusese ascuns atâta vreme n-avea cum să nu-mi aţâţe curiozitatea. Dar în general ceea ce zărisem în acele toalete ale bărbaţilor mă dezamăgise. Mândrul falus nu se zărea pe nicăieri, doar săculeţul scofâlcit, tuberculul uscat, melcul fără cochilie.

Şi mi-era o frică teribilă să nu mă prindă careva că mă uit. Cu tot costumul meu, tunsoarea şi înălţimea, de fiecare dată când intram în toaleta bărbaţilor o voce din capul meu îmi striga:

— Eşti la bărbaţi!

Dar la bărbaţi trebuia să fiu. Nimeni nu scotea o vorbă. Nimeni nu avea nimic de obiectat faţă de prezenţa mea. Aşa că îmi căutam o cabină cât de

cât curată. Trebuia să mă aşez ca să urinez. Şi acum mai trebuie.

Noaptea, pe mochetele jegoase din camerele de motel, făceam exerciţii fizice: flotări şi abdomene. Îmbrăcat numai cu boxerii cei noi, îmi examinam corpul în oglindă. Nu de mult mă frământasem din cauză că nu mă dezvoltam. Acum grija asta dispăruse. Nu mai trebuia să mă aliniez standardului. Pretenţiile imposibil de satisfăcut dispăruseră şi simţeam o mare uşurare. Dar mai erau şi momente de înstrăinare, când mă uitam la corpul meu în schimbare. Uneori nu părea să-mi aparţină. Era tare, alb, osos. Frumos în felul său, mă gândeam, dar spartan. Nu era deloc receptiv sau maleabil. Era mai degrabă comprimat.

În acele camere de motel am aflat ceea ce trebuia despre corpul meu cel nou, despre instrucţiunile de utilizare şi contraindicaţiile sale. Obiectul şi cu mine lucraserăm pe întuneric. Nu-mi explorase niciodată instrumentul de-a binelea. Clinica dăduse organelor mele genitale un aer medical. Cât am stat acolo, au fost amorţite şi uşor sensibile de la consultaţiile frecvente. Corpul meu se deconectase ca să suporte calvarul. Dar călătoria l-a trezit. Cu uşa încuiată şi cu lanţul pus, am experimentat de unul singur. Mi-am pus perne între picioare. M-am cocoţat pe ele. Fiind doar pe jumătate atent, în timp ce mă uitam la Johnny Carson, îmi lăsam mâna să prospecteze. Nelinişte a pe care o simţisem întotdeauna vizavi de cum eram construit mă împiedicase să explorez, aşa cum fac toţi copiii. Aşa că de-abia acum, pierdut de lume şi de toţi oamenii pe care-i cunoşteam, am avut curajul s-o încerc. Nu pot să nu ţin cont de importanţa acestui fapt. Dacă am avut dubii în legătură cu decizia mea, dacă m-am gândit uneori să mă întorc, să fug înapoi la părinţi şi la Clinică şi să mă dau bătut, ceea ce m-a oprit a fost extazul privat dintre picioarele mele. Ştiam că mi-ar fi fost luat. Nu vreau să supraestimez latura sexuală. Dar

pentru mine a fost o forţă importantă, în special la paisprezece ani, când ai nervii tăioşi şi aţâţaţi, gata să se lanseze într-o simfonie la cea mai mică provocare. Aşa s-a descoperit Cal pe sine însuşi, în apogeul voluptuos, lichid, steril, culcat peste două sau trei perne deformate, cu jaluzelele trase şi cu piscina golită de-afară şi cu maşinile care treceau fără încetare toată noaptea.

La ieşirea din Nebraska City a tras pe dreapta o furgonetă Chevrolet Nova argintie. Am alergat până la ea cu geamantanul şi am deschis portiera din dreapta. La volan era un bărbat arătos, de treizeci şi ceva de ani. Avea o haină de tweed şi un pulover galben cu gulerul în V. Cămaşa cadrilată

Îi era descheiată la gât, dar gulerul era bine apretat. Îmbrăcămintea formală contrasta cu stilul său lejer.

— Bună, dragă, spuse el, imitând accentul de Brooklyn.

— Mulţumesc că aţi oprit.

Aprinse o ţigară şi se prezentă, întinzându-mi mâna:

— Ben Scheer.

— Eu sunt Cal.

Nu mi-a pus obişnuitele întrebări despre originea şi destinaţia mea. În schimb, când am plecat, m-a întrebat:

— De unde-ai luat costumul ăsta?

— De la Armata Salvării.

— Foarte drăguţ.

— Chiar aşa? am spus. Şi apoi m-am mai gândit.

— Faceţi mişto.

— Nu, nu fac, spuse Scheer. Îmi place un costum în care-a murit cineva. E foarte existenţial.

— Ce-i aia?

— Ce-i aia ce?

— Existenţial.

Îmi aruncă o privire directă.

— Un existenţialist e o persoană care trăieşte clipa. Nimeni nu mai vorbise cu mine aşa vreodată. Îmi plăcea.

În timp ce treceam cu maşina prin ţinutul galben, Scheer mi-a spus şi alte lucruri interesante. Am învăţat despre Ionesco şi teatrul absurdului. Şi despre Andy Warhol şi Velvet Underground. E greu de exprimat cât de încântat a fost un puşti ca mine, din mahalaua* culturală, auzind asemenea fraze. Brăţările cu Talismane voiau să pară că sunt din Est şi bănuiesc că preluasem şi eu dorinţa asta.

— Aţi trăit vreodată în New York? am întrebat.

— Da, pe vremuri.

— Tocmai am fost şi eu la New York. Mi-aş dori să trăiesc acolo într-o bună zi.

— Am trăit acolo zece ani.

— De ce aţi plecat? Din nou privirea directă.

— M-am trezit într-o dimineaţă şi mi-am dat seama că dacă nu plec, o să mor într-un an.

Şi asta mi s-a părut minunat.

Figura lui Scheer era frumoasă, palidă, cu o nuanţă asiatică în ochii cenuşii. Părul creţ, şaten deschis, era periat meticulos şi avea o cărare impecabilă. După un timp am observat şi alte subtilităţi din vestimentaţia sa: butonii cu monogramă, mocasinii italieneşti. Mi-a plăcut din prima. Scheer era genul de bărbat cum mi se părea că aş vrea să fiu şi eu.

Dintr-odată, din spatele maşinii izbucni un oftat magnific, plictisit, scos din tot sufletul.

— Ce mai faci, Franklin? întrebă Scheer.

Auzindu-şi numele, Franklin îşi ridică deranjat capul regal din fundul furgonetei şi eu am zărit petele albe şi negre ale unui setter englez. Bătrân, cu ochii puchinoşi, m-a măsurat din cap până-n picioare şi apoi s-a lăsat din nou jos, ieşind din câmpul meu vizual.

Între timp Scheer ieşea de pe autostradă. Avea un stil relaxat de condus pe autostradă, dar când făcea orice fel de manevră, parcă o făcea cu iuţeala

unei acţiuni militare, trăgând de volan cu forţă în mâini. Intră în parcarea unui magazin universal.

— Mă-ntorc într-un minut.

Ţinându-şi o ţigară la şold ca pe o cravaşa de călărie, intră cu paşi cadenţaţi în magazin. Cât a fost plecat, eu m-am uitat prin maşină. Era impecabil de curată. Covoraşele de pe jos fuseseră aspirate de curând. În bord erau hărţi puse în ordine şi casete cu Mabel Mercer. Scheer îşi făcu apariţia cu două pungi pline de cumpărături.

— Cred că ni se cuvin nişte răcoritoare pe drum, spuse el. Avea un carton cu douăsprezece cutii de bere, două sticle de Blue Nun1 şi un vin Lancers roze într-o sticlă care imita lutul. Le puse pe toate pe bancheta din spate.

Şi asta făcea parte din rafinament. Să bei Liebfraumilch[137] ieftin din căni de plastic şi să spui că-s cocteiluri, apoi să-ţi tai bucăţi de caşcaval cu un briceag elveţian. Cu mijloace puţine, Scheer încropise un platou de apetitive minunat. Erau şi măsline. Am ieşit din nou pe tărâmul nimănui, iar Scheer mi-a dat indicaţii să deschid vinul şi să-i servesc gustările. Devenisem pajul lui. Mi-a spus să pun caseta cu Mabel Mercer şi apoi m-a luminat asupra frazării ei meticuloase.

Dintr-odată a ridicat vocea:

— Poliţia! Lasă paharul jos.

Mi-am coborât repede paharul de Blue Nun şi am mers mai departe, încercând să părem degajaţi când poliţia statală a trecut prin stânga noastră.

Dar acum Scheer imita vocea poliţistului:

— Cunosc i-o dă la o poştă escrocii din oraş şi ăştia doi îs mai escroci ca toţi. Pun pariu că nu-s buni dă nimica!

La toate acestea am răspuns cu hohote de râs, bucuros să fac parte din alianţa împotriva lumii ipocriţilor şi a legiuitorilor.

Când a început să se întunece, Scheer a tras la un restaurant. Eu mă temeam că va fi prea scump, dar el mi-a spus:

— În seara asta fac eu cinste.

Înăuntru era aglomerat, fiind un local popular, iar singura masă liberă era una mică, de lângă bar. Scheer i-a spus chelneriţei:

— Eu vreau un martini cu votcă, foarte sec, cu *două* măsline, iar fiul meu vrea o bere.

Chelneriţa se uită la mine.

— Are vreun act?

— N-am la mine, am spus.

— Atunci nu te pot servi.

— Am fost martor la naşterea lui. Răspund eu pentru el, spuse Scheer.

— Îmi pare rău. N-are acte, nu primeşte alcool.

— Bine atunci, spuse Scheer. M-am răzgândit. O să iau un martini cu votcă, foarte sec, cu două măsline, şi o să-l sting cu o bere.

Printre buzele strânse, chelneriţa spuse:

— Dacă o să-l laşi pe prietenul tău să bea berea aia, nu pot să te servesc.

— Amândouă sunt pentru mine, o asigură Scheer.

Îşi îngroşase vocea şi ridicase un pic tonul, insuflându-i o autoritate estică sau de Ivy League1, al cărei efect nu se risipea nici măcar aici, în restaurantul de la şes. Chelneriţa se supuse indignată.

1. Grup de colegii şi universităţi din nord-estul Statelor Unite, care constituie o emblemă a prestigiului academic şi social.

Plecă, iar Scheer se aplecă spre mine. Îşi luă din nou vocea de ţărănoi:

— Toate problemele lu’ fătuca asta s-ar rezolva cu o tăvăleală bună în şură. Şi tu eşti masculu tocmai bun pentru treaba asta.

Nu părea beat, dar vulgaritatea lui era inedită. Părea mai puţin sigur în mişcări şi vorbea mai tare.

— Îhî, spuse Scheer, cred că i-ai picat cu tronc. Tu şi Mayella aţi putea fi fericiţi împreună.

Şi eu simţeam din greu vinul. Îmi scânteia capul ca o minge acoperită cu oglinjoare.

Chelneriţa aduse băuturile, aşezându-le demonstrativ în faţa lui Scheer. De îndată ce fata dispăru, el împinse berea către mine şi spuse:

— Poftim.

— Mulţam.

Am băut berea, luând când şi când o înghiţitură şi împin-gând-o înapoi, de cealaltă parte a mesei, când trecea chelneriţa. Era distractiv să mă fofilez aşa.

Dar n-am trecut neobservat. Un bărbat de la bar mă urmărea. Purta o cămaşă Hawaiiană şi ochelari de soare şi parcă se uita dezaprobator. Dar apoi pe figură îi apăru un zâmbet mare, complice. Zâmbetul lui mă făcu să mă simt stingherit, aşa că m-am uitat în altă parte.

Când am ieşit din bar, cerul era complet negru. Înainte de a pleca, Scheer a deschis furgoneta în spate, ca să iasă Franklin afară. Câinele era bătrân, nu mai putea să meargă, iar Scheer trebui să-l ia în braţe ca să-l scoată din maşină.

— Hai să mergem, Franks, spuse Scheer morocănos, dar tandru, şi, cu o ţigară aprinsă între dinţi într-o manieră patriciană, nu foarte diferită de cea a lui Franklin Roosevelt însuşi, în mocasini Gucci şi cu jacheta de tweed deschisă, bătând într-o nuanţă aurie, cu picioarele puternice, de jucător de polo, încordate din cauza greutăţii, cară animalul bătrân în buruieni.

Înainte de a ieşi din nou pe autostradă, s-a oprit la un magazin alimentar ca să mai ia nişte bere.

Am mai mers cu maşina cam o oră. Scheer a băut multe beri. Şi eu am reuşit să termin una sau două. Nu eram câtuşi de puţin treaz şi mi-era somn. M-am sprijinit de portiera mea, privind pe geam cu ochii tulburi. O maşină albă, lungă, trecu pe lângă noi. Şoferul se uită la mine, zâmbind, dar eu deja adormeam.

La câtva timp după aceea, Scheer m-a trezit, scuturându-mă.

— Sunt prea dărâmat ca să mai conduc. O să opresc. N-am răspuns nimic.

— O să caut un motel. Îţi iau şi ţie o cameră. Fac cinste.

N-am obiectat. Curând am văzut prin ceaţă luminile motelului. Scheer lăsă maşina şi se întoarse cu cheia de la camera mea. Mă conduse acolo, cărându-mi geamantanul, şi-mi deschise uşa. M-am dus la pat şi m-am prăbuşit acolo.

Mi se învârtea capul. Am reuşit să dau jos cuvertura şi să trag toate pernele.

— Vrei să dormi cu hainele pe tine? mă întrebă Scheer, de parcă s-ar fi amuzat.

I-am simţit mâna pe spate, masându-mă.

— N-ar trebui să dormi îmbrăcat, îmi spuse el. A început să mă dezbrace, dar m-am deşteptat.

— Lasă-mă să dorm, i-am spus.

Scheer s-a tras mai aproape. Cu o voce groasă, m-a întrebat:

— Te-au dat părinţii afară, Cal? Asta-i problema? Dintr-odată părea foarte beat, de parcă în cele din urmă toată băutura din timpul zilei şi din timpul serii îl doborâse.

— Eu mă culc, am spus.

— Haide, îmi şopti Scheer. Lasă-mă să am grijă de tine. M-am ghemuit ca să mă apăr, ţinând ochii închişi. Scheer m-a mai pipăit puţin, dar când a văzut că nu reacţionez, s-a oprit. L-am auzit cum deschide uşa şi apoi o închide la loc în urma lui.

Când m-am trezit din nou, era dimineaţa devreme. Ferestrele începuseră să se lumineze. Iar Scheer era alături de mine. Mă îmbrăţişa stângaci, cu ochii strânşi.

— Vreau doar să dorm aici, a bălmăjit el. Doar să dorm. Nasturii de la cămaşă îmi erau descheiaţi. Scheer era în chiloţi. Televizorul era pornit şi pe el stăteau cutii goale de bere.

Scheer mă ţinea strâns, îşi băga faţa în a mea şi scotea tot felul de sunete. L-am tolerat, simţindu-mă, într-un fel, obligat. Dar când atenţiile lui au

devenit mai lacome, mai insistente, l-am împins la o parte. N-a protestat. S-a făcut ghem şi a adormit imediat.

M-am trezit şi m-am dus la baie. Am stat pe capacul de la toaletă destul de mult timp, ţinându-mă de genunchi. Când am aruncat din nou o privire afară, Scheer încă dormea dus. Baia nu avea încuietoare, dar îmi doream cu disperare să fac un duş. Am făcut unul repede, cu perdeaua trasă la o parte şi cu ochii pe uşă. Apoi mi-am schimbat cămaşa, mi-am pus din nou costumul şi am ieşit din cameră.

Era foarte devreme. Pe drum nu trecea nicio maşină. M-am îndepărtat de hotel şi m-am aşezat pe valiza Samsonite, aşteptând. Cerul senin deasupra. Câteva păsări. Mi-era iarăşi foame. Mă durea capul. Mi-am scos portofelul şi mi-am numărat banii, care se împuţinau. M-am gândit pentru a suta oară să sun acasă. Am început să plâng, dar m-am oprit. Apoi am auzit o maşină. Din parcarea motelului ieşea un Lincoln Continental alb. Am întins degetul. Maşina s-a oprit în dreptul meu şi geamul electric s-a deschis încet. La volan era bărbatul de la restaurant, din ziua precedentă.

— Încotro?

— Spre California.

Din nou zâmbetul acela. Ca o explozie.

— Păi, atunci azi e ziua ta norocoasă. Încolo merg şi eu.

Am ezitat o clipă. Apoi am deschis portiera din spate a maşinii imense şi mi-am băgat geamantanul înăuntru. În acel moment nu prea aveam de ales.

Disforie sexuală în San Francisco

Îl chema Bob Presto. Avea mâini moi, albe, durdulii, o faţă rotofeie şi purta o cămaşă *guayabera* albă, cubaneză, cu fir auriu. Era mândru de vocea lui: fusese crainic la radio mulţi

ani înainte să se apuce de afacerile din prezent. N-a precizat în ce constau acestea. Dar caracterul lor rentabil reieşea clar din Lincolnul alb cu scaune roşii de piele şi din ceasul de aur al lui Presto, din inelele cu pietre preţioase şi din freza de crainic TV. în ciuda acestor trăsături de bărbat în toată firea, Presto aducea în multe privinţe cu ceea ce se cheamă „băiatul mamii". Avea un corp de copil îndesat, deşi era masiv, de aproape nouăzeci de kile. Îmi amintea de Big Boy, mascota lanţului de restaurante al companiei Elias Brothers, doar că era mai în vârstă, asprit şi umflat de viciile adulte.

Conversaţia noastră începu în modul obişnuit: Presto întrebând despre mine şi eu răspunzând cu minciunile standard.

— Unde te duci în California?

— La colegiu.

— La ce şcoală?

— La Stanford.

— Sunt impresionat. Am un cumnat care-a fost la Stanford.

fare sculă pe basculă. Unde zici că-i asta?

— Stanford?

— Da, în ce oraş?

— Îmi scapă.

— Îţi scapă? Mă gândeam că studenţii de la Stanford sunt deştepţi. Cum o să ajungi acolo dacă nu ştii unde e?

— Mă întâlnesc cu prietenul meu. El ştie toate detaliile şi căile de urmat.

— E bine să ai prieteni, spuse Presto.

Se întoarse şi-mi făcu cu ochiul. Nu ştiam cum să-i interpretez gestul. Am tăcut şi m-am uitat înainte, la drum.

Pe bancheta dintre noi erau multe provizii: sticle de băuturi răcoritoare şi pungi cu săratele şi fursecuri. Presto mi-a spus să mă servesc cu ce vreau. Îmi era prea foame ca să-l refuz, aşa că am luat câteva fursecuri, încercând să nu le înfulec.

— Ştii, îmi spuse Presto, cu cât îmbătrânesc mai tare, cu atât mai tineri îmi par copiii care merg la colegiu. Dacă m-ai fi întrebat pe mine, aş fi zis că eşti încă la liceu. În ce an eşti?

— În primul an.

Pe chipul lui Presto se ivi din nou zâmbetul acela cu gura până la urechi.

— Ce n-aş da să fiu în locul tău! Colegiul e cea mai frumoasă perioadă din viaţă. Sper că eşti pregătit pentru atâtea fete.

Această remarcă a fost însoţită de un chicotit, la care m-am simţit obligat să adaug şi eu unul.

— Am avut o grămadă de prietene în colegiu, Cal, spuse Presto. Am lucrat la postul de radio al colegiului. Primeam tot felul de discuri gratis. Şi dacă-mi plăcea o fată, îi dedicam cântece.

Îmi oferi o mostră a stilului său, croncănind cu o voce groasă:

— Acesta e pentru Jennifer, regina cursului de antropologie, grupa 101. Ce n-aş da să-ţi studiez cultura, păpuşă!

Capul guşat al lui Presto se înclină, iar sprâncenele i se ridicară, într-o recunoaştere timidă a calităţilor sale vocale.

— Hai să-ţi dau un mic sfat despre femei, Cal. Vocea. Vocea le excită foarte tare pe femei. Niciodată să nu subapreciezi vocea.

Vocea lui Presto era într-adevăr foarte sonoră, dimorfic masculină. Grăsimea de pe gât îi sporea rezonanţa, după cum îmi explică el.

— Fosta mea soţie, de exemplu. Când ne-am întâlnit, puteam să-i spun orice şi o lua razna. Ne futeam şi-i spuneam „gogoaşă cu gem” şi-şi dădea drumul.

Când a văzut că nu răspund, Presto mi-a spus:

— Sper că nu te-am jignit. Nu eşti puştan din ăla mormon, misionar, nu-i aşa? în costumul ăla…

— Nu.

— Bun. M-ai speriat un pic. Hai să-ţi auzim vocea din nou, spuse Presto. Hai, scoate ce-ai mai

bun.

— Ce vrei să spun?

— Spune „gogoaşă cu gem”.

— Gogoaşă cu gem.

— Eu nu mai lucrez la radio, Cal. Nu sunt crainic profesionist. Dar, după umila mea părere, n-ai stofă de DJ. Vocea ta e una subţire, de tenor. Dacă vrei să ţi-o tragi, mai bine ai învăţa să cânţi.

Începu să râdă, rânjind spre mine. Ochii săi însă nu arătau niciun semn de veselie, ci erau duri şi mă scrutau îndeaproape. Conducea cu o singură mână, mâncând fulgi de cartofi cu cealaltă.

— De fapt, vocea ta are o nuanţă neobişnuită. E greu de spus ce anume.

Era mai bine să tac din gură.

— Câţi ani ai, Cal?

— Tocmai ţi-am spus.

— Nu, nu mi-ai spus.

— De-abia am împlinit optsprezece.

— Eu câţi ani crezi că am?

— Nu ştiu. Şaizeci?

— Bun, acum poţi să te dai jos. Şaizeci? Am cincizeci şi doi, Doamne iartă-mă!

— Aveam de gând să spun cincizeci.

— E din cauza grăsimii, zise el, clătinând din cap. Nu arătam aşa de bătrân până când am început să mă îngraş. Un puşti slăbănog ca tine n-are de unde să ştie ce-i asta, nu-i aşa? La început, atunci când te-am văzut pe marginea drumului, am crezut că eşti gagică. N-am băgat de seamă costumul. Am observat doar silueta. Şi m-am gândit: Doamne, ce naiba caută o gagică tânără ca asta la autostop?

Nu mă mai simţeam în stare să-l privesc în ochi pe Presto, începea să-mi fie teamă din nou şi mă simţeam foarte incomod.

— Şi atunci te-am recunoscut. Te mai văzusem. La restaurant. Erai cu poponarul ăla.

Urmă o pauză.

— Mi-am dat seama că vânează prospături. Eşti homosexual, Cal?

— Ce?

— Poţi să-mi spui dacă vrei. Nu sunt poponar, dar n-am nimic împotrivă.

— Aş vrea să mă dau jos acum. Mă laşi să cobor?

Presto dădu drumul la volan şi îşi ridică mâinile în aer.

— Îmi pare rău. Îmi cer scuze. Nu te mai anchetez. Nu mai spun o vorbă.

— Lasă-mă să cobor.

— Dacă asta vrei, bine. Dar n-are niciun rost. Mergem în aceeaşi direcţie. Te duc până-n San Francisco.

N-a încetinit şi nici nu l-am rugat s-o facă. S-a ţinut de cuvânt şi după aceea mai mult a tăcut, fredonând doar melodiile de la radio. La fiecare oră făcea o oprire ca să se uşureze şi ca să mai cumpere sticle de Pepsi, fursecuri cu ciocolată, bomboane roşii de lemn-dulce şi fulgi de porumb. Când ajungeam din nou pe autostradă, băga la ghiozdan. Când mesteca, îşi dădea capul pe spate, să nu-i cadă firimituri în gulerul de la cămaşă. Răcoritoarele îi gâlgâiau pe gât. Conversaţiile noastre au rămas la un nivel general. Am trecut prin Sierra, am ieşit din Nevada şi am intrat în California. Am mâncat de prânz la un *drive-in*. Presto a plătit hamburgerii şi *milkshake-urile* şi m-am hotărât că era în regulă, că părea destul de prietenos şi că nu voia nimic fizic de la mine.

— E momentul să-mi iau medicamentele, a spus el după ce am mâncat. Cal, poţi să-mi dai, te rog, cutiile cu medicamente? Sunt în bord.

Erau cinci sau şase sticluţe diferite. I le-am dat, iar el a încercat să citească etichetele, mijindu-şi ochii.

— Ia, spuse el. Ţine volanul un minut.

M-am aplecat şi am apucat volanul, mai aproape de Bob Presto decât îmi doream să fiu, în timp ce el s-a chinuit cu capacele şi a scos pastilele.

— Am ficatul varză. Din cauza unei hepatite cu care m-am ales în Thailanda. Nenorocita aia de ţară aproape că m-a ucis.

Ridică o pilulă albastră.

— Asta-i pentru ficat. Mai am una pentru subţierea sân-gelui. Şi una pentru tensiune. Am probleme cu sângele. N-ar trebui să mănânc atâta.

Şi aşa am mers toată ziua, ajungând la San Francisco pe seară. Când am zărit oraşul, alb şi roz ca un tort de nuntă întins pe dealuri, m-a cuprins un soi nou de teamă. Tot drumul de-a curmezişul ţării mă lăsasem absorbit de dorinţa de a ajunge la destinaţie. Acum ajunsesem acolo şi nu ştiam ce o să fac sau cum o să supravieţuiesc.

— Te las unde vrei tu, spuse Presto. Ai vreo adresă unde să stai, Cal? La prietenul tău?

— E bine oriunde.

— O să te duc în Haight. E cel mai potrivit loc când vrei să te orientezi.

Am intrat în oraş şi în cele din urmă Bob Presto a tras pe dreapta, iar eu am deschis portiera.

— Mulţumesc că m-aţi luat, am spus.

— Sigur, sigur, spuse Presto, îmi întinse mâna.

— A, apropo, e în Palo Alto.

— Poftim?

— Stanford e în Palo Alto. Ar trebui să ţii minte asta dacă vrei să te creadă cineva că eşti la colegiu.

Aştepta să vorbesc. Apoi, cu o voce surprinzător de tandră – un truc profesional, fără îndoială, dar nu fără efect –, Presto mă întrebă:

— Ascultă, frate, ai unde să stai?

— Nu-ţi face griji pentru mine.

— Pot să te întreb ceva, Cal? Ce eşti tu până la urmă? Fără să-i răspund, m-am dat jos din maşină şi am deschis portiera din spate ca să-mi iau geamantanul. Presto se răsuci în scaun, fapt ce reprezenta o manevră complicată pentru el. Vocea îi era în continuare blândă, caldă, părintească.

— Haide. Sunt în branşă. Poate că pot să te ajut. Eşti transsexual?

— Mă duc.

— Nu te supăra. Ştiu totul despre preoperatoriu şi postoperatoriu şi tot ce vrei.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti. Mi-am tras geamantanul de pe scaun.

— Hei, nu te grăbi aşa! Măcar ia numărul meu de telefon. Aş avea ce face cu un copil ca tine. Orice-ai fi. Ai nevoie de bani, nu-i aşa? Dacă vrei să găseşti o metodă uşoară să faci nişte bani buni, dă-i un telefon prietenului tău Bob Presto.

Am luat numărul doar ca să scap de el. Apoi m-am întors şi am plecat de parcă aş fi ştiut încotro mă duc.

— Ai grijă noaptea în parc! strigă Presto după mine cu vocea lui răsunătoare. E plin de derbedei pe-acolo.

Mama mea obişnuia să spună că niciodată cordonul ombilical care o lega de copiii ei nu fusese tăiat de-a binelea. De îndată ce doctorul Philobosian a tăiat cordonul de carne, o altă conexiune crescuse în locul lui, una spirituală. După ce am dispărut eu, Tessie a simţit că ideea asta ciudată a ei era mai adevărată ca niciodată. Noaptea, când stătea întinsă în pat, aşteptând ca somniferele să-şi facă efectul, îşi ducea adesea mâna la buric, ca un pescar care-şi verifică undiţa. Lui Tessie i se părea că simte ceva. Ajungeau până la ea nişte vibraţii slabe. Aşa îşi dădea seama că sunt în viaţă, deşi departe, înfometat şi, probabil, nu tocmai bine. Toate acestea veneau ca un fel de cântec pe coarda ei invizibilă, cam aşa cum cântă balenele, strigând una la alta prin adâncuri.

Timp de aproape o săptămână după ce am dispărut părinţii mei au rămas la hotelul Lochmoor, sperând că o să mă întorc. Până la urmă detectivul de la poliţia din New York căruia îi fusese încredinţat cazul le-a spus că era mai bine să se ducă acasă.

— S-ar putea ca fiica dumneavoastră să sune. Sau să apară acolo. Aşa fac copiii de obicei. Dacă

o găsim noi, vă vom anunţa. Credeţi-mă. Cel mai bine ar fi să vă duceţi acasă şi să staţi pe lângă telefon.

Fără tragere de inimă, părinţii mei i-au ascultat sfatul, înainte de a pleca au avut însă o întâlnire cu doctorul Luce.

— Să ştii prea puţin e periculos, le spuse doctorul Luce drept explicaţie pentru dispariţia mea. Cât am lipsit eu din birou, Callie s-ar putea să fi aruncat o privire, pe furiş, la dosarul ei. Dar n-a înţeles ce scria acolo.

— Şi-atunci ce-ar fi putut s-o facă să plece? întrebă Tessie. Avea ochii mari, imploratori.

— A interpretat greşit lucrurile, răspunse Luce. Le-a simplificat prea tare.

— Am să fiu sincer cu dumneavoastră, doctore Luce, spuse Milton. În acel bilet pe care l-a lăsat, fiica noastră v-a numit mincinos. Aş vrea să ştiu de ce ar spune aşa ceva.

Luce zâmbi tolerant.

— Are paisprezece ani. N-are încredere în adulţi.

— Putem să vedem acel dosar?

— N-o să vă ajute la nimic dacă-l vedeţi. Identitatea de gen e foarte complexă. Nu ţine doar de genetică. Şi nici doar de factorii de mediu. Genele şi mediul se întâlnesc într-un moment critic. Nu e di-factorială. E tri-factorială.

— Staţi să mă lămuresc, îl întrerupse Milton. Ca medic, mai sunteţi sau nu mai sunteţi de părere că fiica noastră ar trebui să rămână aşa cum e?

— Din evaluarea psihologică pe care am reuşit s-o fac în scurta perioadă cât am tratat-o pe Callie, aş spune că da, părerea mea este că are o identitate de gen feminină.

Tessie îşi pierdu calmul şi întrebă, ca ieşită din minţi:

— Atunci de ce spune că e băiat?

— Mie nu mi-a spus asta niciodată, răspunse Luce. E un element nou al problemei.

— Vreau să văd acel dosar, ceru Milton.

— Mă tem că e imposibil. Dosarul este pentru uzul meu privat, în scopuri ştiinţifice. Puteţi vedea analizele de sânge ale lui Callie şi rezultatele celorlalte teste.

Milton izbucni. Începu să ţipe şi să-l înjure pe doctorul Luce.

— Tu eşti de vină! M-ai auzit? Fiica noastră nu e genul care să fugă aşa. Ceva trebuie să-i fi făcut! Ai speriat-o.

— Situaţia ei a speriat-o, domnule Stephanides, spuse Luce. Şi daţi-mi voie să vă atrag atenţia asupra unui lucru.

Bătu cu încheieturile degetelor pe birou.

— E foarte important să o găsiţi cât mai repede. Repercusiunile ar putea fi grave.

— Cum adică?

— Depresie. Disforie. E într-o stare psihică foarte delicată.

— Tessie, spuse Milton, uitându-se la soţia lui, vrei să vezi dosarul sau plecăm de-aici şi-l băgăm pe cretinul ăsta în pizda mă-sii?

— Vreau să văd dosarul. Acum se smiorcăia.

— Şi ai grijă cum vorbeşti, te rog. Hai să încercăm să fim politicoşi.

În cele din urmă Luce cedase şi îi lăsase să-l vadă. După ce au citit dosarul, s-a oferit să-mi reevalueze cazul în viitor şi şi-a exprimat speranţa că voi fi găsit curând.

— N-aş mai duce-o pe Callie la el în vecii vecilor, spuse mama mea când plecau.

— Nu ştiu ce-a făcut de-a supărat-o pe Callie, spuse tata, dar ceva a făcut el.

S-au întors la Middlesex la sfârşitul lui septembrie. Frunzele cădeau din ulmi, lăsând strada descoperită. Vremea începuse să se răcească şi noaptea, din patul ei, Tessie asculta vântul răscolind frunzele şi se întreba unde dormeam şi dacă eram în siguranţă. Sedativele nu-i învingeau panica, ci doar o deplasau. Sub influenţa lor,

Tessie se retrăgea mai adânc în ea însăşi, pe un fel de platformă, de unde putea să-şi contemple spaimele. Teama o însoţea mai puţin în acele perioade. Pastilele îi uscau gura. O făceau să se simtă de parcă ar fi avut capul înfăşurat în vată, iar la periferia câmpului vizual vedea stele verzi. Ar fi trebuit să ia doar câte o pastilă, dar adesea lua câte două.

Exista o zonă, la jumătatea drumului între conştientă şi inconştienţă, în care Tessie reuşea să gândească cel mai bine. În timpul zilei îşi ocupa timpul cu oaspeţi – lumea se oprea mereu pe acolo cu mâncare şi trebuia să pună farfurii, iar apoi să strângă după ei –, dar noaptea, aproape stupefiată, avea curajul să încerce să se împace cu biletul pe care-l lăsasem. Era imposibil ca mama mea să se gândească la mine ca la altceva decât fiica ei. Gândurile ei se învârteau în cerc, iar şi iar. Cu ochii întredeschişi, Tessie privea în dormitorul întunecat care sclipea şi scânteia prin colţuri şi vedea înaintea ei toate obiectele care-mi aparţinuseră sau pe care le purtasem. Toate păreau să stea, unele peste altele, la picioarele patului ei şosetele cu fundiţe, păpuşile, agrafele, setul complet de cărţi din colecţia Madeline, rochiile de gală, pantofii roşii de lac, puloverele, cuptorul de jucărie, cercul. Aceste obiecte alcătuiau pista care ducea la mine. Cum putea aşa o pistă să ducă la un băiat?

Şi totuşi acum într-acolo părea să ducă. Tessie parcurse din nou în minte evenimentele din ultimul an şi jumătate, căutând indicii care ar fi putut să-i scape. Nu făcea nimic altceva decât ce ar fi făcut orice mamă, confruntată cu o revelaţie şocantă despre fiica ei adolescentă. Dacă aş fi murit de la o supradoză de droguri sau dacă aş fi intrat într-o sectă, gândirea mamei mele ar fi luat, în mare, aceeaşi formă. Procesul de reevaluare era acelaşi; doar întrebările erau diferite. De aceea eram aşa de înaltă? Aşa se explica de ce nu-mi venise ciclul? se

gândea la programările noastre la epilat, la Lâna de Aur şi la vocea mea răguşită, de alto… la toate, de fapt: cum nu umpleam niciodată rochiile ca lumea, cum nu mă mai încăpeau mănuşile de femei. Toate aceste lucruri pe care Tessie le acceptase ca ţinând de vârsta critică i se păreau dintr-odată îngrijorătoare. Cum a putut să nu-şi dea seama? tera mama mea, îmi dăduse naştere, era mai aproape de mine decât eram eu însumi. Durerea mea era durerea ei, bucuria mea era bucuria ei. Dar n-avea oare Callie uneori o expresie stranie pe figură? Atât de intensă, atât de… masculină. Şi n-avea pic de grăsime pe nicăieri, numai oase, fără şolduri. Dar nu era posibil… şi doctorul spusese despre Callie că era… şi de ce nu pomenise nimic de cromozomi… şi cum putea să fie adevărat? Aşa curgeau gândurile mamei mele şi mintea i se întuneca şi scânteierile încetau. Şi după ce se gândea la toate acestea, Tessie se gândea la Obiect, la prietenia mea strânsă cu Obiectul. Îşi aminti ziua când fata aceea murise în timpul piesei şi cum dăduse buzna în culise şi mă găsise îmbrăţişând Obiectul, consolând-o, mângâindu-i părul, şi expresia sălbatică de pe chipul meu, care nu semăna deloc a tristeţe… De la acest ultim gând Tessie reveni.

Milton, pe de altă parte, nu-şi pierdea vremea reevaluând dovezile. Pe hârtia de la hotel Callie declarase: „*Nu* sunt fată”. Dar Callie era doar un copil. Ce ştia ea? Copiii spun tot felul de lucruri trăsnite. Tatăl meu nu înţelegea ce mă făcuse să fug de operaţie. Nu putea să-şi dea seama de ce nu voiam să fiu îndreptată, vindecată. Şi era sigur că speculaţiile despre motivele pentru care fugisem nu-şi aveau rostul. Mai întâi trebuia să mă găsească. Trebuia să mă aducă înapoi în siguranţă. De partea medicală se puteau ocupa mai târziu.

Milton se dedică acum acestui scop. Îşi petrecea mare parte a zilei la telefon, vorbind cu secţii de poliţie din toată ţara. Îl bătea la cap pe detectivul

din New York, întrebându-l dacă mai făcuse progrese în cazul meu. La biblioteca publică frunzărea cărţile de telefon, notându-şi numerele şi adresele secţiilor de poliţie şi ale azilurilor de noapte, iar apoi parcurgea lista metodic, sunând la fiecare număr şi întrebând dacă văzuse cineva vreo persoană care să corespundă descrierii mele. A trimis fotografia mea la aceste secţii de poliţie şi a trimis şi o notificare la toţi administratorii francizelor sale, rugându-i să-mi pună poza în fiecare local Hercules. Cu mult înainte ca trupul meu gol să apară în cărţile de medicină, chipul meu a apărut pe panouri de afişaj şi în vitrine prin toată ţara. Şi poliţia din San Francisco a primit o fotografie, dar acum erau puţine şanse să mai fiu recunoscut după ea. Ca un bandit în toată regula, îmi schimbasem deja înfăţişarea. Iar natura îmi perfecţiona masca zi de zi.

Middlesex începu să se umple din nou de prieteni şi de rude. Mătuşa Zo şi verii mei veneau ca să-i susţină moral pe părinţii mei. Într-o zi Peter Tatakis şi-a închis cabinetul de chiropractică mai devreme şi a venit cu maşina din Birmingham ca să ia masa cu Milt şi cu Tessie. Jimmy şi Phyllis Fioretos aduceau *koulouria* şi îngheţată. Invadarea Ciprului parcă nici nu avusese loc. Femeile se adunau în bucătărie, pregătind de mâncare, iar bărbaţii stăteau în sufragerie, purtând conversaţii cu voce scăzută. Milton aduse butelcile prăfuite din bar. Scoase sticla de Crown Royal[138] din sacul ei de catifea purpurie şi o oferi musafirilor. Vechiul nostru joc de table a fost scos de sub un teanc de alte jocuri şi câteva dintre femeile mai bătrâne au început să bată mătănii. Toată lumea ştia că fugisem, dar nimeni nu ştia de ce. În particular se întrebau unii pe alţii:

— Crezi că e însărcinată? Sau:

— Callie avea un prieten? Sau:

— Întotdeauna a părut un copil aşa cuminte. N-aş fi crezut-o niciodată în stare de una ca asta.

Sau:

— Întotdeauna s-au făcut cu fata lor, care are numai note bune la şcoala aia nemaipomenită. Ei, acum se mai fălesc?

Părintele Mike o ţinea pe Tessie de mână în timp ce ea stătea întinsă, în durerea ei, în patul de la etaj. Cu jacheta scoasă, îmbrăcat numai în cămaşa lui neagră cu mânecă scurtă şi cu guler, el îi spuse că avea să se roage pentru întoarcerea mea. O sfătui pe Tessie să se ducă la biserică şi să aprindă o lumânare pentru mine. Acum mă întreb cum arăta chipul părintelui Mike atunci când o ţinea pe mama mea de mână în dormitorul mare. Era vreo urmă de *Schadenfreude* la el? De plăcere iscată de nefericirea fostei logodnice? De satisfacţie pentru faptul că banii cumnatului său nu l-au putut apăra de această nenorocire? Sau de uşurare că, pentru prima oară, în drum spre casă, soţia lui, Zoe, nu va putea să-l mai compare cu Milton în detrimentul său? Nu pot răspunde la astfel de întrebări. Cât despre mama, era sedată şi nu-şi aminteşte decât că presiunea din ochii ei făcea ca faţa părintelui Mike să pară alungită straniu, ca a unui preot dintr-un tablou de EI Greco.

Noaptea Tessie dormea cu întreruperi. Din cauza panicii, se tot trezea. Dimineaţa făcea patul, dar după micul dejun se ducea uneori să se întindă din nou, lăsându-şi papuceii albi aranjaţi frumos pe covor şi trăgând jaluzelele. Orbitele ochilor i se întunecaseră, iar venele albastre de la tâmple îi pulsau vizibil. Când suna telefonul, simţea că-i plesneşte capul.

— Alo?

— Nicio veste?

Era mătuşa Zo. Tessie se dezumfla.

— Nu.

— Stai liniştită. O să apară ea.

Vorbeau un minut şi apoi Tessie spunea că trebuie să închidă.

— N-ar trebui să ţin linia ocupată.

În fiecare dimineaţă un front mare de ceaţă coboară peste oraşul San Francisco. Începe din largul mării. Se formează peste insulele Farallon, acoperind leii de mare care stau pe stâncile lor, apoi cuprinde Ocean Beach, umplând bazinul lung şi verde al Parcului Golden Gate. Ceaţa îi camuflează pe cei care fac jogging dimineaţa devreme şi pe practicanţii singuratici de *tai chi*[139]. Abureşte geamurile de la Pavilionul de Sticlă. Se strecoară peste întregul oraş, peste monumente şi peste cinematografe, peste bârlogurile de narcomani din Panhandle şi peste hotelurile părăginite din Tenderloin. Ceaţa acoperă vilele victoriene pastelate din Pacific Heights şi învăluie casele în toate culorile curcubeului din Haight. Se plimbă în sus şi-n jos pe străzile întortocheate din Chinatown, se îmbarcă în funiculare, făcând ca zăngănitul clopoţeilor acestora să sune ca nişte geamanduri, se caţără în vârful Turnului Coit până când n-o mai vezi, invadează districtul Mission[140], unde *mariachi*, muzicienii ambulanţi, dorm încă, şi-i sâcâie pe turişti. Ceaţa din San Francisco, pâcla aceea rece care spală identitatea, rostogolindu-se peste oraş în fiecare zi, explică mai bine ca orice de ce acel oraş este ceea ce este. După cel de-al doilea război mondial, San Francisco a fost principalul punct de întoarcere pentru marinarii care veneau din Pacific. Pe mare, mulţi dintre aceşti marinari deprinseseră nişte obiceiuri amoroase care nu erau acceptate pe uscat. Aşa că oamenii aceia rămâneau în San Francisco, se înmulţeau şi-i atrăgeau şi pe alţii, până când oraşul a devenit capitala *gay*, un *Hauptstadt*[141] al homosexualilor. (încă o dovadă a imprevizibilităţii vieţii: cartierul Castro[142] este rezultatul direct al complexului militar-industrial.) Ceaţa era cea care îi atrăgea pe aceşti soldaţi, pentru că dădea oraşului aerul schimbător, anonim, al mării şi, sub un asemenea anonimat, schimbarea personală era

mult mai uşoară. Uneori era greu de spus: ceaţa era cea care se rostogolea peste oraş sau oraşul, plutind, pleca în larg să întâmpine ceaţa? în anii ’40 ceaţa îi ascundea pe acei marinari – şi ceea ce făceau ei – de concetăţenii lor. Dar ceaţa încă nu-şi terminase treaba. În anii ’50 a umplut capetele celor din generaţia Beat precum spuma de pe cappuccino. În anii ’60 a întunecat minţile generaţiei *hippie* precum fumul de marijuana care se ridica din bongurile[143] lor. Iar în anii ’70, când a ajuns acolo Cal Stephanides, ceaţa ne ascundea, pe mine şi pe prietenii mei, în parc.

În a treia mea zi în Haight eram într-o cafenea şi mâncam un tort de îngheţată. Era al doilea pe care-l mâncam. Savoarea libertăţii mele proaspăt cucerite începuse să dispară. Îmbuibarea cu dulciuri nu mai reuşea să-mi alunge tristeţea, aşa cum făcuse cu o săptămână înainte.

— N-ai nişte mărunţiş?

Am ridicat privirea. Lângă masa mea micuţă, acoperită cu marmură, stătea gârbovit un individ al cărui soi îl ştiam bine. Era unul dintre puştii care stăteau în pasaj, borfaşii fără adăpost de care mă ţineam departe. Avea gluga de la pulover trasă pe cap, încadrându-i figura congestionată, plină de coşuri.

— Îmi pare rău, am spus.

Băiatul se aplecă în faţă şi-şi apropie faţa de a mea.

— N-ai nişte mărunt? întrebă din nou.

Insistenţa lui m-a deranjat. Aşa că m-am încruntat la el şi am spus:

— Şi eu ar trebui să te întreb acelaşi lucru.

— Eu nu înfulec ditamai desertul.

— Ţi-am zis că n-am mărunt să-ţi dau.

Se uită în spatele meu şi întrebă mai amabil:

— Cum de care după tine geamantanu ăla imens?

— Treaba mea.

— Te-am văzut ieri cu ăla.

— Am destul cât să-mi iau îngheţata asta, dar atâta tot.

— N-ai unde să stai?

— Am o grămadă de locuri.

— Dacă-mi iei un hamburger, îţi arăt un loc bun.

— Am spus că am o grămadă.

— Ştiu un loc bun în parc.

— Pot să mă duc şi singur în parc. *Oricine* poate să se ducă în parc.

— Dacă vor să scape nejecmăniţi, nu pot. Habar n-ai ce-i acolo, mă! Sunt locuri în Gate care-s sigure şi locuri care nu-s. Eu şi gaşca mea avem un loc ca lumea. Foarte retras. Poliţiştii habar n-au de el, aşa că putem să ne distrăm încontinuu. Te-aş putea lăsa să stai acolo, dar mai întâi îmi trebuie cheese-burgerul ăla dublu.

— Acum un minut era un hamburger.

— N-am bătut palma, aşa că ai pierdut momentul. Preţul creşte mereu. Oricum, câţi ani ai?

— Optşpe.

— Da, sigur! Vezi să nu te cred. N-ai tu optşpe ani. Eu am şaişpe şi nu eşti mai mare ca mine. Eşti din Marin[144]?

Am dat din cap. Trecuse ceva vreme de când nu mai vorbisem cu cineva de vârsta mea. Era plăcut. Nu mă mai simţeam aşa de singur. Dar încă ţineam garda sus.

— Da eşti un puşti bogat, aşa-i? Domnule Lacoste? N-am zis nimic. Şi dintr-odată mă imploră din toate puterile. Un puşti hămesit, căruia îi tremurau genunchii.

— *Haide*, mă! Mor de foame. Bine, lasă cheesu dublu. Ia-mi un hamburger.

— Bine.

— Super. Un hamburger. Şi cartofi. Ai zis şi cartofi, da? Băi, n-o să-ţi vină să crezi, da şi eu am părinţi bogaţi.

Şi aşa mi-am început şederea în Parcul Golden Gate. Până la urmă s-a dovedit că noul meu prieten, Matt, nu minţise în privinţa părinţilor lui. Era de familie bună. Tatăl lui era avocat de divorţuri în Philadelphia. Matt era al patrulea copil, mezinul. Îndesat, cu fălci proeminente şi cu o voce gâjâită, aspră de tutun, plecase de acasă în vara dinainte după formaţia Grateful Dead. Şi s-a tot dus. Vindea tricouri imprimate la concertele acestora şi droguri când putea. În adâncurile parcului, unde m-a dus, i-am întâlnit cohorta.

— El e Cal, le spuse Matt. O să se lipească şi el pe-aici o vreme.

— Meseriaş.

— Ce, bă, eşti cioclu?

— La început am zis că-i Abe Lincoln.

— Nu, astea-s hainele lu' Cal de călătorie, spuse Matt. Mai are şi altele în valiza aia. Aşa-i?

Am dat din cap.

— Vrei să cumperi o cămaşă? Am nişte cămăşi.

— Bine.

Tabăra era situată între nişte tufe de mimoze. Florile roşii, pufoase, care atârnau pe crengi semănau cu nişte pământufuri de curăţat pipa. Peste dune se întindeau tufe imense, veşnic verzi, care formau adăposturi naturale. Înăuntru erau concave, iar pământul de dedesubt era uscat. Tufele te apărau de vânt şi, în cea mai mare parte a timpului, şi de ploaie. În interiorul lor era suficient loc să stai în picioare. În fiecare tufă erau câţiva saci de dormit. Când voiai să te culci, alegeai unul care se întâmpla să fie gol. Funcţiona o deontologie comunitară. Puştii apăreau acolo sau plecau din tabără tot timpul, mereu alţii. Locul era echipat cu toate lucrurile pe care le abandonau: un aragaz de campanie, o oală de fiert macaroane, diverse tacâmuri, pahare de muştar, aşternuturi şi un disc *frisbee* fosforescent pe care băieţii îl aruncau de la unii la alţii, uneori cooptându-mă şi pe mine, ca să fie echipele egale. („Doamne, Lacoste, arunci ca o

fată, să mor io!”) Aveau provizii serioase de alune şi stafide, bonguri, pipe, fiole de amil-nitrit[145], dar duceau lipsă de prosoape, chiloţi şi pastă de dinţi. Era o groapă la vreo treizeci de metri pe care o foloseam drept latrină. În fântâna de lângă acvariu puteai să te speli, dar trebuia s-o faci noaptea, ca să nu te vadă poliţia.

Dacă unul dintre ţipi avea o prietenă, se ivea un timp şi câte-o fată. Mă feream de ele, de teamă să nu-mi ghicească secretul. Eram ca un emigrant care-şi dă aere şi riscă să se trezească nas în nas cu cineva din ţara lui natală. Nu voiam să fiu descoperit, aşa că-mi ţineam gura. Dar aş fi fost oricum laconic în acel anturaj. Erau cu toţii fani ai formaţiei Grateful Dead şi toate discuţiile lor despre asta erau. Cine l-a văzut pe Jerry în care noapte. Cine avea o înregistrare pirat de la un ştiu ce concert. Matt se lăsase de şcoală, dar avea o memorie impresionantă când venea vorba de catalogat fleacuri despre Dead. Avea în cap toate datele şi oraşele din turneul lor. Ştia versurile de la fiecare piesă, când şi unde o cântaseră Dead, de câte ori, chiar şi ce piese cântaseră o singură dată. Trăia cu speranţa că anumite piese vor fi cântate în concert aşa cum credincioşii îl aşteaptă pe Mesia. Într-o bună zi Dead aveau să cânte *Cosmic Charlie* şi Matt Larson voia să fie acolo, să vadă creaţia reiterată. O cunoscuse cândva pe Mountain Girl, soţia lui Jerry.

— A fost atât de meseriaşă, futu-i! spuse el. Aş fi mort, futu-i, după o femeie ca asta! Dacă aş găsi o gagică la fel de meseriaşă ca Mountain Girl, să mor io că m-aş căsători cu ea şi-aş face copii şi tot ce vrei.

— Ţi-ai lua şi-o slujbă?

— Am putea să mergem cu turneul. Să ne ţinem bebeluşii în saci. Ca indienii. Şi să vindem iarbă.

Nu eram noi singurii care trăiau în parc. Instalaţi în nişte tufe din celălalt capăt al câmpului, stăteau nişte indivizi fără adăpost, cu bărbi lungi şi cu

feţele înnegrite de soare şi jeg. Se ştia despre ei că obişnuiesc să jefuiască taberele altora, aşa că n-o lăsam niciodată pe a noastră nesupravegheată. Cam asta era şi singura regulă pe care o aveam. Întotdeauna trebuia să stea cineva de pază.

Stăteam pe lângă fanii Dead pentru că mi-era teamă singur. Timpul pe care-l petrecusem pe drumuri mă făcuse să apreciez beneficiile unei haite. Plecasem de acasă din motive diferite. Nu erau puşti cu care m-aş fi împrietenit în condiţii normale, dar pentru acea scurtă perioadă m-am mulţumit cu atât, având în vedere că n-aveam unde altundeva să mă duc. Nu mă simţeam niciodată în largul meu cu ei. Dar n-aveau cine ştie ce cruzime. Se mai iscau bătăi când puştii se îmbătau, dar etosul lor era nonviolent. Toată lumea citea *Siddhartha*[146]. Un exemplar broşat, ferfeniţit, trecea de la unul la altul prin toată tabăra. Am citit-o şi eu. E unul din lucrurile pe care mi le amintesc cel mai bine din acea perioadă; Cal stând cocoţat pe o stâncă, citind Herman Hesse şi învăţând despre Buddha.

— Am auzit că Buddha împărţea LSD, spuse un fan. Asta era toată iniţierea.

— Nu exista LSD pe-atunci, frate.

— Nu, era un fel de… cum să zic, o ciupercă.

— Cred că Jerry e Buddha, să mor io.

— Îhî!

— Adică, să mor io, când l-am văzut pe Jerry făcând improvizaţia aia de patruş'cinci de minute pe *Truckin în Santa Fé*, am fost *sigur* că e Buddha.

Eu nu luam parte la niciuna din aceste conversaţii. Priviţi-l pe Cal la marginea spaţiului de sub tufe, când toţi fanii Dead încep să adoarmă.

Fugisem fără să mă gândesc cum avea să fie viaţa mea. Dezertasem fără să am unde să mă duc. Acum eram murdar şi mi se terminau banii. Mai devreme sau mai târziu, bănuiam că va trebui să-mi sun părinţii. Dar, pentru prima oară în viaţa

mea, ştiam că nimic din ce-ar fi putut ei să facă nu m-ar fi ajutat. Nimeni nu mă putea ajuta.

În fiecare zi duceam gaşca la Ali Baba şi le luam ham-burgeri vegetarieni, cu şaptezeci şi cinci de cenţi bucata. Aveam de ales între a cerşi sau a vinde droguri. În cea mai mare parte a timpului stăteam pe lângă tufele de mimoză, din ce în ce mai disperat. De câteva ori m-am plimbat până pe malul mării şi am stat pe plajă, dar după o vreme n-am mai făcut nici asta. Natura nu-mi aducea nicio alinare. Lumea ajunsese la capăt. Oriunde m-aş fi dus, dădeam tot peste mine.

Pentru părinţii mei era exact invers. Oriunde se duceau, orice făceau, îi întâmpina absenţa mea. După a treia săptămână de la dispariţia mea, prietenii şi rudele au încetat să mai vină pe Middlesex toţi deodată. Casa s-a mai liniştit. Telefonul nu suna. Milton îi dădu un telefon Capitolului Unsprezece, care acum locuia în Peninsula din Nord, şi-i spuse:

— Mama ta trece printr-o perioadă grea. Încă nu ştim unde e sora ta. Sunt sigur că mama ta s-ar simţi mai bine dacă te-ar vedea. De ce nu vii aici în weekend?

Milton nu pomeni nimic de biletul meu. Cât timp fusesem la clinică, îl ţinuse pe Capitolul Unsprezece la curent cu situaţia în termenii cei mai simpli. Capitolul Unsprezece sesiză seriozitatea din vocea lui Milton şi se învoi să înceapă să vină la sfârşit de săptămână şi să stea în fosta lui cameră, încetul cu încetul, află detaliile condiţiei mele, reacţionând la ele mai blând decât o făcuseră părinţii mei, ceea ce îi făcu pe ei – sau cel puţin pe Tessie – să înceapă să accepte noua realitate. În acele weekenduri, Milton, disperat să cimenteze relaţia reluată cu fiul său, insistă din nou ca acesta să se implice în afacerea familiei.

— Nu mai eşti cu tipa aia, Meg, nu-i aşa?

— Nu.

— Păi, te-ai lăsat de studiile de inginerie. Şi acum ce faci? Eu şi mama ta nu prea înţelegem care-i viaţa ta acolo, în Marquette.

— Lucrez într-un bar.

— Lucrezi într-un bar? Şi ce faci?

— Pregătesc comenzile la minut. Milton făcu o pauză.

— Şi ce preferi? Să întorci carnea pe grătar sau să conduci într-o bună zi Hercules Hot Dogs? Oricum, tu i-ai inventat.

Capitolul Unsprezece nu spuse da. Însă nu spuse nici nu. Cândva fusese obsedat de experimente, dar anii ’60 schimbaseră situaţia. Influenţat de imperativele acelei decade, Capitolul Unsprezece devenise lacto-vegetarian, cursant la Meditaţie Transcendentală, mestecător de bumbi de peyote[147]. Cândva, demult, tăiase cu ferăstrăul mingi de golf în două, încercând să vadă ce era înăuntru, dar la un anumit moment din viaţa lui fratele meu se trezise fascinat de interiorul minţii sale. Convins de inutilitatea funciară a învăţământului instituţionalizat, se retrăsese din lume. Amândoi am avut propriile momente de întoarcere în natură: Capitolul Unsprezece în Peninsulă, iar eu în tufa mea din Parcul Golden Gate. Numai că în momentul în care tatăl meu i-a făcut propunerea, Capitolul Unsprezece se cam săturase de pădure.

— Haide, spuse Milton. Hai să mâncăm chiar acum un Hercules.

— Nu mănânc carne, spuse Capitolul Unsprezece. Cum pot să conduc afacerea dacă nu mănânc carne?

— M-am gândit să introduc şi localuri cu salată, spuse Milton. O mulţime de oameni ţin cură de slăbire în zilele noastre.

— Bună idee!

— Da? Aşa crezi? Păi, atunci ăsta poate să fie departamentul tău.

Milton îi trase un cot Capitolului Unsprezece, glumind:

— Poţi să începi ca vicepreşedinte, responsabil cu salatele. S-au dus cu maşina la restaurantul Hercules din centru.

Era aglomerat. Când au intrat, Milton îl salută pe manager, Gus Zaras.

— *Yahsou*.

Gus ridică privirea şi, cu o secundă întârziere, începu să zâmbească larg.

— Hei, salut, Milt! Ce mai faci?

— Bine, bine. L-am adus pe viitorul şef să vadă localul. Îl arătă pe Capitolul Unsprezece.

— Bine-ai venit în dinastia familiei, glumi Gus, deschizându-şi braţele.

Râse prea tare. Apoi, părând să-şi dea seama, se opri. Urmă o tăcere penibilă. Şi apoi Gus întrebă:

— Ei, Milt, ce să fie?

— Doi cu de toate. Şi… avem ceva vegetarian?

— Avem supă de fasole.

— Bun. Adu-i băiatului meu o farfurie cu supă de fasole.

— Imediat.

Milton şi Capitolul Unsprezece se aşezară pe scaune şi aşteptară să fie serviţi. După încă o pauză prelungită, Milton spuse:

— Ştii câte localuri identice are tatăl tău în momentul ăsta?

— Câte? întrebă Capitolul Unsprezece.

— Şaizeci şi şase. Opt numai în Florida.

Până aici a mers cu promovarea afacerii. Milton şi-a mâncat crenvurştii Hercules în linişte. Ştia foarte bine de ce se purta Gus atât de prietenos. Era din cauză că se gândea la ce se gândeşte oricine atunci când dispare o fată. Se gândea la ce-i mai rău. Erau momente când şi Milton se gândea la asta. Dar nu o recunoştea faţă de nimeni. Nici în sinea lui nu o recunoştea. Dar de câte ori Tessie vorbea despre cordonul ombilical, de câte ori susţinea că încă mă mai simte pe-acolo, pe undeva, Milton îşi dădea seama cât de tare voia s-o creadă,

într-o duminică, când Tessie plecă la biserică, Milton îi dădu o bancnotă mare.

— Aprinde o lumânare pentru Callie. Ia mai multe. Ridică din umeri.

— N-are ce să strice.

Dar după ce Tessie plecă, scutură din cap.

— Ce-i cu mine? Să aprindă luminări? Doamne fereşte! Era furios pe sine că alimentase o aşa superstiţie. Îşi jură din nou că mă va găsi, că mă va aduce înapoi. Într-un fel sau altul. Avea să-i iasă în cale o ocazie şi atunci Milton Stephanides n-avea s-o lase să-i scape.

Grateful Dead veniră în Berkeley. Matt şi toată trupa de puşti s-au dus la concert. Mie mi-a revenit sarcina de a păzi tabăra.

E miezul nopţii în crângul de mimoze. Mă trezesc. Aud zgomote. Prin tufe se mişcă nişte lumini. Se aude murmur de voci. Frunzele de deasupra capului meu se albesc şi văd schelăria de ramuri. Sunt pete de lumină peste tot: pe pământ, pe corpul meu, pe faţă. În următoarea secundă fasciculul de lumină al unei lanterne răzbate prin deschiderea culcuşului meu.

Bărbaţii sar pe mine dintr-odată. Unul îmi vâră lanterna în ochi, iar celălalt îmi sare pe piept şi-mi prinde mâinile.

— Bună dimineaţa, spune cel cu lanterna.

Sunt doi vagabonzi care stau în dunele de vizavi. În timp ce unul din ei stă peste mine, celălalt începe să cotrobăie prin tabără.

— Ce bunătăţi aveţi pe-aici, afurisiţilor?

— Ia uită-te la el, spune celălalt. Împuţitu ăsta mic o să se cace-n pantaloni.

Îmi ţin picioarele strânse, încă împins de temerile mele de fată.

Caută mai mult după droguri. Cel cu lanterna îmi scutură sacul de dormit şi-mi cotrobăie în geamantan. După o vreme vine înapoi şi se apleacă într-un genunchi.

— Unde ţi-s toţi prietenii, frate? Au plecat şi te-au lăsat singurel?

Începuse să-mi caute prin buzunare. Curând îmi găseşte portofelul şi îl goleşte. Legitimaţia de şcoală îmi cade pe jos. O luminează cu lanterna.

— Cine-i asta? Prietena ta? Se uită la fotografie, rânjind.

— Lu' prietena ta îi place să sugă pula? Pun pariu că-i place.

Ia legitimaţia de pe jos şi şi-o freacă de fermoarul de la pantaloni, plescăind din buze.

— Mm, daa! îi place!

— Ia să văd şi eu, spune cel care stă peste mine.

Tipul cu lanterna aruncă legitimaţia pe pieptul meu. Cel care mă ţintuieşte îşi pleacă faţa spre mine şi-mi spune cu o voce gravă:

— Să nu mişti, rahatule!

Îmi dă drumul la mâini şi apucă legitimaţia. Acum îi văd figura. Barba cenuşie, dinţii stricaţi, nasul strâmb, cu septul expus. Se uită la fotografie.

— O curvă slăbănoagă.

Se uită la mine, apoi iar la legitimaţie, şi expresia de pe chip i se schimbă.

— E gagică!

— Ce repede te-ai prins! Eşti isteţ, am ştiut eu.

— Nu, frate, despre *el* vorbesc. Arată cu degetul înspre mine.

— E ea! El e o ea. Îi arată celuilalt legitimaţia. Lanterna trece din nou pe

Calliope, cu sacou şi jachetă pe ea.

În cele din urmă bărbatul îngenuncheat rânjeşte.

— Te ascunzi de noi? în? Păstrezi bunătăţile ascunse acolo, după chiloţi? Ia ţine-o, porunceşte el.

Cel de deasupra mea îmi ţintuieşte braţele din nou, iar celălalt îmi desface cureaua.

Am încercat să le opun rezistenţă. M-am zvârcolit şi-am dat din picioare. Dar erau prea puternici. Mi-au tras pantalonii până la genunchi.

Cel de deasupra şi-a aţintit lanterna spre mine şi apoi a sărit cât colo.

— Doamne fereşte!

— Ce?

— Să mor io!

— Ce?

— I-un monstru!

— Ce?

— Îmi vine să borăsc, frate! Uită-te!

S-a uitat şi celălalt şi mi-a dat drumul îndată, de parcă aş fi fost contaminat. S-a ridicat înfuriat. S-au înţeles fără cuvinte şi-au început să-mi tragă şuturi. Îmi trăgeau şuturi şi mă înjurau. Cel care mă ţinuse mi-a tras un picior în coaste. L-am prins de picior şi m-am ţinut de el.

— Dă-mi drumu', monstru împuţit!

Celălalt îmi trăgea şuturi în cap. A făcut-o de trei sau patru ori şi apoi mi-am pierdut cunoştinţa.

Când mi-am revenit, era linişte. Mi s-a părut că plecaseră. Apoi cineva a chicotit.

— Pune lumina pe ea, spuse o voce.

Cele două fascicule galbene, gemene, scânteietoare, intersectate, m-au inundat.

— Târăşte-te înapoi în gaura din care-ai ieşit, monstrule. Şi m-au lăsat acolo.

Era încă întuneric când am găsit fântâna publică de lângă acvariu şi m-am spălat în ea. Nu păream să sângerez pe nicăieri. Ochiul drept îmi era aşa de umflat, că nu-l puteam deschide. Dacă respiram adânc, mă durea într-o parte. Aveam cu mine valiza Samsonite a tatălui meu. Şi şaptezeci şi cinci de cenţi. Atâta tot. Îmi doream mai mult ca niciodată să sun acasă. În schimb, l-am sunat pe Bob Presto. Mi-a spus că vine imediat după mine.

Hermaphroditus

Nu-i de mirare că teoria lui Luce despre identitatea de gen era la modă la începutul anilor '70. Pe atunci, după cum s-a exprimat primul meu frizer, toată lumea voia să fie unisex. Părerea unanimă era că personalitatea era determinată în

primul rând de mediu, fiecare copil fiind o *tabula rasa*. Propria mea istorie medicală nu făcea decât să reflecte ceea ce se întâmpla, din punct de vedere psihologic, cu toată lumea în acei ani. Femeile începeau să semene cu bărbaţii, iar bărbaţii începeau să semene cu femeile. Pentru puţină vreme, în anii ’70 s-a părut că diferenţele sexuale ar putea dispărea. Dar apoi s-a întâmplat altceva.

I s-a spus biologie evoluţionistă. Sub influenţa ei, sexele se separau din nou: bărbaţii deveneau vânători, iar femeile culegătoare. Nu ne mai definea educaţia; ne definea natura. Impulsurile hominizilor, datând din anul 20.000 î.Hr., ne controlau şi acum. Aşa că astăzi, la televizor şi în reviste, dai peste simplificările obişnuite. De ce nu pot comunica bărbaţii? (Pentru că trebuia să păstreze liniştea la vânătoare.) De ce comunică femeile atât de bine? (Pentru că trebuia să-şi strige una alteia unde se găsesc fructele şi boabele.) De ce bărbaţii nu găsesc niciodată lucrurile prin casă? (Pentru că au un câmp vizual îngust, folositor în depistarea prăzii.) Cum de găsesc femeile lucrurile atât de uşor? (Din cauză că, pentru a-şi proteja cuibul, erau obişnuite să scruteze cu privirea un perimetru larg.) De ce femeile nu sunt în stare să parcheze lateral? (Pentru că nivelul scăzut al testosteronului inhibă capacitatea de orientare în spaţiu.) De ce nu cer bărbaţii indicaţii pe stradă? (Pentru că a cere indicaţii e un semn de slăbiciune, iar vânătorii nu dau niciodată semne de slăbiciune.) Aici am ajuns în ziua de azi. Bărbaţii şi femeile, sătui să fie la fel, vor să fie din nou diferiţi.

Prin urmare, nu e de mirare nici că teoria doctorului Luce a ajuns să fie atacată în anii ’90. Copilul nu mai era o *tabula rasa*; fiecare nou-născut era marcat de genetică şi de evoluţie. Viaţa mea există în miezul acestei dezbateri. Eu sunt, într-un fel, rezolvarea ei. La început, când am dispărut, doctorul Luce a fost disperat, simţind că

îşi pierduse cea mai mare descoperire. Dar mai târziu, realizând, probabil, de ce fugisem, a ajuns la concluzia că nu eram o dovadă care să-i susţină teoria lui, ci dimpotrivă. Spera să tac din gură. Şi-a publicat articolele despre mine şi s-a rugat să nu ies niciodată la iveală şi să i le contrazic.

Dar nu e chiar atât de simplu. Eu nu mă încadrez în niciuna dintre aceste teorii. Nici în cea a biologilor evoluţionişti, nici în cea a lui Luce. Iar natura mea psihologică nu se potriveşte nici cu esenţialismul propriu mişcării intersexuale. Spre deosebire de alţi aşa-numiţi pseudohermafroditi bărbaţi despre care s-a scris în presă, eu nu m-am simţit niciodată nelalocul meu ca fată. Şi nici între bărbaţi nu mă simt încă în largul meu, nu întru totul. Dorinţa a fost cea care m-a făcut să trec de cealaltă parte. Dorinţa şi realitatea de netăgăduit a corpului meu. În secolul douăzeci genetica ne-a adus noţiunea de soartă din Grecia antică direct în celule. Acest nou secol, care de-abia a început, a descoperit ceva diferit. Contrar tuturor aşteptărilor, codul care stă la baza fiinţei noastre e jalnic de inadecvat. În loc de presupusele 200.000 de gene, avem numai 30.000. Ceva mai multe decât un şoarece.

Astfel apare o posibilitate nouă şi stranie. Compromis, nedefinit, sumar, însă nu întru totul anulat, liberul arbitru revine pe teren. Natura te înzestrează cu un creier. Viaţa îl transformă în minte.

În orice caz, în San Francisco, în 1974, viaţa îşi dădea toată silinţa să o facă.

Iată-l din nou: mirosul de clor. Sub mireasma imposibil de ignorat a fetei care stă la el în braţe, diferit chiar de mirosul untos de floricele, care a rămas îmbibat în scaunele vechi de cinematograf, domnul Go detectează un iz inconfundabil de piscină. Aici? în Clubul 69? Adulmecă aerul. Flora, fata din braţele lui, spune:

— Îţi place parfumul meu?

Dar domnul Go nu răspunde. Domnul Go are obiceiul să le ignore pe fetele pe care le plăteşte să i se mască în braţe. Cel mai tare îi place să aibă o fată în braţe şi să se uite la alta cum dansează în jurul stâlpului lucios de pe scenă. Domnul Go e multilateral dezvoltat. Dar în seara asta nu e în stare să-şi împartă atenţia. Mirosul de piscină îl distrage. Şi asta se întâmplă de peste o săptămână. Întorcându-şi capul, care îi pulsează de la presiunile Florei, domnul Go se uită la coada formată în faţa cordonului de catifea. Cele cincizeci şi ceva de scaune de aici, din Sala de Spectacole, sunt aproape goale. În lumina albastră se văd doar câteva capete de bărbaţi, unii singuri, cu faţa spre scenă, câţiva ca domnul Go, călăriţi de o însoţitoare: oxigenatele acelea ecvestre.

În spatele cordonului de catifea se înalţă nişte trepte mărginite de lumini care clipesc. Ca să urci acele trepte, trebuie să plăteşti o taxă suplimentară de cinci dolari. Când ajungi la etajul clubului (aşa auzise domnul Go), singura opţiune pe care o ai e să intri într-o cabină, unde trebuie apoi să bagi nişte fise, pe care le cumperi de la parter cu douăzeci şi cinci de cenţi fiecare. Dacă faci toate astea, o să poţi arunca nişte priviri la ceva ce domnul Go nu prea pricepe. Engleza domnului Go e mai mult decât corespunzătoare. Trăieşte în America de cincizeci şi doi de ani. Dar din afişul care anunţă atracţiile de la etaj nu pricepe mare lucru. Din acest motiv e curios. Iar mirosul de clor nu face decât să-i aţâţe curiozitatea.

În ciuda traficului spre etaj, care crescuse în ultimele săptămâni, domnul Go nu s-a dus încă acolo. A rămas fidel parterului, unde, pentru taxa unică de zece dolari, are de ales între mai multe activităţi. Dacă doreşte, domnul Go poate să părăsească Sala de Spectacole şi să se ducă în Camera Obscură din capătul holului. În Camera Obscură sunt lanterne cu fasciculul foarte subţire. Şi sunt bărbaţi înghesuiţi, care mânuiesc aceste

lanterne. Dacă reuşeşti să pătrunzi suficient de adânc, o să dai de o fată, uneori de două, ce stau pe un podium de cauciuc spongios. Desigur, într-un fel, e un act de credinţă să postulezi existenţa unei fete în carne şi oase – sau chiar a doua. În Camera Obscură nu vezi niciodată o fată întreagă. Vezi doar bucăţi. Vezi ce luminează lanterna ta. Un genunchi, de exemplu. Sau un sfârc. Sau – ceea ce îi interesa în mod special pe domnul Go şi pe semenii săi – vezi sursa vieţii, cea mai tare chestie, purificată, desprinsă de povara unei persoane ataşate de ea.

Sau domnul Go se putea aventura în Sala de Bal. În Sala de Bal sunt fete care ard de dorinţa să danseze lent cu domnul Go. Totuşi lui nu-i place muzica disco şi, la vârsta lui, oboseşte repede. Cere prea mult efort să le înghesuie pe fete în pereţii capitonaţi din Sala de Bal. Aşa că domnul Go preferă să stea în Sala de Spectacole, în scaunele Art Deco pătate, de cinema, care iniţial stătuseră într-un cinematograf din Oakland, acum demolat.

Domnul Go are şaptezeci şi trei de ani. Ca să-şi menţină virilitatea, bea în fiecare dimineaţă un ceai care conţine corn de rinocer. Şi mănâncă şi vezici urinare de urs când le găseşte la farmacia chinezească de lângă apartamentul său. Aceste afrodiziace par să funcţioneze. Domnul Go vine la Clubul 69 aproape în fiecare seară. Are o glumă pe care îi place să le-o spună fetelor care stau la el în braţe:

— Domnul Go sare ca un yo-yo.

E singurul moment în care râde sau zâmbeşte: când le spune gluma asta.

Când clubul nu e aglomerat – şi, de o vreme, acest lucru se întâmplă rar la parter –, Flora îi ţine uneori companie domnului Go timp de trei sau patru melodii. Pentru un dolar îl călăreşte pe o singură melodie, dar mai stă încă un cântec ori două pe gratis. Acesta este unul din lucrurile care,

în mintea domnului Go, o recomandă pe Flora. Nu e tânără Flora, dar are pielea frumoasă, netedă. Domnului Go i se pare sănătoasă.

În seara aceasta însă Flora se dă jos de pe domnul Go după numai două cântece, bombănind:

— Eu nu sunt birou de credit, să ştii.

Şi pleacă ţanţoşă. Domnul Go se ridică, îşi aranjează pantalonii şi chiar în acea clipă mirosul de piscină îl loveşte din nou şi curiozitatea i se aprinde tare de tot. O ia din loc, părăsind Sala de Spectacole, şi se uită pe scări în sus, la afişul atârnat pe perete:

Clubul 69 prezintă

Grădina Caratârtiţei

Sirena Melanie!

Ellie şi Tiparul ei Electric!

Şi Atracţia Numărul 1 Zeul HERMAPHRODITUS

1/2 BĂRBAT-1/2 FEMEIE

Fără trucuri! E pe bune, fraţilor!

Şi acum curiozitatea i-a venit de hac domnului Go. Cumpără un bilet şi o mână de fise şi se aşază la coadă, după ceilalţi. Când matahala îi îngăduie să treacă, urcă pe scările licăritoare. Cabinele de la etaj nu au numere, doar lumini ce indică dacă sunt sau nu ocupate. Găseşte una liberă, închide uşa după el şi bagă o fisă. Paravanul se trage repede la o parte, dezvăluind un hublou care dă spre adâncul unei ape. Dintr-un difuzor din tavan se aude muzică şi o voce gravă începe să spună o poveste:

— A fost odată ca niciodată, în Grecia antică, un heleşteu vrăjit. Acest heleşteu era sacru pentru Salmacis, nimfa apei. Şi într-o zi Hermaphroditus, un băiat încântător, s-a dus să se scalde acolo.

Vocea continuă, dar domnul Go deja nu mai e atent la ea. Se uită la piscină, care e albastră şi goală. Se întreabă unde sunt fetele. Începe să regrete că a cumpărat bilet pentru Grădina Caratârtiţei. Însă chiar atunci vocea intonează:

— Doamnelor şi domnilor, iată-l pe zeul Hermaphroditus! Jumătate femeie, jumătate bărbat!

Se aude ceva sărind în apă de undeva de deasupra. Apa din bazin se face albă, apoi roz. La doar câţiva centimetri, de cealaltă parte a hubloului, e un trup, un trup viu. Domnul Go se uită. Mijeşte ochii. Îşi lipeşte nasul de hublou. N-a mai văzut niciodată până acum aşa ceva, în toţi anii de când vizitează Camera Obscură. Nu e sigur că-i place ce vede. Dar imaginea îl face să se simtă ciudat, ameţit, uşor ca fulgul şi, cumva, mai tânăr. Brusc, paravanul se închide. Fără să ezite, domnul Go mai bagă o fisă în aparat.

Clubul 69 din San Francisco, clubul lui Bob Presto: situat în North Beach, de unde se văd zgârie-norii din centrul oraşului. Era un cartier de cafenele italieneşti, pizzerii şi baruri topless. În North Beach erau localurile fastuoase de striptease, cum ar fi cel al lui Carol Doda, cu bustul ei celebru conturat pe marchiză. Ispititorii de pe trotuare îi îmbiau pe trecători:

— Domnilor! Haideţi să vedeţi spectacolul! Aruncaţi doar o privire! Nu vă costă nimic să aruncaţi o privire!

În acelaşi timp, individul de la celălalt colţ striga:

— Fetele noastre sunt cele mai bune! Pe aici, vă rog, după perdea!

Şi următorul:

— Spectacol erotic în direct, domnilor! Iar în localul nostru puteţi urmări şi meciul de fotbal!

Ispititorii erau toţi nişte tipi interesanţi, majoritatea poeţi rataţi, şi-şi petreceau timpul în librăria City Lights, frunzărind cărţi broşate din colecţia New Directions. Purtau pantaloni vărgaţi, cravate ţipătoare, perciuni şi cioc. Încercau să arate ca Tom Waits – sau poate că era invers. Ca personajele lui Mamet[148], populau o Americă inexistentă, ce seamănă cu fantasmele unui copil

despre bărbaţii spilcuiţi, traficanţi şi lumea interlopă.

Se spune că în San Francisco se duc tinerii „ieşiţi la pensie”. Dar, cu toate că povestea mea ar căpăta în mod sigur culoare dacă aş prezenta coborârea într-o respingătoare lume interlopă, nu pot să nu menţionez că zona North Beach se întinde pe doar câteva străzi. Geografia oraşului San Francisco e prea frumoasă ca să permită urâţeniei să se încetăţenească, aşa că, pe lângă aceşti ispititori, mai erau şi o mulţime de turişti pedeştri ce duceau în mâini franzele şi bomboane de ciocolată de la Ghirardelli. În timpul zilei vedeai prin parcuri tineri care se dădeau cu patinele cu rotile şi jucători de *hackey sack*[149]. Dar noaptea lucrurile căpătau până la urmă un aer dezagreabil şi, de la nouă seara până la trei dimineaţa, bărbaţii intrau puhoi în Clubul 69.

Locul în care, după cum s-a văzut deja destul de clar, lucram eu acum. Cinci nopţi pe săptămână, şase ore pe zi, în următoarele patru luni – şi, din fericire, niciodată după aceeami-am câştigat traiul expunându-mi ciudata constituţie. Clinica mă pregătise pentru asta, imunizându-mă la ruşine, şi, în plus, aveam nevoie disperată de bani. Iar Clubul 69 era locul perfect pentru mine. Lucram cu încă două fete (vorba vine): Carmen şi Zora.

Presto era un exploatator, un pornograf, un porc libidinos, dar se putea mult mai rău. Fără el, s-ar putea să nu mă fi descoperit niciodată. După ce mă luase din parc, plin de vânătăi şi ponosit, Presto mă dusese în apartamentul lui. Prietena lui din Namibia, Wilhelmina, îmi îngrijise rănile. La un moment dat mi-am pierdut din nou cunoştinţa şi m-au dezbrăcat ca să mă pună în pat. Acela a fost momentul în care Presto şi-a dat seama ce pleaşcă îi picase.

Din când în când îmi recăpătăm cunoştinţa şi surprindeam fragmente din ce vorbeau unul cu altul.

— Ştiam eu! Mi-am dat seama de când l-am văzut la restaurant.

— Habar n-ai avut, Bob. Ai crezut că şi-a schimbat sexul.

— Ştiam că e o mină de aur. Şi, mai târziu, Wilhelmina:

— Câţi ani are?

— Optsprezece.

— N-arată de optsprezece.

— Aşa spune el.

— Şi tu vrei să-l crezi, Bob, nu-i aşa? Vrei să lucreze în club.

— El m-a sunat pe *mine*. Aşa că i-am făcut o propunere. Apoi, mai târziu:

— De ce nu-i suni pe părinţii lui, Bob?

— Puştiul a fugit de-acasă. Nu vrea să-i sune pe părinţi.

Grădina Caratârtiţei mă precedase. Lui Presto îi venise ideea cu şase luni înainte. Carmen şi Zora lucrau acolo de la început, ca Ellie şi, respectiv, Melanie. Dar Presto era tot timpul în căutare de actori cât mai ciudaţi şi ştia că eu i-aş consolida poziţia faţă de concurenţii lui din cartier. Nu mai era nimeni ca mine pe-acolo.

Bazinul în sine nu era mare. Nu cu mult mai mare decât o piscină de suprafaţă, una de la cineva din curte. Patru metri şi jumătate lungime şi, poate, trei metri lăţime. Coboram pe o scară în apa caldă. Din cabine te uitai direct în bazin; era imposibil să vezi peste suprafaţa apei. Aşa că, dacă voiam, puteam să stăm cu capetele afară din apă şi să vorbim în timp ce lucram. Câtă vreme stăteam de la mijloc în jos în apă, clienţii noştri erau mulţumiţi.

— Nu vin aici ca să-ţi vadă feţişoara drăgălaşă, îmi spusese Presto.

Toate acestea nu făceau decât să-mi uşureze treaba. Nu cred că aş fi putut lucra într-un *peep show*[150] adevărat, faţă în faţă cu voyeurii. Privirea lor ar fi supt sufletul din mine. Dar în bazin, când

eram sub apă, ţineam ochii închişi. Mă unduiam în tăcerea din adâncuri. Când mă lipeam de geamul unui hublou, îmi scoteam capul din apă, ca să nu dau ochii cu cei care îmi studiau moluscă. Cum am spus înainte? Suprafaţa mării e o oglindă, reflectând regnuri divergente. Deasupra – creaturile aerului; dedesubt – cele ale apei. O singură planetă, conţinând două lumi. Clienţii erau fiinţele marine; Zora, Carmen şi cu mine rămâneam, în esenţă, fiinţe ale aerului. În costumul ei de sirenă, Zora stătea pe fâşia udă de mochetă de afară, aşteptând să intre în scenă după mine. Câteodată îmi întindea o ţigară cu marijuana, ca să trag din ea în timp ce mă ţineam de marginea piscinei. După ce se scurgeau cele zece minute ale mele, mă căţăram pe mochetă şi mă ştergeam. Bob Presto anunţa în difuzoare:

— Să auzim aplauzele pentru Hermaphroditus, doamnelor şi domnilor! Numai aici, în Grădina Caratârtiţei, unde ne facem toate poftele sexuale! Vă spun, prieteni, noi aducem strălucirea în vieţile voastre, noi vă conectăm la cele mai electrizante experienţe…

Aşezată pe-o parte, Zora, cu ochii ei albaştri şi cu părul blond, mă întrebă:

— Am fermoarul tras? M-am uitat.

— Bazinul ăsta mă face să mă congestionez. Tot timpul sunt congestionată.

— Vrei ceva de la bar?

— Adu-mi un Negroni, Cal. Mulţam.

— Doamnelor şi domnilor, a sosit momentul următoarei atracţii aici, în Grădina Caratârtiţei! Da, da, văd că băieţii de la Acvariul Steinhardt tocmai o aduc. Băgaţi fisele în aparate, doamnelor şi domnilor, e ceva ce nu trebuie să rataţi! Se poate, vă rog, puţin răpăit de tobe? De fapt, dacă mă gândesc mai bine, aş prefera nişte ropote de aplauze.

Începu muzica Zorei. Uvertura ei.

— Doamnelor şi domnilor, din timpuri imemoriale marinarii au spus poveşti despre făpturi incredibile văzute de ei, jumătate femeie, jumătate peşte, ce înotau în mare. Noi aici, la Club 69, n-am dat crezare unor asemenea poveşti. Dar un pescar de ton pe care îl cunoaştem ne-a adus deunăzi o pradă uluitoare. Şi acum ştim că acele poveşti sunt adevărate. Doamnelor şi domnilor, îngână Bob Presto, nu vă miroase… cumva… a pestei

La această indicaţie regizorală, Zora, în costumul ei de cauciuc, cu solzi de paiete verzi, strălucitoare, se cufunda în bazin. Costumul îi venea până în talie, lăsându-i pieptul şi umerii goi. Zora înota în lumina acvatică, deschizându-şi ochii sub apăceea ce eu nu făceam –, zâmbind la bărbaţii şi femeile din cabine, cu părul lung şi blond fluturând în urma ei ca nişte alge, cu bule mici de aer asemenea perlelor împodobindu-i sânii şi dând din coada ei de peşte de un verde smarald strălucitor. Nu făcea nimic libidinos. Zora era atât de frumoasă, încât toată lumea se mulţumea doar să se uite la ea, la pielea ei albă, la sânii superbi, la abdomenul plat, cu buricul care părea să facă cu ochiul, la curbura magnifică a spatelui în balans, acolo unde carnea se contopea cu solzii, înota cu braţele lipite de trup, unduindu-se voluptuos. Chipul îi era senin, iar ochii de un albastru deschis, ca marea în Caraibe. La parter bubuia constant ritmul disco, dar aici, la etaj, în Grădina Caratârtiţei, muzica era celestă, un fel de bolboroseală melodioasă.

Dintr-un anumit punct de vedere, era un soi de măiestrie şi în asta. Clubul 69 era un pavilion cu obscenităţi, dar sus, în Grădină, atmosfera era mai degrabă exotică decât obscenă. Era echivalentul sexual al restaurantelor Trader Vics[151]. Spectatorii ajungeau să vadă lucruri ciudate şi corpuri neobişnuite, dar cea mai mare parte a farmecului venea din uitarea de sine care se declanşa. Privind

prin hublourile lor, clienţii vedeau nişte corpuri reale făcând lucruri pe care corpurile le fac uneori în vis. Erau clienţi de sex masculin, bărbaţi heterosexuali însuraţi care visau uneori că fac dragoste cu femei înzestrate cu penis, dar nu penisuri masculine, ci nişte lujeri subţiri, coniformi, feminizaţi, precum staminele unei flori, clitorisuri care se lungiseră nemaipomenit de la dorinţa imensă. Erau clienţi homosexuali în ale căror vise băieţii erau aproape femei, cu pielea netedă, fără păr. Erau cliente lesbiene care visau la femei cu penis – nu penisuri masculine, ci erecţii feminine, cu o sensibilitate şi o receptivitate care îi lipsea unui vibrator. Nu se poate spune ce procent din populaţie visează la asemenea transmutaţii sexuale. Dar clienţii veneau la grădina noastră subacvatică în fiecare noapte şi se înghesuiau în cabine ca să ne privească.

După Sirena Melanie venea Ellie şi Tiparul ei Electric. Tiparul nu se vedea de la început. Silueta care se cufunda în adâncimile de acvamarin părea să fie o fată subţirică din Hawaii, îmbrăcată cu un costum de baie din nuferi. Înotând, îşi scotea sutienul şi rămânea fată. Dar când se punea în cap, într-un graţios balet acvatic, trăgându-şi slipul până la genunchi, ei, atunci era momentul ca tiparul să electrocuteze. Căci îl vedeai acolo, pe trupul zvelt al fetei, îl vedeai acolo unde n-ar fi trebuit să fie, un tipar subţire, maroniu, cu o înfăţişare ursuză, o specie pe cale de dispariţie, şi vedeai cum se freca Ellie de geam, iar tiparul se lungea din ce în ce mai tare şi se uita la clienţi cu ochiul lui de ciclop şi aceştia priveau din nou la sânii fetei, la talia ei subţire, se uitau când la Ellie, când la tipar, când la Ellie, când la tipar, şi erau curentaţi de nunta contrariilor.

Carmen era transsexuală, bărbat transformat în femeie, în fază preoperatorie. Era din Bronx. Micuţă, cu osatura delicată, era foarte pedantă în ce priveşte conturul de ochi şi rujul. Ţinea tot

timpul cură de slăbire. Se ferea de bere, de teamă să nu facă burtă. Mie mi se părea că exagerează cu rutina feminină. Era prea mult legănat de şolduri şi fluturat de păr în aerul dislocat de Carmen. Avea un chip drăguţ, de naiadă: la suprafaţă o fetiţă, dedesubt un băiat care-şi ţinea respiraţia. Uneori, de la hormonii pe care îi luă, îi ieşeau coşuri. Doctorul ei (foarte solicitatul doctor Mei din San Bruno) trebuia să-i schimbe tot timpul dozajul. Singurele trăsături care o trădau pe Carmen erau vocea (care-i rămăsese răguşită, cu tot estrogenul şi progestinul) şi mâinile. Dar bărbaţii nu observau asta niciodată. Şi chiar o voiau pe Carmen impură. De fapt, asta îi şi excita.

Povestea ei urma linia tradiţională mai fidel decât a mea. De la o vârstă fragedă, Carmen a simţit că se născuse într-un corp nepotrivit. Într-o zi, când eram în vestiar, mi-a spus cu vocea ei din sudul Bronxului:

— Era aşa, de parcă… hopa! Cine mi-a pus pula asta? Eu n-am cerut nicio pulă!

Totuşi deocamdată tot acolo era. Şi asta veneau bărbaţii să vadă. Zora, care gândea analitic, era de părere că admiratorii lui Carmen erau motivaţi de homosexualitatea lor latentă. Dar Carmen se împotrivea ideii.

— Prietenii mei sunt hetero. Vor o *femeie*.

— În mod sigur nu, spuse Zora.

— Cum am adunat banii, cum îmi pun târţiţa la punct. Şi-atunci vedem noi. O să fiu mai femeie ca tine, Z.

— Mie-mi convine, îi răspunse Zora. Eu nu vreau să fiu nimic în mod special.

Zora avea insensibilitate la androgeni. Corpul ei era imun la hormonii masculini. Deşi era XY, ca şi mine, se dezvoltase într-o linie feminină. Dar Zora o făcuse mult mai bine decât mine. Pe lângă faptul că era blondă, era bine proporţionată şi cu buze groase. Pometii proeminenţi îi împărţeau chipul în faţete arctice. Când vorbea, observai cum i se

întinde pielea peste acei pomeţi şi cum se adânceşte între maxilare, observai masca strâmtă a pielii ca de zână, cu ochii albaştri străpungându-te de deasupra. Şi apoi mai era şi silueta ei, sânii de doică, abdomenul de campioană la înot, picioarele de atletă sau de dansatoare la Martha Graham[152]. Chiar şi dezbrăcată, Zora părea femeie în toată regula. Nu exista niciun semn vizibil că nu avea nici uter, nici ovare. Sindromul de insensibilitate la androgeni creează femeia perfectă, îmi spusese Zora. Câteva top-modele îl aveau.

— Câte femei sunt de un metru optzeci şi opt, slabe şi cu ţâţe mari? Foarte puţine. E o chestie normală pentru cineva ca mine.

Frumoasă sau nu, Zora nu voia să fie femeie. Prefera să spună despre ea că e hermafrodit. A fost primul pe care l-am întâlnit. Prima persoană asemenea mie. Încă din 1974 ea folosea termenul „intersexual", care pe atunci era rar întâlnit.

Stonewall[153] se petrecuse doar cu cinci ani în urmă. Mişcarea pentru Drepturile Homosexualilor abia începea să se nască. Pregătea terenul pentru toate crizele identitare care au urmat, inclusiv a noastră. Dar Societatea Intersexuală a Americii de Nord nu avea să fie fondată decât în 1993. Aşa că mă gândesc la Zora Khyber ca la un pionier, un fel de Ioan Botezătorul strigând în pustiu. În linii mari, acel pustiu era America sau însuşi globul pământesc, dar, mai exact, era bungaloul de lemn în care stătea Zora, în Noe Valley, unde stăteam acum şi eu. După ce Bob Presto se convinsese asupra detaliilor anatomiei mele, o sunase pe Zora şi aranjase să stau cu ea. Zora primea tot felul de rătăciţi ca mine. Făcea parte din vocaţia ei. Ceaţa din San Francisco era adăpost şi pentru hermafrodiţi. Nu e de mirare că SIAN a fost fondată în San Francisco şi nu altundeva. Zora făcea parte din toate acestea şi într-un moment foarte dezorganizat. Înainte ca o mişcare să ia avânt, există nişte centre de energie, iar Zora a fost

unul dintre ele. În cea mai mare parte, acţiunile ei politice constau în studiu şi scris. Iar în lunile în care am trăit cu ea au constat în educarea mea, în scoaterea mea din ceea ce ea vedea ca fiind bezna din Vestul Mijlociu.

— Nu trebuie să lucrezi pentru Bob dacă nu vrei, mi-a spus ea. Eu oricum o să plec în curând. E doar o chestie provizorie.

— Am nevoie de bani. Mi-au furat toţi banii.

— Dar părinţii tăi?

— Nu vreau să le cer lor, am spus. M-am uitat în pământ şi am recunoscut:

— Nu pot să-i sun.

— Dar ce s-a întâmplat de fapt, Cal? Dacă nu te deranjează că te-ntreb. Ce cauţi aici?

— M-am dus la un medic în New York. Voia să-mi facă o operaţie.

— Aşa că ai fugit. Am dat din cap.

— Poţi să te consideri norocos. Eu am aflat abia la douăzeci de ani.

Toate astea s-au întâmplat în prima mea zi petrecută în casa Zorei. Încă nu începusem să lucrez la club. Mai întâi trebuia să mi se vindece vânătăile. Nu mă mira că mă aflam unde mă aflam. Când călătoreşti aşa ca mine, fără să ştii prea clar care ţi-e destinaţia şi ai un itinerar incert, o deschidere aproape sacră pune stăpânire pe caracterul tău. Acesta este motivul pentru care primii filosofi au fost peripateticieni. Hristos, de asemenea. Mă văd în acea primă zi, stând cu picioarele încrucişate pe o pernă aşezată pe jos, bând ceai verde dintr-o cană de ceramică japoneză şi privind în sus, la Zora, cu ochii mei mari, plini de speranţă, curioşi şi atenţi. Cum aveam părul scurt, ochii mei păreau acum şi mai mari, mai mari chiar decât ai sfinţilor din icoanele bizantine, acele siluete care urcă pe scara raiului, privind în sus, în vreme ce tovarăşii lor cad înspre diavolii fioroşi de dedesubt. După toate necazurile, nu era oare dreptul meu să mă aştept la o formă de răsplată sub

forma cunoaşterii sau a revelaţiei? În casa cu paravane a Zorei, cu lumina ceţoasă care intra pe ferestre, eram ca o pânză albă, pregătită să fie acoperită cu ceea ce îmi spunea ea.

— Hermafrodiţi au existat dintotdeauna, Cal. Dintotdeauna. Plato spunea că iniţial fiinţa umană era hermafrodită. Ştiai? Fiinţa originară avea două jumătăţi: una bărbătească, una femeiască. Apoi ele au fost despărţite. De aceea toată lumea îşi caută jumătatea. În afară de noi. Noi avem deja ambele jumătăţi.

N-am spus nimic despre Obiect.

— E adevărat, în unele culturi suntem consideraţi monştri, continuă ea. Dar în altele e exact invers. Indienii Navajo au o categorie de persoane cărora le spun *berdache*. Un *berdache* este de fapt cineva care adoptă alt gen decât cel biologic. Ţine minte, Cal. Sexul e biologic. Genul e cultural. Indienii Navajo înţeleg asta. Dacă o persoană vrea să-şi schimbe genul, este lăsată să o facă. Şi ei nu denigrează acea persoană. O cinstesc. Berdachii sunt şamanii tribului. Sunt vindecătorii, marii ţesători, artiştii.

Nu eram eu singurul! Ascultând-o pe Zora, acesta a fost lucrul care m-a atins cel mai tare. Mi-am dat seama imediat că trebuia să rămân o vreme în San Francisco. Soarta sau norocul mă aduseseră aici şi trebuia să iau de aici tot ce mi-era necesar. Nu conta ce aş fi fost silit să fac pentru bani.

Voiam doar să stau cu Zora, să învăţ de la ea şi să fiu mai puţin singur pe lume. Deja păşeam prin uşile vrăjite ale acelor zile halucinante, sărbătoreşti, ale tinereţii. Dar în acea primă după-amiază durerea din coaste începuse deja să mă lase. Chiar şi aerul părea să fie în flăcări, învăpăiat subtil de energie, aşa cum e când eşti tânăr, când sinapsele ţi se declanşează frenetic şi moartea e departe.

Zora scria o carte. Spunea că va fi publicată de o mică editură din Berkeley. Mi-a arătat catalogul

editurii. Colecţia era eclectică: aduna la un loc cărţi despre budism, despre cultul secret al lui Mithras, chiar şi o carte ciudată (ea însăşi hibridă) care amesteca genetica, biologia celulară şi misticismul hindus. Volumul la care lucra Zora s-ar fi potrivit cu siguranţă pe acea listă. Dar niciodată nu mi-a fost clar cât de concrete erau planurile ei de publicare. În anii care au trecut de atunci, m-am uitat după cartea Zorei, care se numea *Hermafroditul sacru*. N-am găsit-o. Dacă n-a terminat-o, nu e fiindcă n-a fost în stare. Am citit chiar eu cea mai mare parte din carte. Pe atunci, la vârsta mea, nu puteam să apreciez prea bine valoarea literară sau academică, dar studiul Zorei era autentic. Intrase în subiect şi-l ştia în mare parte pe dinafară. Biblioteca ei era plină de texte de antropologie şi de lucrări scrise de structuralиştii şi deconstructiviştii francezi. Scria aproape în fiecare zi. Îşi întindea hârtiile şi cărţile pe birou, îşi lua notiţe şi scria la maşină.

— Vreau să te întreb ceva, i-am spus Zorei într-o zi. De ce a trebuit să spui?

— Cum adică?

— Uită-te la tine. Nimeni nu şi-ar fi dat seama.

— Eu vreau ca oamenii să ştie, Cal.

— Cum aşa?

Zora îşi încrucişa sub ea picioarele lungi. Privind în ochii mei cu ochii ei de zână, migdalaţi, albaştri şi glaciali, mi-a spus:

— Pentru că noi venim la rând.

— A fost odată ca niciodată, în Grecia antică, un heleşteu vrăjit. Acest heleşteu era sacru pentru Salmacis, nimfa apei. Şi într-o zi Hermaphroditus, un băiat încântător, s-a dus să se scalde acolo.

Acum îmi băgăm picioarele în apă. Le legănam încoace şi încolo pe măsură ce povestea continua.

— Salmacis îl privi pe chipeşul băiat şi dorinţa i se aprinse, înotă mai aproape, ca să-l vadă mai bine.

Acum începeam să-mi scufund corpul în apă, centimetru cu centimetru: gambele, genunchii, coapsele. Dacă o făceam suficient de încet, aşa cum mă instruise Presto, paravanele se închideau exact în acest moment. Unii clienţi plecau, dar cei mai mulţi băgau alte fise în aparate. Paravanele de pe hublouri se ridicau.

— Nimfa apei a încercat să se stăpânească. Dar frumuseţea băiatului o copleşise. Nu se putea mulţumi cu privitul. Salmacis înotă din ce în ce mai aproape. Şi apoi, subjugată de dorinţă, îl prinse pe băiat din spate, înfăşurându-şi picioarele în jurul lui.

Eu începeam să dau din picioare, agitând apa aşa de tare, încât clienţii nu vedeau mai nimic.

— Hermaphroditus s-a străduit să se elibereze din îmbrăţişarea tenace a nimfei apelor, doamnelor şi domnilor. Dar Salmacis era prea puternică. Atât de năvalnice îi erau poftele, încât cei doi au devenit unul. Corpurile lor s-au contopit: bărbatul în femeie, femeia în bărbat. Iată-l pe zeul Hermaphroditus!

Moment în care săream cu totul în bazin, expunându-mă complet.

Toate hublourile se închideau.

Nimeni nu pleca vreodată din cabină în acel moment. Toată lumea îşi prelungea şederea în Grădină. Auzeam pe sub apă clinchetul fiselor în aparate. Îmi aminteam de casă, de cum îmi băgăm capul sub apă în cadă şi auzeam ţiuitul ţevilor, încercam să mă gândesc la astfel de lucruri. Aşa reuşea totul să pară îndepărtat. Mă prefăceam că sunt în cadă, pe Middlesex. Între timp, feţele se lipeau de hublouri, privind cu uimire, curiozitate, dezgust, dorinţă.

Ne drogăm întotdeauna la lucru. Altfel nu rezistam. În timp ce ne puneam costumele, eu şi Zora ne aprindeam o ţigară de marijuana, ca de începutul serii. Zora aducea un termos de Averna cu gheaţă şi eu îl beam ca pe Pepsi. Ceea ce

urmăream era o stare de semiuitare, un fel de atmosferă de petrecere intimă. Aceasta îi făcea pe bărbaţi mai puţin reali, mai puţin observabili. Dacă n-ar fi fost Zora, nu ştiu ce m-aş fi făcut. Bungaloul nostru dintre copaci, învăluit de ceaţă, împrejmuit de vegetaţia scundă, californiană, micul heleşteu plin cu peştişori aurii cumpăraţi de la magazinul de animale de companie, altarul budist de afară, din granit albastru – locul ăla a fost un refugiu pentru mine. Mi-a ţinut loc de casă cât am stat acolo, pregătindu-mă pentru întoarcerea în lume. Viaţa mea din acele luni a fost la fel de împărţită cum îmi era şi trupul. Nopţile ni le petreceam la Clubul 69, aşteptând pe lângă bazin, plictisiţi, drogaţi, chicotind, nefericiţi. Dar te obişnuiai şi cu asta. Învăţai să iei hapurile potrivite şi să-ţi scoţi grijile din minte.

În timpul zilei Zora şi cu mine eram tot timpul treji. Ea scrisese deja o sută optsprezece pagini din carte. Erau bătute la maşină pe cea mai subţire hârtie pe care am văzut-o vreodată, ca o foiţă de ceapă. Aşa că manuscrisul era perisabil. Trebuia să ai grijă când umblai cu el. Zora mă punea să mă aşez la masa din bucătărie şi îl aducea aşa cum aduce un bibliotecar un Shakespeare in-folio. Altminteri, Zora nu se purta cu mine de parcă aş fi fost un copil. Mă lăsa să-mi fac propriul orar. Mă ruga să contribui la chirie. Ne petreceam majoritatea zilelor plimbându-ne prin casă în chimonouri. Z. avea o figură severă atunci când lucra. Eu stăteam pe verandă şi citeam cărţi din biblioteca ei: Kate Chopin, Jane Bowles şi poezii de Gary Snyder. Deşi nu ne asemănăm deloc, Zora sublinia întotdeauna solidaritatea noastră. Ne luptam cu aceleaşi prejudecăţi şi neînţelegeri. Mă bucura acest lucru, dar Zora nu mi-a fost niciodată ca o soră. Nu întru totul. Eram tot timpul conştient de silueta ei de sub halat. Mă plimbam de colo colo, ferindu-mi privirea şi încercând să nu mă holbez. Pe stradă lumea mă lua drept băiat.

Capetele se întorceau după Zora. Bărbaţii o fluierau. Dar ei nu-i plăceau bărbaţii. Numai lesbienele.

Avea şi defecte. Bea până la extrem şi uneori se purta oribil. Se înfuria pe fotbal, pe prieteniile între bărbaţi, pe copii, pe crescătorii de animale, pe politicieni şi pe bărbaţi în general. În acele momente era atâta violenţă în Zora, încât mă îngrijora. Fusese frumoasa liceului. Acceptase mângâieri care nu-i făcuseră nicio plăcere şi partide dureroase de amor. Ca multe frumuseţi, Zora atrăsese indivizii cei mai groaznici. Studenţi pămpălăi. Şefi de grupă cu herpesuri. Nu era de mirare că avea o părere proastă despre bărbaţi. Pe mine mă cruţa. I se părea că sunt în regulă. Nu eram bărbat în adevăratul sens al cuvântului. Ceea ce simţeam că era cât se poate de just.

Părinţii lui Hermaphroditus erau Herrnes şi Afrodita. Ovidiu nu ne spune cum s-au simţit când le-a dispărut copilul. Cât despre părinţii mei, încă mai ţineau telefonul tot timpul pe-aproape, refuzând să plece din casă împreună. Dar acum deja le era frică să răspundă la telefon, ca nu cumva să primească veşti proaste. Ignoranţa era de preferat tristeţii. De câte ori suna telefonul, ezitau înainte să răspundă. Aşteptau până la al treilea sau al patrulea ţârâit.

Agonia lor era armonioasă. În lunile cât am lipsit, Milton şi Tessie au trecut prin aceleaşi crize de panică, aceleaşi speranţe nebuneşti, aceleaşi insomnii. De ani de zile viaţa lor emoţională nu mai fusese atât de bine sincronizată şi acest lucru a avut ca rezultat revenirea vremurilor când se îndrăgostiseră unul de altul.

Au început să facă dragoste cu o frecvenţă pe care n-o mai cunoscuseră de ani de zile. Când Capitolul Unsprezece era plecat, nu aşteptau să mai urce în dormitor, ci foloseau camera în care se nimereau să fie atunci. Au încercat canapeaua roşie de piele din bibliotecă. S-au întins pe păsărelele

albastre şi bobiţele roşii de pe sofaua din camera de zi şi de câteva ori s-au aşezat chiar pe linoleumul gros din bucătărie, care avea un imprimeu cu cărămizi. Singurul loc în care n-au ajuns a fost subsolul, pentru că acolo n-aveau telefon. Şedinţele lor amoroase nu erau pasionale, ci lente şi elegiace, adaptate ritmului magistral al suferinţei. Nu mai erau tineri; corpurile lor nu mai erau frumoase. Uneori Tessie plângea după aceea. Milton îşi ţinea ochii strâns închişi. Din eforturile lor nu rezulta nicio înflorire a senzaţiilor, nicio uşurare sau asta se întâmpla prea rar.

Apoi, într-o zi, la trei luni după ce dispărusem, semnalele care veneau prin cordonul ombilical al mamei mele s-au oprit. Tessie stătea întinsă în pat atunci când torsul sau furnicătura din buricul ei a încetat. S-a ridicat în capul oaselor. Şi-a dus o mână la abdomen.

— N-o mai simt! a strigat Tessie.

— Ce?

— Cordonul e rupt! A tăiat cineva cordonul!

Milton a încercat s-o liniştească pe Tessie, dar degeaba. Din acel moment mama mea a fost convinsă că mi se întâmplase ceva groaznic.

Aşa că în armonia suferinţei lor a pătruns disonanţa. În timp ce Milton se străduia să-şi păstreze atitudinea pozitivă, Tessie se lăsa cuprinsă din ce în ce mai tare de disperare. Au început să se certe. Din când în când optimismul lui Milton o molipsea şi pe mama şi se înveselea şi ea o zi, două. Îşi spunea că, la urma urmei, nu ştiau nimic sigur. Dar stările acestea erau trecătoare. Când era singură, Tessie încerca să simtă ceva prin cordonul ombilical, dar pe-acolo nu venea nimic, nici măcar vreun semn de nenorocire.

Lipseam deja de patru luni. Se făcuse ianuarie 1975. A cincisprezecea mea zi de naştere trecuse fără să fiu găsit. Într-o dimineaţă de duminică, în timp ce Tessie era la biserică, rugându-se să mă întorc, telefonul sună. Răspunse Milton.

— Alo?

La început nu veni niciun răspuns. Milton auzea o muzică de fundal, probabil un radio cântând într-o altă încăpere. Apoi se auzi o voce înăbuşită.

— Pun pariu că ţi-e dor de fiică-ta, Milton.

— Cine-i acolo?

— Nimic nu se compară cu o fiică.

— Cine-i? întrebă Milton din nou şi convorbirea se întrerupse.

Nu i-a spus lui Tessie de telefon. Bănuia că fusese un maniac. Sau vreun angajat nemulţumit. În 1975 economia era în recesiune şi Milton fusese silit să închidă câteva dintre francize. În duminica următoare însă telefonul sună din nou. De data aceasta Milton răspunse de la primul ţârâit.

— Alo?

— Bună, Milton. Am o întrebare pentru tine în dimineaţa asta. Vrei să auzi întrebarea, Milton?

— Spune-mi cine e. Dacă nu, închid.

— Mă îndoiesc că o vei face, Milton. Eu sunt singura ta şansă să-ţi recapeţi fiica.

Milton făcu atunci un lucru tipic pentru el. Înghiţi în sec, îşi îndreptă umerii şi, dând scurt din cap, se pregăti pentru orice-ar fi urmat.

— Bine, spuse. Te ascult.

Iar interlocutorul închise.

— A fost odată ca niciodată, în Grecia antică, un heleşteu vrăjit.

Puteam deja s-o recit şi în somn. Şi chiar *eram* adormit de la petrecerile noastre din culise, de la Averna care curgea întruna, de la fumul tranchilizant. Halloweenul venise şi trecuse. La fel şi Ziua Recunoştinţei. Şi Crăciunul. De Anul Nou, Bob Presto dăduse o petrecere mare. Zora şi cu mine am băut şampanie. Când a venit momentul numărului meu, am sărit în bazin. Eram drogat şi beat, aşa că în seara aceea am făcut ceva ce nu făceam în mod normal. Am deschis ochii sub apă. Am văzut chipurile care se uitau la mine şi am văzut că nu erau dezgustate. În seara aceea m-am

distrat în bazin. Şi totul mi-a prins bine – într-un fel. A fost *terapeutic*. Înăuntrul lui Hermaphroditus clocoteau tensiuni vechi, încercând să-şi găsească soluţia. Traumele din vestiar se ştergeau. Ruşinea de a avea un corp diferit de alte corpuri trecea. Senzaţia de monstru se stingea. Şi, odată cu ruşinea şi cu ura de sine, se mai vindeca o rană. Hermaphroditus începea să uite de Obiectul Obscur.

În ultimele mele săptămâni în San Francisco am citit tot ce mi-a dat Zora, încercând să mă cultiv. Am învăţat de câte feluri eram noi, hermafrodiţii. Am citit despre hiperadrenocorticism, despre testiculele feminizate şi despre ceva numit criptorhidism, care se aplică în cazul meu. Am citit despre sindromul Kleinfelter, în care un cromozom X suplimentar formează un individ înalt, eunucoid şi cu un temperament neplăcut. Mă interesa mai mult materialul istoric decât cel medical. Prin manuscrisul Zorei m-am familiarizat cu *hijras* din India, cu *kwoluaatmwolii* triburilor Sambia din Papua-Noua Guinee şi cu *guevedoche* din Republica Dominicană. Karl Heinrich Ulrichs, care scria în Germania în 1860, vorbea de *das dritte Geschlecht*, al treilea gen. Spunea despre el că este uranist şi credea că are un suflet de femeie într-un corp de bărbat. Multe culturi din lume operează nu cu două genuri, ci cu trei. Iar al treilea era întotdeauna special, slăvit, înzestrat cu daruri mistice.

Într-o noapte rece, când afară burniţa, am încercat şi eu. Zora era plecată. Era duminică şi aveam liber. M-am pus pe podea într-o poziţie de semilotus şi am închis ochii.

Concentrat, adâncit în rugăciune, am aşteptat ca sufletul să-mi părăsească trupul. Am încercat să intru în transă sau să mă transform în animal. Mi-am dat toată silinţa, dar nu s-a întâmplat nimic. Dacă era vorba de puteri magice, eu nu păream să am niciuna. Nu eram un Tiresias.

Toate acestea mă aduc într-o seară de vineri de la sfârşitul lui ianuarie. Era după miezul nopţii. Carmen era în bazin, făcându-şi numărul de Esther Williams[154]. Zora şi cu mine eram în vestiar, păstrând tradiţia (termos şi marijuana). În costumul de sirenă, Z. nu prea putea să se mişte şi stătea întinsă pe canapea, ca o odaliscă din zodia Peştilor. Coada îi atârna peste braţele canapelei, picurând. În partea de sus avea un tricou cu fotografia lui Emily Dickinson.

În vestiar se auzeau sunete din bazin. Bob Presto ajunsese în punctul culminant al poveştii:

— Doamnelor şi domnilor, sunteţi gata pentru o experienţă electrizantă?

Zora şi cu mine am îngânat din buze următoarea replică:

— Sunteţi gata pentru înaltă tensiune?

— M-am săturat de locul ăsta, spuse Zora. M-am săturat de tot.

— Să plecăm?

— Ar trebui.

— Şi ce să facem în schimb?

— Credit ipotecar.

Se auzi un pleoscăit în bazin.

— Dar unde-i tiparul lui Ellie astăzi? Pare să se ascundă, doamnelor şi domnilor! Credeţi că a dispărut? Poate că l-a prins un pescar. Chiar aşa, doamnelor şi domnilor, poate că tiparul lui Ellie e de vânzare în piaţa de peşte.

— Bob se crede tare isteţ, spuse Zora.

— Alungaţi astfel de griji, doamnelor şi domnilor! Ellie nu ne va dezamăgi. Iată-l, fraţilor! Iată tiparul electric al lui Ellie!

În difuzoare se auzi un zgomot ciudat. O uşă trântită. Bob Presto strigă:

— Hei, ce dracu'? N-aveţi voie aici. Şi apoi sistemul de sonorizare amuţi.

Cu opt ani înainte, poliţia făcuse o razie într-un local clandestin de pe Twelfth Street din Detroit. Acum, la începutul lui 1975, au făcut o razie în

Clubul 69. Acţiunea aceasta n-a provocat însă nicio revoltă. Clienţii au părăsit rapid cabinele, ieşind în stradă şi ştergând puţină. Am fost duşi la parter şi aliniaţi lângă celelalte fete.

— Hei, salutare, spuse poliţistul când ajunse la mine. Ia zi, cam câţi anişori ai tu?

Din secţia de poliţie aveam voie să dau un singur telefon. Aşa că în cele din urmă mi-am pierdut curajul, am cedat şi am făcut-o: am sunat acasă.

A răspuns fratele meu.

— Eu sunt, am spus. Cal.

Înainte să-mi răspundă ceva Capitolul Unsprezece, i-am dat drumul eu. I-am spus unde eram şi ce se întâmplase.

— Să nu le spui nimic mamei şi tatii, am zis.

— Nu pot, a spus Capitolul Unsprezece. Nu pot să-i spun tatii.

Şi apoi, pe un ton interogativ, care arăta că nici lui nu-i venea să creadă, fratele meu mi-a zis că avusese loc un accident şi că Milton murise.

Air-Ride în calitatea mea oficială de asistent al ataşatului cultural, dar cu o misiune neoficială, am asistat la inaugurarea expoziţiei Warhol de la Neue Nationalgallerie. În faimoasa clădire Mies van der Rohe, am trecut pe lângă celebrele chipuri catifelate ale faimosului artist pop. Neue Nationalgallerie este un muzeu de artă minunat, cu o singură excepţie: nu ai unde să expui arta. Mie oricum nu-mi păsa. Mă uitam la Berlin prin pereţii de sticlă şi mă simţeam aiurea. Îmi închipuisem că la inaugurarea unei expoziţii vor veni artişti. Erau numai sponsori, jurnalişti, critici şi oameni din lumea mondenă.

După ce am primit un pahar de vin de la un chelner care trecea printre oaspeţi, m-am aşezat într-unul din scaunele de piele şi crom care înconjurau perimetrul. Şi scaunele sunt făcute tot de Mies. Există imitaţii peste tot, dar acestea sunt originale, deja uzate, cu pielea neagră devenită

maronie pe margini. Mi-am aprins un trabuc şi l-am fumat, încercând să mă simt mai bine.

Mulţimea sporovăia, umblând printre figurile lui Mao şi ale lui Marilyn. Tavanul înalt făcea ca acustica să fie tulbure. Bărbaţi slabi, cu capetele rase, treceau grăbiţi. Femei cărunte, drapate în şaluri naturale, îşi arătau dinţii galbeni. Pe geam se vedea Staatsbibliotek de vizavi. Noua Potsdamer Platz arăta ca un mall din Vancouver. În depărtare, luminile şantierelor luminau scheletele macaralelor. Străzile de jos erau inundate de maşini. Am tras un fum din trabuc, mijind ochii, şi mi-am observat imaginea reflectată în geam.

Am mai spus că arăt ca un muşchetar. Dar mă mai asemăn şi cu un faun (în special târziu în noapte). Sprâncenele arcuite, rânjetul maliţios, flăcările din privire. Trabucul ţinut între dinţi nu mă ajuta.

Cineva mă bătu cu mâna pe spate.

— Mania trabucurilor, spuse o voce de femeie.

În geamul fumuriu al lui Mies am recunoscut-o pe Julie Kikuchi.

— Hei, aici suntem în Europa! i-am parat-o eu. Aici trabucurile nu sunt o manie.

— Fumez trabucuri din liceu.

— Da? am provocat-o. Atunci fumează unul.

S-a aşezat în scaunul de lângă mine şi a întins mâna. Am scos încă un trabuc din haină şi i l-am înmânat, odată cu chibriturile şi cuţitul de tăiat trabucuri. Julie îşi duse trabucul la nas şi îl adulmecă. Îl rulă între degete ca să vadă cât era de umed. Tăindu-i capătul, îl băgă în gură, luă un chibrit şi aprinse trabucul, pufăind succesiv.

— Mies van der Rohe fuma trabucuri, am spus ca s-o stimulez.

— Ai văzut vreo fotografie cu Mies van der Rohe? întrebă Julie.

— Bună observaţie.

Am stat unul lângă altul fără să vorbim, doar fumând, cu faţa spre interiorul muzeului. Julie îşi

bâţâia genunchiul drept. După un timp m-am răsucit cu faţa spre ea. Ea şi-a întors chipul spre mine.

— Bun trabuc, a recunoscut.

M-am aplecat spre ea. Julie s-a aplecat spre mine. Chipurile ni s-au apropiat până când, în cele din urmă, aproape că ne-am unit frunţile. Am stat aşa vreo zece secunde. Apoi am spus:

— Să-ţi spun de ce nu te-am sunat.

Am tras adânc aer în piept şi am început:

— Trebuie să afli nişte lucruri despre mine.

Povestea mea a început în 1922, când apăruseră temeri legate de debitul petrolului. În 1975, când povestea mea se încheie, diminuarea rezervelor de petrol crea din nou îngrijorare. Cu doi ani înainte, Organizaţia Ţărilor Arabe Exportatoare de Petrol declanşase un embargo. În Statele Unite se făcea economie la curent electric, iar la staţiile de benzină erau cozi lungi. Preşedintele a anunţat că luminile din pomul de Crăciun de la Casa Albă nu vor fi aprinse şi s-a inventat încuietoarea de la rezervorul de benzină.

În acele zile penuria atârna greu în conştiinţa tuturor. Economia era în recesiune. Pe tot cuprinsul naţiunii familiile îşi luau cina pe întuneric, aşa cum făceam noi pe Seminole, cu un singur bec. Tatăl meu însă privea cu scepticism politica de austeritate. Milton evoluase mult din zilele când număra kilowaţii. Aşa că în noaptea în care a plecat să mă răscumpere a făcut-o tot la volanul unui Cadillac imens, însetat de benzină.

Ultimul Cadillac al tatălui meu: un Eldorado din 1975. Albastru ca cerul în miez de noapte, aproape negru, semăna foarte tare cu maşina lui Batman. Milton blocase toate portierele. Tocmai trecuse de două noaptea. Drumurile din cartierul acela din josul râului erau pline de gropi, iar pe marginea drumului erau buruieni şi gunoaie. Farurile puternice dezvăluiau pe stradă grămezi de cioburi, cuie, bucăţi de metal, capace vechi de roţi, cutii de

conserve, o pereche de chiloţi bărbăteşti aplatizaţi. Într-un pasaj zăcea o maşină dezmembrată: fără cauciucuri, cu parbrizul făcut ţăndări, cu toate accesoriile de crom desprinse şi fără motor. Milton apăsă pedala de acceleraţie, ignorând penuria – nu numai de benzină, ci şi de multe altele. Era, de exemplu, o penurie de speranţă pe Middlesex, unde soţia lui nu mai simţea nicio mişcare în ombilicul ei spiritual. Era penurie de mâncare în frigider, de provizii în cămară şi de cămăşi proaspăt călcate şi ciorapi curaţi în sertarele lui. Era penurie de invitaţii în vizite şi de telefoane, căci prietenilor părinţilor mei li se făcuse teamă să sune la o familie care fiinţa în intervalul de uitare dintre bucurie şi tristeţe. Împotriva presiunii exercitate de toată această penurie, Milton ambala motorul Cadillac-ului Eldorado şi, când nici asta nu mai păru de ajuns, deschise servieta de pe scaunul de alături şi privi, la lumina bordului, cei douăzeci şi cinci de mii de dolari dinăuntru, în teancuri de bancnote.

Mama era trează când Milton se strecurase afară din pat, cu mai puţin de o oră înainte. Stând întinsă pe spate, îl auzise cum se îmbracă pe întuneric. Nu-l întrebase de ce se trezea în creierii nopţii. Pe vremuri l-ar fi întrebat, dar acum n-o mai făcea. De la dispariţia mea, rutina zilnică se dusese de râpă. Milton şi Tessie se trezeau adesea în bucătărie la patru dimineaţa, cu câte o cafea în faţă. Tessie începuse să se îngrijoreze numai atunci când auzise uşa de la intrare închizându-se. Apoi se pornise motorul de la maşina lui Milton şi Cadillac-ul dăduse cu spatele pe alee. Mama mea ascultă până când zgomotul motorului se stinse. Apoi se gândi, surprinzător de calmă:

— Poate că pleacă de tot.

La lista ei de tată fugit şi fiică fugită adăugă acum o altă posibilitate: soţ fugit.

Milton nu-i spusese lui Tessie unde se duce şi asta din mai multe motive. Mai întâi, se temea că l-

ar fi oprit. I-ar fi spus să anunţe poliţia, iar el nu voia să anunţe poliţia. Răpitorul îi spusese să nu-i implice pe oamenii legii. Pe lângă asta, Milton se săturase de poliţişti şi de atitudinea lor blazată. Dacă voiai să rezolvi ceva, trebuia s-o faci singur. Şi, la urma urmei, se putea foarte bine să umble după potcoave de cai morţi. Dacă i-ar fi spus lui Tessie, n-ar fi făcut decât să o îngrijoreze. Ea ar fi sunat-o pe Zoe şi ar mai fi auzit nu ştiu câte şi de la sora lui. Pe scurt, – Milton proceda aşa cum făcuse în cazul tuturor deciziilor importante. Ca şi atunci când se înrolase în Marină sau când ne mutase pe toţi în Grosse Pointe, Milton făcea aşa cum voia, fiind sigur că el ştie cel mai bine.

După ultimul telefon misterios, Milton aşteptase încă unul. În următoarea dimineaţă de duminică îl primi.

— Alo?

— Bună dimineaţa, Milton.

— Ascultă, oricine-ai fi… Vreau nişte răspunsuri.

— Nu te-am sunat ca să-mi spui ce vrei tu, Milton. Important e ce vreau eu.

— O vreau pe fiica mea. Unde e?

— E aici, cu mine.

Se auzea în continuare muzica din fundal sau cineva care cânta. Îi amintea lui Milton de ceva de demult.

— De unde ştiu că e la tine?

— De ce nu mă întrebi ceva? Mi-a spus o mulţime de lucruri despre familia ei. Foarte multe lucruri.

Furia care l-a cuprins pe Milton în acel moment era aproape insuportabilă. De-abia se putea stăpâni să nu dea cu telefonul de pământ. În acelaşi timp se gândea, făcea calcule.

— Cum se numeşte satul din care au venit bunicii ei?

— Stai o clipă.

O mână acoperi receptorul. Apoi vocea spuse:

— Bithynios.

Lui Milton i se muiară picioarele. Se aşeză la birou.

— Mă crezi acum, Milton?

— Ne-am dus o dată la nişte peşteri din Tennessee. O schemă de luat banii de la turişti. Cum se chemau?

Receptorul fu acoperit din nou. După o clipă, vocea răspunse:

— Peşterile Mammothonics.

Când auzi asta, Milton sări din nou de pe scaun. Se înnegri la chip şi îşi lărgi gulerul ca să poată respira.

— Acum vreau să te întreb eu ceva, Milton.

— Ce?

— Câţi bani ai da ca să-ţi recuperezi fiica?

— Câţi bani vrei?

— Facem afaceri acum? Negociem o tranzacţie?

— Sunt gata să facem târgul.

— Ce palpitant!

— Cât vrei?

— Douăzeci şi cinci de mii de dolari.

— Bine.

— Nu, Milton, îl corectă vocea, n-ai priceput. Vreau să mă tocmesc.

— Ce?

— Târguieşte-te, Milton. E vorba de o afacere.

Milton rămase perplex. Clătină din cap la ciudăţenia acestei solicitări. Dar până la urmă se conformă.

— Bine. Douăzeci şi cinci e prea mult. Îţi dau treisprezece mii.

— E vorba de fiica ta, Milton. Nu de crenvurşti.

— N-am atâţia bani.

— Poate că aş accepta douăzeci şi două de mii.

— Îţi dau cincisprezece.

— Mai jos de douăzeci nu merg.

— Şaptesprezece e ultima mea ofertă.

— Ce spui de nouăsprezece?

— Optsprezece.

— Optsprezece cinci sute.

— S-a făcut. Interlocutorul râse.

— Ei, chiar c-a fost distractiv, Milt. Apoi, pe un ton arţăgos:

— Dar vreau douăzeci şi cinci.

Şi închise.

De mult, în 1933, o voce fără trup îi vorbise bunicii mele printr-o gură de încălzire. Acum, la patruzeci şi doi de ani după aceea, o voce deghizată îi vorbea tatălui meu la telefon.

— Bună dimineaţa, Milton.

Din nou se auzea muzica, melodia în surdină.

— Am făcut rost de bani, spuse Milton. Acum să-mi dai fata.

— Mâine seară, spuse răpitorul.

Şi apoi îi explică lui Milton unde să lase banii şi unde să aştepte eliberarea mea.

Dincolo de câmpia din josul râului, în faţa Cadillac-ului lui Milton se înălţa gara Gr and Trunk. În 1975 era încă funcţională, deşi doar parţial. Clădirea gării, cândva opulentă, devenise acum doar o carcasă. Faţadele Amtrak[155] false ascundeau pereţii cojiţi, cu tencuiala căzută. Majoritatea coridoarelor erau blocate. Între timp, de jur-împrejurul nucleului operativ, bătrâna clădire măreaţă continua să decadă: gresia Guastavino din Sala cu Palmieri cădea, spărgându-se pe pământ, imensa frizerie era acum plină de gunoaie, luminatorul se surpase de la maldărele de mizerie. Turnul de birouri lipit de gară era acum un coteţ pentru porumbei, unul de treisprezece etaje, cu toate cele cinci sute de geamuri sparte, parcă metodic. În această gară sosiseră bunicii mei cu o jumătate de secol în urmă. Lefty şi Desdemona îi destăinuiseră aici Sourmelinei, pentru prima şi ultima dată, secretul lor. Şi acum fiul lor, care nu-l aflase, se oprea în spatele gării, tot în taină.

O scenă de genul acesta, cu o acţiune de răscumpărare, cere o atmosferă de film de acţiune: umbre, siluete sinistre. Dar cerul nu coopera. Era

una dintre nopţile noastre roz. Aveau loc foarte des, în funcţie de temperatură şi de nivelul poluării din aer. Când în aer erau suficiente particule, lumina de pe pământ era captată şi reflectată înapoi şi întreg cerul Detroitului devenea roz bombon. Nu se întuneca niciodată în nopţile roz, dar lumina nu se asemăna nici cu lumina zilei. Nopţile noastre roz străluceau de la luminescenţa brută a schimbului de noapte şi a fabricilor funcţionând nonstop.

Uneori cerul devenea aprins, ca Pepto-Bismol[156], dar cel mai adesea era de o culoare estompată, ca de soluţie de limpezit rufele. Nimănui nu i se părea ciudat. Nimeni nu spunea nimic despre asta. Crescuserăm cu toţii cu aceste nopţi roz. Nu erau un fenomen natural, dar pentru noi erau naturale.

Sub acest cer nocturn şi straniu, Milton trase maşina cât putea de aproape de peronul gării şi se opri. Opri şi motorul. Luând servieta, ieşi în aerul iernii din Michigan: aer nemişcat, cristalin. Toată lumea era îngheţată: copacii îndepărtaţi, cablurile de telefon, iarba din curţile caselor de pe malul râului, pământul însuşi. Pe râu se auzi o sirenă de cargobot. Aici nu erau niciun fel de zgomote: gara era complet părăsită pe timpul nopţii. Milton avea în picioare mocasinii negri cu ciucuraşi. Când se îmbrăcase pe întuneric, i se păruse că erau cel mai uşor de încălţat. Mai avea haina lui de purtat în maşină, bej cu cenuşiu, cu un manşon de blană la guler. Pentru că era frig, îşi pusese şi o borsalină de fetru, gri, cu o pană roşie la spate. O pălărie de modă veche atunci, în 1975. Cu pălărie, servietă şi mocasini, Milton ar fi putut părea un ins în drum spre serviciu. Şi, în mod sigur, mergea repede. Urcă scările de metal spre peronul gării. Apoi îşi continuă drumul pe peron, căutând pubela de gunoi în care trebuia să lase servieta. Răpitorul spusese că va avea un *X* desenat cu creta pe capac.

Milton mergea grăbit pe peron, cu ciucurii de la mocasini săltându-i şi cu pana micuţă de la pălărie

fâlfâindu-i, în vântul rece. N-ar fi adevărat dacă aş spune că îi era frică, în adevăratul sens al cuvântului. Milton Stephanides nu recunoştea că-i este frică. Manifestările psihologice ale fricii – inima care i-o luase razna, subsuorile încinse – se derulau fără ca el să le conştientizeze oficial. Şi nu era singurul din generaţia lui care se comporta aşa. Existau o mulţime de părinţi care ţipau când le era teamă sau care îşi certau copiii ca să abată vina ce plana asupra lor. Se prea poate ca asemenea calităţi să fi fost indispensabile pentru generaţia care a câştigat războiul. Lipsa introspecţiei era bună pentru susţinerea curajului, dar în ultimele luni şi săptămâni îi făcuse rău lui Milton. De când dispărusem eu, Milton rămăsese viteaz în aparenţă, dar îndoielile, nevăzute, îl măcinau pe dinăuntru. Era ca o statuie care fusese scobită din interior până când rămăsese goală. Cum din ce în ce mai multe lucruri îi provocau durere, Milton se străduia şi mai tare să le evite. Se concentra, în schimb, la puţinele care îl alinau, la bromura speranţei că toate aveau să se rezolve. Milton încetase de fapt să chibzuiască serios la lucruri. Ce căuta acolo, pe peronul întunecat? De ce venise acolo singur? în niciun caz n-ar fi fost în stare să explice totul cum se cuvine.

N-a durat foarte mult până a găsit pubela de gunoi marcată cu *X*. Milton îi ridică rapid capacul verde, triunghiular, şi puse servieta înăuntru. Dar când încercă să-şi tragă braţul afară, ceva nu-l lăsa: propria lui mină. Dacă Milton încetase să chibzuiască la lucruri, o făcea acum corpul în locul lui. Mâna părea să-i spună ceva. Îşi exprima reţinerile.

— Şi dacă răpitorul n-o eliberează pe Callie? îi spunea mâna.

Dar Milton îi răspunse:

— Acum n-avem timp să ne gândim la asta.

Din nou încercă să-şi tragă braţul din pubelă, dar mâna se împotrivi cu încăpăţânare.

— Dacă răpitorul ia banii şi după aceea îţi mai cere? întrebă mâna.

— Trebuie să ne asumăm riscul ăsta, o repezi Milton şi îşi trase braţul cu toată puterea din pubelă.

Mâna se descleştă. Servieta căzu pe gunoiul dinăuntru. Milton se grăbi înapoi, pe peron (trăgându-şi mâna după el), şi intră în Cadillac.

Porni motorul. Dădu drumul la căldură, încălzind maşina pentru mine. Se aplecă în faţă, privind prin parbriz şi aşteptându-mă să apar din clipă-n clipă. Mâna încă îl mai înţepa, bombănind ca pentru sine. Milton se gândi la servieta care stătea în pubela de gunoi. În minte îi apăru imaginea banilor dinăuntru. Douăzeci şi cinci de mii! Văzu teancurile de hârtii de o sută de dolari, cu chipul lui Benjamin Franklin repetându-se între oglinzile paralele ale grămezii aceleia de bani. Lui Milton i se puse un nod în gât. Un spasm de teroare, cunoscut de toţi copiii Marii Crize, puse stăpânire pe corpul său şi în secunda următoare sărea din nou afară din maşină, alergând înapoi pe peron.

I-mm

Individul ăsta voia să facă afaceri? Ei, lasă c-o să-i arate Milton cum se fac afacerile! Voia să se târguiască? O să vadă el! (Milton urca acum treptele, cu ciucureii zornăindu-i pe metal.) în loc să lase douăzeci şi cinci de mii de dolari, de ce să nu lase douăsprezece mii cinci sute? *în felul ăsta o să am şi eu un cuvânt de spus*. *Jumătate acum*, *jumătate mai târziu*. Cum de nu se gândise la asta înainte? Ce naiba era cu el? Era prea stresat… Totuşi tatăl meu nici nu ajunsese bine pe peron, când împietri. La mai puţin de douăzeci de metri de el, o siluetă întunecată, cu o căciulă lunguiaţă, băga mâna în pubela de gunoi. Lui Milton îi îngheţă sângele în vine. Nu ştia dacă era cazul să se retragă sau să avanseze. Răpitorul încerca să scoată servieta, dar aceasta nu încăpea prin capacul

rabatabil. Se duse în spatele pubelei şi scoase cu totul capacul de metal, în lumina chimică a nopţii, Milton desluşi barba patriarhală, obrajii palizi, ceruiţi, şi – cel mai grăitor fapt – cadrul micuţ, de un metru şaizeci şi doi. Părintele Mike.

Părintele *Mike*? Părintele Mike era răpitorul? Imposibil. Incredibil! Dar nu încăpea niciun dubiu. Pe peronul gării era bărbatul ce fusese cândva logodit cu mama mea, care, datorită tatălui meu, îi fusese furată. Cel care lua banii de răscumpărare era fostul seminarist, care se însurase apoi cu sora lui Milton, Zoe, o hotărâre care îl condamnase la o viaţă plină de comparaţii invidioase, cu Zoe care-l întreba tot timpul de ce nu investise la bursă, în acţiuni, când o făcuse Milton sau de ce nu cumpărase aur când o făcuse Milton sau de ce nu pusese bani deoparte în Insulele Cayman, aşa cum făcuse Milton; o alegere care îl condamnase pe părintele Mike la eternul statut de rudă mai săracă, obligat fiind să îndure lipsa de respect a lui Milton, acceptându-i în acelaşi timp ospitalitatea şi fiind constrâns să îşi ducă un scaun de la masă în sufragerie dacă voia să stea jos. Da, a fost un şoc imens pentru Milton să-l descopere pe cumnatul său pe peronul gării. Dar, în acelaşi timp, acum totul se lega. Era clar de ce răpitorul voise să se tocmească la preţ, de ce voise să se simtă şi el o dată om de afaceri, şi, vai, era clar de unde ştiuse de Bithynios. Se explica, de asemenea, de ce telefoanele fuseseră date toate duminica, atunci când Tessie era la biserică. Se explica şi muzica din fundal, pe care acum Milton o asocie cu preoţii care cântau liturghia. Cu mult timp în urmă Milton îi furase logodnica părintelui Mike şi se căsătorise cu ea. Copilul rezultat din această uniune, adică eu, presărase sare pe rană atunci când îi returnase botezul preotului. Acum părintele Mike încerca să se răzbune.

Dar nu câtă vreme Milton îl putea împiedica.

— Hei! strigă el, punându-şi mâinile în şolduri. Ce dracu' ai impresia că faci, Mike?

Părintele Mike nu-i răspunse. Ridică privirea şi, din reflex preoţesc, îi surâse binevoitor lui Milton, dezvăluindu-şi dinţii albi în hăţişul des al bărbii întunecate. Dar deja se retrăgea, călcând pe pahare de plastic şi pe alte gunoaie şi strângând servieta la piept ca pe o paraşută împachetată. Făcu trei sau patru paşi înapoi, arborându-şi zâmbetul acela blând, apoi se întoarse şi o rupse la fugă. Era mic, dar sprinten. Dispăru ca din puşcă pe nişte trepte care duceau în cealaltă parte a peronului. În lumina roz, Milton îl văzu cum traversează liniile de tren până la maşina lui, un AMC Gremlin de culoare verde aprins („verde grecesc", după cum scria în catalog), care consuma foarte puţin. Iar Milton alergă înapoi la Cadillac, să-l urmărească.

Nu era ca o urmărire de maşini din filme. N-au fost nici viraje bruşte, nici buşituri evitate la tanc. Să ne amintim totuşi că era o urmărire între un preot ortodox şi un republican între două vârste. Demarând în trombă (vorba vine) de la gara Grand Trunk şi îndreptându-se spre râu, părintele Mike şi cu Milton nu depăşiră viteza legală cu mai mult de cincisprezece kilometri pe oră. Părintele Mike nu voia să-şi aducă poliţia pe cap. Conştient că părintele nu avea unde să se ducă, Milton se mulţumi să-l urmeze până la apă. Aşa că o ţinură tot înainte în stilul acela molcom, Gremlinul cu formă ciudată oprind cu scrâşnet de frâne la semnele de circulaţie, iar Cadillac-ul făcând la fel puţin mai târziu. Pe străzi fără nume, pe lângă case dărăpănate, prin fundăturile din zona uitată de lume situată între şosele şi râu, părintele Mike încerca, nechibzuit, să scape. Vechea poveste: mătuşa Zo ar fi trebuit să fie acolo ca să zbiere la părintele Mike, pentru că numai un cretin ar fi putut să se îndrepte spre râu în loc s-o ia spre autostradă. Indiferent pe ce stradă ar fi apucat-o, nu putea să ajungă nicăieri.

— Acum te-am prins! exultă Milton.

Gremlinul o coti la dreapta. Eldorado o coti la dreapta. Gremlinul vira la stânga şi Cadillac-ul îl urmă. Rezervorul lui

Milton era plin. Putea să-l urmărească pe părintele Mike toată noaptea dacă era nevoie.

Plin de încredere, Milton potrivi temperatura, căci era un pic prea cald. Deschise radioul. Lăsă puţin mai mult spaţiu între Gremlin şi Eldorado. Când se uită din nou în faţă, Gremlinul făcea din nou la dreapta. Treizeci de secunde mai târziu, când Milton luă aceeaşi curbă, văzu podul Ambassador întinzându-se înaintea sa. Şi încrederea i se risipi. De data asta nu era ca de obicei. În seara aceasta cumnatul său, preotul, care trăise în lumea de basm a bisericii, îmbrăcat ca Liberace1, luase pentru prima oară o decizie înţeleaptă. De îndată ce Milton văzu podul peste râu arcuindu-se ca o harpă gigantică, strălucitoare, panica puse stăpânire pe sufletul său. Îngrozit, Milton pricepu care era planul părintelui Mike. Aşa cum intenţionase şi Capitolul Unsprezece atunci când ameninţa că avea să fugă de încorporare, părintele Mike se îndrepta spre Canada! Ca şi Jimmy Zizmo, contrabandistul, se îndrepta spre ascunzătoarea liberală, fără legi, din nord! Plănuia să scoată banii din ţară. Şi nu mai mergea încet.

Da, în ciuda motorului cât un degetar, care suna ca o maşină de cusut, Gremlinul reuşea să accelereze. Părăsind ţinutul pustiu din preajma gării Grand Trunk, intrase în zona luminată, cu trafic intens, a punctului vamal de la graniţa Statelor Unite cu Canada. Felinarele înalte luminau puternic Gremlinul, al cărui verde aprins părea acum mai puternic ca niciodată. Distanţându-se de Eldorado (precum maşina Jokerului care scăpa de Batmobil), Gremlinul se alătură camioanelor şi maşinilor care se apropiau de intrarea pe marele pod suspendat. Milton apăsă

pe acceleraţie. Motorul imens al Cadillac-ului vui. Pe ţeava de eşapament ieşi spumă albă. În acel moment cele două maşini deveniră ceea ce se presupune că sunt maşinile: o prelungire a proprietarilor. Gremlinul era mic şi vioi, ca părintele Mike; dispărea din trafic şi apoi apărea iar, aşa cum făcea acesta pe după altar, în biserică. Cadillac-ul Eldorado, puternic şi cu o alură de vapor – ca şi

1. Wladziu Valentine Liberace (1919 – 1987) – pianist strălucit, celebru pentru talentul şi spectaculozitatea sa, dar mai ales pentru costumele sale extravagante.

Milton –, se dovedea dificil de manevrat târziu în noapte, în aglomeraţia de pe pod. Acolo erau camioane uriaşe, cu semiremorcă. Erau maşini mici, ai căror pasageri se îndreptau spre cazinourile şi localurile de striptease din Windsor. În tot acest trafic, Milton scăpă Gremlinul din ochi. Se puse la una din cozi şi aşteptă. Dintr-odată, cu şase maşini în faţa lui, îl văzu pe părintele Mike ţâşnind de la coadă, băgându-se în faţa unei alte maşini şi strecurându-se într-o gheretă a vămii. Milton îşi coborî geamul electric. Scoţând capul în aerul rece, plin de gaze de eşapament, zbieră:

— Opriţi-l pe omul ăla! Mi-a luat banii!

Vameşul nu-l auzi însă. Milton văzu cum îi pune câteva întrebări părintelui Mike şi apoi – *Nu*! *Opriţi-l*! – îi face semn să treacă. În acest moment Milton începu să apese frenetic pe claxon.

Sunetele puternice care ieşeau de sub capota Cadillac-ului ar fi putut foarte bine să iasă din pieptul lui Milton însuşi. Tensiunea îi crescuse şi, în haina lui de maşină, corpul i se făcu fleaşcă de sudoare. Fusese sigur că îl va aduce pe părintele Mike la tribunal, în Statele Unite. Dar cine ştia ce avea să se întâmple o dată ce ajungea în Canada? Canada, cu pacifismul ei şi cu medicina socialistă! Canada, cu milionul ei de vorbitori de franceză!

Era ca o… o… o altă ţară! Părintele Mike ar fi putut să se dea la fund acolo şi să-şi trăiască viaţa din plin în Québec. Putea să se piardă în Saskatchewan şi să hoinărească după elani. Nu numai faptul că pierdea banii îl înfuria pe Milton. Pe lângă că fugea cu douăzeci şi cinci de mii de dolari şi că-i dăduse lui Milton speranţe deşarte cum că aveam să mă întorc, părintele Mike îşi abandona propria familie. Grija de frate se contopi în inima agitată a lui Milton cu durerea financiară şi cea paternă.

— Nu-i faci tu asta soră-mii, auzi? strigă zadarnic Milton din scaunul maşinii sale uriaşe, tapiţate.

Apoi strigă iar după părintele Mike:

— Hei, boule! Ai auzit vreodată de comisioane? Când schimbi banii ăia, o să pierzi cinci la sută!

Tunând şi fulgerând la volan, încetinit de camioanele din faţă şi de petrecăreţii din spate, Milton se zvârcolea şi zbiera, cuprins de o furie insuportabilă.

Claxoanele tatălui meu nu trecuseră însă neobservate. Vameşii erau obişnuiţi cu claxoanele şoferilor nerăbdători. Dar

HHk aveau ac de cojocul lor. De îndată ce Milton se apropie de gheretă, ofiţerul îi făcu semn să tragă pe dreapta. Prin geamul deschis, Milton strigă:

— E un individ care tocmai a trecut. Mi-a furat nişte bani! Puteţi să transmiteţi să fie oprit la capătul celălalt? E la volanul unui Gremlin.

— Trageţi maşina aici, domnule.

— Mi-a furat douăzeci şi cinci de mii de dolari!

— O să vorbim despre asta după ce trageţi pe dreapta şi ieşiţi din maşină, domnule.

— Încearcă să-i scoată din ţară! explică Milton pentru ultima oară.

Dar ofiţerul vamal continua să-l dirijeze spre zona de control. Până la urmă Milton se lăsă păgubaş. Băgându-şi capul la loc în maşină, apucă

de volan şi trase supus maşina pe banda liberă. Dar de îndată ce trecu de ghereta vameşilor, îşi înfipse mocasinul cu ciucuraşi în pedala de acceleraţie şi Cadillac-ul demară, scrâşnind din cauciucuri.

Acum chiar *semăna* cu o urmărire de maşini. Căci pe pod părintele Mike accelerase şi el. Şerpuind printre maşini şi camioane, gonea spre fâşia internaţională, cu Milton pe urma lui, clipind din faruri ca să anunţe lumea să se dea la o parte. Podul se arcuia deasupra râului într-o parabolă plină de graţie, cu luminiţe roşii pe cablurile de oţel. Cauciucurile Cadillac-ului zumzăiau pe suprafaţa striată. Milton apăsase pedala până în podea, îmbătând maşina cu benzină, cum spunea el. Iar acum diferenţa dintre automobilul de lux şi maşina ultramodernă din desene animate începu să se vadă. Motorul Cadillac-ului vuia de putere. Cei opt cilindri răbufneau, iar carburatorul absorbea cantităţi imense de combustibil. Pistoanele bubuiau şi săreau, iar cureaua de transmisie se învârtea nebuneşte, în timp ce maşina prelungă, supraumană, le depăşea pe celelalte de parcă toate ar fi stat pe loc. Văzând cât de repede vine Eldorado-ul, celelalte maşini se dădeau la o parte. Milton trecu prin trafic ca glonţul şi apoi zări Gremlinul verde înaintea lui.

— Până aici ţi-a fost! strigă Milton. Uneori îţi trebuie puţină putere!

Părintele Mike văzuse acum şi el Cadillac-ul apropiindu-se. Calcă acceleraţia până-n podea, însă motorul Gremlinului funcţiona deja la întreaga lui capacitate. Maşina începu să vibreze frenetic, dar nu prinse viteză mai mare. Cadillac-ul se apropia din ce în ce mai tare. Milton nu luă piciorul de pe acceleraţie şi aproape că atinse cu bara din faţă bara din spate a Gremlinului. Mergeau acum cu o sută cincisprezece kilometri pe oră. Părintele Mike văzu ochii răzbunători ai lui Milton umplând oglinda retrovizoare. Milton, privind înainte, în interiorul Gremlinului, văzu o

felie din chipul părintelui Mike. Preotul părea să implore iertare sau să-şi justifice acţiunile. Era o tristeţe ciudată în ochii lui, o slăbiciune pe care Milton n-o putea interpreta.

…Şi acum mă tem că trebuie să pătrund în mintea părintelui Mike. Mă simt atras acolo şi nu pot să opun rezistenţă, în straturile superioare ale minţii sale e o învălmăşeală de teamă, lăcomie şi gânduri disperate de evadare. Toate fireşti, de altfel. Dar, intrând mai adânc, descopăr în el nişte lucruri pe care nu le-am ştiut niciodată. Nu-i nicio seninătate, de exemplu, de niciun fel. Nicio apropiere de Dumnezeu. Blândeţea părintelui Mike, tăcerea lui zâmbitoare de la mesele în familie, felul în care se apleca spre a privi copiii în ochi (nu trebuia s-o facă prea tare, dar totuşi), toate aceste atribute existau separat de orice legătură cu vreo sferă transcendentă. Erau doar o tehnică de supravieţuire pasiv-agresivă, rezultatul faptului că avea o nevastă cu o voce atât de stridentă ca a mătuşii Zo. Da, în capul părintelui Mike se aude ecoul tuturor ţipetelor mătuşii Zo de-a lungul anilor, încă de când fusese gravidă nonstop în Grecia, fără să aibă maşină de spălat şi uscător. Aud:

— Asta-i viaţă? Şi:

— Dacă te aude Dumnezeu, spune-l să-mi trimită un cec pentru draperii.

Şi:

— Poate că au dreptate catolicii. Preoţii n-ar trebui să aibă familie.

În biserică lui Michael Antoniou i se spune „părinte”. Se ţine cont de părerea lui şi i se acordă atenţie. În biserică are puterea de a ierta păcatele şi de a da împărtăşania. Dar de îndată ce intră pe uşa duplexului lor din Harper Woods, părintele Mike suferă o coborâre rapidă în rang. Acasă e un nimeni. Acasă e boscorodit, criticat, ignorat. Aşa că nu era atât de greu să-ţi dai seama de ce

părintele Mike se hotărâse să evadeze din căsnicia sa şi de ce avea nevoie de bani…

…Însă Milton nu putea citi nimic din toate acestea în ochii cumnatului său. Iar în clipa următoare acei ochi îşi schimbară iar expresia. Părintele Mike îşi aţintise din nou privirea pe şosea şi dăduse peste o imagine înfiorătoare. Luminile roşii de avarie ale maşinii din faţa lui clipeau. Părintele Mike avea viteză mult prea mare pentru a se putea opri la timp. Calcă frâna, dar era prea târziu: Gremlinul verde grecesc se izbi de maşina din faţa lui. Şi apoi urmă Cadillac-ul. Milton se pregăti de impact. Dar în acel moment se petrecu un lucru uimitor. Auzi scrâşnet de metal zdrobit şi de geamuri făcute ţăndări, însă zgomotul venea de la maşinile din faţă. Cât despre Cadillac, acesta nu încetă nicio clipă să înainteze. Se urcă peste maşina părintelui Mike. Spatele ciudat, înclinat, al Gremlinului funcţiona pe post de rampă şi în următoarea secundă Milton realiză că era în aer. Cadillac-ul Eldorado bleumarin închis se ridica peste accidentul de pe pod. Sări peste balustrade, printre cabluri, şi plonja prin deschiderea din mijlocul podului Ambassador.

Cadillac-ul căzu cu botul înainte, prinzând viteză. Prin parbrizul colorat, Milton văzu sub el râul Detroit, dar numai o clipă. În acele ultime secunde, când viaţa se pregătea să-i părăsească trupul, renunţă şi la regulile ei. În loc să cadă în râu, Cadillac-ul o luă în sus, echilibrându-se. Milton era surprins, dar şi foarte încântat. Nu-şi amintea ca vânzătorul să-i fi spus ceva despre posibilitatea de a zbura. Ba mai mult, Milton nici nu plătise nimic în plus pentru asta. În timp ce maşina plutea, îndepărtându-se de pod, el zâmbea.

— Ei, *asta da* Air-Ride[157], îşi spuse.

Eldorado-ul zbura la înălţime pe deasupra râului, consumând cine ştie cât combustibil. Afară cerul era roz, iar luminile bordului erau verzi. Bordul avea tot felul de butoane şi de indicatoare.

Pe majoritatea Milton nici nu le observase până atunci. Arăta mai degrabă a carlingă de avion decât a maşină, iar Milton era la manşă, Milton zbura cu ultimul lui Cadillac peste râul Detroit. Nu contează ce-au văzut martorii oculari sau că ziarele au anunţat a doua zi că maşina lui Milton făcea parte din cele zece maşini care se ciocniseră în lanţ pe pod. Stând comod în scaunul său de piele, Milton Stephanides vedea apropiindu-se contururile oraşului. La radio se auzea muzică, o melodie veche de Artie Shaw, de ce nu?, şi Milton privi lumina roşie de pe clădirea Penobscot, care se tot aprindea şi se stingea. După mai multe încercări ratate, învăţă să conducă maşina zburătoare. Nu trebuia să răsucească volanul, ci numai să vrea să o facă, de parcă ar fi fost într-un vis lucid. Milton conduse maşina deasupra uscatului. Trecu peste Cobo Hall. Înconjură vârful hotelului Ponteh, unde mă dusese cândva la masă. Dintr-un motiv sau altul, Milton nu se mai temea de înălţime. Îşi dădu seama că asta se întâmpla din cauza iminenţei morţii: nu mai avea de ce să-i fie teamă. Fără vertij şi fără transpiraţie, privi în jos la Grand Circus Park până zări ce mai rămăsese din roţile Detroitului. După aceea se îndreptă spre cartierul de vest, ca să caute vechea Casă a Zebrei. Pe pod, capul tatălui meu se zdrobise de volan. Poliţistul care a informat-o ulterior pe mama mea despre accident, întrebat despre starea în care se afla corpul lui Milton, spusese numai:

— E proporţională cu distrugerea unui vehicul care mergea cu mai mult de o sută cincisprezece kilometri pe oră.

Creierul lui Milton nu mai făcea niciun fel de conexiuni, aşa că era de înţeles de ce, plutind în Cadillac, uitase că ea, Casa Zebrei, arsese cu mult timp în urmă. Era dezorientat că n-o găsea. Din vechiul cartier nu rămăsese decât pământul gol. Uitându-se în jos, i se păru că tot oraşul dispăruse. Lot după lot, totul era pustiu. Dar Milton se înşela

şi acum. În unele locuri răsărea porumbul şi iarba începea să-şi revină şi ea. Dedesubt, pământul arăta ca o fermă.

— Am putea să-l dăm înapoi indienilor, se gândi Milton. Poate-l vrea tribul Potowatomy. Ar putea să facă un cazino.

Cerul se făcuse roz bombon şi oraşul devenise din nou câmpie. Dar începuse să mai clipească un beculeţ roşu. Nu cel de pe clădirea Penobscot; unul dinăuntrul maşinii. Era unul din indicatoarele pe care Milton nu le mai văzuse până atunci. Ştia ce indică.

În acel moment Milton începu să plângă. Dintr-odată, faţa i se umezi şi şi-o atinse, smiorcăindu-se, cu lacrimile curgându-i şiroaie. Se lăsă pe spate şi, cum acolo nu era nimeni să-l vadă, deschise gura şi-şi revărsă tot amarul care-l copleşea. Nu mai plânsese din copilărie. Sunetul pe care-l scotea vocea sa gravă plângând îl surprinse. Aducea cu un urs rănit sau pe moarte. Milton hohoti în Cadillac şi maşina

Începu iar să coboare. Nu plângea pentru că era pe cale să moară, ci pentru că eu, Calliope, încă nu mă întorsesem, pentru că nu reuşise să mă salveze, pentru că făcuse tot ce-i stătuse în putinţă ca să mă aducă înapoi şi tot nu venisem.

Maşina se prăvăli cu botul în jos şi râul apăru din nou. Milton Stephanides, vechiul marinar, se pregăti să-l întâlnească. La urmă de tot deja nu se mai gândea la mine. Trebuie să fiu sincer şi să redau gândurile lui Milton aşa cum îi veneau. La sfârşit de tot nu se mai gândea la mine sau la Tessie – la niciunul dintre noi. Nu mai era timp. Când maşina se prăbuşi, Milton nu mai avu timp să se mire de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Toată viaţa le ţinuse celorlalţi lecţii despre cum să procedezi corect şi acum făcuse isprava asta, cea mai tâmpită care s-a pomenit vreodată. Nu-i venea să creadă că dăduse cu bâta-n baltă în halul ăsta. Ultimul <său cuvânt, prin

urmare, a fost spus în şoaptă, fără supărare sau teamă, numai cu derută şi cu o nuanţă de vitejie.

— Cap sec, îşi spuse Milton sieşi în ultimul său Cadillac.

Şi apoi îl înghiţi apa.

Un grec ar încheia toate acestea într-o notă tragică. Dar americanul tinde să rămână optimist. În prezent, de câte ori vorbim despre Milton, mama mea şi cu mine ajungem la concluzia că s-a retras la timp. S-a retras înainte să-l vadă pe Capitolul Unsprezece[158] preluând afacerea familiei şi aducând-o la faliment în mai puţin de cinci ani. Înainte ca acelaşi Capitol Unsprezece să înceapă să poarte o linguriţă de argint la gât, reiterând pronosticurile Desdemonei despre sexul copiilor nenăscuţi încă. S-a retras înainte de a i se goli conturile şi de a i se anula cărţile de credit. Înainte ca Tessie să fie silită să vândă Middlesex şi să se mute în Florida cu mătuşa Zo. Şi s-a retras cu trei luni înainte ca firma Cadillac să lanseze, în aprilie 1975, modelul Seville, cu consum redus, ce arăta de parcă îşi pierduse pantalonii, după care Cadillacurile n-au mai fost niciodată ca pe vremuri. Milton s-a retras înainte de multe lucruri pe care nu le voi include în această poveste, pentru că ele constituie tragediile obişnuite ale vieţii americane şi, prin urmare, nu se potrivesc în aceste memorii singulare şi neobişnuite. S-a retras înainte de sfârşitul Războiului Rece, înainte de scuturile de apărare anti-rachetă şi de încălzirea globală şi de 11 septembrie şi de al doilea preşedinte cu o singură vocală în nume.

Dar – faptul cel mai important – Milton s-a retras fără să mă mai vadă vreodată. Cred că întâlnirea nu i-ar fi picat foarte bine. Îmi place să mă gândesc că iubirea tatălui meu pentru mine era suficient de puternică încât să mă accepte. Dar, într-un fel, e mai bine că n-a trebuit să rezolvăm chestia asta, el şi cu mine. În ceea ce-l priveşte pe

tatăl meu, o să rămân întotdeauna fată. E un soi de puritate aici, puritatea copilăriei.

Capăt de linie

— Cred că totuşi se aplică în continuare, spuse Julie Kikuchi.

— Ba nu, am spus.

— E cam aceeaşi chestie.

— Ceea ce ţi-am spus despre mine n-are absolut nicio legătură cu homosexualitatea sau cu ideea de a mă ascunde. Mi-au plăcut dintotdeauna fetele. Mi-au plăcut fetele şi când *eram* fată.

— N-aş fi, într-un fel, un capăt de linie pentru tine?

— Mai degrabă prima staţie.

Julie râse. Încă nu se hotărâse. Am aşteptat. Apoi, în cele din urmă, a spus:

— Bine.

— Bine? am întrebat. A dat din cap.

— *Bine*, am spus.

Aşa că am plecat de la muzeu şi ne-am dus la mine în apartament. Am mai băut ceva. Am dansat îmbrăţişaţi în sufragerie. Şi apoi am condus-o pe Julie în dormitor, unde nu mai condusesem pe nimeni de foarte multă vreme.

A stins luminile.

— Stai un pic, am spus. Le stingi din cauza ta sau din cauza mea?

— Din cauza mea.

— De ce?

— Pentru că sunt o doamnă timidă, orientală. Nu te aştepta acum să-ţi fac şi baie.

— Fără baie?

— Numai dacă-mi faci dansul lui Zorba.

— Unde mi-am pus *buzuki* ăla totuşi?

Încercam să înviorez atmosfera. În acelaşi timp, mă dezbrăcam. La fel şi Julie. Era ca şi cum aş fi sărit în apă rece. Trebuia s-o faci fără să te gândeşti prea mult. Ne-am băgat sub pătură şi ne-am îmbrăţişat, împietriţi, fericiţi.

— Şi eu aş putea fi un capăt de linie pentru tine, i-am spus, fără să-i dau drumul. Te-ai gândit vreodată la asta?

Şi Julie Kikuchi răspunse:

— Mi-a trecut prin minte.

Capitolul Unsprezece a venit cu avionul la San Francisco să mă scoată din închisoare. Mama a trebuit să semneze o hârtie prin care cerea ca poliţia să îmi dea voie să plec, intrând în custodia fratelui meu. Data procesului avea să fie stabilită în viitorul apropiat, dar, ca delincvent juvenil şi la prima abatere, probabil că urma să fiu eliberat condiţionat. (Infracţiunea nu mi-a intrat în cazier, aşa că nu mi-a influenţat planurile ulterioare de a lucra în Departamentul de Stat. Nu că pe atunci m-ar fi preocupat aceste detalii. Eram prea copleşit, doborât de amărăciune, şi voiam să mă duc acasă.)

Când am ieşit în zona publică a secţiei de poliţie, fratele meu stătea singur pe o bancă de lemn. Se uita la mine fără nicio expresie, clipind din ochi. Ăsta era stilul Capitolului Unsprezece. Totul la el se petrecea pe dinăuntru. În cutia lui craniană senzaţiile erau verificate şi evaluate înainte să vină orice reacţie oficială. Eram obişnuit cu asta, desigur. Ce e mai firesc decât ticurile şi obiceiurile rudelor tale apropiate? Cu ani în urmă, Capitolul Unsprezece mă convinsese să-mi dau jos chiloţii ca să se uite la mine. Acum se uita la mine în sus, cu o privire la fel de stăruitoare. Îmi măsura capul defrişat. Se zgâia la costumul meu funebru. Aveam noroc că fratele meu luase atâta LSD. Capitolul Unsprezece se apucase devreme de lărgirea orizonturilor. Meditase la Maya şi la vălul ei, la multitudinea de planuri ale existenţei. Pentru o personalitate instruită astfel era cumva mai uşor să se împace cu ideea că sora îi devenise frate. Hermafroditi ca mine au existat de când lumea. Dar pe vremea când ieşeam eu din ascunzătoare, se prea poate ca nicio altă generaţie, în afară de cea a fratelui meu, să nu fi fost dispusă să mă

accepte. Totuşi nu era de colea să mă vezi atât de schimbat. Capitolul Unsprezece făcuse ochii cât cepele.

Nu ne mai văzuserăm de mai bine de un an. Şi Capitolul Unsprezece se schimbase. Avea părul mai scurt. Chelia i se accentuase. Prietena amicului său îi făcuse un permanent la ea acasă. Părul Capitolului Unsprezece, care înainte era lins, acum arăta la spate ca o coamă de leu, în timp ce în faţă avea chelie. Nu mai arăta ca John Lennon. Terminase şi cu evazaţii decoloraţi, şi cu ochelarii de bunicuţă. Acum avea nişte pantaloni maro, strâmţi pe şolduri. Cămaşa cu revere lungi îi licărea în lumina fluorescentă. De fapt, anii ’60 nu s-au terminat niciodată. Mai continuă şi acum – în Goa. Dar în 1975 anii ’60 se terminaseră, în sfârşit, pentru fratele meu.

Cu orice altă ocazie am fi poposit asupra acestor detalii. Dar nu ne permiteam luxul ăsta. Am traversat încăperea. Capitolul Unsprezece s-a ridicat şi apoi ne-am îmbrăţişat, legănându-ne.

— A murit tata, îmi repeta fratele meu în ureche. A murit. L-am întrebat ce se întâmplase şi mi-a povestit. Milton se năpustise peste frontieră. Părintele Mike era şi el pe pod. Acum era în spital. Vechea servietă a lui Milton fusese găsită în rămăşiţele Gremlinului, plină de bani. Părintele Mike mărturisise totul la poliţie: stratagema cu răpirea, răscumpărarea.

După ce aceste informaţii s-au aşezat, am întrebat:

— Ce face mama?

— E în regulă. Se ţine bine. E furioasă pe Milt.

— Furioasă?

— Că s-a dus. Că nu i-a spus. Se bucură că vii acasă. Numai la asta se gândeşte. Vii înapoi pentru înmormântare. Aşa că e bine.

Trebuia să luăm avionul spre casă chiar în noaptea aceea, înmormântarea era a doua zi dimineaţa. Capitolul Unsprezece se ocupase de

partea birocratică, scosese certificatul de deces şi scrisese ferparul. Nu m-a întrebat nimic despre timpul petrecut în San Francisco sau în Clubul 69. Numai când eram în avion şi Capitolul Unsprezece luase câteva beri la bord, a făcut o aluzie la situaţia mea.

— Ei, bag seamă că nu mai pot să-ţi spun Callie.

— Spune-mi cum vrei tu.

— Ce zici de „frăţioare”?

— Mie-mi convine.

Tăcea din gură şi clipea. Întârzia, ca de obicei. Ca să se gândească.

— Nu ştiu prea multe despre ce s-a întâmplat acolo, la clinică. Pe atunci eram în Marquette. Şi nu vorbeam cu mama şi cu tata la momentul respectiv.

— Am fugit.

— De ce?

— Aveau de gând să mă taie.

Simţeam cum mă priveşte cu ochi sticloşi, care mascau activitatea lui mentală considerabilă.

— E cam ciudat pentru mine, îmi spuse.

— Şi pentru mine e ciudat.

O clipă mai târziu pufni în râs.

— Uau! Ciudat! Al dracu’ de ciudat, futu-i! Dădeam şi eu din cap, cu o disperare amuzată.

— Aşa e. Frăţioare.

Confruntaţi cu imposibilul, n-aveam altă soluţie decât să îl considerăm drept ceva normal. Nu dispuneam de un registru elevat, ca să spun aşa, ci doar de gama de mijloc a experienţelor noastre comune şi a modului de a ne comporta şi a glumi. Dar ne-am descurcat.

— Există totuşi şi un aspect pozitiv în faptul că am gena asta, am spus.

— Care?

— N-o să chelesc niciodată.

— Cum aşa?

— Trebuie să ai DHT ca să cheleşti.

— Îhî, spuse Capitolul Unsprezece, pipăindu-şi scalpul. Cred că eu am cam mult DHT. Cred că am, cum spun ei, un excedent de DHT.

Am ajuns în Detroit puţin după şase dimineaţa. Cadillac-ul buşit fusese tractat într-o parcare a poliţiei. În parcarea de la aeroport ne aştepta maşina mamei, Cadillac-ul „Florida Special". Maşina de culoarea lămâii era tot ce ne rămăsese de la Milton. Deja începuse să preia atributele unei relicve. Scaunul şoferului se lăsase de la greutatea corpului său. Fundul despicat al lui Milton rămăsese imprimat în tapiţeria de piele. Tessie trebuia să umple adâncitura cu perne ca să vadă peste volan. Capitolul Unsprezece le aruncase pe bancheta din spate.

În maşina aceea nepotrivită, cu aerul condiţionat oprit şi cu trapa de deasupra capului închisă, am pornit spre casă.

Am trecut pe lângă imensul cauciuc de la Uniroyal şi pe lângă firava pădure Inkster.

— La ce oră e înmormântarea? am întrebat.

— La unsprezece.

Tocmai se lumina de ziuă. Soarele se ridica de undeva, poate de după fabricile din depărtare sau de după râul întunecat. Lumina creştea în intensitate, infiltrându-se, năvălind ca o maree şi scurgându-se în pământ.

— Ia-o prin centru, i-am spus fratelui meu.

— O să dureze prea mult.

— Avem timp. Vreau să-l văd.

Capitolul Unsprezece îmi făcu pe plac. Am luat-o pe autostrada 1 – 94, peste River Rouge şi Olympia Stadium, şi apoi am coborât spre râu pe şoseaua Lodge şi am intrat în oraş dinspre nord.

Când ai copilărit în Detroit, înţelegi cum stau lucrurile pe lumea asta. De timpuriu, legi o relaţie strânsă cu entropia. De cum ne-am ridicat din jgheabul autostrăzii, am văzut casele confiscate, majoritatea arse, şi frumuseţea desăvârşită a parcelelor goale, îngheţate şi cenuşii. Blocuri care

fuseseră cândva elegante stăteau alături de curţi pline cu deşeuri, iar unde fuseseră cândva blănării şi cinematografe acum erau centre de recoltare a sângelui şi clinici de dezintoxicare şi centre Mother Waddles Perpetual Mission[159]. De obicei întoarcerile în Detroit din locuri cu climă mai blândă mă deprimau. Dar acum vremea de afară mi se părea bine venită. Dezastrul din jur îmi alina durerea morţii tatălui meu, o făcea să pară un fel de stare normală a lucrurilor. Măcar oraşul nu-şi bătea joc de necazul meu, afişându-se sclipitor sau triumfător.

Centrul oraşului părea la fel, doar că mai pustiu. Zgârie-norii nu puteau fi demolaţi după ce locatarii plecau, aşa că se băteau scânduri peste geamuri şi uşi, punând la păstrare marile şi găunoasele corporaţii comerciale. Pe malul râului se construia Centrul Renaissance, inaugurând o renaştere care nu s-a mai petrecut niciodată.

— Hai să mergem prin Greektown, am spus.

Din nou fratele meu îmi făcu pe plac. Curând am ajuns în cvartalul cu restaurante şi magazine de suveniruri. Prin kitschul acela etnic încă mai rezistau câteva cafenele autentice, ţinute de bărbaţi în vârstă, de şaptezeci, chiar optzeci de ani. Unii dintre ei erau deja în picioare, îşi beau cafeaua, jucau table şi citeau ziarele greceşti. Când bătrânii aceştia au murit, cafenelele au început s-o ducă greu şi până la urmă au fost închise. Încetul cu încetul, au început să sufere şi restaurantele din cvartal: li s-au jerpelit umbrarele, imensele neoane galbene de pe marchiza Laikon s-au ars, brutăria grecească de pe colţ a fost preluată de yemeniţii din Dearborn. Dar toate acestea încă nu se întâmplaseră. Pe strada Monroe am trecut pe lângă Grecian Gardens, unde ţinuserăm *makaria* lui Lefty.

— Facem şi pentru tata *makaria*? am întrebat.

— Da. Cu tot tacâmul.

— Unde? La Grecian Gardens? Capitolul Unsprezece pufni în râs.

— Glumeşti? Nimeni n-a vrut să vină aici.

— Mie-mi place aici, am spus. Îmi place Detroitul.

— Da? Ei, bine-ai venit acasă.

O luase din nou pe Jefferson, ca să parcurgă lungul drum prin părăginitul cartier de est. Un magazin de peruci. Vanity

Dancing, vechiul club, acum de închiriat. Un magazin de discuri la mâna a doua, cu o reclamă desenată, reprezentând nişte oameni dansând într-o explozie de note muzicale. Vechile magazine de chilipiruri şi cofetării erau acum închise:

Kresge's, Woolworth's, Sanders Ice Cream. Afară era frig. Erau foarte puţini oameni pe stradă. La un colţ stătea un bărbat cu un aer impenetrabil, cu silueta profilându-i-se artistic pe cerul hibernal. Haina de piele îi ajungea până la glezne. Pe ochi avea nişte ochelari de motociclist, a căror bandă elastică îi înconjura figura impunătoare, cu maxilare prelungi, iar în vârful capului era proţăpit – sau mai degrabă plutea – galionul spaniol al unei pălării maro de catifea. Acest personaj nu făcea parte din lumea mea suburbană, prin urmare mi se păruse exotic. Şi totuşi îmi era familiar, reprezentativ pentru energiile creatoare deosebite ale oraşului meu de baştină. În orice caz, m-am bucurat să-l văd. Nu mă mai săturam să-l privesc.

În copilărie, indivizii ăştia care stăteau la colţ de stradă îşi coborau uneori ochelarii de soare ca să-mi facă cu ochiul, dornici s-o scoată din pepeni pe fetiţa albă care trecea cu maşina pe acolo, aşezată pe bancheta din spate. Dar acum individul îmi aruncă o cu totul altă privire. Nu-şi coborî ochelarii, dar gura lui, nările lărgite şi capul dat scurt pe spate însemnau pentru mine sfidare şi chiar ură. În acel moment am înţeles un lucru şocant. Nu puteam să devin bărbat dacă nu deveneam Bărbatul. Chiar dacă nu voiam asta.

L-am rugat pe Capitolul Unsprezece să treacă prin Indian Village, pe lângă vechea noastră casă. Voiam să mă cufund în nostalgie, ca să mă liniştesc înainte de a da ochii cu mama. Străzile erau şi acum pline de copaci dezgoliţi din cauza iernii, aşa că se vedea până la râul îngheţat. Mă gândeam cât de uluitor este că sunt atâtea vieţi pe lume. Aici, pe aceste străzi, oamenii erau prinşi în mii de probleme: probleme financiare, probleme amoroase, probleme de şcoală. Oamenii se îndrăgosteau, se căsătoreau, se duceau la dezintoxicare, învăţau să patineze, îşi puneau ochelari, învăţau pentru examene, probau hainex se tundeau şi se năşteau. Iar în unele case oamenii îmbătrâneau şi se îmbolnăveau şi mureau, lăsându-i pe alţii să-i plângă. Se întâmpla tot timpul, pe nevăzute, şi asta era ceea ce conta cu adevărat. Ceea ce conta cu adevărat în viaţă şi îi dădea greutate era moartea. Din această perspectivă, metamorfoza mea corporală era un eveniment minor. Numai pe codoşi i-ar fi putut interesa.

Curând am ajuns în Grosse Pointe. Ulmii desfrunziţi se întindeau din ambele părţi ale străzii şi-şi dădeau mâna, iar zăpada făcuse crustă în straturile de flori din faţa caselor calde, aflate în hibernare. Corpul meu reacţiona la vederea casei. De fericire, înăuntrul meu săreau scântei multicolore. Era un sentiment canin, plin de dragoste vie şi imun la tragism. Aceasta era casa mea, Middlesex. Acolo, pe bancheta din cadrul acelei ferestre, stăteam şi citeam ore în şir, mâncând dude din pomul de afară.

Zăpada de pe alee nu fusese curăţată. Nimeni nu avusese timp să se gândească la asta. Capitolul Unsprezece a intrat cu viteză cam mare pe alee şi ne-a săltat în scaune, lovind pământul cu ţeava de eşapament. După ce am ieşit din maşină, a deschis portbagajul şi s-a apucat să-mi ducă geamantanul spre casă. Dar la jumătatea drumului s-a oprit.

— Auzi, frăţioare? spuse el. Poţi să ţi-l care şi singur.

Avea un zâmbet poznaş. Se vedea că-l distrează schimbarea de paradigmă. Aborda metamorfoza mea ca pe o problemă de logică, de genul celor de la sfârşitul revistelor lui de *science fiction*.

— Să nu exagerăm, i-am răspuns. Poţi să-mi care geamantanul de câte ori pofteşti.

— Prinde-l! strigă Capitolul Unsprezece şi ridică geamantanul.

L-am prins, clătinându-mă. Chiar atunci se deschise uşa de la intrare şi, în papuci de casă, mama mea păşi afară, în aerul îngheţat.

Tessie Stephanides, care într-o altă viaţă, când călătoriile în spaţiu erau o noutate, se hotărâse să se ia după soţul ei şi să creeze o fată pe căi necurate, avea acum în faţa ochilor, pe aleea înzăpezită, fructul acelei intrigi. Nu mai era câtuşi de puţin o fiică, ci mai degrabă un fiu, cel puţin după înfăţişare. Mama era obosită şi îndurerată şi nu avea putere să facă faţă la acest nou eveniment. Era de neacceptat că trăiam acum ca bărbat. Tessie nu era de părere că aveam dreptul să decid. Ea mă adusese pe lume şi mă alăptase şi mă crescuse. Mă ştia dinainte de a mă şti eu însumi şi acum nu avea niciun cuvânt de spus. Viaţa pornise un lucru şi apoi, dintr-odată, luase o cotitură şi devenise altceva. Tessie nu ştia cum de se întâmplase una ca asta. Deşi încă o recunoştea pe Calliope în chipul meu, fiecare trăsătură îi părea schimbată, îngroşată, şi-apoi aveam barbă şi perciuni şi mustaţă. În ochii lui Tessie, exista ceva criminal în înfăţişarea mea. Nu putea să nu se gândească la faptul că apariţia mea făcea parte dintr-o reglare de conturi, că Milton fusese deja pedepsit şi că pedeapsa ei de-abia începea. Din toate aceste motive, rămase în prag, nemişcată, cu ochii roşii.

— Bună, mami, am spus. M-am întors acasă.

Am păşit spre ea. Mi-am pus geamantanul jos şi când mi-am ridicat din nou privirea, am văzut că

figura lui Tessie se schimbase. Se pregătise pentru acest moment de luni de zile. Acum sprâncenele subţiri i se ridicară, iar colţurile gurii i se strâmbară, încreţindu-i obrajii palizi. Expresia de pe chipul ei era aceea a unei mame care priveşte cum un doctor desface bandajele de pe un copil cu arsuri grave. O faţă optimistă, prefăcută, care veghează la căpătâiul patului. Şi totuşi îmi spunea tot ce aveam nevoie să ştiu. Tessie urma să încerce să accepte lucrurile aşa cum erau. Era doborâtă de ceea ce se petrecuse cu mine, dar, de dragul meu, avea să suporte totul.

Ne-am îmbrăţişat. Înalt cum eram, mi-am pus capul pe umărul mamei mele, iar ea m-a mângâiat pe păr în timp ce suspinam.

— De ce? plângea ea încet, clătinând din cap. De ce?

Am crezut că vorbea despre Milton. Dar apoi a continuat:

— De ce-ai fugit, puiule?

— Aşa a trebuit.

— Nu crezi că ar fi fost mai uşor să rămâi aşa cum erai? Mi-am ridicat capul şi m-am uitat în ochii mamei. Şi i-am spus:

— *Aşa* eram.

O să vreţi să ştiţi: Cum ne-am obişnuit cu lucrurile? Ce s-a întâmplat cu amintirile noastre? A trebuit să moară Calliope ca să-i facă loc lui Cal? La toate aceste întrebări vă răspund cu acelaşi truism: e uimitor cu câte lucruri te poţi obişnui. După ce m-am întors din San Francisco şi am început să trăiesc ca bărbat, familia mea a descoperit, contrar părerii generale, că genul nu e atât de important. Transformarea mea din fată în băiat a fost mult mai puţin dramatică decât drumul pe care îl parcurge fiecare din copilărie până la maturitate. Din cele mai multe puncte de vedere, am rămas persoana care am fost dintotdeauna. Chiar şi acum, deşi trăiesc ca bărbat, rămân în punctele fundamentale fiica lui Tessie. Tot eu sunt

cel care-şi aminteşte s-o sune în fiecare duminică. Eu sunt cel căruia îi înşiră lista din ce în ce mai lungă de afecţiuni. Ca orice fiică bună, eu o s-o îngrijesc la bătrâneţe. Încă mai discutăm despre metehnele bărbaţilor. Când mă duc pe-acasă, încă ne mai tundem împreună. Mulându-se după timpurile care s-au schimbat, Lâna de Aur oferă acum servicii şi pentru femei, şi pentru bărbaţi. (Şi i-am îngăduit în sfârşit dragei de Sophie să mă tundă scurt, aşa cum şi-a dorit dintotdeauna.)

Dar toate acestea au venit mai târziu. Atunci ne grăbeam. Era aproape zece. Limuzina de la compania de pompe funebre trebuia să sosească în jumătate de oră.

— Ar trebui să te pregăteşti, îmi spuse Tessie. Înmormântarea a făcut ceea ce se presupune că fac înmormântările. N-am avut timp să ne lăsăm copleşiţi de sentimente. Luându-mă de braţ, Tessie m-a condus în casă. Şi Middlesex era în doliu. Oglinda din hol era acoperită cu o pânză neagră. Pe uşile glisante erau puse panglici negre. Toate amprentele emigranţilor. În afară de asta, casa părea nefiresc de tăcută şi de întunecoasă. Ca de obicei, geamurile imense lăsau natura să intre în casă, aşa că în camera de zi era iarnă, în jurul nostru era plin de zăpadă.

— Cred că poţi să rămâi în costumul ăla, îmi spuse Capitolul Unsprezece. Mi se pare destul de potrivit.

— Cred că tu nici n-ai costum.

— N-am. Eu n-am fost la o şcoală particulară cu fumuri. Oricum, de unde-ai luat chestia aia? Pute.

— Cel puţin e un costum, în timp ce eu mă tachinam cu fratele meu, Tessie ne privea cu atenţie. Primea de la el semnalul că lucrul care mi se întâmplase putea fi tratat cu lejeritate. Nu era sigură că va fi în stare să procedeze aşa, dar voia să vadă cum se descurcă tânăra generaţie.

Deodată se auzi un zgomot ciudat, ca un ţipăt de vultur. Interfonul din camera de zi începu să

pârâie. O voce ţipă:

— Iuu-huu! Tessie, scumpo!

Desigur, manifestările tradiţiei de emigranţi de prin casă nu i se datorau lui Tessie. Cea care zbiera prin interfon era nimeni alta decât Desdemona.

Cititorule răbdător, poate că te-ai întrebat ce s-a ales de bunica mea. Ai observat, probabil, că de îndată ce s-a pus în pat pentru totdeauna, Desdemona a început să dispară. Dar am făcut asta intenţionat. Am lăsat-o pe Desdemona să iasă din povestea mea pentru că, sincer să fiu, în anii dramatici ai transformării mele m-am gândit la ea extrem de rar. În ultimii cinci ani rămăsese la pat, în casa de oaspeţi. Cât am fost la Baker & Inglis şi în timp ce mă îndrăgosteam de Obiect, fusesem conştient de prezenţa bunicii mele într-un mod cât se poate de vag. O vedeam pe Tessie pregătindu-i mesele şi ducând tăvi înspre casa de oaspeţi. În fiecare seară îl vedeam pe tatăl meu făcându-i conştiincios o vizită în camera plină de buiote şi de provizii farmaceutice în care zăcea. Cu aceste ocazii Milton vorbea cu mama sa în greceşte şi îi venea din ce în ce mai greu. În timpul războiului Desdemona eşuase în tentativa ei de a-şi învăţa fiul să scrie în greacă. Acum, la bătrâneţe, constata cu groază că Milton începuse să uite şi să vorbească. Din când în când îi duceam eu Desdemonei tava cu mâncare şi, timp de câteva minute, mă familiarizam din nou cu viaţa ei din interiorul unei capsule a timpului. Fotografia

Înrămată a parcelei ei din cimitir încă mai stătea pe noptieră, ca s-o liniştească.

Tessie se duse la interfon.

— Da, *yia yia*, spuse ea. Aveai nevoie de ceva?

— Mă dor picioarele groaznic. Ai luat sărurile Epsom[160]?

— Da. Ţi le aduc.

— De ce Dumnezeu nu lasă pe *yia yia* să moară, Tessie? Toată lumea a murit! Toată lumea, afară de

yia yia! *Yia yia* e prea bătrână ca să mai trăiască. Şi Dumnezeu ce face? Nimic.

— Ai terminat micul dejun?

— Da, scumpo, mulţumesc. Dar prunele n-a mai fost bune astăzi.

— Sunt prunele din care mănânci întotdeauna.

— Ceva poate a întâmplat cu ele. Ia o cutie nouă, te rog, Tessie. De la Sunkist.

— O să iau.

— Bine, dulceaţa *mou*. Mulţumesc, scumpo. Mama închise interfonul şi se întoarse spre mine.

— *Yia yia* nu mai e în regulă. Mintea i-o ia razna. De când ai plecat tu, s-a ramolit foarte tare. I-am spus despre Milt.

Tessie ezită, gata să izbucnească în plâns.

— Ce s-a întâmplat. *Yia yia* nu se mai oprea din plâns. Am crezut că o să moară atunci, pe loc. Şi apoi, după câteva ore, m-a întrebat unde-i Milt. A uitat totul. Poate că e mai bine aşa.

— Vine şi ea la înmormântare?

— De-abia merge. Vine doamna Papanikolas să stea cu ea. Mare parte din timp nici nu ştie unde se află.

Tessie zâmbi cu tristeţe, clătinând din cap.

— Cine ar fi crezut că o să-i supravieţuiască lui Milt?

Îi dădură lacrimile din nou, dar se strădui să şi le ţină în frâu.

— Pot să mă duc s-o văd?

— Vrei tu?

— Da.

Tessie părea îngrijorată.

— Şi ce-o să-i spui?

— Ce să-i spun?

Câteva secunde mama tăcu, gândindu-se. Apoi ridică din umeri.

— Nu contează. Indiferent ce-i spui, n-o să-şi amintească. Du-i astea. Vrea să facă baie la picioare.

Cu sărurile Epsom şi o bucată de baclava înfăşurată în celofan, am ieşit din casă şi am trecut prin portic, pe lângă curtea din spate şi pe lângă piscină, îndreptându-mă spre casa de oaspeţi din spate. Uşa era descuiată. Am deschis-o şi am intrat. Singura lumină din încăpere venea de la televizor, care era dat extrem de tare. Când am intrat, am dat cu ochii de vechiul portret al patriarhului Athenagoras, pe care Desdemona îl salvase din talciocul din curte cu mulţi ani în urmă. Într-o colivie de lângă fereastră, un papagal verde, ultimul supravieţuitor al fostei crescătorii de păsări a bunicilor mei, se mişca de colo colo pe stinghia din lemn de balsa. Se mai vedeau şi alte obiecte şi piese de mobilier familiare: discurile *rebetika* ale lui Lefty, măsuţa de cafea din alamă şi, desigur, cutia pentru viermi de mătase, plasată în mijlocul suprafeţei circulare, gravate, a mesei. Cutia era acum atât de ticsită cu amintiri, că nu se mai închidea. Înăuntru erau fotografii, scrisori vechi, nasturi preţioşi, mătănii. Undeva sub toate acestea ştiam că se află două şuviţe lungi de păr, legate cu funde negre, sfărâmicioase, şi o cunună de nuntă din parâmă de vapor. Voiam să mă uit la toate, dar când am pătruns în cameră, atenţia mi-a fost atrasă de spectacolul măreţ de pe pat.

Desdemona stătea în capul oaselor, ca o regină, sprijinită de o pernă mare de catifea reiată bej, care purta denumirea de „soţ”. Braţele pernei o înconjurau. Dintr-un buzunar elastic de pe marginea unui braţ ieşeau o pompă aspiratoare şi două sau trei sticluţe cu medicamente. Desdemona era îmbrăcată cu o cămaşă de noapte albă, cu pătura trasă până la brâu, iar în poală avea un evantai cu atrocităţile turcilor. Nimic din toate astea nu era surprinzător. Ce făcuse Desdemona cu părul ei a fost lucrul care m-a şocat. Când auzise de moartea lui Milton, îşi scosese plasa de păr, trăgându-se de claia care se revărsa. Părul îi era complet alb şi în continuare foarte moale, iar în

lumina care venea de la televizor părea aproape blond, îi cădea peste umeri şi îi acoperea trupul ca părul lui Venus a lui Botticelli. Însă chipul înrămat de acea cascadă uluitoare nu era al unei femei încântătoare, ci al unei văduve bătrâne, cu capul pătrat şi gura uscată. În aerul neclintit al încăperii şi în mirosul de medicamente şi de alifii simţeam greutatea timpului pe care îl petrecuse în pat, aşteptând şi sperând să moară. Nu sunt sigur dacă, având o asemenea bunică, poţi să devii vreodată cu adevărat american, adică să crezi că în viaţă trebuie să-ţi cauţi fericirea. Lecţia pe care ne-o dădea suferinţa Desdemonei şi respingerea vieţii sublinia ideea că bătrâneţea nu avea să continue multiplele plăceri ale tinereţii, ci, în schimb, avea să fie o lungă încercare, în care viaţa era jefuită încetul cu încetul până şi de cele mai mărunte şi mai simple bucurii. Cu toţii ne luptăm cu disperarea, dar în cele din urmă ea învinge întotdeauna. Trebuie să învingă. Altfel n-am putea să ne luăm rămas-bun.

Cum stăteam aşa, privindu-mi bunica, Desdemona îşi întoarse deodată capul şi mă zări. Îşi duse mâna la piept. Cu o expresie îngrozită, se lăsă pe spate în perne şi ţipă:

— Lefty!

A fost rândul meu să fiu şocat.

— Nu, *yia yia*. Nu e *papou*. Sunt eu, Cal.

— Cine?

— Cal.

Am făcut o pauză.

— Nepotul tău.

Nu era cinstit, desigur. Memoria Desdemonei slăbise. Dar, oricum, n-ar fi ajutat-o.

— Cal?

— Îmi spuneau Calliope când eram mică.

— Semeni cu Lefty al meu, spuse ea.

— Chiar aşa?

— Credeam că eşti soţul meu, care a venit să mă ia în rai, izbucni în râs pentru prima oară.

— Sunt copilul lui Milt şi al lui Tessie.

La fel de rapid cum se ivise, umorul părăsi chipul Desdemonei şi bătrâna păru tristă şi vinovată.

— Îmi pare rău. Nu-mi amintesc de tine, scumpo.

— Ţi-am adus astea.

I-am întins sărurile Epsom şi baclavaua.

— De ce nu venit Tessie?

— Trebuie să se-mbrace.

— Pentru de ce să se-mbrace?

— Pentru înmormântare.

Desdemona dădu drumul unui strigăt şi se strânse din nou de piept.

— Cine-a murit?

N-am răspuns. În schimb, am dat televizorul mai încet. Apoi, arătând spre colivie, am spus:

— Îmi amintesc când aveai vreo douăzeci de păsări. Se uită şi ea la colivie, dar nu spuse nimic.

— Pe atunci stăteai în pod. Pe Seminole. Ţii minte? Atunci v-aţi luat toate păsările. Spuneai că-ţi amintesc de Bursa.

La auzul acelui nume, Desdemona zâmbi din nou.

— În Bursa aveam tot felul de păsări. Verzi, galbene, roşii. Toate felurile. Păsări micuţe, dar foarte frumoase. Parcă făcute din sticlă.

— Vreau să merg în Bursa. Îţi aminteşti biserica de acolo? Vreau să mă duc s-o repar într-o bună zi.

— O s-o repare Milton. Îi tot spun.

— Dacă nu o repară el, atunci o s-o fac eu. Desdemona mă privi o clipă, parcă măsurându-mi puterea de a duce acea promisiune la capăt. Apoi spuse:

— Nu-mi amintesc de tine, puiule, dar poţi, te rog, să pregăteşti sărurile Epsom pentru *yia yia*?

Am luat ligheanul şi l-am umplut cu apă caldă de la robinetul din baie. Am pus sărurile în el şi l-am adus înapoi în dormitor.

— Pune-l lângă scaun, scumpul *mou*. Am făcut întocmai.

— Acum ajut-o pe *yia yia* să se dea jos din pat.

Am venit mai aproape şi m-am aplecat. I-am scos ambele picioare de sub pături şi am răsucit-o. I-am pus un braţ pe după umărul meu şi am ridicat-o în picioare, ca să meargă scurta distanţă până la scaun.

— Nu mai pot să fac nimic, se plânse ea pe drum. Sunt prea bătrână, puiule.

— Te descurci foarte bine.

— Nu, nu-mi amintesc nimic. Am dureri şi junghiuri. Inima mea e bolnavă.

Acum ajunsesem la scaun. Am sprijinit-o din spate şi am aşezat-o jos. Venind din nou în faţa ei, i-am ridicat picioarele congestionate, cu venele umflate, şi i le-am băgat în apa înspumată. Desdemona murmură de plăcere. Închise ochii.

În următoarele minute Desdemona tăcu, huzurind în baia fierbinte de picioare. Culoarea i se întoarse în glezne şi îi urcă pe picioare. Roşeaţa îi dispăru sub tivul cămăşii de noapte, dar peste un minut apăru iar, acum din guler. Faţa i se îmbujora şi, când deschise ochii, avea în ei o limpezime care le lipsise înainte. Se uită lung la mine. Şi apoi ţipă:

— Calliope!

Îşi duse mâna la gură.

— *Mana*! Ce-ai păţit?

— Am crescut.

A fost tot ce am spus.

Nu intenţionasem să-i spun, dar acum îi dădusem drumul. Oricum era totuna. N-avea să-şi amintească de conversaţie.

Încă mă examina, iar lentilele de la ochelari îi măreau ochii. Dacă ar fi fost în toate minţile, Desdemona n-ar fi putut să priceapă ce îi spuneam. Dar, în senilitatea ei, reuşi să asimileze cumva informaţia. Trăia acum printre amintiri şi vise şi în această stare poveştile din vechiul ei sat îi veniră mai aproape.

— Eşti băiat acum, Calliope?

— Mai mult sau mai puţin. Se străduia să priceapă.

— Mama mea îmi spunea ceva ciudat, zise ea. Pe vremuri la noi în sat uneori năşteau bebeluşi care arătau ca fetiţe. Apoi – la cincisprezece, şaisprezece ani – arată a băieţi! Mama mea a spus asta, dar eu niciodată n-am crezut.

— E o chestie genetică. Doctorul la care am fost spune că se întâmplă în satele mici. Unde toţi se căsătoresc între ei.

— Doctorul Phil şi el a spus despre asta.

— Da?

— E numai din vina mea. Dădu mohorâtă din cap.

— Ce? Ce e din vina ta?

Nu se poate spune că plângea. Glandele lacrimale îi secaseră şi pe obraji nu-i curgea nimic. Dar chipul ei făcea grimasele plânsului şi umerii i se scuturau.

— Preoţii spun că nici măcar verii primari nu e voie să se căsătorească, spuse ea. Verii de-al doilea e în regulă, dar trebuie întâi să ceri voie la arhiepiscop.

Acum se uita într-o parte, încercând să-şi amintească totul.

— Chiar dacă vrei să măriţi cu fiul naşului tău, nu poţi. Am crezut că era numai ceva pentru biserică. N-am ştiut că pot păţi ceva copiii. Eram o fată prostănacă de la sat.

Şi continuă un timp pe filonul acesta, acuzându-se. Preţ de o clipă, uitase că eram acolo sau că vorbea cu voce tare.

— Şi apoi doctorul Phil îmi spune lucruri cumplite. Aşa m-am speriat, că am făcut operaţie! Gata cu copiii. Apoi Milton a avut el copii şi iar mi-a fost teamă. Dar nimic n-a-ntâmplat. Aşa că gândeam, după atâta vreme, că totul era în regulă.

— Ce spui acolo, *yia yia*? *Papou* era vărul tău?

— Văr de-al treilea.

— Păi asta e-n regulă.

— Nu numai văr de-al treilea. Şi frate, îmi sări inima din piept.

— *Papou* era fratele tău?

— Da, scumpete, spuse Desdemona cu o oboseală infinită. De mult de tot. În altă ţară.

Exact în acel moment se auzi interfonul:

— Callie?

Tessie tuşi, corectându-se:

— Cal?

— Da.

— Ar trebui să te pregăteşti. În zece minute vine maşina.

— Eu nu vin.

Am făcut o pauză.

— O să stau aici cu *yia yia*.

— Trebuie să fii acolo, puiule, spuse Tessie.

M-am dus până la interfon, mi-am pus gura în dreptul microfonului şi am spus cu o voce groasă:

— N-am ce să caut în biserica aia.

— De ce?

— N-ai văzut cât cer pentru luminările alea blestemate? Tessie izbucni în râs. Îi prindea bine. Aşa că am continuat, îngroşându-mi vocea ca să semene cu cea a tatălui meu.

— Doi dolari luminarea? Ce tupeu! Poate c-ai putea convinge pe cineva din vechea patrie să scoată bişatari pentru aşa ceva, da nu aici, în Statele Unite ale Americiil

Era molipsitor să-l imiţi pe Milton. Acum Tessie îşi îngroşase vocea în difuzor.

— Jecmăneală curată! spuse ea şi râse din nou.

Am înţeles că aşa aveam să procedăm. Aşa aveam să-l ţinem pe Milton în viaţă.

— Eşti sigur că nu vrei să vii? mă întrebă.

— Ar fi prea complicat, mami. Nu vreau să fiu nevoit să explic totul, la toată lumea. Nu acum. S-ar produce prea multă confuzie. E mai bine dacă nu vin.

În sufletul ei, Tessie era de acord, aşa că se înduplecă repede.

— O să-i spun atunci doamnei Papanikolas că nu mai trebuie să vină să stea cu *yia yia*.

Desdemona se uita în continuare la mine, dar ochii îi deveniseră visători. Zâmbea. Şi apoi spuse:

— Lingura mea a avut dreptate.

— Aşa cred.

— Îmi pare rău, puiule. Îmi pare rău că ţi s-a întâmplat ţie.

— Nu-i nimic.

— Îmi pare rău, dulceaţa *mou*.

— Îmi place viaţa mea, i-am spus. O să am o viaţă frumoasă. Părea tot îndurerată, aşa că am luat-o de mână.

— Fii liniştită, *yia yia*. N-o să spun la nimeni.

— La cine să spui? Toţi au murit.

— Tu nu. O să aştept până te duci.

— Bine. După ce mor, poţi să spui tot.

— Aşa o să fac.

— Bravo, dulceaţa *mou*. Bravo.

La biserica Adormirii Maicii Domnului – împotriva voinţei lui, fără îndoială – lui Milton Stephanides i s-a făcut o slujbă de înmormântare ortodoxă cu tot dichisul. Slujba a ţinut-o părintele Greg. Cât despre părintele Michael Antoniou, acesta a fost condamnat mai târziu pentru tentativă de furt calificat şi a făcut doi ani de închisoare. Mătuşa Zo a divorţat de el şi s-a mutat în Florida împreună cu Desdemona. Unde anume? în New Smyrna Beach. Unde altundeva? După câţiva ani, când mama a fost silită să vândă casă, s-a mutat şi ea în Florida şi au locuit împreună, toate trei, aşa cum făcuseră pe vremuri pe strada Huribut, până la moartea Desdemonei, în 1980. Tessie şi Zoe sunt şi acum în Florida două femei care trăiesc singure.

Sicriul lui Milton a rămas închis în timpul slujbei. Tessie îi dăduse lui Georgie Pappas, antreprenorul de pompe funebre cununa de nuntă a soţului ei, ca s-o îngroape odată cu el. Când a venit

momentul ca decedatul să primească ultimul sărut, participanţii la înmormântare s-au aliniat pe lângă sicriul lui Milton şi i-au sărutat capacul lăcuit. La înmormântarea tatălui meu au venit mai puţini oameni decât ne aşteptam. Nu s-a arătat niciun proprietar de franciză Hercules, niciunul dintre bărbaţii cu care Milton se întâlnise regulat de ani şi ani, şi ne-am dat seama că, în ciuda bonomiei sale, Milton nu avusese niciodată prieteni, ci numai parteneri de afaceri. Au venit în schimb membrii familiei. Peter Tatakis, chiropracticianul, s-a ivit în Buickul lui vişiniu închis, iar Bart Skiotis şi-a prezentat condoleanţele în biserica a cărei fundaţie o pusese folosind materiale proaste. Gus şi Helen Panos s-au prezentat şi ei şi, pentru că era o înmormântare, traheotomia lui Gus făcea ca vocea să-i sune mai tare ca vocea morţii. Mătuşa Zo şi verii mei n-au stat în faţă. Strana aceea era rezervată pentru mama şi fratele meu.

Aşa că eu am fost cel care, conform unui vechi obicei grecesc de care nu-şi mai amintea nimeni, a rămas acasă pe Middlesex, blocând uşa, pentru ca spiritul lui Milton să nu se întoarcă în casă. Treaba asta o făcea întotdeauna un bărbat şi acum mă calificam pentru ea. În costumul meu negru, cu mocasinii murdari, stăteam în uşă, care era deschisă în calea vântului iernii. Sălciile plângătoare erau dezgolite, dar totuşi masive; îşi ridicau braţele contorsionate ca nişte bocitoare. Cubul galben pastelat al casei noastre moderne se profila clar pe albul zăpezii. Middlesex avea acum aproape şaptezeci de ani. Deşi o prăpădisem cu mobila noastră colonială, încă mai constituia un punct de referinţă, aşa cum se şi intenţionase: un loc cu puţini pereţi interiori, despuiat de formalităţile unei vieţi burgheze, o casă concepută pentru un tip nou de fiinţă umană, care avea să locuiască într-o lume nouă. Desigur, nu puteam să nu simt că acea persoană eram eu, eu şi toţi cei asemeni mie.

După slujbă toată lumea s-a întors la maşini ca să meargă spre cimitir. Agăţate de antenele maşinilor, fluturau flamuri purpurii şi procesiunea trecu încet pe străzile din vechiul cartier de est, unde crescuse tatăl meu şi unde îi cântase cândva serenade mamei mele de la fereastra camerei lui. Cortegiul de automobile o luă apoi pe Mack Avenue şi, când trecură pe Huribut, Tessie privi pe geam ca să vadă vechea lor casă. Dar n-o zări. De jur-împrejur crescuseră tufe, spaţiile verzi erau pline de gunoaie, iar casele dărăpănate i se păreau acum toate la fel. Ceva mai târziu dricul şi limuzinele se întâlniră cu un şir de motociclete, iar mama observă că şoferii purtau cu toţii fesuri. Erau Shrineri[161]1 veniţi în oraş pentru o adunare. Plini de respect, au tras pe dreapta ca să lase să treacă procesiunea funerară.

Pe Middlesex eu am rămas în uşa de la intrare. Mi-am luat în serios sarcina şi nu m-am urnit de acolo, în ciuda vântului îngheţat. Lui Milton, copilul apostat, i se confirma scepticismul, căci spiritul lui nu s-a întors în ziua aceea ca să încerce să treacă de mine. Dudul era desfrunzit. Vântul mătura zăpada întărită şi mă biciuia peste chipul bizantin, care era chipul bunicului meu şi al fetei americane care fusesem cândva. Am stat în uşă timp de o oră, poate două. La un moment dat am pierdut noţiunea timpului, bucuros că eram acasă, plângând după tata şi gândindu-mă la ce va urma.

Mulţumiri

Autorul doreşte să le mulţumească pentru ajutor şi susţinere următoarelor persoane şi organizaţii: Whiting Younger Writers Awards, John Simon Guggenheim Foundation, National Endowment for the Arts, Deutscher Akademischer Austauschdienst, American Academy din Berlin, MacDowell Colony, Yaddo, lui Helen Papanikolas şi Milton Karafilis. În plus, autorul se simte obligat

să citeze următoarele lucrări din care a extras informaţii esenţiale pentru scrierea romanului *Middlesex*: *The Smyrna Affair* de Marjorie Housepian Dobkin; „Wrestling with Death: Greek Immigrant Funeral Customs în Utah" de Helen Z. Papanikolas; *An Original Man* de Claude Andrew Clegg III; *The Black Muslims în America* de C. Eric Lincoln; *Venuses Penuses*: *Sexology*, *Sexosophy*, *and fixigency Theory* de dr. John Money; *Third Sex*, *Third Gender*: *Beyond Sexual Dimorphism în Culture and History*, editor Gilbert Herdt; *Hermaphrodites and the Medical Invention of Sex* de Alice Domurat Dreger; „Androgens and the evolution of Male Gender Identity Among Male Pseudo-hermaphrodites with 5-alpha-reductase Deficiency" de dr. Julianne Imperato-McGinley, dr. Ralph E. Peterson, dr. Teofilo Gautier şi dr. Erasmo Sturla; şi *Hermaphrodites with Attitude*, publicaţie a Intersex Society of North America.

Cuprins

Cartea întâi
Lingura de argint
La peţit
O propunere neruşinată
Drumul mătăsii

Cartea a doua
Creuzetul anglofon al lui Henry Ford
Minotauri
Nuntă pe gheaţă
Şmecherologie
Serenadă la clarinet
Ştiri externe
Ex ovo omnia

Cartea a treia
Filme de amator
Opal
Middlesex
Dieta mediteraneană
Wolvereta
Lirism în creştere
Obiectul obscur
Tiresias îndrăgostit
Trup şi suflet
Puşca de pe perete

Cartea a patra
Vulva oraculară
Căutându-mă în dicţionar
Spre vest, tinere!
Disforie sexuală în San Francisco

ÎN COLECŢIA „BIBLIOTECA POLIROM
au apărut:
Nikos Kazantzakis – *Zorba Grecul*
F.M. Dostoievski – *Idiotul*

Gustave Flaubert – *Doamna Bovary*

Boris Pasternak – *Doctor Jivago*

* * * – *Dulcea mea Doamnă Eminul meu iubit*.

Corespondenţă inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle Oscar Wilde – *Portretul lui Dorian Gray* D.H. Lawrence – *Amantul doamnei Chatterley* F. Scott Fitzgerald – *Blândeţea nopţii* Mihail Bulgakov – *Cupa vieţii* Salman Rushdie – *Ruşinea* Saul Bellow – *Ravelstein* J.D. Salinger – *Nouă povestiri* Ian McEwan – *Amsterdam* Andrei Makine – *Crima Olgăi Arbelina* Jonathan Coe – *Casa somnului* J.D. Salinger – *De veghe în lanul de secară* John Fowles – *Iubita locotenentului francez* José Saramago – *Toate numele* Peter Ackroyd – *Documentele lui Platon* D.H. Lawrence – *Fii şi îndrăgostiţi* F. Scott Fitzgerald – *Marele Gatsby* Antonio Tabucchi – *Capul pierdut al lui*

Damasceno Monteiro Ernst Jünger – *Grădini şi drumuri* I.S. Turgheniev – *Prima iubire* Mika Waltari – *Etruscul* Bernhard Schlink – *Cititorul* Max Frisch – *Homo faber* Dino Buzzati – *Deşertul tătarilor* Andrei Makine – *Testamentul francez* Kazuo Ishiguro – *Rămăşiţele zilei*

Saul Bellow – *Trăieşte-ţi clipa*

John Fowles – *Colecţionarul*

A.P. Cehov – *Logodnica şi alte povestiri*

Colm Toibfn – *Povestea nopţii*

Julian Barnes – *Anglia*, *Anglia*

Ismail Kadare – *Generalul armatei moarte*

José Saramago – *Pluta de piatră*

William Trevor – *Citindu-l pe Turgheniev*

Erico Verissimo – *Incident la Antares*

Aglaja Veteranyi – *De ce fierbe copilul în mămăligă*

Max Frisch – *Eu nu sunt Stiller*

Amelie Nothomb – *Igiena asasinului*

George Orwell – *Ferma Animalelor*

Michael Ondaatje – *Obsesia lui Anii*

J.D. Salinger – *Dulgheri*, *înălţaţi grinda acoperişului* şi *Seymour*: *o prezentare* Luis

Sepiilveda – *Bătrânul care citea romane de dragoste* Dino Buzzati – *O dragoste* D.H. Lawrence – *Fata pierdută* Umberto Eco – *Numele trandafirului* J.D. Salinger – *Franny şi Zooey* Muriel Spark – *Lorzi şi complici* Daniel Pennac – *La căpcăunii veseli* Daniil Harms – *Mi se spune capucin* Boris Pasternak – *Sub înaltă protecţie* Salman Rushdie – *Ultimul suspin al Maurului* Günter Grass – *În mers de rac* George Orwell – *O mie nouă sute optzeci şi patru* Amâlie Nothomb – *Uimire şi cutremur* Lawrence Durrell – *Cvartetul din Alexandria*. *Justine* Iris Murdoch – *Clopotul*

Italo Calvino – *Castelul destinelor încrucişate* John Fowles – *Magicianul* Ian McEwan – *Grădina de ciment*.

Dai Sijie – *Balzac şi Micuţa Croitoreasă chineză* Russell Banks – *Dulcea lume de după* Lawrence Durrell – *Cvartetul din Alexandria*.

Balthazar Saul Bellow – *Darul lui Humboldt* Vladimir Nabokov – *Lolita* Aldous Huxley – *Minunata lume nouă*.

Reîntoarcere în minunata lume nouă Helen Fielding – *Jurnalul lui Bridget Jones*

I.S. Turgheniev – *În ajun*. *Fum*

Paul Auster – *Tombuctu*

F.M. Dostoievski – *Demonii*

Malcolm Lowry – *Sub vulcan*

Charles Bukowski – *Femei*

Max Frisch – *Numele meu fie Gantenbein*

Mihail Bulgakov – *Inimă de câine*

Antonio Tabucchi – *Se face tot mai târziu*

Mika Waltari – *Egipteanul*

Iris Murdoch – *Marea*, *marea*

Henry James – *Daisy Miller*

Alessandro Baricco – *Ocean Mare*

Arthur Rimbaud – *Opere*

Dino Buzzati – *Bărnabo*, *omul munţilor*. *Secretul Pădurii*

Bătrâne George Orwell – *Zile birmaneze* Lawrence Durrell – *Cvartetul din Alexandria*.

Mountolive William Faulkner – *Zgomotul şi furia* P.G. Wodehouse – *Greşeala lordului Emsworth* Henry de Montherlant – *Un asasin îmi e stăpân* Michael Cunningham – *Orele* Juan Marse – *Vraja Shanghaiului* Ismail Kadare – *Florile îngheţate din martie* José Saramago – *Evanghelia după Iisus Cristos* Lev Tolstoi – *Anna Karenina* (2 vol.) Marguerite Yourcenar – *Ca o apă care curge* Tracy Chevalier – *Fata cu cercel de perlă* Aldous Huxley – *Punct contrapunct* Leonard Cohen – *Joaca preferată* Oscar Wilde – *De Profundis*

Villiers de FIsle-Adam – *Povestiri crude şi insolite* Arturo Pérez-Reverte – *Tabloul flamand* Agneta Pleijel – *Lord Nevermore* Vladimir Nabokov – *Glorie*

Lawrence Durrell – *Cvartetul din Alexandria*. *Clea* Tracy Chevalier – *îngeri căzători* Anna Gavalda – *O iubeam* J. – K. Huysmans – *Liturghia neagră* Alessandro Baricco – *Mătase* E.A. Poe – *Masca Morţii Roşii şi alte povestiri* Leonard Cohen – *Frumoşii învinşi* Andrei Platonov – *Moscova cea fericită şi alte nuvele* V.S. Naipaul – *Măscăricii*

Bernhard Schlink – *Evadări din iubire*

John Fowles – *Turnul de abanos*

Jack Kerouac – *Pe drum*

Graham Greene – *Americanul liniştit*

Salman Rushdie – *Harun şi Marea de Poveşti*

Mihail Bulgakov – *Garda albă*

Kurt Vonnegut-*Fii binecuvântat*, *domnule Rosewater*

Julio Cortázar – *Toate focurile*, *focul*

Kurt Vonnegut – *Abatorul cinci*

Luis Sepiilveda – *Nume de toreador*

Graham Greene – *Comedianţii*

William Faulkner – *Pogoară-te*, *Moise*

Michel Tournier – *Gaspar*, *Melhior & Baltazar*

William Burroughs – *Pederast*

Mika Waltari – *Amanţii din Bizanţ*

Nadejda Mandelştam – *Fără speranţă*

Salman Rushdie – *Pământul de sub tălpile ei*
José Saramago – *Anul morţii lui Ricardo Reis*
Vladimir Nabokov – *Invitaţie la eşafod*
Juan Marse – *Cozi de şopirlă*
Aglaja Veteranyi – *Raftul cu ultimele suflări*
Graham Greene – *La drum cu mătuşă-mea*
Ian McEwan – *Ispăşire*
Alain Robbe-Grillet – *Reluarea*
Katarina Frostenson – *Ioni*
RG. Wodehouse – *Fulger în plină vară*
John Fowles – *Mantisa*
D.H. Lawrence – *Şarpele cu pene*
John Cheever – *Falconer*
Kurt Vonnegut – *Galăpagos*
Michel Tournier – *Picătura de aur*
Daniel Pennac – *Zâna carabină*
Dino Buzzati – *Marele portret*
Ismail Kadare – *Piramida*
Michel Houellebecq – *Platforma*
Haruki Murakami – *în căutarea oii fantastice*
Iris Murdoch – *Fiul cuvintelor*
Kazuo Ishiguro – *Pe când eram orfani*
Tomas Transtromer – *Pagini din cartea nopţii*
Charles Bukowski – *De duzină*
FM. Dostoievski – *Jucătorul şi alte microromane*
Alice Sebold – *Minunatele oase*
Philip Roth – *Pata umană*
Helen Fielding – *Bridget Jones*: *La limita raţiunii*
Sylvia Plath – *Clopotul de sticlă*
Primo Levi – *Mai este oare acesta un om*?
Graham Greene – *Sfârşitul unei iubiri*
Andrei Makine – *Pământul şi cerul lui Jacques Dorme*
Julio Cortázar – *Manuscris găsit într-un buzunar şi alte povestiri* Martin Amis – *Născuţi morţi* José Saramago – *Istoria asediului Lisabonei* P.G. Wodehouse – *Nori grei deasupra Castelului Blandings* Laurence Sterne – *Viaţa şi opiniunile lui*

Tristram Shandy, *Gentleman* Charles Bukowski – *Factotum* Jonathan Coe – *Clubul putregaiurilor* Charles Frazier – *Cold Mountain* Tini O'Brien – *Vrăjitorul* Arturo Părez-Reverte – *Regina Sudului* Haruki Murakami – *Dans dans dans* Daniel Pennac – *Micuţa vânzătoare de proză* Daniel Defoe – *Jurnal din Anul Ciumei* Philip Roth – *M-am măritat cu un comunist* Georges Bataille – *Madame Edwarda*. *Mortul*.

Istoria ochiului Nathaniel Hawthorne – *Casa cu şapte frontoane* Elias Canetti – *Orbirea* Christian Haller – *Muzica înghiţită* Kurt Vonnegut – *Leagănul pisicii* Arto Paasilinna – *Morarul care urla la lună* Alfredo Bryce Echenique – *Grădina iubitei mele* Torgny Lindgren – *Caltaboşul* Graham Greene – *Puterea şi gloria* Italo Calvino – *Palomar* John Fowles – *Daniel Martin* Luis Sepiilveda – *Jurnalul unui killer sentimental*. *Yacare* Kobo Abe – *Femeia nisipurilor* Saul Bellow – *Herzog* Paul Auster – *Cartea iluziilor* Peter Beagle – *Ultima licornă* Nick Homby – *Febra stadioanelor* Arturo Pérez-Reverte – *Clubul Dumas* Charles Bukowski – *Poşta* Eiji Yoshikawa – *Musashi* (2 vol.) Amelie Nothomb – *Metafizica tuburilor* John Steinbeck – *Iarna vrajbei noastre*

Tracy Chevalier – *Albastru pur*

Richard Brautigan – *La pescuit de păstrăvi în America* Ernst Junger – *Pagini din Kirchhorst*.

Coliba din vie Erri de Luca – *Tu – al meu* Michael Ondaatje – *în pielea unui leu* P.G. Wodehouse – *S-a făcut*, *Jeeves*! Ian McEwan – *Inocentul* Chuck Palahniuk – *Fight Club* Michel Tournier – *Fecioara şi căpcăunul* Primo Levi – *Armistiţiul* Shūsaku Endō – *Un idiot minunat* Luis Sepulveda – *Hot Line* Gaetan Soucy – *Fetiţa care iubea prea mult chibriturile* Lauren Weisberger – *Diavolul se îmbracă de la Prada* Richard Brautigan – *în zahăr de pepene* Alessandro Baricco – *Fără sânge* Graham Greene – *Consulul onorific* Daniel Pennac – *Fructele pasiunii* Amos

Oz – *Să cunoşti o femeie* Ismail Kadare – *Aprilie spulberat* Am61 ie Nothomb – *Mercur* Arturo Pérez-Reverte – *Maestrul de scrimă* Ha Jin – *în aşteptare* Mary Shelley – *Frankenstein* Margaret Mazzantini – *Nu te mişca* Bruno Schulz – *Manechinele* Vladimir Nabokov – *Ada sau ardoarea* Daniel Mason – *Acordorul de piane* P.G. Wodehouse – *Codul de onoare al Wooster-ilor* Dai Sijie – *Complexul lui Di* William Faulkner – *Absalom*, *Absalom*! Vladimir Makanin – *Underground sau Un erou al timpului nostru* Italo Calvino – *Iubiri dificile* Sophie Kinsella – *Mă dau în vânt după cumpărături* Umberto Eco – *Misterioasa flacără a reginei Loana* Elfriede Jelinek – *Pianista* Raymond Carver – *Taci*, *te rog*! Max Friach – *Montauk*

Chuck Palahniuk – *Sufocare*

Jonathan Franzen – *Corecţii*

Ian McEwan – *Mângâieri străine*

Kurt Vonnegut – *Mama Noapte*

Norman Mailer – *Cei goi şi cei morţi*

Peter Beagle – *Un loc plăcut şi numai al lor*

Amelie Nothomb – *Antichrista*

Mihail Bulgakov – *Scene moscovite*

Nick Homby – *High Fidelity*

Tracy Chevalier – *Doamna şi licornul*

Ryu Murakami – *Albastru nemărginit*, *aproape transparent*

John Steinbeck – *La răsărit de Eden*

Dino Buzzati – *Cele mai frumoase povestiri*

José Saramago – *Eseu despre orbire*

Flannery O'Connor – *Sfetnicul din sânge*

J.L. Borges – *Poezii*

Andrei Makine – *Femeia care aştepta*

Graham Greene – *Expresul de Stambul*

D.H. Lawrence – *Curcubeul*

Sophie Kinsella – *Goana după cumpărături la New York* Amy Tan – *Clubul Norocoaselor* Kazuo Ishiguro – *Un artist al lumii trecătoare* Ken Kesey – *Zbor deasupra unui cuib de cuci* Martin Amis –

Săgeata timpului Günter Grass – *Toba de tinichea* Nadejda Mandelştam – *Speranţă abandonată* Andrei Codrescu – *Casanova în Boemia* Jorge Luis Borges & Adolfo Bioy Casares – *Cărţi scrise în doi* F. Scott Fitzgerald – *Dincoace de Paradis* Daniel Pennac – *Dictatorul şi hamacul* Tom Sharpe – *Marea aspiraţie* Bernhard Schlink – *Crima lui Selb* William Faulkner – *Lumină de august* Amelie Nothomb – *Dicţionar Robert de nume proprii* Saul Bellow – *Iarna decanului* Ian McEwan – *Copilul furat* Tomas Transtromer – *Taina cea mare* Jeffrey Eugenides – *Middlesex* în pregătire: Helen Fielding – *Olivia Joules şi imaginaţia hiperactivă*

William Burroughs – *Junky*

Arturo Pérez-Reverte – *Conspiraţia din Sevilla*

P.G. Wodehouse – *Sezonul de împerechere*

ÎN SERIA DE AUTOR „DAVID LODGE

au apărut: *Schimb de dame Ce mică-i lumea*! *Meserie*! *Terapia*

Muzeul Britanic s-a dărâmat! *Veşti din Paradis Gânduri ascunse Răcane*, *nu ţi-e bine*! *CU să-ntindem coarda*? *Afară din adăpost* în pregătire: *Autorul la rampă*!

ÎN SERIA DE AUTOR „AMIN MAALOUF".

au apărut: *Periplul lui Baldassare Stânca lui Tanios Primul secol după Beatrice* în pregătire: *Grădinile luminii*

ÎN SERIA DE AUTOR „HARUKI MURAKAMI".

au apărut: *La sud de graniţă*, *la vest de soare Cronica păsării-arc Pădurea norvegiană Iubita mea*, *Sputnik în căutarea oii fantastice la capătul lumii şi în ţara aspră a minunilor*

Elefantul a dispărut în pregătire:

www.polirom. ro

Redactor: Radu Pavel Gheo Coperta: Angela Rotaru-Serbenco

Bun de tipar: mai 2005. Apărut: 2005

Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: officepolirom. ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, el. 7, ap. 33.
O.P. 37 P.O. Box 1 – 728, 030174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: poliromdnt. ro
Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti
Telv Fax: 211.32.60, 212.29.27, E-mail: officeluminatipo. com
Valoarea timbrului literar este de 2% din preţul de vânzare şi se adaugă acestuia. Sumele se virează la Uniunea Scriitorilor din România, cont nr. 2511.1 – 171.1/ROL
Biblioteca Polirom proza XXI

„Un roman nebunesc, minunatul se taie picioarele citindu-l!”

Jonathan Franzen, autorul bestsellerului *Corecţii*

„*O* carte şocantă, fără precedent – povestea descendentului unor imigranţi care îşi găseşte în cele din urmă dragostea după ce toată viaţa s-a simţit un monstru”.

San Francisco Chronich

„Un roman grandios, impertinent, splendid. Jeffrey Eugenides pătrunde cu mult curaj în teritorii în care puţini scriitori abia îndrăznesc să păşească”.

— *Boston Globe*

„*Middlesex* este un roman tumultuos, tragicomic, despre identităţi false şi secrete de familie. Eugenides aruncă o privire panoramică asupra Americii secolului XX. Dar forţa incredibilă a acestei cărţi rezidă în măiestria cu care autorul redă latura emoţională a personajelor sale, în sondarea plină de nuanţe a vieţii lor interioare”.

Michiko Kakutani

„De-a lungul a trei generaţii şi două continente, *Middlesex* porneşte din portul Smirna pentru a ajunge pe străzile crimei din Detroit, intersectând evenimente istorice şi destine personale, încă o dată, Eugenides se dovedeşte nu doar o voce unică în literatura contemporană, dar şi un fin cunoscător al sufletului

Library Journal www.polirom. ro

Observații

[←1]

March of Dimes – fundaţie înfiinţată de preşedintele american Franklin Delano Roosevelt în 1938, al cărei scop este să prevină malformaţiile congenitale şi mortalitatea infantilă.

[←2]

În limba greacă în original (tehnică des utilizată în carte).

[←3]

Rebetika / rembetika – muzică urbană grecească a claselor de jos, datând de la începutul secolului XX, care combină formele muzicale tradiţionale din estul Mediteranei cu o tematică a vieţii urbane, din clasele de jos sau chiar din lumea interlopă. În limba greacă în original.

[←4]

Karagbz, în turceşte „ochi negri” sau „ţigan” – teatru de umbre originar din Turcia.

[←5]

În limba franceză în original.

[←6]

Pinata (sp.) – vas ceramic decorat, plin cu bomboane, fructe, jucării şi alte cadouri, adesea atârnând din tavan, pe care copiii legaţi la ochi încearcă să îl spargă cu un băţ. Obiceiul face parte din tradiţiile de Crăciun la mexicani.

[←7]

Palatul prezidenţial.

[←8]

Scaun de lux pentru birou, creat de firma americană de mobilier Herman Miller.

[←9]

Edward O (zborne) Wilson (n. 1929), biolog american, autor al unor teorii conform cărora comportamentul social este determinat biologic.

[←10]

Bournabat, acum Bornova, oraş situat în apropierea Smirnei, la nord-est.

[←11]

Fragment din *Ţara pustie* de T.S. Eliot, traducere de Leon Leviţchi, în *Antologie de poezie americană de la începuturi până azi*, ediţie îngrijită de Leon Leviţchi şi Tudor Dorin, Editura Minerva, 1978, Bucureşti, vol. II, p. 118.

[←12]

În limba franceză în original.

[←13]

În limba română în original.

[←14]

Uzina companiei Ford, situată în Dearborn, oraş-satelit al Detroitului.

[←15]

Seven Sisters – denumirea dată centralei electrice Detroit Edison Conner's Creek, datorită grupului său de şapte furnale, cândva cele mai înalte construcţii din Detroit. Cei „doi fraţi" sunt furnalele de pe a doua clădire a centralei

[←16]

Big Three – denumirea dată celor trei mari companii producătoare de automobile din Detroit, SUA: Ford, Chrysler şi General Motors.

[←17]

Motor City, „oraşul maşinilor”.

[←18]

Creveţi pregătiţi cu ulei de măsline, usturoi şi lămâie.

[←19]

În limba latină în original.

[←20]

Young Women’s Christian Association – Asociaţia Creştină a Tinerelor Femei.

[←21]

Lady Godiva – nobilă de origine anglo-saxonă care a trăit în prima jumătate a secolului al XI-lea. A devenit legendară călărind goală prin Coventry, comitatul Warwickshire, învelită doar în părul său, spre a-şi convinge soţul, contele de Mercia, să reducă taxele plătite de populaţie.

[←22]

Marcă de whisky.

[←23]

River Rouge – râul roşu.

[←24]

În limba engleză, cuvântul *rat* („şobolan”) are şi sensul de „trădător”.

[←25]

Joc de cuvinte în limba engleză. *Shipping* are atât sensul de „navigaţie, trafic maritim”, cât şi pe cel de „a expedia mărfuri”.

[←26]

În limba germană în original.

[←27]

În limba germană în original.

[←28]

Celebra echipă de baseball a oraşului Detroit.

[←29]

Regiune din nordul Spaniei în care se produc cele mai bune vinuri din această ţară.

[←30]

Klefţii (din grecescul *klephtes*) erau un fel de haiduci din zonele muntoase ale Peninsulei Balcanice în perioada administraţiei otomane.

[←31]

Vin roşu sec din regiunea Bordeaux.

[←32]

Vin roşu dulce, de culoarea chihlimbarului, provenite din Madeira.

[←33]

Gen de mamifere rozătoare asemănătoare cu hârciogul, care trăiesc în regiunile nordice, cunoscute mai ales pentru migrările în masă, care adesea sfârşesc în ocean, în sinucideri colective.

[←34]

Ne „Da”, în limba greacă în original.

[←35]

Doctrină expansionistă din secolul al XIX-lea, potrivit căreia Statele Unite aveau dreptul divin şi datoria de a se extinde şi de a stăpâni tot continentul nord-american

[←36]

Mahdi (din arabă – *mahdiy*) – lider musulman care îşi asumă un rol mesianic.

[←37]

Battle of the Overpass – confruntare care a avut loc în 1937 între reprezentanţii uzinelor Ford şi cei ai UAW (Union of Auto Workers), Sindicatul Muncitorilor din Industria de Automobile.

[←38]

Fabrică de avioane de luptă amplasată în Michigan, aparţinând producătorului de automobile Henry Ford.

[←39]

B-52, cunoscut şi sub denumirea de Stratofortress – bombardier american cu rază mare de acţiune. Probabil că autorul se referă la bombardierul cu rază mare de acţiune B-24, Liberator, care a fost produs în serie de uzinele Willow Run. Bombardierul B-52 a fost conceput de-abia în 1948.

[←40]

Andrew Marvell (1621 – 1678) – poet metafizic englez. *Amantei sale sfioase* (7 b *His Coy Mistress*) este una dintre cele mai cunoscute poezii ale sale.

[←41]

Edgar Bergen (1903 – 1978) – comic şi ventriloc american.

[←42]

Scotch Irish – adjectiv care desemnează sau se referă la populaţia de origine scoţiană care a emigrat în America din Irlanda de Nord înainte de 1846 sau la descendenţii acesteia

[←43]

Denumire arbitrară oficială dată de serviciul de recrutare din Statele Unite în timpul celui de-al doilea război mondial tinerilor care nu se încadrau în cerinţele fizice, intelectuale sau morale necesare pentru a fi încorporaţi.

[←44]

Ansei Adams (1902 – 1984) – faimos fotograf american, cunoscut în special pentru inovaţiile sale tehnice şi pentru peisajele magistrale al căror autor este. A colaborat la fondarea secţiei de fotografie de la Muzeul de Artă Modernă din New York.

[←45]

Bernd (Bernhard) şi Hilla Becher – cuplu de fotografi germani, născuţi în 1931 şi, respectiv, 1934, celebri pentru fotografiile lor de clădiri industriale.

[←46]

Bernard Law Montgomery (1887 – 1976) – feldmareşal britanic, unul dintre cei mai importanţi conducători ai forţelor aliate în cel de-al doilea război mondial.

[←47]

Cocteil preparat din gin, suc de lămâie verde şi apă gazoasă.

[←48]

Personaje de basm, istorice, mitologice sau din desene animate.

[←49]

Anasazi – cultură Pueblo de pe platourile din nordul Arizonei, din New Mexico şi din zonele adiacente din Colorado şi Utah.

[←50]

Georgia O'Keeffe (1887 – 1986) – pictoriţă americană, figură de seamă a artei americane din secolul XX.

[←51]

Construcţie folosită de bărbaţi pentru ceremonii, ca loc de întâlnire şi de lucru la indienii Pueblo. Încăperea este rotundă şi situată cel puţin parţial sub pământ.

[←52]

Mount Rushmore National Memorial – sculpturi imense, înfăţişând capetele preşedinţilor americani G. Washington, T. Jefferson, A. Lincoln şi T. Roosevelt, realizate în granitul de pe partea de nord-est a muntelui Rushmore, în South Dakota.

[←53]

Margaret Keane (1927) – pictoriţă americană ale cărei tablouri înfăţişează copii cu ochi mari, negri şi trişti.

[←54]

Serial TV de divertisment, difuzat de canalul american CBS începând cu anul 1956.

[←55]

Cocteil preparat din votcă, Galliano şi suc de portocale.

[←56]

Cocteil preparat din votcă, Galliano şi suc de portocale.

[←57]

În original *greens* – dolari.

[←58]

Talpă dintr-un cauciuc special, concepută pentru a avea aderenţă maximă pe teren accidentat.

[←59]

În limba germană în original.

[←60]

Sunshine and Health – revistă care promovează nudismul.

[←61]

Băutură fermentată preparată din flori de păpădie, drojdie, suc de portocale şi lămâi, scorţişoară şi zahăr.

[←62]

Zonă din Los Angeles care în august 1965 a fost scena unor revolte civile de mare amploare.

[←63]

Reţea de magazine care comercializează aparatură muzicală.

[←64]

To Sir with Love – film britanic din anul 1967, în regia lui James Clavell, cu Sidney Poitier în rolul principal.

[←65]

The Great Society – sintagmă folosită pentru prima oară de președintele american Lyndon B. Johnson în anul 1964, într-un discurs care promovează egalitatea rasială.

[←66]

Pâine evreiască din aluat nedospit.

[←67]

Grupare de arhitecţi americani al căror stil s-a evidenţiat în construcţii joase, gen „prerie”, comune Vestului Mijlociu şi perioadei 1900 – 1917. Casele „Prairie style” sunt în general clădiri pe două nivele, cu aripi şi anexe pe un singur nivel, având ca semne distinctive preponderenţa liniilor orizontale şi acoperişurile cu pantă lină.

[←68]

Frank Lloyd Wright (1867 – 1959) – celebru arhitect american, fondatorul şi figura centrală a Prairie School of Architecture.

[←69]

Incident faimos în istoria Americii, care a dus la declanşarea Revoluţiei Americane. La 16 decembrie 1773 un grup de colonişti revoluţionari, deghizaţi în indieni, a pătruns pe trei dintre navele englezeşti care transportau ceai şi a vărsat conţinutul în Golful Boston.

[←70]

Celebre familii aristocrate americane.

[←71]

Musical al celebrilor Rodgers şi Hammerstein, a cărui premieră pe Broadway a avut loc în decembrie 1958.

[←72]

. Franklin Delano Roosevelt.

[←73]

Vin dulce grecesc.

[←74]

Rasă de câini provenind din regiunea germană Pomerania, cunoscută şi sub denumire de spitz pitic.

[←75]

Cold – „răceală” în limba engleză.

[←76]

Never on Sunday – film grecesc din 1960, avându-i în rolurile principale pe Melina Mercouri şi pe Jules Dassin.

[←77]

Blue Highways – reţea de autostrăzi din Statele Unite ale Americii, denumite aşa datorită culorii indicatoarelor.

[←78]

Reţea de restaurante cu servire rapidă, care oferă crenvurşti în corn, hamburgeri, pui şi îngheţată.

[←79]

Reţea de restaurante cu servire rapidă, în care specialitatea casei sunt cârnaţii „Frankfurter”.

[←80]

Harry Reems (alias Tim Long, Herb Stryker) – vedeta mustăcioasă a filmelor porno din anii ’70.

[←81]

Revistă americană care conţine poveşti impresionante din viaţa reală a personalităţilor şi a oamenilor de rând.

[←82]

The Tonight Show – emisiune celebră a postului american de televiziune NBC, care combină formatul de talk show cu cel al unei emisiuni de divertisment şi al cărei moderator, între 1962 şi 1992, a fost Johnny Carson, apoi Jay Leno.

[←83]

Revistă americană pentru copii.

[←84]

Sarmale – în limba greacă în original.

[←85]

Specialitate de cârnaţi polonezi.

[←86]

Salam condimentat spaniolesc.

[←87]

În engleză Wolverette, de la *wolver*, „care se comportă ca un lup”, plus sufixul feminin – *ette*.

[←88]

Baker & Inglis.

[←89]

În limba engleză *busing*, transportarea elevilor din zona lor de reşedinţă la o şcoală din altă zonă, de obicei cu autobuzul, aici pentru a contracara segregarea *de facto* din şcolile publice (în urma unui decret al Curţii Supreme de Justiţie din S.U.A. din anul 1971).

[←90]

John Philip Sousa, supranumit „Regele marşurilor” (1854 – 1932) – capelmaistru american şi compozitor de marşuri militare.

[←91]

Firme producătoare de nave de agrement.

[←92]

Organizaţie a dreptei radicale, fondată în Indianapolis în 1958 pentru a combate ceea ce era perceput drept infiltrarea comunismului în viaţa americană.

[←93]

Stâncă legendară de pe coasta de est a Americii, pe care se presupune că au pus piciorul primii pelerini veniţi pe vasul *Mayflower* în 1620, cei care au fondat apoi colonia Plymouth.

[←94]

Cuvântul englezesc este *heath* – „buruiană, câmp necultivat”. Un alt cuvânt foarte des întrebuinţat de Hardy este *heathen*, „păgân”.

[←95]

Cuvântul de la mijlocul ultimului vers din fiecare strofă a imnului Statelor Unite (*O'ei the land of the free and the home of the brave*), care marchează cea mai înaltă notă a melodiei.

[←96]

Ogar persan, cu o siluetă de o mare frumuseţe, folosit la vânătoarea de gazele.

[←97]

Dorothy Hamill – triplă campioană a Americii, campioană mondială şi campioană olimpică la patinaj artistic, personaj care pentru americani întruchipează frumuseţea, graţia şi măiestria artistică.

[←98]

În limba germană în original

[←99]

Târfe (germ.).

[←100]

Vehea populaţie a insulelor japoneze, care astăzi trăieşte doar în nordul insulei Hokkaidō.

[←101]

În limba franceză în original.

[←102]

Rosemary's Baby (1968) – primul film american al regizorului Roman Polański.

[←103]

Funny Girl (1968) – film regizat de William Wyler, care i-a adus Barbrei Streisand primul ei Oscar (pentru rol principal).

[←104]

2001: *A Space Odyssey* – capodopera regizorului Stanley Kubrick din anul 1968.

[←105]

Vin spumant roză, originar din Germania, rezultat dintr-o combinaţie de şampanie, vin spumant de Burgundia şi zahăr.

[←106]

Aaron Copland (1900 – 1990) – compozitor şi dirijor american.

[←107]

Rose Mary Woods, secretara preşedintelui Nixon, a susţinut că a şters din greşeală minute bune dintr-o casetă importantă în cazul Watergate.

[←108]

Peninsula cea mai sudică a Peloponesului.

[←109]

The Light in the Forest (1953) – romanul extrem de popular în rândul tinerilor al scriitorului american Conrad Richter (1890 – 1968).

[←110]

Gerard Hopkins (1844 – 1889) – poet englez.

[←111]

Cet Obscur Objet du Deşi ultimul film al lui Luis Buñuel, cu Fernando Rey, Carole Bouquet şi Angela Molina în rolurile principale.

[←112]

Eartha Kitt (n. 1927, în Carolina de Sud) – cântăreaţă de culoare cu o voce guturală inconfundabilă, actriţă de film şi teatru.

[←113]

Băutură răcoritoare dietetică.

[←114]

Medicament antiacid.

[←115]

Maurice Sendak (n. 1928, în Brooklyn, NY) – unul dintre cei mai îndrăgiţi autori şi ilustratori de cărţi pentru copii din zilele noastre.

[←116]

Lester Lanin (1911 – 2004) – conducător de orchestre de jazz şi de trupe de dans.

[←117]

Joc asemănător cu tenisul, jucat cu palete de lemn şi cu o minge din spumă cauciucată peste o plasă joasă, pe terenuri ale căror dimensiuni sunt la jumătatea unui teren de tenis.

[←118]

The Lonely Lady – roman de Harold Robbins (1916 – 1997), autor de bestselleruri a căror temă gravitează în jurul sexului, banilor şi a puterii.

[←119]

Marcă de stofa tweed fabricată din lână scoţiană.

[←120]

Zonă din nordul statului Michigan, cuprinsă între lacul Michigan şi Lake Superior.

[←121]

Poreclă dată preşedintelui american Richard Nixon în perioada scandalului Watergate.

[←122]

THC – tetrahidrocanabinol.

[←123]

Organizaţie educaţională non-profit din Statele Unite, care promovează spiritul de echipă, aventura şi grija pentru mediul înconjurător.

[←124]

Olga Korbut (n. 1956) – gimnastă sovietică, triplă laureată cu aur la Olimpiada de Vară din 1972 de la München.

[←125]

Prescurtare pentru *low calory*, „cu puţine calorii”.

[←126]

Mobilier tradiţional oriental.

[←127]

Tiny Tim (1933 – 1996) – cântăreţ american de muzică pop, o apariţie ciudată, de peste un metru optzeci, cu păr lung şi creţ şi cu un nas imens, care cânta cu o voce ascuţită şi falsă, acompaniindu-se la ukulele.

[←128]

Scaun de birou extrem de luxos, creat de designerul Herman Miller.

[←129]

Kaspar Hauser băiat de şaisprezece ani, găsit pe 26 mai 1828 în Nürnberg, Germania. Băiatul avea comportamentul unui copil de trei ani şi, din câte se pare, până atunci trăise închis într-un container întunecos.

[←130]

Dick Cavett (n. 1936) – celebru moderator de emisiuni de divertisment la diferite canale TV americane.

[←131]

Copil sălbatic, prins în pădurile din preajma localităţii Saint Sernin, Franţa, în 1800.

[←132]

Phil Donahue (1935) – moderator de emisiuni de divertisment, pionier al formatului talk show, primul realizator care a avut travestiţi şi transsexuali invitaţi în emisiunile sale.

[←133]

N.I.S. – *National Insurance Services*, Casa Naţională de Asigurări.

[←134]

Eryngo (engl.) – plantă din genul *Eryngium*.

[←135]

Formicate (engl.) – a furnica, a mişuna, a forfoti.

[←136]

În limba germană în original.

[←137]

Vin alb de origine germană.

[←138]

Crown Royal whisky canadian de bună calitate.

[←139]

Sistem chinezesc de exerciţii fizice lente, combinate cu meditaţia.

[←140]

Cartierul mexican din San Francisco.

[←141]

În limba germană în original.

[←142]

Celebru cartier de *gay* şi lesbiene din San Francisco.

[←143]

Un fel de narghilea improvizată, folosită la fumat marijuana.

[←144]

Ţinut din apropierea oraşului San Francisco, pe malul golfului San Pablo.

[←145]

Amil-nitrit sau butil – substanţă a cărei inhalare cauzează dilatarea vaselor sangvine, folosită şi ca drog.

[←146]

Roman al lui Herman Hesse din 1922.

[←147]

Cactus fără spini, cu mici protuberante ca nişte bumbi, din care se extrage mescalina, un drog puternic.

[←148]

David Mamet (n. 1947) – dramaturg, scenarist, regizor şi romancier american de succes.

[←149]

Hack (*e*) *y sack*/ *hacky* – joc care, în esenţă, constă în a nu lăsa o mingiuţă (de pânză, umplută cu fasole sau cu orez) să atingă pământul, lovind-o numai cu piciorul.

[←150]

Tip de spectacol la cluburile erotice, care constă în a privi una sau mai multe persoane dezbrăcate, plasate după un geam protector.

[←151]

Lanţ de restaurante al căror meniu reuneşte diferite culturi de pe tot cuprinsul globului.

[←152]

Martha Graham (1894 – 1991) – celebră dansatoare şi coregrafă americană.

[←153]

Rebeliune din iunie 1969 a homosexualilor din New York, în urma descinderii poliţiei în barul Stonewall. Evenimentele de la Stonewall sunt considerate un moment de răscruce în afirmarea libertăţii sexuale.

[←154]

Esther Williams (n. 1923) – triplă campioană a Americii la înot şi apoi actriţă la Hollywood.

[←155]

Căile ferate americane.

[←156]

Denumirea unui pansament gastric sub formă lichidă, de culoare roz.

[←157]

Air-Ride – „călătorie aeriană”.

[←158]

Chapter Eleven, „Capitolul Unsprezece”, în legislaţia economică americană este o formă de faliment, similară reorganizării judiciare.

[←159]

Fundaţie de caritate înfiinţată în 1957 de Charleszetta „Mother” Waddles, o negresă penticostală.

[←160]

Sulfat de magneziu heptahidrat – săruri cu numeroase întrebuinţări în medicină.

[←161]

Ordin masonic (*Order of the Mystic Shrine*).

Table of Contents

Lingura de argint
- O propunere neruşinată
- Drumul mătăsii
- Creuzetul anglofon al lui Henry Ford
- Minotauri
- Nuntă pe gheață
- Șmecherologie
- Serenadă la clarinet
- Știri externe
- Ex ovo omnia

CARTEA A TREIA
- Filme de amator
- Dieta mediteraneană
- Wolvereta87
- Lirism în creştere
- Obiectul obscur
- Tiresias îndrăgostit
- Trup și suflet
- Pușca de pe perete

Cartea a patra
- Vulva oraculară
- Căutându-mă în dicționar
- Spre vest, tinere!
- Disforie sexuală în San Francisco

Mulțumiri

Cuprins
- Observații

Table of Contents

Lingura de argint 5
- O propunere neruşinată 53
- Drumul mătăsii 82
- Creuzetul anglofon al lui Henry Ford 100
- Minotauri 135
- Nuntă pe gheaţă 162
- Şmecherologie 191
- Serenadă la clarinet 213
- Ştiri externe 235
- Ex ovo omnia 254

CARTEA A TREIA 270
- Filme de amator 271
- Dieta mediteraneană 344
- Wolvereta87 371
- Lirism în creştere 394
- Obiectul obscur 409
- Tiresias îndrăgostit 436
- Trup şi suflet 462
- Puşca de pe perete 482

Cartea a patra 509
- Vulva oraculară 509
- Căutându-mă în dicţionar 539
- Spre vest, tinere! 559
- Disforie sexuală în San Francisco 583

Mulţumiri 673

Cuprins 675
- Observaţii 684